MARCI AURELII SEVERINI
CRATHIGENÆ THARSIENSIS
In
Regia Schola Neapolitana Anatomes & Chirurgiæ Professoris singularis,

DE

EFFICACI MEDICINA
LIBRI III.

QVA HERCULEA QVASI MANU, FERRI IGNISQUE VIRIBUS ARMATA, CUNCTA, SIVE EXTERNA SIVE INTERNA, TETRIORA ET CONTVMACIORA MALA COLLIDUNTUR, PROTERUNTUR, EXTINGUUNTUR;

ADJUVANTIBUS ÆQUE

PRAGMATIAS EXPERIMENTO, METHODI FVLCIMENTO, AVCTORITATIS COMPLEMENTO.

Opus

Ante hac in arte desideratum, nunc primùm in lucem datum.

FRANCOFVRTI,
Sumptibus Joannis Beyeri, Typis verò
Antonij Hummij.

M. DC. XLVI.

Hieronymus à Montibus Marchio Conclanensium Illustrissimus, de Marco Aurelio Severino tempestatis suæ Chirone ad Parthenopen alumnam suam.

AVrea subvexo micuit, quæ lingua palato,
Attica Beroo munus habere dedit,
Iamque Severino quid non ponatur imago,
Aurea cui niteat Parthenopæa manus?
Munere quanquam uno quid utrosque ornaveris æque;
Præstitit is verbis præstat at iste manu.

Hieronymi Jovini U. J. D. ingeniosissimi
Anagramma purum.
Marcus Aurelius Severinus
En minus re juvas, lues curas.
Aliud
Verus & in cura mirus vales.

IGnoti nova forma viri, venerandoque cultu;
Sic oculos, sic ille manus, sic ore ferebat,
Omnia Mercurio similis, vocemque, coloremque, *Habitus & species corporis totius.*
Argutumque supercilium: qui spiritus illi,
Qui vultus, vocisque sonus, qui gressus eunti,
Eloquar, an sileam? Nec vox, nec verba sequuntur.
Si verò tristi languebunt corpora morbo, *Provisio perspicax internorũ.*
Cum furit, atque artus depascitur arida febris,
Huc tandem concede; hæc ara tuebitur omnes.
Ac dum prima lues udo sublapsa veneno
Pertentat sensus, atque ossibus implicat ignem.
Jamque aderit Phœbo ante alios dilectus Japis *Curator praeproperus externorum.*
Pœonium in morem senior succinctus amictu,
Ausus & afflictis melius confidere rebus:
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Est vapor, & toto descendit corpore pestis,
Angustæque ferunt fauces, aditusque maligni
Suppliciter tristes & tunsæ pectora palmis *Confugium in Padanchone populare. Deo summo litatio suprema.*
Concurrunt: hæret pede pes, densusque viro vir;
Ille regit dictis animos & pectora mulcet;
Succedunt matres, ac templum thure vaporant:
Thura calent aræ, sertisque recentibus halant.

Ad sua gentis Viros Studiosos
è Virgilio Centonem Joh. Georgius Volckamerus Norimberg. Med. D. de Cl. Viri specie sibi primùm cognitâ venerabundus sic alludebat.

Aliud.

VEdi il buon Marco d' ogni lode d' egno
Bien di filosofia la lingua e'l petto
Posto, ha chi chirurgia l' ultimo segno.

AURELI mihi chare senex quas Itala laudes
Lingua tibi tribuit; ressonet has Latium:
MARCUS adest Sophiæ sic linguâ ut pectore dives,
Auspice quo Cheiron, ultima signa tenet.

Venerando seni seros dies apprecatus posuit
Joannes Guilielmus Hochstatt Phil. & Med. Doctor, Poliater Mœno-Francofurtanus.

GVILI-

GVILIELMVS ERNESTVS SCHEFFERVS

Philosophus & Medicus Francofurtensis
Candido Lectori P. S.

PRæclarè Sapientissimi Veteres locuti sunt: *Non minoris felicitatis esse incidere in bonum Manuscriptum quàm thesaurum invenire.* Verissimum hoc esse ad unum omnes literati mecum fatentur, non ignari, quanta hominis perfectio inde exurgat. Quapropter destinato ad me ab ipso Autore aureo hocce manuscripto de EFFICACI MEDICINA, eoq; viso & relecto preciosas me divitias & quidem ære digniores perenniores q; confecisse, mihi videor. Eius mehercule ob summam utilitatem, humanissime lector, quàm magno studio & avidis ulnis excipi debeat, si nunc tibi nō explicârim, haut mihimet, & meo muneri satisfecerim. Ne igitur eius tam ingenti fructu, quantum ego maximum puto, minimè perspecto, adeoq; non percepto careas, simul ac jussu & consensu Autoris, sumptibus & laboribus haut exiguis Industrii viri Dn. Joannis Beyeri publici juris facere decrevi. Qui lubens meritoq; hac in re sese facilem præbuit, non ignorans, & ornamento pariter & emolumento sibi fore hanc excusionem, expertus certo loquitur, quid publicatione accuratissimi Tractatus de Recondita Abscessuum natura Autori præstiterit.

Quid enim aut doctrina rerum aut usu minus præstabiles futuræ credantur commentationes & Scriptiones Severini? quē in omni Philosophia & medicina bonisq; aliis disciplinis versatum tam bene, ut quàm optimè sciunt omnes. Ab his eductū atq; emeritum sub præceptoribus primum Latino Tancredo, dein Julio Solino ac Nicolao Antonio Stelliola laudatissimis ætatis nostræ professoribus Virum legendi multa atq; eadem à gravissimis scriptoribus prodita, atque item experiendi cupidissimum: exercitum: & docendo & scribendo & disputando, tum in re sua, tum quoq; multa cum laude semper in palæstra potiorum Academiarum, quas Neapolis aluit, atq; alit: quibus omnibus suis studiis atq; exercitationibus factum est, ut neq; ad docendūm rem Medicam Regia Schola neq; ad eandem exercendam Regium & peramplum, Incurabilium Nosocomiū, hoc est, qui administrationem eiusdem gerunt, carendum hoc sibi viro commiserint, sed non aspernandâ mercede eundem

 condu-

conduxerint. In quibus utrisque muneribus, quos fructus & quæ experimenta suæq; facultatis indicia præbuerit, nemo est qui nesciat. Has igitur ob causas omnes licet cognoscere, quæ aut qualia sint ex hoc autore expectanda commentaria, licet & ex argumentis, quæ tractata sunt ab illo, & gravia & multa, ex commentariis, inquam, omnibus, quorum mentio facta est initio operis de Abscessibus ab hoc eodem autore conscriptis: licet deniq; cognoscere ex hoc Efficacis Medicinæ tractatu: quæ res profectò nova atq; ardua & ab aliis intentata ad hunc usque diem fuit. In quibus libris quid agatur, si placet ex otio tibi breviter repetere; scire licet abunde monstratum, qua ratione quæsiti plurimum à medendo, vel quum minimè quoad humanitùs licet fallentes operum exitus obtineri queant. Qua una re quid optatius? quid præstantius? quid Medico atq; arti suæ honestius? quid laborantibus miseris antiquius? neq; tamen hic vir vana promittit; sed quæ à ratione dictata, ab optimis autoribus Græcis, Latinis, Arabibus præscripta, ab ipso denique Severino scriptore nostro, longo artis usu atque experimentis comprobata fuêre. Habes jam aliquot enarratas causas, per quas confidere conatui nostro debeas. Sed quæ propius ex hoc ipso opere confirmationes adferre possum plane indubitatas, singularia sunt plurima, quæ tum excogitata tum re ipsa feliciter probata Severinus noster hisce tribus voluminibus protulit. Quæ, ingenue lector, si tibi arridere inq; rem tuam fore perspexero, efficiam, ut alîus Thesauri precio hoc non inferioris à nunquam satis laudato nostro Severino, mihi promissi Chirurgiæ nimirum inermis, atque Chirurgiæ Illustratæ & Restitutæ propediem fias particeps. Vale.

Com-

Compendiosa totius operis Sciagraphia.

EFFICACIS MEDICINÆ LIBR. I. PART. PRIMÆ

Præambulatoriæ

CHIRURGIÆ EFFICACIS PARS II. ENARRATORIA, DE ANGIOLOGIA.

ARTERIOTOMIA. 39

PHLEBOTOMIA.

SCARIFICATIO. 69

DE PARACENTESIBUS.

DE SECTIONIBUS.

Cap.

CHIRVRGIÆ QVÆ AD OSSA PERTINET.

PYROTECHNIA CHIRVRGICA LIBRI I.

LIBRI PRIORIS PYROTECHNIÆ
Chirurgicæ partis secundæ

LIB PRIORIS PYROTECHNIÆ
Part. tert.

DE CUCURBITULIS.

PYROTECHNIÆ CHIRURGICÆ LIBRI posterioris. De usu ignis ad privatos partium singularum affectus medendos, administrandi.

Cap.

DE USTIONE AD AVERTENDUM quæsita per ulcera emissaria fonticulos vulgò dictos.

DE SETACEIS.

EXOPYRIÆ, SIVE DE IGNEIS ADministrationibus ad vitia corporis externa.

(o)

INDEX AUTORUM.

EFFI-

EFFICACIS MEDICINÆ, LIBRI PRIMI,

PARS PRIMA.

Quæ est doctrina præambula ac præparatoria certis capitibus comprehensa,

Marco Aurelio Severino Autore.

Præfatio,

In qua proponitur huius operis aggressus, qualis, & qua de causa susceptus.

INstitutionem chirurgicam, qualis quidem à Galeno commprimo de officina medici requisita videtur; non autem qualis à neotericis falsò est inscripta; nunquã hactenus ab ullo, præterquam ab uno Hippocrate in eodem officinæ opere adumbratam commentariis aliquot aliis exposuimus. Post hæc vero his, qui succedunt, commentariis, chirurgiam ipsam conscribemus, idest, strenuam quandam & præpotentem medendi rationem ac viam, qua una morbos corporis graves & contumaces, tum internos, tũ externos aliis medicinæ instrumentis non superatos superare, quantum humanitus licet, deliberatus & generosus medicus conetur. At dixi equidem quantum licet, conetur; nam nec promittimus quidem omnium omnino salutem (propositum quippe hominis insolentis, ac pollicitum aspernatu dignum) sed quod recipiunt causidici, militum duces, naviumque rectores, in suo sibi munere faciendum; nimirũ instituenda quam prudentissime omnia, nullaque, quæ in rem accipi possint, præsidia relinquenda, quoad persuadeantur iudices, vincantur hostes, conducatur incolume navigium: quod si contrariis rerum casibus infeliciter evenerit, studium, & vigilantiam adhuc in laude esse, hominem in culpa non esse; illud & nos pariter ex nostra hac medendi methodo contendimus: nimirum homines ex morbis perituros gnaviter servare, quoad eius fieri potest, quantumque licet per difficultates rerum, quæ offenduntur, perque discrimina, quæ transuersim obiecta medentium artem oppugnant & labefactant; visum autem est nobis chirurgica opera primordio conscribentibus de una efficacis facultate præcipere, propterea, quod hodierna die tam modice curatur hæc, ut fermè interciderit, ac nulla sint chirurgiæ bonæ effecta, qualia frequenter à principibus nostris autoribus memorantur ac enarrantur; verum præsidiis nescio quibus levissimis ac perdebilibus agitur, quibus satius est rem non attrectari, quam detrectari, & cum morbo prope colludi; Perinde ut non ad serio medendum & propugnandum, sed ad ludificandum invecta chirurgia videatur: sed de huius mira corruptione latius alibi.

Huic igitur medicinæ casui, qui consuleret, hactenus nemo fuit. recordatus igitur Hippocratici præcepti, quod principio proposueram, id est eius, quod arti debeo: cæpi de hac re meditari, mihi ipsi memorans & suadens, si priscos non assequi, & certe imitari ac sequi liceret, restituere itaque revocareque horum doctrinam & usus medendi, quantum licuit, aggressus sum, processique eò, veterum eorundem observatione, indagatrice ratione, & experimenti conformatione usus, ut volumen iustum & de re conscripserim, qui noster conatus bene favente numine (abscede φιλαυτία) & arti nostræ incremento, & miseris, cum ægrotant, mortalibus, subsidio futurus sit certe confido. Interim si qui me damnét difficiles, graves, verendas chirurgias proponentem & exequentem, homines scilicet qui vulgariter in re medica instituti, non frugiferam & legitimam, sed levem ac muliebrem chirurgiam amant: damnent hi simul oportet maiores nostros, qui autores harum primi fuere. Nil equidem istorum, vel pauca mea minerva protuli: accessique superiorum scriptorum traditiones, non tam soluturus, quam completurus, exoletas autem aut duras ubi arguant has operas; equidem contra, non tam destitutas ipsas tormenti gravitate contenderim, quam nostra leviter exercitatorum hominum inertiã, qui nil insigne spectamus aut meditamur: neque tam temporum aut corporum, si has allegent, immutationes factæ sunt, quam disciplinæ imminutiones. Nos igitur, qui medicinæ & chirurgiæ incrementis iam diu pro virili studemus, labori, aut dispendio nulli parcentes, quo restituantur reiectæ quædam à iunioribus, sed traditæ tamen à veteribus chirurgiæ, teterrima quæpiam & exitiosa mala tollentes: eas omnes, quæ ferro & igni factitantur exponemus. Quod si difficile, relictam veteremque medendi rationem posse restitui, noster ad extremum scopus fuit, ut nisi cunctas, quæ propositæ fuerint, curationes exequantur nostri: certe lectis hisce omnibus, quæ autoritate, ratione, experimentis abunde firmatæ sunt, assuescant interdum efficacium chirurgiarum

Ad eos qui acerbitatis hanc medendi rationem insimulant.

Ad eos qui volent arduum nostrum conatum.

giarum meditationi, finantque se ipsos à rerum necessitate ac veritate, non à ritu vulgari vinci trahique; habes iam nostrum institutum, ac scopum: nunc de tradendi ratione pauca, quæ præterquam singulari quodam & maximè accommodato constructa est ordine, cæterum, & traditarum rerum firmitudine atq; constantia comperietur apprimè præstabilis.

Tribus porrò unaquæque pars fabricæ columnis stabilis est; primum enim universa ferè doctrina ductu speculationis & rationis illustrabitur; adhæc optimorum auctorum testimoniis confirmata; ac tertio observationum historiarumque appendiculis corroborata.

Tribus columnis fulta universa nostra doctrina.

Inciderit igitur argumentum præstantius? quam quod est de tractandis efficaciter curationibus, ad quas vere chirurgia nata primumque excogitata fuit; non qualem infructuosè tenuiter ac leviter exercent hodie plurimi; cæterum enim non existimavi conducibile nostris hominibus componere disputationes, quæ sunt de tumoribus, de ulceribus, de fractis luxatisque ossibus, & hoc genus: quemadmodum à plurimis nostræ tempestatis hominibus fieri consuevit; satis hęc & in quotidianis scholis pertractavimus, atque si eadem etiam aliquando amaverint addiscentes, alio volumine tyronibus propriè dicato, legent; Iam autem ex hoc alio docendi genere (quod promittere possumus) primum amplissima professoribus commoditas futura est, & defungendi sua ipsorum arte legitimè & quod ex utrisq; consequitur, gloriam demerendi, qualem non omnibus ex communi ratione fas est. Præterea perquam frugiferum eisdem futurum est hoc opus, tum remediorum variorum crebritate, tum etiam rerum novitate, quarum altera ad medendi promptitudinem, altera ad dignitatem autoritatemq; comparandam præclare facit: sed & arti atque ægrotantibus illud ex hisce commentariis operæ pretium accedit, quod errores quamplurimi, qui medendo committi solent, ad unguem adnotantur, atq; censentur: adeo ut rectam medendi normam vendicatum iri spes sit, si hanc opifices amplecti velint.

Vtilitates præsentis instituti.

Professoribus.

Arti & ægrotantibus

Quid ni autem amplectantur? quam vere dogmaticam atque Hippocrati rationique consentaneam luce meridiana clarius cognoscant? Jam vero quod ad censuram errorum modo significatam spectat: quid aliqui non admittant, illegitimas curationes hominum in has minime advertentium adverti? Porrò nostro hoc seculo, sicut & de suo conquesti sunt Albucasis, & Avenzoar, corrupta est & depravata plurima sui parte res chirurgica: cuius nos rei causas ex professo in sermone proprio, qui est de causis corruptæ chirurgiæ retulimus. Sed neque erit ea propter odio prosequendum officium meum, si obductis veluti oculis communes aliquando multorum detegam lapsus; quinimo, qui viam alio ducentem, quàm quo peregimus instituit, ostendit; amandus est ob id, ac multis quoque gratiis excolendus, non invidendus profecto, vel in juriis proscindendus, oriatur autem ex laudabili aliquo curandi cogitato derisus? expectem ob adhibita propter commune bonum opera calumniam? Timeam ab adiumento vere præstito contumeliam; quin potius laudandus animus est, & labor æqui boniq; faciendus; quippe quod ad nostrum in hac re studium, atq; industriam attinet, adnixum me graviter in eiusmodi spartam affirmo. Invenire enim huiusmodi multa, variigeneris in unum res cogere ac disponere sic, ut consona omnia fierent; eloqui sic cuncta, ut plene, nec sine venustate exprimerentur: vides ipse per te, quam multum industriæ, vigiliarum, contentionisque animi negotium fuerit. Tu te igitur, si gratum exhibes hisce cunctis, & respondebis cum studio nobis, & ubi satis aliqua non perplaceant, eadem hæc æquo difficultatis novitatis nomine excusabis. Qualem ipsum in me meumque munus si te fuisse senserim: expectabis etiam ex mea officina cudendum universum systema, sive ut cum Columella dicam, corpus integrum chirurgiæ: quod his ego membris eoque ordine, atque harmonia contexui. Prima pars est studiorum ordinatoria, futurique professoris præparatoria, quam de constitutione artis chirurgicæ inscripsi, pertinens ad auditores, qui nondum ad adyta chirurgiæ admissi, de necessariis lucubrationibus, deque suis futuris rebus consulunt. Secunda est chirurgia Scholastica, ex optimis quibusque autoribus collecta, quæ ordine compositivo nempe facillimo tyronibus qui in auditoria iam introducti sunt, materias & argumenta omnia, quæ in Scholis disputari iam diu consueverunt, tradit, scilicet de tumoribus, de ulceribus, de vulneribus, de fractis deque luxatis ossibus.

Amplexanda nostra doctrina.

Nil candide ab aliis animadversum inique habendum.

Corrupta plurima sui parte chirurgia.

Ex beneficio iniuria non expectanda.

Immensus labor in componendo hoc esse insumptus.

Peroratio.

Syntaxis operum nostrorum.

Parasceuastica.

Scholastica.

Tertia pars operis pertinet ad iam eductos è scholis, & ad medendum emissos, huic nos de efficaci medicina titulum fecimus, quam ipsam usus amplitudine præcipuam, primum edere volumus. Atque hæc quidem sic descripta chirurgia per ferramentorum est usum; cæterum est altera per instrumenta ingenita, quæ sunt, manus, spiritus, &c. Accedunt ad hæc auxilia atque instrumenta adscititia non propria, quæ duo sunt, sc. ratio victus, & medicamenta. Subsidiariam hanc doctrinam & priorem alteram nostræ Chirurgiæ partem modo memoratam uno complexi nomine, inermem appellavimus. Ab his duo genera sunt traditionis uberioris; Alterum in quo doctrinæ ad medicinam externam attinentes, à principibus & antiquissimis autoribus nostris traditæ enarrantur; res, quæ ad eos, qui docentur, non incongruunt, maximè vero doctis atque doctoribus usui sunt.

Pragmatica.

Exegematica.

Alterum, quod separatim sub titulo Zootomiæ Democritææ jam simul typis Endnerianis prodiit, quoniam à Chirurgia non seiungitur, opus erit, nostris quidem ad exercendas administrationes, physicis verò ad contemplandum utilissimum.

Hic omnibus partibus restitutæ chirurgiæ nostræ constans ædificium esto, taleque quod in præsens tibi tuisq; usibus offero opus, æqui bonique benevole lector consule.

Vniversæ chirurgiæ per nos ordinata Synopsis.

Chirurgia duplex: altera quæ ad internos affe-

ctus curandos adhibetur, altera quæ externis vitiis finiendis peculiariter exercetur.

Prior utraq; vel incisoria est, vel ustoria. Quæ ad internos affectus est, incisoria, vel in mollibus, utpote cute, carnibus, vasis; vel in duris, id est ossibus & cartilaginibus exolvendis factitatur.

Cutis quidem scarificatio, ultra verò hanc sectio vasorum duplicium, apertio, præcisio, quæ Græcis dictæ phlebotomia, arteriotomia. Venæ aperiuntur, præciduntur que vel integra vena, exempli gratia frontis & temporum, vel præter naturam affectæ, quales varices sunt, venæ medeni Arabum, venæ in arthriticis & podagricis extumescentes, aneurysma, &c.

Quod ad ossa pertinet cute capitis dissecta, caluam excindimus ad interiora caluariæ cerebriq; mala persananda.

Chirurgia ustoria duplex, evacuatoria in empyicis & suppuratis usitata, & aversoria per vocatos vulgo fonticulos & ulcera emissaria.

EFFICACIS MEDICINÆ LIBRI PRIMI PARTIS PRIMÆ CAPVT I.

Studium amoremque artis ante omnia proponenda ei, qui proficere in ipsa velit.

HIppocrates, qui communi sapientũ omnium suffragio medicorum Deus existimatus est, quique suum aliquod erratum confiteri maluit, quam aut verum dissimulare, aut utiles observationes posteros celare, aut alios utcunque falli permittere: vir ad extremum ut in hac facultate summus, ita religiosissimus, inæstimabili medicam artem studio atque amore mirifico complexus est, id quod pluribus argumentis deprehenditur, verùm inter cætera primum illud memorabo, quod in vestibulo suorum operum acceptam hanc Deo refert & adscribit, à Deo profectam & sacram tantum non appellatam, sacris tantum hominibus demonstrandam, prophanis vero ne fas quidem, prius quam scientiæ orgiis initientur, professus est. In quam rem facit, quod cunctas cum hac arte pias virtutes. i. multam erga Deum reverentiam, deque Deo scientiam & sermonem, notitiam item utilium & necessariarum vitæ purificationum, recessum à superstitione, præeminentiaq; divinam coniungi scripsit. *L. de decenti ornat.* Deinde, quod artem & vitam, quæ sua verba sunt, sanctè sibi administrandam, conservandamque iureiurando se obstrinxit, quem piæ mentis sensum & D. Chrysostomus admiratus est. Præterea quod eiusdem medicæ rei causam contra vituperatores, qui nullam, & fortuito morbos curantem insane arguebant, acerrime & quantum usquam sollicitè lectum non est; & scripto nominatim, cui de arte titulum fecit & aliis plerisque locis testatus est. *L. de loc. in homine.* Quid ni autem quando res à Deo autorata est medicina, & sanctæ cuiusquam numinis potestati relata: præterquam quod subtilior alia ratio persuadet; quod medicina nil aliud demum est, si rectè inspexeris, quam naturæ, quæ nos genuit, intrinsecus alentis & conservantis & à morborum insultibus variis tuentis & vendicantis, observatio, cultus, & ad summum imitatio. Quas ob res, qui benignitatem vigilemque circa nos providentiam naturæ veneratur & suspicit (suspicere autem ac venerari quisque sapiens consuevit) artem etiam, quæ cum ipsa coniungitur, augusto loco habeat, oportet. *Natura vigilatio circa procurat & corporis pie colenda & minime temeranda.* Qua summa sua in artem propensione non contentus homo pientissimus: cæterum & in aliis eandem mentem desiderasse, idemque studium nostris omnium sensibus inseruisse visus est; quod lib. de decenti ornatu sæpissime ab eo factum apparet; sed nusquam apertius, quam loco de præceptionibus, in quo conceptis verbis ait; si occasio ferendæ opis se obtulerit & peregrino & egeno; maximè talibus opituleris: si enim affuerit ergà homines amor, aderit etiam erga artem; Hæc ille.

Adeo scil. cognatam & necessariam cum arte coniunctionem artificum animo statuerat idem vir & vero statuerat alicubi serio: quandoquidem enucleatè medicum artis coniunctione socium eiusdem appellavit. Atque inde factum est etiam, ut initio libri de arte protestatus hæc fuerit. *L. de præcept.* Mihi quidem invenire aliquid eorum, quæ non inventa sunt, quod ipsum notum, quam occultum esse præstet: scientiæ votum ac opus esse videtur: Similiter & semiperfecta ad finem perducere atque absolvere; & in eandem fere sententiam L. de ratione victus in acut. ait; videntur autem mihi digna esse, quæ scribuntur maximè hæc, quæ ignorantur à medicis maxime scitu commoda, & quæ magnas utilitates aut magna detrimenta afferunt. Ex his igitur omnibus incomparabili artis amore inflammatum, atque ad eam exornandam ampliandamq; mire paratum optimum nostrum præceptorem cognoscitis. Quod si ita est amici, professores & collegæ omnes mei, quid est, quod pientissimi gravissimique primi dictatoris institutorisque nostri, bonorumque omnium, quod Galenus ait, auctoris exemplo non commovemur? non accendimur? non inflammamur? mandantique & rectum iustumque reposcenti continuo non morem gerimus, cultum hunc observantiamque artis perpetua cum vita foturi? Ageris est certe medicina, cuius si rectè cultum exequamur, & feracitatem allaboremus: infinitos utilitatis, delectationis, ornamenti, gloriæ, immortalitatis thesauros relaturi sumus: quales & ipse Hippocrates suaque omnis successio reportarunt: At dixi equidem, si rectè, nam minus, quam par est, secundum suam amplitudinem & facultatem exercetur hoc nostro tempore medicina. Quod si non videtur, fallorque ipse; qui verbum hoc effutii: rem quæso, si placet, accuratius, & è composito advertamus, Hippocratem in hoc etiam sequuti, qui alicubi præmonuit, *L. de ratione victus in acut. P.* maxime sibi placere, ut in universam artem mentem adhibeamus, res igitur has nostras à primordio perquiramus, ut si quid aliud ad hoc tempus placeat, aut displiceat, illud restituere, hoc castigare possimus.

CAPVT II.

De vario Chirurgiæ statu.

INter alias de re chirurgica quæstiones, quæ prima hac operis parte tractandas se obtulere: de vario Chirurgiæ statu disputatio visa est non minime conducibilis, qua legitima eiusdem condi-

conditio plurima parte cognosceretur. Nos igitur, quos eius rei curiosos fecit primum naturalis in id propensio, tum huius disciplinæ pulchritudo, ac denique ad eam restituendam, quæ propemodum obscurata est sollicitudo: non dubitabimus à primo artis exortu ad hanc usque diem variam eiusdem sortem repetere, omnem, quam assequi licet, scriptorũ memoriam pervestigantes. Triplex ad summam Chirurgiæ status, à quo tempore primum extitit, mihi semper visus est. Ferramentarius, qui legitimus; medicamentarius, qui suppositiтius; & mistus ex his, qui plus quidem medicamentarius, quam ferramentarius est. Qui modi omnes variè nunc inter hanc, nunc inter illam nationem exculti exercitique, pro variis istorum studiis, proque vario dominatu fuerunt. Incipiam ab heroico tempore, sub quo simplicior vivendi ratio minorque regnandi cupido exstitit, tum vixit Chiron inter omnes mortales sui seculi moribus & virtute clarissimus qui natum se, ut quemcunque hominem (fabulosè enim semi virum dixêre) cognoscens, ut cæteros sive consilio, sive opera iuvaret: duplicem hanc rationem instituit, ut quoniam anima constamus & corpore: utrumque bene beateque procurandum regendumque doceret, atque adeo multis, qui uno civitatis cætu continentur iusti rectique vias ostenderet ac suaderet, singulorum vero curam, quæ ad integritatem bonamque valetudinem pertinet; pari pacto susciperet per accommodata medicinæ adiumenta. Huius autem quoniam præcipua maximeque necessaria, atque evidentissima pars chirurgia est, hanc potissimum exercuit.

Iam igitur Chironem primum iustitiæ cultorem ac chirurgiæ magistrum, cum illi prisci sapientissimique viri celebrarint; quæ qualisque hæc duorum animi habituum coniunctio in uno eodemque homine fuerit, non nullam exhibet sive admirandi sive inquirendi causam: equidem hoc sapientissime factum adverto; nempe sicut iustitia ex hac quidem iniqua, nocentia, superflua demit; utilia verò necessaria deficientiaque reparat: Sic & chirurgica facultas ad unguem superflua corporis, inutilia, detrimentosa & omnia aliena revellit; contra, quæ optata quæq; consentanea sunt hæc naturæ restituit. Rursus quemadmodũ iustitiæ sedulitas nunquam conquiescit donec exterminati mali restitutiq; in integrũ boni fuerint: pari studio chirurgia, donec abscissa putrida sint & impedientia subtracta, non consistit: itemq, dum non sint coalita necessaria.

Hanc æquitatis chirurgicæ subtilitatem cum comprehendisset servavissetque opere. Chiron: iure chirurgus maximus æstimatus est. Ad quam virtutem, qui maxime accesserit, eo maiorem est in arte laudem consequuturus. Hauserunt ex inclito viro disciplinam alii quamplurimi. Primus Achilles Pelei Tethidisque filius: quod omnes uno historici calculo retulêre: deinde Machaon & Podalirius; ut Aristides prodidit, à præceptore Aesculapio oblati. quinimmo ipse Aesculapius; ut Pindarus testatur in Pythiorum ode. 3. itemque Philostratus in heroicis: qui viri Telamonem, & Peleum, & Theseum, & Herculem, & Palamedem, & Ajacem, & Aristæum Arcadiæ Regẽ operam Chironi dedisse, consuetudinemque cum hoc habuisse, tum ipse, tum Euripides nos certos fecere. Jasonem etiam ex hoc numero fuisse docet tum Pindar⁹ in Pythiorũ quarta, tum etiam nomẽ eius ostendit à medendo impositum.

Ad hos Eribotes Teleonsis filius Oilei vulnus à Stymphalibidibus inflictum sanavit; ut Orphæus est autor in Argonauticis. Ad summam Argonautas omnes cum Chirone convixisse legimus apud Apollonium in Argonauticis. Exposui autem tum in Physico chirurgico, tum in Pyrotechnia, tum in demonstrationibus chirurgicis, tum in idæa chirurgiæ, quæ plurimorum heroum fuerint in re chirurgica bene facta: præsertim vero, quæ Hercules præstiterit atque alii: quorum omnium porro fuit chirurgica disciplina propterea, quod coniuncta erat cum militari, quo necessario ac fere cognito munere delectabantur. Verum enimvero, quæ qualisue Chironia fuerit functio, Pindarus explicavit ode illa per hæc; Quotquot venerunt ad ipsum sponte natorum ulcerum participes, aut corrusco ferro membra sauciati; aut saxo eminus misso vel quibus æstivus ignis depopulabatur corpus, aut frigus, liberans alium aliis doloribus eripuit: quosdam mollibus incantationib⁹ tractans, quosdam verò lenia bibentes, aut membris circumponens undique pharmaca, quosdam etiam sectionibus stare fecit rectos.

Itaq; fuit omnis Chironia medicatio tùm manu, tum verbis & herbis per externa internaq; adhibitis ad morbos omnes sive occulta, sive evidenti causa productos. Quamquam vero non meminit auctor luxatorum, hos tamen Nicomacho Gorgasoq; Machaonis filiis curatos refert Pausanias in Messanicis. Præter hæc autem singulares operas ab eiusmodi medicis factas apud alios legimus: apud Ciceronem quidem loc. de nat. deorũ Aesculapius dentes vulsit, ac vulnera deligavit, apud Nicolaũ v.|Tomæum. l. variæ historiæ Bodalirius Smyrnam puellam Damethis Regis filiam ab excelso tecti fastigio delapsam concusso corpore periculose se habetem incisâ ex utroque brachio venâ sanguineque inde emisso mirificè curasse traditus est.

Hic quidem chirurgiæ primus & heroicus status fuit ad bellũ usq; Troianum, ut ego arbitror, quo tempore quid ex hac re opis attulerint Machaon, Podalirius, Achilles, Patroclus Achillis discipulus, Vlysses, Hecameda, Polydamna, Pæõ, & si qui sunt alii, præclarè legitur tum apud Homerum, tum apud Q. Calabrum & huiusmodi scriptores: apud quos ipsos legitur & Deos ipsos chirurgicam rem expertos priscis illis temporibus: inter quos præsertim Apollo recensendus est, qui & hanc facultatem novit Aristide autore: ocularіam autem peculiariter tractavit, ut Hyginus literis prodidit. Cibeles autem Deorum mater pueris in cuna male habentibus succurrere fuit perita. Obstetricariam in pariendo fratre Diana fecit; Mercurius Hysterochotomiã, id est, cæsaream uteri excisionem in Coronide Æsculapii matre exercuit. Venus Diomedis mariti & Aeneæ filii vulnera curavit.

Successit Heroico status Hippocratæus, id est, sub tota huius familiæ serie. Porro nonnulli fuerunt

runt Hipp. nomine clari. Magnus autem Hipp. Cous ad Herculem atq; Aesculapium observatâ generis sui origine, ab altero quidem XX. ab altere XIX. se numerabat; qui universam chirurgiam peculiaribus voluminibus complexus quam plurimos ad priorum inventa, tum sectionum tum ustionum modos, tum nudæ manus curatricis operas addidit & excoluit: quas equidem omnes in hoc opere atque in altero Inermis chirurgiæ secundum genera morborum & secundum partes ordinatè recitavi. Mira autem & communia functionis chirurgicæ præcepta reliquit, in opere κατ' ἰητρεῖον inscripto: Quod nos officinam medici nuncupare consuevim⁹. Itaq; vir magnus, quemadmodum totam medicinam, ita & Chirurgiam absolvit, ut autem is artem optime tenuit, ita etiam explicatè filiis legavit normam, ut ad artem quam exquisitissimè colendam Geometriam coniungerent. Etenim ad Thessalum ait Geometriæ cognitio, quæ multiformis ac varia est & omnia cum demonstratione transigit, utilis erit & ad ossium situs & ad exarticulationes reliquumque membrorum ordinem. Nam ad multiplicem horum affectionem & articulorum luxatorum repositionem ossiumque contritorum resectionem ac perforationem, compositionem & exemptionem, ut & reliquam curationem, maiore industria utetur quisquis noverit, qualis est locus & quale est os, quod ex eo eluxatum est.

Posthæc Hippocrati succedentes alii ut atrembolon, id est, reponendorum ossium rationem non infelici cura excoluerint, apparet ex L. de machinamentis Oribasii: nihilominus cæteras artis partes non legimus qui paribus vestigiis sequuti professiq; fuerint. Verum huius filii Draco & Thessalus, quem admirabilem vocat Gal. nepotesq; item Polybus ac Dexippus Cous discipulus literis mandasse credunt pleraq;, quæ Hippocratis nomine leguntur, & Diocles qui Hippocrati secundus ætate famaq; extitit Plinio l.26.c.2. Hipp. iunior dictus est Hollerio in Hipp. vita, instrumenta quædam chirurgica commentus est. Nec defuerunt alii, qui Hippocratismũ aliquandiu conservavêre, donec omnia labefactante immutanteq; longinquo tempore rebusque græcorum assiduè declinantibus, secta hæc quoque decrevit. Nisi quod studia literarum & doctorum monumenta foventibus Ægypti Regibus in Alexandrina schola multis florentibus Medicis res chirurgica suos amplificatores & cultores nacta est. Vnde credo multæ novæ prodière formæ curandi: quippe in qua anatomica peritia loca & sedes corporis aperuerit. Ab horum fortasse traditionibus præter eas quas apud Hipp. legerat, L.7. conflavit Celsus, quod suadetur profectò, quia plerumq; eiusmodi viros nominare consuevit. E quibus fortassis Herophilus fuit & Herodotus medicus, qui libri Isagoges & libri definitionum creditus autor, pleraq; chirurgica ab Hippocrate non tacta proposuit præsertim cap. 19. Isagogici, Arteriotomiam, inquam, hypospathisinum, periscyphisinum & operas quasdam alias. Quod si Galenus is credatur autor, hic, qui ad Alexandriam etiam peregrinatus est & eos doctores audivit, inde etiam arteriotomen & alias quasdam à Hipp. novas operas hausisse potuit. Aretæus autem, qui eandem hanc operam novit, ut multi volunt, Galeno prior, unde id transtulerit, incertum est. Incertum quoq; unde Aetius & Aegineta doctrinam hanc omnem didicerint, aut rectius hi, quos multi citant, rerum istarum scriptores ac professores. Omnibus ergo modis vagus hic posteriorum Græcorum status fuit.

Oribasius.

Qua interdum factione desiente, dum Mansor Bocharæ Rex in Persis studia literarum ab Europæis, bella Barbarorũ atq; incendia passis fugientia instaurat: sub hoc auspicata est Arabum secta: quæ sicut & alias artes, sic rem medicam & chirurgicam excoluit.

Verumtamen omnia de græcis autoribus excerpsere nil novum ferentes, sed omnia, qui barbarorũ est mos detrectantes ac perperã interpretantes, atq; illud, inquam, citra theoriam. Cæterum circa operarũ usum atq; administrationem & infelicior hic ordo fuit, quod cognoscitur ex plerisq; doctorum Arabum testimoniis, qui conquesti sunt deficientem ac neglectam usibus in necessariis artis factitandæ rationem.

Primus profertur Albucasis, quo non extat in hac natione clarior aut maior: sed primas in hac re communi omnium consensu tenet. Is præfatione operis scripsit hæc: Quæ nos aliquando nostra ecphrasi sic reddidim⁹. Chirurgica functio per hoc ætatis absoleta est in ditione nostra & ut verius dicam, prope deleta, adeo scil. cassa eiusdem est scientia, adeo sunt obscura prætergressę professionis vestigia. Quod si fortasse confugeris ad veterum libros, qui scientiarum solent esse thesauri: in his profectò nihil inveneris nisi formulas medicamentorum perpaucas, quas etiamnum corrupere notarii sic, ut ex his potius, quam disciplina, pariatur legentibus error & hæsitatio. Itaq; neq; ex descriptionibus utendi consilia apparent: indicata vero si quæ ex his administraveris usu comperies inefficacia. Qui idem Albucasis & l. 3. in præfatione ait, Scitote filii, quod iactant se de hac doctrina stolidi medici vulgi, & qui nõ inspexerunt unquam antiquorum libros, neq; legerunt ex eis quicquam propter quam causam fit, ut iste modus scientiis in terra nostra sic ablatus. Cui malo non occurri equidem alia ratione, neq; aliquid boni sum adeptus, nisi propter longam lectionem librorum antiquorum, & studium super intellectum eorum, donec extraxerim scientiam ex eis, deinde ad hęc experimento & studio per totam longitudinem vitæ meæ. At Razes ad Mansorem alicubi ait, pleriq; eorum, qui hanc artem exercent & dicuntur restauratores, non bene exercent eam, neq; sapienter, neq; sub certa radice, ad quam reditio fiat: imo maior pars eorum casu operatur, & sicut ab aliis fuerunt edocti & raro invenies aliquem eorum, qui huius artis libros legerit, aut qui eam audiverit ex magistro, qui noverit literas, id est scientiam chirurgiæ didicerit: imò qui eam maximè exercent, sunt idiotæ rustici & stolidi. Idem quod Razes perhibuit & Avenzoar l.p.tr.2. quæ brevitatis causa non recito. Quid enim ad unum non omnia contraho? Porro testatus est Auerrhoes l.7 maiorum partem huius artis amissam suo tempore: & rursus eiusdem libri c. 76. ait, non extitisse inter suos, qui calvariæ perforatum administrare possit:

Albucasis l. 3.

Razes.

Avenzoar

Averrhoes.

posset: Tam multa scilicet chirurgiæ ignoratio; tam insolens huius tractatio fuit. Quibus omnibus priscus Arabū chirurgiæ status patefactus est.

Ab his deducti sunt Arabistæ quos vocat Joannes Sylvius; id est, qui in alio quidem omni præterquam in Arabico solo nati, Arabum tamen aut placita sunt secuti, aut doctrinam interpretati; qui quæso te potiores fuerint, quam magistri? quin vero si hos omnes in unum coegeris; non uni Haliabbati vel Albucasi longis parasangis inveneris pares. Magnus quidem & è tot multis celebratissimus autor fuit Guido Cauliacensis: veruntamen magis physicochirurgus quàm absolute, chirurgus homo fuit: id est magis causarū ac rerum advertendarū quam operarū præceptione probatus; in hac excolenda secta postremus quidem ordine sed dignitate primus & summus. Constitit igitur in his Arabisticus omnis status.

A quo deinceps tempore, reductis & quasi postliminio reversis in Italiam Pontificum, & Principum Medicæorum patrocinio literis græcis medicorumq; græcorū codicibus horū subinde gustatis melioribus frugibus, glandes barbarorū contemni, & viam ipsorum deseri cæperunt. Itaque Vidūs Vidius primus quasi chirurgorum Antesignanus Chirurgiam Hipp. & Galeni interpretis è Græco in Latinum convertit & aliqua parte enarratam picturis illustravit; quo non contentus chirurgiam è suo græcorum doctrinæ consentientem 4. libris exposuit, multis interdum adversis atq; correctis, quæ in hodierna docendi ratione sunt explodenda. Quo tempore & Stephanus Gurmelæus è græcorum sententia Syntaxin chirurgicam contexuit. Neq; longe Ioannes Tagaultius Guidonis Chirurgiam in latiniorem formam redditam publicavit; & Gabriel Fallopius tractatus aliquot chirurgiæ expositorios Scholastico ritu prodidit: quem ritum & alii inter hos And. Vesalius, Ambr. Paræus & Hieronymus Fabricius retinuêre: licet hic & chirurgicarum operationum nobilius mea sententia volumen edidit. Inter hæc & Theophrastus Paracelsus medicamentariam quandam chirurgiæ formam protulit de qua post hæc etiam dicemus. Cui quidem medicamentariæ curandi rationi hæ sit iam à multis seculis nostra ętas germana & antiqua semper abacta sic, ut propemodum sit obsoleta inter nostros. Iam igitur numerū ad summam revocantibus apparet sex fuisse conversiones omnes & status chirurgiæ. Heroicus primus Hippocraticus. 2. Græcanicus. 3. Arabicus. 4. Arabisticus & Latinobarbarus. 5. ex Græco Arabico & Latino mistus. 6. erit novissimus & ad antiquam Græcorum idæam instauratus & à superis quidem exorandus, ac à nobis omni, quo licet, studio allaborandus, id est suscitandus, & promovendus, si tantum è nostris conatibus expectandum est. Sed Deus opt. max. quando decreverit, ut animū, ita & vires suggerere satis pro sua benignitate potest.

CAPUT III.

De varia ratione modoq; tractandi chirurgiam pleris-que gentibus & populis.

Exercendæ quidem ad varios humanæ vitę casus chirurgię modus unus nō est, videris enim aliter Ægyptiis atq; Arabibus Maurisue, quā Gręcis, aliterq; his, quam Romanis, aliterq; etiam his omnibus, quam Germanis gentibusq; aliis quibusdam tractatam: sic variè sunt omnes natura mortales ad recipiendam chirurgiæ acerbitatem affecti, sic multiplex semper fuit instrumentorū, & modorum medicinæ delectus. Quæ multiplex utendi ratio per Deum hoc loco prætereundæ nō est, sed composite perpendenda & distinguenda. Namq; facient monstratæ rei chirurgices, usus multiplices & differentiæ, ut quam orsuri sumus doctrinam quam lucidissimè ac rite primitus intelligatur. Tres quantum ergo arbitror, sunt universim chirurgię tractandæ rationes: unus modus est eorum, qui chirurgiam amant liberè secundantem atq; indulgentem placitis ægrotantium: talis autem blanda est & lenis partim exiguo ferramenti partim multo medicamentorum usu. Alter eorum, qui asperam quidem, sed necessariam excolunt ferri atq; ignis administratione potissimâ prævalentem. Tertius est eorum, qui mediū quasi istarum, aut neutrum tuentur, porro medicamenta etiā toleratu gravia, communi hominum sensu lenia præ ferramētis habentur. Atqui vera & legitima chirurgiæ illa nobis ponitur, vera & legitima chirurgia quæ medicamentis & victu, sed manus opera atque instrumentis perficitur. Hæc autem plerumq; ferramentis utitur; licet interdum machinis, vinculis & alio rerum istarum apparatu. Quanto igitur sævior, quæ ferramentis utitur chirurgia est, tanto levior ex adverso est; quæ medicamentis expugnat morbos. Extremæ quidem hæ sunt rationes curandi, cæterum istarum & media & neutra via esse potest. Illa quidem si coniunctis utrisque, hæc vero si neutris utatur, sed nulla, ut dixi, erit chirurgia, quæ reiectis omnibus ferramentis, atq; id genus instrumentis, sola medicaminum ope contenta sit. Porro singula contemplemur, ab acerbiore, sed necessaria facto principio. Hac Asclepiadæ delectati sunt & Gręci Alex. vero post hos prisci chirurgi, qui sicut è Celsi scriptis elicimus, non aliam tenuisse videntur medendi rationem, quam quæ probata est græcis, quorum mos fuit, vitiis, quibus tollendis, victuum modi vel medicamenta non sufficerent, ferramentis & sæviore manu succurrere, nimirū ad hoc parata chirurgia videtur, ut quæ levi medicinæ beneficio curari vitia nō possunt, hæc violēta manus opera, sed necessaria & certa leventur.

Jam verò Græcorum & Alexan. medendi formam proximè sequuti sunt Mauri atque Arabes, qui primum ab eo tempore quo Schola Mansoris eisdem floruit, sicut medicinam universam, ita etiam chirurgiam non aliam habuere, quam usitatam græcis. Itaq; ut late monstravit Albucasis Princeps Arabum chirurgus, tam ferramento quam igni in debellandis difficillimis corporum vitiis, uti consueverunt hæ gentes. Quoniā autem apud totam Arabum nationem, non alia est, quam quæ ab hoc eodem scriptore traditur, chirurgia: hæc ferme (sicut aliquando patebit è nostris in Albucasin, commentariis) parum ab ea dissensit, quam Paulus Ægineta conscripsit in suo medicinę volumine. Hanc iam descriptam odisse maximè mihi videntur Romani, quando scilicet in Archagathum eandem impune tractantem, etiam cum nece animadverterunt iidem, utram autem amplexi plausibilem alterā, aut mediam dubium est,

Gētes apud quas tra- | *Varie chirurgia.* | *Tres summi chirurgiæ tractandi modi.* | *Chirurgia levioris & sævioris medius modus proba-tus.* | *Albucasis* | *Archagathus sævitia secandi usrendi, ue exosus, atq; interemptus à Romano Populo.*

ex hac

ex hac enim medicamentaria, ex hac permista de- lectati apparet. Et medicamentariæ quidē fuisse istos conjicere facilè possumus, quando non aliam intellexisse, aut definisse visus est Scribonius in libro de compos. medicament.

Scribonius.

At verò Chirurgiæ operas parum tractatas eo tempore potest docere Celsus per id, quòd scripsit Juliō Callisto; Timidum mortalium genus inter initia non facilè ferrō igniq́ue se committebat, quod etiam natura pleriq; faciunt, ne dicam omnes, & si magna compulsi necessitate ipsius salutis, non patiuntur tibi fieri, quæ sanis vix toleranda sunt.

Cæterum, & quæ ferramentis exercetur, admisisse aliquando populum Romanum, ostenditur ex sectione varicum administrata in C. Mario Imperatore, quam tolerasse quidem in altero crure, in altero recusasse, principem virum legimus: Itemque illud docemur ex præcisione mariscarū, quam peragi solitam inter istos significat Juvenalis in eo satis:

Cicero Tusc. qu. Iuvenalis.

Ceduntur tumidæ medico ridente mariscæ. Quamquam autem multo aliam chirurgiam fuisse Quiritibus proposuisse nobis videtur Celsus Latinæ Medicinæ scriptorū facilè princeps, hanc tamen ad græcorum conscripsisse sententiam certum est; ac propterea voluisse etiam, chirurgus ut foret immisericors; illud tantum spectans, ut medicationis adimplerentur perfectæ normæ, non ut omissę silerent. Hoc autē maxime recipient hi, qui opinantur, non tam conscripsisse de re medica Cornelium, quod hanc factitarit, quam quod legendo, & transscribēdo professus fuerit; Sed de hac re alibi latius. Accedere autem ad Romanorum morem fortasse videntur hoc nostro seculo Germani, qui sunt ita molles, teste Conrado Tigurino l. de scriptorib. Chirurgiæ & Renerio Solenandro cons. 24. sect. 4. ut cauteriorum usum neque etiam in destitutis spe vitæ patiantur.

C. Celsus ad Græcorū scripsit sententiam.

In vita Celsi per nos edenda in commentariis super hunc autorem. Conradus Tigurinus, de Germanorum medicina.

Ambiguam viam tenuisse videntur Ægyptii, neq; quo sint ex ordine medentium est facile decerni, qui, sicuti retulit oculata fide Prosper Alpinus, qui peregrinatus ad hæc loca medicorum curationibus studiosè interfuit, interne offerendis pharmacis non nihil student palato, & gratiæ laborantium: ut appareat jam, non horridam & insuavem, sed plausibilem, & per placentem parare hos velle medicinam egentibus. Sed tamen in re chirurgica crebris locorum corporis scarificatibus & excisionibus quibusdam, ac suturis non parcunt, utuntur quoq; ustionibus partium quarundam & capitis, ut libris pyrotechniæ monstrabimus.

Prosperi Alpini de medicina Ægyptiorum testimonium.

CAPVT IV.

De efficacis Chirurgiæ necessitate, atque usu.

JAm verò chirurgiæ verè præstantis (efficacem appellari placuit) necessitatem audire si quis expetat; duo aut tria eius rei præcipua argumenta proferre possim. Primum ab etymō nominis, quod acutè impositum à maioribus cognoscitur, manum & operam una in voce commemorantibus, quibus duobus, quid solidius, firmius, certius, oculatius in humana tota functione inveneris, prorsus est nihil; quandoquidem utrumque sem per adagiali quodam exemplo aut argumento cōpertæ comprobatæque rei cuiuslibet antiquitus habebant Ægyptii: itemq; habemus & nos quotidiano usu jam celebri. Itaque quod hæc duo præfert chirurgia; monemur subinde nos, ut per eam medicinæ partem in quæsitum rei votum, quæ sanitas ipsa est, niti quidem, sed efficaciter & fructuosè debeamus si tantum energetica & verè prestante ad obtinendum facultate ad rem minus efficiendam non abutamur? nimirum quantum ex una parte gravis secando atque urendo facultas est chirurgica; tantundem etiam ex altera rerum difficilium superatrix, malorumq; deploratorum est victrix, usu.

Hactenus hac una valentis operæ Chirurgicæ confirmatio fuit; alterius vero ab antiquis magistris indicatæ eadem necessitas est; quod postremum hoc instrumentum fecere medicina. Notum enim est primam simplicitate inventionisq; ordine cibi potusque præceptionem esse; posteriorem medicamentorum rem; tertiam, atq; ultimam medicinæ speciem, quasi sacram anchoram manus esse operam; quo spectans aliquando Hipp. enunciavit; quæ medicamenta non sanant, ea ferrum sanat, & quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat &c. quasi dixerit (ut cum Hieron. Fabricio argumentemur) quæ medicamentis non sanantur ea chirurgia sanari, vel præter hanc arte nullā quo spectans etiā Georgius Dordonus medicus Placentinus non contemnendus Scriptor de morbi Gallici curatione chirurgiam ultimam medicinæ instrumentum interpretatus est, quasi omnes alias partes medicinæ præsupponens usu prægressas. Itaq; quod in postremum locum rejecta fuerit chirurgia: id peculiaris eius facultas, & conditio fecit: quæ est; ut quod aliæ medicinæ partes assequi nequiverint, ipsa perficiat obtineatque: non aliter quam quo pertingere lapis manu jactus nequeat, & quod assequi feriendo funda non possit; tormentum ignarium possit: & quod prior militia non obtinuit, triarii postremo consequantur.

Simile.

Has ob res, & absolutè & ad cæteras medendi partes comparata maximè præstans & necessaria chirurgiæ opportunitas apparet; Quam ipsius præstantiā generaliter ubi pervidimus, eiusdem efficaciter operantis privatos usus sequitur, ut cognoscamus: quam quidem in rem sic disserendum puto.

Consenserunt omnes Asclepiadi docenti medicatus optimi tres esse virtutes, ut tuto, ut cito, ut quam minimo cum dolore tractetur is, qui curatur. His rebus concluditur omnis medendi perfectio, quas herclè omnes una explet Chirurgica industria. Quod enim attinet ad primam conditionem, cū tuta medela tria requirat, ut cum absolvatur homo vitio, tum si id nō licet, alio transferatur tum, ut repullulans non recurrat: singula hæc exequitur efficax chirurgia. Primum enim operis absolutionem, &, ut ne redeat, mali abolitionem atque revulsum; quæ medicinæ ratio magis attingat, quam quæ ferrum igneinque tractat; valentissima omnium præsidia? transferendo vero vitio quæ sit potior medicina, quam quæ derivandi, divertendi, inter

Ab autoritate.

 cipiendi,

cipiendi, per vincula, fractiones, cucurbitulas, setamina, fonticulos, scarificatus, sectiones, ustiones, peculiarem & primā habet facultatem? Taceo nunc innumera commenta atq; adiumenta, quæ polydędala facultas amplivago suo sinu condit, ac promit, ad unamquamque rem efficiendam accommodate.

Post hæc, ut secunda conditio perpendatur festinatio, si quod aliud, in miseris, gravib⁹ & dubiis languentium casibus est sane quam necessaria, nimirum putredo carnium assimilis est putredini vini jam ineunti: cui celeriter medicato vitio si succurratur, cedet illa cōtinuo, sin minus acescet & corrumpetur idipsum. Ast celeriter non videtur agi res posse nostra medendi ratione, quæ uno semel inciso, exciso, præciso, scalpriq; administrationibus aliis & ignis vividi usu celebratur? Quam ob rem & brevi medicus suo munere functus optato potietur fine, i.e. beneficentiæ, mercedis, gloriæ, & cito etiam integritate ac libertate gaudebit languens, suas per se res & familiam curaturus, subtractus inertiæ longo decubitu, morbi tyrannidi, sumptibus medicinalibus, detrimentis denique omnibus corporis, facultatum, fortunarum & munerum suorum. Ad hunc modum apparet, & tuto, & cito suis officiis perfuncturum nostrum chirurgum, sola nunc superest doloris difficultas quem inseparabilem à re nostra nemo non asseret. Ita sane, sed ingenuum & æquum omnem arbitrum considerare oportet, compendium esse dolorum perpetuo sub morbi decursu ingravescentiū, uno semel & brevi transituro dolore nocturnas atq; diurnos alios omnes finiri; quam rem equidem explicarem uberius in præsenti, sed disputatum hoc est à nobis tum in confutatione adversus obtrectatores paulo posterius exponenda; tum etiam in demonstratione chirurgica secunda, quæ patrocinium inscripta fuit.

Tertium efficacis Chirurgiæ firmamentum esse potest usus, qui, quamdiu felix & in precio perstitit ars, non alius certe fuit, quam, qui dictus est. Rem à primis horum temporibus adusque Asclepiadas & horum amicos repetamus; ab his unis autoribus dignè exercitam; citra vero Scholam istorum & placita, certum est exerceri probatè non posse. Ad summam autē, ut inventores & amplificatores artis isti fuerunt; ita vera & legitima ab eisdem norma petenda.

Principio igitur Chiron, qui plurimum usu medendi valuit, creditus admiranda fecisse, sectiones ustionesque tractavit perpetuas; Si Pindaro credimus in Pythiorum ode tertia, itemque Achilles eiusdem discipulus & alumnus ab hac eadem via non recessit; quod vero Apolline præmonstrante, in oraculis, autore dicto Cretense secundo historiæ Troianæ primus Achilles, post vero Machaon & Podalirius fistulæ pervetustæ zelephi demum sanandæ præficerentur: propterea factum interpretor, quod Achilles prius sectione, quæ Scholæ Chironiorum fuit propria, rem auspicatus est, accedentes vero Asclepiadæ suis medicamentis vulnus fovere. Sed Hercules Chironis hospes & amicus Alexicatus à pellendis morbis cognominatus, qui divinitatis nomen est meritus; ferrum & ignem exercendo secundum meliorem hominum & Hieronymi Aleandri imò & ipsius Hippocratis ad aram orantis sententiam, monstra vere non domuit, sed morbos efferos, septemplices fistulas, immanes phagedenas & voratrices corporum nomas. Homerus autem, neque primam hanc medici laudem tacuit, cum ait: Est inter cunctos medicus præstantior unus, qui secat, & sectis blandissima pharmaca fundit. Jason quoque Phereses, vel ut alii dicunt, Thessalus Protheus, apertā per hostem vomicā pectoris, sanatus est facile, qui restitui medicamentis haud poterat. Quid autem vulnera vulneribus casu fortuito curata, quam debitam ac necessariam à principio novam dissectionem fuisse? quam autem (illud nos certo credo voluissent admonitos antiqui) studiose factæ sectiones præstent ulceribus? quando temerario casu illatæ tam benefaciunt? quibus unis & uni exemplo ne dubites credendum; Legeris apud Galenum l. de therapia per phlebotomen, arteriotomiā fortuitā in crure eius, qui coxendice languebat, mire solutum morbum. Item extremè cæcutientes, surdos, epilepticos, maniacos & melancholicos, strumosos seu gibbos, hydropicos & asciticos, luxatos, vulneratos quoque novo vulnere, ulceratu, ambustu, casu de sublimi, allisu, diruptu atq; percussu persæpe fuisse sanatos monstrat Joann. Schenckius in suis observationibus cumulatè. Quanto igitur cum artis nostræ detrimento ac dedecore fit, nil elevari morbos, qui nobis curandi committuntur, temerario vero & inconsulto fortunæ casu feliciter finiri? Sed obiter hæc ego, sermonis occasione tractus.

Ad monstratores primos artis bonę jam redeo, legisti credo Dionysium Siciliæ Tyrannum, dum medicæ rei navaret operam, sectiones atq; ustiones & hoc genus operas factitasse. Quod cum scriptis retulit Aelianus l. scil. 11. an non memorabilem & imitabilem rem putas voluisse? quando vir & Platonis consuetudine, & sua ipsius virtute clarissimus id ex tota medicina maximè necessarium cognoverit & legerit? Sed hæc quidem de his qui medicinam tantum exercuêre, cęterum ex his qui scripta de his præcepta reliquêre. Quid de Hipp. dicam? qui, quod Chirurgiam efficacem medicinæ partem unice amasset, exercuissetque propter hanc imagines eius capite obvelato fuisse refert Suidas more chirurgico. Post autem Hippocratem, tum Græci alii, tum Latini non aliam tenuere viam, quam hanc. E Græcis dignioribus, quorū scripta ad nos pervenêre Galenum & Paulum nomino. E Latinis unus est Celsus, qui cū in medicamentorū delectu lenior fuerit, quā Græci (Hieron. Mercuriali Autore l. de morbis curan.) Chirurgia tamē semper utendū voluit necessaria sic, ut immisericordem in agendo requisiverit chirurgum. Quid autem si Alexandrinos Galeni tempore medicos, & eorum omnem scholam perquiras? testis est idem Celsus præstantes & generosos hos Chirurgiæ nostræ fuisse cultores, adeò, ut non aliam appareat chirurgicam doctrinam à Cornelio conscriptam, quam istorum. A quibus subinde viris bonæ chirurgiæ placita ad populos

Ordo medendi ab oraculo indicatus.

Mythol.

Hieronymus Aleander.

Homerus.

Schenckius obs.

Dionysius Siculus chirurgus verè peritus.

Hipp. ob velato capite depictus.

Galenus.

Paulus.

Celsus.

Hieron. Mercur. l. de cur. morb.

populos eius plagæ Ægyptios fluxisse testis est Prosper Alpinus in l.p.de medic. Ægyptiorum & alibi: Hi porrò frequentibus & variis corporis loca scarificatibus tentant, palpebris vero cum carunculis turgent, excisionibus & suturis non parcunt. Quid autem de Arabibus credendum sit, ad quos plurima bona proficisci à traditione suorum gentilium potuere? Hos equidem & Turcas & Turcogræcos Chirurgica virtute non destitutos audio. Sed & alii populi complures à Græcis non deducti chirurgicum scarificatum & in carnosis partibus exaniatus exercent. Americios sanguinem in lumbis & tibiarum pulpis comminuere testis est rudimentorum cosmographicorum scriptor vulgatus. Cotusas verò verberibus suras incidere Syros consuevisse refert Jac. Mannus in l. de Scarific. qui & malleolorũ scarificatum à veteribus græcis usitatum, à græcis, qui nunc sunt, Peloponneso, item Bizantii, in Palæstina terra, Judæa & aliis conterminis regionibus factitari prodidit idem. Pleuriticos impositis ante cucurbitis altè scarificant Armeni; quod adnotavit Laur. Joubertus in tract. de pleurit. prior, vero Alexander Trallianus l. 6. c. 1. in Asia, Syria, Media præstantissimos ocularios medicos, qui ferro caput & frontem Græcorum more cõcidant, his nostris temporibus esse, narravit Alexand. Benedictus l. 3. de morb. cur. c. 9. qua una re quid maius audias non reperio. Abdaritas populos præsbyteros Joannis vocatos, virgunculis & puellis clitorin carunculam ad venerẽ extimulandam inter alas pudendi prominentẽ, exscindere consuetos narrat Andreas Vesalius in examine anatomico. Hæ multarum gentium dissectoriæ sunt chirurgiæ, quo loco silentio sunt prætermissi quam multi populi tum antiqui, tum ad hanc diem extantes qui chirurgicis & urendi rationibus utantur; Homadas inquã, Pænos, Scythas, Sauromatas antiquæ memoriæ Gallos, Musitanos, Persas, Armenas, Græcos, Latinos, Afros, Mauros, Thraces, Arabes, Indos, Æthiopes, Abyssinos, Ægyptios, deniq; nationes Orientalis plagæ omnes, quas initio pyrotechnię medicę paulo posterius adnotatas leges. Itaque si ævum omne perlustres, si cunctarum gentium annales, monumenta repetas, si memorias omnes perquiras, nusquã nõ usitatissimus, antiquissimus, antiquitate vero ipsa commendatissimus germanus hic, quem promovemus & chirurgiæ usus apparebit. Sola nostra secula nostriq; homines (causas corrupti ritus referam alibi) tantas eiusdem virtutes tantamq; necessitatem & dignitatem non cognovere, quin assueti semper tritissimis & inefficacibus medendi rationibus propugnatores alios morborum efficaces atrocitatis ac temeritatis insimulant; Sed quãta iniuria, cognosces, porro Hipp. in lib. de locis in hom. textu exponentium 132. paucis multa complexus, remedia sunt, inquit, omnia, quę præsentem statum transmovent: tanquam quidem addidissent, inquam, non imbecilla nec invalida: & Aetius lib. secundi ser. 2. c. 3. quid opus est diu, multumq; laboribus defatigari, cum ex maximo auxilio maximam medelam consequi licet. Et Aretæus apud Paulum l. 4. c. 1. vim remediorũ majorẽ esse ipsis morbis oportere brevi pronunciato

Contra efficacis chir. professores calumnia. Hippocr. Aetius.

nos docuit. Accommodatissimè quoque in hanc rem, Joseph. Quercetanus in pharmacop. restit. c. 16. quod est de vomitoriis, ait; Naturæ adulatores tantum sunt, qui imbecillibus nimis atq; invalidis præsidiis tam frustra propugnare conantur, nec potentibus satis armis illius hostem ferocissimum adoriri cogitant, qui interim velut invictus cuncta illorum blanda atq; adulantia ridet ac dispicit; quibus elusis vix secundo ad eadem, auxilia confugere audent. Hæc quidem isti viri de universo cõmuniter medicinæ facultate & usu legitimo qualis etiam chirurgia, quæ vehementior audaciorque est, sentiunt? His triplicibus argumentis omnibus jam clare apparet efficacem tum quidem natura, tum usu per nos exerceri chirurgiam oportere. Superest nunc, vt de his, quæ tam utilem facultatem deiecere, deiectamq; quotidie conservant, dicamus, quod fiet utique monstratis causis & vitiis & abusibus qui ad ipsam exercendam pertinent.

Iosephus Quercetanus.

CAPVT V.

De causis neglectæ destitutæq; chirurgiæ per nos efficacis vocata.

SIc igitur cùm eiusmodi sit, qualis depicta nuper à nobis est, chirurgia: quæri potest, quid tam multum neglecta destitutaq; sit à medentibus talis eiusdem forma; quam rem, ut quantum mihi pro virili portione licet, expediam: præter quæ repeti possunt ex nostra dissertatione de causis corruptæ chirurgiæ; ad hæc privatas causas addo alias comprehendentes omnes primum aliqua methodo ac partitione generali, quæ fuerit hæc: Quoniam artis labefactatæ professores & administri sunt arguendi, tum primi sc. qui abusiones illius invexêre, tum qui easdẽ conservavêre, tũ qui ad hanc diem retinent & non abjiciunt: horũ omnium culpa, vel ad corruptũ animi institutum, vel ad rei falsam intelligentiam est referenda, ad quas utrasq; suæ quædã succenturiatæ pertinent, atque aliquo quasi circuitu redeunt quanquam quædam absolutiores, ac nõ tantopere dependẽtes à superioribus erunt: quæque per se separatim quoquo pacto sunt erroris adiumenta. De hoc universo genere dicturus prius explicabo prioris ordinis capita. Ex omnibus causa prima, primaq; origo visa mihi semper schisma medicorũ in physicos & chirurgos, de qua re omni inter plurimas sane detrimentosa, cum uno physicochirurgi volumine pertractarim; non est, quod in præsenti multis agam: Illud ad summam memorasse sufficiet, omnem morbi curationem rectissimè instituendam atq; explendã, à sua lapsus dignotione, secundum omnes causas exactè ordiendam; nec sine optima curãdi methodo absolvi posse. Conjunctas autem vicissim & inseparabiles utrasque res esse patet, quod altera ad alteram arctissima necessitudine spectet & ordinetur velut idea & opus. Jam vero ideam maxime spectant physici, operam chirurgi. Jam igitur si coniunctissimas utrasq; partes casus insolens diviserit distraxeritq. his quidẽ morbis, id est intrinsecis ad unã, extrinsecis vero ad alteram facultatẽ delatis; vides ipse, quam parum bona medendi ratio cõstare possit. I.

Causa neglecta efficacis chirurgia.

Ab hac prima mali radice proxime fluxit altera propago: quæ fuit scilicet manca & fallens doctrina II.

doctrina magistrorum; hi enim non perfectā, sicut oportebat instructi notitiā, quomodo, amabo te, perfectè alios instituere potuerunt? quin ex mala semente malaq; satione malum & ipsum satum; & ex malo coruō mala ova. Rectè igitur Hippocrates in lege, quā futuro medico indixit, inter cætera adjumenta ad disciplinæ profectum necessariam doctrinā non postremo loco pósuit.

III. Tertia his accedit causa, quæ est neglectus autorum principum & optimorum, & maxime Hippocratis, Cornelii, Pauli, Albucasis, quos minime consulentes neque observantes nostri, ne mirum quidē est, si à bona medendi norma deflexerint; unde enim exemplū aut curandi leges receperint? quando memorati scriptores sint unici, qui verā exercendæ Chirurgiæ rationē tradiderint, præter quos vix alii restant. At hos lectitare mos nō est, aut si legunt etiam: cum aut sectionis aut ustionis autores illi meminerint, narrasse fabulas, aliena tractasse ac desipuisse creduntur, sic bonis institutis insueti sunt, sic fascinati communi vulgarium opinione tenentur nostri.

Verum admiranda res est, hos homines apud Hippocratem veteresque magistros primam medicinæ maiestatem ideamq; optimam agnoscere profiterique verbis; deinde hanc ex ipsis non discere neq; exercere, vel partem huius aliquam accipere, aliquam negligere: id est quæ facilia factu ac lenia videantur exequi; quæ vero laborantib⁹ injucūda sint, rejicere. Hem igitur quid istud est, nisi secundum suum ipsorum sensum atque arbitrium medicinæ leges facere, non autem præjudicatæ fidei autoribus adhærere.

IV. *Ludovicus Duretus.* Quarta causa anatomes est imperitia, quæ tanta est hodiernis chirurgiæ cultoribus, Ludovico Dureto adnotante in Hollerium c. de arthritide, ut neq; etiam venam pollicis invenire pertundereq; norint; & Hieron. Fabricius in l. de operat. chirurgicis ait; His nostris temporibus obsoletæ sunt omnes operationes chirurgiæ effatu dignæ: puto ego, quia non reperiuntur eximii chirurgi, sicut deceret, qui calleāt anatomen, ac tuto noverint perforare, atque id genus omnes operationes tuto moliri: sed formidolosi sunt: Animadversū hoc autē memini ab Hippocrate l. de ratione vict⁹ vide quam disertè; communiter contendunt & luctātur homines, cū aliqua necessitas impulerit, & qui didicerūt, & qui nō studuerunt: sed statim ipsis motibus comprobantur hi quid didicerunt, maxime si facere non recusant, simili modo medicinam quamplurimi tractant: Ita quidem divinus homo de hac re. Sed Matthæus Curtius in præfatione ad anatomen Mundini; illud, inquit, pmirū accidit, nostrates medicos anatomē nihili pendere, atq; ideo dū hæc contemnitur, haud facile videre contingit mediocrē quidē chirurgū.

Hieronym. Fabricius.

Matthæus Curtius.

V. Quinta causa post hanc est ἀθυμία timor & hæsitatio qui necessarios efficacis medicinæ modos moratur. Atq; inde est, quod germanam istam, q̄ prædicamus chirurgiam perpauci hodie tenent, namq; ubi aut per se ipsos, aut per librorū lectiones docti quidam faciendas præclaras operas viderint judicarintq;: tamen aggredientibus deficit is animus ac metu retrahuntur, generosorū facinorū peste: cuius exempla nonnulla, quæ formidolosorum chirurgorū & medicorū aperta sunt dedecora & vapulamenta, legeris apud Petrum Bayrum l.6.& cap.6.& c.9.& l.10.c.4. atq; apud Anton. Brasavolam in 4. de ratione victus sect.35. apud Jo. Schenckium l.3.c. de calcul. vesicæ p.543. & l.4. tit. de uteri ectomia p.715. & apud Fabricium Hildanum atq; alios, quorum aliquot eiusmodi narrationes nō pigebit referre, nempe Brunus Longoburgensis chirur. magnæ l.2.c.8. professus est ingenuè, se natam in humero cuiusdam pulvinaris magnitudine pendulam periculi metu diffisum attrectare, quam mox obscuri nominis chirurg. feliciter execuit: quod idem evenisse sibi narravit Theod. l.3. chir. c.2. Similiter & natā in fronte vetustam præsectā ab empyrico feliciter, q̄ medici plurimi neutiquā attrectare ausi fuerant, sed maximo timore caverāt, prodidit Amatus Lusitan⁹ cēt.7. curat. ult. Inanis quoq; timor Ambr. Paræi in excindendo ganglio seu lupia, quam alii chir. procurarunt, historia narrata per Hollerium obs.22. Ad hæc narravit Ant. Benivenius se strumam execuisse sexaginta librarum, quam omnes exhorruerant chirurgi de qua etiam re Jo. Schenckius l.5.c. de iliis, & inguin. p.737. Sed ne excidet Alex. Massaria, qui l.3. pract. methodi narravit de cive suo Frider. Corsico, qui dolore simul & fluore venarum sedis acerbè pressus, cum varia multorū medicamenta tum interna tum externa nequicquam expertus fuisset; medicis Patavinis nec sectionis nec ustionis chirurgiā suadentibus Æger tamen Fabricio, cuidam chirurgo Neapolit. se cōmisit; à quo viro utramq; chirurgiā exequuto sanitatem recepit. Sed omnium istorum maximum id est, q retulit Albucasis lib. chir. se metu mortis inferendæ homini sphacelo tactam eidem manū abstinuisse abscindere; quæ res ab alio medico postmodū tractata feliciter evenit, qui languens, ait, marcoris vi pressus liquido periisset, nō maturè præsectus. Possum autem & ego testari in Nosocomio Incurabilium quendam emortua manu decumbentē, destitutum à medicis aliis facta per nos exectione servatum: quod autem ex morbis plerisque conclamatos restituerim equidem referre multitudine non sat possum. Sed sunt hæc omnino negatę sectionis exēpla. Cæterū & parce factæ vitiū meminit Hippocr. l.6. epid. P. per hęc; Huic si ampla sectio facta fuisset, aut altera & tēpestiva servari potuisset. Atq; hęc quidem de parcitate sectionis; cæterum de tempore & l.5. eiusdē operis memoriæ prodidit de Cyrenio in Omylo, qui suppuratus infernū ventrem ustus est triginta diebus tardius, quā oportebat, ac mortuus. In quem locum Franc. Valles. protulit hæc; ad omnes suppuratos, sive in thorace, sive in alvi regione p⁹ collegissent, utebatur Hippocr. ustione; atq; cum inustiones non erant latis, ad sectionem penetrantē veniebat & sane mihi persuadeo, hanc curationem futurā multis utilissimā, si tempestive administraretur: nunc verò pauci, aut vix ullis est auxilio: quia aut non fit, aut omnino tardius multo quam oportet, partim, quia ipsi medici, quasi magna hæc sint, reformidant; partim quia ægroti nolunt obedire, nisi cum se mori aperte jam vident, tunc verò serò obediunt.

Petr. Bayrus. *Antonius Brasavola.* *Jo. Schenckius.* *Fabricius Hildanus.*

Timor inclitorum facinorum hostis.

Sed ostendam adhuc vanum multorum hominum

De vano

medentium timore. minum timorem; qui sæpe esse non debet, nempe lithotomia, quæ cane peius & angue peroſa, declinataque fuerat quondã ab Asclepiadis & magnis illis medicinæ proceribus; sic ut horum primus Hippocrates in operum suorum vestibulo publicitus & jurejurando se obligarit, nunquam hanc operam aggressurũ, propterea, quod funesta laborantibus, ignominiosa medentib⁹ exploratè futura esset: quæ eadem certe tempestate nostra per homines omnis literaturæ, nedum medicinæ nescios, confidenter æq; ac feliciter exercetur, adeo, ut laudem hanc prereptam optimis & heroicis medicinæ coryphæis per agyrtas, & medicabula quedã jure conqueratur Durantes Scacchus in opere, quod inscripsit subsidium medicinæ. Retulit autẽ mihi peregrinatus ad nos Henricus Blacuodæus medicus excellens professorque Regis Gallorum Parisiis & in universo illo regno, sic factitari frequenter hanc operam & laudatè, ut nihil magis. Inscitos igitur & inertes voco medicos quosdam nostros, qui Joannem Baptistam Severinum spectatissimæ vitæ patricium Neapolitanum, quod lithotomo insigni (qui Horatius erat Hursinus à Hieron. Fabricio celebratus) se cõmisisset; suo periculo affirmaverant obstinatè moriturum, miserũ autem virum si clamosas totas noctes diesq; diutius duxisset, qui dolore angoreq; uno dispendia tot cruciatuum brevi redemit. Præter autem lithotomiam & gastrotomia facilior jampridem Francisci Russeti studio atq; industria reddita est; quam explorate discriminosam enunciaverat Hippocrates, qui l. de morb. mul. n. 8. tuberculo ad inguen à vulgaribus medicis infecto, fæminas in periculum dicit actas, attamen vivum valentemq; educi fœtum integris omnibus eiusdem rebus, utero nimirũ ad alterutrum umbilici latus dissecto testificatus est Mauritius Gordæus Hippocratis interpres; quin imò addidit & excectas easdem fœminas rursus etiam concepisse, quam ipse rem vidit, ac velut oculatus testis exposuit: ergo (concludit) ꝙ tantopere visũ insolẽs fuit summo artis dictatori, in usũ tandẽ & consuetudinẽ traheturlonge melioribus muliercularũ rebus: ut & permagno posteritatis cõmodo, hoc est, in securiorem parentũ valetudinẽ & auctiorem generis humani propagationem.

Historia.

Partus Cæsareus.

VI. Sexta causa est insuetudo & inexperientia, qua nihil audent attentare nõ consuetum usuq; protritum, unde profecto fuit, quod conquestus est Averrhoes l. 7. collig. cap. 76. quod inter suos nõ esset, qui cranii perforatum administratione nosset. E Junioribus vero Ludovicus Duretus, Joannes Nicolaus Riolanus, Joannes Zechius in consiliis & Alexander Massaria l. de venæ sectione desiderarunt, qui poplitæam venam elideret; & qui empyicos secaret, & qui venas crurium aperirent ad menses morantes. Lazarus verò Sotus in anim. medic. pract. c. 4. §. 62. & Ludovicus Mercatus l. 1. de curandis morbis & Hieronymus Fabricius in lib. de operationibus chirurgicis; & novissime Alexander Alexius Patavinus cons. 6. declamarunt, quod non esset qui arteriotomiam exerceret & Petrus Vasco Lusitanus, qui Laryngotomiam, in angina strangulatoria faceret, causatus est in theorica practicaq; morborum methodo.

Duretus. Cardanus. Mercatus. Petrus Vasco. Fallopius.

Sed ubi reliqui Gabrielem Fallopium, qui ad demoliendum hydrocephalum inexercitatos sectionis atque ustionis accusat recentiores; exercitationis & usus commendat priores. Aliam urendorum empyicorum ac secandorum hydropicorum insuetudinem deflet Hieronymus Mercurialis in 27. Aph. l. 6. per hæc; Porro si forent chirurgi præstantes atque experti, remedia adhiberentur & plane spectarentur quoque nostris temporibus iidem effectus, qui videbantur tempore veterum, atque ab hisce postmodum animati chirurgi frequentius auderent experiri; ita ut causa omnium sit metus & imperitia chirurgorum, &c. Verum & difficilimas hasce operas quid memorò? nam neque scarificatus in extumescente amplè colli parte anteriore τὴν δειρὴν Græci vocant & loco sub mento alte turgente à multis ante nos seculis est tractatus: quam rem Hieronymus Capivaccius l. 1. pract. c. 54. quod est de angina, notavit his verbis; Galeno quidem com. 37. lib. 6. aph. bonum est, si materia ad circumferentiam attrahatur; ego in hoc casu nihil dico de sectione illius partis; quia his temporibus desiderantur, qui sciant operari.

Mercurialis.

Ad hunc quidem modum artis admonitores hi magni, sed interim nostri homines quo culpam suam inexcusabilem reddant, & se planius apud sapientes viros condemnent; aspernantur abominanturque nosocomia publica, quasi hæc rectam medendi rationem corrumpant, medicos vero, qui chirurgiam in his locis factitant, aversandos curant à civibus invisosq; reddunt, quod impunè medentes inopibus, crudeliores sint oportet. 1. ad consectum promptiores; miseri, qui quod magis abjiciunt refugiuntque, deberent amplecti. Enimvero campus amplior aut arena, in quo languorum vitiorumque genera observari curariq; possint, præter unum militiæ campũ, aut valetudinaria non est; argumento autem est, quod eiusmodi palæstras perlibenter excoluerunt viri in medicina selectissimi. Razes inquam, Avenzoar, Gulielmus Placentinus, Marcus Gatinaria, Nicolaus Massa, Gabriel Fallopius, Philippus Ingrassia, Ambrosius Paræus, Jacobus Guillemæus regis Parisiensis chirurgus & chirurgiæ scriptor. Petrus Andreas Matthiolus, Bartholomæus Eustachius, Leonardus Fioravantus, Theophrastus Paracelsus, Hercules Saxonia, Ludovicus Septalius, Rodericus Fonseca, Lazarus Sotus, Joannes Fragosus, Julius Cæsar Arantius, Caspar Tagliacotius. Nominandi quoq; cũm his Petrus Castellus & Joannes Maria Castellanus & Nicolaus Larchæus Gallus, professores urbani celeberrimi. Quid autem tacui, quod Baldus Angelus Abbatius l. de viperæ nat. c. 23. percupiit ad experimẽta medicus aliquãdò nosodochii esse? Sed interim nostri dothienas & furũculos, jonthos & varos mulierculis Neapolitanis curent, & rectè quidẽ hæc curent: quãdo nodos ab Avicenna vocatos, aut abscessulos cũ cysti, atq; id gen⁹ tubercula curanda nõ audent suscipere sæpe credentes effera & maligna, quæ sunt natura pernitia. Memini multis ab hinc annis Lucã de Sorgo civẽ perillustrẽ Ragusiensẽ urbes Italiæ clariores peragrasse, sicubi medicũ ad inveniret, qui pisiformẽ nodum eleganti

Contra eos qui nosocomiorũ medelam & medicos aspernãtur.

In militaribus expeditionibus & Nosocomiis ampliss. Chir. factitanda commoditatei.

Avicenna.

Historia.

eleganti filiolæ septem annos natæ media frontis supercilia deturbantem eximeret. Quam rem, qui faceret, ullo non invento, tristis ad suos reversus est. Porro mihi, qui sectione atque excisione revellere tuberculū animus erat, adversati multi medici tum physici tum chirurgi, solum in non agendo magni operam præripuêre, quam rem etiam fecerunt medicorū indocta plebs in steotomate, quod sexennio gestaverat in epigastrio filius Decii Catanei aurifabri, cuius mentionē fecimus alibi. Illud autem mihi cū summa nostrorum & artis ignominia fieri videtur (id quod etiā questus est Gal. l. de atrabile c. 6.) plura & difficiliora empiricos morborum curatores assequi sæpius, quam dogmaticos legitimosque putatos medicos, quodque etiam longe fædius est, superat nos in plerisque multis barbarorum industria; nempe turcogræcum hominem quendam medicum navibus longis Salucij Januensis mancipatum (cui Ametho nomen) licuit vidisse Neapoli Anno 1615. ex insuperabilibus putatis malis plurimos liberasse: quibus experimentis etiam maiora consuevisse gentis suæ medicos referebat, neque aliam ob causam, quam quod exercitatiores essent in re chirurgica. Refert autem Prosper Alpinus empicos sic curari feliciter ustione per Ægyptios, ut ipse, qui interveniens aliquando vidisset, mirum in modum fuerit admiratus.

Galenus.

Ægyptiis medicis empyemata feliciter curari soliti Prosper Alpinus.

VII. Septima causa est usus inveterati conservatio, à quo discedere nemo audet: tum ingenii, quod infæcundius sentiat defectu; tum diffidentia facultatis; tum quia plurima pars hominum, qui magistrorum exemplo medicinam faciunt, hæc transilire nec volunt nec possunt inventionis inopia. Itaque modis omnibus aliorum vestigiis inhærent, damnantque eos, qui vel latum quidē unguem maiorum ritum excesserint: Sed servum pecus, qui alienis addicti legibus alieno & ore loquuntur, & alienis manibus operantur inertes inglorii, contenti tantum eo, quod obtulit primus casus & prima sors.

Imbecillum & sterile ingenium homines autoritati morig. alieno mancipat.

VIII. Octava causa duplex est, uno tamen fine, id est indolentiæ studio consentiens, utraque prior mollities ac teneritudo nostræ gentis, qui cum in morbum corporis incurrunt, pari animi ægritudine languescentes, & duriusculis sensu rebus, quantumvis salutaribus offenduntur, & quæ suo (ut dici solet) palato non perplacent, facile rejiciunt. Jam autem (ad istos loquar) qui sibimetipsis digitum veneno tinctum amputarint, quod fecit Rusticus, qui sibimet à vipera demorsum pollicem falce præcidit 2. de loc. aff. c. 7. quando neque etiam à salutari medici manu paucum semel exaniatum, aut summæ cutis scarificatum tam vehementer exhorrent. Ad hæc ut colubrorum demorsibus, quos incurrere timeant, eludendis; cutem capitis usque ad calvariam incisam, diluto euphorbii liquore in vulnus infuso consui sibi patiantur; quod ab aliquibus fieri scripsit Dioscorides l. 3. c. 87. quando & præsens, quod jam offensat atque urget, corruptionis & emortuæ carnis vitium adimi rescindique nulla sibi suasione permittunt, & illa quidem ad viros: ad fœminas vero, quin sibi mammas ad vitæ commodum, id est ad robur, & ad bellandi commoditatem more modoque Amazonum & amputarent & urerent; quando & ad defendendam tuendamque salutem puncturam ex phlebotomo in suppurata jam & putrida mamma refugiunt.

Huic hominum imbecillitati concordavit medentium tam nimium affectata quam frigida lenitas in pertractandis corporibus, quam tamen tanti faciunt cives nostri, ut hi, qui medentur minime virtutis amici, quippe qui populi gratiam habere consueverunt in lucro, lucrumque & mercimoniam ex blandimentis atque adulatione facere: primum illud student spectantque, dum secundent plusquam honestum, nedum plusquam est utile decumbentibus. Itaque manus agilitatem præ se ferentes quidam, indetersos sinus atque ulcerum prærupta relinquunt, & quod cachinnis est exprimendum, quasi particulas ulceris studiosè detergant, tamen illud ementientes actis extra peniculis & suspensis, ne attingunt quidem: tanta est hominum impudentia, tanta judicantium hallucinatio. Jure igitur dubitavit Stephanus Gurmæleus in syntaxi chirurgica, utrum chirurgorum negligentiâ, an ægrotantium mollitie factum sit, ut causticorum usus invaluerit, ferramentorum vero ignitorum nisi in ossium affectibus & sanguinis post amputata membra profluviis pene jam exoleverit, cum tamen ignis actio præcellentior ac multo salubrior tutiorque sit. In hanc autem sententiam, ea, quæ Franciscus Vallesius proposuit lib. 6. epid. sect. 7. partic. 9. non pigebit adscribere. Hoc, ait, tempore merito sectionis & ustionis in hydropicis & tabescentibus usus dimissus est, quia vel ob ægrotantium mollitiem, vel quod non valemus autoritate apud eos, ut veteres illi medici nunquam horum quidpiam jubenti obtemperatur, usque dum morbus omninò vivit, nunc postulant nonnulli id sibi fieri velut in re desperata; quo tempore nil aliud fit, quàm ut, quæ tempestiva suscepta contulissent, suscepta serius, infamentur auxilia. Quapropter satius sit medicos nisi tempestive voluerint ægroti parere, intempestive nil facere. Hactenus Vallesius. Atque hæc in medendo multorum mollitudo est & fœminea blandities.

Curiosa medendi lenitas.

Ex quibus tamen blandimentis laudatos eximie vidi persæpe nobiles moriones, qui plus omnino male, quam benefacere solent ignorantibus miseris: Quid autem his addam elegantes & ad spectaculum comparatas, sed nihil juvantes deligaturas apparatusque alios mire concinnos, qui cum onerosi sint ægrotantibus, ut Hippocrates monuit in l. de medico; graviora quoque facta sunt honesta colentibus, his quippe omnibus quanto plus moschi zibetique additur, hoc est, compositionis & elegantiæ, tanto magis putida & intoleranda sunt emunctæ naris hominibus.

Muliebris & eneruis quorundā chirurgia.

Huic modo narratæ causæ potest addi reverentia cum in splendida persona periclitari conjectura sua nolit homo; ut occidisse nisi servaverit, videatur, quod exemplum narrat Cornelius Celsus de quodam illustri viro, qui ex naturalibus partibus carne prolapsa & arente intra paucas horas expiravit, nihil remedii in hoc mali genere

Corn. Celsus. Hist.

genere tentantibus nobilissimis medicis urbis Romæ. Veri tamen simile est (inquit autor) detracta tali verecundia & fortasse responsurum fuisse id, quod aliquis esset expertus. Simile exemplum narravit Quintus Curtius de Critobulo Alexandri Macedonum Regis chirurgo, qui, cum dominum suum ex hamato spiculo præcordiis hærente cerneret in discrimine magno positum, verebatur telum extrahere atque infrenabili sanguinis profluvio languentem subdere: donec trepidantem atque hæsitantem coegit Rex auxilium belulciæ periclitari: quo succedente felicius, licet non sine sanguinis effluvio servatus est Rex. Porro quamvis hæc causa maxime omnium sit honesta, tamen, haud tantū impertiri debet licentiæ, ut homo inter inertiam jaceat, sed eo proposito necessariis, quod, ut difficillimus casus est, ita etiam omnis conatus periculosus, tamē cum satius sit anceps experiri consilium, quam nullum, debet audenter periculis adversus ire, movereque omnem lapidem, quo tueatur miserum extrema morbi vi perditum. Hunc enim ex arte adiuvanti si ex voto successerit (verbis utor Hippocratis in libro de locis in homine) sanum facies: sin minus, quod etiam alias futurum erat, id ipsum perpetietur, cuius & tu jam prænunciator præmonitorque fuisti.

Quintus Curtius.

Contentio medici generosi.

IX. Nona causa est argenti cupido; quæ sic transversos istos homines agit, ut non videant quid rectum, quid honestum, quid dignum officio suo sit, itaq;, quæ ad semet exornandum per efficacis medicinæ fructus faciunt, vilipendunt: quæ vero ad salutem ægrotantium conducunt, perfunctorie exequuntur: quid dicam autem, quo loco dignitatem habeant artis, quam tam abiectè tamq; seviter exercent? enim vero si dolosi spes refulserit nummi, ad hunc unum quotidianos suos labores dirigunt, ad hunc sensus omnes studiumque convertunt; nam eo quidem assidui totā urbe circuitus; cum popularibus consuetudo multiplex magnatum ambitus frequens, matutinę vespertinęque salutationes, & ad noctem longam confabulationes & collusiones, quibus quidem omnibus otii temporisq; dispendiis satius adhærescere putant, quam rationem sequi sapientiæ, quæ solitudinem, quietem, liberumq; à curis animū, studium deniq; proficiendi cum modica necessariorum facultate poscit: Sed neq; aliter occupari nos medicinæ scientia finisque requirit, ut cum casus tulerit & gravis ægrotantium sors, his quasi divinitus succurri queat.

X. Decima causa servilis est adulatio: siquidem ex chirurgica facultate dum plurima ad restituendā efficaciter valetudinem facientia refugiuntur explodūturq; ministeria per homines alioqui molles, & huiusmodi aliqua nō expertos: sic nacta est medentium avaritia, qui questum rebus omnibus anteponunt dexteram oportunitatem: ut sine ferro sineque asperitate curantes infirmos & horum benevolentiam aucuparentur & succedentia gratificationum commoda lucrifaceret, dum eosdem interim in perpetua spe bene valendi, quemadmodum in languore detinent. Audi vero quæ Prosper Alpinus in lib. 3. de medic. Aegypt. c. 11 conscripsit; adulatores medicos Aegyptus habet, sed non minus multa Italiæ loca, in quibus multi ignari homines eos optimis quibusq; medicis ea causa præferunt, quod obsequantur sibi: idque tantam vim ad capiendos ęgrotorum animos habet; ut plurimi sæpe ab ignavis atque adulatoribus medicis usque ad exitium sint perducti: neq; tam grandes illorum in medendo errores agnoscantur, neq; etiā si agnoscantur, ab his discedere velint; Hæc ille: Quorum id quod postremo dixit, pluribus quidem exemplis comprobare possem: verum una suffecerit historia notissima de Livia Gesualda primæ nobilitatis fœmina, quæ cum nonimestri abscessu mammæ laboraret, coalitum ulceris cognoscens longum, spe dubia maluit sub blando suo curatore manere quam sanitatem ab altero non adulante recipere, qui compertis experimentis illam liquido restituisset: prius autem ad XI. morbi mensem vitæ cessit, quam efficaci alterius curationi se permiserit.

Inefficacis chirurgia retinenda fomenta.

Prosperi Alpini animadversio de adulatoribus medicis.

Sed ad chirurgici Lenocinii fructus revertor porro blandimentorum eiusmodi gustatis in dies fructibus tū per decumbentes, qui leniter tractari vellent, tum per medentes, qui gratificari non renuerent, ceptum est tum primum parci scalpellis amandariq; rationem omnem inferendi quantulicunq; doloris etiam impensè necessarii. Interim vero dolor, qui morbi vi affligeret cum ulcere vel abscessu coniunctus, discuti leniriq; ceratis & vnguentis liparisq; applicamētis suetus est, administratoribus nil sollicitis, si quid leniter instituta curatio peccet, aut detrimenti quidpiam allatura sit. Sic suis chirurgiæ muniis, quæ ferro & igne cōclusa sunt, perpetuo depositis, ac prætermissis, aliena quædam irrepsēre vocata medicamēta, quę quod præstabilia, qualia quidem isti velle videntur, non sint, inde perspicitur, quod his curatrix medicina non expletur, sed manca sub his & mutila restat: nam complementum è chirurgia est, quæ constans usu manus ferro instructæ, propterea est instituta, ut quod medicamenta non valerent, ipsa perficeret.

Impudens & inhumana inefficaciter medentium chirurgia.

XI. Undecima causa est quidam astus & cautela, ne medicinam asperiorem exercendo, Carnificis i.e. crudelis medici subeant nomen, quā nominis jacturam ob id pluris faciunt, ne mercaturam suam imminuto devotorū ac fiducialium numero deteriorē faciant, imminui autem & abalienari clientes pro comperto credunt medendi aspritudine, quam quisq; refugit & exhorret naturā. Huic & alia similis est cautela, ne fallente curatione aut improspere cedente sibi, qui curaverāt maiorem vim admolitis exitus imputetur, quam sane rem egregius Prosper Martianus notavit suis in librū Hipp. de decenti ornatu scholiis per hæc verba: calumniam ut devitent complures medicorū existimationem pluris facientes, quam ęgrotantium salutem, nullū magnę efficacię præsidiū, aut quod sinisterius iniquiusvé adnotari possit, præscribūt.

Prosper Martian.

XII. & postrema. Postrema sed potestate maxima causa contemptus est gloriæ quæ neque leviter nostrorum hominum attigit sensus, antiquitus omni consilio prior. Audieris autem huc oportune Marcellum Virgilium, qui Comm. 4. super Dioscor. c. de Polemonia ad hunc modum effatus est.

Certaverunt quondā inter se pro humano genere

nere beneficiis reges: nec quod potentiori utilius foret, gloriosũ sibi existimaverũt, sed, quod Deus monet, mortalē mortales juvare; vnā hanc sibi ad æternitatis gloriam viam aperientes, quæ fierunt: non in gentium suarum fortunis augendis & ornandis tantum occupati, sed in excolenda ad sanitatem hominum vita quotidie laborantes, honestissimoque certamine inventi remedii alicuius gloriam sibi invicem auferentes; & si opus esset bella etiam ob id gerentes, dum vult humani beneficii autor solus primusve hic aut ille esse: Hinc Gentiana, Lysimachia, eupatorium, pluresq; alię plantæ sunt autoribus suis cognomines & inter alias polemonia hæc servato sibi à certamine & bello nomine; quod antiquissimi reges inter se certarunt, dum inventionis eius gloriam sibi ambo vendicarent. O temporum & gentium illarũ felicitatem, quibus pro salute omnium cunctis postea seculis bella fierent, nō ut imperii sui, alienæ vero servitutis causa, tam multa virûm sub signis millia ducta una dies daret exitio, perirentq; simul gentes & cum gentibus bonæ artes. Quarũ continua ex multo tempore jactura antiqui illius studii & ingenii vix idolon & spectrum aliquod nostra ætate nobis reliquit: Hæc ille. Quæ nos quidē multo gravius hodierna die lamentari possumus, quo tempore & nullus professorum nostrorum animis generosæ functionis sensus est, & inertiæ plena sunt omnia. Quem enim vel famosissimum artis nostrę virũ ex ritu præscripto (praxim dicunt vulgo) medentem cætera omnia remedia licet egregia, cum insolita sunt, negligentē non videris? quemvē ad antiquorum inclitā normam medendo intuentem adverteris? Nullum hercle, nullũ usq; adeò, ut culpæ loco sit magnis, sed vulgo non cognitis assuescere. Atq; hoc quidem quod nullum ex se studium aut industriā in gravioribus atque arduis adhibere velint, hodie cuncti. verum naturam singulis hominũ casibus satagentem atque adminiculantem causantur, attenduntq; oscitantes, dum moliatur gubernatrix nostra contra vincendum morbum; qui interim nunquam ociatus unaque inclementi putredine semper nixus naturam proxime sit oppressurus. Sed quantanam, quæso te, sit illa fatuitas, incerto bello pariterq; valentibus hisce duobus hostibus, persæpe autē gravioribus morbi momentis, procuratrici corporis magis confidi, quam ab insidiante altero metui? Quamquam etiam ubi fiducia subsit, nec causa cesserimus, agentes adiuvari Divinitus antiquissima prudentium est enunciatio: qua docemur, ne inani sub spe venturi cœlitus auxilii desides usque maneamus. Præclarissimus autem huc Virgilii locus, qui 1. Georg. legitur:

Alitur vitium crescitq; medendo
Dum medicas adhibere manus ad vulnera pastor
Abnegat, & meliora Deos sedet omina poscens.

Similiter & apud Terentium Mitio, quærit ab adolescente an credat speratas nuptias dormienti sibi confecturos Deos: ex his porro cognoscit quilibet si velit, quam ridiculus, quamvē inscitus homo sit, qui cœlestis auxilii fiducia temeraria, interim ipse male feriatus nil industrium adnitatur, nil cogitet gloriosum. Cæterum cum suum ipsorum decus & ornamentum tam mirē despiciant hi: quo loco columen artis habere possint reputare per se ipsum quisque potest, nimirum inclinet hæc vel extollatur; deteratur, vel illustretur; pessum eat, vel conservetur nihil ad eos pertinet? verum nos miseros! quando præcipuum monitum hoc fuit nostri dictatoris tum in juramento, tum l. de arte, ipso vestibulo, ut commendata nobis artis dignitas & amplitudo cumprimis foret & bonus Mesvæus curationem docens apoplexiæ studiosē cavit, ne deficiens ars unquam remediorum penuria videretur; quare difficillimis etiam casibus præsidia modis omnibus conquirenda suasit, quippe sicut nos professores hæc dignitate decorat; ita nos vicissim hanc exornare perpetuo debemus, sospes autem ne sit honos noster, medentium non incolumi eo, qui ad artem pertinet?

Dixi jam quantum hi homines in consequenda nominis claritate deficiant: audi jam quantum in eodem frigidè retinenda superbiant. Porro detrimentum existimationis suæ magnamq; ducunt ignominiam usitatam suam medendi rationem, licet falsam & illegitimam abjici; novam vero & probatam ab aliis accipere atq; addiscere; tanquam non possit aut non debeat, cum resipere datur, aliquem se corrigere; aut nō præstet officio rectē defungi, quam aliorum inanes voces exaudisse; aut tanquam reponenda nominis existimatio sit in opinione vulgi, non doctorum hominum judicio; aut non sit potius nunquam interituræ veræque gloriæ consulere, quam pręsenti falsæ & momentaneæ; tanquam denique non sit homine libero dignius secundum conscientiā, quam secundum aliorum opinionem facere. O perversos igitur hominum mores! o insolentiam! ad quod plane decet, decorum non respicere; quod vero non decet, tam mire magnifacere.

Hæ quidem aut similes amissæ chirurgiæ sunt causæ, quas omnes eatenus recitavimus, quatenus admoniti boni professores studium in amplexanda retinendaq; meliore disciplina ponant, causas vero ejusdem deterendę longe propellant è pectore deleantque. Ad hunc modum perfecta germanaq; chirurgia nostros lares reversura est, quæ ad longe divisos & barbaros gentes visa est transfugisse.

CAPUT VI.

In quo demonstratur esse aliquem medicinæ & chirurgiæ modum ac formam efficacem, quæ hoc ævo minus cognita neque exercita sit.

Affectionum, quæ bonæ valetudini corporis adversantur, eximendarum summa duo sunt principia atq; adiumenta. Alterum quidem natura, alterum ars: quæ tum quidem separatim, tum coniunctim rem præstant, prout nimirum utriusvis in rem accommodatior est facultas. Natura quidem vel concoctione, & huic respondente opera nititur, vel expulsione. Ars vero vel ista in utroque adiuvat, vel nisi hoc successerit, per se seorsim molitur; pro qualitate sc. & modo morborum vitiorumque omnium qui se curandos offerunt. Horum porrò modus varius multiplicem etiam medicinam fecit: accommodavit autem se curatio vel ad leves vel ad mediocres, vel ad con-

ad contumaces atque inseparabiles, & facilibus quidem sanatu ciborum apposita ratio satis fuit; gravioris affectus medicamentorum cura fuit victus; extremis reservata chirurgia est, utpote quæ cunctarum medicinæ partium, ac rationum valentissima est. Ita autem eiusmodi malis deputata manus opera fuit; ut postrema hæc accesserit, factumque postremum auxilium, vel, ut dicunt, instrumentum medicinæ. Postremum, inquam, tum ordine facultatum curandi maximarum quas dixi, id est, cum natura parum aut minime valeat, succedente protinus artis adminiculo; tum postrema dicitur ordine partium adiumentorumque medicinæ; nempe cum diæteticum ac pharmaceuticum medicę rei præsidium, sive quidem experimenti jam capti comprobatione, sive Judicii non fallentis æstimatione, invalida apparuerat: continuo chirurgia suam exhibet opem: quæ per sectionem & ustionem est; non aliæ. Quippe falluntur ac totam chirurgiæ vim naturamque ignorant, qui chirurgiam medicamentorum usu, atque applicitu faciunt præstabilem. Quoniam enim supra quam pharmaca valere debuerat, post hæc delecta chirurgiæ virtus; certum est quod alia ratione oppugnatura vires erat morbi firmissimas. Etenim etsi quandoque valentia fuerint adhibita medicamenta: tamen quæ aut qualia collatione ad chirurgicam rationem, quæ ferro & igne supremis omnium præsidiis nititur, quæque rescissa liberat, vel uno & subito eius, quod alienum est, exhaustu. Itaque valida modis omnibus atque efficax apparet chirurgiæ opera, atque eiusmodi etiam semper & utendo & profitendo veteres hanc censuerunt Areteus, Oribasius, Paulus, Aetius, Cœlius, Aurelianus, Octavius Horatianus, & hos imitati Arabes: quorum facile princeps est Albucasis, Isaac Hali-Abbas, Razes, & si qui sunt ex hac factione alii. Inter cæteros vero Hippocrates qui rem omnem suam exegit, & scripto luculenter edocuit, qui com. 3. de artic. ait, quæ ad singula efficacissima sunt omnia quæque scire convenit, atque ea ubique adhiberi, quæ accommodata videbuntur: accommodata autem, quę sint, explicavit ipse alibi, ubi dixit, extremis morbis extrema exquisitè remedia optima. Hæc autem non alia κατ' ἐξοχὴν, quàm sectio atque ustio: nempe quæ non sanat medicamen, hæc ferrum sanat, & quæ ferrum nō sanat &c. quasi dixisset his duobus præsidiis plurimam & maximam medicinæ partem contineri, quatenus strenua & efficax illa est. Quare sic statutâ Hippocratis enunciatū tam profunde animo sedit, ut dicere solitus sim; insanabilem quidem nullum affectum esse sensus, qui vim ignis non senserit; adeo magnum & unicum est huius præsidii experimentum. Hippocrati & suo placito consentaneam rem prodidit Galenus, qui Com. de ratione victus. in acutis chirurgiam his finibus conclusit. Chirurgia ductus est quidam medendi per sectiones & ustiones & alias eiusmodi operas; quod, quid est aliud, si rectè perspicis, quam discretis primo medicinæ partibus lenioribus tertiam chirurgiam quæ postremo loco constitit efficacissimam ponere? Adeo scilicet per omnes confessa veritas est, inter cæteros medicinæ modos unum esse aliquem efficacem, quæ chirurgia dicitur: quod si casu quopiam, aut malo corrumpentium instituto, non ad eum quem dixi modum, sed medicamentarium ac palliatum exerceatur, jam non magis per Jovem chirurgia, quam cacurgia dicetur. Cacurgia.

CAPVT VII.

Vbi proponitur quam detrimentosus arti, & toti hominum generi sit abusus medendi, gravissimis in malis absolutè medicamentorius.

DUplex in universum omnis remedii facultas est: altera quæ potestatis, altera, quæ dicitur actus. Sunt autem hæ naturæ conditionibus seclusæ, quod potentialis haud per semetipsam solam consumatur, affectuque exerit; sed calidi sub partem recipientem insiti provocatione, & quasi accensione opus attingit perinde, ut triticum, quod satum, ut germinet, terræ fomento, & fermentatione opus habet: sed actualis sic comparata est, ut quotiescunque exposcitur perpetuò ad præstandam rem prompta sit: ut ignis qui præsens tantummodo sit, continuo calefacit aut exurit, porro de tribus medicinæ vocatis instrumentis, duo, diæteticum sc. & pharmaceuticum alieno, id est, naturæ excitantes & evocantis pendent auxilio, ut vim suam expromant. Sola chirurgia suæ spontis est, ad operas peragendas tracta. Quid ni autem sit eiusmodi, quæ secando, atque urendo, & hoc genus alia peragendo sua re defungitur. Scire autem licet pro chirurgica functione multis ab hinc seculis successisse medicamentorum applicatum: ita ut hæc pro illa satisfacere posse videatur, quod non sine injuria & cōfusione partium rationumque medendi factum est, reclamantibus præterea dogmatibus & omni schola veterum græcorum: ipsa vero chirurgia leuiculis quidem casibus exiliter, in gravioribus verò neq; etiam attentatur, vel causticis ad summam agitur, ne ferrum aut ignis capiatur, unde graves dolores, humorum ad particulam confluxus, inflammatio & interdum gangrenæ, vigiliæ, febris, & quæ non symptomata mala subsequi queant? quod si minora his medicamenta sumantur, sunt item detrimenta non pauca nec parva; conservato nimirum intus vitio, effluxuque non dato neque aliter humore absumpto, serpit virus intrinsecus, & ulteriores mittens radices, sinus producit & fistulas ossium, si in hæc loca incidit, teredines, annua mala, dirupta ulcera, & ex curabilibus denique Incurabilia vitia: quod tantopere cavit admonuitque nos Hipp. Comm. 3. de artic. 68. quin etiam, ut dicam cum Galeno l. 4. meth. med. c. 4. tabefaciunt homines in morbis, à quibus utique liberari facilè potuissent, & cum sanari paucissimis diebus ulcus contumax incipiens posset id Thessalii homines in annum aut etiam in longius tempus excurrere faciunt. Ad hæc amplius visa mihi est semper istorum hominum medicatio infinita & infinitorum malorum satrix, utinam autem, quod in sensum animi cecidit, valeam eloqui verbis, nec maximam istorum culpam faciam, equidem impotens exprimendi

mendi minorem. Dicam tamen utcumq; per exempla: etenim ex levi ad ulcus aut vulnus affluxu, adiunctaque intemperie, vel si collisio, & ecchymoma fuit, humore illo non discusso; quoniam vitia sub incongrua medela vires ultrò capessunt, ex illo quidem in promptu succedit inflammatio, ex hac malè prævisus abscessus, ab hoc vero sinus, callus, fistula, cuniculi, pervasio in ventrem interiorem: unde statim febris; roboris vitalis & naturalis œconomię detrimenta, & inde tabes, & postrema non consistentis vitæ decessio; quæ cum in uno vel pluribus mors absolutè dicatur, innumeris profectò clades erunt, non alia, quam istorum culpa profectæ; quid dicam autem quam inutilis & invalida tum ad externos, tum ad internos omnes contumaces morbos hodierna chirurgia, quos expugnare nihilominus medicamentis confidit? Quid autem absurdius, quid risu dignius? quàm strenuo inimico debilem objicere? quæ tandem est hominum imperitia, ne dicam amentia, difficillimis vitiis impaMRia medicamenta paria facere? utinam molles herbæ atque harum radices tantum facultatis tantumque felicitatis haberent, quæ maximis vitæ periculis succurrere semper possent. Verum enim verò sopita, lenta, imbecillis, inefficax, fallens ut plurimum est ipsorum vis & natura, usque adeo ut inventa & comparata minoribus moliminibus, non ut extremis casibus occurrant; magnis utique discriminibus, aut ad hæc ducentibus, gravissimis morborum Symptomatis, una reservata chirurgia est, quæ magnificis & prævalidis ferri, ignisque præsidiis herculeâ velut manu ferina corporis immaniaque vitia, quæ miseros mortales devorant cominus invadit, comprimit, disjicit, dissipat, fomitem omnem & spem renascendi adimit & extinguit. Nunc igitur rem medicamentariam cum chirurgica componas opera: infirmum videlicet hominem cum strenuo; languidum cum valente; mutilum cum integro; præpotentem cum inerte; generosum cum degenere; inefficacem denique cum efficaci. Miseros igitur & maleferiatos eos homines, qui perversa hâc & incongruâ medicina (dixissem certe verius mendacina) curantur ad hunc modum apparet, quam perniciosa laborantibus hæc medicinæ species sit, quam autem arti & professoribus detrimentosa, non est ostendi difficile, primum arti si propositum fit, morborum extremorum curationes non naturæ sed artis esse: qua tandem deficiente maximum, quod erat medendi decus, obscuratum est ipsum; & quo hærebat dignitas fundamento collapsum est totum. Etenim alicubi demonstravi medicinam, ut quæ conjecturalis est, plurima parte evidenti altera curandi facultate, quæ chirurgia est maxime confirmat fulcitque, ne suam autoritatem amittat. Porro medicinæ pars vitalis est chirurgia, id est firmamentum, columen, & primus vigor; expende autem & vide postquam medicamentarius usus invaluit, ut tota in deterius mutata est eius forma, nimirum pro magna & ampla paucifera & angusta; pro deliberata, anceps; pro virili muliebris; pro heroica vanorum timens; & pro efficaci invalida & [illegible] reddita est. Videas autem ad summam, quam infinita mutatio, quando de una specie transit in aliam; id est de actuosa in potentialem, &, ut dicam verè, de chirurgica in pharmaceuticam. O, quæ, Deum immortalem! metamorphosis Pythagoreâ & Ovidianâ quâlibet portentosior & absurdior! Heu igitur medicinæ tam solerter excogitatæ; tam studiosè traditæ; tam fortiter elaboratæ virtutem! Eheu paratos ad artis conceptum labores, eheu postremum afflictatorum hominum præsidium! eheu sacram Anchoram & asylum! Eheu præstandi res magnas Hermathenam atque thesaurum.

CAPUT VIII.

De Paracelsaæ Chirurgiæ Suffiguratione.

AD hunc quidem modum efficacem nostram chirurgiam contra vulgarem medentium morem tutati, medicamentariam explodere cœpimus: alter nunc labor non dissimulandus, sed necessariò suscipiendus est adversus alios & meliores autores, qui medicamentariam quandam; & ardua, ne dicam, impossibilia pollicentem chirurgiam, ex professo foventes instituto nostro tacitè quidem, sed non mediocriter adversantur. Porro maiorum nostrorum memoria extitit, Theophrastus Paracelsus, vir Germanus ingenio libero vastoque: qui, ut totam pene medicinam immutavit; ita etiam chirurgiam è veteri suo statu divellere conatus est: nimirum hanc non usu atque opera ferramentorum, sed medicaminum interiorum exteriorumque administratione conclusit sic, ut jam non chirurgia verè, atque instrumentaria pars medicinæ sed pharmaco-chirurgia dici sua sententia possit. Scilicet in huius decreto perpetuum hoc est; consulendum semper in omnibus sensum naturæ, nullamque genio quantum est in medico intentandam, ne dum inferendam offensionem: itaque totam huius curam & functionem esse in adhibendis medicamentis, quæ naturam adjuvent, conserventque præsidia partium, quæ balsamum & mumiam ipse vocat, explicata satis à se ipso in chirurgia minore, quam vise. Remedia interim ad has operas profitetur, docetque ignis arte secreta subtiliter extorta, salutaria, vivifica ac cuncti-potentia, quæ cum afferit, medicamentariam chirurgiam faciens, convenit aliqua parte vir Helvetius cum Romano Scribonio, qui non aliam ahirurgiam esse voluit: quam medicamentorum utilium usu valentem. Quam suam sententiam, ut scripto prodidit novator homo: ita etiam opere studiosè coluit. Nec dubium est (quoniam egregia multa super plerisque vitiis corporis excogitavit polychymicus artifex) quin plurimum ex hac re adiumenti medicinæ contulerit. Sed rectè, inquam, medicinæ: quando planè patere potest, exulasse per hunc auctorem, nostram in integrum chirurgiam. Quæ res homini nimium suæ laudis amico, græcæque factionis inimico, nedum non insolens visa est, sed tum necessaria tum gloriosa. Consentaneum igitur, huic nostræ disputationi maximè videtur formam

Paracelsus medicamentariam totam & indoloriam chirurgiam professus est.

Paracelsus per chymicam medendi rationem plurimam medicinæ contulit.

mam huius, quæ ab ipso traditur, disciplinæ, brevi sermonis compendio perstringamus; mox ad examen referamus: ut appareat, si quando recipere, aut refutare chirurgices hanc rationem debeamus. Igitur hanc nobis Theophrastus Chirurgię formam reliquit, exercendamque cōmendavit, quā nos hoc brevi delineabimus. Primum ferè morbis, qui ad chirurgum pertinent, sic divisis; ut alii sint quibus adiunctum corpori vitiū insit, aliis quibus non insit, (has vulnera & fracturas, illas ulcera, & abscessus dixit) utrorumque legitimum curatorem non esse alium, quam naturam. Medicus si quid præstet, id fieri, quo ducem naturam sequens eandem adjuvet, impedimenta subtrahens quæcunque illius primò curantis opem remorantur, & interturbant; sive quidem in vitiatis negotietur sive in his, quæ citra vitium sunt; & in prioribus quidem utiles, à medico suppetiæ sunt, occurrente causis effectricibus, ac fotricibus vitiorum simul, & accidentium quæ vitiis subsunt; in posterioribus vero, ut insitum parti salutare, humorem expediat conculcatum à recrementis, ac prolectet ab externis ambientis injuriis compressum. Totum ergo medici munus in eo positum est, ut naturæ primum agitanti celebrantique sanitatis officia, serviat, atque opem ferat: ipse nil principaliter præstans; quodcumq; autem facit, id medicamento cominus adhibito facit: nam, neque saturam aut sectionem, ustionem, aut corrasionem, aut aliam quampiam loco patienti vim inferre debet propterea, quod hostili quadam ratione videbitur nova mala inducere, naturamq; miseram rursus violare, quæ sic comparata est, ut jucundam, & quę sine dolore est, curationem desideret. Hæc si secus fecerit medicus, non regi ipsum à natura, sed hanc se regere velle videbitur: quæ res, quam sit absurda, quam fæda, nemo non novit, inquit Theophrastus. Quæ cū multis confirmet, nostrum non est in præsenti cuncta repetere; sed satisfuerit, quod instituimus; rem hanc, ordine expendere, ut ad initio conceptum opus, nostrum expedite transire queamus.

Radicalis humor ab excrementis conculcatus expediendus.

Chirurgici medentis munus totum.

Natura indoloriam curationem petit.

CAP. IX.

In quo Paracelsææ chirurgiæ expensio, animadversioque.

VIdebitur hæc philosophandi ratio Paracelsi, præcipue si subductis ab eo rationibus sit firmata, plerisque non improbabilis: nimirum quod commoda futura sit hæc medicina laborantibus, & gloriam administrantibus. Verum tamen est, quod in pluribus censeri possit, ante descripta excogitatio, quam rem equidem non propterea disputo, quod adversari sic eiusdem invento velim (equidem hominis ingenium non parvi facere solitus sum) sed, quod dirimere quæcunque aliena sunt, nobisque officiunt, oporteat. Has igitur velitationes patitur eiusmodi decretum. Primum statui oportet, hominem cum ægrotat, duplici medicationis beneficio sublevari posse, & naturæ & artis: quæ vel coniunctim vel divisim possunt, adesse curando. Divisim quidem natura sanat, ut in criticis, sanat vero ars divisim, ut in amputatione sexti digiti. Sanant autem ambæ coniunctim, vel æquè, vel inæqualiter agentes æquè, ut in ossibus fractis & in catharei corporis: in qua re medicamento trahente, ac natura expellente fit humoris vitiosi repurgatio, ut decretum est à Galeno, in 1. aph. 22. Cum vero inæqualiter conferunt, alteri, quæ curat principaliter, servit altera: Scilicet arti natura, in chirurgia curtorum, naturæ vero ars, ut in cavo ulcere carne replenti. Tametsi igitur aliquando accidit, ut aut sola, aut princeps sit sanitatis opifex, chirurgia: plurimum tamen ut sanet ipsa naturæ serviat, oportet. Cum autem servit, rara huius operis est, necessitas, (sermo est de ea, quæ proprie dicitur Chirurgia,) ut suendi, urendi, amputandi ac simpliciter secandi, tamen quantum absumitur hac rarius, tantum ex adverso comparatur gravius. Quotiescunque enim illa exigitur, sic necessaria medicis ad utendū videtur; ut prorsus omitti nequeat, nisi fortasse cum gravi corporis incommodo, ac nexu. Sanes igitur pharmacia, si possis ancyloblepharum, pterygium aut vnguem oculi, suffusionem, erosos ab radice dentes, glandem, anum, vulvā, aures, nares imperforatas, palpebras & labia digitosq; natura coalitus, gangrænas sphacelosvé, [Greek, illegible], quæ gręci dicunt, nos vero profundiores frigidos abscessus? in extrahendis sagittis, telisvé, infixisq; aliis, in ossium carie, & aliis sexcentis huiusmodi adhibeas, medicamentum? administres horum, quod libeat? præter unam manum & ferramenta, poteris ne unquam quid proficere? nihil sane minus. Quid ergo Chirurgiam tollis Theophraste? id autem si negas, velle: aio, quid chirurgia sit, te non intelligere: quæ non medicamentorum & victus usu constat, sed manus opera cum ferramentis. Occurret his Theophrastus dicens, quæcunque alii manu & ferramentis contendunt, posse se medicamentorum opera conficere. Verum ô bone! en Rhodus en Saltus! hæc, quæ promittis nobis Theophraste, perfice; enimvero apparebit, & quod non illa præstare, & quod non æque per medicamenta possis, sicuti per chirurgiam. Deinde confessum est, inter omnes, debere medicum, quamcumque tandem corporis partem curando tractet, tuto, celeriter atq; minimo cum patientis dolore rem conficere; ita dicetur absolutissime mederi, ita de laborantibus mereri quam optime; quæ res quidem, cum difficilis paratu sit in chirurgia; certe non minus laboriosa atque ardua erit in medendi genere per pharmaciam, si per hanc noxas & vitia curaturi simus, quæ structurā conformatumque corporis manifeste labefactant atque dissolvunt. Eiusmodi sunt ea, quæ nominavi nuper quàm plurimi, quæ Cornelius Celsus, Paulus Aegineta atque Albucasis dicatis huic rei voluminibus tradidere. In his quidem inefficax medicamentum omne est, quod simplex natura paravit; compositum ars concinnavit; contra vero proficuum & non fallens auxilium esse solet, quod est è manu armata, quandoq; ferramento, quandoq; inermi. nimirum eruditos homines scire licet, medi-

Theophrasti Paracelsi non contemnenda commenta.

Natura quando sanat hominem sola, quando ars sola, & quando cū eadem ars coniunctim & mutuum auxiliatur.

Defensio Theophrasti & nostra cōtra hunc instantia.

Alia argumento.

C. Celsus, Paulus Aegineta, Albucasis. Chir. efficax suis in operis & natura obtentrix.

Medicamentum lente agens & per naturā commotum.

medicamentum quantumvis strenuum, id quod agit, virtute agere, hoc est, potestate quadã agendi, existente primum in ipso debili, ac sopita, mox vero corroboranda, suscitandaque per adjectum calorem animalis. Hæc itaq; effectum suum non aftatim, aut conatu uno parit; sed etiam atque etiam multis. Servatur enim & constat concretione primorum corporum calore primum, ac frigore præpotentium; mox verò una ipsorum, commistione confractorum. Atque inde est profecto, quod ignis hic, quo mortales in terris utimur, effectum suum, quod est urere, cum exerit, promitque in corpore humano, protinus id plene perfecteque agit cum appulsus est proxime. Quare & chirurgus, cum eundem adhibet; sive membris urendis putridis; sive aperiendis non putridis: Item sanguinis fluxus reprimendo, superfluis abolendis, ossis teredini castigandæ, & id genus aliis: Statim profecto exequitur; quod principio desiderabatur, quando ab hac intervallo distat sane medicamentum? quod hebes, quod languidum, quod prope mortuum ad illum dici potest, & hoc tamen de chirurgi instructu est, atque officina. Si ignem autem non ministret, (exurantem autem & absumentem intelligo) qui omnia longe superat; suscipiet alias ferramentum, per quod & diducta coniungere, coalita discindere, emortua rescindere, putrida repurgare, superflua demere, impedientia atque impedita expedire, ac liberare, nocentia evellere, atque infixa eximere valebit, simul ac semel voluerit. An hæc ergo medicamenta, sic cito, sic expedite profecerint? haud sane per Deum: deinde neque ita tuto, namque, ut sunt medicamenta omnia per exuperantem calorem, aut frigus vincentia; fieri non potest, quin iidem excessus alienam affectionem imprimant corpori: quam quidem postea sine gravi labore removere, castigaréve vix possit, peritus medendi opifex: Sed Albucasim de his leges initio chirurgiæ; maiora habebis.

Chirurgia & medicamenti administratorü paralleli.

Nec cito nec tuto medicamentum agit.

Jam vero quis non videt post exagitatas atque irritatas longa medicamenti mora virtutes sensusque partis; post dissipatam propriam eiusdem temperiem; post distractam calore nimio; post compressam frigore texturam eiusdem; post inductam denique alienam diathesim, & constitutionem, ne posse quidem hominem doloris aculeos, malas vigilias membrique labores effugere. Ita sane videtur, diuturnas ac dolore & periculo non vacuas, medicamentorum esse curationes; contra quam fortasse opinatur chirurgiæ reiectator iniquus. Hæc enim si usurpata dolore non vacant, item non vacant efficaci curandi necessitate.

Medicamenti Pyrotici detrimenta.

Certum enim sit, non inferendam gratis esse vim aut molestiam naturæ; Item non impune conflictandos ægrotos, neque aggerandas vexationes vexationibus, aut calamitatem calamitate: Verum cum omnibus compertum sit, non aliam esse succurrendi viam; dic sodes, non mortem unius, aut mortis periculum opportune redemeris brevi finituro, dolore? Quas ob res mittat, mittat hæc Paracelsus, si sapiat, sinatque necessariam orbi facultatem suo gaudere loco.

Necessitas inevitabilis chirurgia.

CAP. X.

De frigida medentium in non agendo prudentia & cautela.

INstituimus quæcumque nostram efficacem Chirurgiam offendunt, atque oppugnant, in hæc è vestigio animadvertere cavendásque docere. Quoniam autem adverti extare duos hostes; quos soleo equidem dicere frigidam tum operam, tum cautelam: de his etiam in præsenti statui docere: veraque vitia sunt medendi, quorum hoc quidem in non agendo simpliciter est; alterum in agendo quidem, sed invaliter & irritè: & hoc quidem non plus extenditur, quam ad modicitatem, illud verò latius patet peccata comprehendens in eo, quod, quid, & quale & quantum, & vbi, & quando, & per quæ, & in agendis modis aliis, quæ singula postmodum enarrando apparebunt. Interim verò eius naturam aperiam, de ista prius in hunc modum dicens.

Prudentia, quæ non tam à pervidendo, id est, subtilius inspiciendo, quàm à providendo, id est, quæ futura sunt, quasi ante cernendo & quæ incommodatura undique sunt, circumspiciendo, dicta est; Virtus est, quæ consulit sinistris rerum casibus longè præcognitis & anteversis; Quâ una si careat Medicus, nil plus proficiet, quàm clavi gubernaculo destituta navis inter circumcursantes fluctus, cingentes scopulos, jactantes ventos in alto portum contendendo: uno itaque verbo, Ariston, id est, optimum inter omnes res alias huius instructum professus est Hippocrates, qui vir autore Macrobio nunquam fallere, neque falli potuit. Enimverò cum ictibus insidiantis morbi variis substet, homo qui curatur hunc quidem haud tuere servareque poterit ab insultibus, nisi sit oculatus, velut Argus defensor Asclepiada: sic vindici morborum nil potius aut verius apparet convenire, quam prudentiam. Verum quantum hæc Medici propria, & præcipua virtus est: tam minimè à plerisque medentibus agnoscitur atque exercetur eadem: verum pro hac impostura ac frigida quædam providentia successere: quarum utra damnosior sit non est facilè decerni; enimverò utræque pestiferæ sunt & deterrimæ, nam astus, inquam, unde appareat cuiquam benefacere, cum plerumque, omissa oportunitate noceat & meditatio quædam, quæ eum ordiatur præstabile quid efficere, nil tamen præstet, per quæ cautela frigida æmulatur quidem, & confingit prudentiam, ita ut adumbrata fucataque quædam depereuntis hominis follicitudo videatur. Dum verò ab agendo abstinent, timor est causa, imperitia verò timoris & cautionis auctor est, ut notavit Areteus l. 1. de curat. morb. acut. cap. 3. & ante hunc Hipp. in lege sed nos tamen causarum inquisitione diligenti prætermissâ de eo, quod efficaci medicinæ incommodat, & adversatur, dicemus, exempla rerum aliqua producturi,

ut per hæc intellectum hominum asininum cavere miseri languentes, turpedinem verò, ac fæditatem ostensam, ac patefactam boni professores abominari debeant.

Accedam nunc ad rem propius atque, ut demonstrationem hanc totam luculenter exerceam, ante omnia morem hominum & institutum aperiendum arbitror. Igitur quod à deliberata & ut nos dicimus, efficaci Chirurgia plerumque abstineant, hæ causæ atque hæc concilia retrahunt homines ne principiis, quæ dicunt, naturalibus vim inferant, aut detrimentum, neque non naturalibus aliis suffragentur: hoc est causis morbificis morbis ipsis & symptomatis excitandis, aut promovendis opitulentur.

Quod autem ad priorem partem attinet, cum homo contumaci duroque ulcere, vel tumore vexatur, credunt hi vitæ consuli, si non extirpata vitia lenius tractentur & sine dolore non curandam curentur: sed ego aliter sentio: si chirurgiam ferre possit homo, expedire semel, ut dolor citò finiatur, & perpetuâ quiete atque incolumitate commutetur. Porrò dolores omnes diuturnos, nocturnos, tum morbi tum curationis longæ tædio sentiendos uno licet maiore redimet. Quis autem non imprudens hac commutatione non fit contentus? Quis humanus verè medicus & misericors suum in hanc sortem ægrotum non impellat? etenim frugiferus, licet acerbus sit plerumque dolor: quod si honestatis & laudis ergò sustinetur à forti viro quæque tormenta; quid non utilitatis, sanitatis, integritatis & vitæ gratia? Sed de hac re alias, ubi de purgatione doloris, nam nunc ad caput alterum, id est, ad referendas promovendorũ, aut suscitandorum malorum causas, isti astruunt, veniendum est.

Promoveri quidem hæc possunt accersita doloris, fluxionis, inflammationis: nam neque alio modo potest planè Chirurgius mox affectiones affectionumque causas adagere atque facessere. Harum igitur metu fistulas, quas malè medentes induxerunt, incuratas relinquunt: præterea emortua, non scarificant, non secant abscessus, præterquam discoctos; non urunt præter putrida, non tentant corpus aliqua parte ferro, at neque cuniculos specillo, non emundant superfluis & alienis ulcera, subcava non deducunt: hiantia suis emmotis non fovent dispici curam non adhibent, ac ne sensum permovent quidem, solum in id comparati videntur, ut tum frigida non agendi prudentia tum medicamentaria delecta chirurgia, non tam ægris auxilientur, quam adulentur. Quantum igitur à recto aberrent paucis circa singula illa tria capita expensis vide. Dolorem quidem refricare cavent, sed causas eiusdem non elevant, quare sinus non exprimunt ac perennem in eis saniem relinquunt? At verò nos, quo dolor magis cognoscitur, eo magis suspiciosum habemus vitium, nimirum ubi dolor, ibi morbus morbique vigor insistit. Itaque vel reluctantibus ægris, ut ad extremum benefaciamus eluviem hinc magis educi studemus. Attractionum humorem ex inducto dolore causantur: at audiant Thadeum Florentinum autorem nobilem in l. 3. microtechnes tex. 159. dicentem: Videtur enim quod dolor non plus attrahat quam incisio evacuet: humor enim qui attrahitur propter dolorem, succedit loco eius qui evacuatur per incisionē: quare non potest esse amplior eo: essent enim duo corpora in eodem loco.

Fluxionem item attexunt avertendam, assentior: At comparata, non hæc ficta sit oportet, neque ad omnem usum si diis placet, accommodata & promptè excogitata. Enimverò nil frequentius fluxione sermone omnium medentium sic, ut uno quoque verbo fluat hæc mentio, quippè quæ ad commentandas quasque opiniones, confirmandas quoque curandi rationes, excusandos curationum infelicium eventus, coarguendas sodalium sententias, ad astruendum denique & ad agendum nil maius vel amplius velis hac materia & hoc prompto subsidio. Itaque ut frequentissima est usu fluxis, sic plerumque vana & futilis eius omnis allegatio: estque (mihi videtur) hæc ut Æropica fortuna, quæ longè plurimum quotidie accusatur, quam peccet: ut autem de fluxione diximus, sic est etiam inflammatio, quæ cum ab uno fluxione materiæ vitium habeat, facile sæpè etiam deductione superventura figuratur. Hactenus, quæ de frigida multorum in tribus hisce Symptomatis sit prudentia, breviter est demonstratum, quantum etiam ab hac cavere debeat Medicus probatus adversum.

CAPVT XI.

De frigidis & inutilibus medentium chirurgorum operibus.

Consueverunt hoc seculo factitari frigidi quidam & nil operantes chirurgiæ modi, atque actus artis falsò adscripti atque alieni; qui quoniam adversantur atque diametro pugnant nostris omnibus efficacibus operis, quas docemus: has quidem sparsim alicubi per hunc librum, atque aliud agens non potui non indicasse. Nunc nominatim ut rem hanc plene cognoscat auditor privato sermone, qui summam rei omnem comprehendat, has institui pertractare, similiter ut in proximo naturam huius vitii primum, mox exempla complexus. Philosophi recentiores, inquit communis latinorum lexarius, operationem pro eo accipiunt, quod Græci energiam vocant. Est autem frigido adiunctum actus aut vacantis aut lenti significatio, quem expressit Marcus Cicero ad Q. Fratrem 323. cum ait; accusator frigidus, id est, nihil aut parum operans in accusando. Simili nos ratione frigidas appellamus operas medentium quæ adversus morbos & languores adhibita vix aut ne vix interdum etiam sublevant; Non est autem eiusmodi chirurgia: verum ut alias ostendi suapte natura efficax utpote, quæ rationes & instrumenta medendi nacta fuerit liquido efficaces, adimas enim & separes à scalpro & igne

τὴν ἐνέργειαν? Imo proprium hoc inter omnes maximè partes & species medicinæ vel oraculo ipsius Hippocratis, qui pronunciavit; quod medicamentum non sanat, ferrum sanat, & quæ ferrum non sanat, hæc ignis sanat: & quæ ignis non sanat ea insanabilia. χρὴ νομίζειν decerni oportet: & sane tam energeticæ sunt chirurgicæ functiones, seu quidem sanandi, seu urendi, ut malum bonumque effectum semel expromant, si in particulas corporis ἀσύμφυτας, nervos, chordas, vincula, venas, membranas incidant; cognoveris autem hoc planius ab omni specie chirurgiæ: nam neque divisiva solum, sed & compositiva atq; extractivá suum continuò effectum reddunt itemq; istarum subiectæ species, si per has discurreris; similiter & in ossibus ac cartilaginibus, quæ medicinæ pars efficaciter operetur, præter chirurgiam invenies nullam. Non enim hęc potestate & lente sed actu ac semel operatur, itaq; vino & lucernis medusa cinacis immane quantû discrepat, quod Horatius lusit, tantum à diætetica & pharmaceutica functione dissidet chirurgia: Acris hæc quippe & acuta, obtusæ ac lentæ illæ, ab his raro quidem, à chirurgia verò continuo promptus effectus. Expectes igitur, ut ab hac ita etiam ab eis duabus incurabilium morborum curationem festinatam & brevem; metiarisque tempus cum tempore, vim cum vi, rationem cum ratione; quam dispar enim sopitus à vigili; obscurus ab evidenti; debilis à robusto, mutilus ab integro, à morticino vividus, talis ab internis medicinis externę chirurgices est effectus. Nonnullo autem firmamento relatarum rerum est, quod ab effectrice ac superatrice difficilium cunctorum manu dictam hanc facultatem voluerint veteres; quando etiam artes aliæ plurimæ sint è manu: quasi quidem in huius manu reservatam & constitutam desperatorum in morbis hominum voluerint salutem. Ita plane constat requiri semper in operis omnibus chirurgicis efficaciam: quam nihilominus aut non agnoscent, aut minimè servant hodierna die medentes, sed aliquot eiusmodi operas referamus.

Inefficacia quidem in chirurgia duplex, si aut falso medicamentum pro chirurgia, aut si hanc debiliter exerceant; de priore genere posterius sermone peculiari dicemus; de posteriore nunc igitur.

Vitia quidem in chirurgia sunt, si hæc omnino non conficiatur, cum debeat; ut cum ulcera putredine hypersarcosi callosa, ostracosa, carunculis, tuberibus, dolore, cuniculis, & de pastu vexant, non attingunt scalpro sive igne, sed vel linamentis vel hirudinibus exugendum & exhauriendû confidunt; aut pannis lineis mundis sunt contenti, ut in cancro; in abscessibus verò sectione & ustione escharoticis utuntur: quam inter cæteras damnavit Hieronymus Cardanus in l. de error. medentium.

Deinde cum utuntur quidem scalpro & chirurgia in abscessibus videlicet: sed pro sectione myrtiformi triangula, quadrangula & quæ cum excisione est & composita, utuntur simplici, nec sufficienti quidem & lunata, quæ per Syringotomum fieri consuevit, sed exilima atq; per phlebotomum tantummodo perpungantur, aut cum pro scarificationibus in gangræna profundis & crebris; tantû paucis & vix cutem attingentibus muneri se suo credunt satisfacere: aut cum abscessus cysticos punctione rentur excussisse: aut cum excisionem calli summatim facta arbitrantur opus absolvisse, vitiumq; sustulisse: aut cum inurendo vix attingunt locum, vixque epidermis exilit, ut manare sanies possit.

Quid multa? chirurgiam quæ hac quidem manu scalprum gestat, altera ignem, sic quotidie factitant umbratilem, ut suo quidem medendi ritui mulieres & pueri & delicatuli homines levibus medicamentis, non dicam autem manibus, quæ semper vacant, tractari plaudant: morborum verò perpetua vi lacessiti noctu diuque cruscientur: quorum quidem omnium exempla, & demonstrationes in hoc opere passim offendes.

CAPUT XII.

Quod purgationem sive, defensionem crudelitatis in chirurgia efficaci continet.

HActenus vitiosæ quædam chirurgiæ species & falsæ formæ detectæ fuerunt: post has legitimas, quas provehimus, offensiones, hominumq; vulgarium obtrectationes eluamus; gravissimum autem primum & in quo status cardoq; ferè totius nostræ causæ versatur, agitandum est negotium, nempe non desunt, qui medicinam hanc, quam efficacem à propria præstantia (credo congruè) nuncupavimus, explodendam atq; abalienandam contendant. Quos autem, præter vulgares oppugnatores offendimus, ex universo scriptorum numero, sunt duo proximè superioris seculi viri non incelebres, Hieronymus inquã Fabricius ab Aquapendente & Casparus Taliacotius Bononiensis, quorum is partim magistrorum, quos noverat, institutum conservans & ne latum quidem ungvem prætergredi confidens, partim etiam vulgari hominum sensui morem gerens & nil industriæ contradicens in oper. chirurgiæ posterius edito volumine se lectas ex omnibus lenes chirurgias tradens, graviores ac maiores reiecit. Alter qui Casparus est, ut suæ de curtis reparandis arti studium animus à non necessaria carnificina alienis conciliaret, elegantissimam atq; optabilem hanc chirurgiã faciens, cæteras alias omnes, ut par erat, teterrimas & immanes argumentatus est: Summa autem confutationis utrorumq; est, quod chirurgicæ nostræ operæ sua ipsorû natura crudeles atq; exosæ: quod vero ad sustinentes attinet, plenæ dolorum ac discriminosæ, sæpe etiam exitiales fuêre, deniq; exercentibus ignominiosæ atque infames, proinde multis ab hinc seculis exoletæ ad hunc diem: his nos omnibus obtrectationum vituperationumq; capitibus respondere necessario iure debebimus, si paratas utique traditiones omnes nostros amamus, velitationesq; adversantiû nô dissimulam*. Quod si facio, desiderarim huc equidem nonnullam dicendi vim ac familiarem claris oratoribus argutiam, quâ carens dubito, ne in re alioquin nova

nova & difficili contra prævalentem plurimorum hominum consensum, nostra causa, inferior labefactando reddatur: Ast, qui vero praees immutabili Deus, studium hoc humanitatis fovens, ne pessum eat, supplicanti res aperi, stylum instrue, rationem ostende, siquidē hacce spe tutus iam in arenam descendo.

De crudelitate curationum. Crudelem cum isti homines chirurgiam eiusmodi quam dixi, nominant; credo equidem, ut verum fatear, modum accusare, cuius fines ars audacior laborantes homines nimium premendo excedat, atque exorbitet; nam neque fieri potest, ut omnis chirurgiæ vis adimatur, quæ suapte natura vulnifica atq; afflictatrix est, si finis amans est sui; sed requisitum hunc à veteribus modum & moderationem in his, quas nos ubique volumus, chirurgiis retineri, conservarique non est ostensu difficile. Profecto ut sanitatis vasta latitudo est, ita & morborum pari pacto: fortassis autem nostris hominum sensibus amplior morbus est, quod & Averroë placuit, quando plura sunt peccata quam simplex victus: in malum enim infinita est abitio; sed hæc obiter; ad inceptum sermonem redeo. Morbis singulis triplex occurrendi via est constituta, una quidem victitandi ratio, altera medicamentorum usus, tertia quæ manibus est adiutrix. Porro cuiq; corpori & naturæ lapsui primitus expenso gradata per hæc est oppugnatio: levissima quippe noxa victus ratione corrigitur; gravior vario medicamento committitur, gravissima per manum plurimum est medicabilis: sed & singularum triplicium morbi rationum, quasi iudicavimus, adhuc plurimi, ne dicam infiniti, sunt modi, quos tamen iam veratos contemplatur medicus suis ipsorum nominibus, aut certis notis prodere non valet: his igitur & sui respondens congrui medicatus, quos prudens atque exercitatus medendi opifex discernit.

Iam igitur ades, quicunque veterem chirurgiam convellis, nempe si quod Galenus tam sæpe tamq; accurate vetuit, non uno calopodio calceandos omnes velis ipse, quæ chirurgicæ tractationis vitia sunt, promiscuis attentare præsidiis omnia? an gravissima gravissimis ut par hostis pari, atq; adeo victoriæ spes esse possit, deniq; maximis delictis maxima supplicia sumantur, porro antiquitas, qui prudentissimi fuerunt hominum, Chironem & iustissimum eundem virum & chirurgum maximum faciens, aliud me iudice non indicavit quam quod cum chirurgia artium sanctissima probeq; exercita, iustitia atque æquitas, *Chirurgia iustitiæ corporis humani tutatrix,* quam rectissime coniungantur. Quippe sicut iustitia, quod suum est, unicuiq; tribuit; id est, ex hac quidam cives violentos atq; extra legum orbitam erumpentes compescit, quiq; nocentes & seditiosi sunt, hos è civitate rescindit: ex hac verò tuetur bonos & remuneratur, ademptasque his opes & facultates restaurat: ita propè chirurgia, quæ excedunt è corpore, suntq; aliena, revellit; ad reparandas verò carnes & ossa, cunctasq; partes industriè collaborat, atq; huc fortasse spectavit Hipp. dum lib. de fract. com. 1. t. 99. instam χειρίζειν, id est, chirurgiam, interprete Gal. nominavit.

Itaq; ut ad rem nostram proxime deveniam, non possunt sæva mala, nisi sævè tractari: sunt autem illa, ut pleraq; numerem, Herpetes, æsthiomeni, phagadenæ, nomæ, theriomata, telephia, chironicaq; ulcera, fistulæ multiplices, vastæ testudines & strumæ, venenati ferarum discerptus, fortuitæ ignium absumptiones, bellicis tormentis casibusque de sublimi contracta contritaque membra, putredines, gangrenæ, sideratæ penitus è sphacelismis tum carnes, tum ossa; monstrosi fœdique conformatus, informes naturæ corporis eversus, artuumq; mutilatus atque perversus situs; fœtus in utero mortuus, vel hic vivens parente mortuo, instans ex angina mortifera strangulatus, pestilentes & contagiosæ veneres, depopulatus corporum, cæcitates, mentis emotiones & stupores; atque alia id genus plura, quæ ipsa qualia quantave sint, nunc mecum expende.

Nempe vitam ipsam omni re chariorem insultant, iam iamq; variè exagitatam opprimunt, cordis præsidium & lætificum huius nectar interimentia. Veruntamen quamvis incomparabiliter torqueant; neque lucis usuram semper adimunt, sed ita proterunt, & conturbant, ut odibilem eandem reddant. Quod autem longe maioris est momenti, sub cruciatibus & tormentis Christianos beneferendi virtutes & constantiam omnem adimunt sic, ut desperationem inducant; ex adverso Medicus suoptè munere salutis hominum amicus ac studiosus est ferè sic, ut rei pro- *Commendatissima medenti languentium est sanitas.* priæ: qua illa constante constat eiusdem laus ac dignitas, qua cadente cadit: nimirum quæ nostra medicorum est calamitas, morbo non abripitur æger quispiam absque curantis ignominia, id est, opinantibus hominibus è vulgo cunctos servandos è morbis oportere: Atque decori suo tam sollicitè, tamq; impensè studet Medicus ingenuus & probatus, ut mortem ægrotantis suis facultatibus omnibus si daretur redimeret. Deinde sic aliorum ægritudinū ac languorum misereț pigetq;, ut hos primum cognitos propemodum suum in caput reponat: ut autem non mentiar, facit Hipp. *Hippocrates.* qui princip. l. de flatibus, à Constantino Lascare latinè redditi, medicus ait, visu tactuque malorum molestia afficitur, & ex alienis calamitatibus proprios dolores colligit; cum quo viro consentiens Soranus Ephesius *Soranus Ephesius.* isagoges medicinalis initio; fortis ait sit candidatus, ut possit per dies labores sustinere, quoniā undique horrenda & tanquā insuavia & alienosq; casus suas facit esse tristitias. Hæc isti. Vin' autem maius? male medici semper audière sordidissimis quibusdam à se tractatis ac degustatis, σκωτοφάγοι dictis; Aesculapius, tum Hippocrates ab Aristophane in Pluto; neq; alio nomine, quemadmodum interpretatur Andreas Tiraquellus in lib. de nobilitate c. 3. quam quod hominum mortalium calamitatibus, cruciatibus, angoribus, mortibus subvenire student. Iam igitur, quod aliis tam mire satagens medicus nulli vel labori, vel industriæ parcit sanitatis vindex, dum Chironiis adiumentis quotidie vitia corporis putria extirpat, atq; ad has operas ferrū ignemq; præsidiorū efficacissima certa hæc & immutabilis opitulatur; fit inde, ut imprudentibus ac stultis sævire videatur; nihilo tamē minus haud in suæ fidei comendatos furit, verū adversus inimicos istos

corpo-

corporis, tortores, qui corrupta valetudine vitas hominũ perdunt: Nec igitur eo spectat illud Pindari, Chironem alicubi vocantis θῆρα ἀγρότερον τῶν ἀνθρώπων φίλον, feram agrestẽ hominũ amicam: nimirum ut facies manusque effera in corruptores istos morbos, non in naturam feratur. Quæso enim te qualem curatorem hominem dicas, qui digitum à vipera demorsum confestim amputet, ne virus exitiale cor petat? crudelemne an misericordem? enim verò misericordem, nam crudelem dixeris cum valens certissimum auxilium afferre non tulerit; misericordiam autem in amputando vel inde cognoveris, quod Rusticus apud Gal. l. 3. de loc. aff. amissi digiti sorte suis ipsiusmet manibus illata contentus fuit potius, quam eo servato discrimen vitæ subire: est igitur eiusmodi crudelitas æquitas verius & heroica beneficentia, essetque si aliter, fieret humanitas immanitas, & misericordia immisericordia. Maior utiq; ac sine comparatione maior mea quidem opinione crudelitas oviculam aut bovem aratorem ruri, domi verò gallinam, columbas nostris usibus quotidie fœtificantes iugulare cultellis, quam corruptrices corruptas carnes excarnificare scalpellis. Crudelitas quoque est, in vulneribus simplicibus & vitio nullo vallatis, quæ calore nativo perparum tentato præsente & medicamentis enæmis tuto, cito & indolenter conglutinari possent, digitis ac specillis huc illucq; productis contundi, scalpris ad novum ampliatum discindi, farctis penicillis abducta labia conservari, duris intentisq; penicillis mane vesperique pertundi & importunis tum medicamentis, tum medicatibus manuũ detrectari istę quidẽ maximę naturę sunt offensę, ut in Traumatica restituta fuisse monstravimus. Verum ubi & crudelitatis vim, quam in monstrosa mala totam effundimus, in homines identidem uti volunt, cadat, possit amabo te quilibet quæstor impune ac sine crudelitatis nota detestabilia multa tormentorũ commenta & excogitare ipse in supplices, & lictoribus in ipsos omnem torquendi potestatem dare, sive ut reum, sive ut qualitatem criminis deprehendat, in crucẽ meritos acturus? possint item hostes ampliandorum finium gratiâ trucidari? non possit medicus obtortos ab anuis noctu diuq; cruciatibus ægros interdum aliqua parte corrupta violare, ut liberet eosdem semel? ad hæc plagas à latronibus illatas fovere consolari possumus, illas vero, quas medicus vitio corporis requirente inducit, excusare non possumus, & reprehendimus tamquam sit medicus latrone peior atque indignior, qui cuncta nobis mala, si mala sunt, salutis studio facit?

Audiautem hac de re sacros doctores primum *Augustinus* Augustinum, qui ait; Tu nequaquam medico irasci debes, si ex membris hæc incidit, illa urit, illa corpore omnino separat, sed valde lucrifacis & servatorem eum vocas, quod in parva corporis parte morbum curet priusquam ad totum corpus morbus transcurrat. Itemque in Psal. 33. Medicus crudelis est, qui exaudit hominem, & parcit vulneri & putredini. matres quando fricãt filios in balneis ad salutem, hi clamant inter manus earum. Illæ ergo crudeles sint, quod non parcant & non exaudiant lacrymas? Item Hieronymum in epistola ad Amandum: Putridæ carnes ferro indigent & cauterio, nec est medicinæ culpa, sed vulneris, cum clementi crudelitate non parcit medicus, ut parcat; sævit ut misereatur. Et D. Ambrosius in Psal. 61. Frustra cicatricem curaveris, si serpant interiora contagia, imò exacerbatur vulnus, si foris clauditur, cum internè virus exæstuat; eandem ad ungvem sententiam habuit Gregor. l. 7. moral. c. 26. cum ait, vulnera clausa plus cruciant, quia cum putredo, quæ intrinsecus fervet, eiicitur: ad salutem dolor aperitur. Compendiosius ad hos omnes, si moralem Senecam ames, epist. 78. nulla, inquit, dura videri debet curatio, cuius salutaris expectatur effectus.

Hieronymus in epistola ad Amandum

D. Ambrosius in ps. 61.

Gregorius l. 7. moral c. 26.

Seneca epistol. 78.

Hæc sancti viri de malè intellecta maleque interpretata medentis corruptoriis in affectibus crudelitate, quæsita, ubi minimè quæri debet, eiusdem humanitate. Cæterum ad nostros auctores, qui lenes chirurgiæ medendi modos induxerunt, atq; ad horum examen veniamus: luserant ad desipuerant Hipp. atque Asclepiadæomnes cum tota græcorum posteritate, ut sæva atque atrocia curationum genera per ferramenta perq; ignem invexerint; qui potuerant medicamentis contenti esse, has verò nostras curationes pro crudelibus barbaris atq; immanibus damnare: quid est aliud planè, quam assertores earum & professores crudelitatis, barbariei atq; immanitatis damnare? Barbarorum iuventa pleraque, ac medendi modos noverunt & recenserunt Gręci: nil tamen damnatos aut repręhensos, imò receptos, nec sine laude propositos enarrat Aetius serm. 6. c. 10. ad cephalæam barbarorum chirurgiam quam hi faciunt dissectione ad partem capitis anteriorem supra frontem à dextra ad sinistram aurem ducta, pericranioq; exoluto, cranioq; ad os eraso: atq; inquit & non potest temere assumpta esse, videriq; his, qui mali difficilem vexationẽ noverunt propter quam neq; talia auxilia maiora, quam opus est, existũt. Similiter & Paulus Aegineta barbaras huiusmodi dissectiones & probat & tuetur: itemq; Celsus l. 4. & l. 7. c. 7. F.

CAPUT XIII.

Ubi defenditur doloris accusatio.

Doloris nunc conficienda purgatio est: at nõ tam quidem eo nomine, quod nos illum impune moveamus, hæc quippe culpa satis è superioribus deleta est, magis id obeundum, quod pertinet ad eos, qui difficile vel nomen doloris ferendo faciunt sic, ut invidiosa sit inde chirurgia quod exulceret, molestiasq; refricet. Itaq; recriminabitur in impatientes hoc vitium, ostendemusq; quam vere debent hi, qui medela egent, acerbitatẽ quamlibet animo nõ iniquo perferre; prius autem hoc simpliciter monstrandum propterea, quod malum non sit dolor; deinde quod bonum his, qui salutem corporis inde recipiant. Recitabit autem hos usus disputatio: tum, ut per hæc confirmetur quàm maximè nostra ratio, tum ut homines imbecilles prodita necessitate, atque eò, quod expedit, ad fortitudinem amplexandam adhortemur: vel rectius ut medentes semel omnes admoneant loca & rationes, quibus condocefactos suos decumbentes

bentes ad dolores necessarios sustinendos suadere possunt accommodatè. Incipiam autem à priore propositi nostri parte, quæ suasura est, dolorem non esse tam summum malum, ut ipsius vacuitas atque fuga honestatis aut utilitatis bono præferenda sint: nam nullum porro bonum quod non honestum aut rectum, nullumque adeò malum, quod non turpe aut vitiosum sit, iure censetur. Sed enim Epicuro & hominibus mollibus concedam dolorem asperum contra naturam, difficile perpessu, triste, durum & huiusmodi: sed non propterea non tolerabilem, vel non tolerandum eundem esse quippe, si perpetuo prævalere debeat, cum vita nostra omnis subdita doloribus solicitudinibusque sit: neque virtus ulla neque beatitudo prorsus erit; virtus inquam nulla constare poterit, si dolori sit cedendum: non prudentia quidem, cuius speculi luce non poterit quod rectum, quodque honestum est non videri, mollis autem homo & abiectus facile ab hoc aberrat. Deinde neq; temperantia quæ moderationem præcipit semper, an enim quia doloribus angi nos pariter, an moderationi consentiat? Justitia autem & ipsa absistit ab homine, qui vi doloris & patrata enunciat & conscios prodens non perstat in officio sed fortitudinem quid necesse sit exponi de generibus animis contrariam? imò & omnes compares aliæ virtutes longe diffugient: quæ sunt magnitudo animi, gravitas, patientia, rerum humanarum despicientia, & si quæ sunt aliæ. Itemque beatitudo nulla futura est, tum deletis omnibus virtutibus, tum quod nullus non miser, non modo tunc cum premeretur summis doloribus, siquidem in his est summum malum: sed etiam cum sciet id sibi posse venire. Præterea si dedecoris, si flagitii, si turpitudinis indignitatem expenderis ut hæc effugias: quis non modo non recusandus, sed ultro appetendus, subeundus, excipiendusque dolor, atque si turpitudo peius est vitium quam dolor; nihil est plane dolor: id est, nullius prope momenti ac potestatis ad virtutem, quæ dictat omnia potius supplicia subeunda, quam indignitatem gemendi, eiulandi, lamentandi, plangendi, debilitandi, atque angendi committendam. Certus autem esto, si firmo fueris animo, nullam aut paucam futuram vim doloris, quod institutio, disciplina, robur animi, exercitatio, consuetudo & commentatio facile te docebunt. Lycurgi quidem institutis legisti sic eruditam Lacædemoniam iuventutem, ut venando, currendo, exurendo, sitiendo, algendo, æstuando, nullum istorum magnifacerent: Spartani verò pueri sic ad aram verberibus cedebantur, ut multo è plagis exeunte sanguine & ad necem etiam productis flagris, neque tamen exclamarent ac ne ingemiscerent quidem. Ad hæc Spartiatæ Lacenæ atq; Eurotæ fœminæ corpora firmarunt laboribus, sole, pulvere, frigore, palæstra, militia & nulla nō alia vitæ duritie: quibus quidem omnibus & dolor intercurrit quidem, sed quia callum lacertis obductum invenit, nil affecit. Sed C. Marius cum varicum exectionem laturus esset, neque vinciri se passus est, neque secando quidquam commotus. Post hanc gentem recensebo studia plerorumque hominum prim; ò militum, qui soles, frigora, subdiales pernoctationes, decubitus duros, vigilias, famem, sitim & cæteras, quam campus occasioque belli solent exhibere, molestias & armorum pondera diurna atque nocturna tam placide perferunt, quantum admirari possunt rusticani, nedum otiosi & urbani, quid autem cum vulnera profusionesque sanguinis in mediis belli conflictibus non sentiunt: nempe, quod ait antiquissimus Fudius, virescit vulnere virtus: & Lucanus saucia maiores animos dant pectora.

Simul autem de venatoribus dicam, qui sub Jove frigido inter spinas & periculosa præcipitiis & feris loca manere diu cum delectatione possunt, itemque in alta nive per brumam algescere, per æstatem verò in montibus uri; Ad hos pugiles gestibus contriti ne signum quidem dant sensus molesti: cum quibus memorandi veniunt & gladiatores, quorum nudo corpore deprælantium in publico iudicio quis non exhorreat inclementes crebrosque percursus usque ad musculorum dilaniatus, viscerumque patefactus cum riguo totius corporis imbri? at hi tamen sub his neque vultum mutare, neque animum demittere consueverunt. Atque hactenus de dolore, qui sic volente more hominum & consuetudine nullus est, rationum firmamenta nunc ad hæc addamus.

Compertum est inter omnes doctos Literarum æque & indoctos virorum esse fortium, magnanimorum, patientium & humana vincentium dolorem toleranter pati: nec quisquam ad hanc ætatem extitit, qui tales homines non admiraretur, atque suspiceret. Quod igitur tam mire ab omnibus laudantur dolores, aut præsentes referre aut futuros non exhorrere, quid turpe nos non putemus?

Neque verò dixeris fortium duntaxat hominum & electorum hoc esse. Vide quæso ne fallaris: nam nos omnes natura viros esse voluit, id est, à virtute appellatos, id est, à fortitudine, cuius unius est dolorem mortemque contemnere. Audisti quidem nuper, pueros constanter & in silentio dolores verberum pertulisse gloria ductos, pudore coactos, alios verò metu dura passos legisti. Vereamur igitur quod tam multi gloriose faciunt natura, nobis vetari? Illa verò non modo non prohibet, sed etiam exigit. quid enim magis quam laudem, dignitatem, decus exquirat? contra verò nil tam abhorret, tam tetrum tamque indignum quam turpitudinem habet. Alterius fugiendi, aut prosequendi nescio, an Zeno Elæates perpessus sit omnia, potius quam conscios delendæ tyrannidis indicaret. Ante Marium nemo varicosus sectus est, vinclis solutus: post ipsum alii etiam non soluti tantum sc. autoritas potest: similiter ex improviso multi dolores ferre possunt, præmeditati non possunt? ergo noscis, non tam naturæ malum esse dolorem fugere quàm opinionem. Totum igitur in arbitrio & deliberatione situm est victoria: neque intolerabilem aliquam acerbitatem facit, nisi vel mollities vel nullus sensus virtutis offendatur, sed & vitæ

vitæ studium doloribus imperium posuit, ut iam ante dicta demonstrarunt.

Hactenus ostendi dolorem sua ipsius natura ferendum, deinceps quod magis ad rem nostram pertinet, monstrabo integritatis & incolumitatis gratia eundem etiam complectendum.

Scire licet hos, qui pessime sunt affecti sic, ut chirurgicum molimen desiderent: aut in doloribus iam nunc versari, aut incommoda doloribus maiora manere, quæ sunt videlicet aut motus partium, sensus alicuius abolitio & depravatio, mutilatio membrorum, deformatio, marcor, sangvinis effluvia, continui catarrhi suffocatus, distentiones, paralysis, imbecillitas summa corporis, excretionis ademptus, sterilitas atque alia quę sunt hominum detrimenta interdum præsentia, interdum imminentia, quæ vides an doloribus curationem redimi debeant? Plurimum autem doloribus nec diu nec noctu finientibus hi, qui chirurgos celebriores implorant, vexantur. Vtrum igitur satius est affligtari molestiis, quæ sibi dulcedinem omnem vitæ adimant vitamq; reddant morti similem, aut semel finituro dolore tot omnes abscindere atque abolere? proprium quidem non est vivere sed valere vita: amens igitur aut stultus, qui tam plane generum hæc discrimina non discernat, ipse igitur si prudens consilium sapientis exaudias,

ut corpus redimas ferrum patieris & ignem.

Alterum quod his obiici maximè velim, illud est: Chirurgia antiquitus & à græcis & à barbaris exercita ferro semper & igne suas exegit operas. Itaque quasi armata auxiliatrix altera scalprum, altera faculam prætendit. Afflictatrix ergo & violatrix corporum ipsa est ad sanitatem natura, quam ob rem à superiorum sæculorum hominibus perferri sustinerique potuit, à nostris huiusce ætatis hominibus non potest? Præterea si Hipp. Scytharum in exurendis articulis morem & memorat & non explodit. lib. de aere, aqua & loc. Duriora priorum teneriora nostrorum corpora causantur? Varia sunt hæc effugia medentium, qui in multitudine adulantes atque indulgentes intemperantiæ hominum, hos etiamnum in mollitie atque inerrore nutriunt & conservant. Sed bonas istas medendi vias atque utriusq; placiti experimenta rerum eventus iudicet: nobis cum occurrerint postremo tentantes, quis ista patietur, aut quis admittet hominum decumbentium? Afflictati morbis responderim & hi, qui sustinere valebunt, ac hi, qui liberari volent, qui verò nolet, multâ, quam ipse sibi constituit, utilitate præsidii destituetur & damno, quod vitium minatur ultro subiicietur. Possunt sæpe equidem cogitavi, populi quidam barbari, ut benevolentiam ab amasiis concilient, longum artubus ignis inhæsum carniumque per ferrum insculptũ & hoc genus tormenta vano mentis proposito sustinere? non poterunt culta gens hominum pro sanitate corporis & sospitate modicum eiusdem usum aut ferrum tolerare? ex manu præsertim artificis periti ac boni, qui cuncta consulto atque accurate pro multo in ægros studio ac voluntate administrat? si se non comparent languentes homines ad sanandum, cui rei se comparent, aut quodnã sanitatis poterit esse principium, si primi ipsi non quærant aut præbentibus refragetur; ob id admodum rectè Seneca adnonuit, primum sanitatis initium est velle sanari. Verum enim verò dices, audii quod contemnendus sit amplexandusq; dolor, atque his equidem assentior: tantùm opus est animi firmitudine & ratione, qua illam interdũ comparem. Hæc igitur vis est ostendenda, cui ego non gravatè sed gratuito etiam sum satisfacturus ad hunc modũ: primò rem non difficilem sed in se ipso positam docens, nam potentia, Pythagoras ait, in aureo carmine, iuxta necessitatem habitat: & Hierocles in enarratione confirmat id experimento, quod maiora quam quisque arbitratur præstare deprehenditur, quæ mentis necessitas cùm apud omnes sit valida, apud eos, qui rectè sapient est multo valentissima, ut ait Hierocles.

Necessitas durum telum.

Declaratur & hoc historia Q. Metelli per Val. Max. 1. c. 2. descripta. Is cum apud Trebiam res generetur, collocatus à se in quadam statione quinque cohortes atque ex ea viribus hostium depulsas, repetere eandem stationem è vestigio iussit: non quod speraret ab iis amissum locum recuperari posse, sed ut præteritæ culpam pugnæ insequestris certaminis manifesto puniret. Edicto etiam, ut si quis ex his fugiens castra petiisset, pro hoste interficeretur: qua severitate compressi milites, corporibus fatigatis & animis desperatione vitæ implicatis, loci tamen inęquitatem, multitudinemque hostium superarunt, humanæ igitur imbecillitatis efficacissimum duramentum est necessitas.

Ad hunc quidem modum non adstruet quis impotentem se ad dolorem ferendum: necessitatis enim vis ea est, quæ te valentem reddere possit. Cæterum, ut definitè comparare te valeas ad omnem dolorem sustinendum idoneum, tradam equidem & normam, qua si innitaris, fortissimũ ad omnia te parabis. Est autem quam primus Cicero monstrauit hæc.

Scire licet, esse nos natura studiosissimos appetentissimosq; honestatis: cuius si lumen aliquod affulserit, hoc ut potiamur nihil est, quod parati non simus quantumvis durum perpeti & amplecti. Quanquam ex adverso est in animis hominum natura molle quiddam demissum, humile, enervatum quodammodo, & languidum, quod si dominaretur quidem nihil esset homine deformius: porro discissus ac distractus in partes duas videtur animus noster, quarum altera rationis est particeps: altera expers. hæc voluptuosa omnia licet abiecta, illa nobilia omnia: licet gravia consequitur. Verum enim verò ex vtrisq; ut portio ratione utens utque natura superior ipsa est, quæ imperare, altera verò parere nata est, velut parenti filius, domino servus, imperatori miles. Ergo necessum est, ut homo qui meliorem suam conditionem sequitur & doloribus perturbationibusq; superior esse studet, imperet sibimet ipsi & sensus mollitudinis elidat. Quoniam autem hęc suma, hęc conatus vis & operę pretiũ est: ut doceamus planius oportet, quid homo sit acturus, ut fortitudinem hanc comparet; ergo intelliges dolori obsistere pugnam quandam esse, in hostili autem

pugna

pugna nosti, quid sæpe accidat, miles iners ac vilis simul ut hostis stricto gladio occurrit, abiecto scuto vertit pedem inter suos se inserens, ob eamq; rem perit, interdũ etiam integro corpore cum alter, qui steterit in prelio, sospes restet: Sic, qui doloris speciem ferre non possunt, abjiciunt se atque ita afflicti & examinati iacent, qui verò restiterunt, discedunt sæpissime superiores. Vidisti sępe contenta corpora facilius onera ferre, remissa eisdem opprimi: ad hunc modum puta intentione, qui quidem humanum animum irruentibus, malorum ponderibus sustinendis suspicere, remissum verò succumbere, nec quicquam ferendo posse valere. Similiter & qui saliunt, & qui currunt iaculatores, pugiles, athletæ, atque omnes, quo magis quippiam admoliunt, retento spiritu, spiritus ipsos & vires solẽt intendere. Ad hæc qui vehementius inclamare meditantur, non satis habent pectoris & vocis organa omnia cum vi ciere, ni & toto corpore vocem exprimant, sed & inanimatis etiam contentionis energia necessaria, vt absoluta sit horum effectio, arcus inquam & balistæ, sphæræ, rotæ, tormenta à torquendo dicta, & quæ sunt huius generis omnia, quo contentionem vehementiorem acceperunt, eò maiorem ictum vibrare ac reddere valuerunt. Vis autem quod ad rem nostram maximè facit? Sæpenumero in omni tormento, quod medetæ gratia suscipitur, consueuerunt omnes fere dentibus arreptum linteum, valentissime perinde ut attrituri dentibus opprimere, ut neruoseò contendant, illamque cruciatus acerbitatem sustineant fortius. Quoniam autem sunt quædam animi similitudines cum corpore, cognoscis jam credo satis & hanc corporum contentionem in animum transferendam. Est autem animi contentio, vt huius vires omnes, quæ sunt firma deliberatio, fortitudo, tolerantia, grauitas, magnitudo, spes meliorum, & fiducia, studium item necessariæ conseruationis & imperium erga corpus & huius illecebras & mollitiem: has inquam omnes virtutes, & si quæ sunt huius ordinis aliæ, quæ cogas simul & construas; vt vim quæ te manet acerbitatis vel nullam prorsus facias vel minorem: neque enim est credibile quam multa futura est huius apparatus virtus, quæ certe futura est tanta, ut metum omnem ante conceptum postea riseris. Hæc ego tibi monita & hæc remedia aduersus acerbam omnem chirurgiæ sustinendæ expectationem tradere breui potui, quæ tu rursus cum Christianis aliis virtutibus absolutè confirmes volo.

CAPVT XIV.

Purgatio eius accusationis quæ discriminosam atque ignominiæ plenam facit medendi rationem extremam.

HActenus jam multiplex, quæ ad ipsam chirurgiæ nostræ rationem pertinet incommoditas à nonnullis adscripta friguit & nulli deprehensa est, adhuc verò duæ, quarum altera ad ægrorum vitam, altera ad medẽtes refertur, sunt discutiendi, quippe discriminosi & ignominiæ pleni rerum istiusmodi aggressus apparent multis, quam nos vtramque, sed vitæ pericula potissime memorantem obiectionem sic commodè diluendã arbitramur; si prius illud expediatur nũ periculosis difficillimisq; morbis omnib⁹ manus sit admolienda, cuius rei nobis hic esto tractationis modus. Haud equidem dignosco satis an vlla magis ambigua quęstio possit occurrere, quam isthæc: in qua siue partem aientem sequatur quis, siue negantem, vtrobique de misericordia contenditur pariter. Enim verò Plato nec non Pausanias Phliostonactis filius existimarunt præstabilem morem illorum medentium, qui non sinerent ægrotos à morbis sævius affligentibus extabescere, sed quam primum sepelirer, habet scriptura: quam ego vocem interpretor; sed omne graue experirentur etiam cum salutis vel sepulturæ discrimine, ad hunc porro modum gens Indorum (Iohannes Aubanus refert) ægrotos maximè caros in libitinam impune adigunt, ne videant pessimè discruciatos, hoc placito fit, vt cum languens quis aut cephalea, aut cæcitate aut empyemate, aut hydrope, aut suffocante angina, aut cancro, aut depascente vllo affectu vel dolore pessum it; non difficile probentur extremæ hæ chirurgiæ, quæ ferro & igne membris acerbè sentientibus tractari consueuerunt. Verum è diuerso Theophrastus Paracelsus & aliquot hunc secuti viri non ignobiles lanienam hanc æstimatam modis omnibus exploserunt à medicina, inter quos Hieronymus Fabricius medicus ætatis nostræ celebratissimus in lib. quem edidit, chirurgicarum operationum molliter nimis & inexpectatò chirurgicas has omnes operas crudeles, barbaras & humanis medicis indignas nominauit: præsertim autem cap. de iecoris vstione nixus est dicto cuiusdam Nicolai Nouocomensis medici Veneti sui præceptoris, quo affirmatur satius esse languentes mori sinere, quàm occidere: quæ certe res non multum distat ab eo, quod nostri quidam asserũt, expedire, vt languentes miseros Deus occidat potius, quàm medicus. Quorum hominum sententiam dum diu multumq; perpendo in eorum consensum accedere non possum. Porro si principium opinionis istorum aperire fas est, ex ignaviæ solius & inertiæ sensu videntur hoc expromemere, quod fouent Mesvæi pronunciato, monentis medicos, vt abstineant à difficilimis quibusque curationibus, ne malè his cedentibus, mali medici nomen incurrant. Adversionem quidem, quæ paruis ingenijs hominibusque desidibus perplaceat; enimverò grauibus quibusdam aggressibus & laboriosis abstinendis, excusationem paratam inueniunt hocce pacto. Verum è diuerso viris generosis & magnis invidiosa tantundem hæc institutio esse debet, quæ benefaciendi multis & acquirendæ gloriæ præripit honestissimam ansam. Itaq; non humanum hoc aut homine Christiano dignum institutum apparet; quandoquidem ad priuatum sui solius bonum conseruandum, non ad communem erga miseros charitatem amplexandam spectat: Estque lex hæc non beneficientiam suadens, sed contrariam speciem, quam politicam quidem vulgato loquendi more dicerent multi, sed mihi pseu-

Indorum mos.

Hieronymi Fabricij notata inertia.

pseudopolitica potius appellanda videtur. Quam ob rem neque Mesuæum ob eam rē laudo; quin verò probo potius eos, qui contra sanciuerit. Atq; adeò prosperum Martianum, quem alibi etiam eodem nomine commendaui, nunc etiam atque etiam exorno, qui singulariter enunciauit, medicum, qui suo plus decori, quam ægrotorum vtilitati seruit, iniquum esse, suadetque suimet existimationem periclitandam detrimentumq; honoris subeundum potius quam humanitatem & officium in arte deserendum. Sententia quidem ignoro num digne deprædicem: vt vox, quæ à nostris omnibus mirè colatur & suspiciatur. Decrescent alioquin difficilia, qui seruiunt quæstui, quique vulgarem medicinam faciunt, non qui christianam & sanctam, non qui gloriosam & inclitam pari pacto delinquunt & contra humanam societatem peccant hi, qui postquam diu medicati fuerint dum morbi lentè processerint, mox conuersis in exitium eisdem ægrotantes destituunt & mortis arbitrio relinquunt, in quam rem etiam animaduertit Hieronymus Rubeus in Celsi commentariis, quamuis autem his faueat illud Galeni, quod deploratus non oportet attingere, sed euentu necessariis pronunciato discedere, tamen est illa vilis & diffidentis hominis cautio non animi magni propositum, fortasse autem contra illud euentu prænunciato discedere, satius & honestius esset, euentu prænunciato consistere, more scilicet magnorum virorum & magnam rerum fiduciam habentium, qui cum multum habeant nihil sibi detrahunt Iam igitur nos medici tum Hippocraticis tum Christianis institutis imbuti miserabiliter afflictatos omnes, quibus aliqua spes affulget, ac tantum non eos, qui cum morbo commorituri sunt apertissimè cum nostrarum etiam rerum detrimento idem cum famæ periculo suscipiendos, & quoad officii nostri fieri potest gnauiter defendendos volumus, itaque, vt contra nitentium argumentis occursum sit, nil veremur homines aggredi medendos, quos curando fieri possit, vt videamur occidisse, dummodo non occiderimus, sed ad seruandum tutati fuerim?. Posthæc verò pars ferat errorē eorū, qui dicunt præstare, vt occidat Deus, quam nos, hi porro perinde vt hi, qui suis de gladiis confodiunt, non vident eosdem, quos dicunt à Deo magis occidi à casu & fortuna: imò verò à medico negligente atque cessante nimirum hic, qui cum afflictatis præest, hos à casu & fortuna permittit, iugulandos itaque hos ipse videtur iugulare. Audi Cardanū in 2. Aphor. lib. 6. monentem vbi medicamenta suppuratis aut hydropicis non contulerint, statim Hippocrates vult, vt ad sectionem vel vstionem properemus, nec expectemus vires extremè labefactari, ac ventrem immodicè excreuisse: quæ ambo cum medici nostri temporis minimè exequuntur, præterquam quod maximè curando aberrant, ægros manifestè iugulasse coargui possunt. Adde quod Auerrhoe in 7. colliget 31. & Auicenna 4. 41. tract. 2. cap. 10. consentientibus scripsit idem Cardanus in consilio de difficult. spirandi, persæpe, imò maiore ex parte contingere in morbis multum contumacibus, vt salus perveniret, vnde minus iure desperandum erat.

Atque ita quidem decretum esto cum certiore aliqua ratione succurri laborantibus potest: cæterum si dubia sit sanatio, nonne citra charitatis christianæ studium sit illud, non attrectari medicā ope gentes; itemque non curari ne dolorum impatientia sic insaniant in fine vitæ decumbentes, vt Christianam in obeunda morte fortitudinem externæque vitæ spem abiiciant; Nam huc quæso commemoretur miserabilis casus Episcopi Braticensis in Calabris, qui cum coactus in dies centies micturire cum immani nec satis vnquam explicabili cruciatu 40. iam diebus omnem prorsus somnum ac requiem eripiente, post cassa omnia interna atque externa medicamenta, omnem spem auxilii deposuisset, & à medicis omnibus destitutus festino iam exitio destinatus esset, anne sectionem sub vesicæ collum, quæ mictus incendia prauerteret experiri debuerat, vt luctificos dolores & certam mortem redimeret? etsi verò fatiscentibus iam viribus & ægro febre non vacuo manifestum homicidium pro chirurgia committi plerisque videretur; nihilo tamen minus ad depositæ spei ægrum quid esset reliquum, quam vt omnino defenderetur, nullam sperare salutem.

Porro sic alterutrâ contradictionis sorte disserere quis posset ita; vel indubiè moriturus est homo vi morbi, vel non moriturus est indubiè, vita dum manet morti proxima, si moriturus est quidem tantam morbi vim omnibus modis anteuertere medendo, certè non solum est præstabile, sed etiam necessarium: id quod in lib. de loc. in homine primus omnium aduertisse videtur Hippocrates in curatione hydropis, vstione propositâ; nam in periculosissimis inquit periclitari oportet; si successerit sanum facies; sin minus etiam quod alias futurum erat, id ipsum patietur homo. Hæc ille suis verbis. Cuius etiam rei exemplum aliud illustre proposuit Ludouicus Duretus in lib. de morbis internis cap. de hernia per hæc; Cum in scrotum prolapsum ileon intestinum, chyli stercorisque vomitum incuitabilia mortis indicia produxerit Gal. teste lib. de loc. affect. cap. 3. huic si qua occurrendi spes affulget, illa est vna vt statim dividatur ligamentum seu vinculum inguini, quo sc. cum inguine peritonæi tunica coniungitur, vel etiam testiculus eiusdem lateris exercetur. Quanquam autem id non fit sine periculo, dubia tamen salus certa desperatione potior esse debet. Si hominem (disputat secum ille) certè est desperatio, sin ei opitulor, crudelitatem remedii pertimesco; sed quia tamen remedio spes est aliqua vitæ probabilis, prestat ægrotanti opitulari dubia cum salute, quam certa cum desperatione hominem destituere. Hæc ille: cuius viri sententiam vt non approbes? Siquidem humanus homo sis, sique tuo, qui mederis officio, rite perfungi velis, si non ex professo patiaris ex morbo miseros extabescere, si non cedas continuò morbis, his, quantum possint sæuire, permissis.

Audisti jam de illa hypothesi, cum vi morbi moriturus est homo: cæterum cum dubium est illud

illud interim ærumnosa manente vitâ: adhuc etiam satius est anceps experiri consilium quam nullum, Cornelio teste lib.2.cap.10. quam rem & Marcus Tullius in oratione pro Cluentio cognouit, cum ait; medici leuiter ægrotantes leuiter curant, grauioribus morbis periculosas & ancipites curationes adhibent. Quod si contradixeris, morietur homo, si tractes; equidem occurram cum Celso.

Quid enim si semel abrepta vitæ defensio dum cunctamur irremeabili fati cõditione redimi amplius non possit.

Hactenus ostentum est grauiter & consulto neque aliter quam duce ratione & experimento ferendam opem morbo vexatis: quid verò si dicam confecto quandoq; remedio neque ad constitutam medendi normam exacto, succurri morbis deterrimis licere. Sed hoc à viris scribendo gravissimis etiam affirmatum est: Aetius enim tetrabl.2. cap.16. quod est de apoplexia, moniritos nos reliquit affectum interdum permittere cogereque medentes aliquid temerè periclitari, atque hoc viro prior Aurelius Cornelius Celsus lib.3.cap.97. scripsit; vbi ratio non præstat, temeritas adiuuat, sunt enim auxilia quædam, verba sunt Ludouici Mercati lib. de curat. morb. in curat. cephalææ, quæ temeraria primo accessu & difficilia videntur. Verum si quis prudens iis vtatur, salubria ac tuta procul dubio faciet: & Hieronymus Cardanus vir in omni doctrinæ genere consultissimus in Aphor.43.lib.7. semper ait, in deploratis casibus quamlibet rationem quamuis non tutam modo in ea spes aliqua sit, tentandam esse præstat, quam certæ morti ægrum destinare.

Ab authore Seuerino morbi nonnulli persanati quorũ spes fuerat deposita.

Sic mihi chirurgiam facienti in sacro valetudinario Neapoli morbis incurabilibus curandis dicato, plus semel Deo auspice sanare licuit desperatos affectus, quos insania fuerat, vel placabiles credere, vel non curandos sub prognostico vt è vestigio interimerent, relinquere, itaq; graviter alludens Marius Schipanus, acerrimi iudicii vir ad amicos ait sæpe; Seuerinus quidem morbos incurabiles, fecit vnus curabiles. Quod si forte multis audaciæ meræ videretur, tam ardua me conari, statim in memoriam subibat, al-laborantes adiuvat Deus, quo Franciscus Rosetus sect.3. de partu cæsareo cap.3. tali ait necessitate fieri, vt docti, industrii & prudentes eiusmodi difficilia & grauia auxilia inueniant benedictione diuina in tanto charitatis opere adiuti, deinde occurrebat & illud Alexandri Benedicti in lib. de peste, cap.24. quod maxima medicinæ pars audaciâ constet, audentes autem plurimum con sueuit fortuna iuuare: quò factum est vt præter ingentem audaciam mihi duras operas aggredienti bonam fortunam attribuerint multi: tanquam non ex arte quidem sed arcano quodam impulsu succederent omnia feliciter. Sed ego tamen comparaui me sponsoribus nauigationum secundatum gentis ad Septentrionem positæ, qui, vt est apud Olaum Magnum ex astronomica scientia, non temeraria diuinatione vadimonium dant felicium nauigationum. Taceo quàm apposite faciant in mei defensionem ea, quę pro arte aduersus obtrectatores obtrudit Hippocrates lib. de arte veteri, sed referam huc quoque rem documenti dignitate memorabilem & auditu iucundam. Inuidi, sed simulati quidam amici quod amare se gloriam meam præferrent, quotidiè me adhortabantur, & assiduè suadebant in res arduas & periculo plenissimas, quas operâ meâ atque animi magnitudine dignas dicerent; nimirum vt his improspere succedentibus famæ laudem in perpetuum amitterem; quæ me tamen singula aggrediente curauit Deus optimus maximus, qui res bonas secundat vt felicissimè cesserint, euenitque sanè mihi vt Perseo, cui conjecto per patruum invidentem in ardua & discriminosa pleraque facinora, hæc felici fine perducta tanto maiorem gloriam peperêre, quantò minus superabilia & detrimentosa magis credita fuêre. Iam igitur hæc esto ratio, hoc exemplum singulare, quibus cognoscant homines nostri tam cauti, gloriam potius an ignominiam sit illatura cunctis exercentibus hęc medendi ratio, simulq; quam in periculosis vitæ casibus minime periculosa sit eadem.

Marius Schipanus.

Franciscus Rosetus sect. 3. de partu Cæsareo c.3.

Alexander Benedictus l. de peste c. 24.

Quæ acciderint authori Chirurgias arduas exequenti.

Sed jam vtriusque, id est ægrotantis, qui in discrimine tractandus est, & eius, qui tractat pericula remedium aliquod referamus: Illud autem con sistit in tentiua quadam ratione.

In arduis curationibus tentatiua est attendenda ratio.

Tentatiuam curationem videris facilè probatam atque exercitam à maximis quibusdam magistris, horum autem qui modò memoratus est producitor idem Cardanus, qui cons. illo loco statim subdidit & ob id soleo equidem omnia moderatè experiri, vt nemo à multis annis de me conquestus sit. Approbauit autem & viam in obscuris & ancipitibus tentativam Arnoldus Villonovanus in eo libello, quem edidit de morbis ignotis qualibet ratione curandis.

Sed aliqua etiam de re hac Aetius Tetrabl.4. ser.2. c. 40. sed clarius Cornelius Celsus c. v. c.28. qua de carcinomate, optimè autem & primus omnium Hipp. l. de loc. in homine n. 20. Semper non sanitatem variare oportet modum, & si quidem pejus reddiderit malum ad contrarium te conuerte; si verò ad sanitatem tendat, omnino nihil ab his, quæ adhibentur auferre oportet, neque quicquam aliud addere, aut opponere, & idem n.36. & alibi.

Morbum si quis non cognoscat, medicamentum præbeat non forte. Si itaque leuior inde fiat, demonstrata via gracilitatem inducendo curandus est: si verò non levior reddatur, sed vti prius habeat, contraria facienda sunt. Si non profuerit gracilem facere, tumidum facere conducet & frequenter permutare: & l. de ratione victus in morbis acutis Com. 11. prodidit lateris dolorem, siue is per exordia fuerit, siue postea obortus sit, tentare calidis fomentis non absre existit. Hoc idem experimentum sequitur Gal. l.6. aph. 31. quam dubitatur, num pleuritis in statu, vel alio tempore sit. Qui idem ipse Galenus & veteres omnes, vt l. 4. aph. 38. scriptum est, propinaturi cuipiam vomitorium pharma-

cum,num facilis vomendo esset, experimentum capiebant. Atque hactenus ostensa ratio tentatrix est per varia instrumenta, quod experimentum à me dicitur partis, postquam & altera simpliciter dicta tentatrix est exponenda, quæ quia desperatos attingit, atque est de vna ipsa salute semel recuperanda, aut obijcienda multò generosior & nostro proposito congruentior videtur, cuius quidem præ omnibus clarissimus est ille locus l. de loc. in homine descriptus & ante recitatus de hydropico, à lienis vitio, puero, quem (quia Gal. 2. de crurib. 8. quæ vtilia sunt, sæpius repetere vsuvenit) non dubitabo rursus, inquisitionis tuæ compendio consulens recitare.

Verum enim vero summum hoc & postremum dices experimentum, vel ad vitæ salutem, vel ad necem. Vtique inquam, sed periculum à natura medicinæ separari nō potest, quod etiam Hipp. oraculorum suorum initio præfatus est, experimentum periculosum & propterea latini (quod adnotauit prædicto loco Hieron. Mercurialis) volentes experimentum significare, dixerint periculum facere, quod si permiscere accidit in alijs rebus, quæ minimè sunt comparabiles dignitati corporis humani, quantò magis in hoc ipsi comprobabitur verum? Id quidem non inficiamur nos, verum in discriminosis discrimina sunt amanda, & sequenda, omnino enim, vt rectè cap. de vulr. capitis, Vidius Florentinus melius est incertum periculum, quam certa desperatio, & Cardanus in cons. de Dispnæa, præstat tentare quàm certo exitio nihil agendo rem dimittere. Quæ tanta est ratio, vt etiam frustra tentanda sequutus fuerit Hipp. nempe in Anconomo perforationem caluariæ administrauit die XV. quo tempore jam homo vexabatur, & conuulsionibus in vtraque manu, indicia, quæ pernunciauit lethalia in aphor. 2. l. 5. & in l. etiam de vulneribus capitis ipso. Argumento igitur confesso est; quod dum præsidia restant artes, nulli parcere debeamus.

Tentare igitur, periclitari, lapidem omnem movere oportet, quo quis ab insanabili putato vti orestituatur. Hoc mihi artis operæ pretiū videtur; hæc mascula, vt ita dicam, chirurgia hæc, quam Deus de sapientiæ suæ fluente nostris animis inseuit, ardua & perfectissima videtur medicina.

Mascula. Chirurgia quid?

Verum tamen est casus, quando non vti debeamus præsidio medendi, cuius rei exemplum dedit Hipp. in Com. 3. de fract. cer. 50. deliberans de ardua repositione ossis. Quare talia (si quis modo facere id honestè potest) præcipuè fugienda sunt cum & spes paucæ subsint, & pericula multa impendeant, & si non reponas, imperitus artis existimeris, si reponas, propius ad mortē quā ad salutē hominē deducturus sis. Hæc Hipp. de reponēdo osse dissuasio, videtur auditu primo nonnulla parte labefactare nostram opinionem: nihilo, haud re vera labefactāt, quando superatâ etiam difficultate res cessura sit propius ad mortem, quam ad salutem: itaque quæ est insania, cū deteriore actionis sorte quicquam agere, ac ne tentare quidem: quinimo prudentis est abstinere, quando interim vita conseruatur.

Sed prosequimur interim institutum sermonem, narraturi præterea quam magna & grauia sint in experimento emolumenta; primum igitur erit quod judicauit idem Hippocrates l. de artic. sect. 3. 215. dicens: In experimentum assumpta si successu caruerunt pulchrum est dicere, atque hoc equidem, inquam, si non eueniat res; quod si eueniat, quàm suaves ex opere fructus, quando eo, quod tentasti, potitus fueris. Accidit hoc quidem mihi, qui nihil de scarificatione, de arteriotomia, aut de cyrsatomia, aut de phlebotome venarum jugularium, aut de sectionibus, exectionibusue quibusdam & exustionibus quot & quales descripti compertum habens, operis scil. hoc nostro sæculo nulli cognitis, aut peractis: ipse nihilominus à libris doctus, tum vsus magnos, tum administrationes has exequi ausus, aliquem ex his fructum non retulisse non potui: vix enim duos, aut tres in singulis hisce generibus euentus vidi, cùm agendi certitudinem consequutus, nempè experimento vno vel altero, fit exinde iudicium de vniuersali Galeno sic docente in libro XI. de simpl. medic. facult. Adeò scil. repēdit homini fructus continuos exercitum experimentum, adeò quæsitam tentando extundit artem, industria: Sola ignauia inertem suum semper comperit & frigidum focum. Nonne igitur nostros medicos arguerimus, qui contenti solummodo syrupis longis, aut decoctis sparti parilis, aut assiduis sudationibus, aut si vitium externum sit, Cerato viridi aut Ægyptiaco, aut præcipitato & hoc genus: cæterum efficacis medicinæ adjumenta, & præsidia negligunt & decrescunt, immemores & inconsulti eius, ꝙ statutū nobis & perpetuo commēdatum reliquit Hippocrates admirando illo super omnes aphorismo, quod quæ medicamentum non sanat, ea ferrum sanat; quæ verò ferrum non sanat: hæc ignis sanat. Et rursus: Extremis morbis extrema remedia, addidit autem exquisitè extrema sunt optima, quasi dicat, paria paribus exquisitè, imò viribus superiora, vt victoria super morbo sequatur, secus enim haud aliqua parte remittetur vigens & inexcussa à suo statu. Atque nostrates omne quasi mollibus incantamentis confidunt oleo mucato, & saccharatis condimentis fatuarum stirpium: ita sunt infatuati ipsi, atque ita adulatorum Magicorum suorum præstigiis fascinati, atque incantati. Ad hunc quippe modum liceat per hos perpetuò constare morbos contumaces, & insanabiles, inquam, non tam quidem suâ naturâ, quā istorū opera. Sic medicina careat efficaciā, sic chirurgia non sit. Sic abijciatur continuò spes ægris quā cū natura nequeūt expelli morbi à medica manu. Heu quò peruenit medicinæ imbecillitas Asclepiadarum? heu quò miseria nostrorum temporum & ægrotantium omnium, qui sua ope, quam Deus reliquit, destituti, morborum & mortis arbitrio relinquuntur. Sed hic consisto, ne quibus in satyra videar nimis acer & vltra legem tendere opus.

CAP. XV.

CAPVT XV.

Purgatio eius accusationis quæ exoletam chirurgiam nostram facit.

SVpereſt nunc deſtitutæ vſu chirurgiæ calumnias eluamus: neque enim, quod exoletæ ſint eiuſmodi operæ, propterea ſuſpectæ aut minus præſtabiles haberi debent, ſic plane quantum hominum poſteriorum iudicio, qui ſunt indigni, deferretur, tantum etiam veterum cœlitus conceptorum autoritati derogaretur. Quis autem tam inſanus ſit, qui vilitatem hominum recentium cum antiquorum dignitate commutet? ſed comparatione non comparandorum generum omiſſa, cæterum ad examen inſtitutæ rei pergamus. Contendit quis illuſtria hæc medendi placita propterea, quod exoleta non recipienda, quaſi verò poſſit diſſuetudo plus quam rectum valere. Traham huc equidem faciens apophthegma Antiſtenis à Diogene Laertio relatum libro ſexto capite primo, quod eſt vulgus hominum ea tantum probat, quibus aſſueſcit, ab exoticis abhorret, non quia per ſe mala ſunt, ſed quia peregrina. At ſapienti nil peregrinum, niſi quod cum vitio coniunctum; neque enim ideo temulentia deteſtanda, quod alicubi non ſit in vſu: ſed quod per ſe turpis, ſed neque conſuetudo quod rectum facit, niſi ſit talis natura; rectè Petrus Merenda Brixianus in libro ſecundo de recta vacuandi ratione? de arteriotomia, tametſi præſentaneum iſtud remedium in deſuetudinem venerit, nihilominus, vt prudentis officium eſt, à conſuetis interdum maximè, quando prava fuerint, deflectere: Sic non minoris eſſe laudis opinor ab aliis per incuriam omiſſa, ad lucem & vſum reuocare. Acutius verò Theophraſtus Paracelſus in chirurg. magn. parte ſecunda, tractatu primo, capite decimoquarto. Subſannavit omnes: qui obtrudunt illegitimi moris antiquitatem, per hæc, ſtultitia tam eſt antiqua quam prudentia, ergo non reijcienda, quis non rideat: porrò vetuſtas nihil ad virum ſapientem pertinet, & frigidum hoc argumentum eſt, cum antiquitate errores excuſantur, filius anne ſequatur parentum fatuitatem?

Petrus Merenda Brixianus.

Verum hæc ex aliorum confirmatione ſint vtrumque traducta: nunc ego cum his congredior, & rogabo primum cauſam, ſi norint, aut proferre velint, vnde primum & quo authore deſuetudinem nacta ſint iſta: deinde quæram, quis hic, & cuius rei vſus. Tertiò cùm primum deſière, vtrum longius tempus vſitatorum an intermiſſorum fuit. 4. Ad hæc an quæ ſemel deſière credant non amplius revocanda, ſi quid egregiè validum non obſiſtat? Denique ſi reuocentur, an dubitent infeliciter ceſſura: quamobrem vnam anxii contradidant. His equidem ſingulis ordine diſcuſſis condocefaciam, deſuetudinem nihil obſtare; quominus efficax chirurgia tradatur, & multa ex his eſſe quæ faueant, quatenus in continuo ſit vſu medentibus.

Quæſita. 4.

Ad primum quidem quæſitum difficile reſponderint, ſi verum fateri velint: etenim nullis detrimentorum cauſis repertis; neceſſe eſt referant & temporum ſuccedentium corruptelas, & vitia, ſub quibus & mollitudo corporum & medicorum adulatio, & auri cupido, & artium multarum & anatomes ignoratio, & legendorum autorum optimorum, & gloriæ contemptus, adulatio & inexercitatio & ab his diffidentes maiorum molimínum animi timore conſtrictis; cumque hoc frigida ſuæ famæ ratio, & aliqua iſtorum alia; quæ partim in oratione de cauſis corruptæ chirurgiæ partim etiam ſupra capite de cauſis efficacis chirurgię neglectę recitauimus. Itaq; nō ars ſed inertia, non vſus hic aliquis, ſed abuſus; non norma ſed depravatio, non conſtitutio ſed deſtructio, non ſpecies aliqua ſed monſtrum, non bonum aliquod mortalium graue, ſed malum vere definiendum & habendum eſt hoc, quidquid ſit nouitatis, ſed quo claro autore? Ignobili & ſecundum omnem nationis; generis, propriæ factionis notionem obſcuro & nullo fortaſſe alio niſi cacodæmone atque humanæ naturæ hoſte. Accedimus ad quæſitum tertium, quo expediendo neceſſe eſt temporum ſupputationes ſequamur; aut eos, qui has poſtvidere. Dubium autem ad quod uſque tempus antiqua & efficax chirurgia conſiſtit, omnibus autem modis certum eſt, ad Græciæ, Italiæque rerum caſum poſtremum, & ab eo tempore lapſum, quo homines & morum & doctrinæ ſoliditate deſciſcere à maioribus conſueuere. Coniectatur poſtremum medicinæ caſum Ludouicus Viues libro primo de corrupt. artium cauſis ab incurſu barbarico Gothorum & Vandalorum in Italiam: & lib. 5. ejuſdem operis ad linguarum caſum atque obſcuritatem medicinæ bonæ cladem atrociſſimam illatam opinatur. Sed hæc generaliter corruptarum artium chronologia videtur. Vidus quidem Florentinus chirur. nouæ libro primo capite primo quingentis abhinc annis facta medicorum in phyſicos & chirurgos diuiſione meliorem medicinæ ſtatum immutatum ſupputat, quæ res nobis apprimè probabilis videtur: Iam igitur à Chirone ac primis chirurgiæ legitimæ inuentoribus ad vſque hæc noſtra tempora tria annorum millia circiter exceſſêre, cum illegitimæ circiter quingentum hucuſque fuerint elapſi, adeò patet ſextuplo: temporis conſtantiorem veterem chirurgiam novâ iſtâ fuiſſe, &, ſi temporum atque hominum tuen ium autoritatatem conferas, incomparabilem antiquorum, ad recentem morem, præſtantiam comperies, propterea longam & digniſſimam antiquæ conſeruationem, breuiſſimam & inauctorata iſtorum deſuetudinem infinitè potiorem. Pudeat autem ſedulis & induſtriis heroici temporis viris temerarios iſtos homines

per inertiam atque ignauiam contradicere: libenter autem si possint à paralysi, distentione rigoreque corporis, epilepsia, diuturnâ cephaleâ, vertigine, catarrho contumaci, hæmoptise, suppuratione, hydrope, ileo, arthritide, cancro, cæterisque aliis insuperabilibus affectibus, sophisticis rationibus verbosisque consultationibus inutiliter innitentes; dum Paracelsistæ, dum quisque è nostris consoribus & administris apud nos chironiam chirurgiam quotidiè exercentes assueti, miras morborum curationes ferramentis & igne usi consequuntur.

Expensio novi facinoris in via recepta & veteri.

Dubitent nunc num de revocanda magna hac chirurgia profiteri viro prudenti conveniat? quando jam alteram viam populo placentem ac jam constabilitam cuncti professores sequantur, ipsamque hanc exercere tractareque non aliam norint. Impedit ergo novitas & assuetudo contraria. Verum cum deficiens hæc, & detrimentosa ratio medendi cognoscas, dediscant hanc & alteri assuescant tum medici tum etiam gens omnis oportet; hæc quidem, ut suos auxilii fructus & utilitates miseris in rebus nanciscatur; illi verò ut quæsita officii sui laude ac fine defungantur. Quæso, quare, quibus alio tempore imminutam primùm è veteri statu chirurgiam acceptare licuit, nunc integratæ ac restitutæ meliorem speciem admittant? Difficilius hoc dicent, quoniam ejus, quod tentatur, displicentius hominibus est argumentum: sed nolim equidem, ut continenter & cum vi tententur omnia. Contentus equidem sum & si cognitâ primùm hâc, quæ tenetur viâ manca & fallenti, cæterum, alteram animo conceptam aveant inducere, mox lenibus, ut datur, modis, inferant: post hæc, ut initis fundamentis ædificium occipiant raptim & fallenter aliquando promoveant: demum arridente aliquoties fortuna plenioribus operis contendent: reliqua Deus adnitentes adjuvans complebit.

An nostra hac medendi ratio sit compendiosior alterâ.

Sed postremo superest quæsito satisfacere. Dubitant, num hâc nostrâ viâ facilius & compendiosius & certius, quam sua languentes è morbis homines ad sospitatem deducat: facilius hoc quidem cernere, quam quæ meridiana luce ad pedes habemus, tamen haud me pigebit brevissima serie & quam lucidissimis argumentis id ostendere. Constitutum à nobis alicubi fuit duplicem chirurgiam omnem esse: alteram quæ medicamentorum utilium est applicatrix; alteram quæ sectionis & ustionis administratrix est. Hâc nos, illâ vulgus medicorum uti consuevit, quæ binæ rationes tam multum & natura & facultate differunt: ut chironiam. i. ferro igneque medentem chirurgiam veram & legitimam faciamus; medicamentariam verò præterquam abusu & per accidens non existentem agnoscamus; quippe seclusæ & dissitæ medendi sint rationes per pharmaca & per chirurgiam. Sed utcumque, cum hæc illius opponitur præstantiæ collatio certè mihi tam videtur insipiens & inconsulta, quam amaricini & suis; quandoquidem medicamentum non nisi lentè, & parcè & per particulas succedente operâ valet: chirurgia verò ut quæ ferro & igne nititur continuò atque uno semel actu defungitur. Quamobrem efficax hæc, impotens illa cognoscitur: commeditata autem à prudente & ab exercitato opificis manu factitata, quas non eximias & mirificas corporum malè habitorum sanationes assequitur? Sic à dolorum pressuris, à perpetui decubitus compedibus; à sanioso corporis diffluxu & putredine, à tabe, à putore, à periculorum & mortis angustiis, à morte ipsa liberat & tuetur: Crede, si liceret proferre, possem innumeros ante conclamatos ac depositos, quos impossibile videbatur, hac sola ratione restitutos; quasi tamen omnes curationes hoc eodem opere personarum, sive laborantium, sive adstantium, locorum, temporum, modorum, instrumentorum, & administrationum fide contestatas leges, quibus subinde operibus (neque enim affirmare dubitem) plane magnus & incredibilis arti & instituto nostro factus est accessus.

Hactenus oppugnantibus institutum hoc nostrum difficultatibus quantum quidem virili nostræ licuit, satisfactum puto.

CAP. XVI.

De incommodis tum asperæ, tum indulgentis Chirurgiæ.

Antequam verò ad speciales chirurgiæ rationes descendam, necessarium judico primùm, ut aliqua præmittantur totius futuræ disciplinæ communia: quorum præcipua facio normam ac modum chirurgiæ. Nempe cum hæc ferramento utatur, quo corpus exulceret vitiosa resecando atque urendo: inter hæc termini sunt ponendi, quibus inspectis neque nimium indulgendo parcat ferro medicus; nimirum ne inefficacibus unis confidens medendi præsidiis; & diu frustra decumbentem torqueat & longè à fine aberret suo: Contra verè neque utendo nimium excedat numerum, magnitudinem, tempus & necessitatem agendi, ne, quod dixit aliquando Marius Imperator, morbo gravior & incongrua sit medicina: aut ne quod alius quispiam effatus est, morbum quidem cures, hominem verò jugules simul. Porro non miror culpa est ultra lineam, quam citra transcurrere: hoc est non minus prompta atrocitas, quam misericordia facilis, aliena est

na est : hæc vitii nutrimentum, illa doloris casusque virtutis provocamentum quoddam est. Quod vt vitiosum & malum utrumque est, ita etiam utrumque oportet fugere, rem nos, si placet, comprobatis rerum eventibus ostendamus.

Primum ex fide atque auctoritate summi in re nostra viri Hippocratis hic lib. 5. epidem. scribit: Eupolemum coxendicis morbo malè affectum, multis magnisque inustionibus supra coxam inductis interiisse, & subdit mortis causam fuisse à nimietate ulcerum, viriumque imbecillitate, quæ morbo admodum dejectæ tam graue remedium perferre minimè valuerunt.

Quo ipso libro idem Hippocr. interprete Vallesio Scamandrum Laryssæum ex Sphacelo coxendicis & osse diu luxato laborantem, sectum sectione magna & ad os usque pertinente, simulq; vstum, occubuisse, non ex veteri morbo, sed ex curatione lacessitum; quamquam enim hic non poterat alia ratione curari, quam sectione atque vstione, qui corruptionem iam ossis pateretur, satius tamen fuisset omnino non curari. Nihil enim refert curare vt morbus poscit, nisi eam ipsam curationem possit homo sustinere.

Similiter inconsulta curatio fuit hæmorrhoridum apud eundem Hippocratem libro quinto epidem. 20. ex qua intempestivè facta mortuus est homo. Præter hæc proposita prolapsæ vuluæ gangrænodis & cum pudore gravi abscedentis medicaminum vi restitutæ monuit in appendice ad Rusetum de partu Cæsareo Ioan. Bauhinus, ne temerè ad sectionis aut vstionis extrema remedia, leuioribus aliis neglectis accedant Chirurgi Hippocratici decreti memores, quod medicamentis primùm attentatis, postquam non præstiterint sic exequenda & ferri & ignis administratio: nempe, necesse est auxilia magna, si non iuvent, lædant, Francisco Vallesio autore in 5. epidem. text. 15.

Accedit & in eiusdem demonstrationem historia Arthagathi, qui ex Peloponeso primus Chirurgiæ opifex cognitus Romæ L. Æmilio & M. Lucio Coss. anno vrbis DXXXV. (refert Plinius in procemio XXIX) cum jure Quiritum primum donatus fuisset, mirèque gratus initio aduenisset; mox sæuitia secandi urendique & carnificis nomen retulit, & in tædium artem atque omnes medicos transire fecit, nec conquierunt odia, donec actus in iram populus aliquando collecta manu in hominem irruerunt & neci dederunt. Iam autem cum Cato & assecla sæuitiam medicorum ad hostilem quendam Græcorum animum referrent, qui Barbaros omnes oderunt, puto equidem suspicionem hanc simplicem fuisse, quod Græci eo Chirurgiæ genere utpote efficaci delectarentur: quod tamen Romanis videbatur asperrimum. Appatet autem, quod Cornelius Celsus non aliam chirurgiam edidit, quam græcanicam, atque hæc ferro & igni plurima absolvitur. Quod igitur Argagathus ex excellenti chirurgia exitium passus est: id fecit excessus diritatis, qualis est nimirum ab expertis Romanis existimata. Ast verò antiquiorem & à Chirone primùm cognitam & usitatam hanc rationem opinor contrariam medendi. Germani, quæ gens ob mollitiem (ut refert Cor. Gesn. L. de præstantia Chirurgiæ) longiore morbo potius diu confici, quam semel vel brevissimo tempore dolere fortiter & liberari malunt, sic & cauteriorum emissaria in nullo pene habent usu, quibus Italia atque aliæ nationes extimæ frequenter ac feliciter utuntur, multis iisdemque magnis ac difficilibus morbis longè propellendis atque antevertendis. Hæc ille: hujus item placiti sunt Paracelsæi & chymici quidam, inter quos omnes præcipuus est Leonardus Fioravantus, aliâs à nobis huic proposito commemoratus, qui professus est naturam, id est corpus, quod natura gubernatur, nullâ ratione violandum neque lacessendum ferramento aut organo percellenti alio, sed adjuvandum esse medicamentis ac rebus quibusque reparantibus vires naturales. Ab hoc instituto non longè recedunt & nostri medici Parthenopæi, in qua urbe deliciarum & genialium omnium supra cæteras nationes amica aluntur, hi magis, qui suaviores & obsequentiores ægris se exhibent; perinde ut medici debeant esse, qui medendos sequantur, non autem medendi, qui medicis obtemperare debeant. Verum enimverò tam mira tamque vulgata mollium hominum est importunitas, ut tamquam abblandientes Syrenæ bonos etiam, sed minus fortes medicos corrumpant suis lenociniis, nam ne possunt hi quidem improsperum, aut injucundum aliquid prædicare, quatenus vel ab ignominia sinistri cujuspiam eventu liberent se medentes, vel cautiores temperatioresque à delictis faciant ægrotantes. Nam quot honoratissimi medici propter displicentes, sed necessarias hujusmodi prædictiones infaustos aves, per injuriam, & somniatores coram nominari se audierunt: Si verò neque verbo significari dubia & futura queant ob suam ægrotantium restitutionem ac salutem, quid attentari quæso quidpiam ingratius & magis insuave debeat? Adeò multa teneritudo est hominum nostrorum, adeò præpotens est atque intempestiva lascivientium postulatio, vt mirum non sit, magistros nostros olim præclari nominis medicos etiam perverso gentis more, ac libidine traductos fuisse, ut cum efficaci Græcorum Chirurgia fructuosius uti scirent, eam tamen, quæ maximè placeret hominibus, amplexi fuerint. Itaque nullum abscessum perrumpere, nisi cute extabescente atque confecta, non callosa exscindere, non vetera vitia renovare, non secundum scalpros plurima facere, neque adaperire voluerunt, quid ergo inurere? qua opera neque

Græci omnes efficaci chirurgiâ delectati.

Celsus Græcorum rationem secutus.

Cor. Gesn.

Leonardus Fioravantus.

Parthenopæ medicorum abblandientium amica.

Et bonos etiam medicos corrumpit decumbentium mollities.

Medici exosi propter infaustas prædictiones.

Nostri magistri chirurgiam indulgentē amplexi.

Iuniorum chirurgorū inertia.

que etiam in fonticulis excitandis, nisi coacti atque vt dici solet, per capillos pertracti defungebatur: Adeò ad suauiora lenioraque erat animus. Qua dulcissima tractandi sua ratione ac maiore etiam, quam ego depingere non potui, sic obligauit sibi, se committentium hominum animos, tam claram ex hac re gloriam comparauit: vt incomparabilis præstantiæ fuerit habitus. Tamen vt nihil posteros, quod eorum vsui sit, celem. (si concedant hoc interim manes) plerumque ex his annuæ curationes, caries ossium per saniei longas moras, aut masculorum carnes conteri & fistulari, aut malum insanabile relinqui: quod multi mecum medici, qui cognouerunt nunc viventes testari veraciter possunt, admirati semper, quantum in medendo valeat indulgentia atque adulatio: quum, vt inquit Plinius, sit periculum in nullo mendacio maius: non tamen illud intuemur: adeò blanda est sperandi per se cuique dulcedo. Quæ cum ægrotantibus incommoda perniciosaque sint, arti quoque non minus iniuriæ detrimentoque sunt: nam diminutâ industriâ professorum gestorumque etiam fructu minuatur artis existimatio necesse est. Dum enim plurimis atque optimi reiectis operis ex Chirurgia, quas antiqui tutas ac familiares habebant, excusant se nostri vel quod robustiora fuerant superiorum hominum corpora, vel quod alia priorum à nostris erant tempora, insula quidem, vt mihi videtur est defensio, nec nisi à stultis & vulgaribus, allegatur istarum rerum diuersitas. Mutatum est sane studium rerum difficilimum & magnorum, nec nisi planissima quæque consequimur. Alii principes minimè fouentes optima causantur: Alii vitæ breuitatem; nonnulli syderum variè positorum impressus; nonnulli præcisas in studiis proficiendi occasiones, quarum meminit magnus Hippocrates in lege. Sed nihilominus industriæ virtus est, vna pro cunctis, quam vnicuique pro complendis arduis reliquit natura: neque abnegatam quisquam dolere potest: Sic autē interpretor. Hanc ego incuriam hoc seculo semper accuso, per cujus industriæ abjectionem factum est, vt medici primum in physicos vocatos medicos & chirurgicos abstraxerint, deinde, quod physicis ignauiâ victi rem anatomicam abiecerint in Chirurgicos; rem herbariam detulerint in vadiciscas; simplicium compositionem reliquerint seplasiariis & Pharmacopœis, gyneciorum peritiam obstetricibus; temporum notitiam Astronomicam ephemeridum conflatoribus & nautis; Chirurgicam venarum aperiendarum peritiam, tonsoribus, oculorum variè laborantium dignotionem & curationem transtulerint in ocularios; ossium siue fractorum siue luxatorum reparatricem partem permiserint, reconcinatoribus; cosmeticam strumarum tinearumque, quam vocant curam, relegauerint fœmellis; rainices & alia multa empiricis & agyrtis. Itaque paucam & faciliorem agendorum partem sibi reseruarunt, quam eum exercent adulantes ægris morbosque fu-

Lenioris medicinæ affecta.

Plinius.

Quibus nominibus excusent se nostri lenioris chirurgiæ modum amplexi.

Causæ diminutarū disciplinarum falsæ.

Hipp.

Superare omnes difficultates virtus vna.

Nil ad virtutem amplectendam homini denegatum est natura.

Ex vna professionū in curia multa & magna medicinæ detrimenta.

cantes, dubium faciunt, prosint hominibus magis an obsint: ita perperam quidem, ita peruersè rem gerunt. Sed binis cæteri nocentiores, hi quos lenes prædiximus, an quibus sanguinaria Chirurgia placet; ex quorum functionibus vel cruciatus acerbi, vel sanguinis effluvia, vel virium lapsus & animi deliquia, vel inflammationis putredinisque irritamenta, refrigeratio partium maximè exanguium, febriculæ, turpes cicatrices, ad motum imbecillitas. Iudicium profectò non ita facile; sed tamen, nisi sit temeraria feritas, quæ pericula moueat viresque vtilium effusione labefactet, defendi posset, quod propius ad naturam artis accedit, quæ immisericordem amat opificem. Vnde illud iconicum (Chirurgus misericors) sed malè deinde audit ars imprudentis carnificinæ ergo; quæ, quod auersos homines faciet, abusu einsdem repudianda pariter videtur. Iam igitur, quod tum hæc, tum illa incommoda est, ac vitiosa Chirurgica ratio futurum è re nostra arbitror, si modus inueniatur, quo temperamentum & æquilibritas reddatur arti, id porro non dubium est, quod fiat mediocritate, tamen huius inueniendæ ratio perdifficilis est, quam nos venari deinceps adnitemur.

Multis & omnibus medendi muniis à se reiectis medici facillimam & paruam sibi partem reseruarunt.

Chirurgus misericors ironia.

Asperioris chirurgia incommoda

CAP. XVII.

De media Chirurgiæ via discernenda ac retinend.

CHirurgiæ, quam nos propriè dicimus excessus, sunt ex hac quidem, quam minimè vtendo, ex hac supra quam oportet, vtendo etiam quam minimè quidem vtendi peccata sunt vnum quidpiam pro altero sumendo, & confundendo: confunduntur autem, aut genera, aut alii his non mutatis, modi genera confunduntur cum medicamen nō satis est; Chirurgię verò singularis aut necessarius vsus est, confunduntur quoque res, vt, cùm pro actione vera actio debilior ac iucundior, scilicet, cum expressione contentus est homo, vbi necessaria est dissectio: aut vbi contentus est compressione per plumbum, cum recisio necessaria est aut vstio.

Excessus summi facultatis chirurgicæ.

Generum in chirurgia confusio

operarum confusio.

Confunduntur verò modi, capiendo operarum magnitudinem pro magnitudine, moram pro mora, formam pro forma, locum pro loco, instrumentum pro instrumento, numerum pro numero, &c. & vt summariam dicamus, inefficax & iucundum pro efficaci licet ingrato, Hæc chirurgiæ leuius administratæ sunt peccata.

Modorum confusio.

Severius verò & vltra finem transcurrentis hæc sunt perperam patrata, pro medicamento scalprum, pro scalpro ignem adhibere, pro igne verò τὸ ἄκρον ελασμὸν, membrum cum igne resectum, in hydrophobia cauterium pro scalpro, Chirurgię speciem pro specie, magnitudinē pro magnitudine, moram pro mora, formam pro forma, locum pro loco, instrumentum pro instrumento, numeum pro numero, & hoc quidem

dem singula ad duriorem modum exercendo.

Chirurgiæ proprius usus.

His sic distinctis adhuc in memoriam reuocandum est, chirurgiæ proprium usum esse, vbi medicamentum non proficiat, cetero verò tempore quiescere, cui rei additur, & illud à prudentissimo Galeno lib. 2. de compos. med. κατ' τόπ. cap. 2. F. & ab ipsa prope modum ratione dictatum; non statim à principio efficacissima adhibere, cõuenire, sed à debilioribus auspicandum. Itaque quod tolli pharmaco debet, sectione tractari vel crudele, vel importunum est; si cui verò chirurgiæ debeatur, ab omnibus ægri rebus indicata, auxilium medicamenti pro ciuibus procuret: hæc vel inscitι, vel meticulosi, vel negligentis, vel adulari volentis, vel leuiter cõmiserantis hominis est: omnib. autẽ modis chirurgia hæc non chirurgia vera, sed indulgẽtię quoddam genus erit, quod extremũ vnum posuimus.

Galenus.

Chirurgia quantumlibet sæua, minimè talis habenda qua necessaria.

Tertiũ, quod ab his notari velim; cum q; hanc normam exercetur chirurgia, & si durior videatur sentiaturue; non tamen propterea probanda etiam aut eliminanda est: Sed quod quæsita coactaque à vitio conclamato talis sit, per hoc etiam clemens ac perhumana dicenda. Id certè affirmare possum, ob dolorem haud fugiendam vlcerũ dissectionem, vtpote quæ compendium dolorum omnium patiendorum est. Itaq; vt nodum jam resoluam, inculpata ac minimè vitiosa tum demum chirurgia erit, cum id, quod perficere medicamenta generosiora, siue sæpius adhibita siue non fallenti judicio æstimata nequeant, ipsa enim hæc ineuitabilis curationis lex est, quam arbitra natura rebus imposuit In quam ipsam inspiciens Gal. 5. meth. med. c. 15. in quibus (ait) periculosum non impendet (vera ea opinio est) à paucis incipiendum auxilijs, at vbi moriendum ægro prorsus est, alienissimum à ratione est ex minoribus inchoasse, nam sicuti reliqua omnia ab Hippocrate tradita, ita illa quoq; sẽtentia rectè est dicta. Ad extremos morbos extrema prorsus remedia maximè valere. Itaque profundiorem ac tantum non vlteriorem venenatis inustionem deberi, citeriorem nocere præstantis viri more nos admonuit Nicolaus Florentinus serm. 7. sum. 2. tract. 5. cap. 32.

Chirurgia opportune adhibita, compendiũ est dolorum

Chirurgica opportunitas

Galenus.

Hipp.

Nicolaus Florentinus.

Veruntamen hoc de grauissimis quibusdam vitijs & manifestè improbis relatum accipe: nam in his, quæ dubiam magis habent curandi difficultatem; liberior est locus exercendæ clementiæ. In quibus casibus primum incipiendum est diligenter, num saluis medendi legibus gratificari laborantium mollitudini possimus: quorum placitis cum certum constitutumque est, non esse indulgendũ per medicos: tum aut graui oratione mollius facere futurum supplicium, hoc est animum patientis ad fortitudinem præparare, demissumq; erigere debebimus, sic, ut homo cõtentũ se dicat sorte chirurgica, aut nisi sic informari laborantis animus possit, artificium omne nostrum esse debebit, vt operatione interim dissimulatã & imperceptõ apparatu, & ad amussim ordinatis omnibus, præsertim accomodatissimis & subtilissimis ad rem ferramentis, hanc celeriter peragamus: expectatione enim mali, cum æger tortus non fuerit, solatij loco videbitur breui tormento perfunctum' esse.

Res multas discretiores indulgentibus chirurgia modis vsurus.

Hactenus a de his, in quibus non sit indulgendum; vbi verò parci chirurgiæ aliquo pacto; possit & vitia corporis, & habitus & vitæ studia, & ætates, & sexus, & loca, & regiones, & ritus gẽtium sunt distinguenda. Etenim ea vitia per quæ prorogare curationem licet, homines naturæ tenerioris minusq; assueti rebus asperioribus, pueri, senes, femellæ, genus illud vniuersum, quod facile linquitur animo, cujusque assuetudo his repugnat, æquius benigniusq; est tractandũ: quæ lenitas, quæue temperatio sic exercenda est. Primum cũ in abscessu magno exhorret homo vstionem per spathi formę ferramentum, poterit hoc chirurgus in sectionem per acutum scalprum immutare. Nã neq; perpetua debet esse lex, vt hoc genus abscessuum cãdenti ferramento aperiatur, immodica enim sępe est sectionis administratio sicut vsu compertum est mihi. Sed si vtũtur semper ferro Chirurgi, fit hoc, quod diffidunt certitudini operæ concreduntque hanc omnem igni. Ad hæc igne abstinentes chirurgiam inermem substituere debemus, eo casu, quem proponit ingeniosus homo Ambrosius Paræus lib. de chirurgia XI. c. 20. & 24.. Id est, cum amputatũ propter necrosin est membrum, super vacuo, & crudelitatis vitio oblita est chirurgia per ignem. Satiùs humaniusque, & multo cum laborantis bono compendiosius est, extractas forcipe venas atque arterias arctissimè colligare plagamque cruentam, vt moris est, curare.

Exercenda lenioris chirurgia modi.

Abscessus vasti perpetuum non est, vt igne aperiantur.

Amputatũ ob necrosin membrum quomodo tractandũ.

Deinde sanguinarijs ferramentis parcere possumus & causticis vti per abscessuũ anomalorum & id genus apertiones; quod vt optabile quidem est, ita non difficile quemadmodum à nobis factitatum sæpe aliàs notauimus. 2. cum medicamentum sectioni præponitur, vt cum pauca puris portio in suppurata particula contenta sit, expedit autore Galeno lib. 13. meth. c. 5. medicamẽtis agere discutientibus potius quam apertionem administrare. Expedit quoque interdum hydro picorum effundendis aquis apertionem abdominis pyrotico medicamento facere, quã rem in plærisque à chirurgis suo tempori factitatam testatus est Lud. Duretus in Hollerium c. de hydrope, 3. cùm setaceum dictam pertusionem imperante morbi natura, exhorret homo candens ferramentum: hoc potest in non candens & frigidum commutari, quale profectò vsitasse professus est Fabricius Hildanus obser. 404. cũ obstracosæ callosæq; vlceris oræ sunt, quæ coalitum vlceris impediunt, est ægri animus consui. Aliqui enim vt Celsus lib. 6. c. 27. & Gal. ait lib. 4. ejusdẽ operis c. 2. longiore tempore curari citra sectionem malunt: aliqui verò quoduis subire, dummodo citius sanentur, sunt parati; Quam rem non ignorasse videtur Torquatus Tassus Poeta, qui libro XI. de Hierosolymæ liberatione percussum ex infixa cruri sagitta Goffredum exercitus Imperatorem inducit ita decernentem ex Æn. 12. translatis:

Abscessum suppuratũ causticis medicamentis quo pacto aperiri licet.

Galenus l. 13 meth. c 5.

Fab. Hildanus.

Celsus.

Galenus.

Torquatus Tassus.

Et la uia piu vicina & piu spedita,
Ala cura di lui vuol, che si prenda.
Apriti ogni latebra à la ferita
Et largamente si ri[s]chi & fenda.

Simi-

Alexandri Macedonis electio fortis Simili consilio Alexander M. ex Cydni Cyliciæ fluminis lauacro lethali ęgritudine oppressus citum, validum & anceps remedium potius, quam tardum ac tutum peroptauit. Quinto cum magnitudinem sectionis pro magnitudine, formam pro forma, locum pro loco, aut situm pro situ permutamus gratificantes ægris in eo, quod possumus: vt, cum vino ampliore vergente ad ima corporis exiccantibus frustra adhibitis, cogimur effluxum saniei sectione parare, cum *Galenus.* Gal. docente lib. 3. meth. c. vltimo, & lib. 2. ad Glauconem c. 8. aliquando per dissectionem totius sinus possumus foramem in fundo excitare, quanquam in hoc casu (quod Gal. omisit) pro chirurgia, medicamentum accipere licet, & pro sectione, causticum imponere, qua permutatione, & aliâs poterimus vti: sicubi vel puer, *Vbi oportune causticum præfertur deligere licet.* vel pusilli animi homo, ac mulier occurrit: quod etiam G. Fallopio visum est in lib. de cum. C. de abscess. Item vbi rotundius ampliusue osculum desideratur quod ferre commodè fieri non potest. Illud vnum tamen requiritur, vt pyroticum, *Caust cum esse minime inflammatorium.* quod imponitur, sit quam minimè inflammatorium atque doloriferum, qualia non sunt sæpe cognita multis: Quam ob rem vt professores in *Secretum nostrũ pyroticum.* hac re iuventur, medicamentum, quo feliciter vti consueuimus, in pharmaco Chirurgico communicauimus. Ita quidem in vitiatis putredine partibus adhuc verò in his, quæ nihil istiusmodi sensere, vt in hypospadicis, id est his, quibus sub inferiori glandis loco mictus foramen obortum est; quorum expediendo meatui voluit quidem Albucasis lib. 2. c. 55. instar calami scriptorii exsecrandum extremum esse: verum cum duces satis, vt scalpro tenuiore, (spatham acutam nominat Celsus) primùm tantum in rectitudinem vltra descindas quantum æquare simplex sectio per recisionem possit, mox plagam seu plumbeo clauo seu spongiola diductum conserves ad cicatricem vsque. Sexto licebit esse pro chirurgia medicamentum accipere, cum faciendam pro extrahendo educendoque infixo quopiam Chirurgiam non facimus, sed attrahentibus idoneis utimur, quorsum aliqua nos in Pharmaco-Chirurgico c. de attrahentib. exposuimus.

Admonitio Sicut autem de noxis in promptu infestantibus dixi: ita per Chirurgiam velim ne euellere cutet ea vitia, quæ in præsentia non molestent, licet poterint aliquando molestare, sicut in calculo, nisi tamen difficile aut vix reparari in tempus futurum possit, quod iam comminatur, quo casu si precibus multorum vrgeatur, aut cum præmonitu acerbi medicatus, poterit eandem aggredi Chirurgiam, id quod velim etiam obserues in his, quæ decoris gratia poscunt ex nobis eliqui: quibus illud primum ex Cornelio respondebitur, turpe esse decoris gratia dolorem & medicinam sustinere. Referuntur ad hæc postrema castrationes & notarum in facie, seruis impressiones, impressorumque explanationes, & si quæ sunt alia huiusmodi, quæ cum non sint ad medicinam, sed ad alium finem nequaquam velim administret noster Chirurgus, etiamsi tradita per nostros eadem inueniantur. Veruntamen vnum ex his eximi fortasse licet, quod ad castrationem pertinet hac ad elephantiasin, finiendam vti non alienum esse, quando, & ipsam permisisse videtur. Aetius tetrablibl. 4. ser. 5. c. 122. & *Aetius.* 125. quod non temerè inductũ, at ex eo probabile dicebat Archigenes, quod nullus aliquis te- *Archigenes* stibus captus, vt neque & mulierem inuenire sit elephantiasi correptam. Approbat & hanc quoque ab eventu Chirurgiam Valescus è Taranta cap. proprio, cuius rei rationem illam producit Ambrosius Paræus l. 19. sui operis c. vlt. quod e- *Paræus.* vitari homines in morbum proni in fæmineam propè degenerant naturam, atque hepatis sanguinem assantis ardore restincto, humidi frigidique quæ Galeni est doctrina l. 1. de serum. c. 15. euadunt, quę temperies elephanticorum intemperiei calidæ ac siccæ toto est genere contraria, quanquam & aliam rationem commentus est Nicolaus Piso l. 3. de cur. morb. int. c. vlt. Vim remedii adstruens quod retenta materia spermatica abundat, qua partes solidæ fruuntur & tumescũt, vnde assimulationis deprauatio tollitur. Alias præterea rationes opinione quidem Hie- *Defensus Aetius & vindicatus à Censura Mercurialis* ron. Mercurialis in 3. Var. lect. commentus est Aetius in memorato C 125. quas cum ad rhombum accommodare nequiuerit Foroliuiensis homo, mire tortus, virum Amidenum grauium duorum lapsuum insimulauit. Sed vanæ ac ridiculæ censoris apparebunt argutationes, si alio spectasse authore illum liquido demonstrauero. Porro illud statuit prima assertione coitus elephãtiasi laborãtib. infensissim⁹ est. Deinde signo eius rei & fundamento disputationis futuræ producto; Etenim, ait, nõ reperies vnũ aliquem temerè, qui erect⁹ ab elephantiasi apprehendatur, neque etiam facile mulierem 3. subdidit rationes assumpti forte ob id &c. Hæc inquam, quæ postremo reticui, Veneris elephantiasi affectis detrimentosæ, non autem vtilis castrationis est demonstratio. Cæterum hæc essent, & alia super hac re expendenda: verum quod ea non exequar loci angustia faci[illegible]. Interim legas licet, quæ Fel. Platerus Prax. c. 3. tit. defædationis 44. habet dum ait, castratio non inutilis epilepsiæ vetustæ ac pertinacis, cuius rei meminit Ludou. Mercat. l. 1. morb. int. c. 17. quod tamen imitari licuit ex Aureliano, qui eius rei meminit l. 1. chron. c. 4. Iam vero quod ad me pertinet equidem chirurgiam hanc nec laudo nec vitupero, medicum ex hoc vsu tantum proposui; eximam vero certius resectum copiosarum adipum ad leuandum im- *Historia.* mobili onere corpus, quod de L. Apronico consularis viri filio scripsit Plinius l. XI. nat. histor. c. 3 Hæc, atq; alia huiusmodi licita sunt parcere nobis volentibus Chirurgiis, atque hæc temperatior via est, qua & leges medendi seruare & æqui nomen opificis in Chirurgia mereri debeat. Ad ipsam iam artis doctrinam veniamus.

CAP. XVIII.

Partitio summæ chirurgiæ & circa exequendas eiusdem partes nostrum propositum.

CHirurgia vniuersim & modis omnibus est encheireisis, id est manuum admotio solers: quæ

quæ vel ad partes ipsas corporis, quantum ad ipsas attinet, procurandas & medendas adhibentur: vel ad ea quæ inciderunt, incommodantia, ac nocentia quæ aliena dici possunt, detrahenda: Curantur membra, si diducta sunt & dissita restituta naturali sua compagine atque vnitate; vel si præter constitutam naturæ legem, & præter id quod oportunitas exigit, sint coacta: diuidantur diducanturque eadem. Ita triplex est omnis species chirurgiæ compositiva, divisiva, extractiua: quæ synthesis, diæresis & exæresis græcè dictæ sunt ab autore Isagoges medicæ, qui Galenus ab his, Herophilus ab aliis est creditus. In his omnibus & singularum speciebus sui finis compos & impos operatio chirurgica potest esse: nempe vitium & virtus perpetuo sunt circa idem subjectum. Cum autem in omnibus hisce partibus efficax chirurgia sit: nihilominus in diæresi maximam dignitatem suam locauit: quam nos nimirum hoc opere consectabimur. Quæ divisiva chirurgia tum in mollibus, tum duris corporis nostri partibus exercetur. Vtramque nos exsequemur, primum dicturi de sectione mollium, cuius hæ sunt species: Angiologia, siue potius angiotomia, quæ vasorum est apertio, eaque duplex: phlebotomia quæ venarum, & arteriotomia, quæ arteriarum omnium, privatim verò temporum & frontis.

In divisiva potissimum chirurgia magna medentium virtus.

Hypospathismus, quæ subiectio est frontis: Perischyphismus, quæ ad occiput sectio est. Lithotomia, quę ad vesicæ vrinarię calculum eximendum, perinæi sectio est. Hæ tres postremæ privatæ partium sunt incisionꝭ; Reliquæ sunt indefinitæ atque vniuerso corpori communes.s

Scarificatio

Scarificatio est diæresis species, qua cutis vel leuibus incisuris adaperitur, vel paulo altioribus plagis insecatur, huius vsus est præcipuus tensis partibus & emortuis. Huic accedit paracentesis græcè, latinè punctio, quæ quod minor sit insectura, ab hoc genere tamen non recedit. Sutura, etiam si diuisoria sit actu suo, tamen compositiui finis nomine ad synthesin ab aliquibus est relata, quos viros item sequi nobis commodum fuit.

Paracentesis.
Sutura.

Aplotomia, sive simplicis sectionis species.

Aplotomia perficitur recta linea simplici secundum membri vel rugarum cutis rectitudinem, nisi forte aliud transuersum, obliquam sectionem fieri suadeat. Hæc maximè in vulgari phlebotomia & in arteriotomia quæ punctim fit, & in paruis abscessibus fieri consueuit.

Periæresis sive circumsectio.

Circumsectio diuisionis est species, quà cutis pluribus sectionibus angulatam plagam efficientibus exciditur, vsitata magnis in inguium, axillarum & ani suppurationibus tum propter puris multitudinem tum propter magnam partium corruptionem, ut in 13. meth. c. 5.

Eccope sive excisio.

Eccope, id est, excisio species est sectionis, qua quòd paulatim emoritur, vel omnino corruptum & emortuum iam est, vel inutile ac superfluum, vel in corpore adnatum, vel quod supra naturæ modum accreuit, abscinditur. Has omnes diæresis species tractaturi, exordiemur à simplicioribus procedentes ad compositiones, & exercebimus, has quidem omnes in efficaci hac tota nostra medicina. Verum tamen quæ tum in entotherapeutica, tum exotherapeutica dabuntur species, has trademus

CAP. XIX

De ratione doctrinæ nostræ Chirurgicæ, & quantum cæteris aliorum omnibus præstet.

POst hæc autem requiri videor de ratione viæque tractandi, cui quidem parti non illibenter satisfaciam, si prius exculturum ab aliis rationum meminerim, eam ob causam præcipuè, quod harum collatione clarescet ac nobilitabitur, vt confido, plurimùm nostra methodus. Tres in vniversum aut quatuor ad nostra tempora traditas rei chirurgicæ rationes legim⁹. Prima est Cornelii Celsi, opinor, vetustissima, vt quæ videtur ex priscis Alexandriæ magistris, quos ipse Celsus persępe citat, profecta. Quam è Græcis, quorum scripta nunc extant, retinuit vnus Paulus Æginetа: quippe ante hunc nemo chirurgiam ab aliis medicinæ instrumentis seiunctam, atq; in unum quasi locum sepositam conscripsit. Huic successit Albucasis Arabs, qui licet multa adinvenerit, priorem tamen viam non est transgressus. Nouissimè & recenti quasi vestigio semitam hanc trivit Hieronymus Fabricius in lib. operat. chir. qui (quod nouum huic studio præstitit) præterquam quod ordinem aliqvem partium curandarum secundum genera seruauit dictos ternos autores sua interposita sententia sæpe consuluit, multosque eorundem locos haud plane claros explicauit. Sed à Rogerii Salernitæ & 4. magistrorum, qui sunt hunc sequuti & Bruni Calabri Longoburgensis placito deducti Petrus Argillata Bononiensis, & Guido Cauliacensis (priores alios minoris famæ scriptores non nomino) chirurgicam suam doctrinam dispoluerunt secundum tractatus cognoscendorum curandorumq; tumorum, vlcerum, vulnerum, luxatorum, fractorumque ossium, interserentes & his, quæ chirurgiæ adminiculantur alia duo medica instrumenta. Horum instituto multis argumentis reprobato suum prætulit Vidus Vidius in nouæ chirurgiæ libris, quod opus à se nec immerito, nec satis pro merito commendatum, tamen incelebre mansit, & minimè multis vt euenisse debebat acceptum.

Chirurgica Cornelij Celsi traditio ab Alexandrinis medicis profecta.
Æginetа. Albucasis.
Hieron. Fabricii traditionis ratio.
Petrus Argillata.
Guido Cauliacensis.
Vidus Vidius.

Ab huius placito non longè recessit Stephan⁹ Gurmelæus in syntaxi (sic enim appositè nominanda videtur) sua chirurgica qui vel Vidio suppar, vel paulo superior fuit, vt ego supputo neutro vnquam alterum memorante. Vtriq; autem, à se invicem, quibus in rebus discrepent, enarrabo, si prius quid differant, barbarolatinorum & Vidii schola discernam. Principes quidem illi viri primores seiunctam totam ab aliis instrumentis curatricis, sed implicatam locis atq; affectibus edidere. Chirurgiam Barbarolatini disquisitionibus morborum & causarum illustratam coniunxerunt cum instrumentis medicinæ communibus, atque ad affectos locos, licet non ita semper extendere. Ab his vtrisq; longe fuit Vidius Florentinus, qui neq; cum partib. medicinæ neq; cū instrumentis eiusdē, neq; cum affectib neque cū locis operas omnes chirurgię pręcepit, sed per se ipsas cōstātes, ministeriis, verò, & agedi modis quātitate, qualitate, ordine, loco, numero, figura tem-

Stephanus Gurmelaus
Vidianæ methodi ab altera latinorum & barbarolatinorum discrimen.

Collata Vidii cum Gurmelæi altera methodo.

tempore, situ, ordine discretas tradidit singulas. Ab hac Vidii ratione nō discrepat altera Stephani Gurmelęi nisi quod hęc magis ad veterū normam redigi videtur, vtpote quæ affectus, maxime autem locos comprehendit. Sed distat à veteribus quod diligenti methodo subtiliter est ordinata, singula ad sua genera retulerit. Verum inordinata est altera priscorum, nec ad methodi normas disposita. Hic quidem singularum omnium descriptio, & hæc similitudo est, atq; discrimen. Sed nos quidem, cum selectam quandam chirurgiam docemus, nouâ sed necessariâ ratione sic eam disponimus, vt expositis prius duobus adminiculatoriis, diæticâ sc. & pharmaceuticâ generatim, chirurgia demum exerceatur per genera perque species affectuum operarumque omnium tum diuisiuæ, tum compositiuæ, tum extractiuæ functionis, siue etiam instrumentis, quę nobis indidit natura persoluendorum, siue arte comparata: materijs interim, quæ quibuslibet vsibus exiguntur non indictis neque exclusis: itemque productis agendi rationibus, quæ sunt vbiq; plurimæ: neque adeo vt nihil è necessariis defuturum statuerimus ad absolutam chirurgiam. Hæc nostræ traditionis erit series, & hic ordo: quæ vbi non exactè exequar; placitura tamen est excogitatio, quam quis ingenio superans doctius teneat scribendo. Etenim si vera licet profiteri, sique me meorum amor non fallit, cunctarum rectissimè videtur, hæc tradendi ratio, quæ simplex & ab ordine rerum producta, quamobrem perspicua, itemque ampla atque ordinata reperitur, supra quam vetusta Græcorum illa fuit. Quæ (dicam equidem quod sentio) cum secundum affectus sit, ordine partium à supremis ad infimas deducto, hæc quidem historica methodus, vulgarior proinde ac minus perfecta videtur. Multo etiam commodior, quam altera barbaro latinorum, quorum doctrinæ ea est inordinatio, vt legentium ingenia perturbent onerentque repetita sæpius rerum argumenta. Videris in Guidone librum sextum inscriptum de omnibus ægritudinibus, quæ non propriè apostemata, nec vulnera, nec vlcera, nec ossium passione, &c. Hic de contusione, casu, distorsione, combustione, de superfluis amputandis, verrucis, porris, corniculis resecandis, de fistula lachrymali, de suffusione, de hordeolo, & grandine palpebrarum, de illapsis in aurem, de sarcomate aurem oppilante, de polypo narium, de carne sub lingua, de freno eiusdem sermonem impediente, de carie dentium, de putridorum evulsione, de columellæ vitio, de infixis in fauces, de agglutinatione digitorum, de sedigitis, de exomphalo, de variis ramicibus, de suppressa vrina, de periphymosi, de coalito ano & vulva, de extractione fœtus, secundarum, molæ, de prolapsu matricis & ani, de mariscis thymis, ficis, condylomatis, de varicibus & aliis quam plurimis, quæ cum extra genus, & certum locum ab his hominibus pertractentur, à nobis suo in loco reposita reperies certè sic, vt non te fallat locus, quocunque libeat, aut occurrant, invenientem. Imo & aliud commodi erit auditori per hanc viam procedendi, quod suas quasque chirurgiæ partes suis generibus reddere perfacile assuescet, quod multis aliàs est difficile. Præmonstrauit autem hanc rationem nisi fallor Galenus in lib. ad medicinam introductoriæ sub finem ac Paulus Ægineta, lib. 6. Quod autem ad Vidii pertractationem, est huius quidem non tantum non contemnenda, sed maximi facienda solertia. Verum quod plausores multos non habuerint excogitata hominis, sed fastidierint multi & neglecta fuerint: Nimirum puto, quod cum tota sit in modis administratione constantibus qui minuti sunt, & vulgaris notitiæ velut effectorii, ac mechanici: sentit unusquisq; maxime si exercitatus in arte sit, non deficere sibi adhæc ingenium, quod si invitatus sit apud curatores magistros, hæc se singula obseruaturum confidit quas ob causas interim tradita spernit, & negligit neq; approbat sicut ego judico. Magis effecisset, ut arbitror Gurmelęus, nisi crebro græcissimo se reddidisset obscurum, siq; non generales tantum affectus sed minutiores addidisset, qua utraq; conditione opus H. Fabricii meliuscule placuit, licet etiam non tantopere, quia chirurgicorum usibus tantummodo serviit, ut boni vir judicii collega noster Antonius Santorellus existimat. Ita sunt scil. inexpectati monumentorum & scriptorum exitus, ita diversi sunt hominum sensus atque iudicia, ita studiorum libido varia. Proinde rectè videtur is statuisse, qui dixit: victurus genium debet habere liber: qua cum forte vtinam prodeat, inceptusque fuerit noster hic labor, optatusque iuvandorum hominum fructus consequamur aliquando, sed satis esse debet ingenuo viro suum omne studium & operam & conatus adhibuisse ac ritè rectèque non instituisse. Porro nos vbi nil singulare præstiterimus hoc opere nostro, illud certè commodissimum erit, quod cùm seiuncta instrumentorum traditio placuit veteribus, coniuncta hæc equidem amavêre posteriores, nostra hæc tradenda ratio vtriusque instituti complexu videtur absolutissima: nam & non desiderantur, cui sunt optatæ rerum istarum disciplinæ, & suo, quod alii maluerint, loco dispositas semotas habere licet. Taceo autem & quam multum physiatris vocatis medicis & chirurgicis sit æquè communis tres omnes medendi rationes complexa. Taceo etiam quàm plenè confirmata sunt quæcunque proponimus & veterum Græcorum atque Arabum, Arabicæque factionis autorum, & qui successerunt ætati omniusque nostram, testimoniis & nostris etiam demonstrationibus & adstipulantibus obseruationibus & historiis & experimentis & alio genere comprobationum, id est, opportunitatum, instrumentorum, materiarum, vsuum agendi, modorum, temporum, cæterumque euentuum, personarum, tum laborantium, tum adstantium enarratione & contestatione. Itaque denegari fides addubitare vel controuerti quicquam non sit facile cuipiam, si rusticus solum aut proteruus homo non sit.

Gurmelæi syntaxis qua in re differat ab antiquorum methodo.

Methodus authoris.

Taxatus Guidonis ordo.

Galenus.

Vidianæ methodi discussio.

Quas ob causas Vidij traditio minus accepta.

In Gurmelæi quid requiratur.

H. Fabricius.

Martialis epig. 1.

CAP. XX.

Apud quos nostros autores efficacis medicinæ studium excolendum comprobandumque sit nobis.

Effica-

Efficacis medicinæ studium etiam si vetustissimum est atque optimum; quo nulla rei medicæ pars antiquior aut præstantior extat: nihilominus, quoniam non omnibus datum est ire Corynthum, neque unumquodque cuiusque palato sapit; sic ista pro suavi & plausibili, i.e. adulatorio medicinæ modo, plerique neglexerunt; tantum abest, ut alii tradiderint suaserintque. Nos igitur, qui necessariam huius facultatem iam sentimus atque instituimus; illud quoque conducibile futurum existimamus, si apud quos condiscendum venandumque hoc studium exponamus. Sunt igitur apud quos perficere in hac re possis omnium maxime, primus Hippocrates, secundus Cornelius Celsus illius eiusdem inter omnes summus & fidissimus æmulator. Deinde Oribasius & Aetius & super hos maxime Paulus, qui tamen omnes ab Herodoto, Antylo, Archigene, Leonida, Severo atque aliis antiquioribus transcripsere. Galenum equidem inprimis non nominavi, ut qui sectiones & ustiones perparum sive scribendo sive medendo attigit, operarum aliquot numeri quos alibi retuli vix exigua facta mentione: accusandus autem propterea, quod cum Hippocraticam disciplinam admiratus unicè professusque fuisset, huius nihilominus chirurgicas operas aut dissimulavit aut neglexit: expectandum autem erat ab eo; ut has maxime sequutus amplexatusque fuisset; quin etiam, ne dum ut has imitaretur, oportebat; sed ut studiose promovisset, ampliasset, novis ubique rationibus auctitasset ac locupletasset, quod si fecisset, utique non dubito, efficax medicina stetisset & non intercidisset; nimirum propterea, quod recepta & præiudicata iam huius autoritate permoti omnes rationem hanc subinde retinuissent. Sed ille sive temporum sive gentis non consentiente conditione, sive res istas distrahentibus assidua contemplatione librorumque scriptione non expertus, sive genio non ductus, sive Romanorum medicorum medendo mollium contage infectus, sive quomodolibet aliter comparatus & affectus, videtur ab hisce rebus abhorruisse: quod uno illo argumento cognosces, quando tapsia & columbi fimo pyroticis hercle medicamentis potius, quam roborante igne nobilem Romanam fæminam defluxu acri capitis laborantem curasse professus est: quæ res ab Alexandro Tralliano, viro, qui divinissimum illum appellaverat, est manifeste reprehensa, neque satis à Galeni amicis & asseclis defensa. Iam igitur id quod advertere debemus, est, ut non propterea, quod istorum plurima minime tractavit Galenus, neque exequutus fuerit: ob eam rem huic medicinæ fidem detrectemus, quin verò, quod Hippocratem imitari desierit, culpa notandus est idem, atque Hippocrates magis, quam hic spectandus. Etenim si vera fateri, quæque sentimus animo, verbis, exprimere velimus, propter hanc inter cæteras maxime causam retro multum medicinam sublapsam, multis ad nos iam sæculis arbitror; quod Hippocraticæ medicinæ lectio, observatio, imitatio, subtiliore quidem sed non solidiore neque absolutiore retento in omnibus Galeno, desiit ac recessit, non debebat autem potius, quam fons, captari rivus, aut præ autographo, exemplari, id est, præ magistro, auditor; aut autore, interpres. Verum oportebat agnosci primas dictantis leges, primaque placita viri vere divini; qualem & idemmet Galenus agnovit & ubique scriptorum suorum facile prædicavit: non plus autem experimentorum & observationum copia, non inventarum rerum conditione præstitit Hippocrate Galenus; sed ab uno illo medicinæ parente bona omnia ad posteros fluxere; quemadmodum idem ipse Galenus locis plerisque confessus est.

Ob quas causas efficacem Hipp. medendi rationem minus retinuerit Galenus.

Itemque Soranus Ephesius vir peripateticus, qui isagoges medicæ principio scripta reliquit hæc; medicinam quidem invenit Apollo, amplificavit Aesculapius, perfecit Hippocrates, quem mihi hominis ducem & iudicem omnium causarum & quæstionum oportet accipere, tanquam parentem & inventorem omnium bonorum operum, per quem logica nobis iuxta rationem est facta traditio & tanquam visibilis facta doctrina, ut per eam meliores fiant & acutiores, qui introducuntur ad medicinam. Ampliavit Galenus & pleraque præceptoris asserta dilatavit, ut advertit Franciscus Petrarcha, non auxit eiusdem opes, nisi tamen verba, methodos & subtilitates opponas: dilatasset autem pro more omnia quæcunque strictè scripsit Hippocrates asiaticè Galenus? nec Nestoris anni profecto nec omnes pergamenæ satis fuissent. Itaque si quamplurima pars scriptorum Hippocratis interpretanda est: ipse interim omnino legendus Hippocrates & sua in omnibus mens audienda; quæ si vera sunt, ut sunt certe verissima; quid uno & potissimo Galeno adhæsum est, concreditum delatumque omne iudicium, vix aliquando & quasi in secundis memorato Hippocrate? Sed enim est hoc vitium nostrorum temporum, qui prius quam Aristotelem & Platonem, novellos philosophos & sophistas legimus; pro Ptolemæo Alchabitium, pro Euclide & huius ordinis viris mathematicis; practicos geometras, pro Prisciano, Grammaticos, nescio quos aut quales; pro Cicerone observatores, pro Virgilio atque Flacco poëtastros è Pegasi fimo iam recentissimè exortos, sic porro corrupta est exquisita disciplinarum & summa dignitas; sæcula illa felicia viros protulere tantum imitabiles, non superabiles, semper autem à primo illo splendore desitum est, sic autem maxime conservatus fuisset, si prima autorum observatio imitatioque stetisset: Quibus & alia subnecterem pro confirmatione: sed longior equidem in hac re nolim esse, vel huius argumenti disputator accessisse. Contineo captantem plura stylum & ad institutum nostrum sermonem redeo. Auxit modo narratam altera calamitas, quod pro Galeno receptus est Avicenna, proque Paulo, Albucasis & Arabica factio successit, qua amplius à primo splendore medicina degener reddita est. Concedo equidem, quod abiectis barbarorum institutis, quæ iam Gothorum in Italiam incursionibus invaluerant, incrementa maxima rei nostræ per primum Leonicenum, Montanum & horum auditores & æmulatores fuisse allata retextis scil.

methodis & ipsa græcorum lectione atque eruditione recuperatâ. Verum enimvero deficientibus eiusmodi viris & hac schola (id quod sane rebus & institutis bonis omnibus accidit) in deterius delabente: pro methodis doctorum hominum succeſſere ſubinde frigida ſubtilitas & inaudita ſophiſmata, confictæ quædam philoſophandi rationes & opiniones & ambagum plenæ diſputationes, quæ tum in Scholis, tum in conſeſſibus & conſultationibus in dies, ut multa cum pompa, ſic ſine fructu languentium audiuntur. Sed quæſo quæ de his mirus ſenſiit Hippocrates, audi; quicquid artificiosè dictum non aut factum methodi inartificialis demonſtrativum exiſtit; Nam putare quidem non autem facere ignorantiæ & inartificialitatis ſignum eſt; Et idem vir alibi: His quæ ex ſola ratione perficiuntur, frui non datur; verum his, quæ ex operis indicatione: fallax enim & ad errorem proclivis aſſirmatio, quæ fit cum garrulitate; qua propter his quæ fiunt, inhærere oportet & circa hæc vel maximè verſari, ſi quis facilem ac minime delinquentem habitum, quam ſane medicinam appellamus, ſibi comparare valet; Valde enim magnam utilitatem afferent tum ægrotanti tum artificibus; hæc Hippocrates. Quo ſic audito ac deprædicato, peroramus iam & conſtituimus ei qui volet, non ex aliis, quam ex hoc ipſo & principiò memoratis viris efficacem medicinam hauriendam & depromendam eſſe. Nunc autem quoniam incidit Hippocratis & Galeni autorum ſummè veneratorum collatio, qua didicimus longis paraſangis præſtabilem virum Coum; ut illud etiam plenius confirmemus, noſque omni ſuſpicionis culpâ eximamus; viſum è re iſta fuit, ſi noſtrum, quem de utriſque parallelum aliquando conſcripſimus, hiſce annectere-mus, quod ſequenti capite à nobis præſtitum.

CAPUT XXI.

Parallelus Hippocratis & Galeni.

Siquis exactè res Hippocratis & Galeni diſcutiat & conveniſſe ſimul & diſcrepaſſe non parum virorum principum doctrinam rite comperiet. Convenerunt, inquam, his primum, quod utrique magno vaſtoque ingenio complexi ſunt naturam præſertim humanam ſubtiliter ac profundè: indagatores ambo induſtrii, tum quidem ſtudio, tum peregrinationibus indefeſſis, veritatis pluſquam opum & facultatum civilium amici, medicinæ cultores incomparabiles & autores, quemadmodum ex hiſtoria de vitis utriuſque conſtat. Præter ingenii verò ſolertiam, inſtitutum atque induſtriam, contigerunt & his ambobus accommodatiſſimæ ad hæc eadem medicinæ ſtudia & locorum profectus exoptatiſſimæ occaſiones; externæ educationis & inſtitutionis præparatio, doctrinæ abſolutio, gymnaſiorum commoditas & ſæculi fælicitas. Ad ſummam hi concordarunt ingenii præſtantiâ, diſciplinæ ſtudio & ſtudendi fælicibus adiumentis; ſed diſcreparunt ſcribendi ac profitendi more ſtyloque, tum uſu medendi.

Scriptio quidem Hippocratis conciſa & compendioſa, obſcura & preſſa quam maximè. Contra Galeni ſtylus uber, explicatus & fuſus, præteritorum commemorator & recapitulator, futurorum vero præparator & anticipator; quorum utriuſque diſcrimina. diverſas agnoſcunt cauſas, nimirum ſtyli proprietas ſive character; rei medicæ ſtatum & tempeſtatem aut ocii anguſtiam propter uſus medendi cauſatur. Porrò Hippocrates medicinam invenerat rudem & incultam velut agrum inopem quam quidem excolere atque ampliare inſtituerat; deinde medicorum etiam inopia ſeu raritate cunctæ Græciæ tutamen ſuſtinere cogebatur, ſummæ atque incomparabilis vir autoritatis. Has ob res factum eſt, ut res conſequendæ & curationum modi, comminiſcendi & elaborandi ſibi ipſi fuerint. Adde quod tam multi ſophiſtæ ac dialectica procacitas per ea tempora non vigebant. Quæ certè non extiterunt omnia pro cauſa Galeni, qui ſeculo venerat ſophiſtarum & rhetorum refertiſſimo medicinam compararat iam amplè ſatam & conſitam: itaque opus habebat cultura, hoc eſt, cum dictator obſcura & difficilia rerum omnium capita ſummamque propoſuiſſet; hic operæ pretium duxit, ſi panderet abſtruſa, diſtingueret ambigua, explicaret involuta; mutila integraret, ſenſa enarraret, indemonſtrata demonſtraret, imperfecta perficeret atque compleret, quæ confuſa eſſent & inordinata ordini redderet; plurimis difficultatem tolleret & ad ſummam verba & ſententias ſenis breves & conciſas dilataret atque extenderet, homo ſcil. Aſiaticus & in Platonis lectione diexotica exercitatus, ac proinde ſcribendi characteris uberioris amicus, cognovit utrorumque rationes Franciſcus Petrarcha, qui in triumpho famæ tertio ſcripſit hæc;

E qual di Coo che fe via miglior l' opera;
Se ben inteſi foſſer gli aforiſmi.
Apollo, & Eſculapio ſi non ſopra,
Chiuſi ch' appena il viſo gli comprende:
Si par ch' i nomi il tempo limi & copra.
Vn di Pergamo il ſegue & da lui pende
L' arte guaſta fra noi, all' hor non uile
Ma breve, è oſcura, ei la dichiara & ſtende.

Ego vero, ut Zeno rethoricam à dialectica diſcrevit, hanc comparans manui compreſſæ; illam vero recluſæ: ita Hippocratis doctrinam dixerim concluſam & convolutam; Galeni verò panſam atque apertam & hoc quidem diſcrimen primum eſt; alterum quod ſenis noſtri medicina viſa eſt utens (erit ad ſignificandum logicorum vocabulum maxime accommodatum) & ad res ſpectans: Galeni verò traditio, ferme tota eſt docens & ad methodos oſtendendas accommodata; quod enim genera morborum propoſuit Hippocrates complicata. Galenus explicita docuit, id eſt, intemperiei conformationis, unitatis ſolutæ, vitia multiplicia, quæ non eſt huius loci enarrare. Item principia naturalia & non naturalia conſtitutionis & ſanitatis humanæ; partes medicinæ varias & multiplices & hoc genus.

Tertium diſcrimen eſt, quod Hippocratis diligentia plurimum obſervatione conſtat, vacans plerum-

plerumque demonstratione ; Galeni verò tota demonstratrix est dissertatio: Hippocrates porro logicam à nullo magistro didicerat, suo per se ingenio comprehensam: Galenus vero ingentem operam dialecticæ dedit, ut 14. de demonstratione libri ab eo conscripti satis declarant.

Quartum discrimen est, quod Hippocratis medicina plurima parte curativa potius quam contemplativa: Galenica verò contra se habet; neque si curationes prosequitur singulares atque minutos earum modos exponit contra quam Hippocrates.

Quintum discrimen proximo consentiens Hippocratis medicina maxime cum chirurgia complexa est; minime verò illa, quæ Galeno placuit. Denique summa duorum & principum autorum illa est diversitas, quod maior Hippocratis simplicitas, gravitas & maiestas, Clarior Galeni pompa, splendor & fastus est.

His iam expensis si recte iudicare norimus aut velimus, neque nos à vulgari hominum sensu vinci trahique gratis patimur; haud fas æquumque est Hippocratem pro Galeno deserere, quin contra: deficit enim & deflectit ab Hippocratis tramite plerumque Galenus, ut singulari cum iudicio parique cum animi libertate professus est alicubi Prosper Martianus: cum quo viro *Pref. com. in 2. aphor.* quum ego sentiam, facile cum ipso cecinerim:

Quisquis es, ô Lector magni si arcana parentis
Hippocratis penetrare optas ac discere leges,
Vt rudis accedas, atque omnis nescius artis,
Affer purgatas alieno dogmate mentes,
Tum tot doctorum varios procul abiice sensus,
Hippocratesque tibi sit solus doctor & autor.
In nostros ac si index cupis esse labores,
Despice Pergameas, Mauritanasque catervas,
Quarum dicta tenent Coæ contraria sectæ,
Sintque tibi tantum Coi præcepta magistri,
Qui, fateor, nunquam consuevit dicere falsum.
Hinc falsus nunquam, potuit nos fallere nunquam.

CHIRURGIÆ EFFICACIS,
PARS SECVNDA
Enarratoria.
De Angiologia, id est vasorum dissectione,
Præfatio.

NOstri corporis vasa cum sint duplicia, venæ inquam & arteriæ angiologia quæ has atque illas una complectitur, duplex etiam nomen est nacta, id est, phlebotomia atque arteriotomia, quæ utraque duplex: alterum genus, quo vasculum totum descinditur, alterum, quo tantum aperitur. Sive secundum longitudinem sive transversim, sive oblique quæ utraque insecandi ratio differunt usu: nempe quod adapertum duntaxat spectat, usitatur phlebotomia ad putrescentis sanguinis vacuatum; arteriotomia vero ad ignei spirituosique nimium sanguinis attemperatum & castigatum. Dissectus vero humori præterfluenti viam intercludit, ne posthac infestet unquam duriore cicatrice ad præcisuram inducta, quemadmodum explicavit Gal. l. 13. meth. cap. 22. Sed usus præsidii iam enarremus, expositurі prius arteriotomiam utpote cuius efficax omnino visitur administratio.

Vasorum consecandorum duplex modus.

Venæ atque arteriæ dumtaxat aperiendarum ratio.

Præsecandorum vasorũ ratio. Galenus.

DE ARTERIOTOMIA.

MAgna salutarium quarumlibet artium adiumenta non sine magno mortalium incommodo ac detrimento negliguntur, at in medicina cum pleraque celebrentur præsidia vitæ nostræ tuendæ ex his non infima & celeritate iuvandi maxima est arteriotomia, cuius, quæcunque tum à Galeno tum ab aliis omnibus referuntur, ee semper in arduis & admirandæ fuere curationes. Ad has autem proferemus & nos recentissime nostras neque ignobiles neque paucas: quibus iam semel incomparabilis arteriotomiæ præstantia virtusque appareat: quo autem hæc clarior cognoscitur eo maior etiam crescit admiratio, nec ulla ratio satisfacit inquirenti, quamobrem inter nostros medentes desierit eiusdem usus. Difficultates enim si quæ prætexuntur, ab inertibus, inquam, aut rem perperam intelligentibus; hæ tanti non sunt, ut generoso Asclepiadęque medico imponere debeant, facereque, ut tam eximio singularique præsidio renunciaverit. Difficultates, inquam, non aliæ, quam aneurismatis aut sanguinis fluxus inrefrenabilis dispendium. At has quidem cum meminit Gale. lib. de sang. missione. F. putarunt inconsulti quidam, communes has fecisse omnibus arteriis, sed nihilominus de maioribus vasis loquutus cognoscitur, dum rationem exposuit, ob quam magnas arterias non secuerit ulli. Deinde compertum est usu ab Aegyptiis hodierna die, testante, qui vidit Prospero Alpino in l. de illius gentis medicina, compertum quoque à nobis has sectiones quotidie factitantibus, quod ad hæmorrhagiam spectat, hanc & per se nullam, siquidem hæc vascula tantum aperiantur & siquidem præcidantur multo etiam amplius evenisset, ut prono

capite detinendos homines censuerimus ad supremum usque sanguinis eductum. Aneurismatis vero dubitatio nulla est; quale enim ab exili sanguinis arteriosi defluxu parique & qui vix aliquando percipitur, pulsu fiat? Quod si tamen accedat inpromptu arteriola præsecta, vel vinculo tollitur.

Jure igitur Antonius Maria Beccus Bononiensis professor nobilis in comm. 4. fen. 1. Canonis Auicennæ, cap. 20. re bene perspectâ conceptis verbis enunciavit: ad summum in arteriis aperiendis medici nostrâ tempestate plusquam decet, sunt formidolosi. Eiusdemque etiam inscitiæ coarguit nostros homines Prosper Alpinus, qui capitis arterias usu quotidiano secari vidit ab Ægyptiis, atque etiam Ambrosius Paræus adnotandis postmodũ locis atq; alii? O Fatuos igitur & bardos omnes homines! qui tam liquido mentis errore, tam insulso & vano apparentis rei per somnium timore teneantur.

Contra Horat. Augen. & alios arteriotomiæ falsos iudices. Inprimis autem Horatium Augenium, qui l. 9. de sangv. miss. cap. 12. professus est, se nunquam arteriam vidisse conglutinatam; propterea suo iudicio multò satius esse ab hoc opere abstinere, quam temerario ausu aggredi! Sed quas rogo arterias conglutinatas non vidit Augenius! præsectas, sc. à tonsoribus aut per vulnera. O magnum igitur virum, qui magnas cum parvis arterias confudit & non discrevit, neque Galeni discrimen intellexisse & comprehendisse potuit, quod l. de sang. miss. loco supra adnotato describsit.

Gratias egi Deo maximas agamq; perpetuo, quod hanc aliis tam difficilem operâ sæpe nullo in terris pręmonstratore aut doctore confecerim. Nimirum extiterunt ante nos viri modis omnibus præclarissimi qui necessariam hanc in plerisque morbis vacuationem cognoscentes & requisiverunt à chirurgis & frustra desiderarunt. Inter omnes unum Joh. Heunium medicinæ flosculum & ocellum referam, qui aphor. 23. l. 1. scripsit, Anno 72. supra M. D. manabat quibusdam in febre hungarica sanguinis substillum è naribus exiguum. Verum illud erat purpureum roseoq; fulgore micans, metus namque is sanguis erat arterialis nimia flamma incandescens: ita illi evadebant. Vnde sæpe mecum cogitavi, num salutariter in his arteria aperiri posset. Sed quis audeat? Doctiores quæso hac de re cogitent. Hæc ille: per quæ vides & bene cognitam & neutiquam exercitam arteriotomiæ virtutem esse.

Age igitur nos sicut rem manibus feliciter sæpe peregimus, multosque difficilioribus morbis prægravatos liberavimus, ita scriptis etiam rationem omnem, quæ ad hanc rem pertinet, exponamus; fortasse fiet, ut multos, qui veteri desuetudinis more contenti fuerant, pudeat hac medela, cognita iam frugifera atque honorifica, non uti: longe verò plures, qui vividiore sunt ingenio, etiam ultro & lætabundi revocatum hoc medicinæ subsidium amplectantur, sed nos interim aggressi tractationem ab arteriotomes generalibus & primis eiusdem usibus exordiamur.

Primum de huius ad certos finiendos morbos secandi oporitunitate generale præscriptum fuit Gal. 13. meth. cap. 22. & l. de therap. per phlebot. c. ult. atque omnes hunc secuti græci scriptores & Razes aphor. portia. 14. & 15. contin. capite ultimo statuerunt morbis plerisque internis à calidiori, ac tenui multamque expirationem ac flatum continente sanguine natis ac dolore cuilibet pulsatili ab arteriarum æstu concluso arteriarum sectarum præsidium semper felix. *Arteriotomia cunctis affectibus à fervido sanguine perfectæ utilitat.*

Est autem tenuis & halituitosi sanguinis argumentum, quod dolor quidam pungens sentitur certâ quâdam sede tanquam affecti loci centro fixus, qui sensim expanditur & in partes centro circumstantes cum tensionis sensu undique diffunditur: unde commodè proxima arteria inciditur. Attigit autem causam indiciaque Hipp. l. 2. de morb. num. 4. qui est de supervomitu venarum, his verbis: verum super vomere videntur, quum ad venas bilis aut pituita ingressa fuerit, elevantur enim venæ & pulsant & dolor per totum caput dispergitur & aures sonitum percipiunt & nihil audiunt & sonitum quidem percipiunt, utpote venis pulsantibus & palpitantibus: tunc enim sonitus est in capite. Hæc Hippocrates; Quæ recitavi equidem eo libentius, ut appareat & in supervomitus arteriarum causa, protinus esse has phlebotomo pertundendas, ubicunque pulsare animadversæ fuerint.

Arteriotomiam in mania damnavit Aurelianus & non recte. Has ob res, quod inmania præcipiti mentis furore damnavit hoc idem Aurelianus l. primo Chronicor. cap. 5. non video. Sed ipse tamen ullius fundamenti inops, rationem sententiæ suæ nullam adscripsit. Verum enim vero confidere nos arteriotomiæ tum vere debemus, ubi per exteriores ductus spirituosi sanguinis est excursus, quo tempore, quave occasione & forte fortuna factas harum concisiones profuisse legimus.

Prodidit enim Mengus Faventinus nob. ætatis suæ philosophus ac medicus l. de ægrit. c. de cephalæa, dum fœminæ veteri dolore capitis afflictatæ (Mariæ de Leucis nomen) per scarificatum partis medetur, arteriam forte discissam & plurimo effuso sanguine certam opem attulisse. Verum enimvero ubi per intima vasa decurrit idem, nil ferme fructus exhibet ea sectio Galeno in oculorum laborantium curationem id confirmante & loco proxime memorato & 3. de loc. aff. cap. 8. privatim ad vertiginem, quam interdum proprie curari per has sectiones non posse testatus est, quod altior est materia, quam ut per has vacuationes attingi queat: nimirum conclusa in vasis maioribus, quæ ex cerebro ascendentia in retiformem plexum coeunt & consistunt. Ad hunc quidem modum conficit Galenus, ad interna sanguinis æstuosi peccata delenda, externam arteriarum sectionem, usui non esse. Quanquam non desunt, qui aliter sentiant, adstruentes in ophthalmia, quæ causam interiorem habet, in scabie difficili & malis congeneribus arteriæ sectionem convenire, si quidem facto foramine exhalat noxius humor & è conser-

vato

vato purgatur. Adduntque diminuto alimento, partem fluxioni obnoxiam coquere posse residuum sanguinis, qui per interna vasa descendit, ut minus supersit fluxionis incremento: id, quod experimento comprobat. Verum ad hæc Thomas à Veiga Com. 3. in l. Gal. de loc. affect. sect. 4. paulo post huius initia dicit, ut ostendunt quidem dicta iuvari nonnullos, ita artificiosam esse in illis curationem & non temerariam non suadent, oportet enim remedia frequenter curare, præsertim quæ dispendio chirurgico vacant. Sed hâc missâ controversiâ, ad ineptum sermonem redeo, sunt per arterias exteriores euntes fervidi vaporis notæ & pulsus & æstus externè molestans. Quod si per interiores spiritus ille flammeus feratur, eædem hæ, sed interius prævalentes indicabunt notæ. Jam vero rationem dignoscendi mechanicam tradidit Alexander Benedictus l. 3. cap. 9. quæ est hæc: Raso capite ea medicamenta, quæ in lippitudine epiphoras cohibent, à superciliis usque ad verticem illini debent, si sicci oculi esse cæperint; apparet per eas venas, quæ sub cute sunt, procul dubio oculos irrigari, quod si nihilominus hi madent, manifestum est humorem sub osse defluere, est autem memorata mistura rheumatismos suspendens ab eodem viro experta ea, quam cap. 8. descripserat ex Galeno, hæc; farinæ similaginis; thuris mannæ, cum ovi albumine; aut ex eadem farina & thuris manna p. ii. calchanthi, alum. sciss. an. p. 5. ex ovi albumine fronti & temporibus ex linteolo imponitur. Jam igitur ubi exterior cognoscitur causa mali, tum arterias pertundi, aut præscindi percutique aut exscindi licet. Est & autor anatomiæ vivorum, qui distractu dirumpit. Porro apertio omnium simplicissima levioribus quibusdam affectibus convenit, neque recurrentibus malis proficit. Præcisio perutilis est profundendo sanguini & aneurismati declinandis: à quibusdam omnia tuta quærentibus eligi solet.

Vstio cunctis optatis satisfacit, nam & pericula memorata præcludit & efficacissimè vitii causam absumit, altius & latius se porrigendo: roborat deinde & confirmat tum partem ipsam inustam tum proximas; excisio, (quantum equidem maiorum consilium interpretor) cumulatius refrigeret; quippe quantum vasis conceptantis absciditur, tantundem etiam fomenti vitalis deperit parti: meminit autem excindendorum vasorum Galenus. l. de therap. per sanguinis miss. cap. 10. cap. 9. 22. & 23. ex omnibus autem ustio atque excisio transgredienti, qui peccat, sanguini, atque omni recursui viam præcludit; præsertim si utrâque capitis parte fiat præsectio. Sed iam singularum arteriarum, quæ sectu probantur, proprias utilitates exponamus. *Galenus*

De arteria frontis.

FRontis arteriæ pertundendæ pauci ex his, quos legimus meminêre; sive quod hanc cum venis temporum confuderint; sive quod difficile legitur. Ex omnibus Aegyptii, qui frequenter hac Angiologia delectantur, arteriam eam, epilepsiæ medentes, secare consuevere: quod Prosper Alpinus Marosticensis in l. 10. de medicina methodica cap. 7. testatus est, ad dolores quoque capitis vetustos eandem hanc arteriam feliciter ab iisdem Aegyptiis aperiri solitam confirmat idem l. 9. eiusdem operis c. 7. huius autem unius beneficio à decennali cephalæa liberatus est R. P. Minutulus Jesuita: Jacobus verò Fontanus l. 1. pract. medic. cap. 16. has etiam in curatione vertiginis elidit. *Prosper Alpinus.* *Iac. Fontanus.*

Arteriæ temporum sectio.

PRo capitis affectibus omnibus medendis arterias has incidi rectè docuit Avicenna l. 3. fen. 1. tr. 1. cap. 33. & prima 3. tr. 5. cap. 3. Pro mania vero finienda capitis arteriam non nominatam incidit Gariopontus, l. 2. de curat. morborum primo cap. 9. Hemicraniæ recidivam omnem abstulit sibimet ipsi chirurgus per temporalis arteriæ transversum discissum: cuius rei memoriam scripto prodidit scientissimus omnium Conradus Gesnerus l. 3. epist. medic. cap. 96. plenius verò Thadæus Dunus miscellaneorum cap. 12. amplam quoque remedii ad idem morbi utilitatem & in seipso & in Principe Rupensium testatus est tum administrator Ambrosius Paræus lib. 16. cap. 4. tum præsens Ludovicus Duretus in Hollerii praxin. cap. de hemicrania & hos sequutus Jacobus Fontanus Medic. pract. lib. 1. c. 2. & cons. 13. ac Rodericus Fonseca tom. 2. cons. de hemicrania quod est num. 64. c. 13. qui viri didicerunt, rem facilem vel ex superioribus Græcis vel ex Arnoldo Villanovano, qui lib. de consider. operis medic. distinctione 2. par. 2. cap. 1. remedium in hoc morbo curando tradidit; ex usu futurum. Idem vero Fontanus lib. 1. pract. medic. cap. 16. & vertigini hâc medetur. Sed Paræus perculso sive commoto cerebro per idem remediis succurrit lib. 9. sui operis cap. 23. Ophthalmiæ per commodam proposuit Zapata L. de secretis rei medicæ: Ad hæc temporum sectæ Arteriæ Isaaco auctore lib. 9. pract. cap. 6. nec non Constantino Africano, lib. de remediis ægritudinum cap. 3. curant hemicraniam, ophthalmiam, calidum, & acutum catarrhum & apostemata sub lacertis temporum oborta, præterea oculorum phlegmoni, arterias temporum sectas beneface re testatus est Galenus lib. 13. meth. fine, nec non Joan. Mesuæus lib. 2. Grabad. C. de ophthalmia & cap. de Lacrym. involuntariis, quem virum vire iunioribus Bertrutius Bononiensis solidioris experientiæ tr. 3. sect. 2. c. 2. & Antonius Cermisonus celebris suæ tempestatis medicus in cons. 10. & Jac. Hollerius & Lud. Duretus lib. de curat. morb. int. c. 19. ubi Duretus & in cataracta ineunte arterias, quæ in propinquo sunt, secat, docuerat autem hoc prior Razes 9. ad Mansorem c. p. F. in quem locum leges enarrationem Gerardi de Solo aliorumq; complurium eandem rem confirmanium.

Avicenna. *Gariopont.* *Gesnerus* *Thadæus Dunus* *Paræus* *Duretus* *Fontanus* *Arnoldus Villanovanus.* *Zapata* *Isaac Constant. Africanus* *Galenus* *Mesue* *Bertructius* *Ant. Cermisonus* *Iac. Hollerius* *Duretus* *Razes.*

De arteriis ad angulos oculorum exteriores.

ARteriarum quæ pone angulos oculorum exteriores ſuperciliis rectâ reſpondentium hactenus nemo, quantum equidem legi ſcriptorum veterum tum recentiorum ſectionem commeminit. Opinor autem & verè credo conſimilem hunc qui eſt arteriarum temporalium, uſum citatum eſſe. Temporariæ igitur ubi vel non appareant, vel aliâ quâlibet cauſâ tentari non debeant, hæ ſubſtitui facile poſſunt: Itemque pro his malis fervidioribus, ad quæ venas ad angulos oculi ſpectantes, aperiri præceptum fuit.

Arteriarum poſt aures ſectio.

ARterias, quę poſticis auribus aſſiſtunt, vertigini medendæ diſſecat, *Galenus.* Galenus l. de terap. pre phlebot. c. ultimo & *Paulus* Paulus l. 3. c. 12. quam ſectionem approbat eidem rei *Cœlius* Cælius, lib. 1. tard. paſſ. cap. 1. pag. 259. Secantur autem vaſa circa aures & frontem, quum oppleta tument, quod adnotavit *Heurnius* Johan. Heurnius lib. de morb. cap. 20. *Serapion* Serapion vero prior tract. 1. cap. 13. requiſivit, ut arteriæ poſt aures, flatu nimio pulſare, videantur, & tangantur, cui eidem morbo finiendo arterias item, quæ pone aures micant, cauterio diſcindit, *Fuchſius* Leonardus Fuchſius ſcholæ Tubingenſis profeſſor lib. 1. de cur. morb. int. cap. 19. itemque *Hollerius* Jacobus Hollerius, in eo, quod practices cap. 5. ſubiecit, ſcholio: quod etiam cap. 1. & pro hac affectione & pro cephalæa curandis, cum enarratore Dureto comprobarunt c. 4. ad vertiginem vero medendam meminit huius remedii *N. Piſo. Lazar. Sotus epiph. Ferdinand.* Nicol. Piſo. lib. 1. de cur. morb. cap. 1. & Lazarus Sotus in adverſionum medicinæ practicæ §. 96. & è nuperrimis Epiphanius Ferdinandus in hiſtoriarum medic. 34. In vertigine quoque ac dolore capitis contumaci arteriotomiam hanc eventu probatam teſtificatus eſt, autopſiæ fide Ioachimus Camerarius in obſervationibus, approbavit verò ante hunc remedii vim ad huius eiusdem vitii debellatum *Conſtantinus. Iſaacus.* Conſtantinus Africanus lib. de remediis & ægritudinibus cap. 3. qui idem vir imitans ex Magiſtro Iſaaco lib. 9. Pract. cap. 6. exciſione arteriarum, poſt auriculas pulſantium capitis ſcabiem, ophthamiam, diuturnam hemicraniam & ſtuporem dixit curari.

Verum, ut nihil diſſimulem poſt tot tantosq; ſcriptores omnes, ſolus *Mercatus* Ludovicus Mercatus arteriotomiâ poſt aures offenſus eſt, l. 1. de curandis morbis int. cap. de vertigine; nimirum quod hæc diſſectio ſterilem hominem reddat *Hippoc.* Hippocrate autore lib. de aëre, aquis, & locis & lib. de locis in homine, quod dubium & Conſtantino fuit, lib. chirurgiæ cap. 3. Verum hanc hominum male Hippocratem interpretantium, opinionem multis argumentis & anatomica demonſtratione plene convellit *Laurentius* Andreas Laurentius, in lib. Hiſtoriæ anatomicæ quæſt. 4. quamquam eo retulit *Thomas à Veiga* Thomas à Veiga comm. 3. in lib. Galen. de loc. aff. ſect. & *Laz. Sotus* Lazarus Sotus in comm. ad lib. Hippocrat. de locis in hom. text. 16. *Valleſius* Ioan. Valleſius 2. Controv. 7. quod præſectis hisce ductibus cerebrum in fluxu ſpirituum privatum debilius redditur. Addidit inſuper, Sotus quod influxu ſpirituum animalium privantur & genitales particulæ propterea, quod præſcinditur etiam ſimul cum his vaſis nervulus quidam à ſextâ coniugatione delatus in vaſa ſeminaria, & uſque ad teſtes ut advertit *Veſalius* Andreas Veſalius? At *Mercatus* Ludovicus Mercatus, lib. 3. de mulier. aff. cap. 5. autore fretus *Ariſtoteles.* Ariſtotele in ſecundo de gener. animal. dictanti; quod ſemen habeat quidpiam cum cerebro commune: præcipuam ſterilitatis rationem refert ad ingentem frigiditatem atque invaliditatem; quâ totum corpus ex copioſa ſanguinis profuſione afficitur; ex omnibus vero partibus, cerebrum maximè. Quod ſi ab hoc non decidat ſemen verè; nihilominus vim genitabilem & ſemen & teſtes recipiunt, quâ vi ſanè ſublatâ vel diminutâ, ne mirum quidem eſt, infœcunditatem pari?

Hæc iſti omnes. Verum illud equidem ab iiſdem libens reſcirem, quomodo apertum vel exectum lateris alterius vaſculum tam magno poſſit eſſe offenſamento, quum reſtet integrum & compar. Confirmatur autẽ quod tanti valere nequeat exectio, ſiquidem ligato arte teſticulo altero nequaquam impediatur generatio, teſtimonio vel eiusdem Ariſtotelis & omnium. Adde quod is ſectis etiam utriſq; teſtibus compertum eſt etiamnum hominem generaſſe. Quod ſi inquam privatorũ & principum genitalium organorũ læſione non inhibetur procreatio, quantominus exectis longinquis & alienis vaſculis? Recte igitur opinati fuerimus nos, ex aliorum fide & narratione, dictum illud ab Hippocrate: vel ſentiamus cum Dino Florentino in 4. fen. p. 1. Quæſt. 60. p. 105. ex uno vel altero rei experimento profeſſum hoc à bono viro, cui ſanè primo inventori cuncta complere haud fas erat, eſt autem & Avicenna d. loco, qui aſſerit & rem hanc, ut evenire queat, à Galeno negatam. Interim autem Dini mentio facta eſt, hunc c. iſto 20. quæſt: 54. 55. 56. 58. de arteriotomia, legito.

Epiphoras, id eſt, diuturnas ad oculos fluxiones, ſectis utriſque arteriis, quæ poſt aures exiſtunt, curandas præcipit *Razes* Razes, lib. quem inſcripſit, Diviſionum cap. 26. idem noluit *Avicenna.* Avicenna lib. 3. fen. 3. tract. 1. cap. 9. atque hunc imitatus *Savanorola.* Michaël Savanorola tract. 6. c. 3. rubr. 33. ad antevertendam ſuffuſionẽ idem illud decrevit, nec non *Arnold. Villanovan.* Arnoldus Villanovanus lib. de conſiderat. operis medic. diſtinctione 2. part. 2. cap. 1. ex his quoque eſt *Rondeletius* Gabriel. Rondeletius lib. de curat. mor. inter. c. 55. qui ſummũ id ad hos rei remediũ profeſſus eſt, poſt hos & *Arantius* Iulius Cæſar Arantius Bononienſis, lib. de tumor. cap. 6. quod eſt, de ophthalmia autore uſus Paulo. Itemque *Heurnius* Ioannes Heurnius lib. de morb. ocul. cap. 3. *Felix Platerus* Felix vero Platerus & oculorum dolori approbat tom. 2. praxeos p. 289. & 293. & *L. Mercatus* Ludovicus Mercatus, l. 2. de curat. mor. int. c. 22. ſed & proptiſin (procidentiam) oculorum & ſtaphylomata, id eſt, eorundem vocatam uvam eodem in hoc numero malorum, quæ ſectis his arteriis curarentur, poſuit *Aetius.* Aetius ſer. 7. c. 90.

Hactenus

Hactenus ad oculorum vitia succurrit arteriotome dentibus etiam (difficile ne sit) calidiores ob humorem incursus afflictatis sectas arterias, quæ sub auribus pulsare præsentiuntur, auxilio esse primus ex his quos legi providit, Jo. Actuarius c.3. meth. med. c.2. *Actuarius.*

Enarratio arteriotomiæ post aures à veteribus tradita.

OFfendimus apud primos arteriotomiæ præceptores non nulla, quæ & opinandi & agendi difficultatem maximam pariunt: quæ nos & adnotata expendemus, & quid de his judicandum visum fuerit, referemus. De chirurgiæ huius administratione scripsere duntaxat tres eximiè probati autores; Albucasis, qui ex Paulo transscripsit; hic vero & Aetius ex Severo, sicut Joann. Gorræus notavit. Consenserunt autem ad invicem Græci volentes coniungendam cum hac arteriotome derasionem ossis subjecti: cuius rei non meminit Arabs, non sine nostri qui Primi rem observavimus admiratione propterea, quod hic in tradendo diligens, & Pauli maximus imitator fuit. Aetius autem & Paulus quamvis in calvaria deradenda concordarint: tamen in aliquot ministerii partibus magnopere discreparunt. Quorum nos omnium rationem ab ipsis autoribus non expressam, rationabili via conabimur eruere. Consilium nunc deradendæ calvariæ explicabo: quæ difficile quidem æstimare quorsum evadat in vasis præsectione superioris. Verum si finem spectamus arteriotomiæ, quæ ad æstum interiorem cerebri comprimendum instituta est: profecto eventum hunc adjuvante derasu propterea quod transpirare potest inde fervidus vapor. Itaque maniæ dissipandæ probatum hoc ab Arnaldo & viris aliis plerisque prudentibus. Fit inde ut eidem attemperandi scopo calvariæ perruptio præsertim cum sanguinis evacuatione referenda commode videatur. Illud autem eo fit probabilius, quod consentiat vapidi fervoris interni transpiratus oportet, quando & his vasis solet etiam affectus causa consistere.

Cognoscetur autem id eo clarius, quod in consimili cæcitatis imminentis affectu & pro Hippocr. l. de visu & post hunc Paulus l.6. c. periscyphismum etiam cum cranii derasu conficiendum præcepit.

Hunc ita commeditatum atque ordinatum à Græcis doctoribus scopum non intelligens Albucasis, veluti supervacuam & onerosam, fortassis autem & detrimentosam calvariæ derasionem omisit, cæteris omnibus, quæ priores illi proposuerant ad amussim servatis. Verum enimvero dum recedit ab his homo Arabs non advertit, quam varie peccarit. Primum enim perhibeat quorsum pericranii dissectio; aut quorsum ad os usque dissectio, aut quid, si primum non concisa fuerit satis pericranii portio, plenam huius excisionem postea requiri? Nimirum si præcidenda solum erat arteria; jam satis fuerat, quod dixerat submisso ad vas scalpro, vix attrectata membrana hoc faciendum videtur: ergo, ut superflua vel deficiens Albucasis doctrina taxanda. superflua inquam, quod exuperantem pericranii concisum instituat; deficiens vero quod ordinatum eundem ad derasum cranii non præceperit. Repetamus nunc in quibus variarint aut discreparint Aetius atque Paulus. Ille enim membranam pericraniam exactissime deradit: id est, ut equidem interpretor ab osse distrahit, ac divellit; ad commode sc. & sine offensa transigendum ossis derasum. Tertio vero die soluto vulnere deradit os & post hæc etiam ossis rasura utitur: & hoc facit usque ad 4. aut 5. dies donec sanguinem emiserit, hoc enim, ait, signum sufficientis rasuræ. Tempora hæc & dies haud discrevit Aegineta ac tanquam de una semel operarum administratione cuncta per se tradita videtur: licet non credam equidem id voluisse; sed supposuisse, quia non liceat prima Arteriotomes die fieri derasum profluentis sanguinis causa, ob quam etiam ad triduum non est deligatio solvenda: proinde ab illo deinceps tempore derasum conficiendum. Sed enim desideratur à Paulo ut hæc exactius explicasset. At vero quam diserte docuit hæc Aetius, tam concise involvit eadem Paulus.

Aliud autem est quod apud hunc ambiguitatem præbuit non paucam in fine capitis propositum. εἰ δὲ ἐπιμένει καν ταῦτα ψιλὸν τὸ ὀστέον ὁμοίως καὶ τῷ τούτῳ ξύσει χρηστέον. id est, si remaneat hoc os lene, similiter id scalpro deradendum. Dubium sane num per τὸ ψιλὸν leve vel nudum sit accipiendum. Utrumvis autem rationem agendi continet diversam. Levitas enim ossis, ut vulgo credunt adhæsui carnis obstat: quapropter hoc ipsi scalpro at nuditas ossis sui ipsius ab occursante aëre vitiosam immutationem manet; quare derasum iri commodum idem ait, perinde ut hanc operam non æstus medendi, sed coalitus juvandi studio suadeat Paulus. Verum enimvero quid adusque os scalprum imprimere? Plane apparet haud quidem ad transpiratum, sed ad curationem ulceris hæc spectare contra quam Aetius, qui ad transpiratum instituit, studiose membranam pericraniam ad hoc opus amplians ac diducens. Verum, quod ad curationem plagæ per derasum attinet, mirum etiam atque etiam videtur diffisum conglutinationi præter derasus adjumenta Paulum, quando non pauca medentium sint experimenta nudum sed non vitiatum à collidentibus & huiusmodi causis os obductum sæpe fuisse. quod nos præterquam in filia Fabii Pharmacopolæ, & in filio Andreæ Peregrini Bibliopolæ pueris, ad hæc in adultis vidimus & statæ ætatis hominibus præsertim adhibitis balsamelæis ænemis aut eiusmodi medicamentis, ut in Dom. Petro Picolomino teli sedem amplam in sincipite passo citra verò hæc adiumenta in Francisco Augustino Casertano, ornatissimo viro, qui exostosin in fronte passus fuerat, mirum sine desquamatione ossis obductum ulceris vidimus.

Contra Albucasim.

Hæ sunt ambiguitates si Andernaci lectio retineatur. Cæterum alia se offert non minor, si adhæserimus Cornario, qui vertit; si vero etiam his nudum os permiserit, veluti si dixisset, si ossis nudati membrana competens latitudo permiserit, derasum eiusdem feceris. Vt si locus scilicet pateat, agenda sit derasio; sin minus abstinenda, quasi ab eventu capienda sit consultatio non autem certa definitaque sit eadem, quo casu quavè hypothesi derasione interdum reiecta, videtur ossis, quod detectum modice fuit, obducendi spem non despondisse Paulus; qui contrarius est sensus superioris.

Præter hæc autem si (τὸ ὁμαλὸν similiter, ut Andernacus interpretatur, est legendum, Oedipo aut Delio natatore opus habet, qui ad verum sensum referat & coaptet, qui coaptari cum nullo posse videtur. Puto autem æqualiter, id est quantum ossis nuditas extenditur, plana: unde quocunque forma deradendum, ex his omnibus quis sit Æginetæ sensus prorsus non apparet; dubiusque fui sæpe an Codicis menda vel lacuna, an multa orationis brevitas & concisio tantam obscuritatem pepererit: id quod fortassis Albucasin dignum excusatione facit, qui derasioni renunciavit, & nova circa partem apprime debilem opera abstinuit.

Jam igitur tanta rerum istarum obscuritas tanta perplexitas cum sit: ad extremum opinor certam eiusdem sententiam fuisse illam, ut pro præcidendo exploratæ arteriæ vase tum ob crassitiem cutis, tum ob eiusdem exiguitatem, tum ob sanguinem ab insecto loco diffluentem inventu difficili, voluisse ut propterea deliberata ad os usque fieret dissectio: quo vulnere constante difficultas aliqua est, ne difficile conclusum iri plaga debeat ni nudatum os provisum accurate fuerit, quæ maxime curatio in ossis negotium facessentis derasione reperitur. Itaque secundam hanc operam ad prioris detrimenta redimenda provide desiderat Paulus. atque in hoc cardine versatur, ut opinor, præcipuum derasionis consilium.

Arteriæ ante aures sectio.

ARterias quæ anteriores medias aures proxime spectant, jugularium & carotidum ascendentes propagines hactenus nemo vel scripto vel scalpro attigit: quæ nihilominus apertæ morbos æstuantis thoracis & ardentes febres nonnihil attemperare valuerint. Fortassis autem has non attrectarunt priores, quod hoc loco subsunt mastoidis musculi fines. Verum quid quod ad temporarios musculos & vulnerata feliciter à nobis hæc sæpe fuit, & ab antiquis vulnerari præcepta? Sed neq; felix in hisce plagis casus nos animare vel docere potuit. Est igitur animus mihi tuto faciendæ administrationis modum & tradere & exercere ipse si quando accidat. Porro ad hoc tempus non accidit. Nihil autem ambiguitatis fuerit sive aperire sive percutere vas volenti, si dissecta prius cute detectum vas percutias.

Arteriæ in nasi radice sectio.

QUæ ad primum nasi jugum utrinque pulsat arteriam vertigini finiendæ secat Aretæus, lib. primo de curandis diutur. affect. cap. 2. & 3. sed & oculorum phlegmonis arteriam hanc concidi commodè licere jam diu meditor, favetque quod Aetius tetrabl. 2. serm. 3. cap. 48. ophthalmiæ levandæ venam, quæ maiorem oculi canthum occupat, ferit. Secat & hanc Paulus Aegineta l. tertio cap. 22. partic. de obscuritate, atque hebetudine; nec non l. 6. cap. 40. atque Auctor. l. de anat. vivorum. cap. de venis manus; Avicen. l. primo fen. 3. tract. primo cap. 9. & l. 3. fen. 3. tractato primo cap. 5. F. & hunc sequutus Michaël Savanorola tract. 7. cap. 3. rubr. 31. Haliabbas 9. serm. part. secundæ, theisis eisdem in malis venas eiusdem loci pertundi solitas affirmat; quem & Guido atque alii juniores professores sunt sequuti. Midriasi vero arterias angulorum oculi tum secat Alexand. Benedictus lib. 3. de cur. morb. 32. tum etiam inuri approbat.

Manus arteriæ sectio.

QVa parte Jecur diaphragmati proximum est, dolore infestante; arteriam, quæ inter pollicem atque indicem excurrit: Galenus aperiit lib. de curandi ratione per sanguinis missionem, quam rem, non dubito, transtulit Avicenna l. 1. fen. 4. do. 5. cap. 20. atque Arnaldus l. de consid. operationis medic. distinctione 2. par. 1. cap. 2. quam eandem arteriæ sectionem ad omnes internorum viscerum dolores atque inflammationes excutiendas usitatam Ægyptiis hodierna die scribit Prosper Alpinus, l. 3. de medicina Ægyptiorum c. 12. Verum Galenus etiam in summa manu laterali morbo medendo & omni membranarum dolori punctorio sectionem felicem hanc se fecisse perhibet. Eodem vero loco Galenum imitatus fortasse Ludovicus Septalius in sexto lib. animadvers. medic. 122. palpitationi medendæ cordis arterias, quæ per digitos excurrunt, aperiendas fidenter judicavit. Sed Avicenna l. 3. fen. 12. tract. 1. cap. 2. ad inflammationem cordis prævertendam, arteriam inferioris corporis, secat. Itaque nos rectam arteriam, quæ Gal. teste 3. de anat. admin. vlt. ad 2. digitum pedis, post maximum sita est, aperiemus.

Occipitii arteriarum sectio.

MEminit occipitii arteriarum dissectus ad finiendam tum cephalæam, tum vertiginem, utilis Vidus Vidius Florentinus l. 2. chirurg. cap. 6. cuius sectionis administrandæ ratio potest esse ea, quam communiter capitis vasis tradidit. Hoc est, ut præradatur primo capillus, deinde, ut infletur tendaturve arteria ad collum vinculo, frictione fomentoque utendum: Tum arteria plene turgens ferienda, vel pertundenda, vel excindenda est, quemadmodum alio loco audisti.

Docue-

Docuerunt autem & nos vulnera vividas arterias extare in cornubus appellatis capitis, quæ pone verticem eminentiæ sunt, ascendentes à jugularibus arteriis.

Arteriæ Cubitiæ-sectio.

CArdiacæ affectioni, quæ pone cubitum est, arteriam aperiendam proponit Joannes à Ketham in fasciculo medicinæ Auctore usus, opinor, Arnaldo Villanovano, qui in libro tertio Breviarii capite sexto in curationem peripneumoniæ venam pulsatilem, cuius ritus est juxta grabatum (cubitum interpretor) inseсat.

Arteriæ dorsi-sectio.

QUoniam arteriæ quædam per dorsum prope spinam excurrentes micant, ut adnotavit Avic. l. 3. fen. 13. tr. 1. cap. 1. non alienum à ratione videtur, ut hæ aperiantur, in his hominibus, quibus atrabilis flatuosusque sanguis longe plurimum redundat ac fervet, ex his, porro licuit vidisse Sacerdotem (nomen Antonio Lombardo) cui arteria magno cum dissultu ad ventris infimi regionem appositam manum pulsabat; dolores hæmorrhoidarum veluti flammeos atque exustorios multos jam annos passo. In his igitur, quis ambigat dorsalem pro æstu illo levando arteriam hanc pertundi. Verumtamen apparere ut vas possit, sit homo secundum abdomen extenuatus requirit Petrus Jacobus Stecce in comm. ad l. 2. epid. Hipp. sect. 1.

Post aures Temporum & Malleoli arteriarum præsectio.

HÆ sunt utilitates arteriæ tantum apertæ, ad quas exponendæ sunt etiam transversæ dissectiones. Galenus eas, quæ sunt post aures pro epiphorarum remedio dissecat l. 13. meth. cap. 10. & pro vertigine l. 4. de locis. cap. 8. Aetius vero cephalææ finiendæ arterias parotidas & temporarias præsecat tetrabl. 2. ser. 2. cap. 50. Albuc. verò l. 2. cap. 2. de fluxibus ad oculos atque ad pectus immedicabilibus abolendis, inhibendisque ex toto defluxibus humorum ad oculos, subjectasque partes certissima valere nos docuit Paulus l. 6. cap. 5. & 6. & 7. quam ob rem hemicranicis, & oculorum epiphoris calidisque harum doloribus discissum superiorum arteriarum statuit tum ipse, tum Mesvæus cap. de ophth. & post hos Gerardus & Arculanus libro ad Mansorem cap. 15. volens ut alimentum præcludat; Vertigini medendæ capitis arterias truncat Alex. Bened. l. 11. de cur. morb. cap. 8. qui & opththalmiæ arterias aut venas quæ sunt post aures præcidit l. 3. cap. 6. sed epiphoris, tum isthæc vasa parotida, tum etiam temporalia præsecat. Arterias vero capitis quæ emicuerint sub cæcitate imminente præscindit & urit Bapt. à Montagn. cons. 58. Arteriarum vero excisarum innominate (credo autem earum quæ sunt post aures ad vertiginem finiendam meminit Vidius l. 4. chirurg. C. X. Matthæus vero è Gradi de præscindendis dumtaxat mentionem fecit cons. 10. sed arteria tota ad malleolum dissecta, oculorum dolori vetusto atque inflammatione succurrit, teste Joanne Mesvæo Grabad. c. illius rei proprio nec non ampliatæ pupillæ, eodem autore. Duncanus vero venas Malleoli pertundendas in doloribus coxendicis censuit. Jam vero non licet id præterire vetustissimo medico Antylo apud Oribas. l. 7. cap. 13. arteriam, quæ sub vertice ad occiput excurrens media est, inter tendines perdifficile consectu visam esse adeò, ut pro hac alteram quæ secundum aures est, vel eas quæ in utroque verticis latere ad sinciput sunt, subroget. Ego vero palpitantem eam cum extrema molestia corpore supino jacente juveni cuidam Samnici mea manu præsectam monstravi Joann. Baptistæ Ferrario Vergianensi medico solertissimo atque aliis multis, qui ad visendum convenerant, in nostro Incurabilium Nosocomio. Ratio autem administrandi fuit hæc: qua & tibi cum factitando occurrerit, uti licebit. Subsunt arteriæ tendinibus dexteris & sinistris musculorum verticis secundum longitudinem extensæ, è sexto ramo arteriæ carotidis mastoidis musculi toto ore accedentes ad posteriora auricularum. Hæ de rasis exacte locis pulsu prodentur: quibus jam tactu compertis alterutri istarum discindendæ primùm acum aliquantulum recurvam incumbentem in cutem trajicies, super qua media sic relicta scalpro cutem transfissam; dissecabis, advertens ne arteriam eo tempore convulneres, quo facto sanguine quod prodit exiccato crebro per spongiam arteriam hamo subiecto sublevabis, quam primam apertam post sufficientem sanguinis effusionem demum execabis, atque adductas plagæ oras consues, aut etiam sine sutura adductas conglutinabis.

Mesvæus. Gerardus de solo. Arculanus.

Duncanus.

Nostra sectionis arteriarum experimenta.

ATque hi quidem morbi per veteres medicos arteriotomia curari consueverunt: verum, & mania nonnullos ex his quæ in nosocomio nostro Incurabilium aluntur, hac ratione liberasse, memini, inter cæteros adolescentem quendam Bononiensem, qui sanus redditus expeditionem Hispanam in Vercellensi bello sequutus est. Locuples autem testis ejusce Curationis perillustris vir Eustorgius Agnesius laudatissimus tum piæ domus præfectus, Anno 1625. quam eiusdem morbi exsectam temporali arteriam curationem à Petro Joanne Fabro expertam & probatam in curat. suarum prima anno 1602. vulgatarum pergratum fuit.

Eadem curatio atque exitus fuit anno 1630. Dominico Portio Sacerdoti sacrarum ædium incurabilium quem ex poto pharmaco dicebant insaniisse.

Sed plerasque omnes superans fuit obser- Dementia.

vatre in Justina Zurula sacrarum Virginum Cœnobii Jesu, Neapolis una. Insana erat hæc ita ut assidue flagitaret sacro se fonte lustrandam, interminans alioqui acuta ac stridula voce reas dirarum Christi cunctas esse, tum primam antistitem, tum sodales, in primo quoque tempore, se ipsam expiandam curarent, quando jam liceret atque adhuc integrum esset. Adjurare ac protestari, quo superis conciliarent hec aversam ab his adeo tenerent, quæ cum diceret ac sentiret, nullis vel monitis vel argumentis, neque alia ratione aut vi, vel adhibitis etiam medicamentis, proposito revocabilis, una semel arteriotomia temporũ, per me & excogitata & administrata (dicam constanter) quasi divinitus ordinata mentem recepit. Quid maius in tota re medica, quid admirabilius dici potest?

Non minori tamen admiratione censendus est casus, qui accidit Beatrici Paduanæ unicè sacris virginibus D. Mariæ Constantinopolitanæ dicatis, quæ XXX. annum nata, fœmina virili pene pectore voceque denso nigroque capillo, sylvoso supercilio, languinosis genis, habito plusquam mediocriter, compactoque corpore, ut quæ in Pompeiano nata adultaque non cum ignavia foret, melancholica exuperantia, duobus ab hinc annis recurrentes graves capitis dolores passa, post hæc melancholiæ morbi cerebro assidui, phantasmata & illusiones experta est ad hunc modum. Primum quacunque oculos in solum mane surgens è lecto converteret, protinus ad id loci apparere cum atra caligine terræ hiatus & vorago profunda, quam exhorrescens confestim oculos claudere & in stratum territa se recipere cogebatur. Deinde sentire internis auriculis varie confractos nunc exsibilatus, nunc tinnitus, circumque has & tempora pulsatoria dolores, & intimo capite multum æstum ab ollulis, ut affirmabat ægra, ferventibus: Unde & omnem ignis flammæque conspectum sustinere & perpetuum quendam partim lamentabilem, partim commiseratorium suum sermonem intermittere à sodalibus admonita, velut æbra nequiret. Dies itaque solidas verbosa profusione consumere, noctes perpetuas evigilare, spectris ingratis interdum exagitari, nunquam à doloribus & æstu conquiescere. Hæc dum continuo fiunt, postea quam ordinaria remedia intus forisque sine fructu adhibita sunt omnia; pro comperto medicis & sacris sodalibus fuit, ni tutelaris Diva præsens adiuvisset, immaniorem aliquem casum aut subitum exitium eventurum. Itaque ad subsidium acciti Marius Schipanus clarissimus urbis nostræ medicus & Agnellus Pecorellius designatus eius sodalitii curator decrevere me vocandum, qui arteriotomiam, quam alias in hisce casibus feliciter exercuisse compererat, administrarem. Affui, & quod imminens periculum viderem, rem non distuli, præcisaque arteriæ portiuncula sanguinem ad selibram detraxi. Res mira, & maiorem in modum observanda, atque notanda: Redinatæ post deligationem, totæque aliquandiu fæminæ non simplex neque mediocris visa est ex tempore metamorphosis, obtusu, effatu, sensu, habitu, actuque omni sedata sic & integra reddita est, ut deinceps nil præter aliquam & necessariam execti vasculi molestiam conquesta fuerit. Itaque velut injecta in ignem aqua, sic ad æstuantem cerebri noxam eius remedii fructus fuit. Ita verum est illud quod extremis morbis extrema exquisita remedia optima sunt. De qua salute sexcenti Deo hymni, multaque thura adolita fuere. Res autem Neapoli nota, quam præter eos, quos nominavi medicos, Joann. Hieronymus Thomasius medicus è collegio Neapolitano gravissimus & Dominicus Coccia & Joannes Thomas Jovinus & Hieronymus Fortunatus Philosophi medicique solertissimi, & J. U. D. Hieronymus Hacharella vigilantissimus & de sacris istis ædibus ut de plerisque aliis benemerentissimus præfectus & Donnus Matthæus germanus eiusdem frater Canonicus Salerni prius mox Neapoli spectatissimus, atque alii quam plurimi, tum narrantium sacrarum virginum relatione, tum celebri rei magnæ rumore novere.

Deinde & epilepsiam hac via quoties usus sum ad rariora intervalla levata, equidem comperi. Primum enim Davidem Milonem tenuis fortunæ juvenem 25. annos natum, morbo hoc sacro singulis mensibus invadi suetu arteria, temporum altera per me secta, jam 4. lunis immunem spes erat absolutum iri, cum ipse meri potu, quo fuerat nimium, diu coercitus sibi perdelectabili liberius in dies usus morbum collato quasi fomite revocavit. Testis ad eam rem mihi Joannes Jacobus Sclanus Neapolitanus medicus plane solers, fuit & similis eventus curati per me Thomæ de Angelis Isferniatis 43. annum nati hominis ex nostro Valetudinarii famulatu, qui se frequentes hos comitialis insultus sentire suetum cum oris contorsione ac lateris dextri distensione sublata, ab infima respondente manu ad supremum usque frontem aura referebat. Cui ego morbiferæ halituosæ causæ facta conjectura propterea, quod [illegible] rufus, & impendio vinosus homo esset, arteriam frontis secui detracto sanguinis plus triente. Sed vinculo, quod injeceram, per hominis stultitiam resoluto sub vesperam, donec socius manum adhibuisset, sanguis manavit abunde multus: à qua tamen fortuita vacuatione post longos dies belle sic valuit, ut liber à morbo videretur, non sine hominum, qui rem observabant, admiratione. Cum nimium recuperatæ valetudini confisus ad Bacchi sui delicias impune rediens pristini morbi, licet rarioribus injuriis se subiecit, argumentamur ex binis hisce casibus vinosam effumationem magno cum primis alimentum atque initium. esse herculeæ affectioni. Tertius quem ex eadem quoque affectione curavi: fuit Alphonsus Pedulla Calaber Jeracensis, homo per omnia melancholicus, qui vel ab ineunte ætate noveno aut quindeno, denis vicenis, trigenisque diebus morbi vim sustinebat

Epilepsia.

bat levis cuiusdam auræ modo, ex infimo brachio lente se tollentis ad superiora. Plurimum autem resectis venis in fronte micantibus levatus, quam rem cognovit Marcus Antonius Galerius nostræ Scholæ professor & Medicus peritissimus, cum quo viro fueram ad curandum hominem accersitus. Habes jam nostra per arteriæ sectionem ad curandam epilepsiam experimenta.

Nixa est autem hæc nostra excogitatio in opinione principum virorum: H. Cardani videlicet in Aphor. lib. Hippocrat. H. Brassavolæ in Aphor. 42. l. 2. Jacobi Hollerii, & Ludovici Dureti, in lib. primum de curat. morb. int. cap. 15. Gulielmi Rondeletii in methodo practicæ. cap. 36. Joannis Fernelii, 2. de abd. rerum causis, Leonardi Jacchini in 9. Razæ ad Mansorem; Hieronym. Capivacc. in curat. epilepf. Thomæ à Viega in comm. 3. lib. de locis affectis, in calce sectionis 3. Marcelli Donati lib. 2. Mirab. hist. medicæ cap. 4. Josephi Quercetan. in Tetrad. cap. 11. Thomæ Erasti part. 4. disput. contra Paracelsum Averrhoi lib. 3. Coll. cap. 1. in pri. vero Hippocrat. qui ex professo in lib. de flatib. & de morb. sacro spiritum horum causam fecit. Quod vero ad Galenum secundum ab Hippocrate dictatorem, in medicina pertinet, neque Baptista Sylvatius; qui doctrinam eiusdem ubique retinuit lib controversiarum medicinalium 54. rem hanc inficiari potuit, ex eiusdem Galeni sententia. Deinde vero confirmationes istius rei tam multæ magnæque sunt; ut frustra sit facturus, qui has convellere conetur. Jam vero quid quæsita longius adiumenta ad placiti nostri confirmationem emendico? satis ad hanc rem erit; quod conceptis verbis Aurelianus libro primo cap. 4. ad epilepsiam medendam arteriotomiæ comminit. Itemque Octavius Horatianus lib. 2. ad Euporistum, cap. 2. & qui longe potissimus est omnium, propterea; quod dogmaticus est probatissimus, Aretæus in primo Therapeutico Chronicorum morborum cap. 4. pro morbo comitiali curando, apertis verbis arterias omnes & ante & post aures incidendas decrevit. Itemque approbat Avicenna lib. 3. fen. prima tract. 5 c. 11. Ratio vero, qua tantopere benefacere valeat, hanc puto ad arterias, quæ cum venis discurrentes per cava cerebri loca (sinus & ventriculos vocant) plexum retiformem complicant; per arterias inferiores, atque exteriores cervicis fertur tetra vitiosi humoris διαδυμίασις late implens spiritus animales, ut ait Ludovic. Duretus; cap. de vertigine. Plenitudo igitur ista fuliginum dum cerebrum quassat, & in motus præter naturales obstructu rapit nervos, & inde musculos, si per dictas arterias cervicis exteriores minuatur; quid miri sit, siquidem de morbo detrahat?

Dixi jam quantum epilepsiæ curandæ commodam arteriotomiam invenerim. Cæterum & gravitati capitis simul & oculorum dolori ustorio quanto cum fructu cesserit hæc exponam. Illud enim mali cum passa fuisset plusculos annos Olympia Acontia fervidioris temperaturæ fœmina, ut pote quæ cum voce virili mystacis & barbæ signaturam habet, sacra Deo in templo Incurabilium Neapoli virago medicamentis, nil unquam levata (testis est mihi locuples peritissimus eius loci Medicus Sebastianus Vechionus) ad tempus arteriotomia libera fuit. Qua ratione ex iisdem quoque malis liberatus à nobis fuit Constantinus Cappella Siculus Catanensis illustrissimi eius urbis episcopi homo familiaris quem Roma miserat ad me curandum Josephus Trullerius gentis nunc Pontificiæ olim regiæ apud suos medicus eruditissimus.

Ad enarrata morborum interiorum arteriotomes experimenta addimus vitiorum externorum curationes, primas autem faciemus eas, quæ sunt oculorum abunde testificaturæ remedii summam opem, in phlegmonis quippe multos varie lippientes, ut cæcutientes non dicam homines quorum nomina ad notare non adverti tam graviter afflictatos, ut ne palpebras quidem aperire possent; facta semel arteriotomia in temporibus, sic è vestigio levatos vidimus, ut magna quasi sarcina liberatos se cognoscerent, & oculos expeditissimos haberent. Testes ad hanc rem mihi Franciscus Antonius Valia Hipponiata; Josephus Pandella Salensis, Leonardus Cyminus Neapolitanus, Josephus Beninicasa Neapolitanus, studiosi professores omnes rei Chirurgicæ. Eadem arteriotomiæ felicitatem Chæmosis magno discrimine conflictatus sensit Josephus Blancus Januensis non incelebris proxeneta: sensit & Joannes Cyminus homo subalpinus quam promptissimam.

Idem ad unguem evenit Benedicto de Martinis opifici funario in foro vocato ulmi; itemque Joanni Carolo Valdinsio Triventano præsentibus ad eam rem Alexandro Alexio, & Donato Donna medicis & philosophis Neapolitanis plane solertissimis. Dignaque perpetuo monumento visa res est; quod ad alterum oculum novo XX. post diebus facto defluxu (siquidem inops homo sub ardente sole per aprica loca æstate frequens itare cogeretur) cum illo temporum latere rursus administrata micantis venæ sectio fuisset; in promptu gravitas omnis capitis; lacrymarum defluxus, tunicarum inflammatio noxæque aliæ quæ inerant discussi fuere: præsente ad eam rem Donno Josepho Gryllo Calabro Longobursense medico Veneto peritissimo; qui rerum aliquot suarum curandarum gratia Neapoli hospitatus apud nos fuerat. quo item viro aliàs præsente liberatus est dolore oculorum acerrimo Donnus Mutius Anastasius Calaber Scyllacensis, qui Puteolos ad assas sudationes ire jussus fuerat à nostris aliis; Carivaria quoque id est capitis gravitate longa levatus est, Cæsar Amatus Crotoniata vir probus spectante rem à principio clarissimo viro Horatio Lumbisano medico Neapolitano.

Post expositam autem inflammationem oculorum addi licet curationes alias narium, nempe Petro Antonio longo Marso Avenionensi lichen narium (volaticum ignem sylvestrem & juttam roseam ab affectu apparenti alias nominatam) facta temporum arteriotome visa est plurimum e-

levari,

levari, quæ nullis medendi rationibus poterat comprimi. Novissimum post hæc omnia experimentum illud fuit, quod modo referam. Venerat Neapolim gravissimâ cephalæâ tortus Horatius Gagliardus Calaber Scyllaciensis opem venatus à gravissimis omnibus medicis huius urbis, quam cum nullis aut nostratibus aut peregrinis medicamentis, rite recteque adhibitis assequi quivisset, languebat miser omni spe destitutus, Divis, si forte forent irati, se modis omnibus expians. Cum placuit etiam placato numini, ut conveniet Marium Schipanum, qui ut arteriotomiæ per nos exercitæ conscius ad me curandum hominem remisit. Erat autem is coacto corpusculo duroque habitu item sicco ac pilosiore, angusta fronte & nulla cum proiectura tempori bus, circa quæ & lichenibus fuerat ante tentatus, palpitationem vero molestam aliquandiu præcordiis & corde tenus expertus. Extumescebant autem nonnihil crotaphitæ arteriæ. Itaque visum iure fuit, non alienam exactionem sinistri vasis, experiri brevibus, hac peracta cum se libræ fere sanguinis detractione, ab ea die se sensit homo liberatum, & cum equidem principio prædixissem nisi lateris unius arteriotomæ malum cessisset, alteram necessariam futuram, certe unica profuit. Affuerunt autem huic operæ viri quam plurimi, qui sunt Mutius Capalbus Bisidianensis, Joannes Baptista Ferrarius Rogianensis, Franciscus Maria Parnasus Castrovillensis; Thurini omnes medici curiosi, Auditores Schipani & mei magno numero & non tacendus qui librum artis phlebotomicæ à me conscriptum emisit, Tyberius Malphius Tonsor Neapolitanus, non vulgaris, atque alii.

De arteriarum ustione.

Ustionem etsi generatim, ac speciatim longis aliis sermonibus exposuerim: nihilominus vendicat hic sibi locus proprium arteriarum inurendarum tractatum: quod faciendum tamen est brevi, & ut intelligat auditor antiquissimum hoc remedium solutarum arteriarum fuisse, & neque Hipp. ignotum qui l. de locis in homine n. 13. si in visum in humorem purum cruentus aliquis humor ingrediatur, venas visum prementes exurere oportet, quæ videlicet semper pulsant & inter aures ac tempora constituunt & l. 2. de morbis n. 12. In morbis capitis diuturnis capite purgato medicamento deorsum purgante exhibito crustas octo capiti inurito duas circa aures, duas in occipitio, hinc ad cervicis duas: in naso circa angulos oculorum venæ aut circa aures urendæ sunt donec pulsare desinant. His locis vides de arteriis sermonem esse huic autori; nimirum cuius seculo non adhuc extabat arteriæ, præter quam asperæ traseiæ dictæ vocabulum.

Rerum observationes atque administrandi præceptiones.

Sed necessarium est ad extremum observationes aliquot ad agendum pertinentes in re tam nova, licet haud juxta difficili, ut existimant omnes, exponere. At difficilius id profecto est, quod sparsim strictimque ac minime quantum oportebat, præceptione hac per maiores nostros tradita, pleraque nos ingenio nostro venari necessum fuit. Ex his igitur, quæ necessaria sunt, colligemus nos summam, & brevi rerum compendio, quantum licet, auditori satisfaciemus rem per omne causarum genus ordinantes ad hunc modum. Primum usus est spectandus, qui triplex est in advertendam fluxionem generalissimus: alter ad evacuandas cum sanguine fervido fuligines. Tertius compositus ex his tum ad revellendum tum vacuandum. Quartus ad attemperandum ferventem eumdem sanguinem ad intercludendum finiendumq; effluxum atque etiam mortiferum arteriosi sanguinis effluxum. Hoc transversa vasis excisione fit: reliquis vero simplex apertio facit satis.

Apertio fit scalpello, vel phlebotomo delineato ab Andrea Crucis in oper. chir. edit. Ziletti l. 7. pag. 2. est autem inter hos permultum discriminis. quippe Vidio scalpellus est gladiolus utrinque acutus, myrti figuram examussim referens, phlebotomus vero est eadem particula processu non nihil recedente ab acutie fossorium Albucasis c. 3. cuius acie obversa & in venam applicata ad digiti indicis expollice resilientis vi percussum (talitrum latine Zingardulam vulgo dicunt) vulnerata vena sanguinem fundit.

At vero pro phlebotomis vulgares lanceolas pingit Crucius sed si capiuntur hi, sunt firmiores ad scissionem arteriarum, ut cartilagineam harum substantiam penetrare nec dirumpi queant. Hanc ob causam puto falli Dinum Florentinum, qui phlebotomum pilum habentem ab Avicenna lib. 1. fen. 4. c. 20. memoratum tenuissimum interpretatur, instar pili rectius fortasse. Gentilis Fulginas qui credidit pilum esse circumductam laminam aut circulum, qui liberiorem acuti ferri processum remoretur, sed de hac re vise Baptistæ Sylvatici epistolam de secanda vena.

Rectius item fuerit, ut sentit Vidius (contra vero quam sentit de acutioribus Prosper Alpinus lib. 2. de medic. Ægypt. c. 12.) suo phlebotomo scindi arterias tum ne chordæ convulnerentur, tum quod accommodatus hic unice scalpellus: contra & punctim adhibitis periculum ne partes aliæ convulnerentur, & tractim administratis ut vas duriusculum caperiatur; plurimam vim incuti necesse est, verum enimvero hactenus ego scalpello sum usus non infeliciter.

Devenio nunc ad excisionem arteriç, quç multiplex est quam docuit Antylus apud Oribas. li. 7. coll. medicorum c. 14. admodum sc. varicis detecta sub universam cutem vena & deinde præsecta. verum illud apposite admonet Auctor, ut detectum haud statim præsecemus, sed volsella submissa incidamus non multum sed particulatim. quam rem credo suaderi nobis eo consilio, ne truncæ arteriæ capitib. sub carnem revulsis sanguinis minus quam opus sit defluat.

Altera ratio est Albucasis & lib. 2. cap. 2. & lib. 3. cap. 97. ut sub lata per digitos cute sub arteriam desigatur scalpellus, & hoc ad superiora converso discindatur, trajecta caro. Id autem

cum

cum sit arbitror quidem non rectis scalpris sed curuis scolopomacheriis requiri, ut discissio cōmoda non laboriosa sit, ut facta latiore plagula arteriæ quantum duos digitos latos expleat, procidetur: quod & Paulus lib. 6. & Albuca. l. 2. c. 2. proposuere, verum uterque addidit, ut discissio pericranii fiat ne orta extensione inflammatio consequatur; post hæc & os deradatur. Quam erasionem & Antilus præcepit, ut caro sub osse subpullulet & per eius medium oscula arteriis excipiantur. Sed enim, ut derasus expresse præcipiatur à Græcis hisce viris, eius tamen haud meminit Albucasis, atque illud quidem si digitis tentata facile se prodat arteria. Cæterum si minime appareant, incidendum aiunt tum Paulus, tum Albucas, circiter trium digitorum intervallo atque tum manus injicienda sic, ut arteriæ transversim dissecentur. Scire autem licet, de arteriis, quæ sunt post aures eum esse sermonem.

Cranii Derasus arteriotomiæ subjungendus.

Quarta ratio est ab Albucasis indicata lib. 2. ca. 3. ad arteriæ sectionem, quæ est temporum. Hæ enim arteriæ si fuerint magnæ, vinctis his filo serico firmo hinc atque hinc; illud, quod interjacet est præscindendum, licet autem, inquit, & inuri usque ad os impresso cauterio, quo cauterio ut ad transpirationem os dissiliat usus est: Idem, profluvii vero sanguinis cautione utendum voluit Actuarius lib. 3. meth. medend. c. 2. & ante hunc Paulus lib. 6. cap. 2. & Haliab. lib. 9. practicæ cap. 69.

Arteriæ capitis præcisio quam apertio tutior.

Jam autem præcisum hunc liberius faciendum periculo, quod est sanguinis infrenabilis profusione imminet è medio tollendo, necessarium faciunt. Cui sententiæ libenter adhæret Actuarius; ut ante notavi. quin etiam eiusdem periculi cautione candentibus ferramentis usque ad os findenda hæc vasa magis approbat: cum autem ex ustoriis potestate medicamentis assentitur, hic homo nonnullam admirandi causam præbet, sed hanc per caustica, credo equidem septica; excisionem compluribus experimentis probatam refert Joachimus Camerarius in observationibus. Verum enimvero ferro & non causticis opus est, in scalpro diffidentiam & inanem metum (nam neque Ignis huc exiccando confert,) exurendi electio arguit in chirurgo nullum in arteria per frigidum ferrum incidenda periculum, si tantum administrare rem homo calleat, evincit autem id plene Ambros. Paræus lib. 16. cap. 24.

Actuarius.

De arteria excisio per caustica.

Ioachimus Camerarius.

Quinta ratio singularis est, ab Auctore anatome vivorum proposito, §. ni fallor de venis manus: in quo loco meminit is excisionis arteriarum per distractum atque per vulsum, credo autem id de arteriis exilibus propositum.

Hi sunt arteriæ secandæ diversi modi à veteribus propositi vel usitati, cum his etiam spectandi sunt arteriæ loci, qui incidi consuevere. De his Antylus apud Oribas. memorato loco compendiose: qui ait, arteriam secamus, si fieri possit, quæ sub vertice ad occiput & media inter tendines, sin secus etiam, quæ secundum aures est, vel eas quæ in utroque verticis latere ad sinciput sunt, pertinent enim ad coronalem & mepiam futuram, quæ etiam à temporibus ad frontem pertinent, &c.

Præter hos, qui certi sunt loci partium, universalem & indefinitum quempiam indicavit, Galen. lib. de venæ sectione, cum ait. Ubi enim calidus flatuosusque sanguis in arteriis collectus infestat, illic communibus affectæ partis sectis arteriis est opus: verum, quia sanguis fluxus difficulter comprimitur, arterias secare medici non audent: atque etiam cum ad cicatricem perducitur, aneurisma afficitur, idcirco maiusculas arterias medici ob hanc causam refugiunt: quamquam & ipsæ quoque nonnunquam non mediocre commodum attulisse visæ sunt, & cicatrix etiam eis absque aneurismate fuit abducta.

Loci igitur Capitis, cum sint anteriores, posteriores, & laterum; distinguendi sunt singuli nempe propriam administrationem requirunt, iidem posteriores primo tractemus, qui ad revellendas materias inutiles plurimum assumantur propterea, quod principia sunt quædam eorum; quæ circa superficiem capitis sunt, vasorum: quam ob rem sectio adversus magnos dolores earum partium staphylomata prolapsusque oculorum, & hoc genus sic valent, ut mirum sit sane quemadmodum statim ex ea re laborantes leventur.

Similiter & anteriores secturæ ad revellendum à posterioribus plano negotio sunt paratæ. Sed quæ ad cætera descripti sunt ab Antylo has ad derivandum accommodatas esse, itemque tum ad revellendum, tum ad evacuandum; quæ fit in temporibus ad ophthalmiam verbi causa levandam sectio.

Verum enim vero subtilius de his disputare non est plane necessarium; quando scilicet antiqui & locos unde facienda sit sanguinis detractio, & affectus omnes, ad quos levandos finiendosve conferant; suas sectiones præscripsere: qui loci certe omnes, & affectus à nobis ad unguem fuere recensiti.

Satius igitur erit ut patefactis jam generatim usibus, & formis variis Arteriotomes itemque instrumentis ad hanc faciendam accommodatis, cæterum nunc apparatum atque administratum tradamus: id quod facientes eum, qui ad apertionem pertinet, prius explicabimus.

Jam igitur ubi rem administras, præradendus est locus primo, & evocata arteria calidis aquæ fomentis, ut placet Constantino Chirurgiæ cap. 7. pulsus exquisite per tactum notandus: spatium autem dimetiendum ab auribus trium digitorum ad calvam posteriorem appellatam. Secandum autem aut obliquo ictu aut transverso ad usque ossis occursum: & ex hausto sanguine quantus conveniat viribus, ætati, temperaturæ, naturæ, & cæteris indicantibus (plurimus autem est detrahendus, cum aut dolor vehemens est, aut compactum est maxime corpus) tunc pulverisata aloë & thus cum pilis ex interfemineo leporis tenuissimis digitis affricabis, mox panniculum aut stupam lini in conquassato ovi albumine tinctam superimpones &

Preparatio atque administratio sectionis.

reſpondenti plagæ loco nummum parvulum aut turundulam oſſeam ex laminula colligabis faſcia tranſverſim ad tempora inducta & ad alteram auriculam religatis occurſatibus capitibus, hæc deinde flexa deorſum ſub mentum hic aut ad genam renodabis, ita complebitur deligatio, quæ præterquam ad biduum non ſolvetur.

Cæterum, ubi difficile ſe prodit arteria, pulſu ſve eiuſdem; homine ſecundum caput, de lecti margine propendente, partem fricare ac digiti indicis à medio pollice oppreſſo violenter & expeditè vibrato ferire, (talitrum id dixere quidam ex Suetonio in vita Tyberii) & quomodolibet alio laceſſere ne deſinas ipſe, donec acurrente propter dolorem ſpiritu copioſiore ſe patefaciat. Virtus quoque fomenti & circa fauces vinculum non parum eam rem adjuvabit: legitur quidem apud Aretæum libro diut. morb. cap. 2. antitrochen ad prodendas arterias, quæ ſunt poſt aures; productum inſtrumentum quoddam ab interprete Junio Craſſo & creditum & præter codicis fidem quaſi ferramentum aut æramentum nuncupatum: verum enimvero faſciæ genus tum mihi, tum Mario Schipano caſtigatiſſimi judicii viro videtur, quæ à temporibus ad occipitium deducta adverſo nodo quaſi contra curſum arteriæ devincitur; qualis à Galeno comm 2. de officina medic. particula 13. depingitur ex occipitio ad frontem attractam; ubi autem [illegible], potius [illegible], in medium profertur, crediderim legendum, nam quo ſingularis numerus nomini non neutro plurium numero elatus? Loco vaſis comperto, ſiquidem apertio facienda, nequaquam percutiendum ubi deſinit diſſultans ictus (multos id fallit) ſed centrum, unde prodiuntur diſſultus micatuſque ſpirituoſi ſanguinis attentè ſpectabis, hic enim ferire oportebit; Sed tranſverſi non obliquo ictu, atque ictu etiamnum profundiuſculo; illud ſciens vas feriiſſe, cum quaſi cartilaginis duritiem ac ſtridorem vulnerans videaris offendiſſe.

Jam autem de præciſione reſtat agendum, quæ longe difficilior laborioſiorque res eſt; hanc autem ita exequeris. deligendum in capitis malis vas in fronte aut temporibus, aut poſt aures micans & maxime exæſtuans & rubens, & quâ calor cumulatior eſt: ita verè decernente Galen. lib. 6. de ſanitate tuenda cap. 9. & 13. meth. medendi cap. 22. & libro de ſanguinis miſſione cap. 22.

Reperta jam per pulſum docentem perque monſtratas alias rationes arteria, cutem latitudine digiti diſſecandam pari linea notabis; prius vero, quam inſeces, atramento inducto digitis levæ primoribus amplè diductis ad latus arteriæ deduces cutem, quam ſic retractam incides ſcalpro, facieſquè demum ita ut minime violatum vas, quod ſubeſt, appareat: Liberatum autem hoc à cute atque membrana volſella vel hamulo retuſo ſubtus demiſſo paululum levabis, quam phlebotomo particulatim, ut Antylus præceperat, aperies, deinde ſanguine quantum volueris effuſo, per ſubmiſſum ſupinum ſyringotomum ſcalprum recurvum, Paulo autore, totam diſſecabis, mox Cuneolum adoptabis, congruum ex linamentis, aut goſſypium ex poſca expreſſum vel ovi aquato per multum conquaſſato & in ſpumam acto, pulvere adſtringente tincto, tertio panniculum complicatum, qui nummum in medio abſcondat, (Emplaſtrum quidam picis imponunt) denique vinculum per frontem & genas utraſque reductum quemadmodum audiſti ſuperius, arctè, quantum eſt ſatis, adſtringes, ſectura autem locum haud quaquam ſolutum poſtridie madefacies æneleo quod tertio, ſi dolor exigit, & quarto facies: quo tempore vincula ſunt reſolvenda, oſſis autem raſuram ſi facturus es, tertia vel quarta vel quinta die conficere licebit. Terminus autem raſuræ ſufficientis eſto tibi ſanguinis effuſio; quo tempore ſarcotica primùm humidiora, mox cephalica ſicciora ſunt imponenda; atque hæc in poſticis arteriæ præſectio eſto. In temporibus vero & poſt aures eſt conficienda, ut cyrſotomia, aut in communi vaſorum confectione quam Aetius l. 7. c. 93. pertractavit.

Cæterum adminiſtrationem Antyli libet expendere, cuius 1. quidem arteriam particulatim incidentis mox diſcindentis conſilium illud fuit, ne præciſis vaſis capitibus ſub cutem retractis ſanguinis exitus præcluderetur, id quod ſc. ſiſtendæ profuſioni ſanguinis ab apertis caſu arteriis faciendum docuit Galenus in v. meth. Verum enimvero ſcias velim haud neceſſariam hanc providentiam. Equidem ut effluat ſanguis leni talitro, id eſt, percuſſu, qui ungue impingitur, ſemel aut amplius circum inflicto facile curavi, ſiquidem lente procederet etiam reciſis ad plagæ longitudinem arteriæ capitibus. Quod autem ad reliquum corporis procuratum & victû pertinet, monet Actuarius à copia cibi potuſque præcipuè calidioris, à vociferatione, venere, omnique motu vehementiori abſtinendum eſſe; nam levi qualibet occaſione dirumperentur arteriæ: metuſque eſt profluvii, qui ne facile quidem ſiſti queat.

Illud nunc mihi liceat petere ab æquis lectoribus huius tractatus, hâc noſtrâ arteriotomes enarratione, ſi quid deſiderent à nobis, ſive conſulto ſive imprudenter omiſſum. Paulum, Aetium, Albucaſin noſtros doctores adeant. Interim unum hic pro coronide adiungere non gravabor, & ad conſervandam arteriotomiæ dignitatem, & ad obtinendum ſuperandorum hâc ratione morborum votum, maximè pertinens experimentum Joachimi Camerarii relatum ab eo in privatis obſervationibus: Cùm forte fortuna redit capiti affectio vel dolor quem arteriotomia ſemel ſopivit, vel cum hæc ſemel (addo equidem) parum feliciter ceſſit, tentanda & altera parte capitis eſt ſectio, ſic plane finietur noxa.

Varios in medicina fieri monſtra, varioſquè artiſque chirurgicæ eſſe effectus ſi negare quiſpiam, *Admiranda Nicolai*

ſpiam,

Larchæi Medici Clarissimi observatio.

ſpiam audeat, dementiæ eundem quis non accuſabit? qui cùm ſint evidentiſſimi, ut etiam barbari, qui quaſi ratione orbi, hanc Medicinæ partem avidiſſimè colant, rarum aliquod exemplum hiſce adjungendum perutile duxi, in medium offeram non ſolum propoſitionis meæ confirmandæ cauſa, verum etiam, ut inde poſteritas pro viribus animum ſtudiis intendat. Nam quis diffitetur virtutis meſſem huſquam non opimam? Cuius hodie fructus ſi non collegeris, cras uberiores collecturus ſis: Euge ergo! Vulneratur Jacobus ætatis ſuæ annorum ſeptendecim, vel circiter, biliosæ complexionis Satellitum Ducis Campaniæ filius ictu ſclopeti unico globulo muniti in crure dextro, vulnere ab inguine octo tranſverſis digitis diſtante; & ad oppoſitam partem penetrante. Cuius ingreſſus, ab intercapedine muſculorum videlicet recti, gracilis & vaſti externi; exitus vero ad muſculum tricipitem aderat. Vulnus non extitit ſine ingenti partium dilaceratione; & præſertim arteriæ maioris: Unde ſubſecuta eſt non mediocris ſanguinis arterioſi hæmorrhagia; Ad quod curandum advocatus eſt Dominus Joannes Trullus inſignis lithotomiſta & Chirurgus, qui cum advenisset; jam vulnus à barbitonſore procuratum reperit, eoque modo intactum ad ſequentem diem reliquit; quâ accedens (ſolutis faſciis) coercitâ hæmorrhagia partem extra modum tumentem ſimul & pulſantem contemplatur; ita ut ambas manus tumori impoſitus pulſatio attolleret; quare ſuſpicatus ſtatim eſt de vulnerata aliqua arteria, remque arduam & periculo plenam indicavit, proptererea voluit ſibi à parentibus alium aſſociari peritum, Dominum Ferrantem videlicet, qui itidem de vulnere malè ſentiit. Vnanimes refrigerantia & aſtringentia admoverunt, imperatâ ægroto quiete vulnus ad multos intactum dies dimiſêre, etiamſi aliquando ſanguis per ſe ad uncias 3. aut 4. erumperet; & ſtatim ſponte ſuâ compeſceretur, ſoluentes tandem eundem tumorem & pulſationem, quam prius invenerunt, augeſcentibus in diem febre, dolore & pulſatione, præterriti in auxilium alios accerſivêre chirurgos, ut conſulentes ſenſum ægro proficuum afferrent. Multi multa ſed tamen eorum maior pars tempori & naturæ opus committebant, excepto Domino Joanne Trullo Verulano, qui vulnus dilatari conſulebat ad arteriam perquirendam, quam opinionem reprobârunt. Iterum igitur iiſdem ut ſupra adhibitis remediis & faſciis, vulnere obducto ad alios dies diſtulerunt donec ad 17. pervenerint, in quo ut prius ſanguis erumpens ſum advocatus, ut una cum aliis, quid de caſu ſentirem libenter & ingenuè exponerem. Relatis igitur à dictis Dominis ea omnia, quæ acta & tranſacta fuerant; antequam quicquam concinnè & opportunè effutirem, vulnus deteximus, omni intemperie carens, tumore & pulſatione remiſſis, quemadmodum non tantum prædicti Domini verùm etiam aſſiſtentes & potiſſimum quidam barbitonſor Hieronymus nomine, qui continuo adeſſet, ut præſtò eſſet compeſcendo ſanguini ubi opus eſſet, aſſeruêre; quo viſo ſimul & confirmato omnes unanimi conſenſu non eſſe immutandum ordinem, qui ad ſanitatem conferebat, pronuntiamus, & ſic iiſdem quibus antea vulneri uſum fuit præſidiis, præterquam quòd ut conſtantes perſiſterent vires liberalius in potu vinum eſſe propinandum. Ita coercitus ſanguis ad tredecim dies conſtitit, à quibus deinde de more fluebat & ſponte coercebatur. Trigeſimò itaque detecto vulnere deprehendimus tumorem emollitum quem ſuppuraturum, ſuppuratione enim factâ, carnem regenerari & læſum vas ſubnaſcenti reſarciri, ut crebrò contingit, ſperabamus, ſpem tamen eventus fefellit.

Nam cum in dies vires deficerent, febris recrudeſceret, facies ut & cæteræ partes contabeſcerent, rem deploratam habuimus, nec aliunde ſpecimen ſalutis (ſi quod tamen eſſet) ſperandum erat, niſi ex dilatatione vulneris, ut arteria vel conſueretur, vel alligaretur, vel pyrotico adureretur, vel quovis alio modo ſanguis ſiſteretur, ad hoc itaque exequendum, parentem advocamus, & jam dubiam ſalutem inevitabili morte proximâ illi ſignificamus, unicum veruntamen ſupereſſe remedium, anceps tamen ac incertum, non modo executâ operatione, verum in ipſomet operationis actu elimatis jam ac proſtratis viribus certâque futurâ hæmorrhagiâ. His auditis genitor à nobis triſtis receſſit, & quaſi, ut dicitur, tacitus annuit. Paratis itaque omnibus ad opus neceſſariis rem aggredimur. Inventâ tactu digiti arteriâ circa inguen, ipſam paulò inferius inguine proſequendo, injecto in eam duro ſplenii fortiq; ligaturâ, femur aſtringimus, more eorum, qui aliquam partem amputare ſolent, ut preſſurâ anguſtius redditum vas minorem ſanguinis quantitatem in operatione funderet, poſtea partem cutis aperiendam atramento ſignavimus & ſignatam ſecuit D. Joannes; Statimque ſeſe obtulit ingens grumoſi ſanguinis moles, quæ librarum ſex, facillimè pondus æquabat, quam ego propriis manibus abſtuli una cum ſanguinis arterioſi copia, qui recens ab arteria ſaliebat, quique ſublatâ mole grumoſi ſanguinis iter indicavit ad arteriam inveniendam, quâ repertâ, forti digitorum compreſſione ſanguis coercitus eſt, fortiter in inguine comprimente D. Joanne Trullo, arteriamq; conſpicuam habuimus, quam à proxima vena ſeparavi & alligavi parte prius ſuperiori, deinde inferiori; adhibitis iiſdem cautionibus quæ in varicibus adhibentur; hæc non erat ad dimidiam partem lacera, veruntamen ad tertiam una duntaxat remanente, quæ poſtera die à ligatura reſecta eſt à D. Joann. Trullo, ne forſan partem antequam putreſceret contraheret. Reliquo curationis proceſſu tanquam vulnus ſimplex, quod per ſex hebdomadas abſolutè curatum eſt, præſente D. Ferrante Serrone & multis aliis.

Multa equidem in hoc caſu ſunt admiranda, tria tamen omnem admirationem ſuperant, quorum primum, quòd intervallo 40. dierum ſanguis extra vas citra inſignem putredinem potuerit conſervari: II. quòd ita ſanguis muſculos ab invicem

vicem divulserat, ut eodem grumoso extracto, statim obvia nobis fuit arteria, acsi arte musculi separati fuissent, qui operandi commoditatem mirum præbuerunt, unde hoc casu edoctus, omnibus non esse statim ad operationem confugiendum consulo; sed post adhibitam omnem industriam, imo tardius quam serius, nisi hæmorrhagia ad manus cogat. III. & ultimum quod natura post alligatam arteriam eodem modo partem aluit, ac si ab integra arteria irrigata fuisset ut nec minor mole aut altera debilior robore remanserit.

De arteriis extremarum corporis partium.

DE arteriotomia, quæ hactenus accepisti, noster auditor omnia tum veterum auctoritate tum multis aliorumq; experimentis sunt præposita: nunc, si quid mihi pro coronide restat advertendum, illud est, quod pericula secandi cavit tantoperè Galenus in l. de venæ sectione quodque tantum in universa, sed injuria (non quid ostendi) arteriotomia verentur omnes; illa me hercules in magnis mediorumque artuum arteriis sunt timenda: Cæterum in his, quæ partes corporis extremas occupant, omnibus, minime sunt expavescenda; sed, si tantum se pulsu prodiderint, aperiri discindique licet omnes: nimirum in extremis corporis hisce particulis, non exilia vascula non esse possunt. Illa tamen interea res constet velim, ut quod juvandi gratia principio fuit consilium, idem non imprudenter attigeris.

Phlebotomiæ
CAP. I.
De venis Capitis.

VEnas capitis, jugularium externarum propagines, haud equidem omitti dignas puto, quas privatim etiam utiles apertu nominavit Razesin l. 7. ad Mansorem cap. XXI. utiles, inquam, ad medendum sahapha, id est salsas nitrosasvé pustulas, & ad ulcuscula, quæ cutem exasperant. Dubites autem facile, quo locorum subsistent hæ venæ & an legendæ peculiariter, an vero, sententia sit huius autoris, cum caput hac parte crebrius cruentatur, sic has incerte pertundi. Ambiguitatem hanc equidem credo communem venis occipitii, quas aliquot morborum curationi sectas mederi ex sententia principum doctorum referemus suo loco. Quoniam autem eo sermone rem disputavimus, ibidem hanc legito. Interim illud habeto, cum studio tuo extabunt, licere percuti, ubi non appareant, promiscuè feriendum.

CAPVT II.
De vena puppis & aliis occipitij venis.

VEnam quidem puppis, quæ supra lambdoidem suturam sita est, post sectam principio cephalicam; commoto per ictum cerebro succurrendo, propter eam, quæ illi est cum venis cerebri communionem, perquàm utilem insectu judicat Ambrosius Paræus l. 9. cap. 22. Venarum vero occipitii secandarum ad oculorum inflammationes ex humorum defluxione medendas meminit Galen. 13. meth. cap. 19. & l. 5. aphor. 59. & 2. de comp. med. part. 2. quo & Archigenem auctorem citat: sunt autem & alii de Arabum Schola; qui de eadem re præceperunt ex quibus est Giraldus de Solo in commentario l. 9. Rasis ad Mansorem cap. 1. quod est de cephalæa; verùm illud difficultatem facit; quod neque tactu, neque visu percipiuntur hæ venæ, eò igitur sententiæ venit Hieronym. Fabricius l. de op. chirurg. tit. de capitis chirurg. ut diceret, haud quidem ad secandum phlebotomo propositas venas, sed satis esse, si locus aut scalpro concidatur, vel cucurbitulis aut hirudinibus exhauriatur. Verum enimvero si anatome facem præferat; si vinculorum in cervicibus adiumenta; si deraso capiti laxantia fomenta; si evocantes frictiones adhibeantur; si capite deraso pendente homo spiritum aliquando contineat; cogat & comprimat: pro certo fidendum est, ut eiusmodi vasa demum apparere debeant. Porrò citrà omnem diligentiam interdum memini Sodalibus Benedictinis, qui ritu monastico cum calido fotu deradendum sibi caput curant, & has & alias item venas extumuisse. Quod idem laborantibus interiore vitio capitis hominibus inducto calido stillicidio evenisse comperimus.

CAP. III.
De venis τῆ νῆμις Græcè.

PRæter has vasorum apertiones & venarum nocræ ad cephalææ curationem meminit Joann. Arculanus in comm. l. 9. ad Mansorem cap. 1. & ad polypum cap. 45. docuit autem has extare ubi cervix capiti committitur & ad ophthalmiam cap. 18. quam dicit inter omnes phlebotomas præstantissimam, deinde venarum quæ sunt post aures deinde venarum aut arteriarum temporum, deinde venarum frontis, deinde venarum quæ sunt ad angulos oculorum interiores; istæ enim omnes exhauriunt causam morbi coniunctam inquit Ad Sebel, item venarum oculi plicam, has venas tentat Arculanus c. 22. *Vena nocra.*

CAP. IV.
De venis post aures discurrentibus.

PRoficiscuntur venæ parotides ab exteriore jugulari de cervicibus adscendente ac de vertice, ut Hippocr. l. de loc. in homine statuit, descendente summis aurium pinnis oppositæ; sub auris posteriore lacuna, ubi pulsus arteriarum sentitur, apparentes; maxime autem cum gula constringitur, quemadmodum notavit Arnaldus l. de reg. sanit. cap. 37. Harum sectionem Martinus

tinus Rulandus, qui plurimas eiusdem utilitates peculiaribus phlebotomiæ tabulis complexus auxiliari dixit: Et quidem vitiis capitis externis, tineæ, ulceribus aurium, postici capitis, & cervicum, faciei vitiis cutaneis, dentium doloribus atque aliis, ex affectibus vero internis, hemicraniæ, memoriæ detrimento, catarrho vetusto, & cætera quorum plurima præmonstraverat Arnaldus citato loco. Cephalalgiam etiam ea sectione levari feliciter scripsit Jac. Hollerius in periochc 2. operis de comp. medic. per loca. & l. 1. de curand. morb. intern. c. 7. Ad cephalæam tentat has venas Jo. Arculatus in prax. c. proprio & ad Sebel. c. 22. Summum quoque medendæ vertiginis adjumentum phlebotomen hanc perhibuit Razes l. 9. ad Mansorem cap. 2. & Avicenna l. 3. fen. 1. tract. 5. cap. 3. & Alfarabius tract. 1. c. 7. & Arnald. c. . , breviar. ca. 27. & Johan. Matth. de Gradi cons. X. & Theophrastus Paracelsus manuali 2. & postremus omnium Michael Paschalius Practicæ meth. cur. morb. cap. 8. certis profectus narratis experimentis: unde credo profectum; ut Patavii mulieres medicæ ab ullis fortasse professoribus interdum edoctæ venas istas scalpro tentent, ut refert Hercules Saxonia l. 3. cap. 36. qui idem vir l. 1. cap. 3. & ad vertiginem phlebotomen hanc approbat, quam cum præceperit extra insultum Johan. Matthæus de Gradi; arguit hunc Hercules, quòd, tunc venæ capitis non extumescant, ni corpori plethora sit; ad hæc autem, secta tunc venâ, trahitur ad caput humor; enimvero minores has phlebotomos probat Galen. l. de therapia per sang. missionem cap. 19. cum universalis evacuatio præcesserit. Secanda igitur inquit, prius vena communis, aut cephalica. Præter hæc, epilepsiæ Alfarabius tractat. 1. sect. 2. cap 3. itemque Sebel delendo tract. 4. sect. 2. cap. 1. Apoplexiæ vero Joannes Heurnius l. de capitis morb. 23. passionib. v. dentium tum ipse l. de morb. dentium c. XI. tum prior Alex. Bened. l. 8. de morb. curand. Et rectè quidem, quoniam constat anatome, Bartholomæique Eustachii l. de dentib. F. Ambrosii Paræi l. 6. chirurg. cap. 25. recitatis observationibus hâc parte venam, arteriam & nervos excurrere ad dentium usque radices: atque adeo vesicante medicamento tum modò nominati duo autores, tum idem Heurnius partem hanc ad idem rei tentavêre. Sed Alex. Benedictus ophthalmiam hac sectione mitescere testatus est l. 5. anat. cap. 5. itemque Gerardus in 9. Razis ca. isto & Ludovicus Mercatus l. 2. de cur. morb. cap. 22. Auditus vero hebetudini medendæ sectas has venas auxilio fuisse docuit Oetheus apud Joan. Schenckium in obser. medic. Præter hæc & lepræ levandæ phlebotomen hanc usui esse notavit Halyabbas in fen. 4. partic. 1. operis dispositionis regalis.

Tineæ, ulceribus aurium, occipitis & cervici, externæ faciei vitiis dentiumque doloribus, Hemicraniæ, lapsæ memoriæ, catarrho diuturno, Cephalalgiæ, Vertigini.

Epilepsiæ.

Apoplexiæ.

Passionibus dentium.

Ophthalmiæ.

Ad lienis etiam languores assistentes auris sinistræ venam cum multa sanguinis detractione aperit Gariopontus l. 3. rei medicæ cap. 1. postremus autem ex omnibus Hieronymus Fabritius ab Aquapendente l. oper. Chirurg. tit. de capitis chirurgiis testatus est venarum post aures apertionem & oculorum vitiis, & delirio & sopori & aliis huius generis capitis affectibus, qui ex plenitudine proficiscuntur, belle conducere, horum autem plurima transtulit ex Albucasi l. 2. cap. 97. in quo loco & hæc tradita phlebotomes administratio est. Ante omnia deraso capite hominis, locus occipitii prope aures depressior perfricetur aspero panno valenter, deinde collum vinculo linteo constringatur ita, ut se proferant venæ duæ reptantes sub loco memorato; digito has inventas & atramento scriptorio notatas ferret chirurgus phlebotomo cultelli formi, hoc inducto sub cutem adeò ut os offenderit, mox tollet manum ad exteriora tractam sic, ut disciderit duorum digitorum transversorum spatium aut circiter, sanguine jam effuso, qui satis fuerit, secturam offarciat peniculis, & ita, donec agglutinet, relinquat.

Languori lienis Gariopontus.

Hier. Fabr. ab Aquapendente.

Albucasis. M. duas secandi.

CAP. V.

De vena in auris exteriore Concha.

Interioris auriculæ venam non inutiliter secari & ad tremorem capitis, & ad tinnitum aurium, & ad novellam surditatem medendam tradidit ex Avicenna Joann. à Kethan in summula venarum: quam venam & dolori dentium abolendo ad effusionem aliquam sanguinis incidit, licet etiam mox inurat Arnald. l. 2. brev. cap. 34. ad oculorum vero defluxus eluendos venulam, quæ fertur ad aures, qua parte maxilla inferior cum superiore committitur in media auriculæ cartilagine, quæ scaphula per similitudinem dicta est, à peritis chirurgis non inutiliter secari meminit Lazarus Sotus in comm. l. de loc. in homine contextu XV.

Tremori capitis. Tinnitui aurium, surditati. Avicenna. Dolori dentium. Arnald.

CAP. VI.

De Venula in auriculæ pinna.

Cuidam mulieri jam aliquot annos passæ dolores frontis & superciliorum tandem homo quispiam perfricuit ac vellicavit laxiorem partem auriculæ, quo ad appareret venula, quæ per squamulam scilicet lapidis, ex quo excutitur ignis, incisa perfudit sanguinem atrum, quâ vacuatione liberata doloribus est mulier. Hæc Renerius Solenander cons. 15. sect. 5. quod remedium tam multo precio valens sileri non oportuit.

CAP. VII.

De Venis frontis aperiendis.

Venam frontis, quæ jugularis & externæ ramus consuevere nostri medentes aperire ad internos omnes capitis inflammationes & ad vetustas eiusdem affectus, ut placet Aretæo l. 1. morborum diutur. cap. 4. Razi l. 7. ad Mansorem t. 1. Constant. Afro in viatico & Actuario l. 3. meth. cap. 1. Itemque capitis dolori, & alienationi phrænitidique, ut explicat Soranus Isagog.

Inflammationi capitis & vetustis eiusdem malis. Aretæus. Actuarius. Capitis dolori. Soranus.

Iſagoges medic. cap. 21. itemque cephalalgiæ ac vertigini, quod præcepit Hippocr. l. de affect. 2. Cui adſtipulatur Lazarus Sotus in adverſion. medicin. pract. §. 96. Ad dolorem vero Capitis privatè venas; & temporum & frontis aperit Jacobus Hollerius perioche ſecunda operis de comp. med. loc. Ad Epilepſiam Razes l. 9. ad Manſorem c. XI. Rondel. vero & lethargo venam hanc ſauciat l. 1. cur. morb. cap. 1. & 18. apoplexiæ quoque ſecandum hanc venam non nulli volunt ut eo lib. cap. 22. Ad melancholiam pertinacem non parcit huic ſecandæ Ant. Vainerius Com. 1. tr. 13. cap. 6. & Gualt. Bruel. l. prax. c. iſto.

Hippocr. *Rondeletius.* *Lethargo.* *Apoplexiæ.* *Vainerius.*

Ad vertiginis curationem has etiam utiliter aperiri ſentiit Jacobus Fontanus l. 1. pract. medic. c. 16. Ad rheumatiſmum vero & oris ulcera Syphilia venam hanc aperit Euſtachius Rudius l. 5. de morb. occultis. cap. 13. Venam frontis in piloſi ſilacaſe vocato, id eſt, aſpretudine palpebræ ſauciat Avic. l. 3. fen. 3. tract. 3. cap. 4. Sed & lepræ levandæ venam hanc elidit Haliabbas in opere diſpoſit. regal. ſen. 4. particul. ep. primæ.

Ad nyctalopem venas duas cephalicas ſecat Razes l. 9. ad Manſorem cap. 28. & pruriginem lacrymalium angulorum venas tum has tum angulares ipſas aperit lib. eodem. cap. 20. Sed equidem in ophthalmia longa; in chæmoſi, defluxibus oculorum uſque ad cæcitatem ducentibus tum venæ frontis; tum temporum conſectum unicè utilem expertus ſum auctore Cornelio in l. 6. cap. 7. titulo qui inſcriptus eſt de ſuffuſione oculorum. Ad ophthalmiam vero Ludov. Mercatus l. 2. meth. pract. cap. 22. ad venarum in oculo plexum, Alſarabius tract. 4. ſect. 2. cap. 1. ad ophthalmiam item è junioribus Petrus Pigræus l. 2. chirurg. cap. 3. ad oculorum vero dolorem Felix Platerus tom 2. Prax. medic. titulo eodem p. 293. Sed Arnaldus lib. de regen. bene ſanit. cap. 37. venæ frontis apertionem uſu commodam dixit & ad vetuſta vitia faciei, ad turpia ulcera & ad dolorem poſtici capitis, gravitatem oculorum & ſtuporem mentis voluit etiam Avicenna l. 1. fen. 4. d. 1. cap. 2. Ad hæc capitis vitiis externis & alopeciæ venam hanc inſecat Joan. Heur. de morb. cap. 2. faucium vero dolori tr. eod. p. 386. auctor autem imitandæ rei potuit eſſe Archigenes & Aſclepiades, qui ad anginæ curationem eam venam icière. Adminiſtrandæ huius phlebotomes rationem diſcere licet ex Albucaſi l. 2. chirurgiæ cap. 97.

Razes. *Experimẽ in auctoris.* *Celſus.* *Avicenn.* *Oculorum gravitati, mentiſque hebetudini.* *Alopecia.* *Io. Heurnius.* *Albucaſis.*

CAP. VIII

De venis temporum.

VEnarum temporum jugularium externarum ramos profuit incidere aliquibus, licet defluxio per interiores venas etiam fiat: verba ſunt Gulielmi Rondel. lib. 1. meth. curand. morb. cap. 45. deſcripta, quæ equidem eo retuli, ut amplam huius phlebotomes utilitatem docuerim multos, quibus ſecundum communem plurimorum ſententiam videatur, ubi per interiora vaſa decurrit vitioſus humor, exteriora nequicquam attingere. Porrò quàm plurimis interioris capitis affectibus abolendis propoſitas à graviſſimis autoribus & uſitatas has venarum ſectiones comperimus, an propterea ſcilicet, quòd conſentiunt interna externis? vel fortè quòd poteſt etiam vitium vicino partis exhauſtu levari. Omnibus modis cerebri, nervorum, membranarum ac partium iſtius malis, videas has venæ ſectione ſuccurri, cuius etiam rei veteres noſtri teſtimonia præceptaque nonnulla reliquêre: primum enim ad apoplexiam experitur aperiendas Alſar. lib. prac. tr. 1. cap. 18. deinde etiam ad hemicraniam & vehementes capitis dolores & ad ophthalmiam Razes lib. 7. ad Manſorem cap. XXI. ad phrenitin & ad lacrymas voluntarias Gulielmus Brixienſis in opere practico c. proprio & ad graviores oculorum affectus; qui ex inflammatione oriuntur. Cor. lib. 6. cap. 6. Avicenn. vero l. 1. fen. do. 1. cap. 20. ſectionem venarum temporum flexuoſam dixit utilem cephaleæ hemicraniæ ophthalmiæ vetuſtæ epiphoris, nictalopiæ, nephelio, pſorophthalmiæ, puſtulis oculorum atque aliis id genus Meſvæus l. 2. Grabad. 8. cap. 13. oculi uvæ procidenti utilem fecit. Interius vero & ſuffuſioni prævertendæ percellit hæc vaſa Guliermus Rondeletius methodi ſuæ curativæ loco citato. Sed & ad pterygium & Sebel oculi autore Raze & Arculano &c. Item oculorum dolori ſauciantur utiliter hæ venæ, quam rem probavit Felix Plater. tom. 2. prax. p. 293. & Petrus Pigræus lib. 2. chirurg. cap. 3. Ad omnia promiſcuè oculorum mala videtur hanc probaſſe Alex. Benedictus l. 5. anat. cap. 5. Rondeletius alopeciæ proficuam temporum venarum apertionem tradidit lib. eodem cap. 1. adeò ut venarum frontis phlebotome prætulerit. Ad ophthalmum nominat Ludovicus Mercatus operis pract. l. 2. cap. 21. inter hos omnes plurimos eiuſdem uſus complexus eſt Arnoldus à Villanova de regenda bene ſanit. cap. 37. id eſt, medendis doloribus capitis vetuſtis & phlegmaticis, tum exteriorum palpebrarum, tum oculorum & ad omnia horum vitia ex humorum defluxibus. Amauroſi, id eſt, guttæ ſerenæ vocatæ privatim Epiph. Ferdinandus hiſtor. medic. 18. qui eidem affectui venas angulorum aperit. Elephantiaſi vero Gulierm. Rondel. l. 3. prax. C. 87. quod ſi vel difficile vel mirum videtur propterea fieri decet, quòd ſanguis ater in habitu corporis per harum venarum extremitatem vacuatur: ut in quartana venam, quæ inter annularem, & minimum digitum excurrit aperire conſuevimus ſimiliter, & ad defluxum pituitæ ſalſæ ad nares venas caſdem utiliter pertundi docuit Barthol. Montagnana in Conſ. 78.

Singularis R ndeletii opinio diſquiſita. *Oculorum affectibus inflammatoriis.* *Corn. Celſus.* *Avicen. Cephaleæ: hemicraniæ: epiphoris, Nictalopiæ, nephelio, pſorophtalmiæ, puſtulis oculorum.* *Oculorum dolori.* *Felix Platerus.* *Alopecia.* *Lud. Mercatus.* *Arnoldus.* *Dolorib. capitis vetuſtis.* *Phlegmaticis.* *Palpebrarum.* *Elephantiaſin ut levare venæ huius ſectio poſſit.* *Defluxioni ad nares ſalſæ.*

❧ (o) ❧

CAPVT

CAPVT IX.

De Venis ad Angulos oculorum positis.

Aetius. Conducunt amaurosi. Gerardus. Actuar. Ophthalmiae Sebel. Dentes infestanti defluxui & faciei papulis.

VEnas ad angulos oculorum positas iugularis externæ ramos, ut lib. de loc. in hom. scriptū est è vertice rectâ, qua supercilia clauduntur, huc delapsos in eorum hypopiis offuscatione mydriasi atque aliis compluribus affectionibus secat Aetius tetr. 2. ser. 3. Ad amaurosin, id est obscuritatem Paulus lib. 3. cap. 22. Gerardus vero de Solo in lib. 9. ad Mansorem. c. 15. ad ophthalmiam, ad Sebel Arculanus tr. 1. cap. 22. Actuario vero auctore lib. 3. meth. med. cap. 1. quæ in magno oculi cantho, sectæ fuerunt, sæpe mali impetum dentes infestantem fregerunt, atque faciei papulis, quas exanthemata vocant; potissimum in secundis opem tulerunt. Probavit hanc quoque phlebotomen Gal. l. 4. de comp. med. per. loc. cap. 3. ad gutturis angustiam ob extumescentes nimirum tonsillas, itemque ad ophthalmiæ inveteratæ reliquias mirificæ finiendas l. de cur. ratione per sanguinis missionem cap. 19. atque hunc fortasse sequutus Aetius in Tetrab. 2. serm. 4. cap. 47. Ad pruritum lacrymalium glandularum abolendum Razes ad Mansor. cap. 24. Ad cynanches vero præfocatus idem remedii præcipit Aurelianus lib. 3. morb. acut. cap. 4. Proptasi, id est, procidentiæ uvæ oculi Mesuęus 2. Grab. cap. proprio & nyctalopæ cap. proxime sequenti; cui quidem nyctalopæ & Avic. id probavit l. 3. fen. tr. 4. cap. 6. Ad sebel, id est, reticulatum venularum in adnata oculi tunica plexum venas in oculorum extremis secat Alsarab. tr. 4. sect. 2. cap. 1. Ad oculorum lippitudinem & scabiem Isaacus lib. 9. pract. cap. 2. Albucasis vero lib. 2. chir. cap. 97. Ad oculis scabiem, ruborem, sebel & ad faciei vitia, antevertendæ quoque fistulæ lachrymali sectionem hanc conducibilem tradidit Arnal. l. de reg. sang. cap. 37. itemque ad guttam vocatam roseam abolendam l. de consid. operis med. dist. 2. par. 1. c. 2. Ad dolorem capitis, ad Lacrymas involuntarias, ad scabiem palpebrarum & pannum tunicæ Joannes à Ketham in tabula phlebotomiæ in fasciculo medicinæ: sed Marcus Rulandus in suis de phlebotomia tabulis factam ad angulum oculi minorem, qui secatur Paulo super extuberantiam ossis iugularis phlebotomen tradidit mederi cephalicâ prius apertâ, iisdem, quos modo dixi capitis oculorumque affectibus. Lacrymales vero sectas venas, id est, angulorum maiorum, ut credo & dilatationi pupillæ & scabiei palpebrarum: obscuritati quoque ophthalmiæ privatim insecat & Jac. Holler. perioche 4. ad Gal. l. de med. per loc. & Nic. Piso cap. 37. Ludovicus Mercatus l. 2. de cur. morb. inter. cap. 22. quin facere oculorum vitiis Jo. Heurn. l. de morb. ocul. cap. 7. confirmavit exemplo capræ, quæ cum prudentissima sit brutorum auctore Geoponico ad iuncas se vertit acutos, ut canthorum venas aperiat, unde visus hebes acuatur. Idem vir & mydriasi venas canthi maioris pertundit l. eodem. c. 7. in hac eadem venas has aut temporum incisas probat. Alex. Bened. l. 3. de cur. morb. cap. 32. venam, quæ in summitate narium hemicraniæ mederi dixit Arnal. Breu. l. 1. cap. 8. capitis vero gravitati & oculorum defluxibus Jo. à Vigo lib. 4. chir. c. 2.

Aurelianus. Oculi procidentia. Mesuæus. Avicenna.

Isaac. Oculorum & faciei vitiis. Dolori capitis. Lacrymas.

Scabiei palpebrarum. Rulandus.

Auctor Geoponicus.

Observationes pro administranda harum venarum sectione.

Cæterum administrandæ huius phlebotomes rationem prætermittere non licet, cuius singulares aliquot Albucasis lib. 2. cap. 97. sunt observationes in hunc ferè modum præcipientis; constringatur, quantum est satis, linteo collum, tum ipse chirurgus post hominē capite eminens longam venam transversim phlebotomo parvo quidem, sed latiusculo incidat, angustioris scalpri tenuis acies periculum est ne disrumpatur in loco nimirum, qui excarnis & osseus est, ita quidem hic vir: sed quid est, quod citato loco Avicenna atque auctor lib. anat. vivorum timent monentque, ne adactus altius scalpellus det causam fistulæ, cuius rei nil meminit Albucasis, verum audacior fortasse firmius ferramentum requirit, dicam, nil contradicere hunc hominem, dum cavet tenuiorem phlebotomum, imò, concordat certè cum aliis advertens excarnem osseumque locum, quasi ne offendatur monens quod è scalpro periculum esset fistulæ.

CAPVT X.

De venulis oculi tunicarum.

Felix Plat.

VEnæ oculi tunicæ sub vehementi ophthalmia sic extumescunt interdum, ut evidenter pateant, similiter & in panniculi concremento, quam Sebel Arabes vocarunt, adeo extant, ut præcurvā acum filo serico vel capillo mulieris submisso constrictas ad marcorem usque detineat Felix Platerus l. 1. prax. medicæ tit. de visus læsione pag. 279. qui & venulas easdem turgentes repetito secat, ut sangvinis vis opplens exeat, quā re perfectâ exiccantia medicamenta adhibet.

CAP. XI.

De venis narium interiorum.

Levanda vertigini & Cephalea.

Capitis gravitati.

Inflammato cerebro.

PRoficiscuntur venæ narium à iugularibus externis, & à ramo verticis rectâ discurrente, ut placuit Hipp. l. de loci in homine, quarum apertionem sanguine quantum videtur effuso, cephaleæ, ac vertigini levandæ & summus Magister Hippocrates l. de affect. 2. & Cels. l. 4. cap. 2. & Gal. lib. 1. de med. per loc. cap. 2. commendârunt & Octavius Horatianus 2. ad Eupōristum c. 1. sectæ rectius ad capitis gravitatem & ad cephalęam quoque levandam utilem hanc sectionem professus est Aretæus l. 2. curand. morb. c. 2. Soranus Ephesius Isagoges medic. cap. 21. & Razes tr. 7. cap. 71. qui idem & apoplexiæ levandæ remedium hoc laudavit lib. 9. ad Mansorem cap. 4. Velim autem in huius rei confirmationem & declarationem commentarium Geraldi de Solo legas. Inflammato verò cerebro levando non vulgare hoc item remedium proposuit Petrus Salius in Altimarum c. 1.

Hemicraniæ. Alexand. Benedic. lib. 1. cap. 14 vertigini quoque consulentem dixit Heurnius lib. de morb. cap. 22. Paulus quoque lib. 3. cap. 5. ad cerebri inflammationem dixit utilem lib. eod. cap. 7. sed Celsus lib. 4. cap. 2. ad eundem affectum sanguinem de naribus extrahit & lib. 6. cap. 6. §. de suffusione, huic affectui convenire scripsit; Nyctalopæ Mæsuæus lib. 1. Gra bad. cap. isto. Sed Avicenna lib. 1. fen. 4. doc. 1. c. 20. benefacientem hanc eandem docuit perturbationi oculorum, Sarcomatis, sive bothor, ut ipse vocat, nasi polypo (narium hæmorrhoidas princeps vocat) & lentigini defædanti faciem, capiti vero levando & auditui iuvando addit Joannes à Kethan in tabula venarum particularium; auditui quoque amisso recuperando venas narium pertundit Joannes à Vigo lib. 9. cap. 12. quod non dubito traductum ex Arabibus, ex quibus unus Albucasis l. 2. chir. cap. 97. Febribus acutis; cephalææ vehementi, id est huius dimidiæ dolori & rubori antiquis remedium hoc fecit, cuius viri sententiam sequutus est & Arnald. lib. de reg. san. cap. 37. deprehenduntur autem hæ venæ, quod digito compressæ dum tumentin duos surculos dirimuntur. Incertum autem an has easdem etiam an superiores & externas ad suffusionem medendam incidendas voluerit Cornel. eod. de suff. ocul. Præterea phrenitidem ita curat Nic. Piso. lib. 1. cap. X. & Gulielmus Brixiensis in opere practico capite XX. ad faciei ruborem vetustum & narium abscessus & febres acutas adnotavit M. Rulandus in suis de phlebotomia tabellis, Joannes vero Heurnius apoplexiam adnumerat lib. de morb. cap. 23. atque etiam Ludovicus Mercatus lib. 1. de Cur. morbis int. cap. 13. qui & ad ophthalmiam commendavit lib. 2. de morb. cur. cap. 22. E nuperrimis Alexander Alexius Patavinus vertigini sopiendæ etiam per scalprum venas hasce aperit cons. 6. Ad Pulmonis denique tumorem laudatam hanc ab Hippocrate phlebotomen adnotavit Mauritius Cordæus in comm. lib. 1. de morb. mulier. initio.

Heurnius. Paulus. Cerebro inflammato. Celsus. Mesuæus. Perturbationi oculorum sarcomati & polyponarium lentigini. Auditioni iuvandæ. Albucasis. Febribus acutis Cephalææ; faciei vitiis. Arnoldus. Capitis ulceribus, phrenitidi facieique rubori.

Huius phlebotomes administrandæ ratio est hæc Albucasi, homini per linteum obstricto collo quantum est satis & naso per lævæ manus digitos prehenso, phlebotomum longiusculum & prætenuem defiget medicus in septum nasi delectum: etsi enim conspicua nulla vena se prodit, effluet nihilominus è venenoso loco sanguis,, quantus ad levandam valetudinem necessarius est.

CAPVT XII.

De venis interiorum labiorum & gingivarum.

Inveteratis dentium vitiis.

NOnnulli inveteratis dentium vitiis, quando superiores ex æquo humoris acris affluxus infestat, venas intra labia & gingivas inciderunt & Actuarius in lib. 2. meth. med. capit. primo & Avicenna lib. 2. fen. 4. do. 5. cap. 20. qui professus est utilem hanc sectionem ulceribus oris, doloribus & phymatis gingivarum; nec non laxitati, ulceribus; fissuris, ac fistulis earum, in languore gingivarum has concidit Alsarab. tract. 7. pract. cap. 2. in oris apostematis universim Jo. à S. Amando in comment. in antid. Nicolai ad narium affectus medendos has easdem venas exhauriendas tradidit Jacobus Hollerius perioche 3. ad lib. Gal. de componendis med. secundum loca. & Razes in lib. 7. ad Mansorem cap. XXI. Albucas. lib. 2. chir. cap. 97. utilem hanc phlebotomiam & alcolæ oris corruptis gingivis ulceribus malis, fissurisque labiorum item ulceribus malis nasi & circumstantium particularum professus, administrandi rationem proposuit, quæ sine colli constrictu aliquo non est, atque eo iam facto attractoque ad inferiora labio ad mentum spectante venulam à dextera atque à sinistra labii parte convulnerat: quas quidem ater magis color monstrabit, sunt porro & aliæ ibidem minores etiam nigræ apparentes venæ sed tu maiusculas feries, inquit. Similis quidem opera & in superioris labii venis est; verum facit longus medentium usus, ut inferiores libentius secemus.

Laxitati & phymatis gingivarum fissuris, fistulis & oris abscessibus. Razes. Albucasis.

CAP. XIII.

De Venis Palati.

Vitiis capitis, faciei, maxillarũ dentium, gutturis & oris. Io. à Keth. Historia.

PAlati venarum exteriorum in vitiis capitis & faciei maxillarum, dentium, gutturis & oris aperiendarum meminerunt nonnulli, unus ex his Joan. à Kethain in fasciculo medicinæ, verum fluxui rheumatis ad dentes medendo Joannes à sancto Amando in commentario ad antidotarium Nicolai §. quæ venæ sint phlebotomandæ conscripsit historiam de muliere, quæ dolores acerbos dentium perpessa, medicamentis repellentibus, adstringentibus, concoquentibus atque aliis nullis adiuta tandem hac phlebotomie mirabiliter est levata. Sunt autem, inquit, hæ venæ manifestæ, quæ tamen præmissa cephalicæ sectione ac materia iam digesta, non vero cruda, sunt aperiendæ.

CAP. XIV.

De Venis Linguæ.

Cephalææ.

VEnas quidem hypoglottides anginosis succurrentes medici pertundere vulgo consuevere: Verum ad certos quosdam usus, quos bona medicina reperit, frugiferos non item. Primum enim cephalææ præcipit hanc Hippocrates libro 3. de morbis titulo ipso de cephalæa. Quam rem observavit & Mauritius Cordæus comm. l. 1. de mor. mulier. initio: qui & eundem autorem in pulmonis tumore mittendum ex hac vena sanguinem præcepisse adnotavit, è iunioribus vero nostris Gulielmus Rondeletius lib. 1. cur. morb. cap. 7. cephalæa sub biliosa rerum syndrome, ne bilis frenum, qui sanguis est, adimatur, has venas aperit; quas etiam utiliter in eodem affectu percussas refert Conrad. Gesnerus in obser. apud Schenkium. Similiter hemicranicis hanc elidit Roder. Fonseca to. 2. cons. 64.

Epilepsiam hac phlebotome curari testatur Theodoricus lib. 4. Chirurgiæ cap. 9. & Jo. Heurnius lib. de morb. capitis 22. & Andreas Cæsalpinus l. 5. art. med. cap. 30. & Jac. Fontanus lib. 1 pract. medic. cap. 17. & ante hos omnes Avicenna. lib. 3. fen. 1. tr. 5. cap. XI. & Razes in l. 9. ad Mansorem. cap. XI. E Græcis verò recentioribus Nonnus lib. rei med. cap. 36. qui χ... id est, virides istas venas designat. Similiter & apoplexiæ remedium illud posuit nescio quo autore Martinus Rulandus suis de phlebotomia tabellis. tit. isto. quod utile censuit & Gulielmus Rondeletius lib. 1. de morb. curand. c. 7. & Vertigini graviusaffligtanti Ludovicus l. 1. de meden. morb inter. cap. 9. Sed & fervidis eiusdem capitis morbis occurrit hæc venæ sectio. 1. inflammationis cerebri, quod tradens Petrus Salius lib. de partium affect. in Altimarum cap. 7. didicit arbitror ex Paulo lib. 3. cap. 7. mirum autem, quod phrenitidi sedandæ falsam ac superstitiosam, tum etiam, quod caput impleat & effluxus listi non possit, incommodam hanc sanguinis detractionem contra Dioclem asseveret Aurelianus l. 1. acutorum morb. cap. XII. mirum, inquam, nisi suspiciosa in redarguendo libido interim foret in accusatore, qui nulli ac neque etiam Hippocrati pepercit. Verum defenditur Diocles, quod haud primam hanc vacuationem laudavit; verum post factitatas alias ex venis maximis & longe positis; nimirum his peractis revulsionibus proxima derivatio perquam opportuna fuerit? quæ & partem affectam levat ac viribus detrimentum nullum aut paulo minus, quam minimum affert. Illud etiam phrenitidi remedium utile scripsit Bertrucius Bononiens. tr. primo sect. 1. cap. 4. cum quo est etiam Jac. Hollerius lib. 1. de med. morb. int. cap. 6. Scholio & Nicolaus Piso lib. 1. therap. cap. 10. & Jac. Fontanus lib. 1. pract. medic. cap. 16. Maniæ Avic. Sequitur Heurnius lib. de morb. cap. XII. Ad perculsionem quoque celebri, quæ commotio est easdem aperiendas commovet Ambros. Paræus lib. 9. cap. 23. His interni capitis affectibus hypoglottidum apertio debetur & vitiis verò externis Erysipelæ proficuam hanc decrevit Alsabius lib. pract. tract. 1. cap. 8. Ad guttam vero vocatam roseam, qui igni sacer est, nasi venam eandem pertundi præcipit Rodericus Fonseca in consult. Ad aurium tinnitum Theophrastus Paracelsus apud Dornæum in fasciculo medicinæ p. 71. Ad oris distorsionem Aetius lib. 2. ser. 2. cap. 30. & Ludovicus Mercatus lib. 1. de cur. morb. int. cap. 15. Ad Paralysin omnem eius meminit Jacobus Hollerius lib. 1. de curand. morb. cap. X. & Ludov. Mercatus lib. 1. pract. cap. 14. sed ad paralysin linguæ privatim Paulus Aegineta lib. 3. cap. 18. & Gul. Rondeletius lib. 1. cap. 24. ad sanguineam vero hanc explicate Autonius Rainerius comm. 1. tract. X. cap. 8. secuit & ad linguæ paralysin eas venas • Hercules Saxonia lib. 1. Panthei medicinalis & cap. 10. Eustachius Rudius comprofessor. To. 1. de cur. morb. cap. isto. testificatus est, se mulieri cuidam linguæ paralysi laboranti sectis iisdem venis detraxisse sanguinis lib. 10. non sine fructu, quod sane mirandum est. Ad eiusdem vero tumore subditas ipsi venas elidendas censuit Joannes Arculanus comm. ad 9. Rasis ad Mansorem cap. 64. Verum cum præ tumore difficile sit phlebotomen administrare; suaserim ego ut iugulares ferias ampliore certioreque cum fructu. De quorum vatorum pertundendorum ratione scriptum leges inferius suo loco. Ad oculorum dolorem Felix Platerius lib. 2 prax. med. p. 293.

Vertigini. *Inflammatio cerebri.* *Aurelianus contra Dioclem.*

Ad Rheumata capitis omnia, quæ in os ac dentes incidunt Soranus Ephes. lib. Isagog. cap. 2. Ad raucedinem Jac. Fontanus cap. 2. pract. medic. cap. 15. & Gul. Rondeletius tum ad oris vitiis generatim lib. 2. medici operis cap. 5. tum & ulceribus syphiliis l. de morbo Italico. Ad extumescentia labia reprimenda Jo. à Kethain tract. de vulner. p. 293. Ad passiones dentium Jo. Heurnius lib. de curandis dentium vitiis cap. X. Ad Bubonem pestilentem mento subnatum Jacob. Hollerius libr. de peste.

Rheumati oris vitiis & dentium.

Præter hæc omnia, quod insolens & mirabile videtur; elidi voluit has Hippocrates ad icterum nigrum lib. 2. de morb. num. 1. Verum enimvero curationem quidem ad symptoma & ad effectum iam factum spectare, non ad causam, quæ bilis est nigræ proventus invenis amplioribus redundans, professus est modo nominatus Petrus Salius eius operis enarrator, verum hæc cum iugularis externæ sit productio quæ super claviæ ac deinde cavæ ascendentis est ramus, quid prohibet multum exhausta, quo minus de maiori sanguinis fonte tangere, haurireque postremo debeat; quin multum etiam hæc ipsa malum levabit, quandoquidem & propius & celerius, quam venæ brachiorum evacuat.

Ictero nigro proficua Hipp. g'etti- dum apertio.

At Ægyptii tam multum huic phlebotomæ confidunt, ut pro arcano habeant eadem uti ad inflammationes quaslibet capitis, atque oculorum affectus; ruborem faciei, febrilem phrenitidem, vigilias, febres acutas, dum die critico natura crisin hæmorrhagiæ moratur, tertianis quoque febribus levamento esse Jacobus de partibus testificatus est.

Ægyptii eas dem aperiunt inflammationibus capitis, oculorum affectibus, ruborì faciei, febrili phrenitidi, vigiliis, febribus acutis.

CAP. XV.

De venis Faucium.

VEnarum, quæ fauces rigant, pertundendarum ad scabiem capitis, ad pustulas, quæ ab assaphati producuntur, ad dentium maxillarumque dolores, ad gravitatem capitis, ad gutturis orisque vitia, præcepta tulit ex his, quos equidem legi, Joannes à Vigo lib. 9. chirurgiæ c. 2.

Quibus vitiis utiles.

CAPVT

CAPVT XVI.

De Venis iugularibus.

IVgularium venarum, quæ rami superclavii sunt propagines, apertio principum auctorum testimonio succurrunt, cuius suffocationis periculo, dolori Capitis contumaci & maligno, apoplexiæ, cataphoræ, præfocatoriæ anginæ, raucedini insolenti, dispnææ, asthmati acuto, peripneumoniæ, pleuritidi, splenico dolori, Lepræ incipienti, impetigini, herpeti esthiomeno atque aliis: ita, inquam & Razes & Avicenna, & Haliabbas & Albucasis & auctor lib. de anat. vivorum constituêre. Sed è Græcis Al. Trallianus in curatione cynanches usu felicissimam hanc phlebotomen, cum venas lingvæ subiectas non invenisset, expertum se fuisse testatus est lib. 4. cap. 1. particulâ de venæ sectione: quam eandem remedii felicitatem perhibuit ab experto Prosper Alpinus lib. 2. de med. Ægypt. cap. 9. citat autem & ex Hippocrate hanc sententiam Andreas Cæsalpinus lib. 6. art. medic. cap. 3. præter hos auctores etiam de venis iugularibus loquutus Soranus Ephesius Isagog. medic. cap. 21. cum ait, secandas colli venas duas propter abundantiam humorum in capite vel oculis aut gingivis. De his etiam multo certius tradidisse videtur Actuarius cum lib. 3. meth. meden. cap. 1. ait; Sunt, qui venas colli incidunt, verisimileque est eas iuvare, cum sanguis copiosior ad caput confluit, atque idcirco inflammationem in cerebro excitat, aut sensus veluti detinet, κάτοχος nominatur: verum eas plures devitant, quod sanguinis fluxus ægrè compesci possit, attamen necessitas nihil non exigit atque ob has causas, & Mesuæus idem remedium eidem operę proposuit sermone huius rei proprio.

Strangulationum periculis & phalea, apoplexia, cataphora, cynanche. Raucedini asthmati, speciebus acutis, Peripneumonia pleuritidi, splenis dolori, lepra.

Has quoque sub phrenitidis inflammatione venas aperit Bertrucius Bononiensis tract. 1. sect. 1. cap. 4. torpori membrorum Alexand. Benedictus libr. 2. cap. 33. Apoplexiæ vero idem libr. 2. cap. 35. & libr. 5. anat. cap. 5. præclarius item Petrus Forestus capite de apoplexia & Johan. Heurnius lib. de morb. capitis 23. & Jo. Riolanus in meth. meden. part. cap. de apopl. & Jac. Fontanus lib. 1. pract. medic. cap. 22. Sed & de fluxibus oculorum magno cum fructu iugulares venas incidi testatus est Gulielmus Fabricius Hildanus in Libello de combust. cap. 13. & iure merito scilicet, quando ab externis hisce iugularibus & carotidibus venæ in coniunctiva tunica oriuntur; ut recte advertit idem observatione primâ. Præter istos omnes auctores est Andreas Cæsalpinus, qui lib. 2. quæst. medic. 12. demonstravit, suffocationem in angina fieri magis oppletis venis iugularibus quam clauso Laryngis osculo: quod si verum est, ut equidem puto, verissimum aperte cognoscitur necessarium plurimum in angina suffocante hanc esse phlebotomen. Vtilem autem facile putat J. Riolanus in meth. medic. particul. cap. isto. quam utique vacuationem, si usitassent in pestilente angina nostri medentes, non tot millia puerorum fortasse missi fuissent ad orcum. Ad hos omnes, qui venarum istarum apertione tolluntur, morbos adnumeravit & Martinus Rulandus in suis de phlebotomia tabellis, Maxillarum scil. & mammarum tumores, cancrum corrosivum, & noli me tangere, atque alia quædam vitia, quæ prius annotaverat Arnoldus lib. de reg. san. cap. 37. Verum enimvero & hoc nostro tempore & aliquanto superiori factum est; ut & abhorreant professores ab hac vasorum sectura & damnatam perpetuo silentio reliquerint, perinde ut ne sit aliud id quidem facere, quam iugulare homines velle, tum discriminibus, quæ antecedunt, tum quo consequi possunt, perhibitis; antecedunt quidem difficultates secandi, quod sub tangentibus digitis dissiliunt non innixæ carni subiacenti; quemadmodum aliæ multæ, sed glandulis mollibus lubricisque incumbunt. Ac neque arteriæ, nervique sunt ab his dissiti; quas ob res periculum est, ne & hi convulnerentur. Deinde ubi sectio probe successerit, fieri non potest, ut sanguis effluens reprimatur citra firmiorem deligaturam, quæ in collo facta suffocationis periculo non caret. Postremo & illud periculum est, ad caput sublevandum pertinens, quod ex plenitudinis causa cephalæam, apoplexiam patitur: nam collum ante sectionem fricare ac ligare expedit, ut venæ tumore ac tensione se prodant, quæ res cerebrum magis replet affectumque auget. ita Jac. Sylvius in meth. pract. cap. de apoplexia sanguinea vel rectius Marcus Gatinaria, ex quo viro hic homo transtulit. Hæc incommoda omnia iugularium venarum apertionem quasi condemnant & dissuadent; verum tanti non sunt eadem, ut prorsus abstinendam ac reiiciendam hanc Phlebotomiam faciant, missis tot tantisque subsidiis ac beneficiis, quæ singulariter ex his eveniunt. Nam quod ad illud Sylvii spectat, respondet idem emolumentum maius evacuatione, quam incommodum esse, præsertim cum etiam in vena frontis secanda collum sit stringendum, sed tunc minor superest copia, deinde quod ad pericula, quæ oboriuntur, spectat, diligenti hominis industria haud difficile occurri potest observationibus & cautionibus servatis, quas in secaturo Chirurgo proposuit Jac. Carpensis in Isagog. anatom. tum Jac. Hollerius in scholio de cur. apop. tum Laurentius Jubertus in adnot. ad Guil. tr. de Lepra pag. 884. & Josephus Quercetanus tetr. 122. prima est præparatio venæ per frictionem frontis & deligaturam colli convenientis asserculis utrinque ad collum alligatis supra iugulares à claviculis ad aures & à sterno ad mentum, ne prohibeatur libera respiratio, quod in cane se dixit expertum Hollerius exectis pilis. Sed Jacobus Carpensis vinculo colli omisso, vult, venter inferior medio iliis & hypochondriis interstitio, vinculo quantum satis est

Opinio de suffocante angina singularis.

Anginæ suffocanti iugularium venarum apertio perquam utilis.

Difficultates aperiendarum iugularium venarum.

Diluuntur phlebotomen hanc dissuadentes rationes.

In cane Hollerii experimentum.

Iacobi Carpensis de hac re præcepta.

tis est constringatur, interim vero clauso æger ore spiritum comprimat in sese, mox collum surrectum ad partem utramlibet, quam fieri potest maxime distorqueat, atque hoc tum, ut extumescens optimè compareat vena, tum ut vinculo post vacuationem competentem resoluto colloque medium suum in situm redacto venæ plagula à redeunte cute, quæ vulnerata proximè non fuit, integratur, interim per forcipulam aut simili quopiam instrumento apprehensa vena per phlebotomum immersilem, id est, cum supercilio rotundo febrefactum phlebotomo pilum habente, id est, pili instar acuto utitur Avicenna lib. 4. d. 5. cap. 20. quamquam vult Dinus in eodem loco exiguâ secturâ in supremo colli loco secundum obliquum (per transversum isti dicunt) aperiatur, postremò Galeni pulvere adstringente atque agglutinante utitur imposito super panniculo ex posca expresso & ovi albi spuma diluto: Sunt & qui (Gallici nempe scriptores) picis emplastrum præferant, cum mediocri pressu vinculum inducatum, at capite sublimiori collocetur æger, qui situs est conservandus cum optima diæta per plusculos dies. Hæc phlebotomiæ iugularium administratio secundum Carpensem erit. Cæterum & hanc Prosper Alpinus lib. 2. de med. Ægypt. cap. 10. & huius gentis consuetudine descripsit, quæ à priori discriminis illud habet, quod in hac vena per rectitudinem scinditur, quod etiam Albucasis l. 3. chir. c. 97. fuit præceptum. Nuperrimè verò Petrus Paulus Magnus lib. de phleb. cap. 10. aut quicunque ministro medicus eruditior locum indicavit perperam, usus testimonio Galeni qui cap. 6. lib. 2. de decretis Hippocratis & Platonis de iugularibus anatomica experimentia præcidendis loquutus est, antequam ineunda sectura sit, vinciendum locum autumat tum superne, tum inferne; nimirum ne sanguinis profluvii sit periculum, inquit, tum venam in medio vinculorum colò pertundenda.

Avicenna. *Dinus* *Prosper Alpinus.* *Petrus Paulus Magnus.*

Dictum iam est ex multorum scribentium opinione, quantum apoplexiæ conveniat sphagitidum iniectio: verum nemo melius Gul. Rondeletio, qui & mirum in modum hanc approbavit & ab aliorum improbatione tutatus est his verbis; qui sectionem hanc damnant, quod, ut solet brachium, sic collum ligari nec possit nec debeat in tam magna difficultate respirandi, hi non intelligunt ligare brachium, ut venæ sint conspicuæ: satis vero sunt conspicuæ iugulares in apoplexia, siquidem sanguine fluente in caput multis vaporibus implentur ac turgent, qui autem hanc rationem vituperant, quoniam à Guidone atque aliis proditum est, accepta vulnera in collo esse lethalia, quod sectis iugularibus sanguinis erumpentis impetus non possit cohiberi, nec advertunt verum esse, si omnino dissectæ sint; sed licet chirurgo eas modice aperire & cum satis sanguinis exierit medicamento Galeni & pilis Leporis, aloe, thure atque albumine ovi sangvinem cohibere: quapropter id remedium præstantissimum censeo. Ad eos omnes Ludovicus Mercatus lib. de int. mor. cur. cap. 13. quod est de apoplexia, hæc de re ista scripsit, pauci verò audent, rustico quodam timore perterriti, iugulares venas discindere, tum ob timorem suffocationis ex deligatura, tum propter defluxum difficulter compescibilem. Verum has secare urgente necessitate maxime cum consensu alterius viri docti tutum est, si scissio minima sit & nullâ factâ ligaturâ, quod venæ conspicuæ sint & ea non egeant, nam promptius per has venas sese exonerat caput, quam per quasvis aliarum. Obstat huic viro, & aliis plerisque Albucasis lib. 2. chir. cap. 97. sectionem præcipiens aliquantulum amplam & conglutinari plagam facilè dixit; quamobrem vides exercitatis professoribus non tantum huius phlebotomiæ timorem esse, quantum aliqui adstruunt. Quid autem, quod sub hæmorrhagiæ periculo facile constringi transuto filo possunt hæ venæ? quod & in arteria capitis fortuitò aperta fecit Ambrosiut Paræus lib. 9. cap. 4.

Gul. Rondeletius. *Ludovicus Mercatus.* *Albucasis.*

Sed omnibus modis minimè verenda phlebotome hæc apparet; quandoquidem in valetudinario sæpenumero feliciter hanc & tutò sum expertus, qualem interdum à Donato Donno & Francisco Auletta doctoribus medicis spectari obtigit in Petro Corvino Neapolitano, cui carcinoma nasi curabatur mea manu confectum, & in Olitoris uxore à Synanche propemodum strangulata à Vincentio Lembo medicò item Neapolitano atque aliis. Dici autem non potest, quam mirè levatos se senserint utriq; ex sangvinis vacuatione ista. Nuperrimè autem quasi miraculo quodam à mortifera cynanche, quæ cibum potumque quatriduo intercluserat liberasse visa est militem quendã nostris valetudinarii lectis decumbentem; res omnibus eiusdem loci medicis sive Physicis sive Chirurgis nota.

Historia An. 1630.

CAPUT XVII.

De vena Dorsi & de vena sterni.

SUnt venæ quędam, quantum quidem ad usum secandi pertinet, ignotæ tantundem & ad tuendos servandosque homines eodem vacuationis nomine proficuæ; quid violentã & rapidã, ut ita dicam, convulsione gravius? quid cephaleâ exitiosius? quid oculorum vexationibus detestabilius? quid Epilepsiã, quam nostri sacrum & Herculeum, id est, immanem & præpotentem morbum dixêre, funestius? at his omnibus tamen unica vena sub imam cervicem aperta succurrit, quam eius rei primus Gulielmus Rondel. præter cumulatam aliarum rerum scientiam anatomes, ut mihi semper visum est, intelligentissimus in primo meth. curand. morb. capit. 37. fen. in observatione, quam addidit ad superiora sua cap. de convulsione descripsit his ipsis verbis, sanguinis missionem nullus scriptor præscribit; interea

Dorsi venâ sectio concussis ducibus concussi. *Epilepsia.*

in tetano tamen aliisque colli convulsionibus, ut & in epilepsia secta prodest vena non omnibus cognita, quæ in prima dorsi vertebra conspicitur elata & per summ m vertebrarum spinæ ad os usque sacrum dorsum perreptat: & paulo supra primam eam dorsi vertebrã in spinam subiens occulitur. Veruntamen si sanguis addidit, derivatione à collo deducitur & una cum sanguine quidquid humoris pituitosi musculos colli perfundit atque induit; aut si nusquam ea apparet, eo in loco sunt affigendæ cum scarificatione cucurbitulæ: hæc Rondeletius, quæ tam multi momenti visa sunt Ludovico Mercato, ut lib. 1. de cur. mor. c. 18. ad convulsionem idem remedii præscripserit. Cæterum & de quibusdam aliis affectibus hac venæ sectione medendi hæc tradidit idem Rondeletius l. eodem c. 49. quod de ophthalmia non vera fuit inscriptum; Fiat sanguinis missio, si pauca sit quantitas materiæ de vena, quæ est inter spathulas: confert enim in dolore capitis cum est in anteriore eius parte & in oculorum affectibus, quia divertitur humorum fluxus. Sed oculorum doloribus privatim hanc probavit Felix Platerus tom. 2. prax. med. tit. prop. p. 293. confirmatur autem phlebotomes hic usus auctore M. Hippocrate, qui libro de visu, Codice pleniore Anutii Foësii ad tuendum sub imminente cæcitate visum, venas has peculiariter exurit, pungit & hanc venam hæmorrhagiæ comprimendæ Alexander Benedictus l. de cur. morb. c. 5. quod ipsum ad idem symptoma remedium proposuit, Marcus item Gatinaria Comm. in 9. Razis cap. isto traductum à primo Gentili Fulginate in l. de cur. febr. cap. de hæmorrhagia & cap. de somni profunditate, quo loco venam hanc orassam dicit, habes iam nobiles & singulares de nova phlebotome observationes.

CAPVT XIIX.

Tabi avertenda. TAbis de fluxionibus avertendis venam, quæ in osse pectoris apparet, sauciandam primus ex omnibus, quos legi, censuit Ioannes Marinellus in consilio pro phthisica puella quod excusum extat apud Curtium Marinellum nepotem lib. de mulier. ornam. F. id quod omissum pro rei novitate nolui.

De vena axillari.

ACciditinterdum, ut axillaris id est interius ab axilla exurgens vena in brachio superiore sit incidenda: quod fit scilicet aut brachii flexu, luxatione, ulcere, abscessu, vitio denique quovis interius oblæso; aut minime apparentibus, aut ob plurimam superiorum temporum sectu-ram occæcatis callo vasibus, aut repugnante homine, qui tractatur; aut etiam, ut sanguis à superioribus partibus quam proximè detrahatur. Difficili autem huic phebotomiæ, propter adiunctam arteriam tutam secandi rationem excogitavit tradiditque nobis Oribas. l. 7. collect. c. 6. qui, duo, inquit, consideranda erunt, ut eam ligemus quam maximè parte pulsus arteriæ nobis indicat. Quod ubi fecerimus videamus an locus ulla ex parte infletur: sique infletur, vinculum statim solvendum & quod inflatum est, ad æqualitatem redigendum & iterum ligandum initio deligationis in primo loco, ubi arteria sub interius brachii caput est sita, conandumque est ut venam inferius incidamus, quia eò in loco disiuncta ab arteria est per venam medicam, cui nullum vas subiicitur: sed nervus est ut ante dixi, notabilis in medio flexu, quem ne tangamus, diligenter est animadvertendum.

CAPVT XIX.

De venis manus indefinite.

Erysipelapulmonum VEnas manus innomitatè pulmonis Erysipelati sedandæ pertundendas meminit Hippocr. lib. 2. de morb. cap. de Erysipelate pulmonis inscripto. In qua commentarii particula Petrus Salius advertit phlebotomen hanc à morbi vigore factitandam; nam & ita plurimam morbo resolutionem, ac laborantibus levamen evenisse scribit.

CAPVT XX.

De vena pollicis manus.

NEscio equidem ad hoc tempus, quem dicturus sum, phlebotomes usum, an multi norint, an non etiam usitarunt. Porro septum transversum dolore infestante arteriam, quæ inter pollicem atque indicem excurrit, aperuit Galenus l. de cur. per sang. miss. cap. 22. & Soranus Ephesius supra pollicem venam incidit propter inflammationem pulmonis, venasque in manibus pertundit. Avicenna vero & post hunc Bertrucius Bononiensis hanc in Letharge aperiunt viribus vitæ sustinentibus. Ex quibus autoribus transtulit & Ludovicus Mercatus ad Ophthalmiam medendam venam ex manu recte opposita pertundendam vult Razes in opere de divisionibus, quem sequutus videtur Ludovicus Mercatus lib 2. de cur. morb. cap. 22. in ophthalmiæ diuturnæ & contumacis curatione. Ad corneæ quoque tunicæ tubercula bothor arabicè vocata venas manus dissecat Alsarabius tr. 4. sect. 3. c. 3. & exasperatæ eidem cornæ c. 7. Insaniæ vero Alex. Benedictus l. 2. c. 29. hanc quoque & aliis morbis secuére neoterici, dolori oculorum Felix Platerus to. 2. prax. med. p. 293. quod credo legerat apud Gabrielem Zerbum l. de anat. ex auctoritate Alconomasi id tradentem. Ad extremum hæc venę sectio mirifica est sic in allevando capite atq; oculis laborantibus, ut cæphalæam ocularem appellarit Guido: atque illud fit, inquit Iac. Carpius in anatomica enarratione Mundini c. de vena cava, quia ramus est coniunctus cum funi vocato, brachii vena. Ita quidem nos de hac re: quamquam aliter alibi. *Dolori septi transversi convenit.*

CAPVT XXI.

De Vena Seylen Arabibus dicta, nostris Salvatella.

DIscurrit inter digitum auricularem atque annularem, magis autem ad annularem spectat vena non ignobilis, quæ Seylen ab Arabibus, salvatella vero à nostris medicis appellatur, inter pollicem atque indicem aliorum opinione reperienda, *Ad vocis detrimenta oris stomachi noxas. Cordis dolorem, Isteritiam,*

Febres omnes, pectoru obstructionem, Inappetentiam, faciei oculorumq. pallorem, ophthalmiam.

rienda; cuius apertè Martinus Rulandus in suis de phlebotomia tabellis complures recitat utilitates, cunctas in diuturnis morbis experiendas. Verum quas optatiores ac probatiores hic homo præterit, ex doctis aliis plerisque repetam, nempe melancholiæ, Gualter. Bruel. & Nicol. Piso l. 1. de cur. morb. int. cap. 23 impetigini & volaticæ vulgò dictæ de brachio tollendæ, venæ huius apertionem maxime facere scripsit Nicol. Florentinus ser. 7. tract. 6. sum. 1. cap. 9. & ad elephantiasin & quartanam Gul. Rondel. lib. 3. pract. c. 87. itemque ad bubonem pestiferum mento subnatum utiliter aperiri tradit Jac. Holler. lib. 2. de peste cap. de bubone; sanguinis per os eiectationi per utilem statuit Aretæus lib. 2. morb. diuturn. cap. 2. & Arnoldus lib. 2. Breviarii cap. 8: qui & respondentem huius manus loco venam pedis etiam utiliter secari docuit. Quem sequutus est & Heurnius l. de morb. pect. cap. 6. & Nicol. Piso lib. 2. de cur. morb. int. cap. 6. Jo. verò Mesuæus lib. 2. Grabad. cap. de phtisi & eidem usui venam hanc aperuit. Et hunc imitatus ad sanguinis sputum Guliel. Brixiensis, oper. pract. cap. de sputo sangvinis. Hæmorrhoidibus revocandis venam hanc quam tum lienariam, tum iecorariam vocat; vulnerandam consulit Alexand. Bened. l. 22. de morb. cur. c. 10. & 14. ad hæmorrhoidas vero, quæ fluxu molestat, bis in anno venam hanc pulsandam censuit Rodericus à Fonseca lib. 1. consf. 27. qui & eandem ad cancrum mammæ sauciat consf. 43. tom. eiusdem: Salvatellam item manus aut pedis in diducta rotula genu pungit Guil. Salicetus lib. c. 26. Arabes sicut recitat Jac. Holler. lib. 6. de cur. morb. inter. cap. 63. & arthriditi secandam voluêre: quo loco atque etiam l. de iecoris inflammatione suspectum superstitionis remedium cum habet Ludovic. Duretus, huic nos nihilominus occurremus & antiquam phlebotomies celebritatem obstare, nec non auctoritatem præter principum, quos dixi, virorum, etiam summi Hippocratis, qui l. 1. de morb. 10. ad phthoen 2. verò eiusdem operis 53. ad pulmonum oppressum, & libro de locis in homine, quemadmodum advertit in libro de febrib. Joannes Manelphus medicus Romanus & lib. de sterilibus num. 24. in fæminis, phlebotomen hanc non obscurè probavit; sed & Franciscus Vallesius gravissimus Hippocratis observator lib. 7. Contr. cap. 5. & Guliel. Rondeletius lib. 3. pract. meth. cap. 8. & Petrus Vascus exer. medic. tr. 4. cap. 6. diff. 2. Salvatellas utrasque sectas respondentibus & hepati aut lieni sympathiâ conferentes esse, quippe, quod externæ partes internarum sint emunctoria, decrevêre. Ad extremum autem non iniuria præstabilem hanc phlebotomen credes, quæ sine virium detrimento semper evacuat (unde salubris dicta est ipsa) in morbis alioqui non mediocriter gravibus: omnino autem hanc aperiri licet vice basilicæ, hac non se proferente, ut suasus est Arnoldus l. de reg. san. cap. 37. Itaque Avicenna lib. 4. fen. 3. tr. 3. cap. 3. cum venas magnas aperiri sub his affectibus malum iudicet venis parcens aliis, manus frontis & narium tutas apertu testificatur. Itemque & Marsilius Ficinus lib. epidemic. antidot. cap. 8. siquidem circa brachium vel latus sinistrum pestilens nota apparuit, Salvatellam inter dextræ manus minimum & annularem digitos existentem venam aperit; si vero in brachio vel latere dexterò papula se prodiderit, inter medium & annularem eiusdem lateris, digitos reptantem venam pulmonis dictam, pertundit. Si post aures extiterit mittitur, inquit, sanguis ex cephalica eiusdem lateris, quod si hæc haud facilè comprehendi possit, mittatur ex communi: quæ si neque ipsa pateat, secetur in manu vena, quæ inter pollicem transcurrit & indicem. Hæc ille: Cæterum autem, ut de administratione iam aliquid dicamus, cum non admodum se prodit, transversim insecanda, quod notavit Gabriel Zerbius in anatome salvatellæ.

Aretæus. Arnoldus. Heurnius Mesuæus. Roder. à Fonseca. Jac. Holler. Lud. Duretus. Arnoldus

CAPUT XXII.

De vena inter annularem & minimum digitum reptantem.

PAuci quidem scriptores phlebotomes ex intervallo annularis & minimi digitorum meminerunt: cum tamen æqua ratio sit huius vacui pollicis loci feriendi: Surculi quippe sunt cephalicæ descendentis, quem funem brachii vocavere posteriores ex Arabistis anatomici. Illum quem legi usum huius venæ tentandæ prodidit Jacobus Hollerius in lib. 1. de curand. inter. morb. cap. 63. qui est ad arthritidem, citat autem auctores Arabes haud descriptis locis: differte quoque meminit eius rei autor libri quod inscriptum & præsagium experientiâ confirmatum cap. de sang detractione.

CAPUT XXIII.

De venis abdominis & scroti.

VEnas abdominis priscis incidi consuetas testatur Avicenna lib. 1. fen. 4. do. 5. c. 20. atque e iunioribus Syluaticus in controversiis. Venas scroti crassissimæ superioris venæ pudendi surculos ad levandos prægravatos renes copiosos humorum ichores lieni refundentes & ad hydropem primus aperiri docuit Hippocrates in l. de inter. affect. num. quæ res multa cum ratione proposita videtur, quando defluxus istos in hydropicis sentire frequentissimè solitum sit scrotum; atque id quidem fit, quia pudenda vena sic appellata, siquidem ad hæc loca dirimitur ramus, iliaci descendentis & hic cavæ venæ, in qua una peccantis eiusce sanguinis est proventus, præterquam quod cum præcisè dicat Hipp. fieri morbum hunc à sinistra vena, porro à renali sinistra notum est venire ad testem, spermaticam: in qua & vasis deferentibus & parastatis virulentâ ganorrhæâ suppressis, scimus in scrota sæpissime excitari tumorem inflammatorium non mediocrem: tam magna scilicet istarum partium est, communitas. Quas ob causas cum superiores partes deliquerint, inferiores has, quæ consentiunt exhaustum in multo cum interiorum levamento prorsus apparet. Sed ipsum scrotum alto tumore distentum, elisis & exultantibus huius ve- *Hipp.*

nis comprimi levarique consuevit; quod equidem in Michaele Angelo Patere Calabro Rossanensi, feliciter expertus sum.

CAPUT XXIV.

De vena superiori & inferiori præputii item de venis assistentibus.

SEctam hanc superioris præputii venam remedio esse tumoribus, atque inflammationibus testium, ac vitiis omnibus vesicæ, arenulis, calculo & hoc genus malis retulit ex Avicenna Joannes Ketham in summula venarum, quæ pertundi consuevere.

Venæ verò, præputio quæ subest, sectionem Hydropicis & aliis ventris tumorib⁹ probe facere scripsit ex Avicenna Joannes Ketham in summula venarum, quæ medicos in usus secantur.

Adiectas insuper duas hinc, atque hinc, præputii venas, secando utiles esse tumoribus testium, ac dolori renum & sphyncteris scripsit ex Avicenna Joannes Ketham in Compendio phlebotomiæ.

CAP. XXV.

De venis secus genua positis.

VEnarum, quæ secus genua sunt positæ, sectione & inflammationes & dolores renum & lumborum, coxarum & vesicæ, arthriticas denique affectiones mirabiliter curari notavit ex Avicenna Joannes à Ketham in summula venarum. *Io. à Ketha.* Ego vero vas interioris genu Barnabæ de Palma Neapolitano, qui tumore totius tibiæ suræque phlegmonode torquebatur præsentaneo fructu pertudi præsente Galeatio Foucano diligente medico civique Arianensi, qui multam nostram in agendo fiduciam ac dexteritatem admiratus est. *Historia An. 1630.*

CAP. XXVI.

De vena poplitæa.

DEsierunt iam nimium diu pertundi vena poplitis atque ischias maior, imperitia, equidem non dubito, primum anatomes, deinde incuria atque neglectu: quæ res detrimentose non esse nequit salutaris medicæ operæ indigentibus, atque liberavit una sæpe detracti sanguinis opportunitas à gravissimis morbis occubituros, aut misere victuros mortales, quo non sit ulli mirum: ad hunc modum refert *Galenus lib. de ther. per sang. mis. cap. 18. quod refert & Rabi Moses* ischiadas sive coxendicis noxas uno die facta ex crure vacuatione curatas, quæ ad hanc rem, venæ malleoli sectione commodior est. *quo eodem lib. itemque alio de rigor. trem. & palpit.* perspicua est eiusdem sententia, venis poplitis apertis, propterea quod superioribus magis propinquant: inter omnes maximè menses morantes provocare. *Galenus* Cui placito & *Avicenna consensit lib. 1. fen. 4. cap. 20. sed Gabriel Zerbus in anatome poplitææ,* demonstravit huius venæ sectionem in succurrendis uteri hæmorrhoidumque vitiis longe præstantiorem esse saphena, propterea quod amplius est vas poplitis, quam in talo atque etiam superioribus propinquior, quare & sanguinem uberius vacuat & crassiorem expedite magis trahit. E iunioribus vero *Felix Platerus anatomicus plane nobilis To. 1. praxeos medicæ tit. de mentis consternatione p. 70.* apoplexiæ tam multum utilem hanc fecit, ut humerariæ sectioni prætulerit: quapropter & epilepsiæ medendæ pariter conveniet, quod & *Nicolao Pisoni visum est lib. 1. curand. morb. cap. 19. & Alexand. Benedicto lib. 2. de cur. morb. cap 37.* visum est. *Platerus.* *Nic. Piso.* Similiter *Iulius Cæsar Arantius l. de tumor.* anginæ ferens remedium tam multum poplitææ & malleoli sectioni favit, ut detrimentosam initio morbi superiorum venarum sectionem, perutilem vero ac necessariam istarum fecerit. *Iulius Cæsar Arant.* *Anginæ.* *Qui idem vir hoc ipso lib. cap. 37* aneurysmati, quod in iugularibus excitatum est, succurri per eam vacuationem, cæteris ex cubito fluxionem ad affectum locum ducturis diserte professus est. *Aneurysmati.* Illud igitur præsidii hoc nostro seculo cur iaceat exoletum, ubi principum & probatissimorum virorum auctoritas, qui frequentissimè nobis phlebotomen hanc veluti per quam frugiferam commendarunt? *Ab autoritate.* quos ipsos unum certum est acrius inspexisse dormitantes; quam nostri quidem omnes vigilantes omni cum adiecto studio atque animadversione possit advertere. Jam igitur quod nostro & superioribus aliquot seculis saphena libentius quam poplitæa solita sit incidi, factum id arbitror, quia tum propiore situ & maiore vasis affluvio potest adiuvare; tum etiam inventu facilius est vas illud: adeoque prompte apparens in excarni loco, ut propterea saphena quasi σαφὴς id est oculis aspectabilis dicta sit græcis. Ita quidem Ischiadis dolori finiendo poplitæam potius, quam Ischiadem venam aperiendam voluit autor libri de vivorum anatome, quem admodum *Gabriel Zerbus in anatome poplitææ & saphenæ demonstravit,* & quemadmodum *ex Avicenna Ioannes à Ketham in venarum secandarum summula notavit.*

Cruralis autem rami cum utraque vena sint surculi; utrius, rogo, magis, superioribus concedere possit evacuatio proximine, an remotissimi? quod non tantum vicinitate principii, beneficium est sectæ venæ, sed quod largius etiam effundere de maiori caudice sanguinem exuperantem possit. Has ob causas igitur nos, quos genius in efficacem exercendam & scribendam medicinam impulit, accuratè rem hanc scriptis nostris asseremus. Porro boni professoris officium, cum primum vitium in arte exercitum adverterit, protinus in illud non negligenter animadvertere. Iam igitur ad rem devenio. Ad erysipelas capitis accommodatam hanc dixit *I. Cæsar Arantius lib. de tumor. cap. 4.* *I. Cæsar Arantius.* Ad chrenitidem verò *autor libri, qui vocatur præsagium experient. confirmat.* qui vir illud etiam addidit à nobis minime contemnendum quin sedulo servandum documentum; ut superioribus quidem partibus sanguis ex internis cubiti venis detractus proficit: ita & inferioribus ex poplite vel talo derivatus.

Item ad columellæ phlegmonem *cap. 35.* & ad Anginam *c. 34.* ad gravem auditum *Ioannes Zecchius consultissimus medicus Romanus in consultatione 43.* *Ioan. Zecchius.* Præter autem partis animalis vitia, quibus hæc venæ sectio succurrit, esset ditionis eius, quam dicunt, vitalis, partes affectas tentata eadé, iuvare

Pleuritidi. *Galenus.* iuvare solet, quando etiam in Pleuritide cum fructu secari sestatus est *Gal. in lib. quod inscriptum est præsag. experientia confirmatum & alibi.*

Rationem verò declaravit *Gabriel Fallopius in opere observat. anatom. pag. veneta 80.* Quod cum vena sine pari costas irriget, huius surculi plurimum coniunguntur his omnibus quod infra umbilicum sunt: quam ob causam deliberat vir Mutinensis non leve ad pleuritidem personandam adiumentum futurum si poplitæa secetur. Inde etiam in pestilenti calamitate ducendum ea parte sangvinem utile censuit *H. Mereurialis lib. de pestilent. cap. 26. Thomas Iordanus tract. 3. de peste cap. 6.* nec non ille de quo retulit medicus Vtinensis, dignus qui nominetur, Propertius è Simeonibus qui simul ac se bubone tentari sentiit, cum magister phlebotomus non esset, ipse sibimet ratus est, expedire, ut vim inferret.

Hippocr. Quin ipse etiam *Hipp. lib. de ossium natura 12. & lib. de nat. hum. num. 20. & 21.* ne dum inferiorum partium, id est, lumborum, coxendicum, testium, vel & dorsi doloribus poplitææ sectiones faciendas præcipit: itemque & *Avicenna, qui* *Avicenna.* *fortasse & hunc locum legerat. lib. 3. fen. 22. tr. 2. c. 3.* Sed & tussiculosis ex usu fore poplitis hunc ex- *Petrus Vasco* haustum statuit *Petrus Vasco exerc. med. tr. 2. cap.* *Phthoa.* *8. diff. 1.* Phthoæ vero *Gul. Rondeletius etiam ci-* *Rondeletius* *tato lib. 3. pract. cap. 7.* & hunc sequutus Jacob. *Iaco. Pons.* Pons. in Isagoge medica. palpitationi denique *Palpitationi.* cordis præsertim, quæ fœminis ex defectu men- *Io. Heurnius.* sium accedit, *Io. Heurnius lib. de morb. pect. cap. 8.* in recurrente vero pleuritide viris, quidem ex defectis hæmorrhoidibus, fœminis vero & suppressis mensibus idem auxilii fecit *Petrus Vasco Lusitanus tract. 5. cap. 12. diff. 12.* Jam autem quod ad regionem naturalem spectat ex *Avicenna Ioannes à Ketham in summula venarum probavit* ad abscessus doloresque renum & lumborum, coxarum, vesicæ & arthriticas affectiones, *Gulielmus Rondeletius lib. 3. meth. curand. morb. cap. 7. & Iacobus Hollerius lib. 1. de cur. morb. intern. cap. 63.*

Ad vomitum sangvinis bonam fecit, qui & in uteri cancri curatione poplitæam aperuit lib. 3. cap. 74. itemque urinæ ardori, qui ex commoto in coitu semine & mox retento proficiscitur *li. 3. cap. 49.* hac phlebotome profitetur citissimè curari: at *Gal. lib. de venæ sect. quem citat Solenan-* *Avicen.* *Galenus* *der consf. 20. s. 4.* & Avicenna loco paulo antea ci- *Solenander.* tato tradidit hâc eâdem phlebotomiâ & ani do- *Ani doloribus.* lores & hæmorrhoidas levari: ad cuius ani cum inflammatione prolapsum retrudendum & hanc *Hæmorrhoidi.* venam aperit *Nic. Piso lib. 3. de cur. morb. inter. c.* *Intestino recto prolapso.* 19. Ad hæmorrhoidas vero levandas *Iulius Cæs. Arantius lib. de tumoribus p. n. cap. 56.* Ad hæmorrhoidas etiam hanc aperiit *Alexand. Benedictus lib. 22. cap. 10.* & ad præpurgandas menstruas puer- *Puerperiis.* perii superfluitates *lib. 27. cap. ult.* & ad nephriti- *Nephriticis* cos dolores demulcendos *lib. 23. cap. 18. & cap. 63.* & hos utrosque viros sequutus *Nicolaus Piso lib. 2. de cur. morb. int. c. isto, ac Renerius Solenander consf. 15. sect. 1.* & ante hos *Gabriel Zerbus in anatome saphenæ, Galenum citans autorem in l. de venæ sectione,* *Dolori renis.* qui tamen omnes ex uno id *Hippoc. 6. epid. sect. 1. part. 5.* in dolore renis aperiendam docente didicerunt: ad quam nephritidem etiam mirificè commendavit *Iac. Hollerius cum Lud. Dureto lib. 1. de cur. morb. inter. & de nephr. atque etiam perioche 8. operis de comp. med. loc.* quibus viris omnibus auctor est *Hippocr. lib. 6. epid. sect. 7. tex. 5. & lib. de ossium natura 12.* licet lumborum dolores hic vere nominet, non nephritidem. Consensit vero Hippocrati *Galenus in commentario 2. de natura humana particula. 4.* Deniq; laborantes omnes partes, quæ sunt infra renes, levamen sectione recipere suadetur multis *Galeni locis, qui sunt cap. 18. lib. de therap. per sanguinis miss. c. 11. meth. lib. 13. 36. aphor. l. 6. &c.* quam- *Inflammat. vesicæ.* obrem rectè ad vesicæ inflammationem hoc usus est *Epiph. Ferdinandus in histor. med. 19.* Satyriasi quoque in hist. 26.

Atque hæc quidem per medicos phlebotomes approbatio fuit internis potissimum affectibus; cæterum externis non nihil & illa proficit, qua & coxendicos certissime sanari scripsit *Andreas Cæ-* *Coxendicis* *And. Cæs.* *salpinus art. med. lib. 3. c. 20. Felix Platerus tem. 2. tit. de habitus corporis dolore p. 715. & Petrus Vasco Lusitanus exerc. medic. tract. 2. cap. 8. diff. 1.* sequuti ut arbitror *Hippocratem lib. de ossium natura 12.* *Hippoc.* *& lib. de loc. in homine 34. & lib. de int. affect. F. & l. de genit. F.* aut etiam sequuti *Razen l. divisionum* *Razes.* *cap. 13. circa finem.* Cum autem & in talo, morbis, qui ab hepate proficiscuntur, venam hanc pertundi liceat, *auctore Gal. con. 36. aph. 6.* iuvabit certe coxendicos loci propinquitate magis sub genu, quam ad talum aperta. Præter coxendicem & ad dolorem ossis coccygis præsentaneum hoc remedium comprobatum usu retulit *Petrus Paulus Placentinus l. phlebot. cap. 16.* qui ut ad e- *Petrus Paulus Placentinus.* vocandam extrorsum & patefaciendam venam, quæ aliquando sub cutem condita est, oblongam, utilis est hæc phlebotome tumori rubori & infirmitati pedum, ut notat *Rulandus tr. de phlebot.* sed necessitate rei iam cognitâ sectionis administrandæ rationem tandem apetire vocamur quæ certe plurima inveniendo in vase consistit: ut igitur invenire facile possit, quod incarnosa latitat loco, sæpe deligatura facit, sed non sine per spongias fomento, multoties etiam immersu in aqua calente, quam Cubitalis cupa recipiet, quod usitatum à se perhibuit *L. Paulus Placentinus in lib. phlebot. cap. 16.*

Additur & ad certiorem operam aliquando creber ad partem per arundinem verberatus. Sed de ligatura sic ordinabitur ἀναλογῶς accepta ex autore lib. de anatom. vivorum capite de anatome venarum manus iniecto vinculo quam bene longam tam etiam minime lato, prope inguen ad inferiores perpetuo partes cohærentibus semper & arctioribus circuitionibus demittetur, usq; dum ad locum popliti attiguum perventum sit, tum pede vel recto stante, quod Placentius, vel suspenso ad lignum quod Zerbus, vel ad ansulam mortarii, quod *Razes lib. 9. ad Mansorem docuit*: vinculum ex chorda inferne sicut in brachio constringente porrectam bene venam tundere licebit.

CAP. XXVII.

De venis Crurum.

Io. à Ketha. *Felix Plat.* *Iac. Hollerius* *Lud. Duretus.* *Nic. Piso.* *Laz. Sotus.* *H. Saxonia*

VEnas binas coxarum totidemque in tibiis adversus dolores eorundem, artuum & utriusque pedis, apertas valere testatus est *ex Avicenna Iohannes à Ketham in phlebotomiæ summula*. Meminit etiam harum venarum ad revellendos derivandosque varios humorum influxus morbiferos *Felix Platerus lib. 1. Prax. med. tit. qui est vitalis motus pag. 167. Iacobus autem Hollerius ac Ludovicus Duretus in 1. pract. meth.* quos sequitur *Nic. Piso*: plerisque uteri malis & inflammationi per hoc succurrere: mulierum quoq; defectis mensibus revocandis multæ efficiæ vacuationem hanc tradidit *Lazarus Sotus in lib. 1. cap. 4. §. 61.* quam & medicis Lusitanis perfamiliarem dicit. mensibus item & Hæmorrhoidis stato tempore deficientibus, qui linguæ paralysin intulerint, hasce venas aperit *Hercules Saxonia lib. 1. Panthei medicinalis cap. 10.* Sed & ulceribus crurium, quorum hominum maximam partem in valetudinario nostro curamus, potissime rheumaticis, cacoëthis, dysepulotis & omnino diuturnis, quæ sub medicamentis omnibus nil unquam profecere, nullam non opem medendo quæsitam quotidie afferre consuevimus, continuo sentientibus & deprædicantibus vel ipsis ægris utilitatem.

Præter hos autem omnes homines vulgares est nobilis Antonius Pulcher ex Aloysii Parochi Sanctæ Sophiæ Germanus frater, qui œdematosa tibiæ inflammatione magnopere doluerat diuque vexatus fuerat venâ nigricante, quæ tibiam oblique conscendebat, apertâ, levatus est. Itemque curatus Jo. Victorius de Furco Sacerdos ædis sacræ Incurabilium recidivis tibiarũ ulcusculis diu vexatus, factum autem hoc à nobis suasu *Galeni lib. 2. Therapeut. ad Glauc. & consilio Benedicti Victorii 26.*

CAP. XXIIX.

De vena Saphena.

Gabriel Zerbus.

SAphenæ equidem oportunè percussæ cum multæ sint salubres utilitates, ex his paucæ non admodum celebratæ nec omnibus cognitæ faciunt, ut de his repetere velim brevi, præterquam enim in mulierum morbis pertundi prompte & propemodum impunè consuevit: ad hæc in genitalium pudendarumque in viris partium affectibus collectionibusq; inguinum malignis non sine fructu feritur: internè vero in his omnibus, qui sunt infra iecur, atque adeo renum & vesicæ malis atque osculis hæmorrhoidum aperiendis benefacit. *Amatus quoque Lusitanus* colicam biliosam hac vacuatione curavit. *cent. 1. cur. 2.* Intelligendum autem est maxime ad revellendum à capite partibusque omnibus superioribus usus probatissimi phlebotomen hanc esse, denique ad affectus melancholicos, præcipue verò ex sanguine crasso profectis licet hinc detrahere commodè, quod *Iac. Fontanus lib. 1. medic. pract. cap. 28.* præcepit. Verum eius rei gratia transversim ut secetur, requirit *Gabriel Zerbus in anatome*: ex quo viro & priore *Avicenna 21. fen. 31. atque Gal. de venæ sectione* sunt hæc accepta. Illam autem adversionem addidit *Marcus Gatinaria Comm. in 9. Razis* in curatione ophthalmiæ veræ, atq; etiam alibi, vas hoc tunc optimo consilio primum depleri, cum corporis plenitudo summa est: ab hoc enim vena ante omnes tentata, alias etiam mox tum brachiorum tum supremas esse feriendas. Quo credo equidem consilio & Razes magnus magister Saphenam in apoplexiæ principio pertundendam præcepit. lib. 9. ad Mansorem cap. 4. & lib. 7. eiusdem operis capite 21. communem hanc & poplitææ propositionem fecerat. Zosterem ignis sacri speciem, parum hodie notam, Zonæ modo cingentem, unde Zona dicta est latinè, venis utriusque tali discissis in Comite Palatino Otthenrico restinctum testatur Joannes Langius epist. tomi 1. p. 32.

Avicenna. Marcus Gatinaria. *Zosteris restincti historia.*

CAP. XXIX.

De Ischiade Vena.

Ischiadis vena descrip. *Ischiadi.* *Podagra.* *Varicibus & elephantiasi.* *Deligandi ratio.*

QVoniam quidem præcipuus sectionis huius venæ usus est Ischiadis languori succurrere; ab ea quoque parte nacta est appellationem; maior autem cognominata est eadem, vel quod longius excurrat extremis usque pedibus communicata, à ramo crurali profecta, perque suræ musculos delata infernè antequam provoluta ad calcem in digitos dispescatur in malleolum externum (*Sylvestrem hunc vocat auctor anat. viv:*) divertit; ibi hanc invenire debebis ut adnotandis mox affectibus possis occurrere: Coxendicis doloribus *Hippoc. l. de genitur. circa F. & Avicenna loco superius memorato*: qui & podagram sanguineam addidit, Elephantiasi, varicibus & podagræ, *Avicenna lib. 1. fen. 4. cap. 20. & Autor libri de anat. vivorum*: qui cum ramus superior non reperitur, eum, qui inter minimum & attiguum digitum excurrit, incidendum præcipit. Renum & articulorum dolori *Io. à Ketham in summula venarum*, vesicæ doloribus, dysuriæ, testium ulceribus *Martinus Rulandus in phlebotomia tabulis*. Cæterum administratur vasis huius apertio non aliter quam in Saphena factitari consuevit. Ad evocandum vero forinsecus venam autor anatomæ vivorum deligaturam descripsit, quę est ex longa & angustiori falcia à summa coxa ad malleolum usque deducta.

Vnum nunc superest quæsitu non inutile, propterea quod Galenus Saphenæ sectionem est testatus, coxendico dolore sic unice celeriterque benefacere, ut incantamenti cuiusdam loco plerisque sit visum: an huius apertioni ischiadicæ, quam potissime prædicant *Arabes & Avicenna l. 1. fen. 22. tr. 2. c. 25.* sit præferenda. *Amatus Lusitanus*, qui rem hanc ex professo tractavit *Cent. 6. cur. 55.* sic decretam hanc rem reliquit. Ex eodem venæ cruralis interioris trunco proficisci & interiorem Saphenam & exteriorem Ischiadem; quod testatus est & *Gal. lib. 10. κατὰ τόπους cap. 2.* Rectiorem quidem rectè respondentem vacuationem esse: verum si quæ recto decursu ischiadis est, vena non appareat, promptum est comparem saphenam pertundi. Eiusdem prope sen-

tentiæ videtur fuisse *Io. Fragosus in anat. suæ cap.* 59. licet verè professus omnes æquè venas pedis superiorum partium malis occurrere, proinde eos errare, qui exteriorem interiorem, poplitæam aliter pollicarem, renalem seu digitis minimi aut aliam in pede quamlibet religiosè deligunt huic vel illi morbo medendo.

Aliam distinctionem in medium protulit ipse Avicenna, qui ait, phlebotomia venæ Ischiadicę magis est iuvativa in Ischiadica, quam phlebotomia Saphenæ plurimum, nisi sit dolor levior extensus in sylvestri: qui tamen descendat versus domesticum, imo & quod sit humor purus rubeus, id est, sanguineus, cuius extensio fit ex domestico & ad domesticum, quare erit, ut saphena magis conferat quam Ischiadica, quamvis ipsæ ambæ sint duo rami venæ unius: communis hæc sententia fuit & *Razis* 11. autore Galeno continentis scripta reliquit hæc. Vidi dolores excitatos in coxa & tibia cum caliditate inventa secundum tactum ipsorum locorum: & hoc accidit in convalescentib⁹ magis: & confert illis, si fuerint interiores, id est, in parte domestica minutio Saphenæ & si fuerint exteriores, id est, in parte sylvestri, minutio Ischiadicæ.

CAP. XXX.

De venis Malleoli promiscuè.

TAli proiectura ut duplex est utrilibet pedi, ita & per utramq; particulā perreptat vena, quo ab eiusdē situ interiore vel exteriore nomen accepit: interior quidem vena saphenæ processus est; ischiadis vero alter exterior: qui tamen ambo cruralis unius stipitis sunt diremptus, malleolares nominatas venas in renis dolore pertundendas docuit *Hippoc. epid. 6. in ancilla Stimargi*, quas easdem *Fulgentius* Placiades dixit, ad renum, femorum atq; virilium rationem pertinere & ad ischiadicos & ad obtinendos partus (conceptus intelligo rectius) quod posterius cum asserit aperte contradicit *Hippocrati qui lib. de locis in homine* prodidit eisdem sectis venis infæcundum hominem reddi. Hieronymus vero Cardanus, qui nobilis fuit Hippocratis observator utriusque tali vasa convulnerat epilepsiæ dissolvendæ: quod adnotavit *Hieron. Montuus l. 1. anasceu. cap. 16.* Meminit & eiusdem tum ad epilepsiam tum ad apoplexiam venæ cæsuræ *Razes l. ad Mansorem c. propriis.* Hactenus de venis utrisque promiscue; discretim nunc de utraque parte dicemus.

Quid vena placiades.

CAPUT XXXI.

De venis Malleoli interioris atq; exterioris.

VEnam sub talo consueverunt hodie quidam aperire mulieribus, quibus menstrua non proveniunt & conceptio non fit, verum & ischiadicæ & podagræ & affectioni nephriticæ secat hanc *Soranus Ephesius l. isag. med. c. 21.* interiores has debere vult *Ioannes à Ketham in summula venarum:* qui & arenularum affectui & calculo pertundi non inutiliter eadem scripsit; sed & podagram & nephritidem eandem iuvare testatus est *Ioannes Ephesius lib. isag. cap. 21.* qui quod ad lumbos pertinet imitatus est id ex *Hippocrate lib. de genit. circa f.* tradente & ad lumbos & ad testes ex dolore iuvandos sectionem huius venæ conferre, ad crurum vero dolores elidendam hanc suadebat Benedictus Victorius in cons. 25. Ego verò ad herpetica contumacia partium istarum ulcera vas hoc elidere consuevi: nullus aut esset scribendi finis, si curatos ea ratione vellem adnotare cunctos quibus hæc eadem est incisa. Hactenus hæ sectę venæ tali interiores sive saphenæ sunt utilitates, externam verò alteram ad dolores coxendicos, ad tumores, inflammationesque testium discutiendas sectu perutilem exposuit *ex Avicenna Ioannes à Ketham in summula venarum.*

Soranus Ephesius. Io. à Ketha. Litheasi. Nephritidi. Podagra. Hippocr.

CAP. XXXII.

De vena pollicis pedis.

VEnam, quæ est sub digito pollicis pedum à tarso venientem poplitæam à quibusdam & Joanne Fragoso vocatam propter indignationem testiculorum aperit *Soranus Ephesius l. isagog. medic. c. 21.* quem sequutus videtur *Arnaldus Villan. lib. de phlebotomia.* Epilepsiæ vero medendæ, cùm è visceribus attollitur materia, pertundit eandem *Razes Heurnio referente lib. de capitis morb. c. 22.* quam eandem maniæ dividit *Mesuæus lib. 2. Grabad. de cura maniæ & melanch.* eandem etiam vesicæ vitiis, ophthalmię oculorum, rubori faciei, maculis, cancro, varicibus tibiarum utiliter aperiri proposuit *Rulandus in tract. phlebotomiæ.* Sed in peste si in inguinibus vel sinistro latere nota veneni apparuerit; ex ea, quæ inter pollicem & proximum digitum excurrit vena paralytica dicta sanguinem detrahit *Marsilius Ficinus lib. epidemic. antid. c. 8.*

Soranus Ephesius. Arnoldus Villan. Epilepsia. Razes. Mesuæus. Mania. Rulandus.

CAP. XXXIII.

De venis digiti minimi pedis.

VEna, quæ inter minimum & annularem digitum pedis excurrit, venæ saphenæ soboles est *Gabriel. Zerbo auctore*, licet hanc renalem è venis ad tibiam descendentibus vocarit *Guido Cauliacus in anatome*, quę & suas ad multa utilitates habet has; nempe ad reiectatum sanguinis ex ore sauciat *Arnald. Villanou. l. 2. Breu. c. 8.* Ischiadicis verò medens *Avicenna l. 1. fen. 22. tr. 2. c. 25.* priusquam ischiadicam venam tentet, eam, quæ inter minimum & huic proximum digitum pedis excurrit aperiendam decernit atque illud opinione Razis de iuncturis consultum propterea quod in divertendo vena illa tenuior præstat magis; utpote quæ remotior; quemadmodum apertio Salvatellæ conducibilior est quam basilicæ in adiuvando iecore vel liene: ad psialogiam sive rectius ad psæalogiam, id est, pseadicos aperit *Gariopontus l. 3. c. 2.* ad renum vero vitia gravitatem & lassitudinem membrorum, apoplexiam, paralysin, epilepsiam non infructuosè probatis ex auctoribus scripsit *Martinus Rulandus in phlebotomia tabulis*; Nos sectæ eiusdem venæ beneficium experti sumus in doloribus hæmorrhoidum sopiendis, quibus & implacidos dies, ac insomnes noctes permultas duxerat legum Doctor honorabili Jo. Salonus. Surculum interioris saphenæ, qui inter pollicem proximumque digitum pedis, excurrit aperiri feliciter in hisce malis testatus etiam ab

Gab. Zerbo. Guido Cauliacus. Arnaldus Villan. Renum vitiis, membrorum gravit. apoplexia, paralysi, epilepsia. Mart. Ruland. Hæmorrhoidis dolentibus. Historia

Arnoldus Villanov. experto est *Arnoldus Villanou. lib. de consid. oper. medic. distinct. 2. part. 1. cap. 2.* ad brachiorum inflammationes & abscessus in principio levandas vacuationem sanguinis ex hac particula non ignobilem posuit *Ioannes à Ketham in fasciculo medicinæ tract. de Vulneribus.*

CAPVT XXXIV.

De exscindendis venis crurium in arthritidis & podagræ affluxu extumescentibus.

SÆpe fit, ut copioso ad podagram humore affluente distendantur in tibiis venæ non sine rubore atque inflatione circumfusis, doloris autem non memini, nam hic fere consectarius est. Excisionem igitur eo rerum statu approbat *Rufus apud Aetium ser. 12. cap. 24.* & è neotericis *Felix Platerus tom. 2. prax. med. p. 717.* exscindantur verò ad eum videlicet modum, qui usitatissimus est in varicibus, pari enim pacto fieri poterit, ut intercilus sanguis multus, qui ad partem influere consueverat, desinat. Quæ cum communis coxendici atque aliis articulorũ defluxibus ratio sit, si venæ in his secundum longitudinem producta conscindantur: similiter iis res utilis conficietur. Tantum id requiritur, ut elatæ venæ propter humoris multitudinem appareant & non obscuro tramite sint inveniendæ & cum carne conscindendæ. Hanc ego venarum excisionem ad arthritidem & podagram cum primis proposuerim utilem; cæterum scire te velim, lector & ad ulcera vetustissima latissimaq; exiccanda finiendaque perquam à me semper repertam esse. Solum adverteris ne collectio tumorq; suboriatur, antè igitur caput inferioris vasis diligenter exprimendum & medicamentis absorbentibus naturamque partis confirmantibus tractandum, sed neque anacollematis alienum est uti quousque defluere desuescat humor. Vise autem & quæ de his *Theophrastus Paracelsus Chirurg. magnæ Part. 2. tract. 3. cap. 5.* neque enim hic homo, qui consuetudinarios Chirurgiæ confectus ubique convellit, parcendum huic existimavit. Tam scilicet unicum ac necessarium rheumaticorum hoc est remedium.

Aetius. Felix Platerus.

Quid in excitione, observandum.

Paracelsi in hanc rem consensus.

CAPVT XXXV.

Venarum quarundam in extremis corporis partibus incidendarum utilitates in unum collecta.

ETsi celebratæ semper à maioribus nostris non adhuc tamen à iunioribus adversæ neq; ut par erat, adnotatę sunt phlebotomiæ vasorum extremorum corporis, sive quidem in artus, sive etiam in alium quocunque locum finiantur: nam quid est quæso, quod *Hippocrates* ad iterum nigrum, ad lienis vero languores *Gariopontus* venas sub lingua conditas aperit? neq; minari cum fiducia *Soranus Ephesius*, venam, quæ supra pollicem est, incidendam memorat inflammationi pulmonis interstinguendæ, lethargo *Avicenna*, Insaniæ *Alexand. Benedictus*, Oculorum plerisq; malis & *Guido Cauliacensis & Gabriel Zerbus* & ante hos *Alsarabius & Razes*; Itemque tum allevandis tum hisce partibus tum omni capiti *Iacobus Carpensis in Anatomen Mundini Bononiensis* Sed & pollicis vena secta Principum virorum Testimonio succurrit epilepsiæ, Melancholiæ, Maniæ, vitiis oculorum, maculis faciei, cancro vesicæ, testiumque malis, pestilentiæ, pestiferoque buboni, varicibus tibiarum & cæteris aliis quibusdam.

Ad hæc vena digiti minimi pedis aperta subvenit epilepsiæ, apoplexiæ, paralysi, sputo sanguineo, brachiorum inflammationibus atque abscessibus, renum affectibus, psoadicis, lassitudini membrorum, hæmorrhoidis dolentibus, atq; aliis nonnullis.

Sed superat omnium præstantiam vena Seylem sive salvatella, cuius & optimo virorum experimento communi consenserunt ad oculorum & faciei pallorem, ophthalmiam ad vocis detrimenta, Cordis dolores, febres omnes, phthoën, peripneumoniam, pestem, longas pectoris obstructiones. Ad stomachi noxas & inappetentiam, melancholiam hypochondriis subnascentem, icterum, iecoris lienisq; mala, sterilitatem, hæmorrhoidas, arthritidem & ad alias quam plurimas affectiones; Quarum facultatum omnium causas & abstrusæ rationis enodationem ubi quæras; hanc in promptu tradimus quam brevissimis.

Certum est, ad avertendum ac revellendum has omnes phlebotomas non institui. Itaq; cum *Guliel. Rondeletio sentio, qui l. 3. practica meth. cap. 89.* partes extremas omnes internarum emunctoria statuit. Confirmatur autem, *quod Avicenna lib. 4. fen. 3. tr. 3. cap. 3.* cum venas magnas aperire non expedit, parvulos aquæ ductus frontis manuum & narium salutares apertu testificatur. Præterquam quod experimento quotidiano constat oportune plerunque secari venulas eiusmodi, si naturales partium coordinationes & sympathias introspexerit & discreverit sedulus medicinæ dictator.

CAP. XXXVI.

De venis ad partes vitiatas extumescentibus.

IN tota observatione medica nil est celebrius quam male valentes omnes partes tumore tentatas cognoscere, adeoq; finitimus & consentaneus est vitio cuiq; tumor, ut nullo citius, quam hoc ipso latens noxa declaretur. Illud autem partim fit, quia suggestum in dies alimentum pars semel intemperata & debilis in seipsam commutare & concorporare non valet, quam ob causam deses & ignava demum restat materia: partim etiam fit quod dolor assidens fomesq; mali, sanguinem & humores undiq; convocat è proxima vicinia, vel hunc natura verius, ut *13. meth. med. Galenus explicavit* cæco studio succurrendi ministrat partibus seu fracturam luxatumq; ossis, seu vulnus, seu puncturam ictumve receperint, seu sponte ruptum quodcunq; ulcus, seu tuberculũ senserint. Jam autem cum tumore isto tum supra tum circa loca, quæ foveant vitium extollunt plenos suos tubulos interdũ venæ sic ut dirumpi appareant; adeoq; nos ipsæ docent suadentq; ut inducto scalpri perpunctu depleantur, quod

factum

factum à nobis ipsis felici non semel usu compe-rimus; si tantum universalia vocata præsidia cæterum corpus exinanierint. Quæ cum præstantis alioquin facultatis & censeantur & sint: nihilominus haud curationi satis interdum facere possunt, si partis plenitudo restet. Quam ob rem *Hippocrates lib. de ulceribus* firma semper sententia vetusta ulcera circum scarificat & varices assistentes aperit, quod consilium & *Galenus l. 4. de compos. medic. per genera sequutus est: qui idem l. artis medicæ c. 90. & ipsos tumores exhausit.* Sic etiam *Hippocrates l. de artic.* calcem ictu pressum concidit, & hoc exemplo *Corn. Celsus* luxatis artubus non parcit. Prætereaque concussiones atque inflammationes parti omnium & tumores securè pertundent autores plerique, quos *l. de Scarificatu* ad externa vitia faciendo notavi.

Sed si carnes inquam sauciamus, quanto satius & de venis quæ in afflicta particula extumescunt, factitandus hic est exhaustus? qui largior, accommodatior, promptior, facilior, tutior, indolentiorque est. Itaque ego ad deglabratum tinea caput & circa alas, & inguina, ut mala subteriora curarem, venas, extantes ferii, nec non in brachiis & cruribus & omnibus communiter membris. Sed & in mammis feminarum carcinomate non ulcerato prehensis idem consueti, ex quo genere nominabitur hic à me juvenis Mugnani pagi Neapolitani incola, quem eo malo laborante adduxerat ad me Donatus Donna: qui remedium hoc nulli notum aut exercitum non mediocriter probavit, vir & ipse ingenii vividitate morumq; suavitate probandus.

CAP. XXXVII.

De Venarum præcisione; primum autem venarum frontis & post aures; mox aliarum.

HActenus ostensa simplex harum venarum sectio fuit. Cæterum & earundem abruptio ad pleraque utilis est genera decurrentis humoris intercipiendi. Primum autem defluxus malignos, qui sunt ad nares præsectio venæ frontis unicè tollit, experimento in nonnullis facto. Inter cæteros hominare subit Petrum Antonium (*Exempla.*) longum Samnitem Avenionensem, cui præsecta hac vena velut succendiculis igne subtractis, lichenem malignam semel finivimus, quam non crebræ venarum sectiones, non purgationes corporis, non diuturnæ victus observationes, nō decocta longarum descriptionum, non deniq; brachiorum emissaria sedare valuerant: quo fit, ut nō mirer antiquos medicos, & inter hos *Rogerium apprime nobilem l. 1. suæ Chirurgiæ c. 24. Itemq; Arnoldum Villanovanum l. 1. Breviar. c. 14. & c. 17.* quē utrumq; sequitur *& Io. à Vigo. l. 9. copiosè c. 2.* deliberatè decrevisse, ut cum oculi malis affectibus rubent, collacrymantur, pilorumque ornatum amittunt, vena, quæ fronte attollitur, quæque per tempora visuntur, præscindatur scalpro subtus acie transadacto. Prior autem his omnibus *Aet. l. 7. c. 93.* perpetuis oculorum lacrymis & hemicraniis doloribus finiendis venas discidit frontis. At vero venas, quæ sunt post aures vertigini delendæ dissecat *Halyabb. c. isto.*

Sed & partium aliarum, quæ nominatim definiri non possunt venarum excisiones utiles sunt, ulceribus difficilibus & vetustis semel finiendis: quod amplè confirmabit testimonium atque experimentum *Aetii serm. 14. c. 40. dicentis*; neq; verò malignis crurium aut surarum tantum ulceribus ea curatio debetur, sed manuum quoq; ac reliquarū corporis partium, nam cuidam adolescenti diuturnum ulcus ad radicē manus habenti venam ad ulcus supernè elatam excidi atque intra paucos dies hominem sanavi, qui per quinquennium ea affectione laboraverat.

Jam verò administratio sic ordinanda est, ut (*Quomodo administranda?*) primum appareat vena consueta ad apertionem arte; mox acu recurva ferrea vel argentea transfixa subtus & attracta vena scalpro falcato ad eandem profunditatem impresso discindenda est, & usitato ad phlebotomen alteram vulgarem modo, sanguis est detrahendus, plerunque autem sic vas exstat in gracili tenuiq; cute, ut aciculæ transfixus necessarius nō sit, sed sola scalpri, quàm maximè ad mucronem recurvi administratio. Porro nos hac atq; illa ratione chirurgiam hanc factitare quotidie consuevimus.

CYRSOTOMIA SEU DE VARICIBUS APERIENDIS.

VArix venę dilatatio est à copioso atro sanguine etiam atq; etiam distendente, aliquando in temporibus; aliquādo in ima ventris parte sub umbilico; nonnunquā & circa testiculos, sed maximè in cruribus, in quibus actionum sustentandi ferendique corporis continuarum causa graves & curatu difficiles sunt eædem: ubi vero cum ulcere per has partes coniunguntur molestissimæ sunt, usq; adeò, ut chirurgicam opem ne dum expostulent, sed urgeant. Quæ chirurgica tractatio (*Curatio duplex.*) duplex est: altera per puncturam quandam apertio ut aplotomia, qualis & venarum naturā comparatarum est: altera, cum discissu vasis aut portionis etiam excisu. De singulis dicemus ordine & primò de simplicissima chirurgia, varicum autē apertionē exequimur, ut levamen saltem nanciscantur ab his afflictati homines, dum exhorrent harum excisum aut præcisum tum hi, tum medentes. Tunc, inquā, phlebotomo sunt pungendæ, de qua opera Principes auctores decrevēre; Hipp. qu dem ad hunc modum *in l. de ulc. n. 16.* (*Hippocrat.*) ubi varix est tibiæ aut conspicua aut in carne & tibia est nigra, videturque opus habere sanguine ab ipsa defluente; talia nequaquā pertundere oportet: plerumque enim magna ulcera ex fissuris fiunt, propter varicis influxum verum varicem ipsam alias atque alias compungere, oportet, ubi opportunum visum fuerit &c. quorum (*Enarratus Hippocrat.*) omnium brevissimus sensus est, ut ne promiscuè quidem quocunque loco tumor est, incidatur scalpello, sed varix ipsa pluribus in locis, ubi turget velut per capitula feriendus, sc. per sufficientem sanguinis detractionem: hæc ferè Hipp. *Gal.* (*Galenus.*) *vero 4. de comp. medicamentorum generalibus cap. 3.* varicem ulceri diuturno & cacoethi assistentē scarificandā prius in longum jubet, quam cætera curatio tractetur. Meminit & huius rei post Galen, *Aëtius l. 4. ser. 2. c. 84. Avicenna verò l. 3. fen 22. c. 18.* procuratā prius œconomiā corporis per victus rationem

rationem commodam; per sanguinis detractionẽ è venis manus, & per cathartica; adhibitis ante perfusionibus calidis commodaq; confectâ, deligatione ab infimo pede ad summã surã, vel superius, si opus est, prçcipit, ut varix aperiatur, & mox sanguis totus coacervatus exprimatur. *At Albucasis l.2.c.92.* faciendam ad hunc modum varicũ dissectionem præcepit.: Foveatur crus, inquit (nam de hoc prima est hypothesis) calente aquâ deligeturq; coxa supernè deorsum usq; ad genu per vittam, i.e. angustam fasciolam: sub his vena inscinda est uno, aut duobus aut tribus scalpelli ictibus expresso tum supernè tum infernè per manus utrasq; sanguine quantũ libuerit, aut satis esse visum fuerit, comprimatur plaga, atq; homo circa cætera benè curatur: Convenit & cum hoc viro de triplici varicũ sectione *Alsarau.tr.28.c.10.* Tradit & de his *Rhazes 12. continentis c. peculiari,* quod vise. Post hos autem omnes vetustæ ætatis auctores *Alex. Benedictus l.2. de cur. morb. c. 29.* varices crurium insanis apertas magno esse remedio cõscripsit; propinquior vero nobis *Ambr. Paræus* & hunc simul attestatus est operam in se pluries factitatam ægris evenisse felicissimam: quod idem in melancholia curanda professus est *Guliel. Brixiensis in opere practico.*

Albucasis.

Curatio per excisionem.

Hæc de varicum apertione, de excisione nunc aliqua: De cuius utilitate ac necessitate exquisitissimè omnium pertractavit *Gabriel Fallopius in l. de ulcer. c.16.* cuius sententiam, tum quod distinctionem rerũ, tum quod deliberationem agendi continet summam recitabo libentissimè. Aliquæ, inquit, varices tutò sanari possunt & cogimur eas sanare: aliquæ nõ possunt tutò sanari nec cogimur ipsas sanare: aliquæ non possunt toto sanari cogimur tamen ipsas sanare. Si itaq; tuta sit sanatio & non cogamini ab ulcere, debetis varices sanare, si autem non sit tuta sanatio, nec cogamini, nõ sunt sanandæ. At si non tuta sanatio fit, attamen cogamini à varice & ab ulcere tentanda est sanatio. Tuta autem est sanatio in corpore non cacochymo; varicibus non existentibus intortis; quando principium ipsarum non est in inguine, ægerq; est obediens; quando etiam non est timor à plenitudine, qua fiat nova dilatatio; in his casibus tutò suscipitur curatio. Aliquando licet non sit tuta sanatio, tamen cogimur ipsam tentare: cogimur inquam aliquando ab ulcere, quod est maximè dolorosum; vel occupat totum crus; vel corrumpit os, vel est malignum, vel aliud simile quid est, aliquando cogimur à varicibus ipsis, quæ sunt interdum magnæ ac turgidæ sic, ut disrumpantur, nisi intercipiantur, & factâ magnâ sanguinis effusione interficiunt; ex qua causa jam duos vidi mortuos. Quoties ergo videritis ita turgentes varices, tentate sanationem; alioqui sanguis ille erodet cutem, & varices disrumpentur.

Tuta varicum sanatio quando

Ad hunc modum ille: Quo viro confirmante *Galenoq; in l.3. meth. therap. c.4. & l.2. pharm. per genera c.2. & Aet. ser.14. c.4.* monentibus quòd si varices adiunctæ sint ulceri coalitum hoc iri nequicquam, adhibito quocunq; labore, speraverimus: hominum valetudinarii nostri ulcera bima, quadrina, septennalia, decennalia aut etiam diuturniora varicibus, quæ circum obsistebant excisis, feliciter præter omnium opinionem vidimus sanata: has herclè operas Neapoli primi omnium sumus experti; passi tamen principio præsertim, à medicis aliis nõnullas criminationes apud Nosocomii Oeconomos & præfectos, quòd istis chir. in aperta languentes conjicerentur pericula: Sed Deo opt. max. bonos conatus & a bono studio profectas semper promovente facile post aliquot optatos operã eventus os aut invidis aut perperã intelligentibus obturãrunt. Ex his autem omnibus hominibus, qui curati sunt nominis alioquin obscuri quem maximè nominare possim, is est religiosus minorita ex provincia Romana, frater Antonius Cavensis, qui cũ ulcus in talo paruum quidem, sed obstinatè molestum 12. jam annos insanabile pertulisset; discissa per nos incumbente variculã sanatus est Anno 1625. M. Septembri. Alter ex ulcere simili, itemque curatus & sanatus Dominicus Ferrarius An. 1629. Mirũ autem est, ut infestatis maximo dolore locis, quæ in imò sunt nil mali restet, ubi varices multo superiores excisæ fuerint. Atq; etiã admirari licet, quod ex tumescentia partium inferiorum evanescat omnis, reprimaturq; ad naturalem modum locus, simulac intercisæ fuerint tortuosæ illæ vites, non aliter sanè, quàm si subducto rivo arescant plantç.

Auctor nullo præceptorum exemplo doctus. varicum chirurgiam exequutus est Neapoli.

Exempla.

Liberat à doloribus varicum oportuna dissectio.

Cadunt & varicum sectioni tumores.

Aliud notatu dignum est, quod in homine varicoso comperimus non sine animi voluptate observatum. Erant huic glomeratæ superiori genu interiori venæ; sic ut in unum quasi colliculũ assurgerent omnes; quæ ad inguen excurrentes paulatim ex tubere declinabant. In hoc igitur loco factâ varicis excisione, sanguinem ex inferiori cætera portione ex illo tubere quantum licuit expressimus, amplè per initia affluente humore; sed nihil juvante industriâ, factus in loco abscessus est ulcere secturæ jam puro. Illud igitur quod adverto est sanguinem in complicatis illis forulis stagnantem refrigeratũ, jam ex denegato confluxu fontis superioris sua in systasi manere nequivisse, atq; adeo computruisse: Quodq; admirabilis est, computruerunt & ipsæ venæ. Verũ tamen deterso post aliquod tempus ulcere sanatus est homo. Præter has omnes, quæ sunt artuum cyrsotomiæ, quæ privata est scroti tam exoleta hoc nostro seculo, ut insolens ac temerarium videatur has attingere nihilominus ego in nosocomio nonnullos curavi; extra vero locum hunc me auspice per Jo. Dominicum Moschium adiutorem meum curatus est Augustinus Pharensis è Sodalibus B. Horatii Gambacurtorum in cœnobio D. Mariæ Gratiarum Neapoli, licet difficiles hasce curationes perhibet *Aetius Tetrabl. 4. serm.2. cap. penult.*

Observatio nostra nova.

Observatio.

Venæ putrescentes, ex dissectis varicibus.

Alias item eiusmodi curationes quam plurimos enarrare possem, nisi hæc ad comprobationem satis esse putarem. Illud nunc ambiguitatis, ex uno Lancfranci chirurgi fortassis exemplo, *exhibuit Curtius Marinellus* non contemnendus plane homo, sed qui licenter contra maiorum omnium decreta videtur ausus *lib. 4. de mul. ornam. cap. 2.* dicens, varicibus exectis membrum exarescere. Verum equidem huic contradicere facile possum, cui plurimas præscindere consueto nunquam in ullo id detrimentum

Doct. 3. tr. 3. c. 14.

tum observari contigit: Enimvero quid unius venæ defectu cesset ali pars, ad quam & aliæ complures irrigando commeant? atque ita mecum etiam asserit *Marcus Gatinaria l. Practicæ Curat. cap. isto.* Enimvero narrat historiam eius adolescentis pulcherrimi Alemanni, cui ab excectis per empiricos varicibus, successit quartana pestilens, nihilo tamen minus in promptu medentem empiricum accusavit, nulla præmissa corporis perpurgatione &c. eam ob rem monet, ut *Hippocr. præceptum 6. aph.* propositum prætergredi temere non audeamus &c. Illud tamen ad juniorem disciplinam inficiari non possum, sæpe sub aut supra defecturæ locum abscessum nasci; quod fit sc. sanguine alicubi commoriente propter solutam continuitatem. Sed nihilominus si supra infraque foveatur per dies primos, pars & principio plurimum sanguinis expresseris, tutus ab abscessu locus redditur. Tutiorem quoq; curationē futuram puto si dissecta extrema cautere ignito præsertim aureo percoquatur: & eo amplius quod & per lati digiti spatiū cauteria vatis adhibet *Aetius serm.* 14.*c.84*.

Observatio.

Varicis ustio probatior.

His compositis ad administrationem venio quam *Paulus Aegineta, l. posuit hanc*; loto homini funiculum superiori femoris regioni circumdamus, jubemusq; ut inambulet, inde repletā venam atramēto scriptorio aut collyrio notabimus juxta varicis situm trium digitorū, aut paulo ampliori spatio interposito, decumbente ægro cruribus extensis, alterum funiculum supra genu injiciemus. Elatam autem in tumorem vena, scalpellum adigimus, qua atramenti nota est, tam altè, ut cutem duntaxat scalpellum penetret nec venā dividamus. Ubi oras vulneris hamulis diduxerimus & membranas cultro inflexo ad ramicem aquosum accomodo excoriaverimus, vena detecta & undiquaq; explicata femoris ligamenta solvemus, vase per cæcum hamum suspenso, acum duplex linum trahentem subjiciemus, plexumq; lini amputabimus & divisā scalpello per medium venā, detrahemus sanguinis quantū usus postulat: deinde funiculo superiorem vasis partem cōstringentes, erectumque crus elevantes manuum expressu, sanguinem qui in crure est evacuabim⁹: deinde infra rursus vas devincientes, vel id venæ, quod inter vincula est, abscissum tollemus, aut manere id sinemus usq; dum suā sponte cum funibus excidat, & vulnere siccis linamentis oppleto, splenium vino & oleo madens, iniectum quod linteolis illinatur perligabimus. Novi autem veteres nonnullos, (funibus non usos:) alios inde vas denudatum exscindere; alios altè ipsum elevatum cum violentia extrahere abrumpentes. Verum omnium tutissimus chirurgię modus est; quem supra diximus. Porrò varices in imo ventris suborientes consimiliter tractabimus, item eas quæ tempora infestant, quemadmodum in Angiologia comprehensum est.

Varicum in femoribus sectio.

Quia vase aperto sanguinem tantum emitterent, non autem vas funiculis astringerent.

Tradidit & huius operæ administrationem *Aetius l.4.ser.2.c.84.* è Latinis *Cornelius l.7.& 31.* & ex Arabibus *Albucasis lib. 2. chir.c.92.*

DE SCARIFICATIONE.

Scarificatum quidem multò confidentius ac frequentius exercebant antiqui, quàm nos, qui eiusdem usum non aliis in casibus, quàm in privata quadam cucurbitularum administratione, & in gangrænarum curatione cognovimus; imperiti sc. & inertes, atque, ut doctus vir quidam ait, omnia tuta timentes, qui ditissimam opis artem & auxiliorum plenissimam in pauca & rara contraximus, quæ nihilominus levia sunt & inefficacia; prompti semper causari, quod veteres homines erant natura firmi & gravia ferre valentes; nostrorum verò temporum invalidi & imbecilli sunt omnes; verum enimvero mea quidem opinione vel corpus est nobis sine pectore, vel pectus sine animis; degeneres autem nos pathognomonicus timor arguit. Ita fit, ut plurimi sint, qui vereantur ad patientes locos insecare attractionis, quam dicunt, metu; sed continuo refellit hos *Prosper Alpinus* eventu, qui felix & vacuus fere semper novæ refusionis esse solet. *In antithesibus autem operis paradoxologici doctus vir Sebastianus Travus Professor Taurinensis* Oribasii totam de scarificatione sententiam turam decernit, si ad statum deversarit fluxio, etiam si dictum morbi vigorem consequuta fuerit acris accessio; quod idem ferè censuit & *Hieron. Montuus in compendio therapeutices* §. *de scarificatu.* Proferemus autem & nos posterius locupletissimas omnium doctorum confirmationes quibus magna dignitatis accessio scarificationi futura sit; sed enim nos, quibus licuit sub plerisq; languorib⁹ corporis in publicis incurabilium valetudinariis hanc frequentissimè factitare; testificari nostrā fide possumus neminem fuisse hominum, qui aut inutilem senserit, aut in prosperam reclamarit, quā fiduciā & hâc de re scripturi hunc accessimus, etiam si videamus chirurgicam hanc operam multis ab hinc sæculis inter nostros ab usu recessisse.

Ambrosius Paræus lib. 16.c.4.

Contracta medicinæ opes nostra medentium inertia.

Futilis quadam multorum hominum argumentatio, quod firmior natura primitus, quam hodie nostris.

Contra eos qui de scarificatu faciendo metuunt.

Sebastian. Travus Professor Taurinensis excellens.

CAP. I.

Definitionem, summosq; eiusdem usus ac modos complectens.

Scarificatio est cutis & subiectę etiam carnis per scalpellum dissectio multis foraminibus facta. Ita Jo. Gorræus l. defin. med. suo loco; sed Sebastiano Trauo nuper memorato scriptore diligentissimo definita scarificatio est minuta incisio in aliqua parte corporis ad educendum nocentē sanguinem multis ictibus per æquales ordines facta. Scire autem licet à Galeno plerisq; multis in locis omnibus humorum defluxibus ex plenitudine vel cacochymia profectis, binos universim usus scarificationis propositos; alterum, qui spectet ad partem mittentem superiorem aut finitimam pro eo avertendo confluxu, quem scarificatum revulsorium appellavit; alterum ad partem recipientem evacuandi gratia, & vacuatorium, quam rursus duplicem fecit; quorum alter serviret vel deplendo toti corpori, vel determinatæ certæque parti. De vacuatoria quidem totius corporis in plerisque locis disseruit idem *Gal. lib. de venæ sectione c.11.l.2.aph 17.l.4.de tuenda valet.c.4. atq; alius plerisq; locis.* De partis verò vacuatoria scarificatione meminit *in l. proprio de scarificatu*, quos nos locos posterius referemus Revulsorium exposuit cum *13.meth.c.5.* dicebat laborante manu scarificabis crura, & malè affectis locis superioribus

Scarificatio duplex.

Revulsoria. Evacuatoria, quæ itidem duplex.

rioribus incidenda sunt inferiora; vel contra: ut cùm naribus sanguine profundentibus spatulas concidimus, aut cùm capite male affecto suppungimus crura. Sub hoc quoque genere & derivatoria comprehenditur, cuius exemplum esto cum crura sub hydropem exsaniantur.

Derivatoria scarificatio.

Præstantia. Gal. & Avic. conciliantur.

Universam hanc sanguinis vacuationem minus exolvere vires tradidit *Galenus lib. de scarificatione & hirud. apud Oribasium lib. 7. coll. c. 19.* atque etiam *Apollonius apud eundem in Collect.* Contra maiori hanc esse dispendio credidit *Avicenna quartaquarti.* Sed conciliantur, quòd de modica vel exigua detractione dictum voluit ille, de copiosa verò atque ubere professus est alter.

Scarificationis autem omnis modus est triplex *apud Galenum l. 2. ad Glauconem*; superficiarius, profundus, medius: administrandi, verò ratio duplex est κατὰ σχασμὸν, id est, per tractum & cæsim & κατὰ πληγὴν, id est, per verberatum & punctim: superficiarius quidem modus punctim; cæteri verò duo non punctim, sed cæsim conficiendos arbitratur ab Oribasio doctus Joannes Gorræus in defin. medic. propterea, quod ita minus doloris inferatur. Atque hi quidem termini sunt & modi sectionis. Porro Galeni monito *l. 13. meth. med. c. 5.* necessarium est rite recteque expurgato corpore finitaq; jam fluxione scalpro tentare particulas atque hoc tempore nec mulieribus nec pueris, qui vel ad solam punctionis leviculæ mentionem exhorrent, parcere; quamquam, quæ minus doloris moveat, rectius est ineunda. Deinde, ut *Hippocrates l. de vlceribus & lib. de med.* monuit, scalpellis tenuioribus atque acutis facienda: licet recurvos ac admodum tenues interpretatur *Stephanus Gurmelæus l. 2. chirurgiæ cap. de scarificatu.* Aliud etiam advertes, scarificatus leviores quidem particulis ex carnibus, altiores verò carnosis omnibus deberi; sic statuente *Galeno lib. qui inscriptus est præsag. experient. confirm. cap. penult.* Denique tum ut dolor quantum fieri potest, levetur, tum ut sanguinis uberior effusio adiuvetur, debebis & fomentis uti: quod peculiari adversione præcepe-runt antiqui: Quippe sic & uberius influet sanguis, & certius suum sequetur beneficium. Cæteras de hac re traditiones *Vidus Vidius in l. 2. chir. c. 7.* & post hunc *Iacobus Mannus l. de malleolorum scarificatione* tractarunt.

Tempus & conditio, qua recte utamur scarificatu.

Scalpri quales.

Pro natura partium scarificationis delectus.

Administrandi ratio.

CAP. II.

De Vacuatoriæ scarificationis utilitatibus corpori communibus.

Scarificatio utilis feb. acutis, malign. pestilentibus & pesti ipsi.

Amatus Lusitanus.

Prosper Alpinus.

Io. Iacobus Mannus.

Michael Gavasset.

Epiphan. Ferdinand.

Oribasius.

VAcuatoriam scarificationem in febribus putridis, acutis, malignis, pestilentibus, præsertim puerorum quas etiam deliria & vigiliæ, sævaque circa sensus symptomata sequuta fuerint ad miraculum efficax & præsentaneam remedium exprofesso prædicarunt *Amatus Lusitanus cent. 1. Cur. 18. & cent. 2. cur. 58.* quos legas velim, & *Prosper Alpinus in 3. de med. meth. c. 7. & Iacobus Nannus in l. de scarif. malleolorum, & Iacob. Hollerius l. de peste & Michaël Gavasset. in epist. postremus verò Epiphanius Ferdinandus* non illaudatus ætatis nostræ scriptor, qui manè ac vesperi vult remedium factitandum; quanquam hanc medendi rationem *prior l. de peste Tusca* ac in omnibus auctor fuit *Gal. in l. qui dicitur præsag. exper. conf. Oribasius expreßit l. de scarif. c. 17. & 20. & lib. ad Iulianum 1. cap. 2.* Quoniam autem puerorum meminimus admirari subit, & plerosq; arguere, quid binulos aut trienes pueros perinde ac grandes atque adultos homines, quod Gal. tantopere cavit, venarum magnarum detracto sanguine curent; Scarificatum verò in pulpis crurium non efficiant: quo superari nos scilicet medendi prudentia videamur ab Arabibus, Ægyptiis, Barbarisque aliis, quas perspicientissimos in hoc utendo remedio retulit idem *Prosper Alp. l. 3. meth. medic. c. 7. & Ioann. Iacobus Mannus in lib. de malleol. scarif.* Sed neq; barbari solum & exteri scarificatum in puerorum affectibus gravissimis probarunt, verum etiam dogmatici remedium amplexati videntur, è quibus unus occurrit in præsenti *Lazar. Sotus non contemnendus auctor Hispanus, qui in animadversionibus med. pract. c. 4. §. 59.* tum quidem crurium in febribus, tum brachiorũ in pleuritide vel anginæ & hoc ex Oribasio fortasse scarificatũ in pueris magnopere cõmendavit, commendavit quoq; & in fœminis vetulis ubi aliqua corporis molestia conflictantur: Commendavit etiam morem hunc apud eosdem Hispanos populos maximo cum fructu *Diomedes Amicius autor operis de morb. Sporadicis l. 3.* quanquam autem adversetur huic pragmateiæ *nobilis vir Andreas Lacuna in Commentariis ad Dioscoridem, qua de hirudinibus est sermo*; nihilominus tamen & hic in pueris adultioribus, quibus præ exilitate multa venæ non apparent, scarificatus leniores non dubitat concedere. Acquievit & huic placito ex Italis *Alex. Massarias l. de Venæ sect. circa Finem.*

De phlebotomia in tenellulis infantibus animadversio.

Prosper Alpinus.

Lazar. Sotus.

l. 1. ad Iulian. c. 2.

Maximè quoque laudatus hic est in morbis ex influxu humorum exuperante tum ad interiora corporis atq; abdita, tum ad exteriora atque conspicua: quæ res neq; barbaros nationes latuit. Ad hos enim utroque usus hanc tantopere valentem confidunt Ægyptii medici, ut cum suras crurium crebris ictibus scalpello pertuderint, nil habeant ulterius, nempe vacuationem hanc venarum maiorum sectioni substituunt & succedaneam faciunt, non aliter profectò, quàm nos cucurbitas cum scarificatu substituimus venę sectioni, quam ferre nequeunt imbecilles, vel minus firmâ ætate, crescente videlicet nuper aut declinante homines: qui verò à morbo difficili suam in habitudinem redeunt, his nil æquè ad id conducit, quã sanguinis per scarificationem exhaustus *Oribas. id tradente l. de scarif. c. 20.* porrò communis venarum sectionis & scarificationis magna est affinitas, nam rami venarum crassiores hac ratione secantur *eod. auctore Gal. 2. aphor. 17. & 4. de tuend. val. 4.* usq; adeo, ut venæ sectioni vicariam scarificationem fecerit idem auctor. Atque hæc de universali ad vacuandũ corpus scarificationis usu.

Crebris crurium incisuris singulariter utuntur Ægyptii med.

Galenus.

CAP. III.

De particularibus scarificationis utilitatibus secundum Ægyptios.

Quibus in morbis utantur Ægyptii scarificatu.

SCarificatus particularis nunc est enarranda commoditas, quã neq; Ægyptii modo memorati ignorarant: Sed ad tonsillas, quæ per epidemias extumescunt, & circa pudenda inflammationes,

tiones, aut alia quæcumque mala, ex multa humorum putredine ortum labentia auricularum scarificatum succurrunt intra vel extra confecto, dum has manibus confricârint atq; aquâ calente foverint, collumq; aliquantulum adacto vinculo ad tumefactum venarum superiorum compresserint: id quod omni partium supremarum scarificatui commune est etiam, quæ fortassis vacuatio spernenda per dogmaticos non est, quando &

Hippocr.

Hipp. l. 6. Epid. com. 5. tex. 22. scripsit cum adsunt œdemata, id est diuturnæ ad articulos fluxiones, venas auribus posteriores findendas esse, ex qua re credo fluxisse, ut Sarraceni, quod refert *Franc. Valles. in eod. com.* plures in curandis morbis scarificent, in pueris ad hæc, & cuiusq; ætatis hominibus, qui inflammatione aliqua circa caput aut oculos, quiq; faciei nasiq; ruboribus, (guttas roseas dicunt) vexantur, narium cava plusculis incisuris aperiunt: qui narium internarum cruentatus tã frugiferas etiam visus est *Amato Lusitano in 3. Cent.* ut glorietur, se primum sectionem hisce partibus faciendarum usum induxisse. Ita quidem Ægyptii in externis vitiis, sed ex interno erumpentium humorum influxu productis morbis & febribus nõ minor est scarificatus apud eosdẽ administratio, de qua re Prosper Alpinus legitur suo loco.

Inflammatio capitis, Oculi faciei, rosacea, gutta.

Amatus Lusitanus.

CAP. IV.

De scarificatus ad interna medenda vitia secundum dogmaticos utilitatibus.

ALiæ sunt scarificatus secundum dogmaticos utilitates, principio privatis inflammationibus internis atq; externis. Ex internis, inquam cephaleæ finiendæ nil operantibus medic. cutem scalpello pertundit *Corn. Celsus. l. 4 c. 2.* quam rem credo didicerat *ex Hipp. l. de affect. 2.* licet hoc etiam vertigini abolendæ commune præceptũ fecerit idẽ vir; cuius ipsius norma proposita *in 5. aph. 68.* dolente syncipite occiput exulcerat scalpro *Gal. l. 2. med. part. c. 2.* qui idem vir vetustos cap. dolores scarificatoriis confectionem dissolvit *in l. qui inscribitur præsagium exper. conf.* Hos autem omnes antiquos vivos credo sequutus est *Herc. Saxonia l. 1. Panthei medic. c. 2.* cum totius cutis capitis cõcisum, tum suo, tum aliorum experimento commodam laudavit *Aret. 1. therap. morb. diut. 2.* proposuit intimarum narium scarificatum per anserinã pinnam in nervoso extremo sic incisam, ut serræ sit instar, quale autem à compunctis naribus auxilium dixi, non minus & à saucitatis auriculis interdum evenit, legeris enim id, quod scriptis prodidit *Renerius Solenander sect. 5. cons. 15.* mulierum quandam passam dolores frontis & superciliorum per aliquot annos, tandem ex Vellicatu laxioris partis auriculæ venaq;, quę appareret, aculento silice percussa, factâ sanguinis atri profusione sanatam. Similiter hemicranio dolori laudatissimus ab Oribasio fuit scarificatus, qui scapulis & occipiti fit. Sed epilepsiæ ad occiput incisuras, & iuxta talum ex utroque crure paululum sanguinis mittendum ultimum auxilium professus est *Cornelius l. 3. c. 23.* & hunc equidem credo facile sequutus *Hier. Cardanus referente Hieronymo Montuo c. 16. l. 1. anasceu. morborum.* Rursus verò *Celsus* occipitii scalpro pertundendi meminit *l. 3. c. 3. Sed Cælius*

Celsus. Hippocr. Galenus. Aretaus. Oribasius Epilepsia. Hier. Card. Hier. Montuus.

Aurelianus l. 1. chron. c. 4. collum, verticem & tempora scarificat licet nõ sine cucurbitulis. Lethargo resolvendo caput præerasum sauciat *l. 2. pass. acut. c. 6.* catalepticis verò tempora & occipitium & cogentibus causis alia capitis loca convulnerat *l. 2. eiusdem operis c. 11.* Phrenitidi vero medendæ si vel præcordia vel vesicæ partes extumuerint, has concidit l. 1. eiusdem operis c. 11. E iunioribus verò nostris Felix Platerus venarum ascendentium anatome doctus, qua jugulares assurgunt appositis cucurbitulis carnes pertundit *Tomo 1. prax. med. tit. de mentis consternatione pag. 60.* qui vir & in paraphrenitide idem remedii factitandum voluit *tom. eodem p. 162.* In Apoplexiæ quoq; & memoriæ detrimento cutem propè cervicem scarificat *Martin. Rulandus curat. empeir. 100. Centur. 5.* Melancholiæ vero verticem ad multã sanguinis effusionem concidit *Rodericus à Fonseca Cons. 69. tom. prioris.* Quod si cruentatum capitis ab antiquis in hocce morbo factitatum comprobavit *Alex. Trallian. l. 1. rei medic. c. 16. §. de balneo:* propterea, quod caput intemperatius sicciusque reddit: nihilominus faciendum mox concessit, ubi materia violenter ad cerebrum profecta & ad crassitudinem impacta fuerit sic, ut aliis ea de re medicamentis repugnet. Sed enim alio nomine prudenter facit *Rodericus Fonseca*, qui circa posticas & duriores capitis partes eiusmodi concisuras infligit. In vertigine sauciat occiput *Oribas. l. de scarif. c. & lib. 8. Synopseos ad Eustachium cap. 5.* sub poplite, genuque crura atque aurium cartilagines scarificat *Matthæus è Gradi consil. 50.* qui vir scarificatum aurium didicit ex *Mesvæo Grabadim l. 2. cap. de phrenitide*, cui morbo & auriculas perpungit. *Hollerius l. pract. c. 6.* à quo transtulerant & *Nicolaus Piso l. 1. de morb. cur. c. 10. Io. Heurnius l. de morb ocul. c. 3.* Vertiginem quoque curans caput scarificat *Guliel. Brixiensis in opere pract. t. isto.* qui & ad phrenitidem manus, pedes & crura similiter cruentat. *Felix vero Platerus* in eadem curatione inter medium pollici atq; indici locum nec non carpum minutè incidit *to. 2. prax. tit. de cap. dolore pag. 27.* Sed ante hos omnes *Cælius l. 1. cap. 11 p. 27.* circa verticem, bregma, occipitium, itemque collum & vicinas partes exulcerat, ac si in præcordiis tumor fuerit; erunt inquit, ipsa prius scarificanda: sic etiam vesicæ partes, vel huius proximæ.

Aurelian. Felix Platerus. Paraphrenitidi. Apoplexia & memoria detrimento Rulandus. Melancholia. Vertigini. Io. Mesvaus Io. Hollerius Io. Heurnius. Fel. Platerus.

Visus quoq; Læsioni, quæ cum vertigine coniuncta est, loca jugularium venarum insecat *Plat. to. 1. tit. eod. p. 241.* Dolori vero oculorum occurrentes colli latera quo jugulares venæ spectant insectum eiusmodi commendat *Idem tom. eod. p. 293.* itemque auriculas respondentis oculo lateris punctione pertentat paulò inferius à memorato loco. Ophthalmiæ vero nominatim perutilem in occipitio scarificatum testati sunt & *Ludovicus Mercatus l. 2. de cur. morb. inter. cap. 22. & Ambrosius Paræus lib. 16. cap. 12.* qui & mydriasi, quæ ab affluente atque incurrente ad eum locum humore fit, benefacientem hanc posuit. Homini verò ab incessabili & longa ad oculos fluxione infestato & nullo unquã ex medicis præsidiis adiuto, hoc vero subvenisse refert *Oribas. & Io. Iac. Mannus in libello de malleolorum scarifi-*

Oculorum affectio. Platerus. Ludovic. Mercatus. Ambr. Paraus Mydriasi, Epiphoris. Oribasius.

Nyctalopia. Auricularum dolori. *scarificatione.* Sed & Nyctalopis cervicis quam maxime scarificat *Hipp. l. de visu.* Auricularum dolori ad ipsarum lacunam, vel posteriora loca scarificat *Aurelianus l. 2. chron. morb. curat. c. 3. Felix vero Platerus* scalprum carpo eiusdem lateris inprimit *tom. 1. tit. de auris læsione.*

Dentium dolori. Anginæ. Galenus. Dentium dolori gingivas scalpit *idem l. 2. eiusdem operis c. 4. p. 340.* Ad hæc utilis scarificatus est anginæ testante id *Galeno in lib. de scarificatu, & lib. qui inscribitur præsagium experient. confirmatum*: E junioribus *Ioachimus Camerarius refert in suis observationibus* incisa decussatim lingua per acutum scalprum perniciosam anginam brevi sanatam. At *Laurentius Ioubertus* eidem malo curando usque suras scarificat *in tr. de angina*, qui ambo viri sunt, hoc credo equidem, imitati ex Aureliano, qui chirurgiam hanc luculenter exposuit. Ad hæc anginæ & faucium morbis cum vitæ discrimine procedentibus ultimum præsidium incidere satis altis plagis sub maxillis ipsis supra collum & in palato citra uvam, vel eos venas, quæ sub lingua sunt pronunciavit *Aurelius Celsus in l. 4.* quem sequitur *Iacobus Hollerius in opere de morb. intern. cur. c. de angina*, qui & venas linguæ cultello scarificat, ne dum aperit, alias vero sub maxillis, sub mento, & collo ad effluxum saniei concidit. At *Antonius Benivenius vir plane doctus lib. de abditis*, memoriæ prodidit Nicolao Rotæ strangulato propemodum a cynanche, cum nullum auxilii genus opportunum fuisset, spesque omnis salutis adempta esset, insolenti hac insolenti, hac incisura vitam, quæ conclamata erat, evestigio restitutam: cuius rei meminit & *Hercules Saxonia l. 1. Panthei medicinalis c. ult. F.*

Ioachimus Camerar. Laurentius Ioubertus. Faucium vitiis. Celsus. Hollerius. Antonius Benivenius. E strangulante angina scarificatum mire liberatus homo. Historia. Admonitio.

Illud tamen unum observo, quo & ab afflicto homine dolor, & ignominiosum medenti crudelitatis nomen, quantum fieri potest avertatur; imponendas prius hisce partibus cucurbitulas cum multa flamma per acres adeo, ut stupefacto plurima parte sensu liceat altas concisuras facere, quod *cap. de cucur.* adnotasse memini. Quibus in anginæ periculis & linguam ipsam scarificandam, si propensior foras cum tumore appareat, censuit *Paulus l. 3.* quem virum sequutus est e junioribus *Nicolaus Piso l. 2. de morb. inter. cap. 2.* Simpliciter vero linguam simul & fauces & palatum tenui ac longiore phlebotomo scarificat *Cælius l. 3. morb. acut. c. 3.* etenim inquit, locali sanguinis detractione tumentia relaxantur. Ad hæc 2. & 3. scarificationem adhibet non solum gutturi vel tonsillarum viciniæ, quam græci anthereona vocant, sed etiam occipitio & homoplatis & interscapulæ, quod græci metaphrenum vocant, & pectori. At in paracynanche, tacebimusne, quod *Hippocrates l. 3. de morb.* venam, quæ sub mammis est pertundit? Porro damnat hoc *Aurelianus l. 4. cap. 3.* tum quod noxium propter ea, quod excarnificatus multus sit necessarius ad retegendam venam, tum putidum & gratis factum videtur hoc supplicii, quando ad sanguinem deplendum commodam se præbeat humeraria vena. Ita quidem ille; sed non videt id, quod & infra subdit Hippocrates; agendum hoc, ut æstus plurimus ille pulmonis parte conceptus ventiletur. Thorax vero (*quod P. Salius adnotavit*) spirandi difficultate laborans, laxetur. Hoc unum quidem agendi consilium fuit: Altera ratio est, ut humor, qui sursum influit, tum retractu doloris cum inanitionis & vi vacuire vellatur: quod cognovit Mesvæus *lib. 2. Grabadim. c. isto.* Adeo quidem apparet difficiles & duras, quantumlibet a sene pronunciatas sententias, consultissimas tamen esse rationique consentaneas. Neque vero desunt e posterioribus, qui illud factitarint, atque opere comprobarint: nempe in hac sententia fuit *Michael Savanorola medicus perquam experientissimus tr. 6. cap. 9. rubr. 10.* qui Mesvæum fortasse sequutus est. Verum ut de Cælio super angina sermonem finiam, hic eidem morbo *l. 3. acut. pass. cap. 3. p. 167. & 170. & 171: M. & 172. P.* collo tenus, quæ loca anthereona græci dicant, incidit. Item cervicem, sive nervos maiores, quos tenontas appellant. Præterea sub utraque parte, sub aurium lacunis, quibus in locis faucium positio esse perspicitur. At si maior fuerit tumor, ipsam quoque linguam scarificat & fauces, & palatum tenui ac longiore phlebotomo. Universim quoque thoracis affectibus perspicuum hoc remedium dixit tum *Oribasius l. 1. Synops. cap. 14.* tum ipse etiam *Galenus l. de scarificatu*, qui Oribasius, & strangulatoria circa pulmonem angustia vexatum senem e a ratione levatum scripsit. Catarrho diuturno scalpturam ad cervices utilem fecit *Aurelianus c. 12. chron. c. 7.* Phthoæ vero *l. 2. tard. passionum c. 13. p. 377. m. parte non nominata in eius curatione*: Venarum jugularium loca concidit e junioribus *Felix Platerus to. 3. tit. qui est expuitionis pag. 781.* Empyicis vero, si pudenda & femora intumerint, confidenter hæc vulnusculis impactis pertundenda jussit *Hippocrates l. de int. affect. 25.* in acuto vero morbo dorsali venæ & arteriæ magnæ, ubi vasorum est transitio atque inter scapulas post impositas cucurbitulas liberiores incisuras minutas facit *Aretæus l. 1. morb. diut. curat. c. 7.* Pleuritidi, in qua rectissime post factitatas sanguinis detractiones, ex vasis maioribus, utriusque scilicet brachii, factisque inanitionibus aliis communissimis pergente ad huc affectu, ne communicetur internæ membranæ pleuræ, possunt incisuræ super affecto loco fieri, cucurbitulæque, si copia succorum exegerit, insuper affigi. Huius certe sententiæ fuit & *Io. Heurnius l. de morb. pect. cap. 2. & Laurentius Ioubertus lib. de thor. affectionibus, c. 8. & Fortunatus Fidelis & Lazarus Sotus in lib. de Hipp. de locis in homine*: quem Prosper Alpinus usitatum ab Ægyptiis medendi morem laudat, *3. de med. Ægypt. c. 11.* Sed primus e latinis *Cornelius hoc docuit l. 4. cap. 6.* e Græcis vero *Aëtius l. 2. ser. 4. c. 67.* huic vero utrique autor primus huius præcepti fuit *Galenus apud Oribasium lib. de scarificatu cap. 20.* Sed Alexander Trallianus & locum alte scarificat, & cucurbitulam imponit. Aretæus quoque cucurbitula magna & lata cum ampla flamma imposita ad sanguinis effusionem copiosam confidentissime scarificat. Natibus & scapulis hoc ipso, quem dico, ordine faciendas incisuras probavit *Laurentius Ioubertus in cap. de pleuritide.* Ita spes est ac fiducia certissima brevi morbum finiturum. Enimvero proxima ad affe-

Paulus. Cælius. Paracynanche. Contra Hippocratem. Aurelian. Defenditur Hippocrat. Mesvæus. Quantum vis difficiles & duri sunt sententia consultissima habenda. Hipp. Savanorola. Oribasius. Galenus. Catarrho. Aurelian. Phthoæ. Felix Platerus. Empyicis. Hippocr. Vena atque art. dorsi inflammationi. Aretæus. Pleuritidi. Laur. Ioubertus. Lazarus Sotus. Prosp. Alpinus. Celsus. Aëtius. Galenus. Oribasius. Alex. Trallianus. Aretæus. Laur. Ioubertus. Scarificatus extumescentis partis probatus a Galeno.

Lud. Mercatus. Melancholia hypochondriaca.

affectum evacuatio magni semper momenti fuit ad partem, quæ patitur exonerandam. Inflammato, medicamentis nil proficiẽtibus, jecori scarificatum à cucurbitula decernit *Ludovicus Mercatus l.4.pract.c.2.* qui idem vir, & ad melancholiam hypochondriorum, deficientibus jam consuetis hæmorrhoidis, si venæ aliquæ extimæ ventriculi regioni extumescant livescentes; has cucurbitulâ impositâ circum scarificat *l.eodem.c.ille*, quod idem inferiis repetiit comprobatum usu remedium testatus: Illud autem ex Galeno fortassis est imitatum, qui ad hemorrhoidas suppressas idem remedii fecit *4.de tuenda valetudine*.in satyriasi pubem crebrò concidit *Nic. Piso l. 3.curatorio c. 46.*

Elephanticorum ulceribus. Aurelian.

Ad hæc elephanticorum tuberosæ cutis ulceratum approbat *Aretæus lib.1. diut. morb. c. 13. & Aurelianus 4. chron. pass. c.1.* quo corpus, inquit, exhumoretur; neque &c. Mensibus quoque deficientibus crurium malleorumque scarificatio; ut quæ naturalis excretionis modum imitatur; pro multum efficaci commendata vacuatio est *à Gal. in l. de therapia per sanguinis missionem cap. 18. & l. de sang. miss. contra Erasistratum cap.3.* approbata etiam *à Cornelio l. 4. cap. 4.* sed inguinibus admotâ simul cucurbitâ, atque ab aliis quibusdam; qui rem ab experto compererunt atque viderunt. Inter alios *Prosper Alpinus in lib. 2. de medic. Ægyptiorum*: verumtamen in albidioribus, & uberioribus præsertim remedium hoc contendit *Alexander Massarias in l.4. operis de cur. morb.* c. de suppressis mensibus *ex Galeno lib. de sang. missione c. 17.* atque etiam *ex Avicenna lib. 1. fen.4. c. 21*: siquidem huius naturæ fœminis exiguæ venæ vix apparent; in nigrioribus vero extant insignius. Nec tantum his mulieribus quæ mensem unum desiderant, hanc expurgationem crurium scarificatio revocat, sed & illis, quibus longo tempore suppressi fuêre, nam continua in inferiores partes sanguinis educti inclinationem viamque ipsi præbet: sed, quæ vulvæ morbo dolent, his aptè congruunt coxis admotæ cucurbitulæ cute incisâ, *sicut ait Celsus l. 4. c. 20.* At quibus non dolor, sed purgatio nimia nocet, remedia sunt & cucurbitulæ cute incisâ inguinibus eiusdem viri sententiâ, quod etiam remedium administrandum *c. 5. lib. eiusdem* volueratfœminæ, cui suppressis menstruis sanguinis ex ore fit reiectatio. Similiter hæmorrhoidum in viris abruptis excretionibus scarificatum crurium fotorum prius aquâ calente per spongiam auxilio esse scripsit *idem Galenus in eod. libello*; cuius uterque usus, quod exolevit tum à veteribus usitatus, tumque in precio habitus, quæ alia causa fuit, quam medentium inertia atque ad effæminatos homines adulatio? Porro nullus propemodum hoc sæculo vir remedium admitteret, neque medicus facile proponeret, quo fæmellas ætate provectas, quibus jam pridem nil menstrui ferebatur, ubi corporeâ aliquâ molestiâ conflictarentur, quas auctor hic modo citatus promptè sublevabat. Amplius & Gal. notavit in pueris Eunuchis & mulieribus, qui tenuiorem habent sanguinem sic emitti; Si autem smilion scalpellum aut exhorrent homines, aut veremur administrare medentes: quid est, quod hirudines neque cum Galen. applicamus? Sed nulla licet, nisi quæ sunt lævia, & more Partenopæo quesita, ast de his quidem alibi dictum fuit. Præterea cachexiæ perutilis crurium est scarificatus: quo remedio malum corporis habitum sæpius curasse conceptis verbis testatus est *Christoph. à Vega l. 3. art. medic. sect. 8. c. 13.* Hydropi vero asciti, femorum, crurium & ventris, scroti, talorumque non mediocriter probarunt primum *Hippocrates l. de int. affect. n. 24. & 25.* in quo loco pungendum scrotum pudendum & femora docet, *& lib. de loc. in homine n. 36.* Deinde *Archigenes* expertum se professo, & huic astipulans *Galenus l. 9. med. loc. cap. 3. & Celsus l. 3. c. 21. Paulus Aegineta lib. 6. cap 50. Aetius ex Leonida atque Archigene lib. 10. c. 30. ex Asclepiadis, Leonidis, Archigenis, & Hipp. sententia*: E Latinis vero *Oct. Horatianus lib. 2. ad Euporistum cap. 19. & Cælius Aurelianus l. 5. morborum diuturnorum cap. 1. pag. 506. Gariopontus l. 5. medicæ cap. 12.* pedes superne concidendo præcepit. Ex Arabibus vero *Avicenna, Albucasis*, atque *omnes antiqui*. Ex posterioribus autem; *Alexander Benedictus lib. 5. c. 40. Tho. Erastus par. 4. disput. contra Parac. Christophorus à Vega in artis medic. l. 3. sect. 8. cap. 13.* qui & malo corporis habitu homines ad eum modum curasse retulit: Novissimè verò *Iac. Fontanus l. 3. pract. c. 21. & Hier. Fabricius l. de operat. chirurg. cap. isto.* Ad extremum tam competens extuberanti hydropicorum aquæ perpunctio est, ut hanc etiam fortuito casu factam insperato subsidio fuisse referant: *& Michael Savanarola; & Michael Paschalius lib. 1. practica methodi cap. 44. & Franciscus Russetus lib. de partu Cæsareo sect. 3. c. 3. & Amatus Lusitanus Centur. 5. cur. 37. & Vidius Florentinus iunior l. 10. de cur. membratim cap. 10. & Felix Platerus Archiater, & Professor Basiliens. tom. 3. prax. tit. de extuberantia p. 317.* quamquam ab *Alexandro Massaria in oper. de cur. morb. c. de hydrope*, quantum experimentis & ratione comprobatur scarificatus scroti, tantundem iisdem firmamentorum generibus exploditur crurium incisio. Sed contra est *Prosper Alpinus in 3. de medic. Ægypt. cap. 13.* atque alii. Quibus vero contraria sunt experimentum & operæ eventus quæ se abunde comprobant remedii felicitatem. Enimverò si mihi fides habeatur, imò verò si medicis, qui rem viderunt; Vito inquam Jacobo Ferraiolo medico primario valetudinarii Divæ virginis Annunciatæ Neapolis, Itemque Nicolao Angelo Elisæo scriptori medico Neapolitano non incelebri; Jo. Angelus Pandolphus familiaris Illustrissimi Principis Hostilianensium, cùm ex ascite desperatæ salutis jam esset apud Medicos urbis plerosque: crebro crurium concisu singulariter levatus est, & orco ad hanc diem præreptus. Nimirum stillarunt quatriduo limpidam aquam vulnera, unde ventris tumor omnis penè consedit. Id quod etiamnum in nostri nosocomii Languezibus quotidie ferè monstramus.

Celsus. Prosper Alpinus. Alexand. Massarias. Avicenna. Dolorib. histericis.

Mos medendi Partenopæus. Christophorus à Vega. Hydropi. Hippocrat. Archigenes Celsus. Paulus Aegineta. Aetius. Octavius Horatian. Cælius Aurelianus. Avicenna. Albucasis. Alexander Bened. Tho. Erastus. Christ. à Vega. Hieron Fabricius. Michael Savanarola. Michael Paschalius. Franciscus Russetus. Amatus Lusitanus. Vidius Florentinus. Felix Platerus. Alex. Massaria. Prosper Alpinus.

Volvulo. Aetius. Aurelian.

Jam vero & in vulvuli tormento locos ubi dolor infigitur alte scarificat *Aetius. lib. 3. ser. 1. cap. 27.* atque ita etiam *Aurelianus lib. 3. pass. acut. c. 17. pag. 214.*

CAP. V.

Ad exteriorum affectuum curationem scarificationis usus summi.

AD externos verò partium affectus rectè curandos generales & summos scarificationis usus complexus videtur unicè *Galen. in ipso de scarificatione c. 4.* per hæc; corporis partes scarificandę sunt, quę phlegmone vel duritie urgentur, quæ vel tensæ fuerint, vel dolore aliquo affliguntur, quæque fluxionibus vexantur, ubi ipsæ fluxiones desierint, aut cum acrem materiam subesse viderimus, seu vis aliqua venenosa extrinsecus illata fuerit. Pręterea, si ab altera ad alterā partē deducere materiam volumus, sicuti scarificatis cruribus affecto capiti medemur, &c. Præterea sanguinis ex locis affectis detractiones in affectibus inveteratis *in lib. 2. de medicam. sec. loca cap. 12.* convenire professus est: *& l. 13. meth. med. cap. 5.* divinus vir inquit, ubi distentæ vehementer glandulæ sunt, aut alia denique particula, quam phlegmone premit, cogimur toto corpore prius evacuato ipsam scarificare. Qua Galeni doctrina solitus sum equidem extumescentes in ulcerato bubone glandulas perpungere, quo exaniatu fit, ut gracilescant affatim ipsæ reddanturque cum ulcere minores ac sicciores. Rem quidem, quam non admodum approbant nostri; sed satis tamen est nobis, ut dexter eventus comprobet & commendet; Similiter omnia ficosa, verrucosa, ostracosa tubercula & concrementa, sive quæ per se, sive quæ exulceratā cute extant, qualia quidem in capite, facie, cervicibus, manibus, digitis, obscænis & laxis omnibus partibus extumescunt, persæpe ad eum modum tractare solitus sum non sine operæ precio. Sed neque apud Hippocratem scarificatus desunt exempla: aversionis enim gratia in œdematis, id est, ut Galenus & Erotianus interpretantur, chronicis ad articulos affluxionibus venas, quæ sunt post aures secat *l. 6. epid. comm. 5. tex. 22.* vacuationi vero studens tumores ipsos crurium male valentium incidit *l. de ulcerib. prope finem.* Verum enimvero illud admoneo interim, ne quis inconsultius inscitiusvé huic præcepto confisus tumores crurium promiscue pertundat; enimvero cachecticorum œdemata non sunt attentanda; quod præclarè docuit *Ioannes Zechius in cons. 20.*

Duplex scarificandi ratio. Ad hæc cum scarificatio sit omnis tum prophylactica, tum therapeutica: prioris generis illud erit exemplum, quod scriptum nobis reliquit *Celsus l. 7. c. 2.* suppurationi enim prohibendæ priusquam indurescat abscessus, hoc est sub primis tumoris initiis, cutim incidit & cucurbitulam accommodat, quæ, quicquid illuc malæ corruptæque materiæ coiit, extrahat, idque iterum tertioque rectè fieri perhibet, donec omne indicium inflammationis excidat. Approbat hanc sententiam *Hieronymus Fabricius l. de oper. chirurg. 6. de carnis chirurgia*; sed tamen aut purum aut cathartico purgatum hominis corpus ante requirit; quam rem ex Galeno didicisse potuit *l. 13. meth. cap. 5. & l. 2. ad Glauc. cap. 2.* doctrinam hanc professo. *Interioribus rupturis.* Itemque ne rupturæ interiores inflammationem aut abscessum invehant, scarificatum externè conficit tum *Hippocrates l. epidem.* tum *Paulus Aegineta lib. 6. cap. 107. & Avicenna 4. fen. 4.* Ex Neotericis vero *Iacobus Hollerius Hippocraticæ disciplinæ cultor egregius, observ. 27.* tumorem inflammatorium venenosamque pene qualitatem præseferentem, scarificandum & cauterio potentiali perurendum contra professorem imperitum contendisse professus est, ne quid amplius inferret mali: quæ provisiones omnes & anteversiones sunt futurorum. Cæterum, quæ præsentium curandorum per scarificationem sint exempla, & omnibus sunt obvia, & nuper sunt à me tradita, suntque mox tradenda. *Historia.* Illam nunc accipe memorabilem historiam, quam idem *Hollerius prodidit comm. ad aphor. 39. l. 4.* Cuidam, inquit, planta pedis adeo incaluerat ut sibi deuri pars videretur, caloris nullis remediis poterat placari; siquidem opinor ob cutis densitatem nil exhalare posset, sed scarificatu & transpiratione faciliore tandem evasit: ad summam enim *Galenus in microtech. exponentium textu 9. præcepit*, efficacem ex parte ipsa tumente superantis humoris exhaustum.

CAP. VI.

De scarificatione concisioneve in exteriorum affectuum generibus, primum autem in tumoribus non suppuratoriis.

NUnc privati usus chirurgiarum exempla proferamus, exorsi primum à vitiis confirmationis; speciatim vero ab his, quæ sunt in magnitudine superante, id est in tumoribus atq; abscessibus. Tumores voco collectiones duntaxat extumescentes sine suppuratione. Abscessus vero tumores dico suppuratos, aut suppurationes, ut solitus est cum occurrit nominare *Cornel. Celsus.* *Celsus. Delicatulus medicorum nostrorum chirurgorum.* In his nisi ad gangrænam labentibus non consuevere medici nostri temporis ferro & scalpello uti: quippe timidissimum genus, ut notavi superius, ne per somnium quidem concipiunt detrahere sanguinem; nam quæ insania aut doloribus afflictare hominem, aut inflammationem ac noxam aggerare. Sed nos tamen, & à veteribus docti, & ab usus quotidiani experimento confirmati in quàm plurimis concisionem & scarificatum administrare sæpissimè confisi sumus, & in tumoribus item non mediocriter.

Auctoritas autem, quâ persuasos nos diximus; est summi dictatoris: qui in compluribus commentariorum suorum locis luculentam nobis eius rei doctrinam reliquit. *Primum autem in lib. de ulc. 16.* inquit; sin minus pertundere tumores oportet, profundioribus ac frequentioribus vulnusculis impactis, sed & in aliis omnibus, quæ pertundis: atque hoc acutissimis & tenuissimis ferramentis sic facere oportet, *& l. 7. epidem. n. 38.* perniones inquit pertundere oportet &c. de qua re nos contra Francisci Vallesii versionem inter omnes singularem, ex professo disputavimus *in oper. de abscessibus tractatione pernionum propria.*

CAP. VII.

De scarificatione multiplici in vitiis inflammatoriis.

Therapeutico usui ut est scarificatus. PRæterea scarificatus est usui curandorum affectuum tum in quibus sanguis fervet & quasi flammam concepit, tum etiam, in quibus flammam non concepit, neque fervet; atque ut priorum exempla exequar, rectè adhibetur hæc chirurgia tensis, & calidâ humorum affluxione tentatis membris; *Tensis ex humorum calidi afluxu locis.* quæ diserta Galeni est doctrina *in 2. ad Glauconem c. 7. & 13. meth. med. c. 5. & l. de tum. c. 2.* & denique *l. de scarif. c. 4. atque Oribasi. l. 1. synopseos c. 14. ex Apollonii sententia.* itemq; ex Arabibus *Avic. l. 4. fen. 3. tr. 1. c. 3.* ex Latinis verò *Celsus l. 7. cap. 2.* Mirum autem, ut confestim suis quasi fomitibus ex materia subtractis explurimo suo renixu laxentur particulæ.

Phlegmonis Erysipelis. Carbunculis. Igni sacro. Ad hæc phlegmoniæ atq; Erysipelati in summo fervore positis: item carboni sive anthraci sententia *Rabbi Mosis particula, ii; Galeni verò lib. 2. ad Glauconem. c. 1. & 14 meth. c.* 10. & hunc fidelem sequente *Bened. Victorio consf. 26.* Igni quoque sacro sic subvenit *Horatianus l. 1. ad Euporistum c. 21.* quibus etiam tum autoribus, tum *Petro à Tussignano in l. de peste,* confidenter est ictus inferendus bubonibus pestilentibus, & omnibus ejusmodi tuberculis. *Bubonibus pestilentibus.*

Inflammationibus circa caput & faciem. Proficit & scarificatus inflammationibus circa caput aut oculos, aut faciem, itemque nasi ruboribus, quas guttas roseas vocant. Verumtamen non ex ipsis partibus afflictis, sed ex venis post aures, & cavarum narium sanguinem eliciunt Ægyptii *teste Prospero Alpino l. 2. de medicina Ægyptiorum*; atque hoc etiam à me peractum, feliciter evenisse compertum est multis. *Prosp. Alpinus. Oculorum languoribus.* Ex oculorum vero vitiis primæ ophthalmiæ debetur, exasperatio palpebrarum interna, præcipue superiorum *ex Orib. 8. syn. cap. 38.* sed gingivas in dentium dolore scarificare per pastinacæ radicem conducibilem apprimè rem scripsit *Plinius lib. 32. cap. 10. & Dioscor. l. 2. met. med. cap. 19.* *Gingivarū dentiumq; vitiis.* Per scalprum vero profundius incidit *Mesvæus l. 2. Gradium. capite isto, atque auctor l. de remed. facile parab. c. 17.* *Mesuæus.*

Ad extremum perultus hæc medendi ratio fuit, quando etiam huius utilitas cognita methodicis apparet. Hos nempe laxi & adstricti duntaxat indicationes sequentes, partium verò privatas medelas nil profitentes, *apud Gal. l. de sect. 8.* coarguunt empirici, quod hi crurium quidem inflammationes scalpello concidere atque oleo perfundere consueverint, oculos vero auresque inflammatas non item. Sed hæc apud autorem suum dissertius.

Jam verò quando vitiorum in oculis inflammatione carentium meminimus, venit in mentem dicere de non inflammatoriis, quorum unum est ectropium: hoc enim & scarificatu sæpe sustulimus videlicet Marco Ant. Græco procuratori Jo. Ant. Tabassio Presbytero Sulmonensi, & Capucino Religioso cuidam, cui Salvatorii nomen 1639.

CAP. VIII.

De tonsillis scarificandis.

INusitatum est nostris ferro tractare Tonsillas; quæ alto tubere sic interdum extumescunt, ut invicem coaptatæ atque appressæ difficultatem deglutiendi faciant, quantum autem molestiarū inferant, ipse reputaveris; sub qua distentis atque agitare se se non valentibus faucium musculis percurrens spiritus laborat. Ubi igitur huiusmodi tubercula offenderis, nihil certe melius agere potueris, quàm incidere. Quòd si difficile videtur, necessarium æque cogita, & à prioribus omnibus nostris autoribus factitatum, quorum primus est *Hippocr. 2. de morb. n. 10. & l. de affect. n. 4.* remedii genus hoc apertis verbis proponens: quem equidem credo sequutus est *Cornelius Celsus lib. 6. rei medicæ capite 10*; imitatus verò & *Aurelianus, qui lib. 3. morb. acut. cap. 4.* & uvam in synanche scarificat: *Aurelian.* Ad hos *Oribas. l. de scarificat. cap. 20. & Isaacus 9 pract. cap. 41.* *Isaacus.* & hunc sectatus *Constantinus Afer. Chir. c. 38. & Gariopontus lib. 1. cap. 23.* qui & palatum concidit: post quos omnes *Hieronymus Mercurialis l. 2. de morb. puer. c. 12.* Hæc tanti momenti visa sunt mihi ab aliis contempta aut neglecta; ut peculiarem super ea re sermonem instituendum duxerim hoc tempore in quo epidemica tonsilla perditè sævit & infesta est. Quibus ego tonsillis occurri frequens hocce præsidio, *quemadmodum in libello, cui nomen est Pædanchone, narravi.* Referam autem & hic historiam sane memorabilem de tonsillis contumacibus brevi discussis hac ratione. Extabant alto tubere tonsillæ nescio quo defluxu equiti cuidam, quæ tonsillæ sic contumaces fuerant biennio, ut nullis vel internis vel externis medicamentis, ac neque etiam fonticulis aboleri potuerint. *Historia.* Verum audi rem miram, quam nunquam satis laudavit laudatissimus J. C. Neapolitanus Alexander Romanellus Civis Tarentinus, fuerunt hæ semel nostro scarificatu, quasi per incantamentum sublatæ.

CAP. IX.

Genera noxarum frigidiorum, quibus à scarificatione remedium est.

NUnc vero de minus fervidis collectionibus explicabo. Benefacit cum primis scarificatio phlegmoni & Erisypelati quæ vel ad scirrhum, vel ad gangrænam finitum iri periculum est; *Phlegmonis & Erisipelis in livorem, & gangranam transmigrantibus.* intelliges autem eam operationem nō tantum proponi faciendam circa jam apparens pelioma, & ad necrosim transitum; verum etiam longius hæc providere maturiusque antevertere morbum advenientem debebit perspicax legitimusq; medicus: ac tum ad sanguinem effundendum exercere tumorem, cum alte turgens, abunde flammeus & ad renixum intentus est; in loco præsertim exangui ac debili cum cætera syndrome imbecilliū attestationum quæ suspicionem dederunt aliquā sinistræ permutationis: satius autem est paucidiffusi sanguinis, dolorisq; dispendiū etiam frustra fecisse quam laboranti plenis jam partis emortuæ periculis eniti sine fructu succurrere. Convenit & scarificatio Sphacelo vel ipso Hippocrate autore,

tore, *qui l. 2. epid. sect. 5. scriptum reliquit*; Quæcunque sphacelo corripiuntur, intercepta vena exulcerare ac sanare.

Convenit item phlegmoni, erisypelati atque scirrho, *ut Gal. est auctor l. de scarificat. c. 18. & l. de melanchol. & post hunc Io. Fernelius l. 2. meth. c. 10.* Gangrænis vero perfectis suo quasi jure debetur scarificatio; eo quidem efficacior futura *Gal. teste in l. qui inscribitur præsagium experientia confirmatum*, quo profundiores fuerint incisuræ. Exerceri vero tales possunt in locis carnosis, quales sunt nates, femora, crura, pectus, ac spatulæ. Sub eodem censu livor est *auctore Paulo lib. 6. c. 100.* sive, qui fuerit ab ictu. Itemq; livor, aut nigror, qui ulceribus assistit nempe Galeni testimonio in *4. meth. c. 5.* nequaquam potest ulcus curari nisi sublatæ fuerint ex ambitu quæcunque affectiones alienæ; sapienter itaq; *Vidius Florentinus l. 2. Chir. c. 7. doctus ab Hipp.* ulceribus vetusto livore vallatis cutem crebris incisuris circum exasperat, sic enim inquit, & cruor educitur ater, & bonus succedit. Sic etiam tractanda sunt hyposphagmata, & ecchymomata si partes ferant, siq; curationem expeditiorem adhiberi sibi, qui egent, velint. *autor Gal. l. 4. c. 30. & Oribas. l. 7. ad Eustach. cap. 14. Aetius ser. 14. c. 68. & Actuar. l. 4. metho. med. cap. 16. & Io. à Vigo l. 3. copiosæ c. 5.* sic ego R. P. Jo. B. Sirsalem è Soc. Jesu Sacerdotem ex improviso collisum curavi *præter Aetii serm. 14. cap. 50. præclarum sanè testimonium & Vidius op. de cur. gen. p. 2. sect. 2. l. 6. c. 14.* Simili curâ levanda sunt tubercula quædam, quæ suo quasi viru exasperata forinsecus, ac prope discocta apparent.

Livori ab ictu. Paulus. Livori ulcerum. Hyposphagmatis. Ecchymomatis.

Præter vero tumores providus incisuras ne differas ulceribus aut cacoëthicis, aut herpeticis, callosis, aut ostracosis, aut circumglabris, aut pruriginosis, aut intemperatis & tetris, & his omnino, quæ difficile cicatricem admittunt, his quippe omnibus admirabile compertum est exaniatus auxilium: quod & Ægyptii medici experientia docti tactitare feliciter consuevere; quemadmodū adnotavit *Prosper Alpinus lib. 3. de med. Ægypt. c. 11.*

Vlceribus cacoëthicis, Herpeticis, ostracosis, circumglabris, pruriginosis, intemperatis dysepuloticis.

Sed jam affectus aliorum per plerosque partes perquiramus. Primum docti viri tubercula verrucosa, maxime vero maligna obnascentia capiti, fronti, naribus, auribus, labiis, alis, manibus, digitis, obscænis corporis locis, atq; extremis omnibus, cum exscindere non licet, exaniare nō dubitarunt: itemq; maculas cutis & defædationes omnes, sicut adnotavit *Lud. Mercatus l. de ind. med. c. isto.* Vitiligini vero nominatim scarificatum approbavit *Eustach. Rudius 2. de symptom. externis c. 2* deinde vero, & impetigini *libro eod. cap. proprio.* sed in impetigine sive lichene post aures felicem hanc curationem expertus equidem sum in Petro Paulo Torres, viro nobili Parmensi; quam vacuationem & commendabilem alopeciæ atq; ophiasi fecit *Cornelius l. 6. ca. 4.* & vitiliginis speciebus *lib. 1. c. 18. & Nicolaus Florentinus ser. 7. tr. 6. sum. p. c. 9.* Alopeciæ quoque vitio, quo capillorum amictus tollitur. *Gal. l. 1. de med. per loc. & lib. isagog. cap. 18.* Ante quos omnes *Hipp. l. 2. de morbis nota Marinelli 13. enarratoris vero Salu text. 22.* capiti ulcerato crebras fissuras incussit: ad factas autem alopeciæ concisuras corniculorū impositum adiecit *Nic. Piso l. 1. de curand. morb. cap. 7.* tineam quoq; sic puncticulatione crebra tractavit *Guliel. è Saliceto l. 1. Chir. c. 3.* & post hunc *Guido tr. 6. doc. 2. c. 1.* Tineam pariter & malum mortuum *Gabriel Fallopius tom. 2. tr. 1. c. 10.* Crassas affuso humore palpebras interne concidit *Alsarab. tract. 4. sect. 1. c. 2. mox vero & c. 13.* alsclac, quos derbiosos, impetiginososvé oculos vocavit Oct. Horatianus *l. 1. ad Eupor. c. 10.* Sed & labiorum nodos scalpro tentavit *Albucas. l. 2. c. 27.* Ex oris vero vitiis interioribus dentem commotum curans radices eius scarificat *Gariopontus lib. 1. curan. morb. c. 17.* Dentium quoq; dolori levando tum gingivas convulnerat *Georgius Phædron. in Iatrochymicis* tum cartilaginem auriculæ percutit *Petrus Pigræus l. 8. chir. c. 17.* Collectioni vero lentæq; suppurationi linguæ ex Rufi sententia locum, qui est inter salivæ fontem & dentes concidit *Io. Mesvæus l. 2. Grabad. sect. p. part. p sum 8. ca. 12.* Ranulam, batrachium sub lingua nascens tuberculum scarificatione & vehementi cum metallicis fricatione repressit *Michaël Savanarola tr. 6. c. 6. rub. 16.* qui & putres exasperavit gingivas *eod. tr. c. 8. rub. 4.* Id fortasse doctus *ab Alsarabio*, qui tumentes dolentesq; gingivas sauciat *tr. 7. c. 2.* aut à *Barthol. Montagnana*, qui rubescentes & lividas, tumentesq; gingivas ad eductum aliquē sanguinis cruentat *cons. 19.* Confirmavit autē scarificationis necessitatem *Barthol. Eustachius l. de dentibus. c. postremo* per hæc; Si cōsumptæ ac imminutæ gingivæ à dentibus recesserint, callusq; aut cuticula, quā eos spectant, obduxerint, nisi dentes quoquo versum ductis lineis scalpro prius exasperes; deinde gingivas vulneres & cruentas reddas; medicamentis eas augere ac dentibus agglutinare nō minus frustra tentaveris, quàm indicem cū medio digito &c. Verùm, quod ad gingivas pertinet illud singulariter advertendū est; quas nullo levare remedio licuit, leviter scalpro concisas hirudinibus exhauriendas præcepisse *Io. Heurn. l. de morb. dent. c. 11.*

Tuberculis verrucosis. Maculis vitiisque cutaneis. Historia A. 1628. Guliel. à Saliceto. Batrachio. Gingivis Sempatr.

Ab his vero partibus descendentibus nobis ad cervices istarum scirrhosas adenas, quas strumas vocant, primum concidunt quidam *Hieron. Fabricio autore*, mox allium cum sale contritum inserunt, ut cutim eximant. Convenit item incisura mentulæ præputio & cuti citra inflammationem alte turgenti scirrhosamque affectionem referenti. Ita equidem excrescentes has partes multo tubere compressi, tum in multis Nosocomii hominibus, tum aliis, & in rhedario quodam. Ita etiam Sarcocelen tumoresque omnes præduros repressi doctus *a Gabriele Fallopio to. 3.* Nec scroto pepercit *Galenus*: ut neque parcendum monuit *Prosper Alpinus l. 3. de medic. Ægypt. c. 13. p. 102.* Idem meo consilio feceris ad Psorasin scroti duritiem cum intensa prurigine, quandoque & cum exulceratione, qualem Galenus definiit in definitionum medicarum fine. Equidem, quod ab experto testari possum; moniali cuidam vetulæ Parthenophylacii Spiritus sancti Neapoli, cui sorori Camillæ nomen; pruriginem manuum psorodem, quā sibi jam duos annos rabioso propemodum unguium scalptu dilaniare consueverat; nullis his tum internis tum externis medicamentis lenitam, solis crebris incisuris compe-

Cervicum glandulis. Scirrhosis tumoribus partiū obscænarum. Sarcocele. Psoriasi scroti. Historia.

Roseolis septiriciis. compescui. Denique benefacit incisura roseolis à Vulgo & *à Philippo Ingrassia* vocatis satariciis, septiriciis mihi rectius, id est corrupticiis, namque ultro corrumpuntur. In his *Avicenna fen. 20. l. 3. c.* scarificandam posuit & Elephantiasin, quam non universi quidem corporis, ut Græci, sed crurium tantum & pedum fecere Arabes. *Elephantia.* Similiter & perniones rectè conciduntur *autore Alfarabio tract. 29. c. 22.* qui tamen in aqua calida pertusum scalpro pedem vult demittendum. Conciduntur & Bubones *Cardano lib. de error. medicorum p. 40.*

Actuarius de scarificationis usu generali. Jam autem, ut ad summam rem omnem contraham *Actuarius est autor l. 3. c. 3.* scarificatum omnibus in locis, & in totidem usus adhiberi, quibus & hirudines institui notum est. At hæc quidem perpauca sunt loca, quibus admoveri non possunt.

Torpori membrorũ. Celsus. Sed torpentis membri summam cutem exasperat *Cornelius Celsus lib. 3. c. 27.* Ad distensionem verò idem remedii præcepit *Hippocrates l. 6. epid. sect. 5.* per hæc: in convulsione digitorum manus scarificare, ni doleant capite; sin, aquam calidam infundere. *Linguæ palpebrarumq; paralysi.* Linguæ vero palpebrarumque paralysin earundem scarificatu curat *Aurelianus l. 2. morb. diutur. c. 1.* *Aurelian.* Similiter & ad paralysin vesicæ clunes & circa veretri initium circulati scarificat idẽ autor *l. 5. eiusdem operis c. 4.* *Paralysi vesicæ urinæ.* Ischiadicos *Archigenes apud Aetium l. 9. c. proprio* cucurbitulâ quam amplissimâ impositâ jubet altius exulcerari *Ischiadi. Aetius. Paulus. Paracelsus.* ita *Paulus l. 3. c. 57.* ità etiam *Paracelsus, l. 3. chir. c. 57.*

Podagra. Postremo & podagricis ad cubitos juxta carpos & talos prope locum affectum progressum sudationibus, magno remedio esse scarificatus *Hier. Cardanus.* historiis aliquot curatorum testatus est *Hieronymus Cardanus lib. artis parũ. p. 113.* *Chiragra.* In podagra quoque tum & chiragra facta, sectione partis extumescentis serosum humorem educit *Felix Plater.* *Felix Platerus lib. 2. prax. medic. tit. de habitus corporis dolore pag. 717.* quam rem ex Hippocratis sententia dicit esse Scarificationem convulsis vehementer partibus, quæ cucurbitulis fotæ fuerunt necessarias ex Avicennæ sententia monstrat *M. Gatinaria l prax. c. de spasmo,* propterea, quòd materia multa attracta discrimen induceretur inflammationis & abscessus. Hactenus hæc nos de scarificatus plerisque in morbis usus comprehendimus: cæterum de modo & ratione scarificandæ cutis est tibi liber *Leonardi Botalli,* quem à nomenclatore medicorum citatum mihi legisse non obtigit neque visus est.

CAP. X.

De scarificatione in ulceribus.

PRoximis ulcerum partibus atq; oris, cum jam diutius insederit humor illapsus, vel cum alius quislibet frigidior, ac lentior accesserit affectus, qui coalitum vetent, ulcusque reddant dysepuloticum, tunc conducibilis est cum primis perpunctio, atque exsaniatio, quod *Gal. l. 4. de comp. medic. per generat. c. 2. & 4.* quodque *meth. med. cap. 15.* dilucidè ostendit ex Hippocratis sententia, qui *l. de ulcerib.* sanguinis exhaustum approbasse visus est; tum in ulcere recenti; *quod Celsus etiam imitatus est in l. 5. cap. 28. §. qui est de inflammatione*; tum in vetusto, sicut legit Galenus, & hunc sequutus Vidus Vidius: effusum, inquam, sanguinis commendavit senex & sponte & arte procuratum, & ab ipso ulcere, & à partibus circumsitis cuiusque loci, præterquam in ventre & per omnia vasa, per minora quidem & exilia, incisione, punctura, scarificatu, sanguisugis & quavis alia ratione, quæ opportuna visa fuerit, quemadmodum nos in commentario ad illud operis exposuimus. Vtilitatem autem concidendorum circum ulcerum explicavit idem met autor inquiens, sanguine defluente, gracilescentia, sicciora fiunt & minora: prohibet enim hoc maxime talia ulcera humectari: enimvero in omnibus putredo plerumque ex sanguinis transmutatione fit. Vides jam quanto propè cum studio scarificatum in ulceribus legarit & commendarit nobis Hippocrates. A quo magistro equidem edoctus (in Italis quantum agnovi obsoletam hanc rem luget *Cæsar Magatus in l. de vulneribus*) præter communem nostrorum omnium medicorum morem, qui per hoc attractum humoris indiscretè timet, Ego mala ulcera curans scalpro non peperci, perpetuumque inde & magnum fructum retuli: quam rem equidem dum quotidie in valetudinario nostro factitare sum consuetus, frequentes observatores & spectatores curiosi, qui fama tracti ex universa urbe accurrunt, testificari verè possunt. *De scarificatus amplo fructu testificatio.* Quod quidem meum testimonium & quam narrationem non tam mea (sic me Deus amat) causa, quàm ut præsidii utilissimi, qualis scarificatio est, diu intermissi studium & amorem excitem, chirurgis & medicis omnibus producta volui.

Jam autem cum ulceribus generatim proficuam scarificationem dixerim; dysepuloticis apprime utilem affirmo; quòd cum in compluribus comprobatum enarrare possem; ulcus coalitu difficillimum recitabo Scipionis Piccioli Sulmonensis; *Historia.* cui ulcus interna cubiti flexura ab ictu profectum, latum, collatum, inversis oris cinereo colore tinctum & squalens ab aliis quibusdam medicis sine fructu diu tractatum, mihi vero postremo curandum ferme incurabile oblatus, repetito jam plusculos dies scarificatu atque exasperatu (quam rem ad spasmum periculosam alii chirurgi videntes certò crediderant) feliciter & brevi restitui.

CAP. XI.

De scarificatu atque exaniatu in plagis ac noxis aliis extrinsecus factis.

AN vero sicut de spontaneis abscessibus dictum est; ita & his quæ factæ sunt extrinsecus noxis, incisura competit? ab hac quidem, & opinione, & medendi ratione non parum abhorret hodierna die medicorum vulgus, nec non aliqui viri professores medicinæ lenioris amici, quos tum in Idea chirur. tum in huius operis initio judicavi. Verum non ita Hipp. *qui in lib. de ulcerib.* scriptum reliquit; omni recens facto vulneri convenit sanguinem fluere facere; cuius sui

consilii rationem plane necessariam subdidit inquiens; sanguine enim defluente gracilescentes partes fiunt siccæ ac minores. Atqui verò quid illud sit aut quomodo interpretandum fluere facere, nisi medicus operâ suâ faciat effluere per defricatus & scalptus scilicet, atque incisuras, quæ proximæ sunt & necessariæ sanguinis educendi causæ. Deinde quid cavere, ne sanguinis in ventrem fiat delapsus? Ad hæc in collisis corporis partibus nemo est, qui non videat utilem esse sanguinis abiisdem ipsis detractionem: & de his, etiamnum intelligere similiter, ut de incisis potuit is auctor, *Paulus lib. 4. cap. 30. & Aetius serm. 4. cap. 69. & Razes l. 13. contin. cap. 8. ante M. & Avicen. l. 4. fen. 4. tract. 2. cap. 3.* quod etiam tradiderat *lib. 1. fen. 4. doctr. 5. cap. 27.* Demum, quòd hæmaphobi, quales nos hodie medentes sumus, non fuerant antiquitus heroes illi; sed sanguinis materiam cognoscentes anxiferam hanc promptè detrahebant, quid autem admirabilius, quàm luxatis modo hominibus incisuras crebras in eodem loco facere? at hoc ipsum tamen instituit *Corn. Celsus lib. 7. cap.* 1. quàm primùm agendum, si rectè legimus. Sed desinet mirari quispiam si inspexerit factum, ut succurratur futuræ inflaminationi, & huius causæ; qui sanguinis effluxus est collisa, quam ob causam & *Hippocr. lib. de fract. sect. 2. n. 64.* fracto calci præcavens inflammationem, cutem, quæ adjacet, ut relaxetur, incidit pluribus lineis scalpello in superficiem ductis. *Cornelius verò* vulneribus etiam plagisque scarificatum imperavit *lib. 5. cap. 26.* §. 29. conceptis verbis: quam sententiam secutus est & *Paulus lib. 6. cap. 107.* Denique venenatis omnibus ferarum ictibus perutilis est scarificatio; de qua re *Cornelius lib. 5. cap. 27. & Aetius lib. 4. ser. 1. cap. 7. atque alii.* Ecchymoma capitis item curat *Io. à Vigo lib. 3. copiosæ cap. 5.* utilis etiam ecchymomatibus, quæ dolorosa sunt & gestatu diuturno gravia. Eiusmodi nos multa plurimis circumfactis incisuris multos curavimus in nosocomio Incurabilium. Vnus autem est; cuius nomen hæsit memoriæ Jo. Dominicus Buloctus adolescens Calaber Hipponiata pede saucius. Digitum autem spinæ dolore ac tumore male affectum scalpello concidit *Amatus Lusitanus Centur. 5. curat. 90.* His jam constat utilissimas esse has de gravatis partibus evacuationes: ut nemo, qui sub Hipp. Duce militet, debeat has negligere vel aversari. Consule autem, & quæ de scarificatus in hisce malis utilitatibus conscripsit *Philippus Ingrassia lib. 1. Iatropologiæ c. 3.*

Celsus.

Digito spina confixo.

CAPVT XII.

Ad dolores omnes exteriores scarificatus utilitates.

AD levandos quidem dolores omnes, qui partem extimam corporis occuparunt, usui mirifico scarificatum esse, ipse, qui comperi, meâ fide testificari possum. Quorum experimento rum si plenam narrationem contexere velim aut me memoria deficiet, aut tædium exponendo præoccupabit. Verumtamen è tot multis narrabo pauca, quæ huic plane satisfecisse videantur. Illud primum esto, quòd in Raimundo Fabrarolo Gallo pictore sum expertus, dolores cruris syphilios, qui noctu diuque longos menses afflictaverant atque hominem confecerant nullis medicamentis emoti, soli scarificationis operæ cessisse, quam in valetudinario rem confectam omnes seu physici seu chirurgi ordinis medentes aut ministrantes novêre. Secundus, cui summotum os cranii, multis ante diebus fuerat ortus circa bregma dolor acerrimus, eadem ratione levatus est. 3. fuit sutor calceolarius, cui gravem in perinæo dolorem etiam scalpro discussimus. 4. baiulus obsoniarius, qui secundum pedis plantam graviter afflictus fuerat. 5. Sodalis Lucas è Societate Jesu, quem ex digito pedis jam multos menses irrequietè dolentem nullumque ex aliis subsidium nanciscentem, hâc eâdem ope levavimus sic; ut exinde nunquam acerbitas illa recurrerit. 6. Josephus Favilla, cui sic discussus in perinæo dolor, qui periculum apostematis indubie minabatur. 7. homo fuit, qui secundum lumbos dolens, & miserabiliter eiulans in valetudinarii nostri lectis sentiit ex hac ipsa re per opportunum levamen.

CAP. XIII.

Præparatorii, ad alios quoque perplures, usus scarificationis.

POst hos omnes, qui absoluti & per se sunt usus scarificationis, adnotandi sunt & alii servientes aliis: primum *Hieron. Fabricii, l. de chir. operat. c. de hæmorrh.* adversio est traducta ex *Cornelio Celso lib. 7. cap. 30.* capitula venarum sedis, quæ sunt abolenda primum adstringi lino pressu firmiori, mox exulcerari capitulum suprà nodum debere, ut educto sanguine ac spiritu, quo aluntur, celerius id, quod constrictum fuit emoriatur, ac decidat: quod nisi factum sit, magni dolores subsequuntur: interdum etiam urinæ difficultas accedit. Deinde etiam ordinari potest scarificatus causticis in actum deducendis. Porro genus hoc medicamenti nil valere potest, cùm durities subest corporis. Quam ob causam partibus inferri multa vulnuscula necessum esse docuit *Thomas Fienus l. 3. de cauteriis c. 13.* 3. Scarificatus & attrahendo sanguini valet: etenim ad cicatrices, quæ cavitate displicent, explendas, frequenter has concidere non dubitat *Iulius Cæsar Claudinus l. 2. de ingr. medic. ad infir. cap. 19.* Cui simile illud est, quod ad smegmata præparanda efficacioraque reddenda eadem opera utitur *Oribas. l. 10. collect. c. 21.* ad sanguisugas vero alliciendas *l. 7. eiusdem operis c. 21.*

Causticis celerius adjuvandis.

DE PARACENTESIBUS.

CAP. I.

Paracentesis sive suppunctio cutis capitis.

AD punctionis nunc documenta pergamus, quæ tumoribus tum maioribus, tum minutis debentur; cuius ut minimè plurima sunt exempla ita memoratu sunt dignissima. Exordientibus igitur

tur nobis à capite, cutem huius arcis & alopecia dehonestatam crebris acicularum puncturis exhausit, *Nicol. Piso lib. de morb. inter. c. 1.* æquipollet autem hæc scarificationi, sicut ipse notavit, quam rem inter omnes primus docuit *Galenus lib. 1. de compositione medicamentorum secundum loca cap. 1. pag. 122. H.* Sic igitur punctionem genuum in Arthritide probavit *Zephiriel Thomas Bovius.*

CAPVT II.

De perpungenda dura membrana cerebri cum suffundi sub hac alienum humorem probabile sit.

FRanciscus Vertunianus nobilis enarrator lib. de vuln. cap. Hippocratici ex Ambrosii Paræi sententia, & *Gabriel Ferrarius* etsi non magni nominis auctor, tamen in artis operis non minime exercitatus *l. 1. sylvæ chirurgicæ, adversione prima,* ubi suffusum ab ictu sanguinem, aut saniem aut pus sub crassa cerebri menynge probabilis opinio est, excisâ iam calvariâ suasêre, ut scalpro derasorio (rectius fortasse incisorio) tunicam incidere non dubitemus: est autem mea sententia consecturæ modus obliquè faciend⁹, ut qui tutos medentes faciat, ne tenuis membrana convulneretur.

CAP. III.

Hydatidis compunctio.

EX hoc quoque genere est perpunctio Hydatidis & palpebrarũ; chalozii, quod utrumque necessarium est remedium; illi quidem vitio, quo resideat tumor & exiccetur; posteriori verò, ut subtracto extraneo coalescere possit cavitas. Ad Hydatidem quidem instrumentum est acus ex purissimo auro confecta, si audimus *Iulium Cæsarem Arantium l. de tum. c. 10.*

Acus aurea I. C. Arantius.

CAP. IV.

De Ptillosis perpunctione.

PTillosis est palpebrarum crassities callosa, rubicunda, *ut Paulus auctor est in l. 3. cap. 22.* quibus accidit sæpe pilorum defluvium à Principe *Avicenna in lib. 3. fen. tr. 2. cap. 32. vocata.* Silæci vitium certè non parum contumax & diuturnum; quod ego exterioris palpebræ, quæ venulis, quasi in varicem assurgentibus tumet; punctione curari felix semel beneficium expertus & alios plurimos, qui se obtulerunt semper hac ratione sanavi. Inter cæteros Religiosum concionatorem Capuccinum Dominicũ à S. Maria Capuanum, qui sex iam menses nullis medicamentis adiutus sic brevi liberatus est: nec non Rev. P. F. Bernardum à Fontanarosa item Capucinum, qui suorum impulsu graviter habens ad nos accesserat. Cui chirurgiæ forte fortuna affuit Joannes Georgius Volcamerus Norimbergensis ingenio ac iudicio probatissimus medicus.

Historia An. 1620.

CAP. V.

De hypopyi perpunctione.

ESt hypopyum, ut aliqua parte nomen indicat, pus, interdum etiam humor liquidior suffusus inter corneam & uvam intrinsecus atque extrinsecus profectum, impediens interiectu pervasuros spiritus visiles, sic, ut impediantur, quod impedimentum, ut eximerent providi professores, post tentata diu multa & magna præsidia sine fructu, punctionem sunt moliti atque utilem professi. Prior, ut mea fert sententia, *Celsus lib. 6. cap. 6. §. 2.* qui inscriptionem habet Nilei Collyrium. Itemque *Galenus lib. 14. meth. cap. ultimo ait*; Hæc autem punctione ad præsens discutiuntur, interposito tamen haud longo spatio, aut limus quidem deorsum fertur; *at Aetius serm. 7. c. 29.* docet administrationem, itemque *Albucasis lib. 2. chirurg. cap. 22. Isaac. lib. 9. pract. cap. 32. Constantinus Africanus in Chirurg. cap. 29. sed Guido tr. 2. do. 1. cap. 2.* citato consilio Jesus Alcoatim inter pupillam & albam tunicam per spathomilen discindit. Atque idem vult *Michael Savanarola tr. 6. cap. 3. rub. 16. & Alexander Bened. in lib. 3. de curand. sing. corp. morb. cap. 16. Gualter. Bruel. Ioan. à Vigo & Ambros. Paræus lib. 16. cap. 17.* apertâ ad iridem cornea felicem hunc puris eductum expertus est; non refragatus & huic operæ fuit *Hieronymus Fabricius ab Aquapendente lib. de operat. chir. c. proprio* E novissimis verò exercitatissimus quidem, quamquam minoris nominis Chirurgus *Gabriel Ferrarius in 1. l. sylvæ chirurgiæ adversione 19.* sed illa tamen observanda sunt. Primum obliquo phlebotomo fiat apertio; deinde, ut si panniculus humorem continens per cæsuram prodierit levi forfice resecetur, 3. ut complusculis diebus in opaco loco à curis omnibus semotus decumbat æger, mox verò cum confirmatus oculus sentietur; paulatim & sensim assuescat luci. Illud non tacebo, quod *ab Henrico Blacuodæo viro gallo, medico, professoreque regio præclarißimo,* accepi, esse Parrhisiis, qui duplici aut dextra levaque agitatis quam dexterrimè suffusum concrementum oculi deponant: tam exerciti sc. in eâ rè tamque experti sunt in hoc usu medici ocularii, verum enimvero ex omnibus *Durantes Scacchus in 1. subsid. medic. c. 20.* cum operam hanc propter certum albuginei humoris effluxum improbasset; nihilominus demum expertis inutilibus aliis remediis faciundam dixit. Sed ante hos omnes viros *Guliel. Rondeletius in pract. meth. cur. morborum cap. de pure sub cornea,* puncturam hanc faciendam voluit, quemadmodum consuevere in transpositione panniculi facti ex suffusione atque insuper ita, ut identidem acu immissa atque extracta, tandem aliquid puris educatur, neque oportet, inquit, nos esse tam sollicitos, ut totum pus extrahatur, id n. fieri non posset citra evacuationem aquei humoris, qui præterquam in iuvenibus, non regeneratur. Jam autem id, quod remanet, modo pupillam non impediat, ne turbare nos quidem debet: quippè sensim exiccari licebit, aut etiam exhauriri suctu submissa prius acutâ in extremo duntaxat acicula fistulari; Hæc ille.

Hypopii descriptio.

Galenus.

Aetius Albucasis. Constantinus Afer. Guido.

Savanarola. A. Paræus.

CAPVT VI.

Suppurati, qui procideràt, oculi suppunctio.

Rationis. AD oculi procidentiam, si suppuratio se ostendit, ab eo angulo, qui propior tempori est, incidi oculos debet, ut effuso pure & inflammatio & dolor finiatur & intus tunicæ residant, quo minus fœda postea facies sit. *Celsus lib. 6. c. 6. §. quod Nilei Collirium inscriptum est.* Hunc item sequutus, ut videtur, *Durantes Scacchius l. de affect. oculor. c. 21.* quamquam hic & excectum quandoque addi licere proposuit.

CAP. VII.

Laborum auricularum compunctio.

AVriculæ lobi suppunctio proposita est *à Theophrasto Paracelso in lib. à Dornæo edito medicinæ restitutæ praxeos utriusque princ. ad surditatem credo equidem incipientem.*

CAP. VIII.

De hæmorrhoidibus nasi.

INtra nares ad imam cartilaginem obortum tuberculum aliquando se obtulit, quod polypum aliis vocari placuit, at non mihi propterea, quod rubicundius & carnulentius minime pendulum, aut loco mobile, sed confixum cartilagini, extansque in ipsa velut naricula lauri baccæ semissis magnitudine; omnibus autem modis Arabum medicorum hæmorrhoides suspicari licuit: licet non diversas has à polypo faciat Fallopius; nam quæ diversitas affectuum solo colore differentium? verum has sive hæmorrhoidas, sive polypum attrectare ferro cum medici nostri nō auderent; punctione per scalprum ego repressi: quam punctionem cum primum exhorruisset diuque refugisset mulier (fuit enim monialis templi Incurabilium) facta mox securior à levamento percepto non levi post primam incisionem: ultro deinde ipsa ad alteras puncturas novusque exaniatus me compulit; quibus in dies factis perpetuò recedens, abolitus est tumor omnis. Historia.

CAP. IX.

De polypi compunctione.

SVnt qui, ut fama est, tres acus prælongas simul deligent & inverso capite tantisper aculeorum mucronibus lancinent, dum omne vitium punctim exemptum extabescat, deinde oleo protinus eluunt, hoc idem sequentibus diebus tentant, donec pristinæ valetudini restituant hominem. *Hæc Hierocles rei veterinariæ scriptor nobilis l. eius operis 1. c. 2.* quæ levis opera nostris hominum polypis quid vetat, quominus accommodari queat? equidem, quod mea experimenti fide testari possim, recens ortum eiusdem tuberculum religiosæ cuidam fœminæ sacri cœnobii Incurabilium solo phlebotomia dactu multoties experto, facta nonnulla sanguinis effusione discussi, quod alio etiam huius operis loco narrasse memini.

CAPVT X.

De strumis.

SEd strumatum quoque tubercula tametsi contumacia curatu sint: nihilominus invenit hominum prudentiorum industria, ut compunctione curentur: nempe osse quod in cauda gestat rana piscatrix suppunctas istas discuti prodidit Plinius. Verum cum nullum habeat os in cauda Piscatrix, dictum id de rana putat *Rondeletius in 2. meth. cur. morborum c. 1. qui idem vir ibidem testatus est*, strumas pastinacæ radio punctas & curari cum sunt & ingruentes prohiberi.

CAPVT XI.

De intestini & abdominis transfossi plagæ lapsi suppunctione.

INtestinum quodcunq; præcipue vero crassum unum quodlibet ex abdomine percusso elapsū flatu sic turgidum extat, ut intromitti vel medicamentis discutientibus vel manuum vi, vel dexteritate nequeat. Ampliatio autem vulneris, vel mala est, vel à viribus non toleratur. Quas ob causas in ancipiti atq; difficili continuò res est apud medentem. An igitur aliquid est demum, quod succurrere valeat? Vnus est *Petrus Pigræus*, si quid aliud non esset, hac una re magnifaciendus, qui punctiunculam inflatę particulæ per aciculæ mucronem proposuit tutam & nullo periculo vel offensione verendam: cui equidem sententiæ lubens accedo atq; etiam addo sic clanculū ac dextere medenti licere chirurgiam hanc facere, ut admirabili cuidam divinæque curationi relaturi sint omnes non sine chirurgiæ nostræ, præter id, quod medentem tangit, ornamento.

CAP. XII.

De ventris & tibiarum in hydropicis compunctione.

GVlielmus *Rondeletius medicus*, ut plane apparet, experientissimus *in l. de insectis & Zoophytis particula aliqua magni operis de piscibus*, docuit hydropicorum ventrem ac tibias cute tenus acu perforari summa cum utilitate, si spongiæ superimponantur. Sic enim facile per carnis inania spacia aqua effluit & sensim exhauritur.

CAP. XIII.

Novum genus curationis ad enterocelas atq; epiplocelas à nobis primo proditum.

ACus firmior paranda est, in quo filum ex serico crudo validissimo inferendum est pedalis longitudinis ac tessella eburnea vel cornea sub hac Figura paranda est, pollicis latitudine: cataplasmata item, reliquaq; cerotaria ad sint, mane æger supinus collocetur subductis intestinis; Locus prius ante radendus est & tum extento scroto, ut cutis inguinis intenta sit, æger spiritum leviter contineat sine clamore. Medicus manu sinistra sumisso intestino tunicā arte contineat, ne id deorsum devolvatur, dextra manu, vena seminaria ad testiculum perquirenda est, præter hanc universa tunica apprehendi cum cuti debet atq; iuxta venam acus demittenda est, audacter oleo tincta filumq; deducendū, extracto acu minister filum comprehendat & tessella intra filum posita firmo modo includenda est, ita, ut cutim plano contingat alterutra scroti parte illæsā & geminis testibus nodo exclusis, tum semel aut bis tessella

intra

intra filum posita singulis diebus torquenda est, tum paulatim filum arctius undique summam cutim & tunicam astringendo erodit, foramenq; versus testiculum non sine pure dilatatatque una pariter laxatum vulnus superdato medicamine, solidescit, ita ut paulatim plaga aperiatur & simul oræ utrumque cohæreant, nam filum circumquaque arctius datum decimo die vel decimo quinto, cum plurimam partem, quam comprehendit penitus abscindit, tum cicatrix colenda est & callo firmanda & maior custodia adhibenda est, ne pars recenter violata laxetur & intestinum ruat. Hâc ratione venarum profluvium non timemus, neq; ullam inflammationem, sed statum vinum à punctione cum rosaceo pro cataplasmate infundimus, mox lenticulam cum melle, vel uno mixto, in quo malicorium incoctum sit, deinde sedata inflammatione triticeam farinam, pineâ resinâ adiectâ, imponimus, pus paulatim abstergimus & cerato imposito ad cicatricem vulnus deducimus, ac in hac curatione victus is necessarius est, qui in alio vulnerum genere præcipitur, tota igitur pars illa, quæ comprehenditur, præcidatur, ac pariter persanatur, suborto enim callo (ut vidimus) foramine peritonæi obstructo descendenti vel intestino vel omento exitus præcluditur. Vidimus plures eo modo sanatos à quodam Hispano, qui immani precio curationis lenitatem ut unica punctione sanarentur, atque firmitudinem pariter promittebat & plures mortalium in sese circumagebat. Hæc Alexander Benedictus in l. 35. c. 37.

CAPVT XIV.

De hydroceles sive herniæ aquosæ paracentesi ac punctione.

HYdroceles per ignitum cauterium curandæ suo loco memini: nunc de eadem per nudũ scalpellum pungenda tractabo peculiariter eo homine, quod equidem expertus sum commodissimum hanc operam, si pertusæ pelliculæ, testiculorum mediæ tinctum unguento laqueum transuamus, porro via ista diu conservata paratissimum effluxum habere licebit, quo superiora viscera mali scaturigine leventur. Instrumento phlebotomus firmior satis esse potest, sectio vero, si audimus Amato Lusitano in curat. 84. cent. 2. hæc tractanti, in quam maxime proclivi scroti laxitate administrabitur. Ita enim fiet, ut minime reditura sit affectio. Præter setaceum autem, quod transmittit, libet & hic referre duplicem sectionem, quam factam è se narrat idem Amatus cent. 4. cur. 84. in scroto videlicet scalpello ancipiti ab eius medio incipientem iuxta longitudinem ad pubem fere, non multum à linea scrotum ipsum per medium secante distantes. Ita tunica erythroides inciditur & aquæ multum effunditur.

CAP. XV.

De hydrocele præputii.

PRæter memorata tubercula, quæ sine controversia nemo non agnoverit, punctionis curatione egentia tractandum est & aliud genus, cuius nullus scriptorum meminit; tantum abest, ut medendum hoc modo curationis expresserit. Qua propter huius loci erit illam retexisse. Ex venerea lue sic labefactantur interdum & internæ genitalium partes & externæ; ut pro succis alibilibus, horum ichores congerantur; qui ab interioribus ad exteriora vi secretrice depulsi, tumorem in præputio procreant aquosum, quem affinitate rerum consuevi equidem hydrocelem præputii nominare; Quippe modis omnibus testium hydrocelem refert, si magnitudinem demas, quæ hydrotico tumori præputii non est tanta, huiusmodi tumorem, quem pellucidum adversa luce adverteris phlebotomo tardus non eris uno aut pluribus ictibus aperire post aliquantulum cruoris, qui è secta cute manabit, deinceps effundi videbis, liquidum humorem atque aquam. Experta mihi res est in quamplurimis, sed quorum nomina meminisse singulariter obtigit, in duobus Bononiensibus adolescentibus Franc. Baratto, & Joanne Vitriano, quos utrosque longe per medicamenta curationis pertæsos hâc viâ solâ brevi, sanavi. Itemque Ferrandum Pontium virum Neapoli clarum, itemque alios. *Hydroceles præputii causa & generatio-nis modus.*

CAPVT XVI.

De vulvæ prolapsæ compunctione.

ANtiqui veterinorum medici, qui & ipsi cum Chirone centauro curandam hominum salutem susceperé; sedem, colem, vulvam, procidúas, adactis summatim aculeis tenuibus, interdum etiam urticis viridibus compunctas acri mox aceto perluebant. Sic enim in nativa loca se reconditum hasce partes iri certa fiducia est. Ad hunc modum *Absyrtus* & *Hierocles lib. 1. c. 48.* docuêre: Quam rem & in nostris hominibus tentare quid vetat? præsertim quando vulnusculis illis cæcis peractis & causam elabendi nonnullâ parte præcidimus exhausto mucido culpatove sanguine.

CAP. XVII.

De hæmorrhoidibus.

HÆmorrhoides compungi multi sanguinis affluxu distentas novum non est, sed sæpe tum à peritis medicis, tum à vulgaribus usitatum. E doctis autem præcipuus est *Alex. Massaria qui tum in opere de mor. cur. tum in l. de scop. mitt. sang.* ferro magis quam hirudinibus aperiendas statuit. *Itemque Iacobus Sylvius in meth. curativa morborum & ante hos Petrus Argellata quade hæmorrhoidibus* licet hoc non placeat *Cæsari Magato l. 1. de cur. vulner. c. 57.* sic, ubi scalprum asperius videatur præsertim pueris, mulieribus, uno verbo molli huic toti generi: tum omisso ferro capietur hamulosum pericarpium dypsaci cardui illius, quem vulgo nominant Cardo, Septemb. mense collectum, (Iaccam luteam in historia plantarum pinxit huic rei commodam Carolus Clusius) ad illud globuli plumbi frustulum accommodatis, quo certius impelli possit, sic particulam feries humore quanto sit opus, exhausto; tuto autem modicam hanc rem inferri testificatus experimento fuit Rever. Sacerdos Ant. Lombardus, qui non alio sane modo multis ab hinc annis turgentium hæmorrhoidum dolorem sibimetipse lenire consuevit.

CAP. XIIX.

De condylomatis.

SVnt aliquæ hominum naturæ, quibus & facile succrescunt condylomata (tubercula ani à nodis digitorum similibus dicta) & venientibus superne salsi serosique, sanguinis affluxibus irritantur & indolescunt. Quibus molestiis eximendis expertus equidem sum, nil melius opportuniusque esse, quam facto suppunctu vacuationem humoris, possumque narrare de quodam vinitore (cui Dominico Ferrario nomen) homine melancholico gracilis habitus, sed proceri: cui sæpe accedentibus his doloribus præsentaneum ac paratum fuit remedium horum tuberculorum scalpro perpunctio. Paulò aliter *Celsus lib. 6. cap. de hæmorrh.* has primum caustico tractatas, postridie compungit.

Hippocr.

CAP. XIX.

De varicum compunctione.

VArices etsi docuimus alias præcisione sanari: nihilotamen minus, ubi id non liceat, perpungi commodum est, ait *Aemylius Campolongus in tract. de arthritide*, propterea quod inductæ quam plurimis varicularum plagulis cicatrices, quæ callosa quædam est durities, vasculi tunicas eisdem partibus adstringant etiam suffragio *Galeni in lib. 13. meth. meden. cap. ultimo.* Quam compungendi operam eo libentius approbat Campolongus: quod plerique ambigunt admonitu *Avicenna lib. 3. fen. 22. tract. 1. cap. 5.* ne per intercisum vasorum deferentium alimentum pes extabescat & suo genio fraudetur. Ita quidem isti: sed nos tamen quid ea de re sentiendum sit, tractatur de Cyrsotome demonstravimus.

CAPVT XX.

De pungendis bullis ambustorum & erysipelatum, item hydatidis phlictenis & pustulis.

NOn inter omnes constat an ambustorum vesiculæ aquâ plenæ, sint perpungendæ; *Aetius lib. 14. c. 64. cavit*, ne protinus aperiamus, sed huic operæ ad longa usque tempora supersedeamus. Cui placito plurima pars hominum nostratium acquiescit, quanquam omnes promiscuè bullas quacumque ex causa profectas attingere vulgus maxime veretur. Sed *Gabriel Fallopius tract. de ambustis* spretâ Aetii admonitione censuit etiam principio suppungendum, illo etiam addito, ut loco ad effluxum humoris proclivi sit cuspis adigendus. Quæ opera & nobis placet, sed tamen, ut hominum vulgus assentiatur, acu aurea vel argentea rem administrari malim, quod autem de ambustis tradidi, idem etiam servare velim in erysipeladum hydatidis, quæ vi succorum ichorumque acrium & fervidorum erumpere consueverunt. Hæc de vesicularum istarum perpunctione. Verum enimvero & illud obiter scire licet, has non suppungi leviter, sed etiam forfice rescindi, quo nihil relinquatur eius ichoris, qui folliculo retentus particulam contactu labefactare queat. Quam rem equidem cum fructu facere consuetus didici cum ex Dino Florentino in fen. quarta quarti tr. 2. tum ex *Guidone tract. 6. tr. 1. c. 6.*

Pustulas quoque, ubi sub varis ortæ in tumorem assurgunt & interdum gravem dolorem inferunt, acutâ aciculâ perrumpit, collectumque humorem effundit; Ita fere Galenus in comm. 3. l. de fractur. particula 43.

Variolas item suppuratas tametsi pleriq; cum fæminis dubitent pungendas; nihilominus *Thomas Minadous lib. de variol. cap. de chirur.* deinde *Franciscus Portus lib. de peste, & Aemilius Campolongus lib. de variolis*, atque alii ex Avicennæ Razis atque Arabum complurium sententia statuerunt, nullam esse ambiguitatem de fœditate cicatricis atque alia noxa; verum eiusdem turpis cicatricis vitandæ nomine ex retentæ diu saniei alienæ detrimento; non cunctandam punctionem, ubi maturitate canduerint illæ. Neq; alius sententiæ *Galenus fuit qui com. 3. de fract. content. 43.* pustulas, ait, à variis causis productas & interdum gravem dolorem afferentes, acutâ acu aperio, ut exitum habeant, collectoque ibi humore leviter expresso superiectam cutem relinquo: quæ deinde cum iterum implentur, præcluso foramine, impletas eodem modo aperio, humoreque expresso cutis ad carnem compellitur, servaturque, dum, quod sub ea exulceratum est, ad cicatricem perveniat.

Sed & phlictænis & suppuratis iam paronychiis & id genus, punctio similiter convenit: licet aliquibus placeat, per forficulas apice tenus exectio, ut liberior scilicet exitus saniei paretur.

CAP. XXI.

De perpungendis alphis & leuce intimioribus cutis maculis & cicatricibus.

MAculæ quoque cutem præsertim aspectabilibus locis inficientes, punguntur, tum ad effundendum quantum fieri potest, vitiosum sanguinem, tum etiam, ut sanationis experimentum capiatur, si enim humor lacteus fuerit is, qui prodit, nullus est medicinæ locus; si vero sanguinis forma manet, medicinam morbus admittit; quod adnotatum reliquit *Hieronymus Mercurialis, l. 2. de morb. curan. c. 2.*

Atque hæc quidem ad dignotionem est opera, cæterum ad exhaustum eius, qui peccat, succi; & alphos compungit *Paulus l. 4. c. 5. & Avicenna l. 4. fen. 7. tr. 2. c. 11.* quod est demorphæa, alguada & baras arabicè appellatis: sequuntur & hanc quoque sententiam, *Rugerius & Rulandus chirurgi veteres, itemque Nicolaus Florentinus in chir. ser. 7. tr. 6. c. 14.* quo loco & verrucas, quas septico calcis vividæ medicamento curat, prius acu circumpungit, ut felicius sc. agat septicon.

CAP. XXII.

Punctio tuberculorum.

VErum & in aliis quibusdã non difficulter sicut arbitror, factitare punctionẽ possumus; nimirum

nimirũ in tuberculis partium in corpore conspicuarũ suppuratoriis, quo minime sc. suppuratio compleatur, aut si parte aliquâ sequuta est, discutiatur atque aboleatur: nempe prius acu crebro suppungere, sanguine, quod satis est, detracto licebit; mox emplastrum ex his, quæ absorbentia in pharmaco chirurgico nostro vocavimus, imponere ad hunc quippe modum experientes præcise medicos (empiricos vocant) equidem vidi tubercula non nullâ parte suppuratâ in fronte dissipasse, quam rem quidem dedignentur eruditi dogmaticique medici facere? Pleraque ex hoc opificum genere, addiscenda sanxit *Hippocrates l. de præcep. & alibi*; quamquam quid empiricos nomino? cum etiam Galenus, sive quicunque fuit Auctor ille græcus à doctis perlectus, *lib. de rebus fac. parab. cap.* 13. percuratis prius nitri affricatu, terebinthinæque impositu stygmatibus semel ad 5. dies, mox acuto specillo hæc perforat, ac thuris nitri mellisque medicamento cerati modo fovet & curat: sic item curata stygmata & quinque post dies resoluta pungenti acu penetrato *Aetius tetrabl. 2. ser. 4. c. 12.* cuius viri curationem & chirurgiæ administrationem integram apud ipsum lege.

CAPVT XXIII.

Punctio passarum ecchymomata partium.

PLerumq; cum colliduntur partes carnosæ venisque præditæ; effusio sub cutem fit sanguinis & livor consequitur, florido non manente eodem, qui extra vasa spiritum amittit vivificum: quam ob causam bene sentit vulgus, qui vitium hoc appellat sanguinis mortui. Qui affectus cum profundius carnem occupat, cucurbitulis & scarificatu crebro tractatur à *Galeno, lib. 4. meth. med. c. 5. & ab Avicenna l. 4. tract. 2. c. 2.* Verum, cum exterior est, quò citius exolvatur, punctione particulæ livescentis exhauritur. Ad hunc modum idem Avicenna referente *Nicolao Florent. in serm. 7. tract. 6. num. 1. c. 12.* medicamenta dissipantia validiora, quale vinum est, adhibet primum, mox emplastrum gummi albo tin arctè alligat, sex diebus, deinde locum ablutum compungit acubus sic, ut effundatur abundè sanguis, posthæc sexto ab hinc die confricat sale & media ab hinc hora medicamentum imponit nitri calcis & thuris, quæ mel & cera liquata exceperint, ternis, quaternis; quinisuè diebus immutandum. Ita quidem hi viri ad graviora ecchimomata; sed equidem in his livoribus, quod ægrè per faciem ab urbanis hominibus deferuntur, ne diutius insideat nota, verberum rogantibus, punctionem acutâ aciculâ aut ex phlebotomo si permiserint, compungo, quò sic exhausto sanguine brevi livor abscedit.

DE SECTIONIBVS.

CAP. I.

De secanda cute iam integra pro subiectæ partis vitio curando.

AD rectam quidem medendi rationem efficax chirurgia maximo iure vocabitur subiectæ partis proximæ providendæ gratiâ. Quas omnes partes ordine à supremis ad infimas deducto perquiremus. Porrò cutem integram capite percusso, passæ caluariæ procurandæ, per pluribus casibus incidi necessarium decrevit *Celsus lib. 8. cap.* 4. Prima autem eius hypothesis fuit hæc; solet etiam evenire ut alterâ parte fuerit ictus & os altera fiderit. Itaque si graviter aliquis aut percussus est, si mala indicia subsequuta sunt, neque eâ parte, quâ cutis discissa est, rima reperitur; non incommodum est parte alterâ considerare, num quis locus mollior sit ac tumeat, eumque aperire, siquidem ibi fissum os reperitur, nec tamen magno negotio cutis sanescit, etiam si cutis frustra desecta est. Os fractũ, nisi ei succussum sit, gravib⁹ inflamationibus afficit, difficiliusq; postea tractatur. Præterea sub his statim & alterũ idem autor discindendæ similiter cutis exemplum posuit, quod est, ubi evenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rupta aliquid sanguinis mittat, ibiq; concretus magnos dolores moveat & oculos quibusdam occæcet; sed ferè contra id dolor est & eo loco cute incisâ pallidum os reperitur. Hæc ille. Quorum equidem non dissimulabo varias fuisse hominum interpretationes & intellectus, id est, quod annuerunt aut plus minusq; addubitarunt, obtraxerunt, pertraxerunt, contorserunt: sed hæc nihilominus, quę multa & controversa sunt ad nostrum hoc negotiũ haud puto pertinere, in commentario, quod super hunc autorem edemus aliquando discutientur. Interim si placet, *tum Iacobi Carpensis, tum etiam Io. Baptistæ Carcani, tum Io. Petri Passeri disquisitiones super ea re lege.* Ad hæc fractura calvariæ iam constante evenit interdum, ut integra sit & tamen alicuius rei gratiâ secanda, quod quando facere cogamur *in restituta chirurg. tract. de vuln. capitis* discretum est: similiter & aliorum ossium factis fragmentis pluribus integra cutis respondente loco debet incidi, quod ad acuta iuguli fragmenta, quæ carnem vulnerant, ut retundi scalpro possint, faciendum præcipit *Celsus lib. 8. cap. 8.*

De cutis incisione ad procurandas internas capitis ex ictu læsiones Celsi Hypothesis.

Secunda Celsi hypothesis.

Hactenus hæ chirurgiæ sunt, cum vitium integrâ cute subest tracti ossis non corrupti: cæterum cum putredinem sensit calvaria sive profectum ex communi causâ, ut in talparia (sub hac Lanfrancus usque ad detectum membranarum corrosum os vidit) Item in atheromate ac testudine, quam ad meliceriam retulit Tagaultius; sive ex causâ privata, quam dedit venerea contages, ut in gummis atque exostosi luis eiusdem; est autem & Hippocrates, *qui lib. 2. de morb.* similem capitis tumorem insecat, ut os deradat usque ad secundam laminam. In his quidem omnibus ubi certa per sensus cum interiores tum exteriores indicia, notæque hæcticam ossis intemperiem, exasperatum remollitum, aut (summatim dicam) incuntem iam aut perfectum abscessum inesse docuerint, per acutum scalprum inversâ manu cutim incumbentem ne dubites aperire sive simplici rectâ lineâ, sive duabus se subsecantibus ad eam magnitudinem, quæ vitio in integrum denudando, commodeque tractando satis esse videatur.

Ossi teredinoso & putri medendo.

Lanfrancus.

Hectici in osse vitii nota.

Post hæc autem, quę curandorum ossium sunt exempla, non desunt & alia eiusdem generis, quæ alio loco pertractabo: in hoc verò produci foret superfluum: quemadmodum etiam necessarium non est proferri sectiones, quæ cute nil peccante fieri consueverunt in belulcia pilularũ plumbearum, quas ad cutem sive ignei sclopi sive naturalis expultrix pepulit; nec non quæ in cælotomia, id est, ramicum incisuris; nec quæ in arteriotome, nec quę in Cyrsotomia, id est, varicum excisione, de quibus singulis & huiusmodi plerisque aliis privatim est traditum. Iustius adiiciam duplicem gingivarum incisum: alter est, quem primus adnotavit *Andreas Vesalius lib. 1. de humani Corporis fabrica cap. 11.* ad erumpentes genuinos dentes ultimos molares τοὺς φρονιστῆρας Græcè dictos, post pubertatem homini iam grandi nascentes & magnopere cruciantes: quem concisum tam mire suadet utilem ut nullum eo remedium præsentius reperiri possit: alter est quem imitatus Vesalium fortasse *Paræus chirur. item experientissimus lib. 6. cap. 23.* extendit ad dentes omnes difficile prodeuntes, infantibus qui ex ortu dentium novellorum discrimina malorum multa & magna subeunt, interdum etiam debiles morte opprimuntur; quippe gingivarum tam contumax est durities, ut impar huic pervadendæ sit imbecillis eius ætatulæ propultrix facultas. Ita denique suos filios ab hisce periculis redemisse perhibet ibidem Paræus. Præter hæc taceo qui transmissus funiculorum fiunt in scroto atque in partibus aliis languentibus aut dolentibus pro subterius levandis eisdem & procurandis. Postremò unum nostris hominibus novum, quod antiquis nihilominus consuetum apperet efficaci nostræ medicinæ non incongruum memorabo libens; *Hippocratem lib. de int. affect.* 44. tumentia genua, quæ suppurari nõ potuêre, impositâ prius cucurbitulâ τῇ ἀκίδι τριγώνῳ [acu triangula] perpunxisse, neque enim non verenda veretur, contra, quam nostri quotidie factitent. Rursus autem & illud consideratione dignum est; quod spintere triangulo plagam facit: quod eâ nimirum figurâ confectum vulnus difficile coalescens facit hiatu suo diuturno, ut vitiata pars plenius exhauriatur: Adeo scilicet Hippocratis consulta & firma sunt omnia.

Dentibus genuinis difficile erumpentibus.

Hippocratis locus enodatus.

CAP. II.

Certi quidem casus, in quibus cutem capitis aperiri expedit, etiamnum integram.

CVtis quidem habitu etiam naturali circum tegentis carnem aut ossa, quæ vel vitium certe concepere vel concepti solum aut accessuri metum dedêre, sectionem ut administret chirurgus persæpe usu venit. In apoplexia minus exquisita aut verius sphacelo sicut interpretatur à *Cæsalp. lib. 5. prax. cap. 35. dissecuit Hippocr. 2. de morb. 23. & 25.* Meminit & idem vir *l. eodem 18.* super vomitus cuiusdam venarum sic abeo primum appellati; Vbi sc. sangvis ex venis extra calvariam consistentibus adapertis, harum osculis erumperit in spatia capitis inania. Cui affectui præcepit, ut deraso capite frontem, quâ capillus desinit, à capite findatur, cui fissuræ prius diductæ cum sanguis effluxerit, sal inspergatur; sutura adhibeatur; splenium ex pice & cera inducatur, postremò cum sordida lana super imposita deligatio concludatur. Quorum singulorum sua est ratio, quemadmodum *P. Salius enarravit in lib. 3. eiusdem operis n. 3.* Epilepsiæ quoque medendæ occipitium incidit & cucurbitulas admovit *lib. 3. cap. 25.* sed cephalææ *Aretæus lib. 1. Chron. cap. 2.* remedia, inquit (de scarificatione loquitur) ad ossa usque penetrantia cephalæam iuvant. Ad maniam vidi medicum Empiricum, qui ad locum suturæ coronalis & sagittalis medium derasam cutem scalpro obverso diffideret, dum os occurreret & conservato diu ulcere nonnullos liberavit. Ad sanguinem, ex auribus erumpentem iam diu utraque capitis cornua, id est, tubera naturalia incidit *Gariopontus lib. 1. rei medicæ cap. 16.* In oculorum quoque defluxibus & inflammationibus Hipp. *l. de loc. in homine n. 23.* caput secat, donec ad os pervenerit, non superficialibus neque transversis aut obliquis fissuris incussis, usque dum os pertigerit. Frequenter autem inquit, secare oportet, ut compactus humor citius prodeat & simul ut frequentes sectiones extensionem carnis ad os faciant; sed etiam *lib. de visu* eandem fere habuit sententiam. Antiquissima quoque ad hoc mali genus est per Chiasmum, id est, ad figuram x. facta sectio in occipitio quatuor ab auribus digitorum mensura usque ad os facienda; quemadmodum declaravit nobis *Soranus Ephesius lib. Isagoges medicæ cap. 22.* cuius etiam rei meminit è præstantium auctoritate virorum *Cechius Aurelianus lib. 1. Chron. cap. 4.*

Ad tenuis item pituitæ defluxus unde nunquam siccescant oculi, sed semper humore madeant, quæ res aspritudinem continuat, ex levibus momentis inflammationes ac lippitudines excitat, totamq; denique vitam hominis infestat, plurimas idem *Corn. l. 7. c. 7.* cutis capitis sectiones gentibus plerisq; celebres proponit. E nuperioribus verò nostris auctoribus *Alex. Benedictus l. 3. cap. 9.* fuere, inquit, ex chirurgis, qui capitis cutem novem lineis inciderent, duabus in occipitio rectis, una super ea transversa, dein duabus super aures, una item inter eas transversa, tribus inter verticem & frontem rectis; & reperti sunt (addit) qui à capite rectè eas lineas ad tempora diducerent leviter cutim incidentes, ne musculos læderent. Venas ipsas retusis hamis legunt & obligant serico filo, easque præcidentes linamenta ita inserunt, ut cicatrix latior increscat, neve cutis antiqui fines de cætero committantur.

Sed Aetius in ser. 7. c. 92. frontis per submissum scalpellum figurâ quidem sectionum, *sicut Lazarus Sotus super Hippocr. lib. de locis in homine* declaravit, servatis circum musculis temporum huic simili ◡‾‾‾‾◡. Idemque quoq; *Paulus l. 6. c. 6.* & post omnes *Constan. Afer Isaaci compilator.*

His ego magnorum virorum observationibus ac decretis confirmatus, ausus sum primus Neapoli rem conficere in homine Florentino baiulo Dn. Tyberii Caraffæ, Principis Scyllacensium excellentiss. Nomen homini Paschali à Ponte à

Siecce,

Si ecce, qui perenni iam tres annos ophthalmia cum oculorum usu nullo, crassitudinem gestabat horridam palpebrarum: quæ ipsæ confectâ 4. digitos cute sincipitis resedere non serius, quàm quartadecima. Ex quo sic oculos mucore longo semimarcidos exprompos licuit medicamentis suis foveri. Nullum autem unquam è secta ad os usque cute incommodum, vero basilico cerato curata sponte sua coacta in angustum atque obducta est sine aliqua ossis assulæ abscessu, quod multis etiam admirabile fuit.

Facta per medici manum de sectione ossis nulla hujus visa desquamatio.

CAPUT III.

De catarrho ad oculos descendente.

DEscendente ad oculos catarrho sentiuntur quasi formicæ per frontem & tempora deambulantes, & assiduè rubet facies, in hac igitur ægritudine rasis temporibus & fronte, ut lacerti temporum appareant inferiores, genæ moveantur, excitatisque lacertis in tribus locis usque ad ossa cutis findatur æqualiter, & rectè. Incisiones autem duarum unciarum longitudinem habeant, tribusque unciis inter se distent. Hoc autem facto de incisione ad incisionem inter ossa, & cutem ferrum ducatur, ferri acumine ad cutem converso, & quicquid arteriarum & venarum ibidem repertum fuerit, incidatur, ac remanente cute integrâ, sanguis abundanter exire demittatur: & ut nihil ibi eius remaneat, cutis exprimatur, locus autem tergitur panno, oleo & vino infuso impletus, similisque intinctus desuper apponatur & alius super lacertos temporum sandalis rhodostagmate infusus mittatur. Quibus tertia die resolutis, ut alia vulnera curentur. Hæc Paulus.

CAP. IV.

De frontis incisione.

FRons incisa per latitudinem hic valet, quibus per multas venas humores ad oculos perfluunt, cujus ægritudinis significatio hæc est, oculi manci, eorũq; anguli corrosi, visus defectio, & calor cum nimiis lachrymis palpebrarũ pili cadunt, acutum dolorem cum profunditate capitis sentiunt continuò. His itaque visis caput infirmi radatur, at lacerti temporum caveantur, deinde frons à dextro latere usque ad sinistrum incidatur, incisio autem adeò profunda fiat, ut caro appareat, deinde arteriarum atque venarum extremitates dividantur & pannum lineum vino & oleo infusum desuper apponatur, secunda autem die si capite resoluto tumorem non videris minoratum, quo usque minoretur, religabis & post hæc unâ quâque die ossa radens, cũ creari ceperit caro medicinã apponas creativam carnis, caro autem crescens in his locis cuti conjungetur, & dura fiet, sicque catarrhum solitum ad oculos venire repelles.

Hos partim Græcos omnes, partim quoque Arabas auctores imitatus fortasse *Brunus noster in 2. Chir. Mag. C. & rubr.* primis curans Epiphoras, sive, ut ipse loquitur, lachrymas oculorum, quæ fiunt per venas majusculas exteriores, illud indicante uno quodam velut ambulantium formicarum sensu: chirurgiam & sectionem hanc instituit, raso primùm capite colloque per vinculum molle ac latum constricto, sicut vena frontis plene appareat, transuatur acu, filum tenue firmumque ducatur sub venam ita, ut hæc non violetur, deinde intervallo trium digitorum transversim transadigatur, acus cum filo similiter sub inoffensa vena; post hæc in medio linorum interstitio concidatur scalpro vas, & sinatur effluere sanguis quantus sufficere judicetur, quâ factâ vocatione connectatur extrema fila factis adstrictioribus utrobique nodis, & ex ovi aquato discusso plaga curetur, deinceps verò, ut in omnibus communiter vulneribus fieri solitum est, similem rationem & inversis temporum servare licet. Sed alterutram dissecare satis est, si alterutra peccet, influxione illâ. Quæ chirurgiæ si crudeliores videntur, quàm ut in mollioribus & minutioris animi hominibus, quales nostro hoc seculo plurimi sunt, exerceri queant, in rusticis certè ac durioribus quibusdam periculo cæcitatis magno præsertim exigente: nil cunctaberis ad eam exequendam. Porro quantum hæ sectiones oculorum affectibus benefaciant, fortuitis duobus casibus ostenditur. Narrat enim *Alex. Benedict. lib. 2. c. 1.* nonagenarium hominem super frontem accepto vulnere cæcitate liberatum. Narrat quoque ex *Andernaco Thomas Craulinus l. de observationibus propriis*, famulum illius plagâ in frontem gladio furientis inflicto, visum, qui cataractâ laboraverat integrè recepisse.

Hanc igitur chirurgiam cum modis omnibus efficacem invenerint viri præclari, non est, quod huic, ut sævæ damnatũ præposuerit aut composuerit *Hier. Fabr. setacei* remedium: quod atrox nedum est, sed inutile cassumque putatum Fernelio atque aliis quibusdam, licet hoc per omnia non affirmarim equidem, sed de Hieronymo admiror summopere, qui cum doctus alioquin fuerit Anatomicus professorque chirurgicus, in legendis veterum medicorum scriptis diu versatus; horum nihilominus instituto ac medendi efficaci ratione imbui nõ potuerit, levem potius & inefficacem tergiversantium morem sequutus, atque adeò istorum chirurgias dignatus illorum aspernatus magnanimè professus sit *in op. Chirurg c. de tonsillis*, suasque præceptiones instituisse sic, ut omnem chirurgiæ violentiam sit semper eliminaturus, quasi possit vis adimi chirurgiæ, quæ suâpte naturâ sit violenta, quemadmodum abunde *in l. de idea chir.* monstravimus; enimverò nimium diu est & multo ante Fabricii tempora, & apud majores servatum institutum, ut lenior culta sit chirurgia usque adeò, ut à factione Arabica ineunte videas deductũ vitium, sed de his alibi fusè. Jam autem ut sermonem meum, quem incepi finiam, necessaria est & cutis capitis dissectio ad exhauriendum hydrocephalum, quam cum vereretur aliquando aggredi Gul. Placentinus descripsit *in primo chirurgiæ capite primo*, metum postmodum comprobavit inanem chirurgiamq; utilem & salubrem, quod post hunc virum *Ambr. Paræus l. 7. c. 1. & Petrus Forerus schol. ad obs. 30. l. 8. atque alii.*

Incidendi hydrocephali metus inanis.

CAP. V.

De certis quibusdam corporis locis ad graves ac desperatos aliquot affectus finiendos confectione.

PRæter has verò, reliqua est sectio, quæ cõmunissima dicitur, quę non solum ad Chyriatriæ commoditates non inutilis est, sed sæpe etiam necessaria: exemplo sit primum dolor pertinax & implacabilis capitis, in quo sæpe sanies subest inter cranium & pericranium, in hoc igitur molliter digito contingendus est locus, ut si quid illic sit puris, intelligatur, multo magis, si fixus illic dolor, est aperiendus locus, nam sæpe sanies apto loco defluit ac liberatur, atq; inde metus, ne corrumpatur: si quæ verò illic vena est, aperiri vel ferro rescindi debet, nisi admodum sit insignis. Hæc ex *Iacobo Hollerio libello suarum observ.* 3. qui & epilepsiæ medendæ locum in brachio medium inter axillarem ferro aperit & plagam continet ne coëat, ut hac perpetuo excurrat materia morbi. Alterum est quod advertit notavitque *Vesalius l. 1. p. de fab. humani corp. c.* 11. gingivis acerbo dolore conflictatis, qui geminis difficulter prodeuntibus excitatur, medicamentis internis atq; externis inani curâ tractatur, concisus unice facit: quod observationibus atq; anatomicis multis experimentis exquisitè demonstravit idem auctor, cui operæ videtur etiã assensus *Iac. Fontanus Med pra. l. 1. F. & Paulus Bagellardus in l. de morb. pue. c.* 9. quâ etiam ratione atq; consilio super molari dente, qui prudẽtiæ vulgo vocatur, cùm multorum dierum ac noctiũ intolerabiles ferè dolores in ducit, consuevit cutem scalpro concidere, ut eâ facta via dens erumpere sine offensione possit. Accessit ad hanc, de Chirurgia adhibenda, sententiam *Alexander Benedictus cum l. 7. de cur. morb. c.* 18. meminit Veronensium suorum, qui vitro crenis exasperato gingivas infantium quæ sub exceptione dentium languent & afflictantur, atterere consuevere.

Tertium est, quod scriptum reliquit *Avicenna l. 7. fen. 4. doct. 5. c. 25.* parotidas adhuc crudas maturatione simul & sectione agere sequutus, ut credidit Costęus, Archigenis juxta sententiam, quam *libro 3. de comp. med. sect. loc. c. 2. retulit Galenus*: Etsi verò 2. *ad Glauc. c. 2.* decretum sit, non nullum è sectione inflãmationis malũ cieri, nihilominus in abscessibus frigidioribus & criticis, & ad emunctoria procreatis, quæ periculum est, ne recurrant, consultum magis videtur, parti principi potius subvenire quàm viliori.

Quartum exemplum sit anginæ suppuratæ phlegmaticæ, quæ totã i. e. internè atq; externè, gulam occupet, ita, ut ne transglutire quicquã ac ne loqui posset homo, atque in dies in deterius in strangulatum ultimum facesseret, quem strangulatum adeo verebatur idem, ut decumbere ad summum non auderet, quo somni & cibi usu exilierat pene languẽs. Tum igitur accedens Lanfrancus Mediolanensis celebris chirurgus, ut ipse narrat *chir. maior. do. 2. tr. 3. c. 5.* loco prætacto & suppuratione in profundo deprehensa agnoscens ante suffocaturam, quam dirumpendam anginam hanc inter mentum & epiglottidin vitatis vasis aperiit sic, ut sanies scalpro occurreret & multa effunderetur: at non omnis tamen syncopes, & mortis cautela, ut nosti.

Quintum exemplum sit herniæ coniunctus ileus morbus, qui tormentum acutum ab Aureliano, à vulgo, miserere mei, per antonomasiam appellatur, cujus Eugenomenon mortale signũ est chyli stercorisq; vomitio, tum maximè discriminosum ac pravum, cùm in scrotum prolapsum est ileon intestinum, à quo prolapsu qui sospes evaserit, Hippocrates vidit neminem: Quod si aliqua sit hujus curandi ratio (*Ludovicus Duretus ait in s. de morb. int. Holler. c. de hernia*) hæc una tantum est, ut, simulatq; sinistre lateris scroti doloris acerbitas, nausea, vomitio, cæteraq; ejusmodi opinionem tibi fecerint prolapsi ilei intestini: tum sine mora eodem die novacula discindatur ligamentum seu vinculũ inguinis, quo sc. peritonæum cum inguine tunica conjungitur, vel etiã testiculus ejusdẽ lateris execetur. Quamquam id non sit absq; periculo, sed dubia salus potior sit certa desperatione: si hominem enim relinquo, certa est desperatio: sin ei opitulor, crudelitatẽ remedii pertimesco, quia tamen à remedio spes est aliqua vitæ probabilis, præstat ægro opitulari cum dubia salute, quàm certa cum desperatione hominem relinquere, &c. Hæc ille. Quam de secando sententiam licet aliter ordinato opere, sequutus est *Paraus in lib. 7. c. 15.* quem vise.

Meminit & hujus operæ chirurgiæ *Franciscus Quartus in l. de partu Cæsareo sect. 3. c. 3.* quâ feliciter quoties incidisset viros illustres quosdam sua tempestate chirurgos, quos nominatim protulit testificatus est. Adversus quam sententiam & chirurgiam cum *Henrico Vaca autore libri*, qui inscriptus est, Propositio chirurgica, & censura judiciosa c. 1. adstruit ileosos aperiri rem inhumanam esse, atq; etiam exitiorem: quia si pertundãtur intestina, ægrè jugulantur: Verum quidem est Praxagoras, qui Cælii Aureliani tempore floruit, & cujus celeberrimam semper mentionem fecit Galenus, ubi alia remedia nõ prosunt, laudat, ut pertundatur peritonæum prope pubem, atque eo pertuso simul etiam perforẽtur intestina, & deinceps intestina, & peritonæũ consuantur, quæ refert *Hier. Mercurialis in l. 3. de cur. mor. c.* 2. Verum, adversus hunc sunt experimenta pleraq; felicia clarorum opificũ plurimorum, quos nominavit *Fr. Rusettus l. de partu Cæsa. sect. 3. c.* 3. Similem autem chirurgiam narrasse visus est Felix Platerus his verbis descriptam inter suas observationes, quã cum recitet Schenckius, & mihi transtulisse licuerit, Mercatori cuidam, taurus impetu in eum facto, cornibus abdomen in latere umbilici perfoderat, post convalescentiam exiguus tumor rupto sc. illic peritonæo, remansit: quem cum negligeret, tandem sensim è peritonæi cavitate emergentibus intestinis, tumor in immensum excrevit, ipseque, & febre acutâ, & stercoris evomitione adeo periculosè & extremè laborare cepit, ut de illius salute penè desperantes, ad sectionem, reponẽdaq; intestina, tanquam extremum remedium con-

confugeremus. Qua, in cute illius loci, tentatâ, licet difficulter foramen peritonæi rapti digito investigaretur, eo tamen invento sensimque intrusis intestinis mox sanitati restituens, tumorem nunc vinculis coercet. Ad hæc autem illud M. Gatinariæ non silendum est, qui particulam, ex qua epileptica surgit aura, & excoriat; & quærit, quo malus humor exitum inveniat, quæ confirmata res est ab ipso per experimentum, cujus rei producit historiam, &c.

CAP. VI.

De tuberculis ad thoracem & ad renes suppuratoriis.

HIpp. *L. d. int. aff. n.* 15. renum morbos disertè posuit, quorum primus numeratus est is, qui ex dolore acuto tum istos tum lumbos aggresso, cum fluxione ad omnem regionem propter genitum ex pituita calculum, demum hæc pars intumuit intentaque est, sic, ut suppuratus speciem dederit; quartus ordine morbus fuit, qui à pituita simul & bile circa lateris mollitudinem lumbos lumborumque musculos annuum dolorem cum nephritidis aliis quibusdam symptomatis perpesso homine, tandem suppurato ad interiora loca tumore, abscessum ad lumbos internos defigentem radices & ad externos verti paremque apparere, ac ad regionem usque renis ascendentem scripsit *Petrus Pigræus l. 2. chirur. c.* 3. Non aliter profectò, quàm *l. 2. de morb.* 55. & 3. *eiusdem operis* 26. & *l. De int. affect* 18. de tuberculo pulmonis ad latus abscedente professus est idem, quare neque aliter curando tractari voluit, quod ut etiã advertas adnotavimus. In quibus his utrisque renum casibus jubet Hipp. ut qua maximè pars tumuerit, adigatur scalper educaturque pus, nempe sic evadendi spes est, sin minus cum morbo commoritur homo. Res hæc, & opera non tam antiqui usus fuit, ut nostri seculi professoribus non fuerit cognita: Nam & I. *Dalechampius*, quem citat *Fran. Rosetus*, & *Rosetus ipse L. de part. Cæsar. sect. 3. c. 7. Franciscus Valleriola l. 6. obs.* 1. *Petrus Bayrus l.* 20. *c.* 4. nonnullos recensuêre qui sectione sunt ex hoc morbo liberati, *Petrus etiam Pigræus l. 2. chir. c.* 33. Iam verò, & *Serapion pract. tract.* 4. *c.* 22. & *Avicenna canonum lib.* 3. *fen.* 18. & *Ioannes Bacchanellus opere de cons. med. l.* 3. *c. de renum & vesicæ calculo*, periculosæ plenum opus aleæ, atrox, & à prudentibus perpetuò detestandum decrevêre: Veruntamen citra tumorem externum, & citra suppuratum istorum fuit hypothesis cum abscessu pars contabuit, hanc seca, in qua re minimum aut non tam multum periculi vides.

CAP. VII

De Pleuritide.

DVos pleuritidis modos fecêre observatores medici. Alter est mitior, in quo concoctio materiæ expectatur & expectoratur: Alter malignior, & mortiferus suâ naturâ, qualem se comperisse in Provincia Galliæ inferioris tractus refert *Iacobus Fontanus lib. 2. pract. medic. c.* 4. quod genus, inquit, conflatum ex humore tenui virescente, sive in latere collecto, sive huc defluente ex aliis partibus; quæ sunt utraque comprehensa è sectis industriè cadaveribus, in quibus reperta est vomica plena liquidi virescentis humoris. Hujusmodi pleuritico abscessui vnicum & singulare remedium est sectio; quippe cum in eo τὸ ἀπεπτον, id est, concoctionis & maturationis spes nulla subsir, facta vitii apertione virus elidatur manando necesse est. Ad hunc ferè modum is autor; Verum enim vero cum sectionis modum aut ille non explicet, aut per scalprum indicet; mea est opinio, consultius futurum, si per ignitum ferrum ea conficiatur: tum quod hæc non est cruenta, tum quod ad concoctionem, quæ tantoperè hic expetitur, accommodatior & factu commodior citiorque videtur. Cujus ipsius & optimorum autoritate internorum pyrotechniæ commemini.

Ad hæc verò, quæ proposuit *Anonymus autor Gallus l. de cucurbitulis, audi*: In pleuritide latus interdum configitur, nam si neque fotu neque detracto sanguine, neque aliis auxiliis æger liberetur; atque alioqui desperata res, post septimum diem ex Archigene atque Aetio; post 14. ex Paulo latus inciditur, cucurbitula conjungitur, vuln⁹ ne coeat prohibetur injecto linteolo, quod oleum imbiberit: postridie cucurbitula iteratur, primo die sanguis, secundo sanies effluet singulari remedio. Id verò nostra memoria vix tentatur, quia videlicet auxilium crudelius est, quamquam humanius videri possit, quam si certæ alioquin eidemque atrocissimæ morti deploratus æger relinquatur.

CAP. VIII.

De hepatis vlcere.

PAtavii quidam deplorato jecoris ulcere laboravit, homo robustus alias & nauticis laboribus addictus. Huic medicus tum temporis Venetus clarissimus præter reliquorum medicorum consilia curavit abdominis partem in regione jecoris novacula adaperiri; ut plurimum puris per vulnus efflueret, unde postmodum bene curato vulnere superstes homo mansit ac triennio post saltavit ac laboravit nihil sentiens incommodi. *Hæc Hieron. Capivaccius l. 3. practicæ c.* 3. *Historia curati jecoris exulcerati.*

CAP. IX.

De curanda vesica inflammata per sectionem.

VErùm quid inflammata vesica, quo membro acutior quam renibus est dolor, interitusque celerrimus, nervus enim hic latus est: renes concrementum sanguinis jecoris speciem habent, *ut ait Aretæus l. 2. acut. c.* 9. huic atroci malo protinus ita succurrendum vult, ut ventris ea pars laxa, quàm cæneona Græci dicunt, incidendenda sit multoque oleo cum ruta & anetho irriganda.

CAP. X.

De sectione cutis, quæ pertinet ad fracta ossa curanda.

POst hæc, & quod ad ossa pertinet, tacendum non videtur, quod scriptum ab *Isaaco l. 9. pract. c.* 104. puncturam velut acus homine sentiente

circa diaphragma ex ossis nimirum perfracti aculeis: descindenda non tardè cutis est & summissa cortice testudinis spatula (Sebel lucidum vocat) ut eleventur fragmenta, hæc volsellis prehensa, detrahenda, & quo aptata fractura, ut moris est percuranda. Eandem hanc in curandis perfractis spondyliis dorsi subtrahendisq; fragmentis rationem tenendam docuit idem Vir. c.101.

CAP. XI.

De Paracentesi hydropicorum.

PAracentesin, id est, punctionē hydropis ascitis approbârunt viri gravissimi permulti : E dogmatibus nostris autoribus *Hipp. primus l.de loc.in hom.& l.de affect.interiorib.*23. Deinde Galenus *l.Isagogico c.*18.*Paulus in l.*6.*c.*50. Ex Arabibus *Avic.l.*3.*fen.*14.*tract.*4.*c.*13. *Albuc.l.*2.*chir.c.*54. E Latinis *Cornel.in l.*7.*c.*15. E methodicis *Aurelianus l.*3.*chron.c.*8. Iuniores ex hac sententia longè complures sunt, quàm ut adnumerari sine fastidio liceat. Attingam paucos, qui vel luculentius vel ab experto rem confirmarunt. Ex his nominari dignus est *Lazarus Sotus in comm.lib. de locis in hom.tex.*30.*atq; alibi*, itē *Barth.Capreolius sive Cabrolius observationum quæ ad tabulas anatomicas sunt adiecta* 25. Sed nemo meliꝰ *Ludov.Dureto, qui in Theorematibus Therapeuticis ita decrevit*; si hydrops sit perrennis, si alterius morbi consecutione paracentesi non utendum, sed si ex aquarum collectione, hydropi soli à suppressione salutaris esse potest suppunctio. Discrevisse rem aliter videtur Franciscus Vallesius qui l.5.epidem.65. statuit ineuntem quidem hydropem punctione tractandam, firmatiorem verò & diu moratā non ita. Iam autem locum quo scalper adigi debet descripsere nobis è Græcis tum Aetius, tum Paulus: è Latinis Cornelius Celsus. Præter hunc autem, qui in anteriori est abdomine, & circa umbilicū sive dextera sive sinistra. Hippocr. & retro juxta lumbos aperit *l.de affect.* Communiorem verò sectionis administrandæ rationem aperuit *Avic.* cujus sententia est hæc. Homini sedenti quadratè vel etiam sellæ cuipiam rectè stanti, compressis utrinque per ministros aliis & ad inferiora pulsis tribus sub umbilico digitis deorsum tractam cutem circa hepar, si hujus vitio profecta sit hydrops vel circa lienem, si hic primò deliquerit: insecari oportet, abdomine secreto modice per scalprum à peritonæo, hoc pertūdi licebit, ita, ut sit inferius foramen peritonæi foramine abdominis: nimirum, ut adeptâ fistulâ, quæ ad educendam aquam immittitur excludatur, sectura & cohibeatur aqua: hoc enim, competentibus viribus, modo detracta, vacuationi parcendum est, atq; ęger in strato molli collocandus, & quod ad victum attinet, roborandus & firmis cibis alendus.

Tutiorem omnino viam esse planiorem feliciorem que, si semper daretur, tenuit *Andreas Laurentius in historia anatomica*, propositā, quæ est hæc ferè; In ascite cùm umbilicus protuberat inspectis servatisque omnibus, quæ per enarratores medendorum, morborum pragmaticorū admonentur, inter cæteras verò leges illa nedum per sectionem sanitas tentatur collapsis viribus frustra quæratur; sed juniore morbo atque homine visceribus integris sub temporato, quantum fieri potest, cœlo resupinato in ventrem languente umbilicum quem læva manu primoribus extremis digitis apprehenderis, dextera leviter per latiusculum phlebotomum aperies. Aquam autem fluere pro modo virium roboris & secundum præscriptam à scriptoribus mensuram, (locus hic non est omnia perscribendi) permittes.

Ita ego ad sententiam Laurentii nostro in Nosocomio præsentibus Adamo Marchio physico præstantissimo & nostris aliis collegis omnib. sodalitii Capucino & chirurgiæ perito fratre nominato Seraphino à Mercuriano Capucino, atque aliis quàm plurimis, qui famâ operæ convenerat Iacobum Picinoccam Pelignum hominem 45. annos natum secui; qui ex hac quidem vacuatione videbatur levatus, vigesimo jam die ad salutem bellè procedens. Verum intolerantia sitis frigidâ liberalius ebibitâ retro continenter agi cœpit atque labascere. Illud autem quod accidit è sectione non tacebo, nempe coalescebat plaga indies sic, ut necesse foret unguibus divellii commoditas sc. apprimè optabilis in re ista, ne quando sc. invitis nobis humor effluat, atque hominem dejiciat. *Adamus Marchius medicus Neapolitanus.* *Observatio*

Longe diversam puncturæ operam proposuit *Io. Arculanus in praxi c.*99. *& Mich. Savanarola operis practici tract.*6.*c.*14.*rubr.*10. quæ fit ex multis in aciem dispositis & colligatis aciculis in ventrē altius infixis, ꝙ quia non recedit à placito *Hipp. l.de int.affect.n.*24. *&* 25. imitatumque est *ex Avic. q.l.*3.*fen.c.*4.*tr.*4.*c.*13. testes aquâ turgētes multis acubus perpungit, confidentius exerceri fas est.

Priori, quam ad hydropem hepatis aut lienis sectionem conscripsimus, parem aut analogam in hydromphalo retinebis. *Hydromphali punctio.*

CAP. XII.

De sectione ad eliciendam morantem urinam necessaria.

NEque medicamentis omnib. neque cathreterismis interdū obtinetur, ut lotium, quod urinarii meatus vitio multos usq; dies moratum sit, elici possit, homine ad obitum cōtinuò properante. Difficile ne igitur tibi videtur fortasse si ad collum vesicæ, quâ lichotomia conficitur, per scalpellum angusto foramine cæsurâ dextrâ incidatur? sed hanc ipsam quam dixi curationem ineundam tradidit *Ioannes Arculanus* autor ejus rei quantum equidem primus in comm .*adq. Razis ad Mansorem cap.*103. Quam ego rem in extremis & hominis ægri aliorumque præsidiorum nil præstantium casibus non refutandam, aut detractandam admonere volui.

CAP. XIII.

De sectione, quæ debetur abscessibus.

DE sectione, quæ suppuratis jam tumoribus convenit, hæc habeto. Abscessus, qui suppuratione inierunt, vel paucā hanc continent & dissipabilem industriâ, paucitate, vel secus. *Gal. in l.*13 *meth.c.*5. minimè statim aperiendum abscessum voluit, sed si spes sit dissipandæ materiæ tentandam discussionem proposuit, cui consentiens *Hieronymus Fabricius in lib. de tumor.p.*14. scripsit; scarificatio ei tantum inflammationi suppuratæ convenit, qui diaphoreticis dissipari nequit, ob puris *Hier. Fabricius.*

puris copiam, quâ medicamentorum vis obruitur. Ita quidem si discussio satis sit: Sin minus abscessus multiplices sunt ad secandum usus, atque modi. Alii dimensioni & ambitu magni sunt, alii parvi. Alii cum cute superjecta computruêre, quæ dicuntur rhæodes, id est, in modum panni detriti. Alii cum eadem cute sunt semiputri duntaxat. Alii denique subjecta latè corrupta carne ad exteriorem habitum vitium non extendêre. Porro in magnis cum putrida cute & subjecta circum corrupta carne abscessibus, talis figuræ aut tantæ magnitudinis aut numeri fieri sectio, ut satisfactum necessitati videatur. Neque enim simplex, & parva probatur, qualis nostris vulgò medentibus fieri consuevit, qui pactè & trepidè sæpe etiam perfunctoriè, id est, quo confecisse rem appareant, hanc eandem absolvunt. Illud non inficior ne latiorem quidem & majorem faciendam plagam, quam oporteat. Talis quippe & dolorem solutionemque gratuitò & turpem inducit cicatricem. Verum tamen æqua debet esse sectio malo, sicut pœna peccato. Itaque si parva est vomica, simplici rectoque sectu (Aplotomia græcè dicitur) esto contentus; si verò magnus est, amplus est abscessus, comparito indiget, quæ multiplex est, in orbem, quadrangularis, & ex his variè mixta; de quibus singulis proximè dicemus. Interim si cutis crassior sit, quàm ut longius produci secantis manus tractum concedat, consueverunt nostrates medici differre rem in tempus, quo cutis vi putrescentis humoris extenuata fuerit. Verùm quàm rectè videant boni judices, nempe detrimentosum esse solet: occupante, verbi causa abscessu perinæum, anum, juncturas, ventrem & partes principi proximas, de quibus *Paulus lib.6. cap.34 & Celsus in* 8.*c.*10.§. de gingivarum tuberculi, denique *Hipp. lib. de fistulis* & ubi altè latèque divagatum vitium & putredo multam membri partem nervos, carnem & musculos tabefacere paratum est. Atque id proposuit *Hippocrates de externis tuberculis l. de med. n.* 8. nos de profundioribus hæc dicta volumus: quo casu plus est periculi perpetuo. Itaque vel ferramento audacius est transadigenda cutis, vel eodem candente inurenda. Id quod etiam dictum volumus de criticis tumoribus veluti parotidis, ac de bubonibus syphiliis & pestiferis, quorum exacta concoctio non expectanda est. Per abscessum mediastini sectum Realdo Columbo Sternum leges apud *Ioannem Schenckium in opere observationum & curationum medicarum suo loco.*

Paulus. Hipp.

CAP. XIV

De sectione secundum duas aut plures lineas.

IN abscessibus secundum unam simplicem lineam chirurgi fermè omnes consuevêre, sed pluribus scalpri tractibus, aut nulli aut paucissimi: cum veteres ictum geminasse tertioque confecisse præclara sint testimonia: In hydrocephalo quippe Galenus introductorii *cap.* 18. scripsit pericraniam usque duobus aut tribus lineis concidi solitum, quas tres lineas *Paulus lib.6. cap.3.* ad H figuram disponendas voluit. At Cornelius Celsus alicubi suppurata sic insecat, ut residuæ detrahantur habenulæ, planius verò *in l.2. cap.2. f* inquit, majores sinus latius interdum etiam duabus aut pluribus lineis incidendi sunt. In alios etiam usus habenulas Celsus rescindit in ani fistulis & in rupto peritonæo. Sed hæ sectiones hujus loci non sunt. Spectat & ad hunc locum sectio cruciatim, qua frequenter utimur in noxis capitis, sive collisi præsertim osse calvariæ passo, sive suppurati, sive tales verè sint, sive dictante opinione de rasuris nobis, aut pertusuris. *Ita Paraus lib.9. cap.4.* Utimur quoque in nervi punctura præcepto *Galeni lib.3. de med. per genera. cap.4. & 14. meth c.9.* & in vitiis, sub quibus cutis præalta est subtusque amplum est vitium. *Albucasis lib.6. cap.* 45. tubercula constantia ex duris contentis in crucem secat atque ita strumas & glandulas cum folliculo apprehensas & circumsectas abstrahit. Jamiam testudines tractant *Rulandus & Rogerius in suis locis.* Et ex his discens *Hieronymus Fabricius l. de operat. chir. c. de carnis chir.* Casparus verò Wolffius imperforatam vulvam decussatim secat, observatione apud Schenckium recitatâ. *Sed Brunus Calaber lib.2. chir. mag. c.2. rubr.4.* secundum figuram T literæ similem hydrocephalum discindit *Albucasis lib.2. cap.1.* Duabus aut tribus diversis secturis contentus est *Constantinus Afr. chir. cap.* 20. & hujus *Dux Isaacus lib. 9. practica c.21.*

Hydrocephalo. Galenus.

Paulus. Celsus.

Sectio cruciata quibus in vitiis facitanda.

Rulandus. Rogerius.

Brunus Calaber.

Albucasis. Constantinus. Isaacus.

CAP. XV.

De sectione in orbem.

SEcunda est sectio in orbem sive rotunda, de qua paucos video locutos, nullos verè sermocinatos. Credo equidem ob id, quod celebris omnium ore sit vox, ulcera, plagasque rotundas difficulter conglutinari, cujus rei illa traditur ratio quod in hac figura vulneris oræ nimium à se ipsis distant. Atqui ea, quæ debent agglutinari proximè se habeant, necesse est. Verum, neque si vera & constans sit, sileri atque intermitti debet rotunda sectio, quàm expressè proposuit & *Hippocr. l. de Vlcerib. per hac ipsa verba*; Ex ulceribus rotunda si sub cava fuerunt excidere oportet; undique in orbem ea, quæ discesserunt aut omnia aut ex dimidio circuli secundum longitudinem naturæ hominis, & Galenus hunc imitatus idem indicavit *l. 4. meth. med. c.5.* F. in vulneribus etiam idem senex orbiculatam sectionem minimè damnavit, sed faciendam medici manu præcepit *lib. de vulnerib. c. ubi ait.* Orbiculatoria ulcera & plurimum subcava, ea quoque resecare oportet circulo divisim inciso secundum longitudinem pro hominis natura, &c. Idemque ab ipso sancitum est, ubi os capitis fuerit nudatum carne subcava autem fuerint ulcera in obliquum, cavitatem quàm plurimum resecare, ubi scilicet non facile est medicamentis quocunque pervenire. Quod autem *Avic. l.4. fen.4. tr.3. c. propr.* professus sit ulcera infantium rotunda perniciosa, dictum hoc interpretare ex profunditate con-

Communis omnium ratio cur orbiculata ulcera minimè conglutinentur.

Hippocr.

Galenus.

Ad Avic. pronunciatum.

Falsa hominum sententia quod non conglutinẽt rotunda ulcera. Hipp.

juncta, cujus pravitatis occasione proficiscentes in horam dolores non perferentes puelli succumbunt. Declarat autem rem satis quod traducta hæc est sententia *de vi epid.com. l.tex.* 19. qui locus apertè secundum nostram enarrationem enunciat. Falsum item apparet, non coalescere rotunda ulcera siquidem experientia constat coalita ex his multa.

Quæ res bene potest evenire, atque evenit: quia quemadmodum observamus, sanescens omne ulcus siccescit *Hipp. autore princ. lib. de ulcerib.* quæ siccatio pari pacto fit semper in angularibus, quam in rotundis: Jam verò quod ad præpositionem spectat, hanc quidem admittimus libenter. Quippe agglutinatio ejus est naturæ, ut labia atq; oras agglutinando requirat proximas. Verum si rectè spectas coalitus est hic vulneris simplicis, in quo caro nulla parte desideratur. At verò latorum ulcerum obductio (sanatio τῆ ὑλῆος dicta fuit ab *Hipp. dicti lib. vestibulo*) latius nomẽ est, quæ plenis jam carne ulceribus solum exiccatu partis callique fit inductu, mirumque est, ut attrahatur in se ipsâ lentè caro ulceris: magis autem id apparet in marginibus, quę complicatis quasi fibris, supercilio quodam assurgũt. Jam igitur ex his factum est planũ, diversos naturae esse cõglutinatum ulcerum simplicium & latorũ obductũ.

Quæsita rei discussio.

Admirãda cutis sanescente jam ulcere contracte.

Sed enim illud, quod argutantur tum vulgata multorum tum Aristotelis propositione, rotundas plagas difficile coagmentari: puto equidem id evenire non tam distantia partium, quam ulceris amplitudine. Dant enim capacissimam ac latissimam esse circularem figuram. Utcunque non est obliviscenda, neque exilio mandanda rotunda sectio, siquidem est sæpe necessaria. Primò secundum hanc figuram putrescente tendine, cartilagine vel osse, cum his verò & superjecta carne: deinde hac etiam putrescente per se ipsam sine alterius subjectæ partis vitio: Quo casu haud aliam sequemur figuram sectionis quam rotundam, quippe circulari vitio circularis recisio congruit. Aliter in angulo relictum vitium serperet ulterius, & sanis communicaretur. Præterea commoda est rotunda sectio his abscessibus, qui sublatis in tumorem inferioribus glandulis turgent ut phygethlis Venereæ luis videlicet ut patente latè via circumquaque curari queant quod si difficile & longo tempore sanescit: circularis plaga etiam non putrida in orbem carne, debet in orbem rescindi quando diuturniorem ac tardiorem unitatem è composito quærimus. Quo consilio *Galenus lib. de theriaco ad Pison.* 164. à rabioso cane morsu demorsam partem non alia quam orbiculari figurâ resecandam pręcepit 40. saltem diebus conservandam. Atque hoc quidem ad diuturniorem partis expurgationem, ut in bubone venereo, strumis & virulentis aliis abscessibus; Itemque parotidibus & frigidis aliquot collectionibus. Quoniam autem abscessuum cum adenibus subjectio meminimus; illud insuper adnotandum est: cum rescissa hæc secundum summum glandulę fastigium (plerunque hæc oviformis est) orbiculatum sinum circumquoque fovent: hunc convenientibus 4. oppositis incisuris esse resolvendum. Ita enim & virulenta sanies effluere per se ipsam & extergi procurariq; commodè medẽtis manu poterit pars.

Ad vulgatum illud pronunciatum de difficultate sanescentiũ ulcerum rotundorũ

Retinenda sectio in orbem.

Primus usus orbiculata sectionis.

Secundus usus.

In orbem sectio necessaria: ubi est composita quæritur tarda ulceris sanatio.

Sed & tubercula & phymata sic putria, ut cute subsistent nimirum extenuatæ solitus equidem sum tantum nõ orbiculari figurâ præcidere subducto sc. alterutrinque scalpro ancipiti & acuto sed latrore, qui utrinque discindens rem conficiat præsertim si læva pendulam unam partem apprehendens adjuverit postremum.

Ratio præcidendorũ in orbem phymatu maturiorũ.

CAP. XVI.

De circumsectione laciniata.

AD circulatam modo traditam concisionẽ referre licet & circumsectionẽ crebrâ atq; minutam, quam altioribus & eversis extrorsum oris ulcerũ equidẽ parallelis quasi lineis, & ordinate facere consuevi: unde laciniata & fimbriata propemodũ cõcisura vestium extremarum in morẽ appareat, quam secturam de scarificatus genere, propterea non confeci; quod excedentior hæc videatur, quæ cutem quantâvis carne duplatam consecat & discindit; Scarificatus verò cutem tantum attingit, aut vix ultra. Rarior autem aut crebrior fiet ejusmodi circumsectio pro modo crassitudinis ejusdem cutis. Nempe in tenuibus ulceris fimbriis confertior; in crassis verò & præaltis parcior incisurarum numerus desideratur. Instrumentum autem aptissimum erit scolopomachęrion, id est scalper inflexus, sanguinem exire permittens vel quantum vires pertulerint, si sit imbecillior. Omnibus autẽ modis mirum apparebit sane, quantũ hujus aliqua defluxio levaverit, labra depresserit ulcusve cõtraxerit. Nimirum (quod Hippocratis oraculum fuit) istiusmodi exhaustu gracilescentia minora & sicciora ulcera redduntur. Itaque Hippocratæam nostram hanc rationem putes oportet, ac velut germano ejusdem præcepto uti

CAP. XVII.

De quadrangula sectione.

TRiangulę quadrangulęve non rara est necessitas, accersita multiplicibus & variis, ut equidem observo, causis, scilicet una, & si volueris prima ubi computruerit caro secundum modum istis figuris analogum: quare, & consonæ utrius figuræ petit sectionem, deinde est ictus recens, id est morsus feræ collisusq; rei gravis & duræ nec non dispulsi τῶ πρὸς βαλλομένου projecti quadranguli tormentarii, sic in percusso tempore alterutro capitis sectionẽ hanc haud quidem in isto ipso loco spasmum cave, secus aliquam eo confecisse narrat *Ambrosius Paræus in l.9.c.20.* 3. in vetusto syphilidis aut corruptivo vitio, quod sternum occuparit, quâ eâdem loci conditione in Talparia capitis puerorum abscessu Gabriel. Fallopius administrandum quadrata figura voluit sectionem sed fassus est tamen *qui l de tumor. c. de abscessu*, sectionẽ in crucẽ & secundũ lineas rectas se intersecantes dixit quadratam figurã quemadmodum etiam *Nicolaus Florentinus* sectione ad T literæ formã triangularẽ vocavit *ser.7. sum.2. tr.4. c.54.* sed Fallopius longe gravius fallus est, qui trigonã à *Paulo cõmemoratã l.6 c.34.* credidit esse sectionẽ quę fit 1. una sectione simplici mox altera vulneris parte transversim incisa. An igitur triangulam

Hallucinatio Fallopii prima.

Lapsus alter Fallopii.

gulam figuram ignoravit Fallopius? Porro est tum hæc, tum quadrata non sine excisione quam rem explicatè nos docuit inter cæteras *Aetius ex sermone 16. cap 96.* quod est de utero inperforato. Sed utebantur quadrangulâ veteres in abscessibus magnis, in quibus opus erat vacuatione copiosâ: cutem prætenuem duabus descriptis scalpello lineis medicam, quæ inter has est habenulam discindentes. Hac utendum vult Albucasis *lib. 2. cap. 41. & 45.* in steatomatis & atheromatis, præduris, & omnibus ab Arabica schola vocatis nodis. Sectum in crucem verticem homini apoplectico per Ludovicum à sancto Mauricio Gallum medicum præcellentem nó sine fructu narravit mihi Joannes Furnet Burgundus rei medicæ studiosus.

CAP. XVIII.

De triangula sectione.

Dicamus nunc privatim de triangula sectione. Hæc *Aetio teste serm. 7. c. 86.* fuit usui per anchilopas ad commodam puris effusionem, basi quidem superiori, sed cuspide inferiore: quemadmodum ex ejusdem *Aetii lib. 2. c. 22* sentiit *Gabriel Fallopius.* Verum contra *Jacobus Hollerius in perioche 4. tit. de Ægylope*, sic constituendum vult triangulum, ut hujus apex versus radicem nasi, litera vero & basis ad oculum vergant. Hac eadem forma sectionis in eversis palpebris utendum statuit idem *Aetius serm. c. 22. nempe* Δ. græcæ literæ figura ad triangulum accedit. Utendum hac quoque voluit *Albucasis lib. 2. chir. 40.* in abscessibus amplis abundè suppuratis, ut ego interpretor, & *Gulielmus Salicetus in Topinaria* dicto vitiis capitis, atque in his omnibus vitio, quæ myrtiformem exigunt; simplices enim hæ figuræ sunt & usu. Utuntur & ipsâ quidam Gulielmo Placentino auctore in hydrocephalo puerorum quod *& Sebastianus Austrius adnotavit lib. de morbis puerorum, cap. 3.* utitur & triangula incisura *Lanfrancus Mediolanensis Chirurgus* in calvaria percussa usque ad interiora non concisa cute, quam ipse sectionem & cruciatæ prætulit *lib. 2. suæ chir. tract. 2. cap. 2.* quartam partem crucis satis esse putans, ut liquidioribus medicamentis pateat aditus ad fracturá Jam vero cautio illa morientium, ne pars nervosa, arteriosa, venosa, convulneretur, eatenus accipi servarique debet, quatenus locus is est verè, cui cautela conveniat; nec si cervicibus, sub alis, in guinibus, poplitibus & in locis multæ fai cturæ præcepti quid datur, periculo sa sic est absolutè sectio, ut non etiam tutissima sit, si locorum peritus & in his operis exercitatus & perspicax homo sit, nimirum altitudinem crassitudinemque vitii bene æstimata, sic secundum suos terminos tutum erit discindi. Hâc ratione non fallente neque te fallet sectio. Præter hæc probata est triangula sectio in curanda insita phymosi non vulgariter à *Io. Hucherio primò de sterilit. c. isto.* qui curatur, inquit, præputii incisione simplici, vel si angustius sit, duplici ab oris ejus exterius ad glandis coronam figura triangulari perducta juxta caninum vinculum, ut referat æquum anhelosum naribus (habet codex dilutis) sed diductis equidem credo rectius legendum. Fuit autem hujus in phymosi faciendæ sectionis autor primus *Cornelius Celsus in l. 7. cap. 25. §. 2.*

Aetius. *Hydrocephalo.* *Gulielmus Placent.* *Sebastianus Austrius.* *Cautionis & admonitionis quorundam hominum explicatio.* *Io. Hucherius.* *Correctus Heurnii codex.*

CAP. XIX.

De sectione myrtiformi.

Hactenus de simplicibus secandi rationibus diximus, par itaque est, ut etiam quippiam dicamus de compositis & primum quidem de myrtiformi, cum itaque bene putris ultra, quàm maturus abscessus erit, non dubitabis cutem rescindere vel myrtifolii modo vel simili. Quam secandi formam prius proposuit *Galenus in l. de medico* Quam hominis sententiam cum non satis ad hanc diem intellectam videam, cum primis intelligendos auctorum sensus, & ad rectè medendum conducibilem, declarare quantum licet, in præsens tentabo.

Sectiones compositæ. *Galenus.*

Multæ sunt apud juniores authores sectionis myrtiformis expositiones: quas verò quaternario comprehendit *Hieronymus Fabricius in lib operat. chir. cap de carnis chir:* alias autem & nos interseremus deductas omnes à modo ac ratione secandi: quarum aliæ sunt linea simplici contentæ, aliæ verò compositæ & cum excisione conjuncta.

Sectionis myrtiformis enarrationes. Hieron. Fabricius.

I. Priores ordine enarremus una creditur esse hujusmodi, ut producta per simplicem lineam sectio fit adeò, ut hianti post hæc vulnere figura myrtiformis excitetur ad hunc modum.

II. Secunda est etiam per simplicem lineam, quo facto vulnere recipiant utrinque labia transversam incisuram multo minorem, sic productis in summa lineis transversis, ut si per extrema 4. puncta lineæ circumducantur, figura myrtiformis restet ad hunc modum. Hanc autem adeò

contempsit *Andreas Vesalius lib. de tumor. 7.* ut Galenum & veteres omnes & nostros qui ejusdem usum approbarint, facile damnârit.

III. Tertia est, ut fastigiato leviter abscessui opposita linea sic ducatur secando, ut per extima hujus summa & levis incisio, circum medium profundior extendatur, sic enim occulta produci videtur hæc figura.

IV. Quarta sic exponitur, ut non insectæ partes, sed instrumentum, quo fit dissectio, lanceola vulgo dicta, referatur figura.

V. Quinta mea fuit quondam opinio sectionem myrtiformam fuisse veteribus per lineam

recurvam quæ uno duntaxat latere myrtini formam folii referre ita, quam opinionem & *Iacobus Dalechampius in Chirur. gallicè conscripta sequutus est.*

Atque hæc quidem omnes sine excisione sunt apertiones abscessuum: quarum hæ per rectam, hæ per curvam lineam fierent, & utrarumque rursus aliæ simplices essent, aliæ compositæ.

VI. Gabriel Fallopius. Hier. Fabricius. Sexta sequitur cum excisione sed aliter administranda atq; aliter interpretata Gabrieli Fallopio, aliter Hier. Fabricio; aliter à Guidone atq; à nobis *Gabriel Mutinēsis l. de tumor. c. de abscessu, quod est ordine septimum, opinatus est*, fieri solitam hanc sectionem ab antiquis administrationis ictibus & instrumentis duobus, hoc est, ut primò pars incidatur novaculâ, deinde forcipibus ac utraque ora sic rescinderetur, ut myrtifolii figuram referret, sed *Aquapendens quamvis in l. de tumoribus. c. 6.* statuit sectionem hanc esse simplicem, verum adeò longam, ut labia diducta à se ipsis propter sectionem repræsentent os hians myrtinique folii speciem; tamen in *lib. chirurg. operat.* voluit unico scalpello faciendas sectiones duas, recurvas secundum cavum æquè sibi respondentes ad hunc modum ( ) Ita etiam *Stephanus Gurmelaus 2. Syntax. chir c. de periaresi.*

Aquapendens

Stephanus Gurmelaus

Propositi quæsiti disquisitio. Nunc operæ pretium facturi sumus, si singulis istorum expensis opinionibus veram sententiam proferamus; principio propositurі ea, quæ requisivisse, aut saltem explicuisse veteres videntur in facienda aut facta sectione myrtiformi; quorum omnium alia spectant ad abscessus & partes, alia ad chirurgiæ divisivæ speciem, alia ad finem atq; consilium ejusmodi discissionis, alia ad instrumentorum utrumque numerum, alia ad operationis felicitatem. Requisiverunt igitur & meminerunt cum *Celsus in lib. 2. c. 2. tum Paulus in 6. c. 34. tum Aetius in ser. 2 c. 33.* I. ut abscessus sint fastigiati tenues, & extriti, II. Ut exscindatur portio cutis. III. Voluerunt usitandam ejusmodi sectionem peculiariter ad effusionem promptam ac facilem saniei, atque adeò proposita est, eadem potissimum in alis & inguinibus in quibus locis difficilior ad excutiendas superfluitates est collocatio. IV. Quod advertit Aquapendens sectionis hujusce proprium fuit apud antiquos, ut fiat citò & facile & quàm minimo cum dolore. V. Vt administretur unico instrumento atque ictu. VI. Vt similitudinem myrtifolii apertè referat & repræsentet.

Requisita in facienda aut facta sectione myrtiformi. Celsus. Paulus. Aetius.

Porro quæ cuncta hæc expleverit sectio, illa demum myrtiformis erit. Quare prima illa & postrema ex his, quæ citra excisionem sunt, admitti nō possunt, propterea, ꝙ simplici linea sunt cōfectæ. Secunda verò & sexta doloris displicentia facile se condemnant atque odibile reddunt; simul etiam, quod diuturnæ atque impeditæ sunt; illa verò priorum celeriter & expedite fiebat. Sed tertia contra evidentiam myrtiformis peccat & omnino commentitia videtur, qualis & quanta est, propalam. Quas ob causas longè alia & diversa mea est opinio de myrtiformis, & cum excisione cutis & effluxionis commodo semel, simul facile atque unico instrumento cum paucissimo dolore fit, utpote, quæ in fastigiatis ac putridis extritisve abscessibus per nos visitari consuevit. Itaque ad hæc omnia collimaturam sententiam hanc nostram facilè judico. Est autem hæc ejusdem administrandæ ratio. Cutis, ut dixi, suppuratione jam tenuis, & assurgens manus levæ digitis tribus aut forcipe ligneo summis prehenditur, & quantum permittit, in sublime attrahitur tum autem manu dextera per scalprum aut novaculam acutam obliquo adactu festinè rescinditur, ita ut ad extremæ sectæ partis acuti restant anguli & in medio ventrosus myrtifolii cylindrus.

Certum hujus rei decretum.

Sectionis myrtiformis administrandæ ratio.

Hanc mihi sententiam profitenti consentit unus *Guido Cauliacus, qui tract. 2. do. 1. c. 4. quod est de glandulis, scrofulis, &c.* apprehendit supernè cutem & forficibus pro quantitate tuberculi ad formam folii myrti, quod superest, de cute rescindit: quam per forfices secturam didicisse potuit ex Aetio, qui ad epulidas suppuratas eâdem usus est serm. 8. c. 25. Ita quidem Guido: sed mea sententia commodior est rescissio per novaculam, quam per forfices, per illud enim instrumentum, quod simplex est & acutius obsequenti usque sectio fit expeditior & indolentior. Cognovit & hanc exscindendi rationem *Gabriel Fallopius, propositam in exectione abscessuum cysticorum tom. 3 tract. de tumorib. c. 15.* quam rem tamen ad veram myrtiformis exectus explicationem accommodare visus est aliâs ignorasse.

Guidonis, cum nostra opinione consensus.

Corrigitur aliqua parte Guidonis administratio.

CAP. XX.

De semilunata sectione.

Sectioni myrtiformi semilunata est proxima, de cujus tum nomine tum forma nonnulla scriptorum est dissensio. Stephanus Gurmelæus non admittit lunatam figuram eam verè dici, quæ una constat simplici linea: curvilinea hæc vere dicenda: Sed semilunata est, quæ secturis constat duabus, quarum unius convexu, alterius cavo incumbit alueo depresso cornubusque ad superiora spectantibus. Ita quidem iste. Sed *Celsus* (quod minimè vidisse videtur Gurmelæus) *lib. 7. cap. 7.* lunatam etiam nominavit, quæ flexæ lineæ fit ductu. Subtilitas autem fuit hæc nimia Gurmelæi, res istas arduè distinguentis. Nobis satis videtur, ut cum utraque lunata dicenda sit & simplex & composita: notæ tamen distinctionis, cum accipi singulas usu venit, addantur.

De lunatæ sectionis forma. Stephanus Gurmelaus

Porro simplici nos uti consuevimus, ubi vel crassior est cutis, quam ut rescindi possit: item que ubi abscessus est magnus, atque ita quidem hydrocephalum puerorum ad modum lunæ crescentis dissecat Joannes à Vigo, aut ubi globosa est pars secanda. Sic istâ usus est *Albucasis. l. 2. c. 40.* quas & ultra naturā extumescentes hac figurâ dissecat *Brunus c 2. chir magnæ c. 8.* aut ubi in cavis lacunis abscessus: ita suppuratū alæ tumorem disse-

Albucasis.

Albucasis. dissecat *Albucasis l.2.c.48.& Gal.13.meth.c.5.* tum in ala, tum in inguine aut ubi saniem abunde de abscessu vacuare animus est; quo nimirum consilio *Cauliacus Guido in tr. 2. do. 2. c. 7.* abscessus ani,non alia, quam lunata figurâ vult inurendos: aut ubi obsistentior est æger, quam ut compositam ullam sectionem permittat omnibus modis hanc succedaneam ac veluti vicariam priori sufficere licet: cujus rei sunt commoda, & quod effluxum saniei parat ampliorem ac paratiorem; præsertim si reclinet ad latera laborans homo:id, quod sedulo contemplari potest facile patere. Hoc certè judicio *Apsyrtus veterinariæ scriptor antiquus* (ita celebris semper omnibus fuit hujusmodi sectionis usus:) *parotida ssecans l.1.c.16.* in ima parte lunata plaga corniculis sursum spectantibus rescindit, quo velut emissario conceptus humor profundatur. Deinde medicationi universæ percommodum exhibet se osculum, sive inspiciendum intro sis,sive lavandum &quovis modo medendum. Sed (quod magis approbaturus est æger) minus etiam doloris medicando sic est experturus. Præferimus igitur hanc semper rectæ sectioni, si modo non sit ita exilis vomica,ut superflua sit,&impar ejusmodi sectio Hanc porro *Cornelius Celsus l.8. sui operis c.6.* in suppuratione:circa aures.*Galenus verò 2. sect. ad Glauconem c.8.* in magnis abscessibus videntur proposuisse; Ad abscessus verò & qui sunt in sede *Guido Cauliacus tr.2.do.2 c.15.* Rationem verò conceptis verbis addidit,ut humores facilius educantur, & non aggregentur in eo loco, fiantque fistulæ, qui idem Guido atque Albucasis utuntur sectione lunatâ in auris non tam abscessu quàm, ut ne abscessus procreetur, ob illapsæ rei, quæ nulla ratione potest eximi, molestiam & læsionem. Porro dolorem acerbum, auris inflammatio, convulsio, extremumque exitium subsequi posse,testatum reliquit *Hippoc. 3. prognost. & Gal.in comm.26.* Hæc quidem est in secandi ratio sub abscessibus regularibus,id est, in his, quibus pertinax, & rebelle vitium non est, & quibus cum minimè conjuncta viscida est, germinans, qualem in anomalis dicemus materia.

Commoda sectionis lunatæ. *Guido.* *Apsyrtus.* *Semilunata sectio præstat rectæ.* *Celsus.* *Galenus.* *Guido.* *Albucasis.* *Guido.* *Hippocr.* *Galenus.*

CAP. XXI

Observationes in secando.

ALiquas nunc adjiciam in secandi normas non sine aliquot errorum, qui vulgo circa hæc committi solent, animadversionibus: quarum prima fuerit adversus eos,qui licet ampli, tenus cute fastigiati & in locis affluxui minime paratis extent abscessus:Unicâ semper&simplici sectione sunt contenti,pluribus&compositâ abstinentes;quasi non suus esse modus debeat singulis, ut magni quidem, & parvi, ut emortui discoctive,ut exporrectâ cute fastigiatique abscessus æque sint tractandi,neque meminerimus aut Celsi aut Pauli, aut Avicennæ, qui varios variis dissectionis modos statuerunt, & necessarios ostenderunt.

1. *Contra qui simplici abutuntur sectione simplici.*

2. *Animadversio.*

Secunda notatio fuerit inscitæ quorūdam importunitatis, qui adstruunt naturam partium gaudere proprio tegumēto,quod si detrahatur, non ita suas vires conservaturus est calor.Hujus hercle superstitiosæ providentiæ sic ostenditur vanitas. Nempe verum est, naturam satagere servandis involucro partibus:sed cùm istæ sanæ atque integræ fuerint, porro istarum est conservatio non corruptarum. Cortex enim putridi pomi punici etiamnum integer putridam omne medullam & grana contegit &conservat.An autem,ut vitium augeatur,huic usui cortex integer servatur, & nihil discinditur aut aperitur? Amabitur ergo corticis salus propter totius pomi corruptionem?haud aliter(quadrat enim adunguem comparatio) si cutem pro contegendo vitio non attingimus scalpris,& ipsum nutrimus, dum non aperimus:Sic equidem in Nomocomiis ulcerosorum chirurgiam faciens sæpissime sub detectis recenter ulceribus automatis, quæ vix affatu digna videbantur comperi tendines putrescentes, & abscedentes. Quod argumento esse debet cum primum mollescit vitio cutis,insecandum esse medicamentisque rei accomodatis fovendum.Quam igitur aptè Virgilius:

Simile. *Observatio.* *De nervosis partibus putrefactis adhuc integra cute.* *Virgilius.*

Nec tamen ulla magis præsens fortuna laborum est,
Quam si quis ferro potuit rescindere summum
Vlceris os:alitur vitium, vivitque tegendo,
Dum medicas adhibere manus ad vulnera Pastor,
Abnegat,& meliora Deos sedet omnia poscens)
&inferius:
Continuo culpam ferro compesce,priusquam
Dira per incautum serpat contagia vulnus.

Per hęc igitur non tam secandi abscessus sinusq; ipsorū,verum etiam audenter,confidenter & maturè sunt pertundendi: Audenter,inquam, & confidenter:nam nil indignius aut damnosius est timore in chirurgia,quæ(*cum Alex. Benedicto l. de peste dicam*)plurima parte audacia constat.Narrat se trepidasse in abscessu magno Fabricius Hildanus,sed cognita vana formidine factâ discissione sanavit hominem. Similiter vasta mole panus, qui medentes potuisset à dissectu deterrere, animosè ac deliberatè dissectus,paucis est diebus ad integritatem restitutus,sed de his quidem in hujus operis parascevastica parte latius; monet Aquapendēs ne vomica in secāda sectionē sic amplā faciamus,ut deinde possit cutis subjectis musculis agglutinari & ob hanc difficilis musculorum motus eveniat? Hæc ille. Verum aut nulla est hæc animadversio, aut sensum illum habet, ut non musculos etiam attingat sectio. Ita enim fieri posset, ut simul cum cute coalescerent sanescendo. Verum utcunque non ita certus esset musculorum motus. Enimvero cedit semper cutis, quare timidior in secando videtur hic auctor, cum anatomicus alioquin fuerit non vulgari sicut & superstitiosus fuit in bubonis venerei curatione, quando monet, ne ferrum altius immittatur, quod ictis glandulis mors è vestigio consequeretur &c. equidem haud illud ajo, ut fiat dilaniatus; sed, ut ne punctio alioqui fiat, neque etiam placet. Multis id evenit si quidem ampli sinus perfunctoriè fuerint cæsi;quod scribit *Hippocr. 6. epid. 1. P.* de languente ob sinus ulceris mortuo; huic si ampla sectio facta fuisset aut altera, & tempestiva servari potuisset.

De audacia in re chirurgica necessitate. *Fabr. Hildanus.* *Hieronymus Fabricius Aquapendens lenitatis taxatur,* *Rursus contra Hieronymū Fabricium.* *Favet nobis Hipp.*

Neque

Contra causticorum usum. Neque illorum etiam laudo consilium, qui frigida animi moderatione causticis rem agunt. At multa sunt, quæ in his damnari possunt. Prima est incommoditas, quòd ne dùm quidem secundum membri longitudinem & quæsitam formam apertionis extenditur pyroticorum furor & vis; sed præterea latum amat excursum; Unde est etiam, (res à medente summo studio vitanda) quòd dolores acerbos & sævam inflammationem concitat partibus, tum quibus medemur tum proximis augent affectus affectibus. Post hæc longiori escharæ casu, seràque partium detractatarum restitutione minimè felicem suam proferunt opem. At sectio si nacta sit administratorem peritum & minus breviusque affligit, & suam statim affert opem optatam; & secundum lineam exarans cutem, hinc atque hinc noxam aliquam non inducit. His atque aliis multis commodis superat semper septica scalper. Quas ob causas opinor, *Columella 6. Agricultura. c. 19. proloquutus est:* Suppuratio melius ferro rescinditur, quam medicamento: & tamen traditum hoc hominis est præceptum in bestiis, in quibus à dolore & inflammatione noxæ minor est sollicitudo. Hactenus duæ sunt sectiones rectæ vel animadversiones vel virtutes. Tertia est ejusdem opportunitas & maturatio, siquidem in plerisque festinata & ab impendente periculo vendicat & cito liberat; non obscuram autem ejus rei *Galenus memoriam fecit in 1. anatom. admin. c. 3 è iunioribus verò Prosper Alpinus, è methodicorum sententia l. 8. de med. meth. c. 16. & Fabricius Hildanus in Cent 1. obser. chirurgiæ 39. & Steph. Gurmelæus in 2. syntaxis chirur. §. de aplotomia vomicarum:* quid autem Hipp. non nominavi primum *in l. de fiscos. & alibi* rem hanc docentem: *Solus Aurelius Celsus lib. 7. c. 2.* consensum hunc aliquo pacto conturbavit, qui ait, inter nervos ultima expectãda maturitas est, eique pus jungat, quo propius aperiatur, quæ adverso repugnat uni, quam *Arnoldus proposuit do. 1. id para c. 18. aph. 7.* sc. non satisfacit Gurmeleo spectanti tenuioris materię naturam, quæ nervos alioqui debiles corrumpere queat. Sed Celsus ibidem cavet ne crudiori sub vitio confectus & violentus ictus distentionem, aut inflammationem inferat membro, ita pus desiderat extenuatæ jam cuti junctum, & propius repertũ *Gal. l. 2. ad Glauc. & l. 13. meth.* non nisi jam albescente, & extenuato tumoris cacumine conscindendum permisit: ubi verò aliud aliter nos non cogat. Hæc una interpretandi ratio est: altera, quã dicemus expectandam ultimam maturitatem inter nervos quidem, sed qui duriores aut firmiores sint, quos proprio nomine consuevimus vocare tendines. Ambiguitas hæc quamquã tã plenè gravis est, attamẽ vides, nõ cõmentis scribẽtium, sed se ipsa factã, simq; equidem in ea seriò implicitus, dum tuberculum crudum hominis sub cavitate genu supposita caro. Hinc enim affecti loci ratio, & distentionis cautio, hinc motus membri debilitas & longinquitas curationis suadebat, quod per se faceret, vicit autẽ immobilitatis & infirmitatis. Nos enim ejus quod sæpe observavim[9] testes locupletes esse possum[9]. Inprimis autem maturæ in putridis apertionis meminerimus: nempe in parthenophylacio Spiritus Sancti Neapoli, Iosephæ Manfredoniensi puellæ 12. annos natæ. Item alteri puellæ ejusdem loci, & Baptistæ Persio & Carolo Rosapani Neapolitanis pueris, & Iustinæ olitoris uxoriæ singulis abscessus lentos passis apposito per me inculpabili caustico detectoque postridie vitio reperta caruncula est fibrosa, veluti putris ejusmodi, quem Celsus alicubi vocavit ventriculum: circa quam facta remotius compressionis tenuis sanies è medio ferè articulo erupit, qui humor in dies excernebatur. Verisimile fit igitur mihi pravo articuli alimento fieri vitium, quod nisi maturius auferatur; periculum est ne serpat & loca ista, quæ naturali imbecillitate minimè tueri se possint, conterat eadem motumq; partis, si non fortasse vitam intercidat. Quod autem ad motus noxam ex dilata nimium abscessus apertione sequutam attinet: ejus exemplum referre possum, quod in adolescente quodam Gallo comperi. Cui cùm suppuratum anno jam cubitũ ad spontaneum usq; diruptũ distulisset medicus quidam articuli lædendi timore, sic ipsum deniq; læsit, ut & homini brachium totum contabuerit, & motus omnis utilis facultas abrupta fuerit, & longo post decubitu marcidus occubuerit. Non meminit porro medicus, aut non legerat etiam, quod monuerat nos *Avicenna l. 4 fen. 3. tract. 6. c. 27.* maturè, id est, ante maturitatem perfectam aperiẽdos in articulis abscessus. Aliud quid simile referre possum, quod accidit honestæ fœminæ cui Clementis Anastasiæ nomen, natum huic sub dextera bucca tuberculum, sic inconsideratè curavit quidã, ut jam rhacodes præterquam cerati pittaciis non tractarit, qua medendi forma factũ est, ut & fistula in dentes penetrans remanserit, & perpetuum oris aperiendi detrimentum: dum etiam integra cute compertum est mihi serpisse latè in subjectas partes & musculos non sine horum offensa. Veterib. medicis quale horum fuerit nomen haud plane compertum est mihi ni sint, quos Galenus appellavit ἀποσχήμματα. Hos igitur ne lentus aperito, si criminandam ullo tempore tuam curationem caveris. Rectè igitur *Herm. Cardanus in arte pauca p. 2. c. 1.* Exteriores abscessus qui communicant interioribus, antequam suppurent sunt secandi, minus enim periculum est cum difficultate sanationis exterioris ulceris, quam corruptionem viscerum à sanie.

Incommoda causticorũ.

I. Columella.

Tertia sectionis virtus.

Galenus. Prosper Alpinus. Fabricius Hildanus

Historia.

In abscessibus lentis & semiputribus caruncula semiputris.

Historia prima Anno 1627

Historia 2. Anno 1628

Advertas autem oportet, tumores, qui lente suppurantur, non fastigiari, neque extrorsum exporrigi. Horum igitur ad incisuram acumen ne expectato, sed & gummosas venereæ luis exostoses, quæ cute jam integrã conteguntur, hac nondum etiam attenuatã nec humore suppurato, convenit incidi, potissimum si in capite sint, incisuram autem decussatim vel in orbem, vel lanatam ad minimum confici, ampla enim requiritur sectio, quo vel os inurere, vel deradere, vel perforare atque exscindere, vel exitum ossi abscessuro parare liceat.

Tumores qui lentè suppurantur minimè fastigiari.

Maturè concidendæ exostoses syphilia licet integrã cute.

Hæc quidem cum in membris exterioribus corporis proposuerim: cæterum aliorum, quibus cavitas subjecta est, non deerunt exempla: & abdominis quidem in nostro physico-chirurgo: multa

In abdomine abscessus maturè aperiendi.

multa ejusmodi protuli, in thorace verò similes eventus concipi possunt, de his vero, quod Guido Cauliacus exposuit non omittam huc transferre. In apostematis parietum (sic ille loquitur) pectoris ne longa expectetur maturatio, ne pus ad intrinseca derivando penetrantem fistulam pariat, scriptum enim est ab Hippocr. 1. prognost. quæ externè introrsum irrumpunt, mala sunt.

Guidonis adversio, atq; admonitio.

Hactenus hæc quidem de sectionibus opportune non omittendis. Ex adverso scire licet in sinubus tibiarum & partium musculis maximè munitarum discissa commodè cute, quo saniei commodus effluxus paretur fieri per sæpe, ut coalescere difficile possit ulcus, motus perennis ipsorum lacertorum causâ: quam rem equidem evenisse memini in servo barbaro Principi Illustrissimi Tarsiensium nostrorum, & in viro ornatissimo Ant. Pulcherello Aloysii Parochi fratre, & in Antonino Pescio sodale Iesuita, quibus per priores alios medicos perperā tractatis succurrere vix potui. Eandem animadversionem curator habeat oportet in juncturis & locis omnibus, qui flexus & extensus motibus sunt cōparati, aut enim parcior in his dissectus requiritur inspecta difficultate conglutinationis, aut secundum membri longitudinem faciendum est vulnus, & hoc quidem in ambitu duplex, si latè fusus atq; rotundus offeratur abscessus.

Cautio adversis q. in secandis tibia musculis.

Historia 2.

Ad has nostras de magnitudine dissectus observationes, plures addere libet ex Celso qui l. 7. c. 7. super omnes nostras autores disertissime sic de his decrevit. Semper autem ubi scalpellus admovetur, id agendum est, ut quàm minimę & quàm parcissimæ plagæ sint, cum eo tamen ut necessitati succurramus, & in modo & in numero. Nam majores sinus latius interdum etiam duabus aut pluribus lineis incidendi sunt. Dandaq; opera ut imus sinus exitum habeat, ne quis humor intus subsideat, qui proxima & ad huc sana sinuet. Est etiam in rerum natura, ut cutis latius exscindēda sit, nam ubi post longos morbos totus corporis habitus vitiatus est lateque se sinus diffudit, & in eo pars cutis pallet: scire licet eam jam emortuam esse aut utile non futuram. Ideoque exscindere commodius est maximè, si circa articulos majores id evenit, cubantemque ægrum fluens alius exercuit, neq; per alimenta quicquam corpori accedit: Reliqua quę non licet hic repetere, fac apud ipsum, & *Galenum in libro 13. meth. med. c. 5. legas.*

CAP. XXII.

Sinus, cui sedes est inferior, tollendi Chirurgia.

SVnt hi sinus curatu maximè difficiles quibus saniei sedes, & conceptaculū inferius est. Decrevit autem *in l. 2. ad Glauconem c. 8. providentissimè Galenus* duarum alteram necessariam esse hos absolvendi viam, videlicet vel ut cavitas tota dissecetur, vel ut foramen in fundo paretur. Posterius hoc sæpius eligendum contigit, cū ægrotantis arbitrio, lenioris ac turioris medelæ studio quę tutior, inquam, est sectio plerumque quod periculosum esset aut multam cum intolerabili dolore carnem discindere, aut in loco nervoso musculosove spasmum inducere aut venis arteriisque substantibus sanguinis profusionem excitare, sic igitur altera secandi ratio præstat. Veruntamen, quod ad hoc attinet, duę sæpe se offerunt difficultates. Altera est, quod cutis sinui incumbens longè, late & nimium extrita est; quam quidem haud spes est cum carne subjecta coalituram: Sed ipsa se tenuitate, colore, tota habitudine declarat haud complexui carni accōmodatam: ex qua re medicus monetur, ut provisam hanc difficultatem scalpro submoveat, ad hunc modum memini equidem Illustri viro Federico Carraffę magnum abscessum sub ala cum acclivi sinu quatuor jam menses inexhaustâ sanie manantem cutis jam arrosæ & exuccæ facta primum secundum longitudinem lateris per forficem incisione, mox secundum latum rotundūq; reliquum sinum excisione succursum cute remanente rescissa ad figuram marsupii nummarii. Quam rem Salerni actam viderunt plerique doctores ejus collegii nullis quidem ex Italiæ laudatissimis secundi. Altera difficultas est hæc. Interdum sinus altitudine perdifficilis inventu locus, in quo sinui respondente fiat dissectio. In promptu igitur est inflexa fistula, inclusum recipiens acum ancipiti, vel triquetra acie per quam fistulam anteriore extremo cerâ obductam & ab osculo ulceris ad fundum usque demissam impulsa de superioribus acu denique caro trajicietur fundusque sinus recludetur. Ita quidem pro adverso perforatu: cęterum ad totius dissectum hoc usu possunt esse antiquorum falculæ syringotomi dicti fine extremo sphærulato, qui cum globulo cerę imposito demittuntur & quum carnem pertunderint, attrahuntur. Vtrislibet modis ampliato quantum oportet foramine, abscessus exiccari, conglutinarique concessum erit. Alius erit casus in quo minime videatur amplū factum orificium inferius, sed tum per acum, quę cuspide tenus forata funiculum ducat, hunc foras attrahere licebit, cujus utrisque colligatis hinc atq. inde depēdētibus extremis exhaurietur sensim humor inutilis & conglutinabitur ulcus.

Galenus. In acclivi sinu duo sectionis sunt modi discissus. Tutius est

omnino foramen in fundo sinus quam dissectio.

Historia 3. 1618.

Salerni medici fama clarissimi.

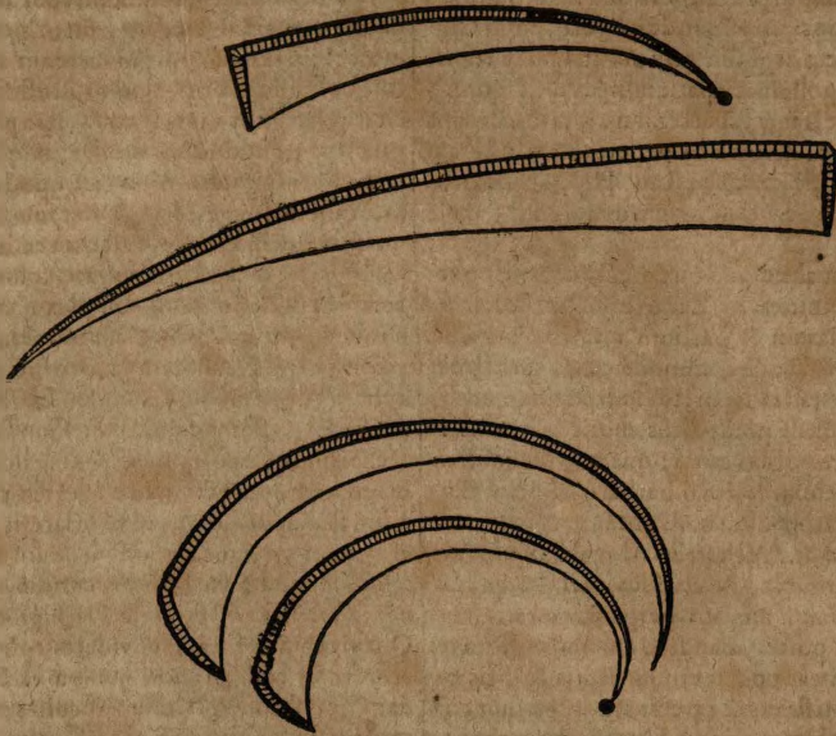
Difficilis interdum inventu locus fundi. Instrumentum discindendo commodum.

Alter casus.

Audisti jam faciendæ sectionis modos & rationes pleraq; cōmodas: excipies, post hæc præscriptos casus, sub quibus eandē abstinere debes quam rem chirurgi mediciq; nostri temporis nō agnoscunt, effatū est ab *Hipp. l. de medico. n. 8.* tubercula quidē deprehendere ac dissolvere posse maximè artificiosam habet, itēque collectiones ipsorum impedire. Consequens est ea in conspicuum & quam brevissimum locū contrahere, & compagem ipsorum ęqualem per totum tuberculum facere: cum enim inæqualiter se habuerit, periculū est, ut sumptus, & ulcus ægre curabile reddat. Exæquare itaq. oportet similiterq. totū maturū facere, & neq. pri' deducere, neque sine vi te rumpat: quæ vero maturū facere æqualiter possint, in aliis libris relata sunt. Videtur; quam sollicitè provideque caveat Hippocr. ne prius adaperiunt suppurata quævis, quam tota ex æquo matura se offerant. hoc autem præscriptum

1. Syringotomus capitulatus.

2. Syringotomus non capitulatus.

ptũ, cum in omnibus communiter abſcesſibus amplexãdũ ſit: ſpeciatim etiã in crudis & cancroſis contemnendum non eſt, quib. cruditas aſſidua cum ſit, ſi quo naturæ beneficio ſuppureſcat, eſt puris proventus & optabilis, conſervandum verò & minimè effundendum eſt ipſum, ſed continendum & induſtriè ſupprimendum propterea, quod ſuppuratum crudis adhuc particulis promovet, unde æqualis undique maturitas, & crudæ portionis liquatio ſit, atque adeò non eſt, quod pus contineat, ſit aperiendum, quippe quæcunque concoqui oportet, concluſa eſſe convenit, contra verò ſiccare & aperta eſſe: quæ verba ſunt *Hippocr. lib. 6. epid. ſect. 2. & Avic. lib. 4. fen. 3. cap. 2.* Hoc videre licuit in Aureliæ ab Alexandro cancro, qui ex ſanguine exuſtiore natus cum aliquando in ſuppurationem abſceſſiſſet, & citò medici noſtrates inciſiſſent, præerepta eſt optima occaſio, qua fortaſſis à viru malo ſe liberaſſet honeſtiſſima fœmina, ſed pano illo propere dirupto & exiccato manſit ſubjecta partibus cruditas, quam ad naturæ modum deinceps pertrahere nulla medicina valuit.

CAP. XXIIII.

De ſinu bifido.

Hinc atque hinc pervium ulcus ut conglutinatu difficile ſit.

SAniei ſibi viam acri nitroſaque qualitate parantis opera ſit ſæpe, ut abſceſſus, ulcus, fiſtula, duplici vel etiam triplici pateat oſculo. Quod genus ulceris multa cum induſtria conglutinari vix licet, tum quod coaleſcens unum ex orificiis alterum ampliet diſtrahatque tum quod inter utrumque oſculum & hiatum ſæpe fornix intenditur calloſæ carnis aut cutis. Quod ulcus nihilominus irrito labore diu conantur vi medicamentorum obducere plerique noſtrorum, alii etiam ſi difficultatem cognoſcant; neque huic occurrere norunt. Interim ad longa tempora protactum ſit iſtorum curatione ἀσύμφυτον, & ut dicunt inconſolidabile, quod ſuâ naturâ tamen eſt curatu facile, ſi chirurgiâ tractetur propriè dictâ. Equidem haud diſſimulo nego ve per ſeptica medicamenta licere ſinus intercapedinem diſrumpere, verum non ſine magno vel diſpendio doloris, vel inflammationis incommodo, quemadmodum initio noſtræ pyrotechniæ medicæ monſtravimus, ſectio porro expeditur tutiorque eſt perpetuò, ſolum requiritur, ut ne medicus aut ægrotus, aut uterque obſervantis mali ſpecie terreatur. Falſum, inquam, malum: nam quo ſæpe trepidant pſeudochirurgi ſcalprorum aliquid adhibere: nos Dei munere fidentiores nil periculorum experti ſumus, neque hoc ſemel in uno, ſed in ſexcentis. Ex quorum tam multorum numero ſat erit, ſi aliquot paucos in hac civitate notos homines, quibus id accidit in medium pro confirmandis, ſi fieri licet, animis medentium producamus. Primus eſto Perilluſtris D. Caſparus Benemaria, primogenitus Regis Fes, cui ſub perinæo magno intervallo repondentia per communem ſinum duo ulcera diſcidimus. Itemque Andreæ Maſcambruno ſcribæ criminum Neapolitano, qui poſtea mihi ingratè reſpondit: qualis & in me fuit Flavius ab Alexandro, quem abſceſſibus multifariam reſpondentibus in toto fœmore ac ſuperiori parte tibię multiplicibus etiam factis diſciſſionibus integritati reſtitui. Munificentiſſimus autem in me fuit Franc. Albertinus, cui pro fiſtula curanda ſectionem in muſculis thoracis anterioris auſpicato fecimus. Ad hos Paulus Cytharella, cui bicipitem ani fiſtulam aliâs hoc opere deſcriptam, ſectione unâ ſanavi. Similis ad unguem curatio fiſtulæ ani & Mutio Blaſio Menſuracenſi & Franc. Chiericæ Octavii ſartoris Nea-

Per inuſtica direptio longè cedit ſectura.

Medico pariter & ægroto trepidatio ſectura detrimentoſa.

Hiſtoria.

Neapolitano filio memoratis à me alibi viris confecta fuit: Aethiopi servo nobilis medici Sebastiani Vecchioni memorabilem in capitis cute secturam profunda trienni fœtidâ propter cariosum fistulâ atque alteram in tibia secundum longitudinem etiam pro osse teredinoso curando feliciter confecimus. Antonio Saccataro à Castello Abbatis nepoti D. Eligii (credo rectius Aloysii) Virginum Abbatissæ magnas in inguinis cavo iam putri dissectiones fecimus; cui loco glutinans emplastrum famatissim⁹ quidam Chirurgus Neapolitanus cuniculis parum cognitis imposuerat. Sed filium Federici de Rosa Consiliarii Regii Vargas spectabilissimi Sororii præterire non debeo; cui puero iam anno uno callosum bisorumque ulcus habenti diffisi fuerant, opem afferre clariores urbis nostræ Chirurgi; quem improvisâ & dexterâ sectione unâ restituimus. Ac de re ista iam satis.

Historia

CAPVT XXIV.

De abscessibus κατ' ὀιάρσιν *appellatis græce.*

ADvenit nudatis carne partibus velut genu & articulis abscessuum quoddam genus, quod κατὰ ὀιάρσιν, appellavit. *Galen. lib. 3. de compos. med. sec. genera*: abstractam cutem nos latine dicemus: In his sæpe numero fit, ut aperta sponte angusto atque exiguo quodam osculo vix oculis pateant, quos curant omnes vulgo ceratis duntaxat impositis nil ultra providentes aut facientes. Sub qua ipsa curatione sic proficitur, ut & nimium diu protrahatur ulceris obductus & sæpe etiam vitium serpat. Eas ob res expedit semel certam, quæ ad finem evadat, curationem insequi; quæ meo quidem iudicio non est alia, quam ut cutis, quâ foramen extat, secundum rectos angulos insecatur, atque ampliatur sic ulcus, ut medicamentorum digerentium atque expurgantium sua sit via. Ita equidem in Nosocomio sanavi plurimos, qui coaliturum in dies ulcus exile sperantes, eius tamen rei progressum aut initium nullum unquam viderant.

Sugillatus nostrorum mos in his medendis abscessibus.

Observatio ac tacitâ historia.

CAP. XXV.

De ineunte abscessu.

IAm autem ubi permulta commoda sectionis factæ locis extumescentibus hocce tractatu notavi: illud in præsenti missum non faciam, quod est ad inchoatum iam abscessu anteverten-dum. Hic enim prohibere ne maturescat & compleatur, persæpe loci natura nervosi musculosique poscit, quominus sc. motui incommodetur, aut corruptionis, ulcerisque insanabilis discrimen videatur. Illud autem quod in hac re comperi narrabo, obtulit in nosocomio se nobis adolescens (Laurentii Juliani cui nomen) iam alias abscessus vocatos frigidos, quos cicatrices amplæ testatæ sunt, feminibus & cruribus passus; qui iam ex phymate in posteriore tibia supra malleolum augescente mirum in modum torquebatur auxiliis impositis linimentorum & pharmacorum, quæ cum rite allata cum diæta & phlebotome parum levassent, consilium succurrendi fuit abscessus præsertim vitandi genera, ferro crudum tuberem adaperire, quod cum confidenter facio altâ & secundum longitudinem corporis inflictâ plagâ; primum quidem mediocriter doluit, mox vero non pauco effuso sanguine conquiescere visus est sic, ut melius ipse per se sperare ceperit & nos tumore doloreque sublato, ulcus brevi, Deum & medicinam homini laudanti obduxerimus, non sine peritorum hominum, qui viderant, admiratione: inter cæteros verò Alexii Aloniæ & I. Bapt. Ferrarii peritissimorum medicorum, qui satis prædicare se rem non posse confessi sunt. Quam quidem rem libentius narravi propter vanum timorem attractionis è secando, quam tantopere causantur aversanturque nostri.

Historia.

CAPVT XXVI.

De tuberculis pestiferis & malignis.

SI qui tumores extranei neglectâ cruditate concidi debent: tubercula pestilentialia & malignâ impune ad hæc supplicia vocantur. Ita quidem Mauritius Cordæus vir, qui qualis sit ex commentatione Hippocratica cognoscitur, in homine peste correpto crus sauciavit non leviter ut omne virus extraheret, adiectâ insuper exuctus operâ, cuius & in spiritali chirurgia capitem de exuctu memini: Ita etiam *Petrus Bayrus vir in medicina factitanda laudatiss. in lib. 20. cap. 8.* retulit bubonem pestiferum adhuc crudum insecuisse cum salutari operæ successu & alibi etiam testatus est, cacoethe paronychium à chirurgo vix compunctum ad os usq; perfodisse, quæ fuit item homini fœlix curatio, qua sine non difficile discrimen subire vitæ potuisset.

CAPVT XXVII.

De ecchymomate sive de sanguine per collisum inter carnes expresso.

SÆpe videris è collisi ad carnosa corporis loca facto, ad intercapedines horum è vasis expressum abunde sanguinem, quem digitorum adversorũ; contrectatu fluctuantem suppurationũ instar facile discreveris: unde cogitandum est, qua ratione exhauseris abscessus non semper eventus prosperi materiam: Discutientibus quidem longum opus & absorbentibus vocatis medicamentis etiamnum difficile; efficaci verò festinæque Chirurgiæ facile. Hoc est si scalprum aut interdum etiam phlebotomum latioris cuspidis in cutem defixeris, sic enim & expressu aliquo adiecto fiet, ut grumosus sanguis mirum quendam in modum exiliat. Quæ res (ut experimentum addam) evenit mihi explorate in Domini Antonii Carminiani primarii viri patricii auriga, qui ex calce mulæ sugillatum atque extumescens ac dolens impense brachium superius medendum obtulerat, fine curationis felicissimo, ut noverunt Fœlix Marcotorella & Franc. Romanus chirurgi in nosocomio nostro exercitati. Vtitur autem & sectione Curans ecchymoma. *Ioan. à Vigo lib. 3. Copula C. S. nec non Petrus Ioannes Faber in Chir. spag. sect. 2. cap. 4.*

Historia Anno 1629.

Petrus Ioannes Faber

CAP. XXVIII.

De sectione in semicontrita corporis parte.

SOlet etiam collisô corpore exiguâ parte findi cutis, quod ubi incidit non alienum est; scalpello latius aperire, nisi musculi nervique iuxta sint, quos incidi non expedit. Vbi satis diductum medicamentum imponendum est: Hæc quidem *Cornelius Celsus lib. 5. suæ medicinæ cap. 26. §. de glutinat. vulnerum.* Ex quo loco docemur non quantum hiat locus duntaxat aperiendum, verum latius etiam & quatenus semi contritum patet, ut & melius manu curari & citius liquari & instaurari pars possit. Verum adversus hanc Celsi sententiam est *Gabriel Fallopius qui in lib. de vuln. cap. 10.* arguit eos, quod consueverunt contusam cutem capitis sive quidem exiguâ sive maiore rupturâ primum, ab ictu factâ magis ampliare, damnat inquam hoc propterea quod cutis servit tegmenti usu; producitq; testimonium *Galeni in com. 3. de fract. tex. 43. perhibentis non unum*, experimentum de agglutinata incredibiliter etiam nigricante cute. Hæc ille. Verum enimvero equidem inquam aliud & longe diversum est cutem semilaceram & aliquo modo diruptam discindere, ut melius sc. resarciri possit, aliud est contegentem os abstrahere: atque aliud etiam est capitis, aliud aliarum communiter partium cutem dissecare. Quippe caput ut quod cavum & imbecille, mirè subiacet externis iniuriis, alia vero membra nonitem.

CAP. XXIX.

De sectione festina cutis, cui subest exostosis aut gummosis.

OSsa tumorem abscessumque subire novum non est: cognitam rem etiam ab *Hippocrate lib. 2. epidem. initio nedum à Galeno comm. 7. aph. 57.* quibus utrisque viris & tota medicorum cohors assentiit, præter unum Serapionem perperam intelligentem, de qua fusè *Philippus Ingrassia lib. de tumor.*

Procreatur autem ad hunc modum, ut arbitror, affectio: Vitiosus succus qui alendo fuerat præbitus ossi concorporatus putredine, quam velit, velut fermento dilatante attollitur, atq; hac inflante rarescit atque gybbescit. Interim verò non ociatus humor putris contractum longo remollitam ossis duritiem conterit & exasperat, ut arrosi speciem exhibeat cum forte exscinditur.

Est autem vitio mos, ut lentè serpens ossis substantiam conficiat priusquam conceptum auctumque vitium in attiguas partes & carnem excurrat abscessumque inferat. Porro spectat eiusmodi putredo peculiariter os, ad hoc habens antipatheiam atque analogiam sive humoris similitudine, sive summa partis imbecillitate, sive occultâ denique proprietate. Sed enim in pueris, qui venenosæ spinæ vitium perpeti consueverunt, ab inexpurgatis parentum seminariis inquinamentis; in syphiliis vero, à putri quod symbolizat excremento spermatico. Sed hæc ut subtilius disputentur, non huius loci sunt angustissimi. Ad curationem igitur venio, quæ primum id sibi proponit faciendum, ut ne incrementa vitii promoveantur, sed quantum artis valet studium, inhibeantur. Cui quidem operi præcipua quidem è medicamentis omnibus sunt absorbentia: verum his longe valentior atque efficacior est chirurgia sive hæc ustione nitatur sive sectione. Sed mihi quidem usu commodior experta sectio propterea, quod sanguine partes exhaurit & dolorem felicius levat. Cuius rei nobile fuit experimentum in Francisco Donnurso adolescente Neapolitano, cui cum frons modicum extumesceret, mirum & alienum fortasse visum est quibusdam postea nominandis, quod scalpro profundius insecarem usq; dum os detegere, mox verò post dies aliquot igne tentarem mucori partium dissipando: sed non excessere dies 7. ab exectu primo quando protusum se prodidit os, & 12. frustulum huius sequax volsella eductum est præ rosum totum. Rem ut dixi non creditam paradoxam, quam tum & oculis viderunt & manib. contrectaverunt viri intelligentes, Jo. Bapt. Ferrarius Petrus Agnellus Costa, atque alii rerum nostrarum observatores accurati.

CAPUT XXX.

De Vulneribus thoracis penetrantibus, quibus ob situm superiorem, saniei non est effluxus.

SÆpe numero usu venit, ut penetrantibus in cava thoracis vulneribus copiosus in huius fundum sanguis effundatur, qui minimè ad superiorem corporis situm eductus membranosum corpus, deinde pulmonem comprimit & putredine conceptâ cordi refusâ febrem continentem movet; qui plerumque die decimo est letiferus: quam rem non considerantes neque animadvertentes ætatis nostræ chirurgi maximo languentes remedio defraudant. Itaque cum in huiusmodi penetrans vulnus incideris: protinus inquires, num sanguis in septum transversum descenderit: quam cum cognoveris exspirandi difficultate, spiritus graveolentia, ex genis item vapore sublato putrescentis sanguinis rubentibus, denique ex ægro id disces referente, se commotum corpore sanguinem utroque latere persentire, itemque quod indolescens alterutro latere, quod sanguinem recepit, atque ideo, quod cruor altè pulmonem & septum comprimit, his igitur sic expensis indiciis de excitando saniei effluxu cogitabis, locus autem erit inter quartam & quintam costam sex digitos transversos à spina sectione deductâ. Ad hæc scalper deligendus est subtilior & bene acutus, quo paulatim & sensim insecandum manu semper ad inferiora reflexa, quando venæ nervique ad hæc loca delati superiora semper petunt, quo foramine iam facto singulos in medicatus quinæ senæve unciæ sunt, exhauriendæ plus minus pro robore atque ætate eius, qui curatur. Interim vero potiones, quas vulnerarias non tam ab affectu, quam ab effectu dictas in Pharmaco-chirurgico descripsimus confidenter offerendæ.

Retenti in thorace saniei detrimenta.

Incuria chirurgorũ.

Affusæ puris indicia.

Necessariũ perforandi lateris consilium.

Administrandi ratio.

Adversio, Cautioque.

Quantitas educendæ materiæ.

Potionum vulnerarium usus.

Hæc

Hac ratione testatus est Nicolaus Gaudinus Gallus, vir medicus in hisce rebus exercitatus anno uno quatuor thorace confossos à morte indubitata redemisse. In quodam vero nomine Lupo eundem operæ felicis eventum narrat *Mich. Paschal. lib. 1. cap. 29.* Quam curandi rationem approbavit & *Nicolaus Florentinus tr. 4. sum. 2. ser. 7. cap. 58. Guliel. Placentinus lib. 2. cap. 12. Guido tr. 3. dom. 2. cap. 1. & tr. 4. doct. 2. cap. 2. & tr. 3. doct. 2. cap. 5.* è iunioribus vero Nicolaus Massa epist. 11. *Amatus Lusitanus cent. 2. cur. 85.* Approbavit & *Andreas à Cruce lib. 2. chirur. tr. 4. cap. de 4. indicatione Ludovicus Mercatus Institut. chirurgic. lib. 1. cap ult. quod est de vulner. thor. & Ioannes Fragosus in glossa de vuln. Argenter. 6. aphor. 27. & 7. aph. 45.* Sed quid posteriores nomino, quando & *Hippocrates lib. 3. de morb. tex. 67. confirm.* enarratore Petro Salio rem hanc apertè docuit, & *Galenus lib. 5. method. c. 8.* professus est, rheumate putri os excidisse. *Avicenna vero lib. 11. fen. 20. tr. 5. cap. 4.* mandat aperire latus in dolore pleuritico putato, &c.

Nostra potion perforandi ratio.

Ad hos omnes comprobatam experimento felici sectionem inter. 4. & 5. vertebras factam memoriæ mandavit *Iac. Haller. lib. observa. 18.* cuius experimenti meminit *Ioannes Michael Paschalius l. c. de cur. morb. cap. 29.* Eandem inquam narrat historiam Amatus Lusitanus *cent. 2. curat. 85.* de milite secundum thoracem professo, cuius loci cavitas in cruore multo suffusa, ut exhauriretur ad 3. & 4. cartarum spacium apertionem molitus chirurgus hominem servavit.

Halyabas correptus.

Tam etsi verò Halyab. ser. 9. 2. prioris l. dispositionis regalis suspectam incisionem atque etiam ustionem habet fistulæ, discriminisque vitæ formidine; nihilominus inde cognoscitur pusillus eiusdem animus; quandoquidem Aristolochiæ radice & oleo quam ferventissimo perurit. Quam nos tamen sectionem ab optimis tot viris commendatam & confirmatam indolentiorem & à sanguinis profluentis incommodo tutiorem & omnino feliciorem putamus futuram, si quintam costam facta prius incisura transversos duos digitos longo terebro perfores, sic, ut inde profluere possit, sanies; quæ sectio libentius est acceptanda, quod autore Hippoc. *in l. de inter. affect. num. 25.* qui ad empyicos in quinta Galenus costa usus est. *Aliter 4. epid.* in Aristemone Philidis filio & *l. prænot. 6. & 6. aphor. 27. & 7. aphor. 45.* ad empyicos; quos ipsos etiam quid vetat, ni trepidat animus iners sub pectore, quo minus musculos ἀφορίζοντας, id est, costis interiectos sub 6. & 7. costis discindamus, viamque humori putrido faciamus, quemadmodum auctor nobis idem est *Hippocr. 2. de morb. & Galenus com. 27. lib. aph. & Isagog. cap. 18.* quos utrosque viros sequitur *Paulus lib. 6. cap. 44. & Aetius lib. 10. cap. 30.* & Avicenna 10. 12. tr. cap. 5. Hanc, ut dixi, sectionem à doctis plerisque viris factitatam comprobatam, & à recta ratione indicatam non possum equidem non acceptare. Verum si meministi proposita per nos est & alia ratio sine dissectu in chirur. spiritali, quæ tutior & ægris optatior sine controversia fuerit.

Hippocrates

Alia nostra ratio nova.

Tertia tamen est *Ludovici Mercati l. 1. chirurg. institut. tract. de vuln. cap. 7.* volentis, ægri non bene valentibus viribus pleuram pertingi scalpro sat esse cæterum discindi non oportere. Ita enim futurum vel pus paulatim exudet, vel ut naturæ sponte forulus aperiatur; unde saniei commodus pateat exitus.

CAPVT XXXI.

De vulneribus generatim.

EVenit sæpe vulneribus, ut non satis hostilis plaga sit, nisi & medicæ manus adveniat nova præcisio. In omnibus, inquam, communiter, sed in his, quæ nervis inflicta sunt peculiariter, quæ cum angusto vulnere saniem inferne provenientem retineant nulla extante via effluxus; huncin primis necessarium erit festinè parare. Ita quidem *Galenus in 3. meth. med. cap. 2. Ita Vidius in 2. chir. c. 5.*

Galenus Vidius.

Itemque chirurgi probati omnes & è physiatris *Iacobus Fontanus l. 1. pract. medic. cap. 25.* ut ne distentionem, ac phlegmonem inferat inclusa sanies; quam ob causam interiisse sutorem in Pithio quidam soleas veteramentarios suens, pupugit se ipse supra genu in femur & ferro longum digitum immerso nullo effuso sanguine, ac vulnere in totum clauso narrat *Hippocr. l. 5. epid. num. 19.* & contra sanatus est, qui oculo percusso secundum palpebram cum acus alte penetrasset genu extumescente secta palpebra fuit *ut eod. 5. epid. n. 21.* in quem locum *Franc. Vallesius* erudite scripsit hæc, puncturæ profundæ nulla ratione melius curantur quam discissa parte, ut pro punctura longum ulcus patensque fiat, porro in vulneribus recentibus nil magis est ex usu, quam ut sanguis effluat, *ut lib. de ulcerib. Hippocr.* Hæc quidem secundū dogmatum antiquorum rationem, enarravimus. Quamquam in nostra traumatica secundum novam chymicamque medicamentorum applicationem aliam & compendiosam rationem approbaverimus.

Convenit etiam hæc ampliatio vulneribus venenatis, sive per tela & inanima omnia toxico oblita, sive per feras omnes, quæ veneni vim habent, quarum Cornelius in vulnere canis rabiosi scarificatus beneficium accurate proposuit in lib. 2. cap. 27. & hunc sequutus Joannes Bapt. Codronchius in 2. de hydrophobia, cap. 8. vel sequutus Galenum, qui l. de theriaca ad Pison. cap. 16. vulnus à morsu rabidi canis ampliandum præcepit.

Celsus.

Ioannes Baptista Codronchius.

CAP. XXXII.

De Lagophthalmo.

COntracta per abscessum, ulcus, vulnus, usturam, aut quamcunque distentionem palpebra præcipuè superiore dormiunt apertis oculis aliqui, velut lepores, à quorum similitudine dictum est vitium græcè lagophthalmos, leporina passio *Constantino Africano l. chirur. cap. 24. & priori Isaaco Israëlita lib. 9. practicæ cap. 25.* Quod cum se medendum offert, huius chirurgicam curationem edocuit *Cornelius Celsus lib. 7. cap 7. Paulus Aegineta l. 7. c. 10. Aetius ser. 11. c. 73. & Ambr. Paræus l. 16. cap. 6.* Alia mihi omnino comperta est per

Lagophthalmus unde nomen.

Ambr. Paræus. Celsus. Paulus Aetius.

Nostra curandi ratio. est per alarem in se reductam laminam ferream; cuius administrandam rationem in *chirurgia inermi cap. de abstructu atque reductu dissitarum partium* ostendi. Quod si cicatricis vitio factum sit, ut retracta semel palpebra pro naturæ modo connivere nequeat; en præsto est Rulandus expertissimus chirurgus, qui rationem restituendæ palpebræ tradidit in hanc fere sententiam locutus *lib. 1. cap. 6.* cicatricis callo transversim ad faciem præciso plumbea lamella quatuor foraminibus pervia pro modo impedientis vitii ampla cum palpebra vitiosa consuatur, turundula palpebræ vacuo interiiciatur & vinculis accommodatis pellicula ad superiora conprimatur post 9. aut 11. dies lamella resoluta curabitur, ut moris vulgati est, vulnus. Sed illud ad extremum admonet, ut præparatis quaternis acubus ducentibus in capulo lina singulis per foramina laminæ, quæ secundum supercilium procedunt, traiectis cum fasciola connectanda sint extrema fila atque idem ex adverso in altera palpebra faciendum est. *Rulandus.*

CAPVT XXXIII.

De Ectropio.

Celsus. ECtropium *describente Celso in lib. 6. cap. 6.* vitium est palpebræ, sive superioris, quæ parum descendit ideoque oculum non contegit, sive inferioris, quæ parum sursum attollitur, sed pendet & hiat, neque potest cum superiore committi; fit autem utrumque & affectuum interiorum vitio & cicatrice: id quod non est sine defectu palpebræ, quæ si nimium deest, inquit Cornelius, nulla id restituere curatio potest. Ita quidem ille. Veruntamen ego comperi eversam à curato carbunculo palpebram ita, ut inferior omnis oculi sinus pateret plurimum emendatam concisione circuli deglabratæ palpebræ. Atque illud in quan ad unguem evenit fratri vocato salvatori Puteolano Capucino, qui desperatam iam per chirurgos nostros omnes oculi concinnitatem nostra eiusmodi concisione propemodum integre recuperavit. *Historia.*

CAP. XXXIV.

De coalitis totis naturâ palpebris.

PAlpebras naturâ coalitas promptum est scalpello dividere, si solum id caveatur, ne subtus oculi convulnerentur. Quæ res ne quando eveniat, omnibus modis, cum insecantur palpebræ, sunt attrahendæ. At hoc lignex forficulæ vel instrumenti ad lagophthalmum producti usus commodus erit, si paulò citerius quam facienda sectio sit, adhibeatur: vel si hæc non placent, pittacia, qualia plagis recentibus adducendis accommodari consueverunt, glutine oblita huic atque illi palpebræ imposita, postquam arefacta materia inhæserit firmiter sic sursum versus utramque attrahat, ut facile sit absque oculi noxa discindere suspensa manu.

CAPVT XXXV.

De commissis ad angulos inter se palpebris & cum oculi tunica.

DEpravata fit sæpe visionis functio, quod palpebræ oculorum tegmenta, quæ reduci atq; adduci naturâ debent, coalitæ sunt vel ipsæ invicem vel cum oculi agnata tunica vel cornea: qui coalitus certè vel facultatis malè conformantis vel ulceris prægressi vitio factus est; palpebræ inter se cohærentes, inquit *Celsus in lib. 7. cap. 7.* non difficulter diducuntur, sed interdum frustra: nam rursus glutinantur experiri tamen oportet, quia bene sæpius cedit. Maior difficultas est in persanando oculi coalitu, atque hæc quidem non tam dissecanda est: distenta quippe per cæcum hamulum palpebrâ submissoque specilli extremo persalcatum scalprum æquè inter palpebram & oculum exolui carnem licebit, negotii labor est in obtinendo, ne rursus colescant exectæ particulæ: cuius rei superandæ, fiduciam vanam expertum vel eruditissimum negetem auctor est Celsus, qui ex hoc restitutum neminem se vidisse refert. Verum, quod ad nos spectat, cum de impossibilium genere non sit istiusmodi aliquid, tentanda omnis est via, atque improbè super ea renitendum: succedet aliquando fortasse votum: equidem opinor si sublata superior, demissa inferior palpebra, sic aliquandiu contineantur, vel suppositis speniis iniectu fasciarum vel harum cum palpebris agglutinatu etiam atq; etiam fieri posse, ut restituatur ex ea re quispiam. Cæterum hanc Chirurgiam sic instituendam ac conficiendam præcipit *Isaacus lib. 9. pract. cap. 27. & Constantinus Africanus* Instrumento ferreo inter palpebram & oculum misso unco, apprehensa elevetur pars coalita & tunicis oculi vitatis, causa coniunctionis abscindatur. Hoc facto cyminum & sal commansa in oculos conspuamus & inter oculum & palpebram panno veteri posito pannus ovi vitello inductus superligetur & die 3. resoluta pars albo collyrio procuretur. *Celsus.*

CAP. XXXVI.

De conniventibus, paralysis vitio, palpebris.

AFfectis paralysi superciliis & horum musculis iners est palpebra superior sic, ut & nil agitetur & cum inferiore conniveat perpetuo, difficillimum curatu vitium & quod pars ista exili calore participet & quod nervos, venas, arterias admodum constrictas habeat, tum internæ partis refrigeratu, tum potissimum externæ. Huic igitur vitio cum dropacesaut emplastra trahentia ex castoreo euphorbioque aut linimenta, quæ paralysi medendæ sunt ex usu nihil profecerint: tum chirurgia statuitur quæ consectione succurrat. Inducenda, inquam, est plaga oblique ab angulo minore ad maiorem: nimirum facto aliquo detrimento cutis contrahitur, è superioribus palpebra, veruntamen scire licet futurum, ut oculus homini perpetus debeat hiulcus esse: sed satius est semper apertum, quam clausum habere. Ad hunc propemodum *Rondeletius lib. primo cur. morb. cap. 30.* *Rondeletius*

CAP. XXXVII.

De amissa nasi figura & ad latus contorsione.

COntorquetur cartilago nasi & sic extuberat ab adversa parte, ut de polypo imponat multis: ni-

tis: nihilominus est conformationis & figuræ vitium, quale accidit Marco Antonio Montileoni germano fratri D. Placidi Terranovensi; quam quidem ego contranitente, nari declinanti, imposito quasi repagulo & fascia collectica *Hipp. l. 2. de artir. text. 47.* curare recepi; deinde vero fallentem & imbecillem rationem ex Galeno legens, chirurgia dissecandum tuberculum cartilagineum, & in secturam retorquendam arte nasum meditabar, cum significatam sententiam fratres non admisêre.

CAP. XXXVIII.

De angulis oris ulcere coalitis.

FIt interdum ulceris aut gangrænæ vitio jam sanescente carneinque jam emittente circum angulos oris, ut naturalis hæc incisura coalescat atque ita coangustet oris hiatum, ut manducatus & immissus emissusque rerum omnis commoditas præcludatur. Ergo si quid ejusmodi inciderit, nascitur in promptu consilium discindendi id, quod fieri potest tum quidem per scalprum acutum, tum etiam æneo argenteove nummo circa ambitum extenuato & aquâ forti dicta intincto: quod in cancro licere docuit *Hieron. Fabricius ab Aquapendente lib. de operat. chirurg.* Quâ confectâ scissurâ cavendum est præcipuo studio post aliquot dies, ne coalescat ulcus, novumque negotium facessat. Itaque interponenda lamella plumbea vivo argento perlita, quod unum inter omnia coalitum orarum prohibet, si Joanni Heurnio credimus: fotâque quotidie parte diluto adstringente ad obductum usque cicatricis est detinenda. Cum equidem medendi modum tenuisse memini in juvene quodam, qui ex Apulia ad me venerat è compolito nativam oris integritatem quærens: quo voto, me, sicut dixi collaborante, ac Deo auspice, potitus est brevi.

CAPVT XXXIX.

De linguæ glandisque fræno, utroque naturæ functionibus incommodante.

SUccedit his immodicum linguæ frænum, quod eloquutionis officijs incommodans vitium nequaquam est sinendum, sed quotis finibus officit, dissoluendum. Veruntamen aut semper scalpro, sicut promiscuè fieri solet, periculo non declinato profusionis nimiæ sanguinis; sed filo serico duplici peracum traiecto ac strictè innodato quantum æger perferre queat, sic fines, ut pars indies filo adstrictori resecetur; aut ita contabescat ut facile sineque ullo sanguinis dispendio scalpro diffindi possit. Ita quidem *Ambr. Paræus l. 16. suorum operum c. 29.* quæ eadem curatio & cani glandis retinaculo curtiori convenire potest. Verum enimuero plerunque fit, ut lini longum adstrictum non ferant, impatiens genus hominum delicatulorum, fœminarum, puerorum, & eunuchorum; his quippe nil incommodius, quam longa dolorum tædia sustinere, satiusque videtur, interdum utcunque dummodo breviter ❧ solvi. Tum igitur utendi scalpro fit ne- *Ambr. Paræus*

cessitas. At vero ne dissectionis modo ulterior citeriorque sit; quam statuisti; præsertim dum is, qui tractatur, se commovet: his occurrens feceris operę precium, si transsutis lini capitibus aliquantulum levâ manu distentis, sic denique discissum eius, quod impedit administres. Sanguinis vero cohibedi modi sunt plurimi, quos in pharmacochirurgico & hoc etiam operis tomo proposui.

Adversio 1 Illud hunc prætermitti nolim animadversione dignũ, abusus ergo frequentissimi qui est is. Cum blæsi, trauli, vel sensu vocis utcunque minuti ducuntur à necessarijs de vitio corrigẽdo sollicitis, & culpam organi commentis, continuò vulgariũ opinio, vulgares nostros medicos possidet sic, ut de præscindendo nil dubitent, & verè præscindant. Enimverò neque causam agnoscunt aliam quàm conformationis malè suspicatam, non intemperaturæ humidioris non viarum & obstructus, non facultatis & imbecillitatis.

Adversio 2 Criminosius autem, judico, peccant obstetrices in quas nemo tamen hactenus advertit, quæ protinus natos infantes quotquot incidunt in manus indiscriminatim & vulgo nunc pollice nunc indice propulso sub linguam hujus retinaculum resolvunt, i.e. ut dicam verius dilacerant atque discerpunt. Rectius autem quàm nostræ urbanæ faciunt municipales & exteræ cunctæ, quæ nihil in hanc particulam attingunt, at neque tamen ita tractati pueri minimum elingues evadunt aut trauli, blęsive.

CAP. XL.

De Laryngotomia in suffocante angina.

NUlla crudelior mortis est ratio decũbentibus, quàm strangulante aliquo affectu perire; Quo mali horrore perculsi antiqui Romani Deam Angerõnam, cujus numen miseris in hisce casibus implorarent, sibi ipsis constituere. Quid autem odiosius, quàm plenis etiamnum & integris spiritalium viscerum officijs, spiritus ipsius usus acerbâ quâdam sorte præoccupato, destitui: veluti nil deficiente vel oleo vel elychnio lumen imposito præfocabulo interstingui, manentibus jam in tenebris, quæ vividâ luce gaudebant. Deinde quid truculentius, quam tantam inferri vim, ut neque tenuissima res aër, qui liberrimè per omnia transcurrit, inhibeatur, quo minus spirabile fomentum exhibeat præcordijs; cordi, inquam, & pulmonibus, qui hauriendis in cassum auris vitalibus remigio alarum sollicito efflictim emicant & diverberantur, distento sic omni thorace, ut jamjam dirumpatur & crepet? Miserrimum igitur fatiscat uno temporis momento, lassa spiritali labore vita, sola aeris fistula, præclusâ, velut injectis à morbo manibus, nec possis succurrere. Ab immedicabili igitur tumefactu viarum & abscessu dum ita obstruitur, tracheiæ janua, vt neque per hanc spiritus, neque per œsophagum, qua transmeare, queat, certo & necessario impendente in horas strangulatu; tum haud fortunæ solius arbitrio, committenda salus est, relinquendusq; sine remedio languens: quin vero lapis omnis est movendus, extundendaque sub misera necessitate ratio aliqua est atq; ars qua

præripi tam immani jugulationi possit homo; veluti si de suspendioso laqueo non expectato humanitus beneficio, abstraheretur quispiam. Divinum quod, inquam, eiusmodi commentum una est laryngotomia, sectio sub capite laryngis ad intercapedinem bronchiarum, ad usque spiritus cavitatem, facta, de qua re peragenda primus tradidit, *autor Isagogici libelli cap. 18. Antylus antiquissimus gravissimusque autor, Paulus Aegineta lib. 6. cap. 33. Azarau. l. pract. tr. 11. cap. 9. Avicenna lib. 3. fen. 9. tr. 1. cap. 11. Albuc. chirur. lib. 2. cap. 43. Isaac. l. 9. pract. cap. 44. & Constantinus Aphricanus libelli de chirurgia, cap. 39. & Michael Savanarola tr. 6. cap. 9. rubr. 6. pract. lib. 1. F.* cumulatissimè vero omnium, *Conciliator differ. 188 pariterque Herc. Saxonia, Iulius Casserius, G. Placentinus, in lib. de voce.* A quo viro dissecandi locum, instrumenta & omnem chirurgiæ rationem repetas velim, nos, quod maxime facere debemus, est, ut extremis casibus pessimè detractatorum hominum, quod non expectant ab adiutrice medicina subsidium afferamus.

Neque enim illud ita sævum & insolens videri debet, ut cum vis ineluctabilis urget, amplexandum ex animo non sit, idem Iugularium venarum sectionem, arteriotomiam, cyrsotomiam, penetrantem in pectus ustionem, Hypospathismum, perìscyphisinum, paracentesin, cęlotomiā, dydimotomiā, nephrotomiam, Cęsareā sectionē, lithotomiam, si ferre homines possunt, possuntq; quadragenarium agglutinandæ naris curtæ supplicium sustinere; quorum plurimorum remedium intermitti differrique, in meliorem spem potest: Quid quæso laryngotomiam duorum bronchiorum synchondrosi coniunctorum & cutis tenuissimæ decisionem non admittant? Insusitata plus & incelebris est hæc sectio, quam crudelis & potius quidem ignaviâ medicorum quam ægrorum intolerantiâ, exoleta. Periculosam dicunt; sed quale nam maius quæso periculum, quam suffocatus? præsertim si è laxata prima colli vertebra sit angina, quam humanitus nulla ratione superabilē aut curabilē enunciavit, *Hipp. l. 2. de morbis & Avenzoar. l. 3. p. tract. 3. c. 3.*

Sed nihilominus in diffidendo firmus, dices adhuc illud est languentem citius, in expiratum impellere, non servare. Sed vidisse debes non adeo discriminosum fecisse veteres & Albucasis inimicā manu vulneratam sub ea parte ancillam sanatam refert. E nostris verò *Laurentius Ioubertus, l. de thorac. affect. cap. 1.* sanatam eiusdem loci plagam ingentem ait: *& Ludovicus Duretus, in Scholio ad Hollerium cap. de angina* retulit iussisse sibi gurgulionis quendam anginosum finem insecari, absente medico, cum eo tumore suffocaretur, servatumque ea ratione fuisse. Alios item ea parte percussos homines servatos, à se refert *Petrus Pigraus, lib. 4. chirur. cap. 12.* & huius contribulis, *Ambr. Paræus ex professo testatur., lib. 9. cap. 29.* tres homines dire vulneratos ex trachea sua medentis manu restitutos. Quas ob causas ad necessariam arteriæ præcisionem libens & ipse venit *lib. 7. cap. 6.* Idem etiam compluribus evenisse prospere testificantur. *Gul. Placentinus Chir. lib. 2.* & sua se manu chirurgiam hanc exegisse professus *Hieronymus Brasavolus in Hippocratis opus de ratione victus, in acutis. comm. 4. sect. 35.* Neque ab hac opinione discessit *Desiderius Iacotius, comm. ad aph. 16. lib. 1. sect. 3. coacarum prænot. Hippocratis nec Ioan. Agricola, lib. 2. medic. herbariæ.* Ad hos autem *Leon. Ioachimus com. ad lib. 9 Rasis*, conceptis verbis testatus est, chirurgiam hanc citra periculum obiri: malum enim vel resolvitur prorsus, aut ad suppurationem venit & liberatur homo. *Sed Rodericus quoque Fonseca cons. 22. tr. 1.* meminit cuiusdam, qui in carcere laminâ quâdam ferreâ dissecuit sibi magnam partem annulorum asperæ arteriæ & sanatus est: Similem ad unguem eventum *Io. Schenckiꝰ obser. med. l. 3. tit. de gula* narravit de quodam homine qui carceribus detentus sibimetipsi guttur, qua parte tracheiam arteriā spectat ferro vulneravit, digitoq; vulnus tātopere amplia vit, ut per ipsum alimēta & medicamēta ad os usq; transmitterentur: sanatus tamen hic est paucis diebus.

Post quos omnes autores & ego testificari possum rem totam vrbe pervulgatam: Joannes Petrus Jacynthus, familiaris commendatoris fratris prænominati Julii de Falco, cum ab improbo tonsore barbam deradente auri spe fameque sacra iugulatus & secundum tracheiam confossus esset, nullius hominis fuit spes aut opinio ut evadere posset; nihilominus servatus est & paria patrati à sicario flagitii & saluti suæ argumenta prompta exhibet: Inquirentibus, *abs re igitur Paulus, Avenzoar, Albucasis recitatis locis, item Avicenna lib. 6. 3. fen. 3. tr. 1. cap. 11. quem sequitur Michael Savanorola tr. 6. cap. 9. rubr. 5. Razis 3. continentis, Hali 3. pract. 38. Alsaravius tract. 11. cap. 3. Nicolaus Florentinus, tract. 3. sum. 2. serm. 7. cap. 29. Gabriel Zerbus, in anat. & Alex. Bened. lib. 8. de morb. cur. cap. 22. Io. Hollerius l. cap. 21. Scholio & Vidus Florentinus lib. 4. chirur. c. 6. Io. Riolanus l. 3. rei anat. cap. 4. & Iac. Fontanus lib. 11. pract. cap. 11.* peragendam hanc Chirurgiam indubie confirmasse videntur. Sed Albucasis, inter omnes maxime, qui quasi perorans postremo dixit; hinc ergo dico, quod in sectione laryngis non est metus, excipe autem, nisi sub pulmonis plenitudinem, quod advertit *A. Cæsalpinus lib. 2. quæst. medic. 17.* qui viritem in *l. artis medic. c. 3.* conceptis verbis scripsit; gutture penitus resecto vivere posse hominem, licet sine voce. Has ob res falsus cognoscitur, Aretæus, qui & vulnus in cartilagine causabatur inglutinabile & propter inflammationem incurabile, cuius viri rationibus posterius occurretur; interim necessarias adversiones & observationes recensebimus, quę sunt hæ. Prima, ut aggrediendum confidendumque huic chirurgiæ sit constantibus ægri viribus, solaque strangulatione perituri. Secunda, ut ne suppurata vel cruda etiamnum materia, bronchia & arteriæ omnes cum pulmonibus, infarctæ sint; ut dicit *Hipp. 5. aphor. 10.* ex angina in pulmonem affectio, transmigrarit; præterea consule *Iub. in adnot. Guidonianis tract. de apost. n. 99. 28.* facienda est sectio ad quantitatem foraminis naris vel paulo minor, atque ita, ut cutis vulnus tracheiæ vulneri, nō respondeat, sed ad eum modum, quo fieri cōsueverit paracentesis, hydropicorum: Aliter

Iul. Casserius. Avenzoar. Aetius. ter quam hic vir habet *Iul. Casserius de forma sectionis*, credo equidem ex *Avenzoare atq; Aëtio l. 6. c. 33. decrevit Andreas Cæsalpinus, in Art. medic. loco, ubi præcidendum statuit tracheam* ut portio excidatur, magnitudine lupini. Deniq; procurandus æger sit conclavi calido, quo commoderatus aër, quantum fieri potest, poros & vulnus in thoracis penetralia deducatur. Hâc, & providenti cæterâ curatione servatâ & suffocatoria tussis & inflammationis, pericula cavebuntur, quæ duo maximè verebatur Aretæus: Contra quem virum disputavit & *Iulius Guastavinus Professor clarissimus Pisanus, l. locorū medic. select. c. 16.* negat enim è præsectura phlegmonem auctã iri, quando per effusum ex affecta proxima parte sanguinē inflammationis materiam locus adeo nō restet fervori. Quod si augeatur, etiam dolore vel plagâ, præstat vel cū incremento caliditatis incluso aditū spiritui patefacere, alioquin præpropera imminente morte cum caliditatem incolumi vitâ aliis deinde ingeniis provideri possit. At neq; strangulatus aut tussis incrementū maius initurus est, inquit, ubi spiritus recurrere liber sit. Hæc atq; alia de laringotomia asserenda, quæ recitare non licet omnia, Guastavinus. His adde quæ *Vidius Florentinus operis de curat. membratim l. 8. c. 5. & Hier. Fabricius, l. citato*, à quo viro pleraq; de administrata re tradita velim legas. Post hos omnes ante memoratos auctores novissimè *Petrus Vascus Lusitanus, scriptor apprime Theoreticus, exercit. medicar. ad effectus Thoracis tract. proprio c. 7. diffic. 9.* ad anginā post productas utrasq; laringotomię & facientes & adversantes rationes tandem ad id sententiæ venit; primum suspectum sibi præsidiū hoc esse propterea, quod Hippocrati Galenoque nusquam locorum memorata, deinde quod ad extremū facienda sectio est, quo tempore vim inferri collapsis viribus necesse est. Verum quod ad hoc obiectum pertinet, respondere licet; si rem faciendam approbamus, medicum & exitus extremi providentissimū & opportunitatis amplectēdæ perspicacē esse debere; sed quod ad priorem partem, si deficiente maiorum autoritate retrahimur; quid inquā ego, si viris antiquis incomperta solere hæc chirurgia fuit? quanquam verò Galenum negat hic vir laryngotomiæ meminisse; at non legit, introductorio comm. scriptum c. 16. Asclepiadem in iis qui extremè suffocantur, laryngotomia uti suetum. Hipp. igitur solus non meminit, at quid cum meminire atq; approbavere tot omnes? Certe si mētem abjecimus magnopere delinquim' rem à tot omnibus approbatam, & doctam, suasam non recipere & miseris, cùm licet, ægrotantibus, opportunè non succurrere.

De administratare observatio.

CAP. XLI.

De papillis deficientibus.

PRoli quidem novellæ, in vitam asserendæ, tam necessariæ sunt papillę, ut accuratã his procreandis naturæ providentiã & excogitatam satis admirari non liceat. inter multa, quæ mammarum complectitur opificium. Porro si sanguinis ubertimus sit fons, si lac inde bellè conficiatur, si ubera abundè turgeant, capitulum verò quod comprimentibus labellis exugat puer, si casus vel naturæ vitio nō extet: nullus est præparatæ materiæ conquisitus usus. Præter autem fætus incommoda, & matris sunt nō nulla, quippe sanguine plenè semper affluente & conculcato lacteq; quod ex hoc fit, coagulato, suppuratio & abscessus sequitur, & inde febris & noxæ aliæ. Sed quando hæc bene cedant, deformitatem dissimulare fęminæ non possunt, quæ à mutilis mammis, quem admodum à trunco naso resultat. Quapropter quod naturæ deficit reparare ac restituire debet adæquator corporis partium chirurgus; in quam rem cōsentire mulier nō iniquè debet; nil dolorem aut scalpellum exhorrens, ut sibi natoq; consulat. Ferrū autem haud citra cutem adigitur: unde & levis molestia manet, & cito finitura. Porro si viri indecoram magnitudinem, quę semper contegitur & ad quos formæ cura non attinet, tamen supplicium excisionis cutisq; extensionis longe crudelissimum ferunt, quid ni & mulieres, cùm usus & pulchritudo, ex una re manent, non sustineant? sed impar virorum sit exemplum. Amazonas fœminas sibimet ob oculos ponat, quæ & sibi ipsis mammas radicitus viriliter amputabāt, amputatasq; identidem inurebant. Sed de animandis fæminis satis: nos de re nostra pergamus dicere. Ratione papillæ deficientis restituendæ nemo præter unum Fallopium nobis tradidit, cuius quidem hominis commenta per nos alibi relata, cum imbecilla plurimum & deficientia comperiantur, ne alienum quidē & maxime consentaneum rationi fuerit, si hæc tententur. Hos igitur, quantum in re nova datur, rationem aliquam excogitabimus. Erit autem hæc similis Analogismo quodam ei curationi, quam Celsus ad tegendam colis nudam glandem exposuit: cuius nos locum paulo posterius recitabimus.

E deficientibus papillis matris fetu incommoda. Persuasio feminarum. Fallopius.

CAPUT XLII.

De Exomphalo.

EXomphali omnes, quibus umbilicus extuberat appellantur, differentiâ triplici comprehensi. Quidam enim pneumatomphali, quasi qui spiritum sub umbilico collegerint: Alii enteromphali, quibus intestina ad umbilicum procedunt: Reliqui hydromphali, qui aquā sub umbilico gestant. Omnes hi manu sanantur lino duplici per acum immisso & umbilico circumstricto. Ita *Gal. Isag. c. 18. & Albuc. l. 2. c. 52. sed Ambr. Parai consilio*, ut rectè res administretur homini, qui tractatur, supino jacenti omentum & intestina digitis ad superiora repelluntur tum acus funiculum tortū & firmiorem ducens transadigitur; ab his circuminciditur cutis, quo possit certius agglutinari. Ad hęc ter quaterve pro ratione tumentis partis acus trāsfigitur, & adversa parte filo revoluto cutis cōstringitur, ut tandē una cum vinculis excidat, vel si maturare rem homo velit stupefactā amputat, & cicatrice vulnus adducit. Resecturę per scalprū rationem hac instituit *Isaacus l 9. pract. c. 47.* Homini supino repressis omento & intestinis, dimidioq; exomphalo per filū constricto resectio fiat, quę digitis capi queat, compressisq; rursus per digitos exultantibus intestinis, vulneris oræ sutura colligantur. Aliquanto autem aliter ordinandum rem tradidit *Petrus Pigræus in l. 2. chirurg. cap. 36.* cuius ea est sententia, paratis duabus aciculis oblongis filum firmum ducentibus homini supino

Galenus. Ambr. Paræus.

no collocato atq; inteſtino ad interiora compreſſo atque umbilici parte, quæ extumeſcit, manu lævâ prehensâ acu una transfixa atque eductâ filum transverſo tuberi ſtrictè obligabis, mox acu alterâ tranſutâ decuſſatim, ſic, ut ex adverſo conſtrictarum aciarum figura ſe habeat. Aciam utramque in dies aſtringes, uſque dum caro diſſecetur, hæc enim dum fit, interim cõtabeſcit concifa cutis. Ita quidem execando curatur, exomphalum cæterum, & uſtione coequari ſcripſit *Alſaravius tract.26.c.27.*

CAP. XLIII.

De transverſis in primarium canalem fiſtulis.

Hypoſpadia qui. HYpoſpadiæ ſunt, qui jam inde à generatione urinę iter inferius ſub glandis vinculo habẽt, curantur autem ſumma glande perforata & canaliculo immiſſo, *Ita Galen. Iſagog. c.18.* ſed nos iis, qui per ulcus terebrata ſub glandẽ carne ſe commingunt, naturalis orificii uſu pręoccupato: immiſſo per utroſque forulos ſtylo, carnem, quæ interjacet ſyringotomo diſcindimus, id quod profecto fecit in Patre Horatio Bononienſi religioſo viro, è D. Mariæ omni bonæ ſervarum ſervo in ſacris ædibus Neapoli atque etiam Vincentio Petroſino pileorum tinctori Neapolitano.

Galenus. Hiſtoria. 1626.

CAPVT XLIV.

De Lypodermo.

LYpodermus auctore Gal. l. definitionũ med. dictus eſt translato ad morbum nomine defectus tegentis glandem pelliculæ adeò, ut diſtrahi nõ amplius queat. Hæc ut reparari reſtituiq; poſſit, tradidere *Gal.14. meth.c.16. Paulus l.6.c.53. & Celſus l.7. cap. 25.* cuius poſtumi autoris hæc ipſa ſunt verba. Cutis circa glandem apprehenditur atq; extenditur, donec illam ipſam condat, ibiq; deligatur. Deinde juxta pubem in orbem tergus inciditur, donec coles nudetur, magnâq; cura cavetur, ne vel urinæ iter, vel venæ, quæ ibi ſunt incidantur. Eo facto, cutis ad vinculum inclinatur nudaturq; circa pubem, velut circulus, eoque linamenta dantur, ut caro increſcat & id impleat, ſatiſq; velamenti ſupra latitudo plagæ præſtat, ſed donec cicatrix ſit, vinctum eſſe id debet in medio tantum relicto exiguo urinæ itinere. At in eo, qui circumciſus eſt, ſub circulo glandis ſcalpello diducenda cutis ab interiore cole eſt, non ita dolet, quia ſummo ſoluto deduci deorſum uſque ad pubem manu poteſt. Neque ideo ſanguis profluit. Reſoluta autem cutis rurſus extenditur, ultra glandem.

Galenus. Paulus. Celſus.

Hanc Celſi chirurgiam exploſit *Hieron. Fabritius l. operat. chir. c. iſto.* velut inutilem & minimè neceſſariam eo propoſito, quod ad decorem duntaxat ſpectat curatio, nec morbũ aliquã parte reſpicit: quæ quidem hominis aſſertio falſa eſt & anatomico indigna, qui meminiſſe debuerat naturam opificem rerum dignarum ſumma arte excogitaſſe, præputium non ad operimentum glandis ſolum & ornamentũ, ſed & ad venereę delectationis & inde etiam ad procreationis fructus, ut perſpicax advertit *Fallopius in l. de decoratione c.9.* quam ob rem neque hoc carere mulieres teſtatus eſt *Galen. 2. de ſem. c.3.* Has igitur ob cauſas ſit, ut neque inutilis neq; ſæva debeat hęc apparere chirurgia, ſicut argumentator Hieronymus cenſuit, ſed jure utilem & uſu reſtituendæ deficientis naturalis particulæ neceſſariam.

Hier. Fabricius. Contra eundem. Fallopius.

CAP. XLV.

De phymoſi ac paraphymoſi, tum in viris tum in mulieribus.

PEnis glans ſæpe vel ſarcomate tuberculiſvé intra ipſam præſertim venerea ſub contage ſuccretis, vel cõſtricto per cicatricem & callum præputio, ſic occulitur ut omni vi facta nudari nequeat (hanc mutuato à Græcis vocabulo phymoſin, dicimus) vel retracto quandoq; iſto, tum propter ſuum circularem callũ, tum, quòd glans inflammatione correpta, diſtenta, eſt eadem: hæc, ſi tegumento non gaudet ſuo, paraphymoſis à nobis vocari ſimiliter concedetur. Utrumq; vitium ſic emendabimus, in priore caſu tum *Cornelii Celſi l.7. rei medicæ c.25.§.2. tum Iulij Cæſaris Arantii, l. de tumor. tum Ambroſii Paræi, Petri Pigræi, Herc. Saxoniæ* præcepto præputium ſic dividimus, ut & ſurſum deorſumq; recurrere cutis poſſit & omnis circum noxa curari; hac diſſectione facta, ſæpe nos in noſocomio glandẽ exeſam, aut thymis teterrimis luxuriantem reperimus; quibus haud ſicuiſſet ulla ratione medicamẽtis occurri, id quod medicos alios ad ſectionẽ minime animatos, ſpectare fecimus. In id autem adeo concordarunt medici prudentes ut hiſtorias eius chirurgiæ non nullas referat *Io. Schenckius.* Cæterum illud curæ debet eſſe *autore Pigræo*, ut ſi ſubſit in glande ulcus, qua parte id eſt, ſcalper, qui ſcolo pomachærion eſto; ſupinus adigatur & attracta ad pecten hominis cute retrahatur; quippe ea re non proviſa, longior quàm oporteret, cutis fieret diſſectio. Alterum eſt curandum, ut quotidie retracta contineatur cutis, & cavẽda inflammatio ne extumeſcens pars fluxione rurſus præputiũ concludatur.

Quid Phymoſis. Iulii Caſ. Arantius. Ambr. Paraus. Petrus Pigraus. Herc. Sax. Obſervat.

Jam vero ſi (quod caput eſt alterum) calloſum pręputium extremũ circumvallantium vitio fiat, ut detegi glans nequeat, conſilium eſt *Galeni in libro introductorii c.18. & Gabrielis item Fallopii libro de morbo gallico c. 87.* ut ſumma pellicula quantum licet retracta, calli qui in conſpectu prodierit ſcalpello, per ſumma vel tranſverſim reſcindatur, vel quod *Io. Heucherius l.1. de ſterilit.* voluit, diſtenta eadem hamulis ſcalpelli ſubtus admiſſi aciẽ, tribus aut 4. pari ſpatio diſtantibus, inter ſe vulnuſculis diffidatur; Utraq; nos ratione quàm plurimos in noſocomio incurabilium crebrâ ſæpe occaſione curavimus. Verumenimvero longè præſtantior eſt præciſus quàm conciſus, propterea, quod hic tumorem inferre ſolet eiuſmodi, qui glandem & ulcera medenda præcludat. Pandit verò cuncta præſectus, ſi juſtam ſolum & competentem præputii portionem exciderit. Docebo autem rationem qua feliciter & ad votum accommodatè fiat opera. Contrectatâ atque æſtimatâ extrema glandis particula, præputium, quod hanc ſuperat deligandum eſt arctè victula ſericea, vel canabino inter craſſum & tenuem medio funiculo; ſecundum quem æquè ductum acuto ſcalpro dextera diſſecabis extenſam cutem, quam leva præhenderis. Verum, ut liberior ſit amputatus, neque vinculum errando conſecari poſſit; conſultum eſt mea quidem obſervatione

De callo præputium obſidente.

vatione ac judicio, ut ænea vel argentea virgula sit, quam intorquere debeas, licebit autem & ferream comparare, quâ per fibulam affabrè factam vinctura vinciatur. Habes jam rectissimam operæ administrationem: Cæterum si Hypersarcoma, (aliàs carnis excessus) quod malè curatis, necq; satis exiccatis ulceribus, præsertim venereis præputii glandisque expullulaverit, præputium pariter extensum adacto scalpello, densisq; & crebris incisionibus elidendum extirpandumque est; ita tamen, ut deinceps laminæ plumbeæ canaliculo, qui charta sit, obvolutus, iniecto, glans & præputium à mutuo coalitu prohibeantur. Ita *Ioh. Hucherius l. 1. de steriliit. c. isto.* Atq; hæc satis de conclusa præter naturam glande cæterum de alia præter naturâ reclusa, ita statuimus; præputio, quod ad contegendum non relabitur, circa coronam complicatum transversim esse ulcus, plerumque, quod zonæ modo hostile subtus eandem coronâ circumplectitur. Huius exesæ ac plurimum excavatæ cuti multas circumincisuras facere oportet, aut forficibus, sectis ad incidendum accommodatos transversim rescindere. Ad hunc modû & paulatim recurrere ulcus & deinceps obduci poterit. Hanc ego curationem in multis nosocomii nostri hominibus & in Horatio Terentino Tarentieo & in Jo. Andrea Malarbino Calabro Locrensi & in Francisco Aquivivo adolescente Neapolitano 18. annum nato felicè usu comperimus, quæ confectio præter reducendæ cutis naturalem utilitatem, ad medicatû etiam ulceris; & ad curationem tutam ac rectam est necessaria! Verum illud evenire solet postremo, ut obducto jâ ulcere propter callosum semicirculum, ad tegendam glandè cutis extendi minimè possit, vitiumq; relinquitur haud fermè sanabile. Quod ipsum tamē excutiendû curabis, & calidis fomentis & adipeis ceromatis & hygremplastis, qualia multa nos in pharmaco-chirurgico c. de mollientibus exposuimus.

Historia. Observatio. *Curatio.* *Historia.* *Observat.*

Hactenus hæc in viris, at in mulieribus; uteri sive cervicis sive sinus, exobtensâ membrana phymosin curare docuit *Io. Hucherius, l. 2. de steril. c. isto.* ad hunc modum. Membrana in cervicis hostiolo impacta volsellâ protrahatur, inflectatur, penitusq; tota circumcidatur, Eadem est membranæ in sinu cervicis per dioptram exploratæ & volsellâ apprehensæ præcisio.

CAPUT XLVI.

De Hymene.

HYmenen exterioris fœminei pudendi membranulam, claustrum ne sit uteri naturale vel præter naturæ leges coalitum sepimentum pleriq; medici nobiles disceptavêre req; vel anatomicis haud dum etiam definitâ eo disputatio perducta est, ut adhuc sub judice lis sit. Verumtamen consensere plurima pars, illudq; acriter ostendit *Horatius Augenius in epist.* illegitimam & inconstantē hanc membranam esse, cuius & nos sententia sumus. In quam rem & in necessariam alienæ rei chirurgiam, quam nos in præsenti tradimus, extant historiæ memorabiles à *Io. Schenckio l. medic. observ. 5. relatæ*: inter cæteras verò, cuius & *Ambr. Paræus l. 23. c. 43. meminit est hæc*; Refert *Io. Vierus l. 38. lib. de præstig. Dæmonum*: Camburgi virginè extitisse, cui obtensâ media in uteri cervice membrana densa & valida prohibebat, ne menses, cum primum erumpere cœperunt, foràs prorumperent, ex eo contigisse, ut suppressâ & refluâ menstrualis materia, ingentem in ventre tumorem & tensionem faceret, cum dolorum cruciatu quasi ipsa parturiret: vocatæ obstetrices his, quæ fiebant & apparebât animadversis, ipsam partus dolores pati unâ voce affirmabant, & si ipsa cōstanter assereret, nunquam sibi rem cum viro fuisse. Se igitur tum vocatum, qui consilii remediiq; inopibus obstetricibus, misellæ illi virgunculæ extremâ tres jam integras septimanas cû urinæ suppressione, jugibus vigiliis & doloribus, anorexiâ, & fastidio petienti, succurreret: Animadversa è vestigio parte patiente, visum sibi cervicis uteri orificium, densæ membranæ obiectu obstructū, atq; repentina sanguinis in uterum uterique vasa, irruptione exitu materiebus denegato, tumorem illum doloriticum exortum. Ea de causa advocato ex tempore Chirurgo, edixisse, ut mediam membranam, quæ currenti sanguini obstruebat, divideret, quo facto sanguinis cōcreti nigri jamq; putrescentis ad octo libras dimanasse, triduoq; post omnis morbi omnisq; doloris expertem virginem evasisse. Id exemplum hic proponendum duximus, quia & notatu jucundum, & utile ad imitandum esse putavimus.

CAPUT XLVII.

De Imperforatis.

HI quibus nullus meatus est ano vel glandi *ἄτρητοι* græcè, imperforati eâ, qua licet, voce dicentur à nobis latinè: Vitium quidem, naturæ perperàm formantis, culpâ contingens; ex ulcere verò improvida medentium curatione coalito cû statuit *Paulus l. 6. c. 81.* impossibilem ex alieno eventu clausuràm inficiatur *Hieron. Aquapendens*, & quod, neque hoc permittit crebra fæcum eductio! & perpetua superfluitatum alluvies. Omnibus autē modis difficilis est ani soliditas, quæ naturæ vitiatâ formatione producta est. Quod deficientis meatus, vitiû demoliendum præceperunt Paulus & Albucasis discissu per acutum scalprum, ignito ferramento recludendum censet *Hieron. Mercurialis, in li. p. de cur. morb. puer. c. 9.* sed rotundum cauterem requirit tum ani quidem formam naturalem sequens, tum verò maximè providens, ut ulcus difficile alias, coalescat. Interim autem tubulus è plumbea lamina commodis medicamentis delinitus paretur, ano congruus, dum cicatrix inducta sit ulceri; quę ratio curandi & glandi communis à Mercuriali proponitur & verè est: verum in fœminæ vulvæ conclusa solâ dissectione decussatim factâ contentus fuit Gasparus Wolffius, Vierus, & Dryander observat. à Schenckio proditis. Quæ dissectio, si præfertur, propositum est, *ab Hieron. Mercuriali lib. de morb. muliebr. 4. c. 14.* ut fistula plumbea vel stannea medicamento reprimente illita immittatur; in dies autem amplior paretur, quibus denique justus hiatus restet.

Contra Paulum Aquapendens.

CAPUT XLVIII.

De fistulis Ani.

MUltas quidem sanandis ani fistulis chirurgias descriptas nobis reliquit M. Hippocrates sed quam nos experti sumus dexteram rationem, illa excisio, quam administrare soleo

cum

Exſcindendæ fiſtulæ ſedis adminiſtratio.

cum inteſtinum rectum ad ani margines ita perfuſit fiſtula, ut paulò plus minuſve, quàm duos digitorum tranſverſorum in altum exporrigatur ſpecillum extremum per foramen plumbeum transmitto, quantum pertranſire poteſt recurvatum. Tum huius intra inteſtini cavitatē illapſum volſellâ vel forcipe comprehendo atq; extraho, cumq; alteri extremo filum obtortum firmè innodatum ſit, deorſum traho, donec egreſſo ſtylo ſubierit fiſtulam funiculus: hoc per ambas partes prope ſedem intento ſcalpellū falcatum à græcis dictum ſyringotomum cum ceræ globulo paruo ad mucronem accommodato, immitto ad alterā uſq; fiſtulæ, oram pervadens; ſi carnem, quæ interjacet, diſcindo (diſciſſus finalem cauſam explicavit *Theod. epiſcopus Cervienſis in libro 3. chirurg. c. 42.* tum per medicamenta curo; quibus diligenter aliquot dies adminiſtratis ulcus obducitur: Ita multos ex eo vitio ſanavimus; Mutium inquam Blaſium Meſuracenſem Potentianorum Comitis à negotiis; Franciſcum Chiericam mercularium. Monialem ſacram, cui nomen Vigna merita Cænobii Incurabilium, Paulum Cytharellam virum Neapoli nobilem, Franciſcum Falconium Grammaticum, Gregorium Muſitanum, quem mihi virum Jo. Dominicus Malliochus medicus, quē honoris cauſâ nomino, curandū detulit; itemque Petrum Andream Salvatorem Principis Maidenſis Architriclinum atq; alios etiā ex Noſocomio quàm plurimos, qui ſanandi ſpem antea depoſuerant. Poteſt & filo traiecto ſerico ſæpius adſtricto diſcindi caro, ſi hanc exciſionem ferro præferant homines. Unum autem de ferramento indictum non velim, quod ad ſectoriam curationem non mediocriter commodum experiatur medens. Certum eſt ad fiſtulas, quæ inteſtinum perfoderunt, diſcindendas recurvum ſcalprū eſſe neceſſarium. Talem autem Syringotomum cùm autores Græci proponunt, opinantur omnes vulgo noſtrates medici ſcalpellum falcatum, quod Arabes Gamaut ſua lingua vocant: ſed longe falluntur, etiamq; multi, qui ſcribendo profeſſi ſunt ad eundem modum. Enimvero ſunt hi, *quos l. 7. delineavit Andreas à Cruce* verè ac propriè Syringotomos à parte affecta nuncupatos; licet & ſyringotomum rectum id eſt, minus quàm mediocriter flexum, fecerit *Paulus l. 6. c. 52.* ſunt autem horum figuræ nobiliores hæ, quas hic appictas damus.

Hiſtoria Ann. 1614. 1615.

An. 1623. A. 1628. A. 1629.

In Syringotomi vocabulo quorundam hominum error.

Syringotomi Capitulati.

Syringotomi non capitulati.

CAP. XLIX.

De fiſtulis in cole.

SEd & partibus ad colem ſpectantibus paulò minus quàm ano, inteſtinoq; difficiles interdū oboriuntur fiſtulæ; quas non protinus deſperare oportet, etiam ſi multiplices ab uno ore intus exortę, callis altis vallatæ, vetuſtę atq; in urinę meatum penetrantes cognoſcantur. Si patiens verè deliberatus in omni curatu utq; ut rectius dicam, in omni toleratu velit eſſe: Item ſi cachexia vel ut Celſus loquitur, corrupto corporis habitu, non laboret, neque cum languore virium ſe offerat, aut inclinante ætate, ſed integro cæteroque ſit corpore; me judice non eſt arduum, quin ſanari poſſint, nam neq; difficile fuit mihi per quas lotium excernebatur, fiſtulas, item alte calloſas duplices, triplices, vetuſtas omnes ſanaſſe; teſtis autem eſt Illuſtr. D. Caſparus Benemariæ Regis Fes primogenitus, qui ſub perinæo quinquennalem fiſtulam ſibi poſt multa, noſtrâ curâ coalitam tantum gaviſus eſt, quantum antea diffiſus fuerat. Sed Antonius Ludoviſius ex adnotatoribus tabulæ publicæ ſacrarum ædium Divi Aloyſij Neapoli cum duo devicennalem fiſtulam quadruplicem habuiſſet latè diſcurrentem per haſtæ ductū tum rectā tum obliquè, ex qua ſingulis fermè annis recurrentes ſentiebat abſceſſus, cum interceptu quandoque lotii, quandoque cum laborioſo; ſed ſemper cum ardente mictu: ſanatus eſt ſingulis per nos confidenter ſcalpro diſſectis; At in valetudinario noſtro (fides multis experimentis prompta & comperta) quàm plurimas eiuſmodi fiſtulas ſub perinæo, hoſtili toto ac teſtibus quot & quales nemo non fruſtra medicaturos nos dixiſſet, ex toto abolevimus: inter cæteros in mentem venit Bartholomæus de lo Ruſcio Appulus juvenis à Barone ſancti Johannis oppidi ſub Monte ſancti Angeli, cui ſuperior haſtilis portio ſecundum longum plus dimidio pereſus & pertritus erat.

Quæ abeſſe, adeſſevè debeant, ut curari queant vetuſtæ fiſtulæ.

Hiſtor. 1.

2. Hiſt. A. 1623.

Hiſtoria. 3

CAP. L.

De ulnæ flexura cum ſuperiore brachio coalita propter ulcus.

HIppocrates *in lib. quem inſcripſit de medico* quatuor vlcerum eſſe vias enunciavit. Prima via eſt in imum: cuius ordinis ſunt ulcera tum longa & anguſta arundinearum fiſtularum modo: tum alia multam ſaniem recondentia; tum deniq; ſinuoſa & ampliter cava. Altera eſt eorum, quæ in ſublime procedētia carne abundant ignavâ. Tertia in latum ducit & huiuſmodi ſunt ſerpentia dicta ulcera. Quarta deniq; eſt, quæ ſola motus ſecundum naturam videtur eſſe, motum hunc interpretatur coalitum *Io. Heurnius eo loco.* quo coalitu interflexiles partes corporis ulceroſis facto, flexus ipſe motuſque libertas amittitur, interdum quod vitij curandum cum offertur oportet ſectu reſolvi. Ita enim inter alias docemur obſervatione *Benevenij quam l. de abditis c. 82.* annotatā vide.

Via ulcerū quatuor.

CAP. LI.

De Paronychiis.

PAronychium quidem & ſi tenue puſillumque eſt mole tumoris: nihilominus vitii vi multū negotii medico diſcriminiſque laboranti perſæpe exhibet adeo, ut ad ſcalprum capeſſendum curatorem hominem urgeat: cuius rei nobiles obſervationes & præceptiones ſunt *Ambr. Paræi l. 7. ſui operis c. 19. & Fabricii Hildani obſer. 97. & Ioannis à Vigo tractatu de apoſtematis primo copioſæ cap. 4. & Guidonis Cauliacenſis tractatu 2. doctrina 2. cap. 14. & Petri Bayri l. 20. cap. 9. & omnium primi Albucaſis chirurgi excellentiſſimi,* qui deliberatam & certam huius vitii deſcribit curam *part. 2. cap. 90.* Ad ſummam autem univerſis noſtris hominibus tam atrox viſa eſt ſemper hæc noxa, ut & interdum etiam inciſu uſque ad os ſubjectum uti voluerint, & igne, ut ſuo nos loco monſtravimus.

Ambroſ. Paræus. Fab. Hildanus. Ioannes à Vigo. Guido Cauliacus.

CAP.

CAP. LII.

De ulceribus putrescentibus.

PUtribus ulceribus debetur excisio sic ut inter omnia sit maximè necessaria, propterea, scilicet, ne diffundatur infinite vitium. Quippe ceu pomorum marcor qua primùm agnoscitur, si manu providâ præcidatur, nō procedit amplius, si vero sinatur, totum contabefacit: ad eum plane modum ulcus, si qua putredo concepta est, scalprum sentiat; exercetur eadem & finitur: si vero manet, excedit & dissolvit quodcunque continuum est.

Ad summam tanta putredinis est vis, tam amplivaga, ut si vel mica residua fuerit, fermenti modo reliquum corrumpat & ignem exposcat curanda. Aliud etiam confirmandæ necessariæ præcisioni sum adversurus: carnes nostras stirpibus & plantis respondere, quæ quo magis putantur plerumque lætius adolescunt. Nimirum rata & indubitabilis est sapientium doctrina, quod communis vegetandi fors est & plantarum & corporum sentientium. Intellexerunt autem, ut mihi quidem videtur, hoc bellè veteres mythologi sub jecore Titii, quod perpetuo à vulture peresum identidem suâ sponte reficitur, commento. Porro vegetandi principium est ipsum Hippocratis & Platonis & nostrorum omnium consensu.

CAP. LIII.

De ulceribus sinuosis.

ULcera rotunda si subcava fuerint exscindere oportet undequaque in orbem ea, quæ discesserunt aut omnia ex dimidio circuli secundum longitudinem naturæ hominis. *Ita Hipp. l. de ul. n. 5.* quem locum à nobis suo comment. expositum leges.

Cum ulceribus autem subcavis promptum est adnumerare quædam, quæ cum nullam extrinsecus speciem eiusmodi ulcerum præseferant: nihilominus sunt, quæ poteris alioqui cognoscere per hæc indicia. 1. colorem suum naturalem cum longe alieno commutarint, nigrum aut lividum plerumque referunt, aut violaceum, aut unū quodlibet ex his. 2. confractum, & pustularum quendam affectum incumbentem habent, cum aliquot forulis caruncula in ore præferentibus, dubitesque an tumorem an ulcus nomines. 3. Multis & valentissimis agitatum diu remediis nil profuit. 4. punctoria quædam per intervalla incessit molestia, modis omnibus maius, quàm apparet, effectu se comprobat malum. Quale aliquando ulcus equidem curasse memini U. J. D. Hannibali Cosentino Micholotto cognominato, quod præstantibus virtute medicamentis tentatum vix unquam edomuissem, nisi excisione: apertum autem carunculas putres ac pallidas exhibuit malè cohærente cute.

CAP. LIV.

De ulceribus conclusis & de alte collisis.

HIs, qui medendis vitiis exterioribus sunt exercitati, sæpe occurrunt ulcera, quæ subtus cutem aliquantulum decolorem & perparum exasperatam latitant perfractâ latè unitate; quæ in hominibus alioqui cacochymis aut cachecticis suspicionem sui exhibent dolosorum ac talium, quæ possint aut pervasionis in cavitatem, si is locus sit, aut obsessionis ac teredinis ossium; aut in musculos & nervos putridi lacessitus; & tum si hæc tum articuli subiecti sint, aut detrimenti mutilationisque motus aut imbecillitatis perpetuæ. Quæ quidem omnia prudentis hominis est providere ac longe etiam antevertere, quippe corruptionis admiranda vis est, si diutius insideat vitium: enimvero vidi sub superstite cute, ne dum etiam abscessum non passa; male curatos glomeres emarcuisse carnis, itemque lacertorum integros toros, tendinum longos funiculos & hoc genus.

Quin etiam solida ossa suum amisisse rigorem, ac nativum quem Hippocr. primus proposuit ex ingenito concretoque sub ipsis adipe, nitorem; alborem denique & universam formam abiecisse. Infinitum autem esset, si quoties & in quibus id observasse acciderit, exponere vellem; cum inter valetudinarii nostri languentes quotidie liceat id videre. Præclara autem eius rei in se ipsis exempla obtulerunt Valentinus Ciampotus homo Marsus M. Aurelii medici germanus frater qui ex hectica febre cum hoc malo coniuncto mortuus est; itemque Felix Nolanus annos duos hac malâ valetudine pressus. Tertius est Decius à Montefusco Lyciensis, quem ex abscessu musculorum supremi femoris male habentem detulit mihi curandum Antonius. N. Tonsor cum commendatitiis literis Caroli Brancacii Jurisconsulti nobilis Neapolitani. Quod cum admirabile quidem sit in vitiis exactè putridis; multo admirabilius est in contusionibus & ecchymomatis, quibus siquidem in nervosas partes inciderint, principio non exhaustis, neque absorptis, per medicamenta videlicet propria & qualia equidē in pharmaco chirurgico descripsi; carnibus & vasis aliorumque partium fibris tum contritu languentibus, tū suo effuso succo virosum quidpiam expertis; ossa quæ circumsepiuntur: pusillo calore atque exili suo vigore non defensa, assiduo contagio pariter inficiuntur, temperamentoque suo sensim exuta nigrescunt: quæ absolutæ jam suæ siderationis extremum est indicium & ostensio. Eiusmodi, qualem depinxi, fuit ad unguem casus Jo. Baptistæ Juliani Vrbis Vasti civis, cuius manus ab hero suo baculo contusa cum ecchymoma perperam curatum ab aliis jam in abscessum transmigrans à nobis apertum fuisset; apertam suam latè diffusam putredinem ostendit, magnoq; circum suscitato tumore nonnullum nobis curandi negotium exhibuit, usque dum ossa phalangis nudata & atra comparuissent. Sanatus autem est ab abscessu ossium longo labore. Illud idem evenit nuper homini Pisano aurigę D. Antonii Barilii, N. N. cui per obtusam & planā spatham secundū caput percusso nō exhausto per longos dies ecchymomate, neq; per incisum aliquē à nostris medicis tractato, totâ subtus cute, carnosaq; membrana per virulentam saniem exesa; post hęc ad calvariam & musculos temporum

vitium

vitium propagatum est; cuius causa febre perpetuo discoquente & viribus attritis eversoque jam alimentorum appetitu mortuus est.

CAPUT LIV.

De herpetis corrosivæ cum suis cuniculis excisione.

TRansmigrat herpes miliaris in æstiomenon persæpe atque in ea transmutatione cuniculos agit, sic ut medicamentorum etiam valentium vim eludat adeò, ut, si quod longis experimentis comperisset profiteat; nullum equidem hoc vitio post carcinoma putem insolentius aut obstinacius, ni peculiari suâ limâ peredatur. Dixi autem lima constanter; & multa cum animi adversione; propterea quòd, quemadmodum ad exilia quædam fabrorum scalpmenta non quælibet lima facit, sed compar & minutula: ita etiam ad exterendas & expungendas miculas & segmentula eius carici latentis & proserpentis (malum igitur vermis non insulse vocant populi quidam) exquisitum & peculiariter desideratur adiumentum, illud autem est unicum in chirurgia repositum; quod cum exscindendo & inurendo sit situm, ignis certe præsidium sine magno partium integrarum incommodo administrari non potest, id quod ab excisione non accidit, quare præferenda hæc est eo nomine. Instrumentum autem non omne satisfacit operæ sub maxima particularum exscindendarum inæqualitate ac varietate.

Placet igitur, quod descriptum nobis reliquit *Avicenna l. 4. fen. 3. tr. 1. cap. 7.* quod est ferramentum cavum calami scriptorii modo rescissum & cuspide acutâ sic, quàm possibile sit, inquit, deglutire formicam. Multa quidem in hac descriptione scalpri suspecta sunt, quæ interpres non bene reddidit. Sed maior est Avicennæ hallucinatio, qui Galenum autorem nominet, nimirum *in Therap. Meth.* sicut puto. qui tamen Galenus ad myrmeciam exscindendâ, ut alibi retulimus, eiusmodi fistulam, excogitavit: à myrmecia autem ad herpetem rem transferentis maxima est deceptio; hæc autem facilè contigit, quòd myrmecia est item formica; quod nomen Herpeti græcorum posuisse ipsos Arabes vel ex hoc loco clare constare potest. Utcunque commodum est scalpri genus, quo ad delendos herpetis æstiomeni cuniculos & rimas utimur paulo posterius describendo. Interim si delectos aliquot, qui sub mea cura per eam rationem à diuturna lue sunt liberati; referrem, rem credo fecerim multis optabilem & meo instituto consentaneam. Laboraverat Andreas Crispinus spatharum concinnator in foro, quod dicitur ulmi, quinquenni hoc vitio multis frustra tentatis, quæ à medicis plerisque fuerant proposita, præsidiis. Cui aliquando ad me, quod difficilium aggressorem, atque etiam (quoniam id addere licet) extirpatorem fama loqueretur, accedenti, subinde per jocum dixi & quid ad mea remedia confugisset, qui suum abunde præstabile domi haberet; ad id autem subsistenti & cuiusnam auxilii meminissem, quærenti; perfractæ spathæ mucronem respondi. Cui tandem rei ad verum sensum enarratæ post multa, quæ ad confirmandum hominis animum addideram, cùm serio se per disperationem aliorum assensurum recepisset: postridie sic actâ re non multis post diebus dolore absolutus conquievit, ad summos autem 30. dies ex integro sanatus; qui vivit & testimonium eius rei cum Johanne Baptista Nauclero medico collegiato seniore & celebri viro facere potest. Similiter autem & Januarius Alphanus vestium sericarum veterinator in foro judaico notus homo, liberatus est herpete, quem interno femore duos jam annos pertulerat claudicationem & ingentes alias molestias noctu diuque passus. Tertius est Donnus Hannibal Calaber in ædibus Principis Sanct Agathensium Sacerdos qui externo femore tortuosa ejusmodi & recidiva ulcera tribus annis cum syphiliæ luis opprobrio falso, correptus hac etiam ratione curatus est, Horatio Lumbisano compatriota meo solertissimo professore & scriptore medico ad eam rem collega. Quarto fuit Thomas Morellus civis Magdalumensis Bibliopola veterator Neapolitanus; qui in genu sesqui annum vix apparentem, sed dolosè in orbem serpentem, partem omnem, quam exsecari permiserat, penitus integram; deuncem vero quam exasperari non sustinuit ad hunc exulceratam habet: quod Matthias Malliochus senior, Donatus Antonius Stella & Bernardus de Magistris medici Neapolitani fide sua testantur. Eademque curatio vitii, quod pulpam suræ sævè devastaverat, evenit Jo. Baptistæ Pulsono Cajetano Fabro Lignario, qui spem sui sanandi deposuerat, itemque Josepho Gyræ Romano Sartori, qui eâdem suræ parte teterrimam ex termintiorum affectu phagedenam expertus fuerat. Illud autem mirum habuit eiusmodi ulcus, ut facta circum duras oras expressione carunculæ foras exultarint præ rosis cartilaginis frustulis non tam albedine ac substantia quam duritie pares.

Sed superat curationes hasce omnes illa, quæ peracta est in Victoria de Aponte Donni Sacerdotis Neapolitani germana sorore, quæ vel 12. annos tota tibia ad fæmoris æqualitatem extumescente & cribri instar pertusâ, febre cum his pusillâ tenebatur dies noctesque dolens sic & languens, ut vix evasuram affirmarent plerique inter omnes Donatus Donnus medicus Neapolitanus, quæ tamen in dies factis & per scalprum & maximè per forfices excisuris nec non abstergentibus medicamentis adhibitis tribus, ni supputatio fallit, non exactis adhuc mensibus persanata est.

In errore deprehensus Avicenna.

Historia.

Io. Bapt. Nauclerus medicus Neapolitanus.

Donatus Donnus.

CAP. LV.

De ulceribus secundum labia alienatis duris ac vitiatis.

CUm labra tantum ulceris decolorata duráve plusculum fuerint; exscindenda hæc sunt ad sanam usque carnem, ut ex cap. 11. methodi medendi ex 5. Celsi & 1. Hipp. l. de locis in homine alias ostendi. Cum vero amplius progressus eiusmodi affectus est, deliberatio incidit, exscinden-

ſcindendumne id omne ſit, quod præter naturam viſitur an ſpatio potius curandum? Procul; dubio eſt ægri animum hoc tempore conſulendum eſſe. Aliqui enim longiore tempore curari citra ſectionem malunt; aliqui quidvis ſubire, dummodo citius ſanentur ſunt parati, quæ Galeni verba ſunt lib. 4. meth. medendi c. 2. deſcripta. Atque hi ſunt in multis caſus, in quibus pro libitu laborantis agendum aut ſecus decernit medicus. Cæterum eſt & quando ſimpliciter, ſi modo ille permittat, exſcindere debeat margines ulceris cacoethis cavi, qui ſeu vitium foveant, & cum eo dolores moveant, ſeu contrahendo ſe ipſos in diem; ſinum & mali fomitem intrò concludant. Id quod evenit cancro mammę, Aureliæ Guerræ fæminæ nobilis Ebulitanæ, cui cancro poſt extractam carunculam putrem peramplam, confractas laciniataſque mammas admonui reſcindendas, tū ut ægra levaretur, tum etiam ne illę poſthæc coalitæ viventem vitii fomitem conſepelirent, quod meum conſilium dum grave videretur & negligeretur, ſequuta eſt ulceris obductio, qualem præmonueram, cum febriculæ inflammationis punctionum & acerbitatum omnium incrementis. Ex hoc diſci poteſt, maturè dum conceditur ulceris cavi, ſordidi, maligni margines eſſe reſecandos, ne vitium aliquando ſubtus alant. Neque mihi objiciant genus hoc vitii teterrimum non conſuetum ferro tractari propterea quod eiuſdem curatio depoſita ſit. Enimvero *Magnus Hipp. l. 1. de morbis*, ſcripta reliquit hæc; dum curas poſſibiles quidem curare; impoſſibiles verò ſcire cur curatu ſint impoſſibiles, & dum curas eos, qui tales habent per curationem quantum eſt poſſibile, opitulari debes. Ex quibus inſuper apparet errare noſtros, qui lepram, elephantiaſin, hæmorrhoidas vetuſtas, fiſtulas, cancrum, ulcera, chironia, telephia, aneuryſma & hoc genus neutiquam attingant: omniaque difficilia curatu apud hos eſſe NOLI ME TANGERE.

Impoſſibiles morbos etiā curandos.

CAP. LVI.

De hyperſarcoſi ulcerum.

NE dum vero calli, qui duritie incommodant ſed etiam hyperſarcoſis, quæ plerumq; lentore atque humore nimio proceſſit; reſecanda eſt autore Galeno loco methodi ſæpe citato; nimirum hæc humentior ex his eſt, quæ moras & impedimenta perpetua innectunt ſanando ulceri; ubi vero hæc circa ulcera emiſſaria fonticulos vulgo vocatos accreverit; dolorem nonnullum rei prægravantis & ad unumquemque occurſatu offendentis affert.

Ulceri continuando impedimētum eſt hyperſarcoſis.

CAP. LVII.

De ulceribus diſiatis, id eſt, difficile ſanabilibus.

ULcerum quoque quæ diu ſanari differunt oras, cum parte etiam ſanæ carnis, ut cancrorum abſcindi, raſoque & mundato loco uſque ad defectionem ſanguinis educi, ſi modo robuſtior fuerit homo, qui tractatur; præcipit *Conſtantinus Africanus Chirurgiæ c. 18. atque huius perpetuus magiſter & auctor Iſaacus Iſraëlita l. 9. practices c. 19.* Favet autem duum horum virorum ſententiæ *magnus Hippocrates qui lib. de locis in homine*, tum brevibus tum gravibus etiam verbis ait, morbos antiquos primum recentes facere oportet. Hæc illi: mihi vero in univerſum videtur ulcerum oras magis, quam aream procurandas eſſe: à ſuperioribus enim & elatioribus ſemper advenit vitium & inde etiam primum cicatrix coit: quibus inſuper oris exaſperatis atque exectis; & conſentaneum rationi eſt, ut continuo leneſcat vitium effuſo cruore, virulento, quo vitium alebatur & vigeſcebat; & re ipſa etiam compertum eſt, leneſcere quandoque non aliter quam humore ſubtracto exareſcunt plantæ. Adeoque fatentur mihi quotidie medenti valetudinarii noſtrates ulceroſi, & dolori veteri ſe levatos, & prope reſtitutos cognoſcere. Quin publicitus ſic ſunt auditi ac ſæpe in dies etiam audiuntur homines, qui quam efflictim exhorruerunt exſectionem, tantundem etiam ore pleno laudarunt ac benedixerunt eandem; addentes quod diu deſperaverant, ſemel comparaſſe levamen.

Noſtra quadam ſententia.

Hiſtoria.

CAP. LVIII.

Ad exſcindendas humiliores quaſdam & ſimas ulcerum partes inſtrumentum commune.

ADexſcindendos autē tum ulcerum extantes callos, tum in cavis iiſdem oſtracoſam carnē aut ſemiputres glandulas, tum in ſede fungos & condylomata & intra lacunam quamlibet alienā, omne vel ſuperfluum & excreſcens haud ſcalpelli quidem communis uſus, qualis in novacula, phlebotomus vel ſyringotomus, ſunt capiendi. Sunt hi quippe tum agenti, tum homini qui tractatur, incommodi, neque ad cito, vel facile, vel ſine offenſa peragendum idonei: verum ferramentum ſit conformatum ita, vel ut convexum ſit ſecundum longitudinem ad ſuperiora qualis hydrocelicus *ab Andrea Crucio depictus eſt in l. 7.* vel noſtra quidem inventione, ut acies etiam ſi lubeat anceps ſecundum ſui latitudinem ſit reflexa, nō aliter quam ſi mucro cuſpiſvé gladii, qui ad ilia ſuccingitur vulgo; ſic torqueatur, ut ſupremæ faciei pollicis adaptari congruè poſſit. Ad hunc quidem modum tum cavas tum convexas reſimas, & inæquales ulcerum oras reſecare ſine particulæ ullius offenſione licebit. Accommodatus etiam in hos uſus fuerit anceps ſcalper lanceę vulgaris forma, quali equidem ad minutiores è tuberculis abſceſſibus explanādis i. e. in planum exæquandis uti ſoleo: præſertim vero terminthis crurium quorum paulo ante memini.

De forma ſcalpri exciſorii ſecum rectā ſui ductum reflexum.

Inſtrumentū & ſcalper hydrocelicus dictus.

CAP. LIX.

De calloſis ulceribus & fiſtuloſis.

SI autem omninò putrida, vetuſta, calliſq; altis obducta ſint ulcera: his etiam exciſio, ſi ſapiat homo curator, nō eſt differenda: convenit autem ſic, ut autore Galeno ſine ipſa non coaleſcant *l. 3. meth. med. c. & l. 4. de compoſ. med per genera c. 2. & Aetius ſer. 14. cap. 50.* nimirum quia rorulenti glutinis materiam ad implenda ulcera ſufficientis exudationē denſitate ſuâ prohibet. Ergo *Celſus l. 5. c. 27.*

c.27.§. de curatione ulceris conceptis verbis ait, vetus autē ulcus scalpello conscindendū, exscindendęque eius oræ & quicquid super eas liuet, æquè incidendum; si varicula intus est, quæ his sanari prohibet, & ea quoq; : inde ubi sanguis emissus est, novatumq; ulcus eadem curatio adhibenda, quæ in recentibus vulneribus exposita est; & methodicus ille apud *Galen. l. 4. meth. med.* ait; quæ coitionem fieri vetant, tollito ac locum affectum innovato, postquam simile vulneri recenti feceris; rursus consuetum curato: Hæc isti. cæterum ad hæc illud adjiciendum est, non solum interioris fistulæ callum abjiciendum esse, sed etiam qui extra contenderit, ne duritie possit æqualiter ulcus obduci: quam rem equidem observavi primū in Octavio Canali adolescēte Calabro Scyllacensi, cui exusta per nos & expurgata diuturna ægilops neque in coalitum concedere diu visebatur, cui circumstans durior cicatrix assistebat, quâ confectâ properè conclusum est omne ulcus, sed & ulceris arte quæsiti & emissarii callo, qui spem adimat proliciendæ materiæ; nullum maius præsidium inveneris, quam crebrum exaniatū; huic autem & cucurbitulam adiungit semel aut secundò *Hieron. Capivacc. in libel. de cauter.* contentus solo scarificatu fuit *Michael Cavassetus lib. item de cauter. c. 35.* quod si scirrhus sit phlegmonodes etiam scalpro tractandum vult *hic idem autor c. 30.*

Observat.

Hierony. Capivacc. Michael Cavassetus.

Scirrhus phlegmonodes scarificatu tractandus.

Historia.

Sed novam, quæ venit in mentem callosi ulceris historiam referre non recusabo; occurrit aliquando mihi scorticulum ex his fæminis, quæ incurabilium nosocomio curanda; se offerunt, lecto decumbens, quinque jam menses, cui labia extima pudendi exulcerata sic alto duroque tubere extumescebāt, ut canino nostro facile comparasses, quod genus medicamentis omnibus tam diu curatum ab alio quodam medico, nil emotū fuerat è suo statu, brevi autem & facile me curaturum dixi, si resectum callosæ portionis admitteret mulier, nam quid hanc torqueri quotidiano causticorum usu continentibusque molestiis? quid sacri valetudinarii dispendia longa fieri, si tot incommodis uno semel excisu consuli possit? sed audi postrema curationis eventa, nam diu sic tractato vitio, & in dies alito fomite putredinis & huius excitato fervore proserpere ulcus, & totum exedere cannum, jam ut ad pubem vergeret; donec ad meas manus fortuito recidens fœmina vi coacta ferrum non inique sustinuit, & sanata est.

Historia.

Aliud etiam narratu dignum est, quod accidit Felici Amato nobili viro Neapolitano, cum ulcus chironium decem jam annis magno semper cum angore sustinuisset desperatum ab aliis medicis, sed à me promissum, sensit incredibile levamen tum neq; aliâ certe operâ quàm excisu præalterū labrorum & circa hæc crebro scarificatu: quam rem testari verè possunt Stephanus Rinaldus medicus & Franciscus Antonius Chirurgus.

CAPVT LX.

De excisione cutis pilosæ, quæ, quod intra vulnus retracta est, huius coalitum prohibet.

Galenus.

ACcidit interdum, ut pilosa capitis cutis certo quodam modo, id est, κατὰ [illegible] quasi per dedolatum discissa, sanescente post aliquod tempus ulcere contracta eadem in sese q; convoluta, plagę coalitum & obductum prohibeat, nullâ unquam medelâ proficiente: quod Galenus advertit *lib. 3. meth. c. 3.* tum igitur nil melius est, quam sublatam hanc partem forficibus aut scalpello præcidere: ita enim expeditum suam ad unitatem brevi procedet ulcus. Huiusmodi impedimentum non negligenter ego cavi semper in tractandis concameratis quibusdam vulneribus capitis. Inter cæteros vero memini Johannis Dominici Bovii bibliopolæ instructissimi Neapolitani & alterius cuiuspiam è Jo. Alfonsi Gulini collegæ nostri famulatu: quibus ulcus alienâ culpâ factum, ob eam causam inconglutinabile restitisset nisi equidem hac ratione occurrissem.

CAPVT LXI.

De cicatricibus cum exaltato callo residuis.

ET de cicatricibus corrigendis sæpe requ ritur medicus: neque enim hunc dedecet; ea; quæ formæ incommodant, removere, ac tum etiam maximè, ubi cum immutata forma functionum noxæ coniunguntur: quod in lagophthalmo & coalitis ulcere naribus aut labiis, & hoc genus apparet, non rarò autem & pravas cicatrices detrimenta sequuntur; sed circa hæc vitium depellere callosis è cicatricibus non levis est negotii operæ pretium: ergo est sententia tum *Fel. Plateri to. 3. tit. de extuberantia p. 394. & 395.* tum *Iulii Cæsaris Claudini l. 2. de ingress. medic. ad infir. c. 29. & Cæs. Magati c. 1. de vulner. F. & alior.* volentium ut scarificetur, callosumque quod extat, omne corpus scalpro circumcidatur, instrumēto videlicet, quo ad sclerophthalmiam ex Raze descripsimus; post hæc autem medicamenta idonea quale citrinum est ceratum, aut simile quidpiam, inducantur. Vt ne vero exaltata cicatrix medio ex ulcere quasi torum attollat, plumbi reprimentis onus insuper adjiciendum. Atq; hæc quidem brevi de sublimis cicatricis remedio. Sed in cavis exæquandis difficilior est opera, ut quibus supplere deficientem particulam non obtingit facile, tantum resolutio coaliti atq; sectura tentari potest ulcere novo facto; si permittat homo, qui sibi formæ de honestamentum eximi curat. Si verò id non licet, vel eadem hominis repugnantia, vel quia nō permittit locus: præcipit Hieronymus Fabritius, ut factis creberrimis incisuris sarcotica imponantur; sed hęc meâ quidem sententiâ sint oportet apprimè valentia, id est, plurimâ parte tractoria; recordantibus nobis eius, quod acutè provisum notavit *Hippocr. in lib. de locis in homine his verbis latinè à Cornario redditis*: pharmaca, quæ tumefacere maximè solent, ea pura ulcera astringunt, & paulò inferius & siquidem astringere oporteat ulcus ac implere, tumefacere prodest, etiam si in capite carnem velis. Certè plurima pars hominum τὸ φλεγμαίνειν interpretati sunt tum facere, ut sunt Cornarius, Mercurialis & Anutius Fœsius, quidā etiam ut Calvus; & respondens verbo proprietas est, verè quidem, sed modicè inflammare dixerunt. Utrum vis admittendum fuerit, attrahentia sint oportet, quæ carnem ducunt, & in his maximè, ubi multum illa deficit: Mihi verò si stet decernendi facultas; haud videtur à ratione alienum

Et functionibus aliquando incommodat vitiosa cicatrix.

Cicatricū cavarum expletio quibus viis procuranda.

Succus per cornicula attrahenda carni per-commodus nostra sententia.

num si suetus ad hanc partem per cornicula adhibeatur; nam fotus non tanti valere judico, quamquam si fuerint ex calidis animantibus, aut horum partibus ad huc calidis; non in efficacia puto. Cæterum ne nos pigeat, quoniam locus patitur, exigitque etiam rationem enarrare, quâ cicatrices justæ proveniant. Igitur scire licet extantes torrescere, ut ita rem explicem, cicatrices ubertate & redundantiâ carnis; quam medicus male providens non comprimit adstringentibus: aut vulneris oram unam alteri oppositam sic agglutinari sinit.

Sublata cicatrice quibus medici culpis eveniat.

Cava cicatrix quibus medentis delictu fiat.

Cava vero remanet cicatrix sanguinis affluxu, vel carnis aggeneratione deficiente, huius autem culpæ censendus est medicus, si importunè victum subtraxerit: sique naturam, partis caruncu-lam admolientem, non adiuvit sarcoticis, vel si maturius, quàm oportuerat, epulotica imposuit.

Medenti quæ ad justam cicatricem rerum discretio facienda.

Jam igitur & tempora gignendæ carnis, novellæ pernoscere necessum est, neque non modos concrementi eiusdẽ, nempe si luxuriet humor, hunc reprimere, si parcius proveniat, hunc excitare, pelliceréque & medicamentis & chirurgiâ oportet.

Atque ita tempestivè providendum est, justa & æqua, ut obducatur ulceri cicatrix.

CAPUT LXII.

De Cicatricaria πωρώσει.

OBservatio Cicatricarii procreatus ut à doctis omnibus ad hanc ætatem minime exculta est: à me tamen nedum non negligenda, sed nulla non consideratione digna semper existimata est; ut quæ plurimum naturæ studium & in obducendo ulcere sollicitudinem præseferre videtur. Præterea non nihil adiumenti continet, quo hanc procurare atque inducere cum sæva est, valeamus. Omnino autem hæc finis & meta est totius medici laboris, qui est ad ulcera eas ob res non alienum à nostris studiis, neque à medica tum speculatione, tum negotio reputavi fore, si de huius natura & modis, potissimum autem de generatione brevi disquirerem capita, quæ inter plurima excellunt, & à nullo hactenus adnotata sunt, strictim percurrens, quod dum exequi paro à rei notitia, quæ per definitionem est incipiam. Cicatrix igitur dicta quasi occæcatrix id est plagæ velatrix, tegumentum ulceris, ex summa carne cute simili, id est, validius exiccata, densata & omnino calli modo dura per naturam & medicamenta reddita. Ita *Gal. l. 3. meth. c. 5. & 14. eiusdem c. 16.* intelligendam autem cicatricem esse, vel ulceris erosi, spontaneivé vel secti, & utriusque vel cavi vel cavitate expertis. Item vulneris, vel secundum longitudinem corporis, vel transversim facti, vel cum amissu substantia vel sine amissu. Porro felicior est cicatrix in vulnere secundum longitudinem fibrarum quàm secundum transversum & cauum. Itemque sine amissu substantiæ, quam cum amissu, felicior etiam in ætate novella, maximè autem in infantibus quàm in aliis. Porro non fit cicatrix sine interventu naturæ; sed hæc materiam & formam illi tribuit judicio *Cæsaris Magati lib. 1. de vuln. cap. 30.* medicamenta verò epulotica dant necessariam & ultimam temperaturam; multo verò difficilior est in ulcere spontaneo cavoque: etenim vitium plane subest in ipso: quem difficultas augetur naturis humidioribus corporum, ætate calente, cacochymia, cachexiâ, veneno, contusione & contritione, valentissimâ putredine, gangræna, sphacelo, & ut semel quacunque vehementer impressa naturæ labe.

Cicatricaria dignitas.

Cicatrix unde dicta.

Cicatricis subiecta materia duplex atque omnis item partitio.

Quo vitiosior habitudo partis aut corporis eo difficilior turpiorque cicatrix.

In ducenda cicatricis ratio.

Accedimus nunc ad generandi modum: & judicamus ad hunc modum: cicatricem venire bifariam; tum contractâ lentè ad medium ulcus cute; tum obduratâ simpliciter ulcerosa carne. contractio potissimum est in vulneribus cavis: id est, quorum labia dissita sunt, sive secundum longitudinem corporis, sive secundum transversum illatorum. Per contractionem equidem evidenter vidi venire in homine Florentino Semicæco, in cuius sincipite factum à me latum vulnus transversum, quod à tempore ad tempus pertingebat: hoc brevi contractum residua ex tam longa plaga vix semiciliari cicatrice. Evenit etiam & ulceribus vetustis; sed non tam feliciter, in his quidem cicatrix, ab extremo initium, postremum in medio definit & coit.

Hæc enim dum sanescunt, videbis attrahi circumpositam cutem mediam, quasi locum contendentem in hæc, quasi pares passus itantibus & convenientibus tendique extremis: Opinantur nonnulli, perinde ut ad unitatem, coire extrema; at quâ ratione affirmare hoc quidem possint; nisi grandem intelligentiam impertiamur partibus. Necessarium ergò est, dum inarescit ulcus jam sanescens, hoc tradente Hippocrate, imminui consequenter aream atque ita sequi vicinam cutem. Illud autem ad unguem intellexisse visus est *Galenus, cum lib. 1. pharmac. particul. cap. 1.* scriptum reliquit; mens autem est, Galen. dixisse de contractione. Cæterum neque ita contrahitur ut tota coeat, verum alibi magis, alibi minus relinquit areæ; id est, spatii, in quo caro occalescit. Est autem & quando parum aut nil contrahitur, sed tota obdurescit caro in ulceribus, inquam, vetustissimis, & sæpe diruptis, in quibus scil. aut temperatura parum bona, aut natura minimè valet & cutis arens minime sequax est, ut in vetulis, contra vero in fæmellis, eunuchis, pueris; in quibus propter teneritudinem maximè distenditur cutis: inde autem est, ut adolescente corpore, de loco in locum abeat, & sæpe è fronte inter capillos transmigret & occultetur.

Crescentibus scilicet carnibus, ampliatur identidem cutis, quâ transpositâ cicatricem habente, evadere videtur cicatrix. Dices verò at quomodo mutant in adultis unguium maculæ locum? Sed qui hæc objicit, ut rationem meam priorem coarguat, videtur potius eidem favere; etenim quod statuerim, mutare cicatrices locum propter incrementa corporis, id etiam evenit impuberibus eadem augmenti ratione, si modo tamen augmentum dicere possumus unguium, non additamentum.

Traham nunc contemplationem in aliquem usum

usum atque videtur ex præpositis elici, cognoscique, cum veterem cicatricem ex ulcere reconcinnare, atque in meliorem firmam pertrahere velimus; haud semper licere; ut autem res planè intelligatur, sermonisque compendium fiat, exemplis agamus; fuerit ex igneo ambusta vel ex erodente causam, ulcus in cavo aliquo loco, videlicet oculi angulo interiore, inter extremas nares & infimam genam, gula, ala, poplite, digitorum interstitio, & infimis omnibus locis articulorum demum in loco quolibet mobili cuivis parti proximo.

Ad hunc modum Philippo Leonardo à Ricilliano dum sanescit ulcus confine interioris oculi canthi ad summum nasi depastum, uno plus digito transversum interim attrahitur, ita ut pinna naris ad superiora maximè deformem conspectum reliquerit.

Cogitant plerique posse corrigi deformitatem, si quà desinit cicatrix, inferiore loco concidatur & ulterius anteriusve resecta cutis extendatur: quatenus vacuo loco completo, turpitudo partis aut deleatur, aut emendetur. Hæc quidem consilia recta; si difficultas ulceris facti non esset; cum solidandi videlicet & uniendi, dum à violento distentum retrahitur: quippe, vel ad interiora vel retrò trahitur cutis; si hoc quidem sit, haud optatior confirmandæ cicatricis finis erit; si verò prius alterum, haud coalescet inducta plaga, ad minimum autem & summum partim hoc, partim illud erit, atque interim opera integra hovæ chirurgiæ; ita sc. perspicitur, necessariam cicatricariam prænotionem; & qualis ipsa sit naturæ notitia; quamve multum hæc pertineat ad efficacis chirurgiæ tractationes.

CAPVT LXIII.

De excisione profundiore quàm cutis altitudo sit.

SEd altioris quoque carnis excisioni, sicuti usu venit, non parcimus, cuius primum illud erit exemplum, si se unguis pollicis altiùs in carnem intruserit, nec medicamenta profecerint dolore urgente impeditorum affectuum, in his ergo ne differas portiunculam, quæ pone digitum excedit, rescissam abripere, ita equidem curatos à me permultos memini. In malignis item ulceribus, & quæ serpunt usque ad sanam partem exscindere peropportunum est. Ita equidem Andream Jonathasium, virum literis & probitate probatum, ab ulcere teterrimo tibiæ; Ita Fabium Columnam virum herbarum peritiam celeberrimum, à perniciosissimo femoris theriomate persanavi, ut alios interim taceam, qui sunt innumeri. Alterum exemplum esto callosi ulceris ac jam fistulosi, quod Hippolito Auriæ, sancto severinati adolescenti, Mutii Pharmacopæi Neapolitani filio, septem jam menses labore irrito, per medicamenta curare tentaverant nobilissimi chirurgi nostri; nos verò excisis latè callis & sinubus adapertis, intra dies 20. conglutinavimus.

CAP. LXIV.

De canis rabidi morsu.

NOn sunt in morsu rabidi canis sic grandia, ut exigua & scarificationibus similia timenda vulnera. Minoribus enim vulneribus multus universusque profluens sanguis veneni secum, (quod in minoribus non fit) partem aliquam educere potest. Auferendæ etiam à maioribus statim vulneribus solutæ à continuitate sua carnes, labraque vulneris acie ferri circumscalpenda, & si coëant, hamo volsellisve secanda sunt. In ambobus etiam contiguæ circumquaque partes profundioribus scarificationibus contodiendæ sunt, ut exiens copiosior sanguinis fluxus, veneni ad interiores partes descensum remoretur. *Hæc Dioscorides in lib. 6. materiæ medic. cap. 37. & Galenus l. de theriac. cap. 16.* quibus plenissimas suas suppetias tulit *Eustachius Rudius l. 4. de morb. occult. c. 14.*

CAP. LXV.

De excisione carnium emortuarum.

SIderata jam loca corporis tractare quidam consueverunt hodie leviter ac perinde; ut πλιώματα, livores, simplicesque collectiones & abscessus; quos si loco uno punxerint sic, ut parum humoris effluxerit, satis videtur, voluntque inde periculis omnibus occursum, ut polliceantur salvum hominem futurum. Porro id quod narro æstima evenisse Franc. Bellofilio Neapolitano sacerdoti integerrimo XL. jam annos, nato, cui cum ex hæmorrhoidis parcè fluentibus, abscessus male provisus & inde necrosis obvenisset natibus & inter fæmineo: peritissimi nostri medici crediderunt exiguâ ad abscessum apertura muneri suo satisfecisse. Ego verò cum afforem ad excisionem, utendum aliter scalpro, expediendasque vias omnes, & cum præsectione aliqua carnis integræ contendi sic, ut debuissem videri, convicisse. Nihilominus, ut homines medicinæ ignari gnarique, sunt semper ad lenem chirurgiam paratiores: vicit numerus meum decretum, sed prætergressum ad testes vitium languentem postridie stravit. Atque ita mea sententia comperta verax est, testibus ad eam rem Franc. Imparato, & Josepho Chirico non contemnendæ fidei medicis huius urbis. Ex hac narratione illud equidem velim, excisione & usque ad sanas partes tractandas necroses esse, quod plerique medici vel negligunt, vel non advertunt.

Historia. An. 1611.

Franciscus Imperatus. Iosephus Chiricus medici.

Admonitio.

Ad hunc modum equidem hoc anno seculi nostri 29. qui gangrænarum fuit ferax, viros Illustrissimos Ascanium Carraffam & Hartmannum Pignonum Marchionis Orioli germanum fratrem secundum tibias sideratos, à cæteris omnibus medicis, qui ante me curaverant, destitutos; & à necessariis conclamatos, summa cum civium nostrorum & visentium admiratione restitui, credo equidem à Deo singulariter adjutos: quamquam Pignoni necrosis obstinatior, cò processerat nullis medicamentorum auxiliis revoca-

revocabilis; ut fine τῶ ἀκρότητι ἀκμῆ servari non potuerit; Judicibus ad eam rem clarissimo viro Mario Schipano, atque aliis plerisque rem contemnendæ fidei medicis.

CAP. LXVI.

De excisione pericranii percussi.

CUm ictus in caput incidens os calvariæ pertegerit seu cum apparente fractura, seu cum contusionis latentisvé ruinæ suspicione, consueverunt chirurgi juniores, à Jacobo Carpo credo equidem edocti, quo pateat locus agitandis in ossis excisionem scalpris, pericranium inimico ferro dissectum vi unguium & spathæ millies hinc atque hinc impulsu facto duriore diducere, diductumque conservare, multo confarctu strepituvé. Id quod non fit sanè, neque fieri potest sine gravi doloris acerbitatè atque etiam inflammationis periculo, præsertim circa suturas, propterea quòd colligata pericranio crassa cerebri membrana communicatura sit postmodum. Super qua re meditanti jam mihi plus semel, visum est aliquando satisfuturum, si portio, quæ desideratur, ad vacuitatem exsecetur; quod cum facio in vulneratis plerisque omnibus, & tolerabilius, & tutius id comperi. Quam ob rem præceptum id pono, si ægro studeas tuto, sique tuam laudem ames, ut inverso scalpro portiunculam, quæ satis fuerit, rescindas. Porro commoditatem nonnullam, ut expedite rem conficias, & ne distractum aliquem committas, substrata exhibebit calvariæ durities.

CAP. LXVII.

De caruncula internæ palpebræ.

OCulorum interioris palpebræ laxa caruncula ex immodica pituitosi lentique humoris alimento gignitur non aliter, quam in uliginoso loco luxuriare muscus consuevit: Ad hanc igitur exequandam, quoniam valentia medicamenta prohibentur, quæ acria sunt & oculo propter inflammationem molesta, recisio sola probatur *Hippocrate rem indicante, l. de visu*, quæ res fiet, si notatam atramento partem superfluam eversæ palpebræ scalpro acuto rescindas habenulâ, qualis est, quæ *Vidii Florentini fuit doctrina in lib. 4. chirurg. cap. 10.* deinde adductas digitis oras vulneris acu consues, & medicamento, quod est ex ovi albo & pulverisato thure, oblines, proviso semper, ne subeat inflammatio. Ad hunc propè modum id vitii genus ab Ægyptiis nostro seculo curari retulit, *Prosp. Alpinus l. 3. de med. Ægypt. c. 15.* atq; ita etiam *Isaacus l. 9. pract. c. 26.* & hunc ducem insequens *Constantinus in chir. & Alsaravius Tract. 4. sect. 1. c. 12.* qui & duras palpebras etiam exscindi mandavit, *c. 4.* ut & grandines *cap. 3.* Diversam ab ista curatione protulit inter alios *Albucasis lib. 2. chir. c. 11.* atque illa est ut attracta caro inutilis eversæ, palpebræ duabus assulis, aut arundineis cannis magnitudine, quæ congruit, comprehendatur & constringitur vehementer, quoad tolerare queat homo; quibus sic urgentibus vinculis triduo cutis adstricta jam emortua vel sponte concidet diu morata, vel forfice rescindetur. Aliam & elegantem etiam curandi rationem tenuit *Guil. Placentinus in 1. chir. c. 11.* quæ est; si carunculam eam, cuius vitio fit, ut evertatur palpebra; secundum huius longitudinem acus quadrangula defigatur: quâ acu ad exteriora traductâ, sublatam rescindi, quanta per acum comprehensa fuerit, scalpro licebit; quâ jam reperactâ mox aquati oui spuma, ac trita bolo armenia vulnus curabis; deinceps vero suis aliis medicamentis.

Vidius.

Prosper Alpinus.

Constantinus.

Albucasis.

CAP. LXVIII.

De verrucis palpebrarum.

VErrucas palpebrarum medici abblanditores ac lenitores malorum, ne attrectant quidem, nedum exscindunt. Verum *Iulius Cæsar Arantius l. de tum c. 20.* discindit forfice & aquâ plantaginis alumine tinctâ, ne repullelet atque ut cicatricem citius obducat, madefacit. Concordat autem cum hoc viro *Ioannes Heurnius lib. de morb. ocul. 7.* & chirurgiam & medicamentum per omnia secutus. Ego, quod experimento confirmare possum, verrucam eiusmodi, quæ de superiore palpebra media propendens visus aciem obducto ad pupillam corpore offensabat; acu filum ducente transfissam, & fili ipsius jam traiecti capitibus utrisque leviter tractam scalpro acuto radicitus exectam, sulphuris olei momenta perussi spectatæ vitæ viro Marco Antonio Pectinato, quam 20. jam annos curandam medici dissuaserant gestatam ab hoc homine cum perpetua molestia.

Iul. Cæs. Arantius.

Ioannes Heurnius.

Historia. 1629.

CAP. LXIX.

De Excisione Aegilopis.

DEtrita atque extenuata putrido marcore cutis; & commodi nil operatur, manens & abducta, vitii fomenta minuit, necessariam medenti commoditatem, exhibens. Eam ob rem Aegilopem, cum tabefacta plurimum est pelliculæ excisione, per forficulam curare solitus sum, relictâ myrtiformi plagâ, quæ & medicatum omne, & ad effusum saniei percommoda est. Quod si firmior sit cutis interius procreatâ vomicâ, priusquam per se abscessus crepet; utile consilium fuit *Guidonis Cauliacensis, in tr. 4. doc. 2. cap. 2.* ut providè scalpello aperiatur. Ita etiam hoc viro prior *Aetius Tetr. 2. ser. 3. cap. 85.* Formam autem secturæ proposuit *Iac. Holler. Perioche l. 5. de comp. med. sec. locum*, quæ est, ut dividatur angulus in triangulum sic, ut apex trianguli versus radicem nasi, sedes vero & basis ad oculum vergant; Neq; super acerbitate est hæsitandum Apollonius, ait Galenus in ante notato loco nulla pharmaca ad ægilopas scripsit; Archigenes verò paucis enumeratis deincepsad curationem ipsarum per chirurgiam progreditur.

CAP. LXX.

De staphylomate, & aliis huiusmodi formis.

STaphyloma, quod Græcè dicitur, nobis est u-vi forme tuberculum; sic dictum, vel ob substantiam uvæ tunicæ, dilaxatâ vel ruptâ cornea procedentis, vel ex vitii figura, secundum quam parum elapsa Myocephalon, caput muscarum referens tuberculum facit: ubi verò palpebras transiliit, plurimâ factâ concretione μῆλον ma-lum æquivocum producit: quæ diserta Pauli est doctrina *lib. 3. cap. 22. descripta, quibusdem vir. cap. 19. l. 6. atq. Aet lib. 2. ser 3. cap. 33. & Celsus lib. 7. cap. 7.* §. 11. rationem hanc curandi staphylomatis proposuere. Simplicissimam Celsus, quæ est hæc; ad cutis ipsas radices per medium transuere acu duo lina ducente oportet, deinde alterius lini duo capita ex superiori parte, alterius ex inferiore astringere inter se, quæ paulatim secando id excedunt. Differens ab hac est Aetii Paulique curatio, solum in eo, quod acum alteri cum filo transgresso decussatim vel rectius cruciatim inserunt, retinendum, dum sectio per scalprum facta fuerit, atque hoc quidem eo consilio, quo lina tuto prope vitii radicem adstringantur. Quippe huic interdum basis est tenuior, interdum amplior. Priori quidem acus una filum ducens est satis ad basim commodè ad alligandam. Posteriori verò fixæ acus ad angulos rectos dispositæ requiruntur, atque ita rectè tum Cornelius, tum Græci duo chirurgiam hanc tradidere.

Paulus, Aetius, Celsus.

Discrepantes Aetii Paulique Celsiana administratio.

Conciliati Græci auctores duo cum latino

Præter hæc autem omitti non oportet, cum maximum staphyloma factum fuerit, ut extra palpebras transgrediatur & induretur ita, ut ipsa cornea circum callosa facta sit, & affectionem constringat: clavum appellari, quod per omnia clavo similis existat: quæ Aetii sunt verba loco ante citato descripta.

Cuius curationem eam proposuit *Celsus loco memorato* §. 12. ut ad imam radicem acu perforemus infraque eam exscindamus curemusq; deinde lenibus medicamentis inunctis.

CAPVT LXXI.

De Leucomate.

ESt leucoma græcè, quam albuginem dicimus latinè, cicatrix, quæ ex pustula vel ulcere relicta est in oculi pupilla; quæ cum altius occupet, quam superficiaria νεφέλια, tubercula vulgo medentes inutiliter tentant exterere medicamentis, sed hæc vel imbecilliora, vel valentia sunt, ita, ut humores convocent, atque interdum concrementum accruent. Huic etsi difficile videatur, in oculi bulbo scalpere vel excisum alienę rei tentare: Nihilominus magnanimi nostri medici chirurgique haud veriti sunt aggressum. Ex his *Michael Savanorola tr 3 c. 3. rubr. 15.* rasoriâ novaculâ docet utendum sic, ut suaviter propemodum de charta characterem purges. Aliter *Durantes Scacchus homo, ut e suis scriptis apparet, in re chirurgica non leviter exercitatus, lib. 1. subsid. medic. c. 19.* ubi nil alia profecere, unicum in desperatis, ait, auxilium est, ut scalpro callosum omne concrementum eximatur, hi tamen (acutè videris) ulcere vel vulnere cornea tunica fuerit, tota pervasa vitiataque, quo statu cum non reparari naturam deficiens substantia queat: inepti est prorsus opificis, rem haud aliquo pacto spirabilem, ut succusseram, attentare.

CAPVT LXXII.

De pterygio, sive ungue oculi.

ΠΤερύγιον, sive quod latinè dicitur unguis oculi, concrementum oriens ab angulo, quod nonnunquam ad pupillam quoque pervenit nervosæ cuiusdam membranæ substantia, consuevit hodierna die, per nostros homines medicamentis tractari, atque id quidem plurimum sine fructu, plerumque etiam cum longa afflictatione hominis & oculi inflammatione, præsertim, si maiora tentaverint ex hoc genere. Sed satius chirurgiæ subsidium imploratur, quod & tuto, & cito, & semel finituro dolore rem absolvit. Eam ob rem visum est operæ precium, chirurgicam hic exponere rationem, quæ ex Celso, potissimum est eiusmodi; utrique palpebræ supernè atque infernè habenulæ injicientur, oblitæ secundum extrema capita medico glutine, quale videlicet, faciei plagis invicem colligandis, impingi consueverunt; collam autem casei Principis Avicennæ pro certa sua firmitate judico potiorem; quâ jam materia resiccatâ, tum hominis humiliori sellæ adhærentis, capite resupino, tum à sellæ suprema transversa assula, tum à ministri manu sustentato, licebit palpebris habenas alterius adiutoris ope distractis circumscriptos ortum, & fines membranulæ pervidere, quibus cognitis in secando non erres. Interim apprehenso per hamulum ungue, acu recurva cum filo tenui, sed firmo retrahente caruncula transues, primum secundum naturæ corporis longitudinem, mox etiam secundum transversum linum alteram trajicies, quibus utrisque ab acu resolutis & simul læva sublatis distentam extra membranulam acuto scalpro circumsecabis, ut ne quid tunicæ vel anguli detrahas aut oblædas. Quâ peractâ jam operâ, tum ad destruendas omnes reliquias, tum ne coalescat quippiam: momentum salis in levorem detriti dat pulvisculi Paulus; commansum vero cum sale, cyminum, imponit Avicenna. Sed utriq; insuper ovi medicamentum: sed rosaceum ac violaceum addit, Arabs oleum, ex communi usu nostri lineas fibras aquato ovi delibutas superdant & obligant. Convenit autem ut rectè advertit Cornelius, oculum quotidie diducere, cavereque ne cicatrice inter se palpebræ glutinentur. Eâdem ratione tractare licebit & Clavos, quorum curationem idem *Celsus descripsit, l. eodem & cap. sed partic. 12.* Quam ego curandi rationem comperi felicem in Bartholomæo à Calabria Juscaldensi sacerdote literato rem spectante Paulo fratre docto, medico & Antonino Tardino medico curioso, atq; aliis.

Celsus.

Avicenna gluten a caseo.

Paulus Æginetas tritum in ponit, pterygio reseco.

Celsus.

CAP. LXXIII.

De tuberculo nasi extremi.

NAscitur in extremo naso tuberculum interdum quidem molle & rubellum (huiusmodi quidem

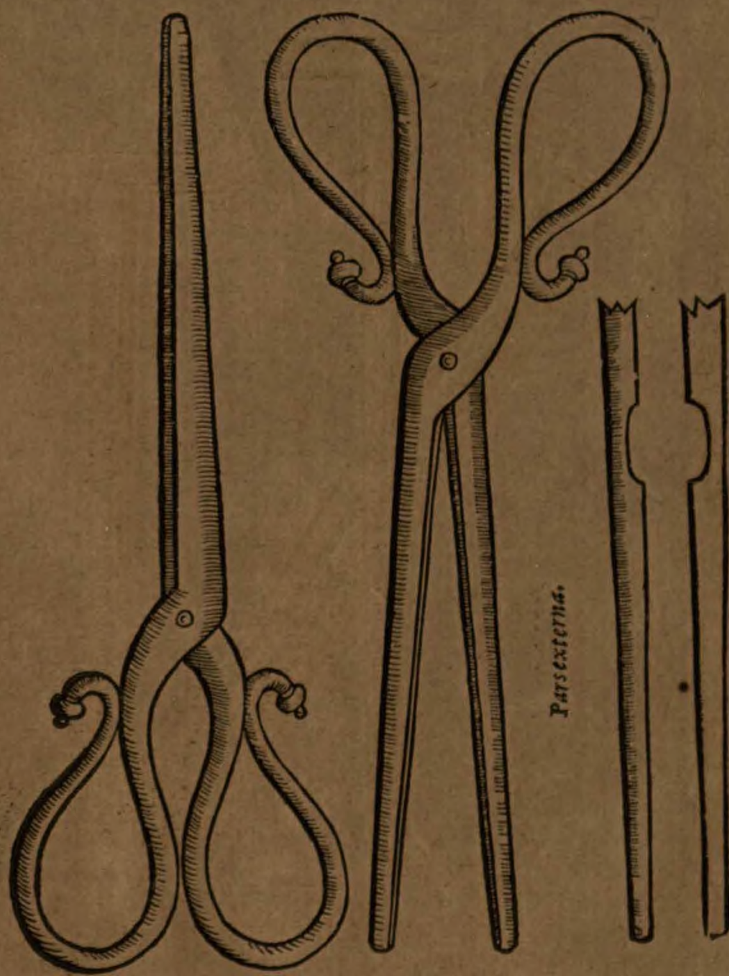
Historia. quidem mihi licuit vidisse, sed syphylium in Francisco Santorio Lycyensi) interdum durum & lapidescens, fuscoque colore sic ut aspectu se ipsum quasi referat malignum. Posterius hoc non oportet attingere nisi fortasse igne, prioris generis alterum amputare etiamvero licebit. Atque ea est excisio, quam primus proponit *Albucasis chir. par. 2. cap. 25. quod est de thelul.nasi*, sectæ autem particulæ curatio per repellentia, quæ communis mos imponit; per exiccantia atque adstringentia vult Arabs ille. Sed & Ægyptiis notam atque usu consuetam hanc chirurgiam testatus est *Prosper Alpinus lib. 3. medic. Ægypt. cap. 14.* *Albucasis.* *Prosper Alpinus per 105.*

CAPVT LXXIV.

De polypo naris internæ tuberculo.

POlypus quidem, narem opplens tuberculum, si cancrosus non sit, rectissime rescinditur; fili quidem adstrictu proposuit *Ambrosius Paræus in l. 6. chir. operis c.22.* sed non succedit id semper facile certior expeditiorque vis est scalpri: quo, si uti libeat, illud primum commemorabo de genere ferramenti, quod suasit *Iulius Cæsar Arantius in lib. de tumor. cap. de polypo*; Sunt autem forfices prælongæ, quarum ab ipso non delineatarum forma & pictura poterit esse hæc, *Hieron. verò* *Icon.* *Fabricius l. chirurg oper.at. c. de polypo*, suum quodam in medium protulit, instrumentum, quod diligenti partium examine cum veterum græcorum organis & administrandi ratione collatum modis omnibus præstantius gloriatur. In qua re duplici nomine reprehenditur, & quod formam eius minimè, quantum satis erat, depinxit, & quod illud sibi attribuit commentum, quod multo antiquius est. Mitto enim, quod Albucasis ad exscindendum polypum meminit tenacularum acutarum, *Græcus autor Moschion l. de passion. mulierum apud Harmon. Gynæciorum, c. 15.* quod est de atretis sive vulvis imperforatis, meminit instrumenti, ad rescindendos polypos, his verbis: Si autem pulpæ fuerint inventæ, in gyrum præscindendæ sunt ferramento illo, quo polypos tollimus, & ita sollicitè secandæ, ne aut vesicæ collum aut longationem tangamus, ne incipiat turpiter aut stercus aut urina exire. Hæc ille. Atqui istud organi, quo prædicta omnia præstari possint, multo diversius, quam quod proposuit *Paulus lib. 6.* non simplex, inquam, & spatha polypica, quam nominavit Alexander Benedictus alicubi: videtur, sed oppositi scalpri ex duobus ferramentis oblongis fibulâ supra medium sic inter se connexis; ut alterum adduci ad alterum possit & rursus reduci, quorum utrorumque altero extrema acies recurvo interne sibi invicem occurrunt sic, ut *Hier. Fabricius.* *Albucas.* *Moschion.*

Forfex cannulata aperta.

compressis in imo manubriolis aut ansulis quibus digiti immittuntur, ipsorum extremis, caro, quæ intra dictam utramque aciem intercipitur, præsecetur. Non ignarus huius organi videtur *Nicol. Florent. fuisse, qui l. 7. tr. 3. sum. 2. c. 20.* scripsit hæc. Deinde incide etiam (tonsillam puta putrem) instrumento cuius forma similis est forficibus, veruntamen extremitates eius sunt curvatæ ita, quod orificium utriusque earum est in directo alterius, acutæ valde, quæ sunt ex ferro Indo, id est calybe: & si non fuerit præsens hoc instrumentum, tunc incide eam cum spachamili acuto à parte una & non acuto à parte altera; Typus autem instrumenti Nicolini nullus alius est, quàm quem in novissime edito opere chirurgico Fabricii videre licet certaque mihi persuasio est ab ipso Nicolino hunc ipsum ut & alia plurima mutuatum Fabricium.

Hieronymi Fabricii plagium & frans. *Icon.*

Altera longe diversa fuerit forma cannulæ sub extremum aciei acutæ, quæ cum carunculam oblongam, circumplexa radices, imasque partes, contigerit, levi contortu licebit exscindere extirpareque, ad quem modum memini superius ex Galeno per quendam suæ tempestatis medicum verrucas atque myrmecias revelli solitas: quemque in modum etiam, nisi fallor, *Avic. lib. 3. fen. 3. tr. 2. c. 6. & c.* 11. planius declarans rasorio ferramento, qualis est embuba, id est, ut credo equidem in extremo acuta fistula: hæmorrhoidas, narium amputari commode dixit. Ad præscindendos vero polypos forfice cannulatâ; ea sit ex calybe aut ferro; rostrum habeat cannulatum rotundum, in superiori parte hinc inde coopertum: latera omnia operculi, & cannulæ acuta sint, ut præcidant, apprehenditur cannula polypu-, & à superna parte præscinditur, formandum autem pro polyporum crassitudine forfex omnibus extremitatibus cannæ acutus: figuram huius hic appictam damus talem.

Avicenna. Nostra administratio.

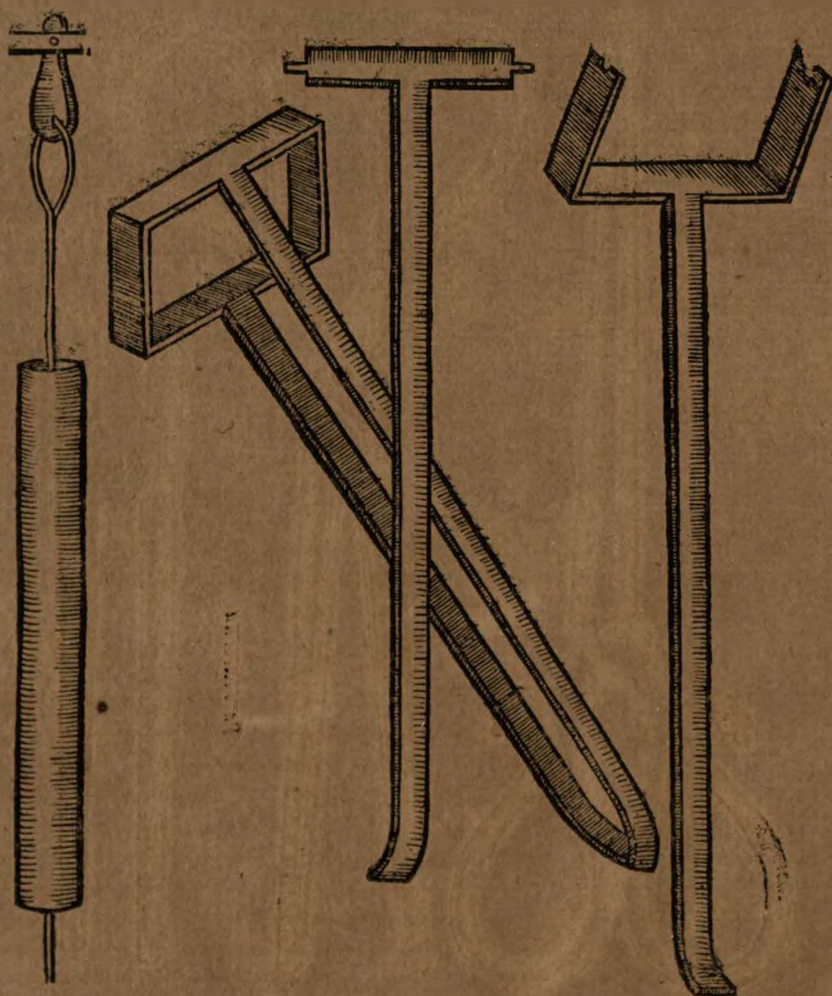
Licebit vero si crassior sit caruncula quam ut per fistularem hunc scalprum apprehendi queat ante per acum filum ducentem transui quo filo postmodum leviter attracto sic distenta caro laxa facilius subibit, cannulam per quam filum extra protensum manu continebitur in hunc modum, vide hic appositam.

Aliud ad incidendum ferramentum invexit idem vir *l. 3. fen. 4. tr. 1. c. 17.* quod est de cura auris obstructæ ex caruncula: vocavit autem cultellum spinosum fortasse eiusmodi quale monstrat pictura; Raspatorium appellavit *Io. Arculanus in 9. Raza ad Mansorem cap. 45. quod est de polypo.*

Alterum ad polypum instrumentum Avicennæ.

Jam vero utrâvis chirurgiâ peractâ, non alienum à negotio fuerit, si ante candens aliquod ferramentum ad rem accommodatum praeparaveris, ut si nimius sanguinis fluor coegerit, imprimatur. Atque hoc interventu fistulæ, de quo genere alias dixisse memini.

Chir. privata c. de fistulis & tubulis & in pyrotechnia privata c. de polypo & ozæna.

CAP.

CAP. LXXV.

De nodis labiorum.

NOdos granis erui similes, qui plerisque hominibus sub internis labii increscere consuevêre, scalpro scindere licet, ac trito alumine scissuras implere. Ita enim *Albuc. chirur. par. 2. cap. 27.*

Albucasis.

CAP. LXXVI.

De Ranula seu batrachio.

Ranunculi descriptio.

RAnula, Græcè dictum batrachium, tuberculum est sub linguæ vinculo nascens, materiâ constans variâ, siquidem interdum fluxilis & incoctæ substantiæ, coloris indefiniti, interdum hebetior caro inest, nonnunquam & coagulati lactis fortasse, qualis atheromatis est, materiam effluxisse testatus est, *Gesnerus hist. anim. l. 2. p. 51.* Hoc genus abscessus sectione curandum non approbarim, equidem aliâ, quam, quæ ab eodem; ut transfigatur acus primum per totum tuberculum, deinde scalpello vulnus augeatur, lavetur enim calidâ multa vulnus & deinceps adstringentibus curatu. Meminit huius rei, nisi fallor, *Constantinus Afer. Chirurg. cap. 36. & Iul. Cæsar Arantius l. de tumor. c. 32.* Proposuit & sub mento apertionem *Rembertus Dodonæus lib. observ. propr. cap. 13.* tutissimam confessus eam, quæ intra os fit incisionem. Nihilominus, ubi quid impediat quo minus internè commode fieri queat, scire licet tum, ut sub mento suppungatur, proximum esse. Illo quoque decipi non decet huius generis tuberculis tunicam inesse, ni fallit *Cornelius in l. 7. cap. 12. §. 4.* qui maiori sub lingua nato tuberculo membranulam, inveniri verbis apertissimis est professus. Nimirum ego, quam abscessum sub lingua inscribit, vocatque eo loco latinus auctor, illum ipsum in dubiè puto batrachium; Etenim quod scalpro apertum effuso plenè humore non curatur & recidit sæpe; propterea fit, quod nutricula membrana restitit. Illud igitur eo dictum accipe, ut efficaciter medentis non fallentis & reversoriæ chirurgiæ opifex, atque administrator esse velis.

Conr. Gesnerus.

Adversio.

Quamob causam excetta ranula redivivatedditur.

CAP. LXXVII.

De Glandulis faucium.

IVxta tonsillas carunculæ antiades communiter Græcis σκίγγοι privatim Hippocrati apud *Galenum in l. de glossis*, glandulæ nobis dictæ, si sic excreverint, ut transglutitus perspiratusque difficilis causę sint & pharmaca compressoria, quantumlibet strenua spernant, (concolores tonsillas & citra inflammationem molestam statuo) tum istæ efficacis chirurgiæ præsidio rescindi debent, quod ut percommodè fiat; æger in loco quam maximè sole collustrato, humili quantum oportet sellâ collocatus sic os diducat, ut vitium omne pateat, tum recurvis hamis prehensa glandula scalpro resecetur. Verum ea lege, ut ne funditus extirpetur, satis enim est; ut id, quod supereminet iuxta medium eius, quod præter naturam excreuit, amputetur. Secus enim excisionem altam molienti homini præsentem sanguinis profusionem expectarem necessum erit. Ad hunc fere modum *Aetius l. 2 ser. 4. c. 48. Cels. l. 7. cap. 12. Avic. l. 3. fen. 9. tr. l. cap. 11. Constantinus Aphricanus Chirurgices cap. 37. & ante hunc Isaacus lib. 9. pract. c. 28.* ante quos omnes Arabas Paulus Aeginetaancylotome instrumento antiadas secutonsillas exscindendi rationem docuit *l. 6. c. 30.*

Aetius.

Avicenna. Constantinus Afer. Isaacus.

CAP. LXXVIII.

De Columella.

HIppocrates *2. prognost. n. 24.* duos nobis columellæ modos descriptos reliquit. Alteram rubescentem rotundam humore veluti fervente suffusam, alteram albidam in longum diductam & pituita hebeti distentam. Illa quantum inflammatione sollicitat, tantum hæc strangulandi metu & vocis deglutionisq; impedimentis viget. Verum illa medicamentis & his refrigerantibus ac repellentibus est procuranda, hæc verò chirurgiâ tractanda, tum eiusdem Hipp. *oraculo lib de affect. n. 4. & lib. prognostic. & l. 2. de morb. c. 29.* (licet eadem re scripta est contra dict. à Rorario, quam legito) *tum Gal. Isag. c. 18. Aetii ser. 8. c. 41. Pauli l. 6. c. 31. tum Albucasis l. 2. c. 37. tum Avic. l. 3. fen. 9. c. 14 tum Isaaci l. 9. pract. c. 42. & Constantini Aphricani in libello chirurgiæ c. 38. Guidonis Iuberti, Ambrosii Paræi* & quorundam doctissimorum hominum, testimonio. Plures ego prædictæ curationis felices historias conscripsi, *in lib. Physico chirur. c. 12.* curationem & instrumenta cum reliquis observationibus & cautionibus ab Ambrosio edisces & a *Nicolao Godino l. errorum, chirurgicorum.* Illud equidem instrumentum addere possum quod attinet ad forficem polyporũ, quam alibi depictam exhibuimus, mire ad hanc rem accomodatam esse. Cęterum & ustione præcidendã columellę rationem suo loco posuimus.

Columella duplex.

Quæ medicamentis; Columella. Quæ chir. tractanda.

Nicolaus Godinus.

CAP. LXXIX.

De digiti, qui vitio subiectæ cicatricis extendi non potest, curatione.

ALiquando accidit, ut altâ super ulcus inductâ cicatrice curvus digitus restet & extendi minime queat, tum igitur, ubi nullo nervi vitio certum est noxam evenisse, sed cutis callosæ nimium renixu, huius primum tota cicatrix exscindenda, deinde rectus digitus ad novam cicatricem producendus, quod ex *Celso fere didicimus l. 7. c. 32.*

CAP. LXXX.

De enteroceles excisione.

ENteroceles (intestinales ut dicunt Herniæ) chirurgicâ curatione duplex est, altera quæ cum execto teste, altera, quæ eodem incolumi conficitur. Hanc nos posteriorem tradimus ex bonis autoribus propositam; *ex Aetio l. 4. ser. 4. c. 101.* & novissimè ab *Hier. Fabr. tum l. chir. operat. tum l. de tumor. c. propriis*, quæ est hæc, locus intestini irruptione extumescens homini stanti, qui spiritum retineat, atramento secundum omnem sui circumscriptionem notatur. Mox superassere strato eidem & deligato, minister imum abdomè comprimit: Chirurgus manu lævâ cutem atramento notatam quam maximè licet attractam ac secundum eiusdem prehensæ fines, cum membranis ad vaginale usq;, vasis servatis spermaticis amputat: mox acu firma inflexâ linũ item firmũ crassiusq; trahente, cutē simul cum membranis & vagina-

vaginalis seclusis vasis, consuit & constringit, imposito primum ovi glutine cum pulv. sanoticis & terebinthinâ denique empl. barbaro vel simili finitur in quiete homo ad suum cicatricis inductum, denique ceratum adstringens Arnaldi cum subligaculo gestandum iubet, ad extremam usq; loci firmitudinem.

CAPVT LXXXI.

De adenis putridis inguinum.

ADenas in contagiosis inguinum ulceribus avellanarum è complicatis calicibus extantiū more turgentes humore multo circum lento plerique medentium consuêre sinere, sic, ut longū carnis super inductum morentur, sed tædiosa res est, ac multoties morbus ex diuturno decubitu concitat. Quam ob rem si tenui sint pedunculo, maximè si circum virus alluat ab his glandulis altum; consuevi equidem in nostro nosocomio forfice decutere: Nempe si per aliquot eximios professores integriores cædem, quales sub strumis sunt, eximi consuevêre, quantum utique confidentius marcescentes sint detrahendæ? quod si sanguis multus effluxerit, aut si reprimendæ putrilaginis gratiâ sic expedire videbitur: tum non parcemus inustioni, porro sanabitur ita liberius maturiusque homo.

CAP. LXXXII.

De testibus semicorruptis.

OCcupat & testes aliquando putredo seu rectius marcor quidam & sideratio profecta potissimum à causis externis, quæ sunt ictus, contusio, frigoris extremi vis atque alia; ex gangrænâ quoque scroti detectos testes vidi in perniciem actos; ex quibus omnibus causis homines male affectos curavi incurabilium valetudinario propè innumeros, quorum nunc enarrabo paucos, qui memoriam non fugerunt, Primus Josephus de Tocco monachus idiota montis virginei, alter Franciscus Mansus; Tertius Annibal Politianus ex civitate Tronthi in Samnitibus. 4. Franciscus de Leone Martinensis qui etiam septuagenarius afflictiones istas superavit; quintus auriga quidam Capuanus, quos omnes feliciter excisione servatos noverunt tum medici nosodochii nostri, tū religiosi Patres assistentes infirmis.

CAPVT LXXXIII.

De calli Lepidoidis excisione.

OB calculum cæsus puer, cum vulnus agglutinari haud potuisset, margines eiusdem calculo occalluerunt, urina se semper inde excreta unde factum est, ut alterius chirurgi industriâ, labiis crustaceis vulneris recruentatis exectisque calculiformibus oris, id ritè postmodum coaluerit atque urina per suum meatum profluxerit, ægro integre restituto. *Ioannes Centimano lib. de calcul. human. corpor. cap. 11.*

CAP. LXXXIV.

De Racosi scroti abscessu.

SVbnascitur scroto tæda quædam & apostemodes cutis eius laxatio, quam Paulo quidem rhacosis, id est, detriti panni modo lacer abscessus, Avicenna v. Mellif. cuius meminit & *Ioannes Manardus l. 7. epist. 2.* Accidit autem affectus, multiplices ob causas ex internis quidem est quælibet Hydropis species, cachexia, inflammatio spontanea partis eiusdem, aut proximus ex inde abscessus; potissimum autem perinæi & vesicæ & huius canalis carunculæ; gonorrhæa suppressa. Eiusmodi quampiam curavi nuper Vincentio Petrosino pileorum opifici concinnatori, cuius Historiam alio loco retuli.

Ex causis autem externis est frigus intensum & in solo decubitus, ex qua causa laborantes plurimos milites regios, qui in arce navali iacuerant ad Verruvianam obsidione mittendos & interim ad valetudinarium nostrum delatos curavi feliciter; Anno ni fallor 1627. Curandi autem ars & providentia est prius, quam omnino denigretur pars omnis; forficibus acutis vitiatam cutem præscindere.

CAPVT LXXXV.

De callo matricis.

CLauditur orificium matricis interdum ex vulnere aut ulcere relictâ cicatrice, interdum ex causis interioribus facto callo: ob quam clausuram mulieres viris usæ, aut semen recipere, aut conceptum infantem parere nequeunt. Cui vitio impedimentoq; tollendo patefacto per dioptram sinu pudendi, callum in medio dividimus & ex utraque parte initio tenente latius proscindimus, ne naturalibus cicatrix curata iterum orificium claudat. Ita ferè *Meschion in Harmonia gynæc. c. 15.*

CAP. LXXXVI.

De pterygomotis & cristis vulvæ.

INterdum ex lento quodam humore affluente in exteriores particulas vulvæ subnascuntur pterygomata, id est, ala, sive ut aliis placet, gallinaceorum cristæ; quæ pudendum uteri sinum sic opplent & obstruunt, ut masculei seminis in coitu necessariam immissionem intercludant. Quam ob causam præscindenda hæc impedimenta, venerisque bonæ offensamenta quisque videt. Forficibus igitur & scalpris præsto fueris & pari curâ, qualis & in aliis hoc genus vitiosis vulvæ concrementis proposita fuit. Meminit autem & huius rei *Renerius Solenander consil. 15. sect. 5.* Historiam ab experto adiungens.

CAP. LXXXVII.

De Thymis, ficis, verrucis, acrochordonis & hoc genus.

THymos, & ficos & verrucas, atque alia id genus tubercula, tum in vulva, tum in pene, à viscido & lento quodam humore profecta, quoniam præter turpitudinem & fœtilitatem, detrimentum etiam aliquod naturalibus functionibus afferunt, prompta manus chirurgica iustam ad naturam omnia redigens eximit excisione, quam rem & *Galenus lib. Isagogico c. 18. F. Albuc. chirur. p. 2. c. 56.* magis autem abscissionem properabis si fici sint cancrosi, quales curasse se perhibet generosissimus, si quis alius Chirurgus *Fabricius Hildanus observat. 2.*

Verrucas autem, acrochordonas & hoc genus, ut comprehendi queant, prius circumfodit, mox ferreis forficibus ad hoc factis extrahit *Constantinus chirur. c. 17. & ante hunc Isaacus lib. 9. practices cap. 18.*

CAP.

CAP. LXXXVIII.

De fissuris sedis & condylomatibus.

CVrationes horum primum quidem fiunt per medicamenta, dilatatâ vero curatione dum & indurantur & callosæ fiunt affectiones, chirurgiam adhibere oportet ita, ut in condylomatis quidem æger commodè locetur & ipsum condyloma volsellâ distentum funditus exscindatur, in fissuris autem ut callosa rimæ labia deradantur quo supina ac recens ulceratio fiat ad facilem curationem. Post chirurgiam consequens curatio primum est suppuratoria, deinde repurgatoria, postremò ad cicatricem perducens. *Aetius tetrab. 4. ser. 2. cap. 3.*

CAP. LXXXIX.

De rimis in pudendis.

RImæ ac fissuræ in præputii summitate fiunt, quando angusta ea existens violenter reducitur; Ruptis autem corporibus inflammationes succedunt & dolores intenti. In principiis igitur rima dum recens est, cruentatur, antiqua vero callosa fit & rursus cum violenter disparatur rupta rursus cruentatur, proinde ad curam festinare oportet: ubi vero antiquatæ fuerint & callosæ factæ curationem distulerint, nihil proficientibus medicamentis, confert cutem abducere & callosa rimarum labia supino scalpro, quantum eius fieri potest superficiariâ sectione diducere. Resupinatæ enim & recentes factæ rimæ ac fissuræ celerrimè sanantur. *Aetius Tetrabl. 4. serm. 5. cap. 14. ex Leonida ipse.*

CAP. XC.

De alarum pudendi muliebris abscessu.

ADnascitur interdum alis pudendi muliebris tuberculum principio pusillum, deinde magnis incrementis augescens, molle est, concolor, contrectatu modisque omnibus ferinè indolens. Quod equidem ex modo dictis indiciis & ex contenta materia ad œdematis genus, in quotquot vidisse licuit, retuli, abscessus nomine, censuit *Aetius l. 16.* incertum autem, suppuratorium an anomalum, seu cysticum quæ nostra est appellatio, noluerit; desiderabatur hæc quidem explicatio, verum ego suppuratorium haud quaquam interpretor, nam sectio in his sublaxis præsertim locis metu fistulæ neque omittenda neque differenda est, sicut nos monuit *Hippocrates & ex eo Paulus lib. 6. c. 34.* atque (quod mirum est) abscessus, cum versus sedem declinarit, vitandam sectionem cavit Aetius. Quare, ut contradictio nulla sit; haud suppuratorium interpetrabimur, verum enimvero cum cæteri generis constituitur abscessus, ex alio difficilis fit sermo his; quod è sectione abscessus, qui ad ani loca declinat, timendam fistulam indicat, verum cum rugosa loca causatur, id ego sic accipio, ut rugositas sit ista ex coalitu membranicarum, particularum futuro, vel saltem non sine hac naturalis locorum implicatio sic remini scetida; confirmatur id amplius, quod cum sectionis culpâ malum maius expectandum sit, abscessus, qui gestatu gravis eâ parte, rescindi negligitur, sed quæ mea fuit observatio referam: Scorticulo propendebat in labio pudendi minoris pineæ magnitudine tuberculum basi minore, quam extremo altero pendulum, qui uno iam anno sic ex parvo extumuerat: fœmina licet trepidans partim metu vastioris incrementi, partim molestia mali præsentis urgebat ad demolitionem; constrictum vinculo die uno ac tantum non stupefactum postridie resecui cute circumplexû crassissima plus media digiti latitudine, internè concrementum maioris aut visci modo pallidum, non admodum multum, memini præputia propendula venereâ lue affectorum insecta vel execta, talia vidisse percuratum de more ulcus coalitum est, infra triginta dierum curriculum.

Aetii sententia quæ vere.

Aetii fistula timentis ratio.

Historia atque observ.

CAPVT XCI.

De moro.

SÆpe genus tuberculi quoddam nascitur à similitudine, morum nominatum; quod excoriare per scalprum oportet & cum succo aliquo usque ad multam sanguinis effusionem fricare, sanguine vero deterso pulvis, quid mechimeò dicitur, superponatur. Deinde butyro bovino mundificatum cum unguento de ærugine æris curetur. Ad hunc modum *Isaacus Israelita l. 9. Practices cap. 34. & huius loci compilator Constantinus Afer l. Chirurg. cap. 31. Meminit & mori per exectum feliciter curati. Phil. Ingraff. l. de tumor. p. 264.*

Isaac. Constantinus.

CAP. XCII.

De clavis pedum.

INter minora omnia vitia tædiosissimi sunt clavi pedum, quibus nimirum innitimur perpetuo stantes; sedentes ac ambulantes; hi quidem si emolliri aut discuti possint, medicamenta nos in pharmaco chirurgico proposuimus, ad manum tamen chirurgicam spectat eorundem revulsio, qui tum scalpro rescindantur ut *Felici Platero visum est tr. 3. tit. de extuber. p. 393.* tum si fuerit opus fungo ignito, deurantur, ut placuit *Albucasi chir. parte 2. c. 8. & I. C. Arantio l. de tumor. c. 68.* His addo, si comodiore velis istorum resectura defungi, memineris, ut acu ferrea flexili ac longa primum hos transfigas, deinde attractos ad superiora, sublatos sic exscindas, via enim uteris comodissimâ.

CAP. XCIII.

De Nymphotomia.

NYmphotomia Græcis, latinis est præsectio nymphæ particulæ excrescentis è muliebri pudendo. Cuius naturam cum multi nostrorum variè interpretentur & opinentur; est ferme necessarium id rei decerni monstrarique diligenter, ne vel in consilio capiendo vel in opera agenda turpiter aberremus.

Difficile autem inter universos ita multum dissentientes, sive Græcos sive Arabas sive asseclas posteriores legeris, certam assequi sententiam: adeo sc. & rem obscure ieiuneq; tradiderunt ac diversè rem protulerunt descriptione substantiæ, formæ & figuræ, magnitudinis, usus, ort⁹, loci, &c.

Itaq; neq; deliberat Aetius musculosa ne sit, an pelliculosa substantia: utramq; vero vult Hieron. Mercuri-

Mercurialis: Naturæ consentaneam & mulieribus omnibus communem arbitratur G. Fallopius: monstrosam & raram quales Hermaphroditi sunt, censet Andreas Vesalius: sunt qui sinceram & integram, ut Fallopio adhærentes quidam à Schenckio producti; sunt, qui graviolentem & ulceratam, viri perperam Hippocratem interpretantes.

Nonnulli peni cuniculo parem, nonnulli excessu maiore, quique penem virilem æquare æstimant, aliis figurâ columellæ, aliis colli anserini. Plerique in mortuis observari rectè; quidam in obitu vanescentes asserunt. Ad summam de una re ambiguitas est tanta, ut nihil non opinari possis. Nempe (quod de hymene evenit) & in viventibus eiusmodi partim raritate non visere, partim verecundiâ non licere, in mortuis vero abolitas & cassas has partes ut vix vestigia mansérint, adstruuntur. Nos, quo ad nostræ virili portioni, licet accurate rem vestigabimus & quæ verior possit esse sententia tum ingenio & ratione, tum scriptis nobiliorum innixi, proferemus. Scripsit inter omnes hac de re plenissimè licet, etiam concisè *Aetius Amidenus Tetr. 4. ser. 4. cap. de vitiis uteri*, sectione carnis pelliculosæ proposita, cuius administratio postea refertur: Accessit proximè ad hanc sententiam *Paulus l. 6. atque Albucas. l. 2. c. 71*. Crescit autem hoc autore adeò caro, ut colem virilem æquet & satyriasin inducat intolerabilem tabefactumque etiam corporis.

Convenerunt isti omnes in exscindenda re non inutili solum & ociosa, sed incommoda & permolesta; ita scilicet alienum & præter naturæ modum incrementum illud carnis æstimarunt. Contraria sententia *Gabrielis est Fallopii obseru. anatom.* non qui de amputando aliquid decreverit, sed qui naturalem hanc partem & sexui fæmineo communem arbitratus fuerit; dissentiente tamen ac repugnante *Andreâ Vesalio, qui in Examine observ. Fallopii, anat.* contendit aut monstrū aut morbum hunc esse. In qua quidem controversia certe inter omnes momenti maximi dijudicanda, non desunt quidam, qui Fallopio faverint; è quorum numero est Jo. Coiterus & Germanus quidam vir alius, cuius observatio *à Io. Schenckio l. 4. tit. de part. genital. mulierum* est recitata; sed aliquanto plures sunt, qui Vesalio adhæserint; è quibus est *Hieron. Mercurialis, l. 4. de morb. mul. cap. 13.* & hunc imitatus sequutusque suppresso nomine autoris *Ioannes Schenckius indicato iam loco*.

Nobis, si licet id, quod sentimus, liberè pronunciare, statuendum ita videtur quod ad Fallopium, qui rem inter omnes maxime implicavit novâ opinione naturalis clitoridis, structuram huius vix in una aut altera fuisse ad asserendam eandem experimentatam. Mentulæ autem muliebris duplici nervo cavo & spongoide, atro ut in viris sanguine referto, musculo & vasis excurrentibus, glande & præputio constantis molimen, quali quibusvè usibus paratum ad necessarias tantum res semper curante natura? R. Columbus, qui præcipuus item fuit anatomicus cum duriusculum & oblongum hunc processum tactu etiam tractabilem delectationis venereæ sedem retulerit: nihilominus Fallopianas istas particulas haud agnovit. Processit adeò opinata hæc constitutio virilis in mulieribus: ut ad memoratas alias omnes etiamnum testes peni subiectos & spermatizantes crediderit *Alsarabius tr. 25. cap. 19. & 21.* Memorat quoque de tribadis Bassa & Philenide Martialis, de Sappho alii: sed monstrosa sunt hæc & minime naturæ bene ordinatæ consentanea.

Rectè igitur Fallopio contradixit Vesalius. Quoniam naturalis nymphæ pars excrescere morbo, quibusdam fæminis meridionali sub plaga cœli natis interdum solet; providentia fuit Ægyptiorum, quemadmodum in masculis infantibus pelliculam hanc, in puellis amputare quam ob causam gentis illius ritu faciendam hanc sectionem docuit Aetius & mutuatus ex eo, ut facile apparet, Paulus Aegineta, cuius sectionis administratio brevissimè descripta, hæc esto fœminâ supinâ decumbente, sic, ut è lecto abductis clunibus diductisque cruribus medenti commodam se offerat, manu læva vel hamulo acuto prehensam nympham, dextera per scalprum rescindes providus hæmorrhagiæ quam alioquin evenientem præparatis ad hanc sistendam medicamentis comprimes; cautus item ne altius secando in vesicæ collo rhyada, provoces. Mirum autem non tractatam hanc tractationem à nostris neotericis qui libros operationum Chirurgicarum reliquêre.

CAP. XCIV.

De cauda vulvæ.

A Nympha modo descripta diversum in vulvæ foribus concrementum Græci fecêre τὴν κέρκωσιν, quam nos vocabulo quo licet, indicabimus. Cuius inter omnes primus *Aetius meminit l. 4. serm. 4. c. 104. & post hunc Paulus l. 6. cap. 7.* apud quos viros est κέρκωσις, carnosa quædam substantia ab uteri osculo prodiens & pudendum muliebre replens, quod aliquando exterius progressum caudæ figuram refert. Tollitur autem Aetio autore, si caruncula prominens forcipe distenta, tota ex basi resecetur, sed hic video desiderari discrimen, quo nympha caudaq; discernantur, ad invicem; quam rem quidem minimè declarârunt antiqui; neoterici vero ad hunc modum distant, *inquit Ioannes Varandæus, lib. 2. de morb. mul.* quod cauda sit germen quoddam penis virilis instar, mediæ crassiorique, particulæ pubis incumbens & ad vesicam è regione spectans; nympha vero excrescentes sunt carunculas circulares & fungosæ, utrinque ad latera pudendi muliebris assidentes statim, ut rimam labiorum instar aptius concludant, atque urinam effluentem quodammodo dirigant. Vbi autem nimium excreverint, ac propemodum induruerint suâ importunâ magnitudine, concumbentibus, viris sunt perosæ. Planius vero *Hercules Saxonia lib. 8. Panthei medicinalis cap. 7.* quid sit utrumque definiit; est nympha incrementum præter naturam cuiusdam partis in extremitate superiori pudendi muliebris ex substantia partim

Ioannes Varandæus.

quidem membranea & cartilaginea, partim etiam musculosa virilis mentulæ formam referens, habens in extremo glandem, quæ perinde ut viris erigitur augeturq; sic, ut fricatrices hæ mulieres virorum officium subire valeant. Cauda vero est incrementum carnis præternaturam, quod os vulvæ occupat, interdum autem tam multum excrescit, ut caudæ in modum extra promineat. Distinguuntur autem, inquit, hæc inter se, quod cauda universum foramen occupat, est tota carnea, non erigitur, delectionem non affert ac tota est præter naturam; Nympha verò cum parva est, naturalis omnium est, in superiore vulvæ parte interna prope orificium meatus urinarii, ubi alæ invicem committuntur. Aliter utramq; rem discriminatus est *Hieronymus Mercurialis l. 4. de morb. mulier. c. 13.* qui dicit utrumq; morbum esse quidem in aucta magnitudine verù distare locis: porro nympha supra vulvæ alas, ubi pudenda committuntur & quâ meatus extat urinarius, augescit; cauda vero in orificio pudendi concrescit. Deinde alterum inferius, idem vir ait, esse hos quidem affectus in numero & in via, discrepare tamen Symptomatis; nempe sub nympha depravatur coitus functio naturalis; quando videlicet concupiscitur hæc amplius, quam par sit; sub cauda vero impeditur introitus, exitusque seminis naturalis.

CAP. XCV.

De carneo concremento vulvæ osculum præpediente ex Lanfranco chirurgo.

ALiquando mulieribus sive conformationis vitio sive accidente alio fit, ut caruncula obstipet osculum nunc mollis & flavidior nunc membranacea & lacertosa. Posterior hæc ita plerumque increvit, ut & fæminæ sit tædio & concumbenti viro sit offensamento, quo minus rem perficere queat. Reiectam hanc aureo cautere licebit, reprimere leviusculè; carnosa vero & mollis tum ferro tum igne attingetur.

Si admodum solida sit & nervosa, quæ mentulæ virili respondeat, atque etiam contrectatum arrigatur, consultum est ut chirurgiâ minime tentetur. Porro maius fuit naturæ, procreantis erratum, altiusque vitium, quam ut humana cura revelli queat.

CAP. XCVI.

De Caruncula vulvæ aureta.

IN vulvæ lacuna, humore & fluxibus alienis semper scatente, varia sæpe visuntur concrementa, inter cætera carunculæ, de quibus mox dicturi sumus. Primus earum meminit *Hippocr.* *qui lib. de natura mulierum prodidit* hæc; si in pudendis grave olentia fuerit, columna innascatur & dolor affligat, dolorem quidem sedabit apii semen in vino datum, graveolentiam verò anisium eodem modo. Columnam vero abscindere oportet: Rursus autem *& in l. 2. de morbis mulierum F.* si columella inquit, in pudendis nascatur, dolor obtinet, cuius medela est apii semen. Columellam verò resecare oportet. Hæc quidem Carnarii versio fuit. Cæterum κίων haud columella est Galeno Glossarum Hippocratis expositori, qui ait, κίων Vestiolarum est congregatio, quarum unaquæq; κίων nominatur *in fine lib. de morbis mulierum.* Quæ cum dixit, admirationem fecit & *H. Stephano Thesauri Græcæ literaturæ autori & Anutio Foësio, Oeconomiæ Hippocraticæ scriptori,* quærentibus quo pacto possint hæc Hippocratis sententiæ congruere, quæ maximè dissentanea atque aliena videntur. Itaque prorsus hæc accommodare diffisi mirè respuerunt. Mihi videtur nomen hoc polyremum à Galeno explicari, atq; ubi partem ad bestiolas illas attinentem enarravit, cæterum ubi corporis particulis impositum significatum exponere instituit, loci lacunam esse factam à librario, est autem defectus à postrema dictione (nomen est) supplenda igitur, hæc quoque gurgulioni laxato & pudendi muliebris carunculæ communis. Ad hunc modum perfectus redditur sensus & nullum in Galeni exegesi relinquitur absurdum, aut à glossa Hippocratis alienum. Justior animadversio esto in *Hieronymum Mercurialem lib. 4. de morb. mulier. cap. 13. & in Ioannem Schenckium in oper. obser. medic. tit. de partib. genit. mulier.* opinatos colummellam hanc vulvæ ab Hippocrate descriptam mentulaginem esse muliebrem, de qua disputavimus ante. Verum quid mentulago sit, quæ doleat & grave oleat & quæ medenda per pharmaca Hippocrati videatur? longe diversa hæc & toto cœlo dissita videtur, sed aliorum etiam eius rei historias audiamus. In summitate pudendi, quâ clitoris extat, carunculam spongiosam, cute intectam, venisque obsitam collum anserinum crassitie & longitudine referens radice tenus in pudendo extenuatam indeque ampliatam vidit & scripto prodidit *Felix Platerus apud Ioan. Schenckium.*

Huius quoque vitii parem conscripsit *Phil. Ingrassia l. de tumor. præt. nat. p. 273.* Informis item Carunculæ in vulvæ primo aditu natæ meminit *Mochion in Harmonia Gynæciorum c. 15.* cum inquit, ex orificio matricis carnem quandam emergere & tantum excrescere, ut expleto orificio colloq; Matricis, aliquando & foràs hæc excidat & hæc quoque tribus digitis in initio apprehensa ferramento radicitus tolli potest. Huius quoq; modi videtur fuisse hæmorrhois vulvæ digitali longitudine quam descripsit *Hali Rhodoam comm. in l. 3. microtechnes t.* 177. per hæc verba, vidi mulierem quæ est usque invita, & nata erat intra vulvam suam hæmorrhois longitudine digiti indicis & eius grassitudinem habens, donec prohibuit virum posse coire cum ea & rogavit me inciderem etiam & curarem ipsam & non fuit mihi conveniens facere illud, quoniam ipsa habebat principatum in mundo & censum multum & vir eius est unus Rex hodie, &c. quæ ille perperam autem hanc hæmorrhoidem uteri communem interpretatur *Hieronymus Mercurialis l. de morbis muliebrib. c. 13.* Descriptæ iam apparuêre diversæ carunculæ & concrementa, circa extimam matricem, siquidem igitur eiusmodi aliquid occurrat tibi, fæmina conquerente rem alienam: huic non lentus eris adesse ope chirurgiæ levatrice. Superfluum quidem si vitium concedetur, filo adstricto stupefaciens aut rescindens, sive scalpro celeriore amputans & exstirpans. Vnum caveris & studueris, ne per dissectum profusio præsertim sanguinis consequatur,

sequatur, cui tamen evenienti; compescendæ medicamenta quidem adstringentia multigena præpotentia sæpe, sed ignis explorate succurrit. Dicemus autem & de carneo concremento vulvę osculum præpediente suo loco.

CAP. XCVII.

De utero prolapso.

Iam vero cum uterus diu prolapsus ac refrigeratus est, ita, ut recessu inemendabili spem restituendi sustulerit; proposuerunt experti viri, ut absinderetur: sed hoc vinculo, quod excedentem partem complexu arcte constringeret, ita, ut tabefacta portio elaberetur, ita *Franciscus Rossetus in l. de part. cæsa. sect. 4. cap. 5. & Iacobus Hollerius libro primo de morbis, inter. c. §. 7.* quin etiam qui putredinem non inierit, sed desperatæ restitutionis iam sit, excidi debet & resecari ad vivum, addit *Ludovicus Duretus in enarratione,* neque enim, inquit, uterus pars est ad vitam tuendam necessaria. *Ita etiam Anton. Benivenius lib. de abd. morb. caus. cap. 11. Guil. Brixiensis & Marcus Gatinaria in 9. Razes c. isto* qui luculentam eius rei narrat historiam: *Nicol. Florent. ser. 6. tr. 3. c. 26. Iacob. à Carpo in Isagoge anatom.* re per ipsum confecta, quam vidisse præsentem testatus est *Io. Langius tom. 2. epist. 39. Iacob. Sylvius l. de mensib. c. de uteri præcipit. Christoph. Vega aph. 18. c. 8. & l. 3. artis medic. sect. 3. c. 10. Ludov Duretus in Hollerii c. 57. Ambr. Paræus l. de hominis generat. c. 41. Casparus Bauhinus in append. ad Rosseti l. de partu Cæsareo. Hieronym. Mercurialis l. 4. gynec. 21. & Laur. Scholzius suis in observationibus, Andr. à Cruce l. 5. tr 3. c. 4. atque alii adhuc complures. At Andreas Cæsalpinus l. 8. art. medicæ 24.* testatur complures, quibus recisa fuerat hæc pars, non solum sanatas, sed & concepisse & peperisse; Restant & qui faverint autori, Græci clarissimi, hique sunt *Aetius tetrab. 4. ser 4. c. 26. & Aegineta post. hosce l. 3. c. 72. & l. 6. c. 88. & ex Arabum familia Avenzoar, in l. 2. suæ medicinæ cap. 4.*

CAP. XCVIII.

De pedibus cum ulceris quodam genere tuberosis.

Observavi equidem aliquando ab ulceribus dispepticis, quæ diutius orta sordem condunt nec exterguntur; illa sic ali proprio vitio, ut crebro altoque tubere extumescat pars, pedes potissimum, ad quos proclivi delapsu præcipites irruunt humores graves & crassi de superioribus expulsi. In his igitur nihil melius, sive cum dissectu, sive secus ignis vim experiri, quo quidem uno haurias exiccesue quod curationi obluctatur; Nempe mihi Franciscum Mæum Calabrum Cassanensem ex hoc vitio in nostro Incurabilium Nosocomio medenti felix hæc curatio obtigit.

Ignis præstantia singularis.

Historia. Anno 1627. Novembr.

CAP. XCIX.

De calloso plantarum ulcere ab ambustu.

Non me pigebit memoratu dignam curationem, quam usu comperi felicem referre, in valetudinario se nobis obtulit; Dominicus Sulleva genere Lyciensis, pedum plantis qua ulceratis & qua obductis, residuo adhuc ulcere sordido carneq; subscalptâ alteque obturatâ, undiq; veluti per callum, cuius multos iam menses ingressum impedientis causam retulit homo supplicium ignis a quæstore inflictum. Desperata à medicis omnibus cicatrice, tum quod adhibita plurima ex arte remedia nil profuerant, tum quod absumpti nativi caloris humorisque aperta esset conjectura: nihilominus astricti nos publici curatoris fidelitati curâ aggressi, carunculas omnes malas durasq; abscidimus medicamentisque fotum ulcus post aliquod tempus, illud autem non breve visum est, ad meliorem iremodum. Veruntamen ampliatum est demum sponte suâ, quod cum iam observassem, postquam applicitos erodentes pulveres advertissem, subesse vitium intimius; illud eximendum modis omnibus meditatus etiam, ad scalprum appuli manum; qua resectum ad vivam usq; inculpatamq; carnem operatus, sic demum restitui particulæ suam integritatem, non plus hercle quàm mense expletam quam uno iam anno in dies expectatâ minime attigerat miser. Hanc te celare curationē protecto nolui, quâ feliciter ad huiusmodi pleraq; uti possis.

CAPVT C.

De flexu pedis alto tubere velut torquato.

Cingulum pedis, qua flectitur, pollicum crassitudine vidimus in homine rustico, qui se curandum receperat in sacrum nostrum valetudinarium Incurabilium. Tuber quoddam insolens atq; hactenus à nemine observatum aut certè descriptū facile iudicasses, à longo gestatu compedum inductum: sed neq; tamen unquam compertum in his, qui tota vita duras catenas pertrahere consueverunt. Ortum sc. ab erumpente pituita crassa & melancholico succo, aspera autem extimè velut elephanti tumoris cutis subnigrúq; apparebat tuber. Hunc nos circumsectum & exustum facilè curavimus: Huiusmodi ad amussim tumorem & in alio etiam homine vidi observavique, qui chirurgicæ manui se committere mordicus est obnixus.

CAPVT CI.

De ungue pollicis altè se sub carnem & cum dolore non mediocri defigente.

Ex omnibus digitis illud peculiariter accidit pollicibus pedum, ut ungves durissimi solidissimiq; secundum latus externum sic infigantur subiectæ carni, ut & gravissimos dolores moveant & incessum adimant, qui si resecentur, neque sic proficitur, ut denuo accretæ validius non imprimantur; quo casu cum multa ad inhibendū tentent, quotidie multi lamnulas plumbeas, spongiolas, linamenta obtorta, atq; alia plurima submittente, tamen infrugiferus est omnium conatus, ut in Camillo Caracciolo Principe Abellinatum Illustrissimo vidimus, qui curatione aliorum leniore diu tractatus ante quidē functus est vitâ, quam eam molestiam abiecerit. Expeditissima ratio est, si portiunculam carnis illius, quæ lædentem ungvem amplectitur, catheræctico aut ferro rescindat, quorum hoc quidem utilicebit in his, qui duriore sensu, aut animosiores, ac deliberatiores, longas medendi moras, non ferunt, altera vero, quæ est caustica, contenti erimus, in delicatioribus atq; in fæminis, Ad quem quidem modum curata est à me Virgo Deo dicata in cœnobio Jesu Neapoli soror vocata Maria Magda-

Irrita ad hoc vitiu multorum curatio.

Historia. Anno 161[illegible]

Magdalena Mormilis, quæ duos jam annos medicamentis à Jasolino præceptore nostro applicitis nihil profecit, nostrâ hâc viâ celeriter est curata. Cæterum medicamenti parandi rationem jam in nostro pharmaco chirurgico produximus. Ita quoq; religiosum virum Cappucinum fratrē dictum Hyppolitum à Torella diuturnis laboribus liberavi. Ita & Hortensium Ventrutum Sacerdotem Hydruntinum virumque in humanis literis excultissimum; ita & Venafranum quendam civem, quem ad me Franciscus Compagnus medicus auditor meus conduxerat, pristinæ pedum integritati restitui. Ad hunc denique modum & Forini Principi, quem triennio malum afflictaverat ab aliis urbis nostræ medicis inexcussum sustuli feliciter.

CAP. CII.

De præcisione, atq; excisione in orbem.

AD efficacem deliberatamq; chirurgiam spectant præcisio tum putridorum artuum; tum necrosi vel veneni contage alienatorum; tum etiam eorum, quæ suadet artis provisio cogitare, mortis evitandæ ratio præsecare; enimvero tam impotenter nos urget necessaria resistio, ut nemo medicus sit, qui hanc jure negligat, aut detrectet. De singulis ordine dicamus, quod ad primū attinet, ut luculenter, & maxima, quā licet evidētia rem, quæ multis est difficilis ostendamus: id quod observatum à nobis est in sacro Incurabiliū nosocomio breviter exponemus. Homo XL. annos natus (Bartholomæo Chiocchæ nomen) epilepsiæ causa lapsus in ignem, ad quem proximè frigus hybernum depulsurus accesserat; brachiū usq; ad cubitum ita concrematum retulit; ut & carnis portio grandis abscesserit; & vincula, quæ os humeri cum inferioribus ossibus colligat, disrupta fuerint. Attenuatis undiq; musculis, & alicubi locorum osse humeri, quod adiutorium vocant, apparente; decreveram iniecto vinculo ad removendum sensum adstricto os humeri paulo supra cubitum amputare serra, quale enim remedium inveneris discussis vinculis ad continenda ossa, ne divulsu collisuq; ipsorum temerario spasmodes & peracerbus dolor partibus aliis sentientibus & nervis non inferatur. Illud igitur cum mortiferum in dies atq; etiam in horas homini, brachium interiturum ipsum & vitæ damna extrema ferens, rescindi prorsus necessarium visum est, non aliter sanè; quàm malum civem præservanda cunctorum unitate expedit, è medio tollere. Sed enim ægrotus nostrâ deliberatione cognitâ, lachrymis & eiulatu vehementi sic concitavit undiq; turbas, ut delata jam re præfectis, qui tum forte non longe aberant, impetrasset rem ad aliquot dies differri. Interim tormentis ac vigiliis continenter homo vexatus, sic extremo malo propinquaverat, ut pene succumberet. In eo igitur statu quam maximè poterat obnixè obsecrabat per Deum, ut quod ante hac institueram jam exequerer: facile se sortem qualemcumque chirurgiæ laturum. Quas voces vix equidem audie[illegible] primum, siquidem perferendo dolori suffe[illegible]us minime videretur. Quare sectione reie[illegible], medicamentis curatus eo pervenit, ut ossa nigrorem passa jam abscederent. A quo tempore consisos vidi quosdā è nostris, ut glutinatio successura foret. Verum nullo sustentamento carnem suffulciente; necesse fuit, homini perpetuò adversæ manus officio dilapsurum alioqui sine voluntatis arbitrio brachium substentare. Interim in medio languore virium, & longis tormentis occubuit, non moriturus me judice si primam chirurgiam recepisset, quā rem quidem pro comperto statuerunt ad extremum omnes, qui viderant.

Corruptio- rum. (margin)

Historia. (margin)

CAP. CIII.

De præcidendo musculo semisecto.

POst præcisionem partium semiputrium præsectio, memorabitur, eorum quæ nō sunt quidem putres, id est, nervi musculive semirecisi: quæ dubium quidem, faciendane sit ante spasmi qui timetur, adventum, an vero non item adveniente jam illo; namq; de hoc clarè pronunciavit *Galenus l.3.meth.med.c.9. & l.3.de compos. med. secundum generac.4. & Celsus l.5.c.26. §. de inflammatione:* percussus, ait, musculus, mortiferus, & præcisus, sanitatem recipit; & hoc quod spectat ad musculum. Quod vero ad nervum etiam sola punctura violatum, professus est, *Avicenna lib.4. fen.4.tr.4.* multoties necessum esse, truncari nervum integrum: namque eo facto quiescunt prava symptomata, quod ante hunc virum testatus fuerat *Galenus l.3.meth.med.c.6.* Cæterum si videtur difficile, ut prælecetur quidpiam, quod gaudet unitate naturæ: inconsultius certè videtur, pro conservando membro vitam ipsam omnem negligere: quin vero, parte non curatā sed recisā tuenda salus est corporis totius, quæ defendi ac servari aliter nequit.

Nervi musculivé præcisio. (margin)

Galenus. Celsus. Avicenna. Ad instantiam. (margin)

CAP. CIV.

De sexto digito & de coalitis iisdem.

DIgitum sextum si articulo non cohereat, non est quod timeas exscindere. Duos ego anno 1615. infantibus rescissos domi servo ac tertium ademi nuper nato infantulo Francisci Laviani viri in re medica sanè præstantis.

Historia. (margin)

CAP. CV.

De digiti, à venenata fera percussi, præcisione.

PArvula cum pars utpote digitus manus vel pedis à veneno sa fera, demorsa est; præstat ipsam perire, quam universam hominis vitam atq; salutem in discrimen adduci. Quam ob rem auctores quiq; celebratissimi commendatam nobis reliquêre particulæ præcisionem. Atq; adeò *Gal.l.3. de loc.aff.cap.7.* dignum narratione suā fecit rusticum, qui demorsum à vipera pollicem sibimetipsi falce præscidit.

CAP. CVI.

De abrasu per scalprum.

MEminit *Hippoc.l.de Visu*, derasus cuiusdam & per scalprum extenuatus palpebræ, qui oculum ab ineunte suffusione & cæcitatis periculo tueatur, quæ cum à summo viro graviter excogitata solliciteque proposita sit excisionis ratio ad efficacem nostram chirurgiam pertinens res in usus vitæ commodos tam necessaria dignū nostrā diligen-

diligentiâ visum est, ut adnotaretur perspiceretur que quod tantus magister faciendum proposuit. Porrò sub imminente cæcitate provisis adhibitisque præsidiis, quæ sunt ad remotiorem abscissum causæ futuri morbi; capitis, inquam, perpurgatione interiore, ustione aversoriâ exteriore, cæterum adhuc maius adsciturauxilium proxima derivatio, qui derasus est palpebrarum atq; etiamnum ustio per nō admodum candentia ferramenta, si & hoc exigere res visa fuerit. Hæc porro & partem vitii cum oculo propè continui confertim absumsit & deinde ulcus reliquit, ex quo prolici reliquium noxæ paulatim queat: illa verò, hoc est, derasio & humorem vitiosum similiter educit palpebræ inhærentem: si quidem eo usq; procedere debet, inquit, rasura, ut post splendidum sanguinem sanies cruenta & aquosa manet; & deinceps etiam viam relinquit sequuturo fluori; Ita apparet occæcaturo vitio prudenter occurri per utramque chirurgiam. Quæ certè crudeles aut insolentes nostris hominibus videri non debent. Gnavi quantum satis ad cataractam suffusionemque pupillæ prævertendam fuerunt antiqui: Secius multo quam nostri, qui ineunti jam ipsi, herbam, hoc est, incrassantia omnia offerunt, ut nutriatur compleaturque, quò perfecta post annos peracum deponi queat: stulti, qui venientem inimicum debilem hospitamur atq; fovemus, ut valentem postea nobiscum factum magnificentius domo excludere valeamus: neq; interim advertimus suspectas semper hostis vires, quæ incertum sit, patiantur se vinci an victuræ sint ipsæ. Meminit & per scalpellum eradendarum palpebrarum in epiphoris *Alex. Bened. l. 3. c. 9.* τῷ βλεφαροξύστῳ propriè instrumento usi sunt antiqui. Ut est apud *Ioannem Gorræum in def. med.*

Alius per scalprum abrasionis usus est, ad caustica in actum deducenda, siquidem interdum accidit inducta partibus durities, utpote in rusticis hominibus quominus imprimere eam vis medicamenti valeat: quapropter ante corradi per novaculam oportet, parte sic extenuatâ, ut rorida, propemodum & subcruenta appareat: Sic efficienter quæsitam facultatem exeret medicamentum, quod adnotavit diligens homo *Thomas Fienus l. 3. de cauteriis, c. 13.*

CAP. CVII.

De psorophthalmia.

PSorophthalmia id est scabiosa lippitudo, quam chirurgiæ medelam nacta sit, exposuimus in capite de Angiologia, & c. de detricatu exasperatuque. Huic autem & illud addimus quod proponit *Razes Tract. 1. divis. c. 22.* exasperandam atque exulcerandam esse instrumento quod dicitur rosa, ex frondis rosæ nimirum, circulatæ similitudine: nam habet caput, inquit, qualę denarius & hoc deraditur, usque quo submoveatur, asperitudo. Non est autem difficile instrumentum esse hoc quod ad oculi ungulæ derasum vulgati apud chirurgos usus fuisse scribit *Arnaldus, Villanovanus l. 1. Breviar. c. 18.* caluum ab eo vocatum. Instrumenti autem figuram concavam eam equidem interpretor, quæ secus est hac eadem pagella depicta.

Fortassis autem instrumentum est, quo veteres ad deradendas palpebras usi sunt βλεφαροξύστῳ nominato; cuius meminit *Thomas Minadous l. 3. de affect. extern. c. 16. quod est de trachomate.*

CAP. CVIII.

De palpebræ cartilagine vitiata, deradenda.

QVicunque vero abscessus palpebræ cartilaginem corruperint, si quidem extrinsecus fuerint, eos possibile est ovo, ac melle purgatos, capitali sicco medicamento incarnare. Si vero intrinsecus fuerint, eversâ palpebrâ, & nudata cartilaginis parte derasa, ęs levissime tritum adhibeatur, & supra palpebram ovum cum vino & rosaceo conquassatum imponatur. Hæc & alia pleraque scripsit *Aetius de abscessu in palpebris ex Demosthene tetrab. 2. serm. 3. cap. 79.* ex quibus vides operam cartilaginis in palpebra deradenda novam non alio sane consilio ac ratione faciendam quàm in osse vitiato ut noxa omnis eluatur & substantia nova subnascatur, hanc te chirurgicam operam latere nolui.

CAPVT CIX.

De Leucomate.

ESt Leucoma, quam albuginem dicimus latinè, cicatrix, quæ ex pustula vel ulcere relicta est in oculi nigro. Quæ cum altius occupet quàm superficiaria [νεφελὶς] nubecula, vulgo medentes inutiliter tentant exterere medicamentis: Sed hæc vel imbecilliora, vel valentia sunt, ita, ut humores convocent, atque interdum concrementum acervent. Quapropter si levi, facilique sit manu chirurgus, sique non sit ex vulnere cicatrix, præstat, ut exquisitissimo scalpello, qualem habent hodie derasoriam novaculam radendo suaviter, ut *ait Savanorola tract. 3. c. 3. rubr. 15.* propemodum ut de charta characterem expungat. Hanc nos rem in Jacobo Miranda Cive Octavianensi nobili non sine fructu sumus experti cum Jo. Jacobo Salvatore ocular io medico non incelebri.

Nephelis, nubecula profundius occupat quam omne leucoma.

Historia A. 1630.

CAP. CX.

De ungium alte collisorum chirurgia.

INterdum tam multum colliduntur ungues ut subtus effuso sanguine & computrefacto patiant abscessum. Quem ita chirurgia tractandum voluêre maiores nostri: *Nicolaus enim chir. totius c. penult.* autoritate Judæi scriptoris atque aliorum quorundam exscindendum acu quadrifida sc. tripani modo voluit, & fanie educta curari. Similiter & *Razes libris divisionum sub curatione paronychii,* quoniam abscessit, perforandam unguis radicem voluit, ita ut omnis sanies effluere queat. *Gal. vero in p. de humor. ut citat. tum idem Nicol. tum Rasis continentis* discindendum unguem 1. cū scal[illegible] acuto transversim mox sublevandū dexterè, quo

sanguis

ſanguis ſuffuſus aut ſanies effluat. Similiter ab aliquo iſtorum doctus *Ioannes à Vigo. lib. 9. cap. 2.* ſanguine ſub ungue latè ſuffuſo ſic; ut futura ſuppuratio ſit expectanda; protinus unguem diſcindi ſcalpro vel terebello accommodato perforari probavit; habitâ tamen ratione carnis ne convulneretur. Aſt de hac re *Paulus Aegineta legendus eſt l. 6. c. 86.*

CAP. CXI.

De clavorum deraſu.

CLavum ſubinde deradere commodiſſimum eſt, nam ſine ulla vi ſic emolleſcit; ac ſi ſanguinis quoque aliquid emiſſum eſt, ſæpe emoritur. Tollitur etiam, ſi quis eum circum purgat; i. e. circumſcalpit: deinde imponit reſinam, cui miſcuit pulveris paulum, quem ex lapide molari contrito fecit. Hæc *Cornelius l. 5. c. 28.*

CAP. CXII.

De unguium aliquo vitio moleſtantium abraſione.

AD cutis exciſionem proximè accedit ea, quæ unguium eſt præſertim, quæ ſubjectæ carnis tutela ſuſcipitur. Porro pedum pollicibus ſic durus interdum ac vitreus accreſcit unguis, ſcaber aliàs & pſorodes, ut carnō quocunq; modo compreſſâ ac veluti alliſa dolorem inferat; talis ad unguem res obvenit perilluſtri ac Reverentiâ multâ digniſſimo Acerrenſium Epiſcopo Caracciolo; quam homini moleſtiam ſic eximi juſſi: primum ut vitro ſive acuto firmoque ſcalpro continenti abraſu exſcinderetur unguis ſic, ut rubellus ſupra carnem pelluceret, ac tenerior redditus appareret. Quâ perfectâ re & humido ſale, quemadmodum in pyrotechnia docui, foveretur pars, mox extillato è cera oleo illineretur. Sic factum eſt ut liber eſſet homo à dolore, donec rurſus obdureſceret unguis; ſed eâ, quâ dixi ratione detritus deſiit & oblædere. Similem ad pſorodem unguem chirurgiam propoſuit *Nicol. ſer. 7. tr. 6. ſum. 3. cap. 32. & Celſus lib. 6. F.* à quo fortaſſe didicit *Hieron. Fabricius in lib. chirurg. oper. c. iſto.*

Hiſtoria. An. 1628.

CAP. CXIII.

De Rhagadis labiorum laxarumq; corporis quarumlibet partium.

ANi rhagades medicamentis nullis edomitæ auctore *Albucaſi chirur. p. 2. c. 82.* curantur exaniatu deraſuque per ſcalpra rotundæ videlicet aciei, ne mucrone poſſint ferire, quo non eſt animus. Aliarum item partium rhagades, velut labiorum & manuum, pedumq; rebelles ſub eadem chirurgia ſæpe viſum eſt, eventu bono ceſſiſſe. Itaque Aegyptiis ad ſanandas labiorum fiſſuras, labia gingivaſque inferiores exſaniare mos eſt, *Proſpero Alpino teſtante l. 2. de med. Ægyptiorum.*

CAP. CXIV.

De Caruncula colis interni.

COmmunis medentium eſt ratio Neapoli, ſtatim ac de iſchuria per urethræ impedimentum conſuluntur; catheteriſmum, ut maximè detrimentoſum admonere prohibereque; quam rationem tam abſolutè pronunciare, tam obfirmatè velle non deberent; quandoquidem candē operam non diſſuaſerint Celſus, Paulus, Aetius Paul. Albucaſis &c. noſtri magiſtri; ſed hanc eandem operam ut ſummè neceſſariā propoſuere. Deinde & *Hieronymus Cardanus vir ſi quis alius experientiſſimus in comm. 43. lib. 7. aphor.* teſtatus eſt vidiſſe perforata cathetere caruncula in Franc Lanzaverta viro patricio, rem optimè ceſſiſſe; tametſi ſanguinis & ſaniei multum profluxerit: quæ res & mihi comperta eſt hoc anno currentis ſeculi 29. Nardo Imparato tonſori bidui ſuppreſſionem curanti; huic enim dum catheterem in renitentem illam carnem imprimo, tum ſanguinis primum, tum deinde lotii plurimi facta eſt effuſio, liberumque ad hunc diem ſe ſentit; qui multis ab hinc annis & remediorum quidem multiplicium, ſed non minorum dolorum tædio tabefactus fuerat.

Carunculæ inſuper quæ ex venereæ contagis defluxu lento naſcitur in meatu penis, exciſoriam hanc chirurgiam habes *auctore Paræo in l. 18. ſuorum operum c. 23.* Argenti fiſtula in extremo feneſtrata, qualem ibidem appictam videre licet cum inſerta ductili eiuſdem materiæ virgula extremo ſuo rotundo exciſoria in canalem demittetur & virgula ſic obverſatur contingens inutilem carnem, ut crebro alliſu fungum atterat & expurgat. Aliter: fiſtula feneſtrata notata litera A. poſtquam immiſſa eſt, adverſis ad carunculam prominulis ſuis inciſuris; atque appreſſo extrinſecus per manum ad illius reſpondentem locum cole, contorqueatur dexterè ſic, ut exſcindi ſuperfluum queat.

CAP. CXV.

De ſcalptu vulnerum ad ſuturam.

COnſuendis vulneribus & novus ad cruentatum per ſcalprum labiorum defricatus utilis compertus eſt, ut promptè coaleſcant: nimirum ut oræ quæ ab aëre circumfluo in alienum habitum & colorem affectæ fuerint; ita decernente *Petro ab Arelata tract. de vulner. cap. 2.* quin etiam ante hunc *Albucaſis in curatione conſecti naſi.*

CAP. CXVI.

Modus ſiſtendi profluentis ex vena ſanguinis induſtrius.

INter complures compeſcendę profuſionis ſanguinis in vulneribus & morbis aliis Mechanica plerumque requiritur & ingenioſa opera, quam exponere hoc loco pro multorum commodo viſum eſt operæ pretium, quam rem tamen brevi expediam: quæ eſt, ſc. per iniectum in vas hamulum acutum, quo apprehenſo ſublatoq; aliquantulum vas intorqueas, deinde reſcindas paucam carnem, quæ velat & occultat venam, & hac denuo prætegas eandem. In hanc certe ſententiam *Avicenna l. 4. fen. 4. tr. 2. cap. 17.* ex quo fortaſſe

fortasse autore profectum est primò, ut *Gabriel Ferrarius in l. 1. chirurg. adversione 14.* tradiderit ut præparato primum filo serico, mox volsellis venæ præsectæ capite, prehenso per scalprum acutum dextere spolietur carne: quo loco vas transversum arte vinciatur: quibus exactis operis conclusus conquiescet sanguis. Hæc ille Italica vulgari lingua, quorsum autem quæsieris derasus carnis? equidem opinor pro commodiore vasis astrictu, & firmiori etiam ac leviori, quemadmodum ipse per te cognoscere contemplatus poteris, descendit autem & in huius operæ Avicennæ consensum *Cæsar Magatus lib. 1. de vulner. c. 63.* quare præstabilis hæc visa probatis autoribus ratio apparet.

CAPVT CXVII.

De præscindendis urgente vi musculis, nervis, chordis, arteriis & venis.

INter alios affectuum compositorum ritè medendorum scopos à Galeno propositos *in l. 3. meth. med. c. 10.* gravissimus est unus spectans ad urgentem necessitatem occurrendi morbosæ cuipiam affectioni prævalenti sic, ut ipsa vel prima vel sola cæteris neglectis sit spectanda. Eius autem sortis sunt musculi, qui cum puncti distentionem inferunt, & hæc nullo medicamentorum auxilio tollitur, sunt præscindendi: quod & Celsus affirmavit *lib. 5. cap. 26. §. de inflammatione:* quanquam hic vir de semisecto lacerto, Galenus verò de puncto fecit hypothesin. Omnino autem communis est ratio consiliumque præsecandi propter modo memoratum periculum convulsionis sive præsentis sive imminentis à phlegmone, quæ à dissectis ad integras serpit, sicut eadem correpti phlegmone tendantur. In eodem quo musculi loco sunt, & nervi iis inserti, qui simili modo læsi & lædentes pariter sunt præscindendi Galeno teste; & interprete *Fabio Pacio Comm. 5. eiusdem operis cap. 3.* Itemque tendines seu chordæ; ut idem Fabius enarravit. Tertio autem arteriæ venæq; perculsæ dum sanguinem uberrimè perfundentes vitæ discrimen minantur, nulla ratione frenabiles, protinus profluvia finiunt præsectæ: retractæ videlicet in carnes, quæ vulneris oscula occæcant, *ut Galenus explicavit lib. 3. meth. meden. cap. 3.* Qui præsectus omnes cum simpliciter mali sint, & Imbecillitatem cognatis suis partibus inferant; nihilominus boni sunt ob salutis & vitæ manentis commodum, quæ vitæ incolumitas longè præstat quàm partis. Rectè igitur hâc contemptâ, illi consulitur; atque adeo cum hi casus se offerent ut toti serviamus, non parcemus particulæ nos chirurgiæ efficacis amici.

CAP. CXVIII.

De circumsectione præputii & cutis vitiatæ reliqui penis.

EX circumsectionis genere præcipuum exemplum erit præputii morbosi amputatio, nam huic ex humoris inutilis affluxu interdum putredo accidit, ut nisi vitium amputaveris, detrimento & supra quàm ferri queat tædio futura sit, curatio. Illud autem, quod in hac re vidi, dignum utique adversione, non silebo. In nostrum nempe valetudinarium cum multi turgidis altè præputiis adveniunt, hisce præsectis sæpe licuit observare mucidam circumhærentem pituitam adeò crassam ac tenacem, ut nullis unquam medicamentis dissipare confisus esses; quæ tamen brevi & tutò, nec multo cum dolore fuit discussa. Interdum autem, audi tam copiosè ad has partes affluit eiusmodi proluvies, ut in homine quodam præputium circumquaque altè sarcomatis concremento turgens novem librarum pondere dictu mirum excuerim, quàm rem in libro de abscessibus plenius enarravi. Interdum etiam eiusmodi mucor, quantum altitudine compressior, tantum acrior & obstinacior, totam veretri cutim obtinet sic, ut & aliorum ulcerum coalitum vetet, & huius eiusdem tumor ac teneritudo quædam putris ad naturę modum exæquari nullis medicamentis possit. Unicum in hoc mihi casu remedium in circumpurgatione, id est, vitiati totius amictus amolitione est: quam cum in plurimis valetudinarii hominibus evenisse feliciter compererim; inter omnes nominabo Philippum Testam Oryzorum Salernitain colonum meæ curationi commissum à Tyberio Galliano Chirurgo Salensi professoreque Salernitano, quem Philippum pluribus mensibus ab ea labe malè habitum ac deterius etiam posthac, nisi succursum opportunè fuisset habendum, excetturæ solius efficacia restituimus. *Historia.*

CAP. CXIX.

De cutis circa podicem ulceris vitio dissultantis & coalitum impedientis excisione.

OCcurrit aliquando mihi in Nosocomio nostro adolescens cui ab ulcere syphilio sic erat exesa cutis ani, ut umbilicum pomi granati (coronam hanc dicunt) referret huic ut non curaretur, accedebat aliqua parte callus, qui causticis tractatus neque imminui poterat, loci incommoditate & humidâ colluvie impedientibus. Post aliqua igitur medicamenta ut ægrotanti satisfieret, tentatum à prioribus medicis non est, tandem extantes omnes ut rugosas ulceris oras ferro eximere atque anum coæquare, quod cum fecissem equidem, demum & feliciter & brevi sanatum est ulcus.

CAPVT CXX.

De excisione cutis tenuis & ex carnis circa abscessum.

SÆpe fit, ut dormitantibus circa abscessum aperiendum hominibus, qui dolore non coguntur aut curantium manus refugientibus, tum ob timorem insectus, tum ob remunerandi inopiā, tum quia opportuna fuerunt opē destituti; deferatitur abscessus medico cum extenuata atque ex carni admodum cute sic, ut plerumque colorem piceum alienumq; habeant & rhacodes dictum à Græcis ulcus, id est panni vetusti modo lacerum appareat. Quibus abscessibus incisionem in dubie requirentibus, haud per simplicem rectam li-

neam

neam hanc, administrare convenit sed cum excisione laciniarum, ita enim *Cornel. lib. 7. cap. 2. & Paulus lib. 6. c. 34.* conceptiò verbis sin tenuis admodumq; excarnis totam in longitudinem simpliciter dissecabimus & post simplicem divisionem si corpora utrinq; sita, gracilia valde & non carnosa videantur, ipsa tollemus, quam eandem omnino sententiam habuit *Albucasis, l. 2. c. 90.* ita ut certo credam, eandem ex Ægineta transtulisse, sicut & in aliis plerisq; multis passim fecit: Equidem in furunculis & hoc genus ubi maturuere sic, ut videatur exprimenda caruncula putris, quam ventriculum appellavit Celsus; tum ut felicius succedat expressio; consvevi equidem summam cutem forficula sublatam, è medio amputare, quam rem etiam commodiùs experieris, si ad eructandas omnes ventriculi reliquias emplastrum quodpiam extractorium sis impositurus; nudatum quippe summo cortice tuberculum & patens, expeditius vitium omne revomet atque reddet.

Furunculi maturi ro foruli amputandum forficula.

CAP. CXXI.

De ulcere rachode.

EStrachos græcè lacer & detritus vetustate ac vitio pannus, cuius variam corrosionem, cum referant ulcera quædam, inde sunt dicta rachodi quasi laciniata. Nascitur autem vitium, quod varie subiens putredò, atque acris saniei purisvé incursus, inæqualem etiam, & hic quidem inceptam, alibi vero perfectam extritionem fecit, cute hic se servante integram, hic extenuata, atq; depastâ; meminit autem & huius eiusdem aut similis affectus *Hipp. 4. epid. n. 4.* ubi igitur hæc se tibi curanda ulcera offerunt, ut nil te impediant medendo sinus & foruli, tum accepto forfice totam undiq; pelliculam non eris lentus exscindere; explanatum enim circumquaq; ulcus & purgari & impleri facile deinceps poterit: secus relictâ cute; quibuslibet adhibitis medicamentis nullo curationis fine permansurum, aut si tamen obductum fortasse videatur; falsò coalitum & facile recursurum vitium experieris aliquo pòst tempore.

CAP. CXXII.

De sutura animadversiones.

NUnc quoniam sectiones excisionesque præcesserunt, reliquum est, ut de hac sutura, quę unitati rectitudine serviat, aliqua proponamus, verùm selecta & singularia, nam in communibus & vulgati ritus observationibus piget operam & calamum terere. Prima igitur animadversio nostra spectans ad cautionem quandam, est suturæ, ante non adhibendam quam intus plaga purgata sit, atque hoc dico cum *auctore Celso in l. 5. c. 26. §. de glutinatione vulnerum*: nimirum, ne quid ibi concreti sanguinis relinquatur; id enim & in pus vertitur & inflammationem movet & glutinari vulnus prohibet. Adeò, inquam, rectè non fit, continuò cum offeruntur, plagas constringi suturâ: quod vulgo medentes omnes consuevêre: verum enimvero grumosi sanguinis incommodum accidit, maximè venosis, aliis vero locis non item. Jam autem ut consuta plaga necessariam saniem indies possit deponere, plerique penicilum super atque inferne immittunt res quæ suturæ adversatur & decorationi incommodat. Secunda observatio, ut paratum funiculum tenuem è gossypio mundo, rhodomelite, aut vulnerario alio liquore tinctum instratum plagæ secundum huius rectitudinem mediâ sui parte componamus, mox super hunc acum cuti confixam trajiciamus cum filo inducto, quod denique innodabimus, id toties facturi, quoties opus novo puncto & suturâ.

Selectas tantum observationes consequitur amat- que autor.

CAP. CXXIII.

De nervi præcisi sutura facienda.

POstrema nostra & maxima ad agendum spectans adversio est, posse nervos spermatici, quod aiunt, generis particulas transversim dissectos conglutinari, si medentis industria non desideretur, favet autem huic opinioni Princeps, qui *fen. 4. tract. 4. c. 2.* scripsit, si disrumpatur in latitune nervus, tum necessarium est ipsum suere, etiam si non conglutinetur. Non conglutinatur autem, inquit Guido Cauliacus ob distantiam extremorum. Eiusdem sententiæ fuerunt *Gul. e Saliceto, Rogerius l. 3. c. 13. Lanfrancus l. 2. c. 9. doctr. 3. c. 3. & chirur. parva c. 4. Nicolaus Florentinus tract. 4. sum. 1. ser. 7. c. 3. F.* Guido vero præter hoc addidit, magnam suturæ commoditatem; namque per hanc nanciscitur nervus, tegumenta cutis & a frigore substantiam calidi dissipante vendicatur. Neq; obstat, quod Galenus alicubi dixisse videtur, nervos metu spasmi non consuendos, hoc quidem non affirmavit ipse, sed quod *6. meth. c. 3.* dixit; discisso toto nervo periculum quidem non est aliquod spasmi; oblæsa vero particula est, curatio autem erit aliis ulceribus communis, per hoc confirmatur maximè nostra sententia & corroborationem evidentem recipit, propterea quod certum est omnia ulcera communiter consui, solita. Taceo, *quod l. 1. de semine c. 2.* nervus, ait, nunquam vel raro visus est rehasci in magnis vulneribus, ergo rehasci potest, inquam nervus, præsertim si arte magistrâ adjuvetur; quod nos faciendum docemus.

Curatio nervorum omnibus ulceribus communis.

Neque illud obstat, quod minime relevatur particula propterea, quod inductus ulceri porus transitum prohibet spiritus, neque motus vendicatur, porro in pueris servatur functio feliciter, in adultis vero etiam si non æquè id eveniat, tamen quò maxime sunt coalitæ nervi partes maximè participare possunt spiritus illustratione atque aliis naturæ muneribus, præterquam quod magis compositæ restant contiguæ particulæ. Confirmatur autem experimento *Ambr. Paræi qui lib. 22. c. 10.* compertum à se testatus est nobili cuidam è familia Memorantii gallorum equitū magistri tendines, qui pollicem erigunt planè præscissos in bello sic ut desperato coalitu præscindendos semel vir strenuus quæsisset; nihilominus conglutinatos ita, ut tractandorum militarium armorum facultas homini nil immutata restituta fuerit.

Præscissi tendines pollicis planè coaliti.

Jam igitur quando tot commoditates exhibet: sutura, neque aliquid vetat, quo minus adimpleatur, quid est; quod administrari atque exerceri desiit ipsa? Administrationis quidem eius ratio illa fuerit, si liberos hos quantum licet factos è complicitis proximis partibus supposito; ubi opus, eburneo (nam hic inter omnes commodissimus, est) auriscalpro, aut lignea forcipula, quæ corpus nervorum lubricum contineat ac firmet digitis quoque summissis aut nostris aut ministrorum adiuvantibus; tunicam extimam ipsorum 4. aut etiam pluribus numero punctis ex tortilibus intestinorum fibris, quæ ad musicas testudines intenduntur; prius vino rubro calido remollitis, consuamus; sed sic tamen, ut respondeant in situ primo nervorum fibræ, neque distortæ ullatenus componantur aut consuantur. Ad hunc modum plusculos post dies perbellè cernes conglutinata extrema; quemadmodum experimento comprobasse testatur *Fabius Pacius in com. 6. meth. med. c.3. & Gabr. Ferrar. l. 1. sylvæ chir. cap* 17. nostræ quoque & Flaminii Crassi tropiensi chirurgi Neapolitani fuerunt observationes & experimenta felices nervis concisis evenisse futuras. Neque mirabile appareat, quando non miramur, neque diffidimus ferraminatum iri, non dico tenues intestinorum tunicas sed & ossa, quæ maxime inter omnes corporis partes duræ siccæq; & natura terrestres sunt.

Fabius Pacius. *Gabriel Ferrarius.*

Apori.

Neque item alia ratione consuentur ligamenta, quæ professus est constanter Aquapendens per suturas in pueris agglutinari. Ego vero neque etiam in viris dubito successuram agglutinationem, si sutura diligens adhibeatur, quâ quo durius & minus sensile corpus erit, eo confidentius, audentiusque licebit uti; Adeoque ipsum etiam ligamentum trajici quâquâ parte non erit absre alienum. Tametsi verò veretur à tendinum sutura dolorem & inflammationem *Ambr. Paraus, l.9.c.36.* nihilominus neque hic perpetuus est metus, & utrisque occurri simul potest oleis ceræ vel terebinthinæ stillatitiis, quæ mirę virtutis in hisce casibus equidem comperi. Aliam & longè diversam curationem agglutinandis concisis nervis, instituit *Rulandus, antiquus Chirurgus l. 11. cap. proprio.* quam nos posterius c. de ustione ad nervos carne nudatos referemus.

Hier. Fabricius.

Rolandus.

CAP. CXXIV.

De facienda sub amputatis recens artubus sutura.

AD hos omnes suturæ, quæ ad præsectas simpliciter partes sunt adversiones, unam non omittam postremò, quæ est ad abscissos artus, qui sideratione fuerant correpti. Porro cum hæc chirurgia confecta est, perpetua sequuntur incommoda detrimentaque maxima. Unum continuo consequens & calamitosum quod est, profluentis cum sanguine spiritus ac vitæ; huic sanè periculo vitando usturam plerique factitant; alterum corruptionis; tertium difficilis & longæ conglutinationis. His simul omnibus post articulos scalpro decussos, una occurrere valet cutis per consentaneum attractum inductio: fiet autem, si dum conficitur miserabilis necessariusque præscissus: ministri manu quam maximè licent, cutis ad superiora trahatur: ut mox abiecto inutili membro rescisso hanc tum reducere pertrahereque ad inferiora possis, perque duas aciculas, firmam aciem ducentes decussatim sic subsuatur cutis, & hâc alia contegas.

Affert & aliud commodum sutura, quod hiantia venarum oscula concluduntur, servaturq; pariter tum utilis humor tum spiritus intrò. Ad hunc sane modum & ignis incommodis, qui dolorificus & absumptivus est, parci licebit & abscessum tum ossis tum partium aliarum exanguiū præverti. Ita & brevi enarratis omnibus detrimentis occurret, quicunq; velit: porro sic conservatur foveturq; pars omnis proprio tegumento, non aliter quam ova suo putamine, ac poma suo cortice; confirmatur autem experimento Venetorum lictorum, qui facinoroso cuiquam homini manuum pellem eo quo diximus pacto adtrahunt, primum ad superiora; mox præsecta manu contractam cutem laxant, ut diligenter circa iuncturam consuant. Alligant autem ut vitam tueantur, & spasmum antevertant, gallinam, consectam & calentem secundum ventrem, applicatam. Hic ferè *Bartholomæus Magius lib. de vulneribus sclopetorum & Petrus Pigræus lib.* 1. *chir.c.9.*

CAPVT CXXV.

De sutura labiorum ictu fissorum, & horum, quæ vulgo leporina dicuntur.

CUm labia per ictum fissa vel naturæ vitio divisa, quæ leporina dicuntur, ad conglutinatum comparantur & consuuntur, scire licet mandendi loquendique necessitatem, suturæ generibus omnibus obsistere, quo minus unitas eveniat commodè. Quo fit ut fibulæ singulariter competant, ut consuta extrema possint fideliter contineri: fibulas autem dico ἀγκτῆρας græcè, non quas interpretati sunt quidam, vel unicos hamos vel anacollemata vel innodata partitò recisaque puncta: sunt verò fibulæ, paranturque cum trajecta transversim ad plagam & retenta acu capitulata aenea vel ferrea; per extremum filum obsitum cera novies aut decies hinc atque illinc sursum deorsumque advoluitur & finitur. Tales quidem fibulas sentiit *Vidus Florentinus l. 4. chir. c.1. ac Stephanus Gurmelæus lib. 1. syntax. chirurg. c. de sutura* plenius atque explicatius quoque *Fabius Pacius in com. meth. med. Galen. cap. proprio,* meo quidem judicio sic rectè, ut & omnia, quæ de his antiqui protulerint respondeant, & nulla super his difficultas restat.

Fibulæ quæ verè.

Coalita hâc arte plaga, quæ vino & oleo rosaceo commixtis perpetuo fota fuerit; ad leniendum dolorem, tensionemq; laxandam, sic resolvitur demum vinculum abducto spiculo, ac si necesse videbitur, ad firmandum coalitum, collema, quod genus inermis chirurgiæ inferius explicabitur, utrinque inducetur.

Coalitæ plagæ curatio.

Jam verò, quod ad labia leporina pertinet, sunt horum oræ antequam agglutinari tententur, resecandæ: de qua re perficienda, id est, de admini-

administrationis ratione atq; instrumentis mox dicemus.

Scarificatio 1. necessaria & huius administratio. Instrumenti descriptio.

Inscinduntur hæc commodè instrumentis peculiaribus, quæ studiosorum gratiâ mihi privata communicare non dubito. Est instrumentum unum ligneum forcipis modo; cuius utrumque caput amplectantur, coaptenturque occurrentia ad invicem secundum faciem planam. Verum eâ lege, ut alterum occursabulum sit latius, alterum sit acutius, quorum illud cum usus agendi est; & labio fisso reconditur sic; ut extremam eius oram aliquantulum excedat; alterum vero supra idem labrum extra incumbens citra hoc aliquantulum consistat. Ubi igitur forfex capulis exterioribus compressus labrum constrinxerit secundum inæqualitatem minoris capituli sive dentis apprehendentis nunc unam labii oram, nunc alteram insecabis prono scalpro.

Interim non omittendum quod advertit *Durantes Scacchius in lib. 3. subsid. medic. cap. 3.* resolvendum aliquâ parte labium à gingivis undique juxta nasum, sic enim ad assutum oræ labiorum utræque commodius & attractæ adducentur, & adductæ conservabuntur, & omnino liberior evadet eius labii motus ad loquelam. Aliud etiam his addere libet memoratu dignum experimentum relatum *ab Olao Magno epit. hist. gentium septentr. lib. 18. cap. 8.* consuetum ab his populis, infantium, ut primum nati sunt labiolis sic defectis particulam pulpæ pectoris pulli tenerrimi recenti concisione calentis & cruenti confestim assuere, porro dicit, insitu illo fieri, ut lacuna partis media bellè reparetur.

CAP. CXXVI.

De linguæ discissæ sutura.

Lingua diffissa in longum aut latum facilè suturâ restituitur, modo fissa pars suo corpori adhuc viventi hæreat, à quo vitæ materiam & formam mutuare queat, ergo corpus linguæ linteo molli & mundo, ne lubricitate sua elabatur, minister sedulus arctè tenebit. Interim dum Chirurgus infernè superneque adactis punctibus consuet, ubi quod satis est fuisse visus fuerit, filum quàm proximè nodum execabit, ne si longius sit, in dentium interstitiis inter mandendum implicetur & consutarum partium pernicialem dilacerationem inferat. Hæc *Paræus lib. 9. cap. 27.* quæ cum insuperabili elegantia contexta dum adjicimus angustis suturæ finibus non est visum quaqua parte immutare.

CAP. CXXVII.

De putribus capillis & de palpebrarum pilis oculos irritantibus.

Discretæ nunc magnitudinis vitia prosequamur primum dicturi de his, quæ in capite sunt curanda; primùm autem de capillis radice tenus putrescentibus, quales sunt in tineæ alopeciæque nonnullis formis. Nam quis non videt hasillorum evulsiones sanari? *Vidus porro Florentinus sic suasit lib. 2. chir. cap. 4. & lib. 4. cap. 9.* Sed illud addi debet, ut sedulo repurgandi sint & putri sanie foruli. Illud autem fiet emplastro cantharidum, quod in nostro Pharmaco Chirurgico leges inplerisque feliciter expertum. Ad hæc & reflexos in oculos sic, ut hos infestent, pili palpebrarum revellendarum rationem docuêre nonnulli autores; *inter hos Razes lib. 9. ad Mans. c. 26.*

CAPUT CXXVIII.

De hydatide pingui palpebræ vesicula Celso.

Hydatidis est tuberculum superioris palpebræ sub huius cute vesiculam, in qua pinguis pultaceáve substantia est, continens. Meliceriam hanc Celso esse retur *Aquapendens l. oper. chirur. c. isto.* Incommoda est semper oculo, ut præter gravitatem palpebram attollere non patiatur. Qua propter hanc exscindere consentaneum medendi legibus videtur, Chirurgiam *Celsus l. 7. c. 7. & Paulus l. 6. c. 14. & Avic. l. 3. fen. tr. 3. c. 19.* hanc docuerunt. Primum autem palpebram per duos digitos distentam scalpello secundum lineam transversam inscindit suspensa leviter manu, ne humoris tunicula convulneretur; quam, cùm aperta via proruperit maxime digitis utrinque compressam, tum digitis cum molli linteolo circumquaque commotam abstrahes & imposito thure vulnus conglutinabis, oculo quidem per accommoda medicamenta interdum procurato.

CAP. CXXIX.

De calculis palpebrarum atque chalaziis, &c.

Videris in palpebris concrementa gypseæ pituitæ similia, cui quidem vitio medebimur magna ipsarum discissione, qua diductos ipsos integrè eximemus, ut *Galenus est auctor in Isagog. c. 18.* Magna vero requiritur discissio: qua pateat exitus extrahendis. Quod si grandis fissura facta fuerit, suatur, pulvisq; citrinus imponatur: si vero parva fit, solo pulvere curetur, *inquit Constantinus Afer Chirurg. c. 27.*

CAP. CXXX.

De fistula ad dentem proximum.

Plerumque accidit, ut fistulæ curationem proximus dens eripiat, quam ob rem abundantem hunc nos facimus, & abstrahimus; ita sanatas complures fistulas curans, usu comperi. Auctor autem mihi *Celsus l. 6. c. 13. & Aetius Tetrabl. 2. ser. 4. c. 26. & Guido tr. 4. do. 2. cap. 2. & Antonius Benivenius l. de abditis cap. 22.* Graves autem

mihi testes religiosi viri Joan. Baptista Garganus Sacerdos ex congregatione assistentium infirmis. Item D. Anastasius Pirrhomus ordinis Cassinensis; excellentissimus item rerum theologicarum doctor & scriptor D. Anton. Fossus ex clericis regularibus, omnes Neapolitani, qui diu passi fistulas in genis curati feliciter & continenter hunc in modum fuere. Porro, si sphacelismus abscessum in gingiva exolvit; quod ait *Hipp. in Coacis prænot. l. 2. c. 7. §. 8.* similiter & eiusdem extractio fiet.

CAP. CXXXI.

De calculo linguæ.

PArtibus omnibus nostri corporis adnasi calculos novum non est: sed plerisque seculis etiam ab Hippocratico compertum, ut prodidit *Ioan. Centimanus l. de lapidib.* atque alii multi apud Schenckium. Pariter autem & dura hæc concrementa experta est lingua: ex qua leviter fissa & aridæ decorticatæ laureæ baccæ forma & magnitudine Principis electoris Vibreini extractum lapillum visum à se narrat idem Centimanus, cum ulceris propero felicique coalitu. Quæ res exemplo tibi proposita esto; ut cum quid eiusmodi oblatum fuerit, similiter licere deliberes.

CAP. CXXXII.

De glandulis.

VIdimus sæpe per artus, thorace anteriore, posteriore subque alis & inguine, prorumpentia quasi tubercula, glandulas extare uno eodemque loco contectas: quæ in viscerum impuriorum atq; habitus corrupti hominibus ac pueris limosi pituitosique sanguinis sunt soboles, crudæ, duræ, atq; omnino discussu contumaces: Huiusmodi tubercula equidem plus sexaginta universo corpore dispersas vidi in nostri Valetudinarii vetulo gracilioris habitus homine: quæ medicamentis valentissimis tractatæ nullis cedunt. Itaque ad chirurgiam venire providum Curatorem, non solum interest, sed oportet, *auctore Raze in l. 7. c. 14.* Quam manus operam sic instituit *l. 3. sylvæ chirurgiæ c. 28. Gabriel Ferrarius usus multi nomine probandus auctor.* Summis duobus digitis prioribus è sua sede sublatas, scalpro dividit medias: deinde tantisper separatas à complectente cute excutit. Exemptæ fibris innixæ cyaneis lupinum referunt pleniorem cùm sub terra germen emiserit. Hæc exscindendarum adenum ratio est. Veruntamen, si ferrum non patiatur, sed abhorreat æger, ferramentum æmulante septico rem confici dicit idem auctor: de qua re non est huius loci dicere. Illud pro chirurgicæ operæ confirmatione minime silendum, me Rever. Sacerdoti Octavio Maio Neapolitano glandulam è coxa gallinæ ovo non minorem extraxisse, cui compar in altera coxa jam ulcerata in ulcus cacoethe transmigraverat.

CAP. CXXXIII.

De strumis cervicis.

STrumis quoque, etsi crudi duriq; sunt tumores non parcimus exscindendi ministerio; sed cum nobiles sunt tantum & carni non affixæ ritu steatomatum, & id genus has cute rescissas & scalpro latioris brevisque cuspidis recurui circumsectas, digitis avellimus, suffragio *Galeni in 14. meth. c. 11. & in l. Isagogici c. 18. nec non Aetius serm. 15. & ex Arabibus Razæ tract.* 1. *division. ca. 129. & aphorismorum suorum particula 14. sequuti Galeni, sententiam 15. cap. 5.* qui conceptis verbis testati sunt, optimam & compendiosissimam sanabilium strumarum curationem fieri per chirurgiam, cui rei consenserunt & posteriores omnes chirurgi, qui uno artis chirurgicæ volumine circumferuntur, & *Vidus Vidius l. 4. chir. c. 9. & Hier. Fabricius l. de tumor. c. 21.*

Sed nos chirurgiam hanc ipsam curandi ratione feliciter in sexcentis experti sumus in nostro morborum Incurabilium nosocomio, & præterea, in Honofrio Ægyptiano adolescente Neapolitano, quæ fuit apud multos impossibilis curatio: Administrandæ sectionis rationem leges apud Albucasin *Part. 2. c. 42. & Constantinum Africanum Chirurgiæ c. 20. & huius autorem Isaacum Isaacus l. 9. pract. c. 16.* & plerosq; ex jam nominatis. Tametsi vero *Nicolaus Florent. ser. 7. tr. 8. c. 37.* præ causticis excisionem improbaverit; apparet plane quod de strumis sub nervos & vasa conditis pronunciaverit. Sed & nervorum, qui voci conflandæ de putantur; offendendorum, vana quorundam imperitorum & pusilli animi hominum formido est; ni tamen scalper impune ac transversim etiam jugula violans ad exteriorem trachææ faciem penetraverit, qui locus est recurrentium; si nos anatome nostra non fallit. Porro cum *Albucasis lib. 1. princ.* narrat de quodam qui strumarum elisum moliens, nervos istos est emolitus: carnificis profecto cuiusdam & lanii stultitiam ne imperitiam dicam; damnat & ob oculos ponit his Chirurgis, qui disciplinam anatomes negligunt aut contemnunt. *Historia.* *Anatomica peritia Chirurgo necessaria.*

CAP. CXXXIV.

De cancro mammæ.

CAncrum quidem mammæ duplicem fecerunt autores nostri (inter hos *Laurentius Iubertus in adnotationibus Guidonianis tract. de apost.*) ut alter sit sessilis, id est firmiter hærens parti, velut id, quod quadratè sedeat, alter verò mobilis ad unumquemque impulsum. Quamquam, ut dicam, quod sentio, cancrum eum esse verè non dandum est, qui carni non hæreat, venis altioribus nutritus, cum unus hic sit è characteribus, quibus notatus est omnium scribentium consensu cancer. Utcunque cum tuberosus & durus dolensque suppressisque ex mensibus creatus est mammæ tumor: nisi cancer sit, ad hunc aliquo temporis decursu transmigrare, non ἀλόγως neque difficile potest: de qua re & Ioan. Bauhin. in observ. diario. Ad quem

statum

ſtatum antequam devenias, eſt providentis medici maturè occurrere, radiceſque omnes & fibras vitii accedentis lentius evellere, ſive quidem amputandus cum parte mammæ ſit, ſive ſervata iſthâc & duntaxat apertâ, eximendus.

De priore ſcripſit eo loco Jubertus verbis, quę recitationi nõ parcentibus nobis ſunt hæc: Mamma quidem tota amputari poteſt nullo incommodo, niſi profundiorem partem occuparit, velut ſeſſilis cancer, cui fovendo venæ ſunt ampliſſimæ ab alto procedentes: & ſuis quoque verbis *Amatus Luſitanus curat. 32. centur. 3.* De altera nunc vitii curatione quam extractionem appello. Huius exemplum ſingulare in curata fœmina nobis expoſuit laudatiſſimus autor *Aretæus l. 2. de curand. vulner. c. 2.* Cuius ſuæ obſervationis & Curationis ſententia hæc eſt. Peractis ex ordine omnibus, quæ ad corporis univerſi procurationem pertinent, præparatis ex ſtupa ſpleniis, goſſypio materiiſque aliis ad compeſcendum ſanguinem facientibus collocatoque homine, ſic ut commodus ad medentem ſe habeat, cæteris ad ſummam omnibus ritè comparatis per ſiniſtram manum comprehensâ mammâ cutis acutiſſimo ſcalpro ſecundum longitudinem diſſecetu, quantus ad unguem tuberis eſt dimenſus; deinde ex altero cancri latere caro commota abſcindatur & ſeparetur, eâ cautione, ne cancer feriatur, quod ſi ſanguis erumpat, globulo ex goſſypio plaga opplenda per miniſtri manum compreſſo. Tum quoque ex altero latere caro ſeparatur à cancro. In qua tota opera ſumma manus dexteritas & cum maturitate expeditio requiritur. Ubique autem utrinque cancer detectus eſt, atque à carne diſcretus, acu filum ducente medius transfigitur, extrema fili connodantur & capitibus intentè, per miniſtrum attractis, contrariâ parte, qua chirurgus ſecat, hic reliquum tuberis exactè ſubſecabit, ita ut liberetur à tubere mamma. Quibus actis ſanguis, qui affluxit, abſtergendus ac ſplenia ovi liquore tincta imponenda ſine infarctu atque compreſſu, ne dolor augeatur, poſtero die fovendum ulcus & balſamæ læo probato atque inſuper emplaſtro baſilico in linum inducto, donec impleatur carne vulnus, quo tempore quid agendum ſit, noſti. Cæterum ablato hoc vitio prov dendum eſt perpetuo, ne ſuccus is vitioſus & aduſtus ſubnaſcatur unquam, ſubnatusque detrahatur ſingulos in menſes pilulis dictis è fumaria, ex helleboro, ex lapide lazali, ex epithymo, fætidis, aut quæ ex nitro inſcripſit Alex. Trallianus. Hac cura diu tutum feceris hominem.

CAPVT CXXXV.

De calculo, qui ad glandem allapſus nulla connixus ac medicamenti vi dejici queat.

SI vero minor eſt in veſica calculus curante naturâ ſuperfluorum & nocentium expultrice ad glandem extremam deductus, hinc nulla vi nixus aut medicamentorum ope dejici poſſit; propoſuit quidem *Ambroſius Paræus lib. 16. cap. 39.* terebram, quâ pertuſus & diſtractus lapillus facile excernatur. Hoc ſuaſore quondam uſus eſt Julius Jaſolinus in eventu pari Principis collis: ſed ea difficultas eſt, quod adaptus à terebra elabitur, infra calculus, & præ duritie diſſultare poteſt, ob eadem acies, & urethram graviter allidendo pungere; quam ob cauſam ſatius eſt, ſectionem facere, ad extrahendum, ſi medio quidem urethræ inhæſit, eo latere quo magis renititur tumetque calculus, diſcindi colis debet. Hæc via commodis inſtrumentis adhibitis ſæpius exemiſſe pertinaces calculos teſtificatur *Paræus in lib. 16. cap. 40. & ſemel Amatus Luſitanus Cent. 5. cur. 91.* quam primus omnium quos legimus approbavit *Aretæus lib. 2. morb. diutur. cap. 9. Paulus Aegineta lib. 6. cap. 60. Avic. lib. 3. fen. 19. tr. 1. cap. 6.* & ex neotericis *Gul. Rondeletius lib. 3. pract. meth. cap 53. Fel. Platerus in obſer. 10. Hucherius lib. 1. de ſteril. cap. de obſtruct. urethræ, & R. Fonſeca 2. de calce cap. 10.* Illud quoque transtuliſſe licuit, ex *Albuc. lib. 2. cap. 60.* ſed hic quidem prius cognita ſede calculi, proximè ſupra atque infra vincula aſtringit, quo calculus perſtet firmius ad inſectum, & non evariet: hunc quoque auctorem imitatus videtur *Stephanus Gurmelæus lib. 2. ſyntaxeos chir. p. 149.* Ita quidem iſti. Verumtamen metu fiſtulæ, quàm certè dicit eventuram, improbavit infernè ſecturam, *Aetius lib. 3. ſer. 3. cap. 5.* ſed & hoc periculi cavere licebit impoſito canaliculo longiuſculo, ſic ut ſecturæ locum prætervadat, de qua nos, & in tract. de rationibus agendi chirurgicis hiſtoriam retulimus eventus, ſed citra ſectionis atrociam aliud mihi inſtrumentum extractorium propoſuit *Ioannes Germanus* chirurgus & Jatrochymicus ſæpius à me licet non ſatis laudatus, fiſtulare illud cum ternis in extremo prehenſoriis quaſi digitalis internè dentatis & modicè ſimis, recurviſque, qui dum inſeritur fiſtula in cavum penem contracti manſerit, poſtquam intruſus calculi locum attigit, claviculo, qui per cochleam in imo torquetur, dehiſcunt & corpuſculum alienum apprehendentes rurſus coarctantur, rotato cochleati ſcapo ſic, ut revertentes organum extractum calculus ſequatur. Ni ad extremam glandem delapſus eſt ille, inter glandem ſecare in longum adeo ut extrahi per hamum deinde poſſit. Id ad unguem evenit Andreæ Verraſio ſcribæ libellorum criminalium Neapolitano, qui cum hærentem multo maiorem meatui extremo glandis perdoleret, qui lotii viam obſtrueret; ſecta per nos inferiore orâ canalis (Chirurgiam edocti *ab Aetio tetrabl. 3. ſer. 3. cap. 5.*) minxit, & hamulo nos calculum contraximus, citra vero diſſectum, ſed ſolo hamulo calculum nucleiformem ex flacco rubentem & durum exemimus Petro Crocho Lucano Siniſienſi adoleſcenti, cui jam dies duos delapſus hærebat extremo meatu. Cæterum in Chirurgia inermi ratio ſpiritalis eſt expoſita, quâ corpuſculum illud incommodum forâs educi debeat.

Hiſtoria.

Ad extremum glandem allapſo calculo chirurgia noſtra.

Hiſtoria.

CAP.

CAP. CXXXVI.

De grumoso sanguine in urinaria vesica.

SAnguis in vesica conglobatur ex vulnere, vel ictu, lapsis etiam ex alto (ut vidimus) in coxa percussis sanguis in vesicam delabitur, atque ibi inspissatus permansit, Vitio interdum renum Contingens affectio. Signa hæc sunt. Ex sanguine quoquomodo concreto frigus accedit, atque horripilatio, febris, spiritus cum lipopsychiam subducitur, pulsus quoque deficit, sudorque frigidus extrema corripit, nauseæ, perturbant, emisso, ut scribit Paulus, sanguine per urinam, quæ subinde supprimitur. Porro sanguis cum extra venas effunditur, alioquin naturæ proximus, exuto temperamento naturali tantum virus contrahit naturali causarum transitu, Hippocrate autore, ut veneni vires facile subeat|: Cuius virulento vapore vitalia inficiuntur, unde terrentia symptomata oriuntur. Itaque densatum sanguinem natura diu non sustinet, quare dissolvendus, ac protinus extrahendus est. Tum autem, cùm concreti cruoris frusta exeunt, aut cruenti humores, (ut placet Aeginetæ) arthemisiæ decoctum in potu datur. Prodest & Conyze decoctum raphani semen ac laser, apij quoque: singula ex aceto bibuntur, valet & leporis coagulum vel hædinum ex Oxymelite, cinerem quoque cum oleo inter anum & scrotum, aut spongias cum muria circumponimus, aut cinerem calidum. Si cruenta conglobata non exeunt, perinæum incidere opus est, ut in vesicæ lapide eximendo, tum conglobatum sanguinem educimus, quos thrombos græci dicunt. Hæc ex Paulo *Alex. Bened. l. 24. de morb. curand. cap. 14.* fuit autem & huius sententiæ universæ *Iacobus Fontanus lib. 3. pract. medic. cap. 36.* Hactenus autem hâc auditâ dissectoria chirurgiâ monendus es lector & in chirurgia spiritali rationem expositam fuisse, quâ per inflatum obtineri reinocentis extractio queat.

Eximendi ratio citra dissectum.

CAP. CXXXVII.

De Tophis Chiragræ, ac Podagræ.

NOdosæ chiragræ ac podagræ tophacea sunt concrementa quædam, quæ perpetuo sunt impedimento commovendis articulis: quapropter expedit, aut dissolvatur si fieri possit, horum materia medicamentis, aut aliis etiam, ruptâ cute, ducantur, quod muria, vetusto caseo, & pyritis usti scobe effecisse se perhibuit. *Io. Scaliger in exercit. 103. p. 3.* materia autem ubi non sequitur, artificio manus educatur, id est, osculo convenienti facto per cyathiscum extremum cochleare specilli detrahatur, omnisque gypsea substantia exhauriatur; si non omnino mundus videatur locus, medicamentis valdè detergentibus depurgetur; quorum nõnulla descripsimus in pharmacochirurgico nostro: Ad hunc nos modum honorato viro Claudio Albano Mediolanensi rem approbãte Collegâ nostro Francisco è Curtio Neapolitano multi ingenii medico tophos chiragræ ad ovi usque magnitudinem excrescentes excussimus. Verum usu venit interdum in uberrimum loci initum exiccatum & roboratum etiamnum ignem advocemus, neque felicius aliter liceat rem perficere. Sunt alia numeri superantis exempla atque historiæ, quas descriptas nobis reliquit *Fabricius Hildanus. obser. 6. 31. 32. 34.* atque has omnes ad hanc rem utile fuerit legisse.

CAP. CXXXVIII.

De Vngue radice tenus putrido.

ET ex syphilide morbo (describente *Antonio Musa Brasavola in lib. de morbo Gallico*) & frigore nimium diu concepto per pedes & ex paronychio, & ex cætero humorum vitio, atque putredine: persæpe fit, ut radice tenus computrescant ungues excitato ulcere, quod nullis unquã remediis exiccari obduciq; possit, quam ob causam nimirum excisione & candentibus ferramentis hanc curat *Paulus l. 6. cap. 85.* Nempe ad pterygium, quod de nomarum genere facit is auctor, referri potest hoc vitii, quod ipsum cum mihi se obtulit, ita curavi, forfice primum unguem in ambitum subtusque præscidi, mox volsellâ extraxi, spiritum vini saccharo conditum affudi, & deinceps communibus usus ceratis curavi; hâc ratione sunt sanati nonnulli. Ex quibus omnibus notabo præcipuos; Blasius Tartaronus Julianensis piscator, qui 4. jam annos vitium illud in pollicibus utriusque pedis pro incurabili destitutum fuerat passus, hac una via sanatus est brevi. *Historia*

Alterum exemplum est monialis nobilioris in Cænobio Jesu Neapoli; cui nomen fuit sorori Zænobiæ Berlingeriæ, huic ex collisu venerat abscessus sub ungue pollicis dextri pedis quo circũsecto multam saniem detersimus, & ulcus paucos post dies propè curatum reliquimus, ademptâ radice unguis, quæ integra processerat. Nihilominus rediit abscessus latens sub tenuissimam procreatam unguem, quâ circum amputatâ & nova sanies reperta post triduum novam unguis radicem confidenter extraximus, & ita pedem denique sanavimus. Adverte nunc ex his unguem quidem, aut ungueam crustulam in ulcerato supremo digito provenire, verum in eodem nisi sanescente vel sano adhuc non confirmari, neque adgigni.

Ad hos est Philippus à Mari legum peritus, qui cum ex pollicis ungue in sinistro pede diutissimè fuisset tortus, plurimis incassum abiectis medicamentis extractionis opem sentiit brevi temporis momento quam fidelissimam. *Historia*

CAP. CXXXIX.

De solertia Medici circa morbum simulantis.

DEcet omnino medicum sapientem atque in re sua præstantem stultis quibusdam aut insolentibus qui vel delusus vel commodi sui gratia morbum simulant, posse obstare prudentiâ, horum autem hominum proterviæ pervincendæ perpauci fuère è nostris, qui præcepta tradiderint. Inter omnes post primum Galenum *Ambr. Paraus*, cuius scripta magni fecit Jo. Heurnius aliique docti viri de hac ipsa re nonnulla posteris mandavit *observat. dignâ libro qui est de monstris*, qui vir quidem pleraq; in tumorum genere cum detege-

detegerit, ulcerum vero ementitorum cum aliquod exemplum tantummodo produxerit; cæterum quæ de vi factis omisit, nostrum est referre. Referam autem primò quod maiorem in modum visu est admirabile. Porro sunt in terris homines, qui, quod non est corpori vitium, sibi concitant, emolumentum aliquod inde captantes. Admirabilis sane socordia, nam quod totis à se viribus arcent alii, sibimetipsis adsciscunt, & sic corruptoria medicamenta parti cuipiam sui corporis inducunt, ut morbum adstruant. Virgo quædam adolescentula in sacro D. Potiti Cænobio, ex his, quæ melioribus ancillantur, cùm operas diurnas, ut fit, ægre sustineret, morbum simulans, septici, quod ex calce, & sapone conflatur non ignara facultatis, hoc sibi facile comparatum pluscculis mammæ particulis imposuit, & Chirurgo se offerens audax curatur velut gangrenæ & phagadenæ subdita: Cuius quidem atque etiam clinici cura per pharmaca nil, ut par erat, proficiente, tertius ego bullas quasdam principio pallentes, mox in atras conversas adverto, quibusdam quasi crustulis pares, quibus per applicita cerata post aliquot dies elapsis rubellæ subtus apparuerunt, areolæ cavæ, quibus diligenter obductis, aliæ paribus initiis atque exitu productæ sunt crustulæ, quibus similiter abiectis ac persanatis subnatæ proximæ sunt aliæ: nec futurus erat finis, ita curante malignâ fœminâ, nisi per imprudentiam hæsisset, corruptitii medicamenti quidquam per me observato, facile fuit, in suspicionem vaframenti venire: tametsi incredibile atque inopinabile visum hoc fuerit in muliere religiosa & medicamentorum eiusmodi imperita, nihilominus institutum vitæ rectum vicit inertia, fraudis vero viam ostendit vulpina quædam observatio; nempe viderat sacras alias sodales septico illo vias ad excitandum fonticulum. Jam igitur imposturæ genere intellecto si quæsieris qui deprehendenda sit illa, memineris suspicionem facere posse genus hominum vile, & egenum, quales sunt servipacti debito, & operarii, mendici, captivi, suppliciis devoti, & omnino miseri, & quos urget male suada fames, & turpis egestas. E quo quidem ordine postremo nonnullos adverti ex his, qui ad sacra valetudinaria curandi occurrunt, tibias sibi plerisque partibus exulcerasse, quo victum inter decumbentes miserum emendicarunt. His jam paucis sed ferme pro regula præmonitis vilium hominum vaframentis, cæterum ad eludendos vincendosque eos, qui chirurgis sectionem meditantibus obluctantur artis partem reliquam exponamus.

CAPVT CLX.

Sectiones suppuratis ac sinuatis ulcere partibus deluso nolentium ac refragantium timore facere.

FErri formido naturalis est hominum animis: nos verò sæpe medentes experimur ægrotantes nostros, qui secturam præviderint, vel à nobis necessariò revelantibus audierint: comparare se, atque munire, quo minus vel levem plagulam, quam oportet, inferre liceat, quam rem qui cum non moleste ferre non possumus, si laudem ex agendis & ægri salutem amamus. Nimirum sanies, tum quà participat acrimonia putredinis sobole, tum etiam diu subsidens proxima, & adhuc sana rodendo sinuat ut *Celsus ait lib. 7. cap. 2. & Galen. lib. de tum. præter nat. cap. 4.* Itaque nisi paretur celer effluxus vel calli vel fistulæ pertusio intimis plerumque corporis cavitatibus manentur, atque adeo veniendum est omnibus modis ad apertionem. Quod si præter eiusmodi sinuationem aut ex suppuratione detrimentum aut incommodum impedimentumvé curandi sit: & huic occurrendum monuit *Hippocrates lib. de hæmorrhoidis*; etiamnum si liceat dexterè, clam hæc interim, inquit, dum loqueris ægro non animadvertente facito: qui idem vir & anginam dirupturus suppuratam, ferramentum acutum ad digitum alligat *lib. 2. de morb. n. 28.* quo commento si contendas non ad imprudentem hominem usum Hippocr. nos plane si quando accidat ad inconsultos uti licebit. Quod autem ad alios & generales dissectus attinet, quia causticum non expedit, vel quod inflammationes doloresque longos movet vel quod latè se extendit, ac turpes cicatrices relinquit, ob eas res ferri operam plane necessariam exequamur oportet, etiamsi contumax æger recuset inscio ipso. In quam rem *Rabi Moses in fragmentis Galeni.* Cum tibi placet (inquit) incidere, & æger est timidus, fingas te velle tangere aut fricare loca vicina ægritudinis, & tunc incide locum ægro inscio eius rei. Cæterum administrandi doli laudabilis rationem viri chirurgiæ periti nonnullam monstrarunt, *Ambrosius Paræus lib. 6. cap. 10.* exposuit hanc: Scalpelli mucronem per æreum nummum sic adigito, ut defixus stet in medio, hunc tum ne ægro vel astantibus pateat dolus emplastro, vel cataplasmate diligenter operito, quasi medicamento imposito contento puri exitum esses patefacturus. Vbi mucronem latentem eo loci applicaveris, quo tumorem aperiri expedit calculum sic digitis regito, ut tu derepente compellens comprimensque impressionem in tumorem facias, quæ excludendo puri sit satis, eiusmodi machinularum tria hic autor schemata ut his vel maiusculis vel minusculis vel mediocribus pro re nata uti possis, l. c. proposuit. Similiter idem is ipse Ambrosius sæpiforme organum cum inclusa occultò sagitta vibratili nobis delineavit. Potest ex his adnumerari specillum cauum argenteum cum inserta discissoria lamella, quo dissecandæ adversæ tenui cuti carnive licet uti. Referam autem & his usibus forficulam ad vulnera dilatanda deceptoriam *Guidonis in tr. 3. doctr. 1. cap. 1.* descriptæ quam & idem Ambrosius alicubi delineavit. Hucusque utrumque ferramentum aciem habet à parte exteriori includiturque lamina duplici atque ita dimittitur, cumq; ferramenta incisoria ab inferiore parte diducuntur infra fibulam, qua & intra se

Scalpelli mucro nummo infixi descriptio.

M &cum

& cum lamina connectuntur, diducuntur, item à superiori ac sinum dilatant.

Hæc incisoria ferramenta sunt ad omnes universim suppurationes & abscessus ac sinus, cæterum ad fistulas an: *Vidius Florentinus lib. 4. suæ chirurgiæ cap.* 10. descripsit ab Ant. Ponzonello chirurgicum inventum scalpellum; qui septem digitorum longitudinem & semidigiti minimi latitudinem æquat, à superiori parte leviter faucultas est, à latere interno ab inferiori parte nectitur cum theca per fibulam, laxè tamen adeò ut in ipsam induci cùm res postulat, ut ex eadem educi sine ullo negotio possit. Leviter autem infra fibulam inflexus est, & processum exigit ab extremo latere similitudinem literæ V. cui sinus respondeat in extrema theca. Est autem theca lamina argentea vel ænea duplex, ab interiori latere, quod scalpellum admittit, canalis modò aperta ab exteriori solida, ac perpetua eius longitudinis ac latitudinis, quæ includere ac celare scalpellum possit.

Ab extrema autem parte extremam scalpelli partem admittit, ac per fibulam detinet, infra quam habet theca sinum respondentem processui scalpelli partem admittit quem diximus V. literam imitari. Ergo ubi scalpellus in theca inducitur recedit processus illius, à sinu huius, sed ubi educitur cum eo committitur, arcteque adstringitur. Ubi usus requirit scalpellus theca inclusus inditur in fistulam sine ullo dolore: sed ubi inditus est extremus scalpellus pollice, extrema theca indice comprimitur sic, ut processus illius in sinum huius inseratur, quo fit ut superiori parte scalpellus thecâ excludatur; tunc verò ab inferiori parte prehenditur & vi quadam receptus subitò fistulam dilatat atque hominem secat, minime opinantem. At ubi volumus scalpellum theca rursus includere eius processum attollimus interim thecæ sinum deprimentes.

Nostra minerva instrumentū cum vaginula immittendū.

Hæc Vidius ad insecandam imprudenti homini sedem. Nos verò, & alium instrumenti modum excogitavimus, uberioris doctrinæ gratiâ non silendum. Parandus scalpellus est, cum manubriolo immobili ferreo, longitudine sesquidigiti aciei tenuissimæ, pariter & exactissimæ, mediocriter secundum aciem inflexus, extremâ cuspide capitulatus, cuius incisorio duntaxat clivo vaginulæ modo tenuissimus coaptetur canaliculus stanneus ad usque manubriolum productus, conglutinabitur hoc equidem modicè cùm plexanda scalpelli acies vel cerâ resinatâ vel alio simile glutine non admodum hærente. Administrationis modus est, ut ante vel gentianæ vel aristolochiæ, vel cyclaminis radice, vel spongia qualem alibi præparandam diximus, amplietur, quantum est satis ulcus; mox cæteris omnibus præparatis, ubi opportunitas est, in ani penetrantem fistulam instrumenta hæc ut dixi compacta, tamquam radiolus, aut specillum immittatur, usque dum contortus scalpellus altera parte promineat, quo tempore retrahenda descripta vaginula foras est, atque ita nudo scalpello relicto conficienda sectio est. Vix aliquid difficultatis futurum est, si norit homo rem omnem ordinare. Alia simpliciorque ratio fuerit per syringotomum Græcorum, unum ex his, quos *in lib. 7. chirurgici operis depinxit Andreas à Cruce*, quò lectorem remittimus, quod ferramenti genus parte anteriore specilli forme; posteriore vero scalpellum est incisorium. Cum igitur utrinque pervius est abscessus aut fistula inspecturo homine, qui laborat aut coniunctissimo necessario tractantem aut instrumentum aut ulcus medium, hic occultata per manum (leva autem erit parte ferri concisoria) cæteram, quæ in specilli modum est fabricata, per utrumque ulceris osculum traiectam ex adverso dextera prehendens ab extremo contestim & violenter attrahit: atque ita scalper, qui subtilissimâ est acie feliciter & indolenter rem perficiet quod optabamus.

Historia.

Quibus omnibus subjiciam ne rationem, quæ non ad instrumentum quidem ita, ut ad apparatum & ad solertem medici fallaciam atque astum pertinet? Si placet igitur id quod in uno quodam ægroto nostro feliciter obtigit exponam. Hic abscessu frigido laborans nil magis aut timebat aut sibi cavebat exorans quam secari. Quin ut bono animo esset, oportuit persuaderi nequaquam futurum, ut opus sit dissectione, quando jam non tenderet in suppuratum tumor, itaque discutientibus esse tractandum, dissolutum verò iri facilè cucurbitulis, quas admoventes quàm sæpissime repetiremus. Cui nostro consilio cum acquievisset homo, parti cucurbitulas cum multa flamma ac tam crebro inculcavimus, ut plurima parte sensus obtupesceret. Quod cum aliquo vellicatu deprehendissem, parato scalpro facile discidi vomicam non admodum ipso ægro conquesto.

Ars parandi ferramenti quo quam minime cum dolore fiat.

Cæterum ad expeditissime & quam minimo cum dolore secandum quod spectat, si quæ est ratio temperandi ferramentum, cum hoc fabricatur, hæc maximè perquirenda est, est autem una quæpiam permultum *à Fallopio commendata lib. 3. de secretis*, quam interea recitare non pigebit. Cum acies ferri temperatur, illud adhuc candens primum in saponem album affrica, hoc enim rubiginem detrahit, mox in oleum quindeni insolatus lumbricorum terrestrium extingue. Temperandorum chirurgicorum scalprorum habes modum usu medendi probatissimum ait auctor, vel quod Mizaldus arcanorum centuriis nos docuit, aqua ex contusis lumbricis per pannum expressa cum succo raphani portionibus æquis commista cum acies ferri cuditur in extingues.

Hocce pacto fabrefaciendum ac temperandum curabis etiam instrumentum usu nullo secandi suspectum, quod tamen ad secandum non incommodum erit; si volsellam, inquam, vulgarem, cuius capitulum frondis oxymyrsines, id est, rusci forma vel paulo minus si malueris, quod ad mucronem attinet extremum acutum ad discissorium utrinque paratum sit, primoribus tribus digitis oblique prehensam obvoluto

crassiuscu-

crassiusculo cerato, quod trito fit usu, delatam in illinentis modum; Interim jucundissimis aut miris quibusdam narrationibus ægro, qui cubat, distento atque ab eo, quod agitur, averso; confestim appellens ad suppurationem, hanc, quam instituisti fericis & saniem detrahes. Præterquam quod & anterioribus volsellæ cruriculis seu malis forcipulis ad perpungendum aptè paratis cerato etiam secundum aciem impeditis atque superius constrictis uti licebit. Hoc autem ut de Ambr. Paræo dicam : *cum hic l. 23. c. 42.* pertusæ peradactas volsellas hymenis conclusæ meminit, incertum est, qualiter paratis id fecerit.

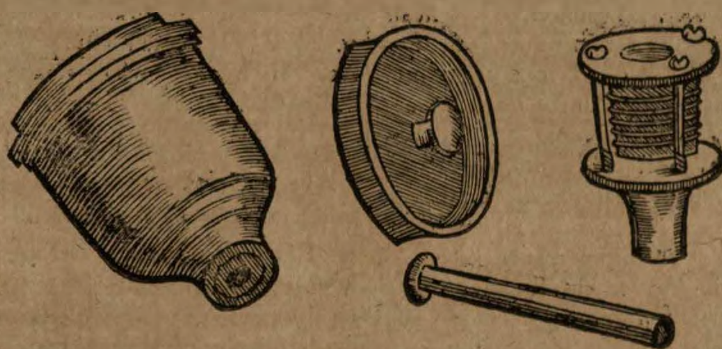
Post has omnes, quæ per ferramentum frigidum sunt improvisæ laborantibus sectiones, restant ex ignito ferro aliæ: quarum unam exempli causa producam propositam ab *Hierony. Fabricio in lib. oper. chirurg. cap. de fontic.* qui ait: Tria sunt incommoda, quæ molestant hominem cui fonticulus efficitur, calor, dolor, & ignis aspectus. Ad hæc tria vitanda, ars excogitavit laminam ferream latam & crassam: in cuius medio sit foramen eius latitudinis, ut admittat cannulam instrumenti quod sinistra manu detinetur, & comprimitur: quæ lamina & inferna parte quæ corpori applicatur circulum habet cum supercilio tenui & quadantenus acuto, & ponitur supra locum fonticuli signatum atramento. Hæc lamina primò refrigerat partem circumstantem, & consequenter calorem ferramenti can. entis; inde dolorem mitigat. Obstupefaciendo sensum quem obstupefacit tum frigiditate tum compressione magis acuti articuli. Cui postea circulo si supponatur instrumentum, quod ignem abscondit erit plene satisfactum tribus incommodis jam relatis. Habetur enim instrumentum quod aspectum ignis tollit, quod candens ferramentum intrusum & occultatum habet in tubulum aut ligneum aut osseum aut argenteum, quod ex altero extremo orbiculare foramē habet, quod parti apponitur, ex altero vero operculum candenti ferro coiunctum, quod deorsum comprimitur. Hęc ille. Depictam autē huiusmodi quandam machinulam dedit *Dominicus Galbanus medic. Estensis in l. 2. operis de fontanel. c. 8.*

Hieron. Fabricii navum fonticulos ferrum ignitū abscondens.

Est & ex hoc genere instrumentum à nobis excogitatum quod recondens vasculo prunas ardentes follis fabrilis vi parti cuilibet admotum hanc exurit depictum superius in chirurgia spirituali capite quod inscriptum est de inurendis ignis halitu vel flammaparticulis. Atq; hoc quidem vi spiritus est usus organi: non spirituale autem est aliud ferramentum duplex, alterum quod cavus tubulus recipiat utrinque pervius: alterum quod recipiat deceptorium atque ignis illatorium scapum cuius utriusque hæc esto pictura.

Nostrum ad inurendum organum occultum ignem servans.

Deceptorii cantem i- mago picta

Peroratio atq; ad Lectorem admonitio.

PRæter has omnes agendi rationes selectas è quam plurimis, quas equidem huic libro congerere potuissem, nonnullas alias tum in pyrotechniæ medicæ nostræ libris, tum in chirurgia inermi, tum in variæ materiæ volumine, tum denique toto opere disposuimus suis his locis commodè contextas.

CHIRVRGIAE QVAE AD OSSA PERTINET,

CAP. I.

De pertusione calvariæ pro hydrope capitis curanda.

HYdrocephalum quod extra calvariam consistit, exhauriendo cutim capitis dissecare, quo sequatur effluens aqua, non admodum difficile durumque scio visum his, qui paulò superiore sermone doctorum virorum audivēre confirmationes; verùm, ad educendam, quæ sub calvaria stagnat, aquam idē hoc os exscindi debere vix aliquem credo futurum, aut qui admittat, aut qui temerarium non clamitet, dicatq; periculosę plenum opus aleæ: veruntamen si idem homo, qui ad hæc exhorrescit, tam firmus est animo, ut non dubitet Hippocrati contradicere, detrectareque quam autoritatem summi dictatoris, hic jure suo patiatur & voto, quid autem ad huius divini viri decretū inficiando astruerit aut comminiscatur quilibet? an auctorem operis magnum Hippocratem nō esse? sed lites præscindamus. Sit Hipp. alterius, sit Thessali filii secundū Dioscoridis sententiam recitatam à *Gal l. 6. ep. sect. 1. com. 19.* sit Polybii quemadmodum per Petrum Salium, perq; Mercurialem licet, certè ex Asclepiadis est legitimis & schola magni Hippocratis, an non satis est plena istorum auctoritas, etiam *Gal. introd. c. 18.* & Pauli, qui chirurgorum hanc communem operā approbat? aut ne mò Inēti maloris est pus aut sanguis ex ictu suffuso membranis cerebri, pro quibus exhauriendis sanxit Hipp. aperiendum craniū an minoris discriminis est hydrops capitis, quàm aqua, quæ periculum infert visui, diffusa cerebro, quàm cephalęa quam melancholia, quā mania, quàm epilepsia? sed pro his omnibus curandis decreverunt, ut paulo post apparebit medicinæ proceres, perterebrandum caput: perterebrarunt & hoc quoque in talpia *Lusitanus Ama-*

nus Amatus cent. 1. *chirurg.* 76. igitur & pro his, hydrocephalo idem licebit decrevit porrò *Io. Baptista Sylvaticus con. oper. f.* si interna capitis læsio absit & frustrà perforatio fiat à perito ministro, omni periculo vacare gravem operam dices & vetustate temporum obsoletam. Sed superiori seculo *Arnoldus Villanovanus* experientiæ summæ medicus vertigini medendæ exscindendum cranium præcepit, item etiam melancholiæ ac maniæ *Rogerius ac Rulandus, Bernardus Gordonius, Anto. Guainerius, Gulielmus Rondeletius & Iac. Costaus, & novissimè autem omnium Arnoldus Weickardus Medicus excellens Francofurtensis. Epilepsiæ autem Gulielmus Rondeletius, Iacobus Hollerius, Ioannes Costæus, Marcellus Donatus, Iulius Cæsar Claudinus.* Cephalææ verò *Iac. Hollerius, Iulius item modò memoratus Claudinus.* Cæcitati quoque ab interno vitio impendenti *Ioannes Costæus*: quorum omnium sententiæ suis locis exponentur. Adversatus & apertè huic operæ Chirurgicæ & Galeno eandem approbanti, *Iul. Cæs. Arantius*, vir alioqui sicut ab edito libro de tumoribus apparet, plane medicamentarius, & medicinæ lenioris amicus; qui & suam hanc sententiam insolentiorem faceret, duas sub unum actum complecti visus est, animi contrarias affectiones; pusillum, inquam, animum & in exantlandis discriminosis casibus pavidum & simul audacem, ut autori magno contradiceret & hoc se prævalere confideret. Verum enimverò fit aliquando, ut hydrocephalum ne attrectare quidem expediat: estque is casus nulla hominum dubitatione funestus, qualem equidem narrabo mihi & medicis aliis compertum.

Extumescens monstrosè caput observare accidit An. 1600. in filio magnificæ lectissimæque fœminæ Claricis Caraffæ, nonum jam mensem, nato, cui à quinto natalium mense cœpit inire tumor, qui postmodum auctus est adeo, ut circumductus funiculus non brevior esset; quam duorum palmorum & quinque digitorum transversorum communis mensuræ. Creditus à me tumor est ipsius cerebri substantię, multo humorum excessu turgentis ita ut commissuras omnes ossium & frontis medii apertâ mollitudine teneret amplè distractas, & circa inferiora distentum convulsumque crus dexterum. Item revulsi ad obtutum inferiorem oculi, ex ulcusculis verò in capite spontaneis ad denudationem usque ossis cutis diffissa, quæ quidem ipsa capiti prætenuis; lapsi sponte aliquot dentes. Non sugenti lac infundebatur ex cochleari. Infans hebes & sopitus ferè perpetuo, nil unquam obstrepens, id est ore significans. Morbo succubuit non multis ab aucto morbo diebus.

CAP. II.

Excisio calvariæ in cephalæa intolerabili.

SI tentatis aliis omnibus remediis adhuc cephalæa perseverat; atque æger animosus sit & corporis robur consentiat: approbat *Aretæus 2. diut. theor. cap. 2.* quod nonnulli super frontem ea in parte, ubi sutura est, quæ corona dicitur cutem osse tenus inciderunt, illudque haud exterentes aut exscindentes usque ad meditullium, quod græci diploën nominant, ad carnis repletionem perduxerunt: alii & ossa ad membranam usque perforaverunt. Vidit Aretæi locum hunc atque alium eiusmodi *lib. primo chron. cap. 4.* atque imitatus est *Iacob. Holler. qui libello obs. suarum* primo scripsit hæc; In intollerabili cruciatu capitis, qui & assiduus sit, nec aliis cedat remediis, ferro & igne utendum est: frustra enim pharmaca, cucurbitulæ, & topica alia comperta sunt; quia hæctica quædam capitis intemperies atque infirmitas adest & constat quidem permultos melius habuisse in eiusmodi malis, epilepsia, mania, melancholia, hemicrania, terebellis vel cyclis cis aperto capite, vel inusto. Hæc Hollerius. Accessit & in hanc sententiam *Iulius Cæsar Claudinus professor Bononiensis in lib. de ingressu med. ad infirmum*: cuius rei proximo cap. meminerimus, ex horum quoque virorum numero videtur fuisse *Petrus Pigræus non contemnendus auctor Regis Gallorum modicus lib. 4. chirurg. cap. 4.* sed superat omnes *observatio Amati Lusitani*, qui rem expertus in milite, cui per dolores nullâ ratione placabiles & profundos, à sincipite in reliquam anteriorem partem externos oculos elidi videbatur. *centur.* 1. *Cur.* 4. *f.* nobis hæc post multa memoriæ prodidit; protinus ergo accersito chirurgo. Aliam historiam narrat *Herc. Saxonia lib.* 1. *pract. cap.* 2. de religioso viro, cui pertereb rato capite repertum est os corruptum & supra menyngem multa pituita. Accedit igitur ad eam sententiam, ut vides, interdum perforati cranii Saxonia.

CAPVT III.

Excisio Calvariæ pro curanda Melancholia atque mania.

REfert *Antonius Guainerius non minimæ autoritatis medicus opere practico cap. isto*, mulieri maniam patienti ad sinciput ulcus magnitudine ducati (nummum argenteum ita vocat) pyrotico excitasse, & calvariam sub lunæ decremento maximo per cerebrum ad usq; membranę crassę conspectum aperuisse; sic per mensem aperto vulnere miseram fœminam bienni morbo liberatam: Approbavit hanc medendi rationem *Io. Costæus mehercules tam exacti judicii, quàm fecundæ doctrinæ medicus l. 2. de ign. med. præsid. c. 6.* sed didicit hanc chirurgiam sicuti mihi videtur Guainerius à *Rogerio Salernitano l.* 1. *chirurgiæ cap.* 21. *& à Rulando Parmensi lib.* 1. *chirurg. cap.* 17. qui curandæ maniæ ac melancholię cruciatim insertâ cute summi capitis calvariam terebrandam volunt modiolis serrulatis cannulatisque cum exerta ligula: quod genus ferramenti luculentissimè descripsit *Celsus l. 8.* Et hos omnes autores ad idem mali medendũ sequutus est *Gualterius Bruelius in opere praxeos medicinalis c. isto, atq. Arnoldus Weickardus medicus apud Francofurtenses Clarissimus in suo verè thesauro pharmaceutico c. de mania.* Atq; hâc arte procuratæ per nostros homines sunt excisiones calvariæ; cæterum, & casu factæ tantundẽ utiles experimẽto complurium pręstantiũ doctrina virorũ compertæ sunt. Porrò narrat *Bernhard. Gordonius in l. de pass. cap part. 2 c. 19.* melancholicũ diu hominem

diffracto

diffracto per vulnus cranio restitutum quidem: primum dum plaga etiamnum hiaret, mox ubi primum cicatrice obducta esset, rediisse ad insaniam eundem: quod argumento magno habet Gordonius, diutinam cerebri deiectionem conducibilem interdum esse ad mentis integritatem cui recitatæ sententiæ non contradicit *Alex. Massaria l. 1. rei medicæ cap. 22. & Gul. Rond. in method. cur. morb. cap. 41.* narrat de muliere melancholica & moniaca quæ per casum fortuitum aperto cranio, & ex hoc aquæ portione dilapsâ curata est mirabiliter ex insania, quare addidit, si studio perforetur cranium vaporibus atris aut fuliginibus alienis à cerebro discussis, probabile est recepturos mentem suam homines. Præter hos omnes nostro seculo superiores suasit dudum, & ad maniā abolendam calvariæ percussionem *Epiphanius Ferdinandus hist. 66.* etiam, ubi tentatæ usturæ parum profecerint: exemplo nixus Alberti Magni (credo equidem verius Arnaldi Villanovani) qui retulit factâ cuidam furioso eiusmodi perforatione sanitatem restitutam mentis: idemque approbavit *Iac. Fontanus lib. 1. pract. medic. cap. 28.* & ad melancholiam 24. Nos verò recentiorem referemus historiam, quam certâ fide narrarunt Illustrissimus & omni virtutum maximæ pietatis & literarum genere excultissimus Marchio Carolicanensium in Salentinis, & qui rē vidit Matthæus Taphurus, spectatæ vir probitatis, atque adeò apud eundem Marchionem apprimè gratiosus atque probatus. Cæsar Bartholomæus Dominorum Auolos familiæ apud Regem Hispanorum procurator Madriti, cum implacabili dolore capitis affligaretur, nullis ab internis nil & externis remediis, quæ dico adhibuerat levatus, interdum quoniam doloris impatientiâ victus est, consultum iri sibi credidit, si, quà malum infestabat, & vis scalpri altè defigeretur, donec vitium invenitur. Qua sic aperturâ cutis & calvariæ confectâ per hominem quem ad eam delegerat, atque enixè persuaserat, nescio quis in cranio tumor & viror, sub ipso vero increscens caruncula fungi modo reperta est; quibus vitiis & putrilagine detersis liberatus à malo vir integrè fuit, ita sæpe non soli qualitatis excessus, & intemperantiæ, cephalæas graves faciunt & conservant, sed vitiosa etiam concrementa, adiicerem his alios eiusmodi casus à plerisque relatos, si probatissimi se auctores obtulissent.

CAPVT IV.

Excisio Calvariæ pro Epilepsia curanda.

Est & epilepsia tam atrox morbus, ut venire medicum providentem etiam ad testæ capitis violatum persæpè cogat. Audi verò Aretæum in 1. Chronic. c. 4. dicentem; ingentibus medicamentis ac valentissimis in morbo comitiali opus est, nam quoties eius in mentem venit non modo laboriosum malum & periculi plenum, sed etiam generis morbi fœditatem & calamitatis opprobrium exhorremus, atque ita existimo, si se mutuò in accessionibus spectantes ægroti quæcunque patiuntur, cernerent non ultimam vitam ducere tolerarent: verum quæ singulis atrocia fœdaque insunt, sensus privatio, intuendique sublata facultas abscondit; deinde inferius idem auctor ait: imprimis os perforare usque ad secundam laminam oportet; deinde ceratis cataplasmatisque uti tantisper, donec membrana ab ossibus recesserit, terebrâ nuda ossa circumscindere convenit; ac si paulùm resistant, usque ad spontinam avulsionem, perseverandum, quousque nigra nonnunquam istorum, & crassa membrana inventa fuerit, cumque per putrefactionē vel etiam purgationem audacter curante medico vulneri cicatrix inducta fuerit ægrotus morbum evasit: sed neque solus Aretæus huius sententiæ fuit, ut perforandam in epilepsia duceret calvariam; *Themisonem legimus apud Aurelianum lib. 1. chron p. c. 4. f.* hoc idem morbi testæ quod græci *βρέγμα* appellant terebri perforatione curasse; quam rem cum refellit Cælius, nihil est. Hanc enim approbavit *Hipp. lib. 2. de morb. tit. de morbis à capite finientibus*, præter epilepsiam verò, & cephalææ finiendæ præsidia od ossa usque penetrantia conferre conceptis verbis professus est idem *Aretæus eod. lib. & cap.* Ex junioribus vero nostris faverunt huic operæ chirurgicæ & *Gul. Rond. qui l. 1. de curand. morb. int. c. 41.* in epilepsia, inquit, ab humore melancholico aperiendum est caput; huic vero suppar *Iac. Holl. obs. suarum primâ, ac Prosper Alp. l. 10. med. cap. 7. ac Io. Costæus l. 2. de igneis med. præsid. c. 6. sequutus Guarnerium*, qui maniacam refert hac se ratione sanasse: Meminit quoque cum honore huius chirurgiæ tum ad epilepsiam tum ad cephalæam pertinacem finiendas conducibilis *Iul. Cæsar. Claud. professor Bonon. in opere, quod inscripsit de ign. medic. præsidiis l. 4. cap. 9.* cui rei non refragatus est *Pet. Pigræus l. 4. chir. c. 9. suffragatus verò Prosper Alpinus lib. 10. de medic. method. c. 7.* Confirmavit & eventu rem *Marcellus Donatus, qui lib. 2. mir. histor. med. c. 4.* narrat de viro Gallo, qui profectus de laribus suis ad Italos, ut è tetra epilepsia curaretur: forte fortuna per latronum insultus calvariæ apertione liber est factus, ita falsum non est, neque ludibundum, violatu testæ munientis arcana capitis epilepsiam abire.

Ductam autem pertundendæ calvariæ utilitatem existimavit *Iac. Fontanus lib. 2. pract. med. c. 17.* ex accipitrariis venatoribus qui falcones, quos alunt, epileptico morbo tentatos liberare solent aperto capitis osse prope rostrum inter duos nares ferro candente: per foramen enim manat ichor quidam, quo exhausto vitium omne abjicit accipiter, de qua etiam re lege facundissimum illum virum qui de re accipitraria vernaculâ nostrâ linguâ scripsit.

Vnde primùm perfectum perforãdi cranii commentum.

CAPVT V.

De Exscissione calvariæ pro tuendo visu.

Calvariæ os exscindi sanum ipsum atque integrum plerumque necessitas cogit; nimirum

pro tuendo visu oculorum, cuius tanta est præstantia ut ad hanc functionem natos homines affirmaverit Anaxagoras, & de quo *Marsilius Ficinus ex Platone in lib. Timæi c. 31.* dixit: oculi divinitus dati sunt ob cœlestiū cognitionem atq; imitationem & ob philosophiam optimum divinitatis donum, quam ob causam haud difficile accipiendum id, quod Q. Serenus proposuit his verbis:

Summa boni est alacres homini contingere visus,
Quod quasi custodes defensorisq; pericli
Prospiciens summa natura locavit in arce.

Itaque ad hos cæcitatis discrimine liberandos *Hipp. l. de visu ita pronunciavit:* si cui oculi, dum sani sunt, visum corrumpunt, huic sectione, & insuper excoriatione in sinciput factâ os exscindere & aquam auferre oportet; sicque curare, atque ita sani fiunt. Hippocratis hoc decretum minimè quidem acerbum causare debebunt homines, chirurgiam hanc passuri, neque item facturi; quando jam alluentem super cerebri membranis aquam statuit Hipp. ad faciendum hypochema continenter paratā; ex quo loco deductum arbitror, ut descendentem ad oculum aquā, id quod catharacta dicitur aliàs, vocaverint Arabum schola. Periculum autem cæcitatis radicatum est obscurius per id, si cui oculi, dum sani sunt, visum corrumpant: perinde ac si dictum esset; si cui oculi jam antea semper integri confertim irruentium humorum confluxu derepente occæcari tantum non in integrum videatur, huic &c. Ad hæc vero sic ostenditur probabile consilium, quod Hippocrates proposuit, quod & eventu rerum comprobatum fuit aliquando felix, fecitque etiam casus, ut tenebricantibus ex oculis hominibus factâ in calvaria rupturâ lucis usum reddidisset: Porro narrat *Io. Costæus. c. de igne imm: præsid. c. 15.* ex amaurosi vitio, quod ex crassis lentisq; humoribus opticorum est obstructus, Virginem Deo sacram, aliàs plures jam menses occæcatam fortuitò, tegulæ in capitis verticem lapsu, fuisse restitutam. Fracto enim capite usque ad primam calvariæ laminam, dum curatur vulnus, cum eius curatione pristinam eius vim recipit, inquit auctor. Simile huic exemplum memoriæ prodidit *Alex. Bened. l. 3. de cur. sing. cor. par. c. 29.* his suis verbis: quibusdam in senectute lumen restitutum est, memorabili exemplo. Germanus quidam Hiadesæ octogenarius visu hebetiori equo abactus currente in terram ex improviso ferè exanimatus in lapidem capite collisus est; confregit frontem. in ea curatione (id enim vidimus) visum recepit obstructis meatibus, per quos effluere solitus erat humor acris infestans.

Licèt aspectu & gravis æstimandum hoc tamen leve præsidium necessitate.

Periculum cæcitatis ab Hipp. indicatum.

Sensus verborū Hipp.

A casu experimentū.

Historia.

Præter hæc autem fortuita experimenta non desunt & quæ prudenter consultoque factæ pertusiones calvariæ plurimam operæ utilitatem testificantur. Unam autem imprimis nobilem narrabo. Aloysius Brunus Apulus Alsivillensis honestæ familiæ homo 30. circiter annos natus cum gravi suffusione correptus esset, sic, ut nulli oculi essent usui, quam ob rem medicos acciri jubet: qui perplura varii generis irrito fructu facienda curavere. Cum chirurgus, aut expertus, aut ab Hippocrate doctus pertusionem calvariæ proposuisset, damnatâ licet ab aliis operâ, tamen acceptata est ab ægro desperatione lucis, cuius privationem non minoris quam mortis aleam æstimabat. Quâ re peractâ, mirum expediri viæ & recipi visus continuo cæpit, sive quod opaci habitus expirassent, sive quod humor excussus longævus, quod admirabilius est ad centesimum & usque tertium annum vixit. Res Tranensibus civibus nota.

Veruntamen hac in re timorem iniecisse videtur *Aetius, qui lib. 2. ser. 3. cap. 54.* narravit, ex calvariæ incisione ac perforatione, quando sanè etiam ægrè curatur, contingere sæpe aciē oculi. Veruntamen longè distant, multitudinem incumbentem aquæ de cerebro detrahere, et que idem sic utilibus exhaurire, ut hoc etiam ægrè curetur; quemadmodum planè differunt convulsio, quæ fiat ex humoris redundantia, & quæ ducat ortum ex ariditate.

CAP. VI.

De calvariæ ossis corrupti excisione.

Carnosarum partium sub plerisq; vitiis excisionem cum jam explicuerimus, quæ ossium est, aliquam non præteribo; præsertim hoc loco, qui partium tractandarum ordine primus est. Calvariæ ossis cariem sive marcorem experti meminit *Hipp. 2. de morbis*, hisce verbis; cum caries, inquit, facta fuerit in osse dolor ex hoc corripit ipsum os, & progressu temporis attenuatur atque inflatur, & fit in ipso fractura: & si hanc resecueris, comperies ipsum os elevatum & asperum ac fuluum, quibusdam verò etiam ad cerebrum usque corrosum. ubi in hoc modo inscideris, siquidem ultra corrosio fuerit, auferre optimum est: Hæc ille. quod vitium à se descriptum cum apprime insolens sit, & non satis ab ullo cognitum & compertum; cui equidem comparem non habeo, nisi fortasse cariei & exostosi à lue venerea profectæ: licet autem & cum talparia, vitio, quod Neoterici quidam nominavêre: cuius exemplum illustre posuit *Amatus Lusitanus Cent. 2. cur. 76.* quam historiam & curationem ad efficacis Chirurgiæ studium non nihil facientem fac leges.

CAP. VII.

De terebratione costæ ad purulentum exhauriendum thoracem.

Statutum à nobis aliquando fuit, quoniam ex penetrante cava thoracis plaga fit materiæ multa sublavies in ventre isto, quæ & graves dolores, & febrem, & maciem demum tabemq; profert, non valentibus ad hæc tum injectionibus & effusionibus per accommodatos decubitus, tum pyulcorū extractionibus, tum potionibus vehementer exiccantibus, tum denique adjumentis aliis

Cacoëthis & difficultas suffusi in thoracis puris.

aliis, necessarium est, ut factâ in declivi loco plagâ procuretur effluxus: cuius sententiæ præclari nonnulli viri inter quos Brasacocus & Valescus Taranta fuere non discrepantes à consilio *Gal. lib. 2. art. curat ad Glauc. cap. 8. quod est defin*: atque apertionem quidem faciendam in costa ipsa equidem statuo, quod ita neque musculi, neque venæ aut arteriæ consecantur, sitque sine dolore & multi profluvii sanguinis dispendio. Docendum autem est, quânam ratione administranda sit perterebratio: primum igitur ratio dignoscendæ sedis, quâ pus continetur, tradenda est, citra quam quidem cognoscendi certitudinem temeraria & cæca esset omnis feriendi actio.

Fit randa ad defluxu via plaga nova & apertio facienda.

Dignoscendi loci qui pus contegit ratio.

Primum igitur scire licet, discludente pectus in duas partes mediastinâ membranâ dexterum aut sinistrum latus occupare potuisse. Licet etiam fieri potest, ut per utrumque sanies suffusa sit. Dignoscetur ergo locus tumore partis, dolore, calore, pondere puris incumbentis & resonitu. Extuberat scilicet, urgente copiâ fluctuantis humoris, latus eo completum, extimusque habitus eiusdem displicentior est cõtrectatus feruescentis eluviei vaporatu. Tristem autem sensum eâ parte natura non dissimulat: augeturque idem, homine decumbente in sospes latus: sonitũ autem allidentis versato pectore saniei percipere poterit & qui tractat, & qui tractatur maximè: sed gravitatem lateris is, qui patitur declarabit. Hæc nostra & communia scribentium sunt indicia coniecturæque de stabulante pure. Verum *Hippocr. l. de int. aff. n. 25.* cum aquam è tuberculis pulmonis disruptis quo vergat, perdiscit: latus, sub quo magis extumuerit, spectat: quod indicium ubi desideretur, hominem multâ calidâ lavat, atque humeris sublatum concutit, ut utro magis latere fluctuet humor, observet; quo intellecto, cæterum opus perficit. Sed *Celsus l. 8. c. 9.* ut aliâs recitavi, quin etiam *Hippoc. l. 3. de morb.* mollem cretam cimoliam amplè inducit pectori, atque hâc arefactâ deinde diligenter inquirit, nam quo maximè loco humor in ea perseveraverit & ibi pus proximum erit, eoque uri debebit.

Terra cimolia usus.

Situ iam cognito collecti puris, præcipit *citato l. de int. affect. Hippoc.* ut mediam costam tertiam scilicet ab ultima numeratam usque ad os secemus: deinde terebrâ caua ultra perforemus, atque ubi perforata fuerit, addit, aquæ parum emittito & ubi emiseris linamentum ex crudo lino indito & spongiam mollem super imponito; deinde ut ne excidat linamentum deligato; emittere autem per 12. dies aquam oportet semel in diem, post duodecimum autem diem sequenti 13. totam aquam emittere & reliquo tempore si subnascatur aqua, hanc emittere & ventrem cibis resiccare. Hæc Hippoc. Porro contemplantibus nobis atque in examen revocantibus Hippoc. decreta; cuncta hæc quàm rectissimè sancita reperimus primum costam ipsam non intercapedinem costarum inter mediam voluit penetrandam, & ne violarentur musculi, & ne sanguinis aliquod defluvium ex convulneratis necessario venis atq; arteriis, alioquin non pusillis, neq; paucis *Gal. 2. d. loc. aff. c. 1.* pateretur homo; quin etiã, ne maiori dolore atq; inflamatione affligeretur.

Perterebranda costæ locus & reliqua administratio.

Hæc atque alia possunt esse incommoda, primum quod liberius securiusque agitari licet homini rem, neque angusta cura perspiciendus est locus musculis minimè munitus; ut monet *Hieronym. Fabricius l. de chir. oper. cap. de empiicis* Neque nervis, venis, arteriis, *quod Hollerio com. 44. aph. 7. tr. 7.* placuit. Neque verò de instrumento incisorio apposito, id est, altera parte retuso, ne pulmo oblædatur, ex altera vero descindente quidem, sed modico ad cuspidem recurvato multa quæstio intercedit, neque anxia provisio animadversioque requiritur de sectione obliqua, quæ secundum fibras musculorum intercostalium exteriorum progrediatur; nempe plus hi respiciendi, quam interni, quia minores atque exiliores sunt: quæ doctrina est *Aquapend. dicto loco.* Taceo quod ponitur terminus controversiæ Fallopii & Aquapendentis, quorum is internè, alter supernè secandum voluit. Vide *Roder. Fons. consl. 6. tom. 2.* Ad summam igitur præstat in costa, quam intercostali spatio secturam moliri sic, ut divinum admiremur Hippocratis consilium, qui cuncta hæc providerit, itemque perspicaciam, qui viam hanc singulariter excogitavit. Vsus autem & ipsa terebra caua; non ut sentit Aquapend. ad excipiendam in cavo ferro scobem: nulla huius quippe læsio aut interioribus aut exterioribus: verum ut fieret foramen æquale, per alias quippe terebras foret illud internè angustũ, externè amplum: quod incommodum esset & contrarium eius, quod verè requiritur. Verum enimvero ubi fistulam ossis legi timere quosdam atq; ipsum Fabricium, non potui non admirari, quod non viderint excisum os calvariæ porum induere. Quod si fistula fit ex affusu saniei perpetuo, præstat hunc dum est, educi, quam partem hiantem sanescere: secundo vero ubi verentur, ut ne ferramentis exscindens costam infligat plagam interioribus, potest hoc in fine vitari cyclisco. Verum enimvero de operæ securitate præter *Marcellum Donatum hac in modo citato loco profitentem*, sententiam afferam docti viri *Epiphanii Ferdinandi, qui obser. med. 32.* scripta reliqui hæc; si costæ sint robustæ, latæ, non exiguæ, quales quidem non sunt ætate puerili, sed provectiori; tum ipsam costam perforarum terebella: & hæc esset operatio tutior reliquis: nam vasa, scilicet venæ, arteriæ, nervi, ex inferiori parte costæ orientia nil patiuntur: nam in media costæ parte fieret foramen, & sanies liberè exire poterit, & fistulæ non impenderet periculum: quamvis saniesi per annum integrum educantur: & tandem pulmones & thorax minus ab aere externo patiantur. Sed minister tum sit valdè expertus & eligat terebellum angustum potius, & sensim penetret, usque ad interna.

Excisa ei costa com... da.

Terebrâ cava quis usus.

Ad eos qui fistulam metu... rent facien... dam infici... antur.

Ad alter... ramin... nam.

Hæc autem felicissima & tutissima est operatio, & sanguis fluxus non timetur, & hanc operam Hippocrates posuit. Assensus & huic terebratus operæ *Am. Lusitanus Cent. 5. cur. 98. F.* videtur. Itaque iam apparet animosè, debere nos ubi accidat, empiicis emissarium per costæ pertusionem Hippocraticam infra parare. Vnum addubitarunt *Iac. Holl. & Io. Libautius in Scholiis ad aph. 44. l. 7.* quod Hippocratis seculo procerioribus

rioribus hominibus; ampliores, ideoque excisu commodiores ac tutiores erant costæ, nostro verò tempore non ita: sed maior difficultas est huic Libautii assumpto non ignoranti, quod faveat hoc Virgilii:

Grandiaque effossis mirabitur ossa sepulchris;

Nihilominus id non facilè admittent peripatetici. Omnibus autem modis, ubi concedatur disparitas ossium: adhuc non deest nostrorum hominum costis latitudo, quæ perforatum ferre possit. Superest nunc videndum, quota ordine costa sit pertundenda? Hipp. eo sub morbo, statuit tertiam, verum generalem thesin facientibus interioribus noxis omnibus ambiguitas non minima subnascetur: aliis nimirum volentibus, faciendam sectionem inter secundam & tertiam ut: *Amatus Lusitanus censuit in cent. 1. curat. 6. & Lud. Mercatus instit. chirur. c. 6* aliis inter hanc & quartam *ut Algazar l. 3. de vuln. thorac. c. 12. Marcellus Donatus 3. mirab. hist. med. c. 9. & Prosperus Alpinus l. 3. de med. Aegypt. cap. 13. & Herc. Saxonia in epistola ad Epiphanium Ferdinandum ab hoc viro citata in histor. med. 32.* qui vir & eandem sententiam amplexus est. *Ludovicus item Mercatus in consult.* 11. in quo loco narrat expertam à se feliciter hanc ustionem fuisse, aliis inter hanc & quintam ut placuit *Guidoni Cauliaco tr. 3. do. 2. c. 1. & Iacobo Hollerio, Hieronymo Capivaccio & Eustachio Rudio in curat. empyem. & Ioanni Heurnio l. de morb. p. c. 3. & multò maximè Nicolao Florentino ser. 7. tr. 4. c. 58.* propterea, quod diaphragma reflectitur usque ad tertiam costam: in quo motu valet saniem cohibere ne effluat, quare nequaquam inter tertiam & quartam facienda est sectio, eius etiam sententiæ est *Ioannes Liebautius in Schol. ad aphor. antea citatum & Michael Paschalius l. de morb. curand. cap. 19 & Andr. Vesalius in cons. pro Duce Terranova:* quem virum utiles plerasque & certas observationes agendi complexum velim omnino consulas, consultoque audias. Aliis inter hanc & sextam, è quibus est *Auctor introd. c. 18. Leonidas, Paulusque lib. 6. cap. 44. nec non Andreas Crucius.* Jam vero nemo unus inter primam & secundam aut inter sextam & septimam dixit perforandum esse, *Felix Platerus lib. 3. pract. med. tit. qui est consumpt. pag. 544.* eius fuit sententiæ, ut sectio per scalprum fieret (candente non laudato) in humillima thoracis sede, ubi nulli alii musculi intercostalibus incumbunt: supra duodecimam costam videlicet. Quod decretum tam etsi singulare atq; hæresis sola fuerit unius hominis privati: nihilominus ab anatomico exercitatissimo profecta opinio non est aspernanda, sed alicuius precii æstimanda & probanda propterea, quod musculos omnes vitat, qui intercastalibus incumbunt, satisque est, si quam proxime diaphragmatis fines egressa, quemadmodum ipse præcepit *Hipp. lib. 2. de morb. n. 59. & 3. eiusdem 27.* pus sede infimâ evacuet. Omnibus autem modis puto à postico thorace propositam ab hoc viro dissectionem. Hic scopus hoc consiliũ fuit. Tantum requiritur docta manus & animus firmus, qui opus tractet.

Quota ordine costa sit perforanda.

Scire autem licet primò secturam aliis sublimiorem, aliis humiliorem videri faciendam, termini autem horum situum ii verè poni debent, ut scil. ne nimium imo electo septum transversum convulneretur, verum ne dum eius naturalis situs inspici debet anotomica peritia: sed etiam idem ipsum, quantũ ad superiora assurgat, inspirando videri, deinde etiam adverti debet; ne nimium sublimi factâ secturâ minimè quantum satis educi materia queat, verum elevari crura caputque demitti necessarium sit, quod & ægro laboriosum, & medico, qui rem tractavit, ignominiosum pariter erit. Tertium est, ut quotisvis tandem costis disseces, esto plaga tres aut quatuor latos digitos à spinæ clivo dissita. Quartum, quod adnotari velim est illud, pertinens etiam ad conciliandas multorum ad invicem contradicentium sententias; alios quidem septenas costas numerare ab infima ad superiores adscendentes; alios vero à suprema exordientes ad infimas descendere. *Porro Hipp. in lib. de int. affect.* priorem *Leonidas vero & Aegineta* posteriorem ordinem servasse sunt visi. Si comprobare sententiam nostram velis, decretum Hippocratis & posteriorum Græcorum Leonidæ atque Aeginetæ confer: tantundem utrumque valebit, nempe inter quintam & sextam spatium idem erit, quod inter secundam & tertiam quod ex Hippocrate bene statuit *Amatus Lusitanus citato loco.* Atque hæc sunt, quæ de exscindenda costa in empyicis proposueram altero duorum Laterum, cæterum autem his addit *Alex. Bened. l. 10. de morb. c. 25.* si in utroque latere vomica fuerit, utrumque in latus, non tamen eodem die perforandum, ab eo autem incipiendum, quod magis tumet.

Termini situs superioris atque inferioris.

De conciliandis auctorum dissidiis disputatio.

CAPUT VIII.

De vitiosis dentibus limâ deterendis.

ET rei novitate & vitii curandi necessitate, dignum hîc arbitror, ut inter hæc unum de limando dente caput contexã. Virgini adolescentulæ Parthenophylacii spiritus sancti sacrarũ ædium Neapoli, cum elapsus caninus superioris maxillæ dens septimo, sicut natura comparatum est anno ad vigesimum tertium erupisset, non tamen sua sede, ut diuturnam sc. Lacunam compleret, sed supremo gingiuæ loco, hinc exortus obliquo spiculo labrum interius urgens non sine molestia pergebat ulcerare, ad quam rem equidem medicus eiusdẽ conventus accersitus, re perspecta cognoscens futurum; ut enatus totus dens labium & inconcinnè attolleret & pertunderet: eo primum constituto, quod ab extractu & necessario lancinatu gravis & discriminosus oculo capiti ve dolor evitari non posset; in eam tandem deveni sententiam, ut dens magnis in dies momentis exortus continuo limâ detereretur sic, ut identidem hac naturæ hac artis operâ factâ deniq; cum pleno exortu limatio finiretur. Alter exemplum exuperantiæ dentis est mihi narrandum; quæ evenit seni nostri valetudinarii portitori (Marcello Perello cui nomen) cui dens alter caninus ab ingravescente primum ætate spiculo è superioribus radicibus enato ac sursum eiecto labium interius extendebat: quod nos item limâ coæquavimus. In quod equidem consilium & chirurgiam eò promptius descendi, quod extat similis

ea de

ea de re vel *Hippocratis in l. 2. de prædict. n. 8.* decretum. Quibus in obliqua linguę parte fit ulcus diuturnum, in his dentes cõsiderare oportet, an quis juxta illam ulceris partem acutior sit: quam autẽ ob rem aut cuius gratiæ considerandum, nisi ut opportunum afferatur auxilium, & illud quidem excisione: excisio autem quæ potior, quàm quæ lenior tutiorq; est. Atq; hæc limatio est una. De qua omni re audi, quæ *Aëtius lib. 2. serm. 4. c. 30. p. 465.* scripta reliquit;

Solent ferè dentes moti ac labantes reliquis esse prominentiores, maximè cum ex verbere hanc affectionem incurrerint. Quare visum est, mihi eos lima atterendos esse, inquantum scilicet præ aliis prominent, ne in loquendo vel etiam manducando eos, qui objiciuntur, offendant. Attestatur autem & experimentum ipsum, quantum sanè ego eius rei periculum feci, ferream namque limulam ad hanc rem apparavi, quo citius ac efficacius res procederet. Nam multæ aggressiones concutiunt dentem, quiete opus habentem, si modo aliquo spes est, moti dentis firmandi. Sit autem caput ipsius limæ obtusum, forma nuclei, & quam levissimum. Itaque aliquando quidem inæquales quædam dentiũ eminentiæ apparent, in quibus partes tantum aliquas lima atterere opus est. Aliquando autem æquali planicie extremitates prominent, quare æquali etiam ac planâ per limam attritione indigent. Oportet autem molle quoddam linteolum gingivis ipsis usque ad dentium radicem adhibere. Deinde leniter sinistræ manus digitis apprehendere, cauteque ac citra offensionem limam affricare: ne dum limam tolerat dens ipse concutiatur. Quod si omnino dolorem percipiat æger, dum lima adhibetur, aut ob id, quod vehementius digitis dentes apprehendantur, quiescere statim convenit, interimq; collutiones dolorem mitigantes, offerre: deinde rursus, ut dictum est, rem aggredi & paulatim limâ deterere. Atque hoc non primo saltem die bis aut ter conari, verum & secundo repetere: ita ut ægro imperes, ut neque sermone nimium utatur, neque ullum aliquem duriorem cibum assumat. Utatur autem cibis sorbilibus aut pane madefacto. Quòd si citra laxitatem, quibusdam dentes præter morem augescant, eos similiter limâ atterere oportet, ac collutiones eos cohibentes ac densantes offerre. Hæc ille quidem fusè; contractè verò *Paulus Aegineta l. 6. rei medic. c. 28. & Albucas. l. 2. chir. c. 32. & Avic. l. 3. fen. 6. c. 30.* Ad hos vero *Ioannes Andreas à Cruce l. officinæ Chirurgicæ* limarum duplicium typos graphicè depictos exhibuit.

CAP. IX.

De fracta nec diu conglutinata patella.

INcommodi non parum infert fracta vel abducta patella, sine cuius firmitudine & beneficio diffultat genu, nõ aliter quam janua dirupto cardine, aut, ut ex eodem animantium genere exemplum petam, non aliter, quam sine unguibus extremi digiti minimè valent: Ad summam retinaculi cuiusdam vices explet patella, quâ pedis imbecillitate, quovè distentus incessusque, maximè verò descendendi ascendendique detrimento laborans Rever. Sacerdos Matthias à sancto Severino Capuccinus ex casu fractâ ***, neque multis jam mensibus coalitâ, occurrit ad me sollicitus efficacis remedii gratiâ, quod nullum aliud equidem esse respondi, nisi adaperta cute refricarentur oræ fractarum ossis utrarumq; partium ac demum arctè, quod prior medicus minime fecerat, conglutinandæ colligarentur, colligatæque sufficienti tempore detinerentur. Gravem quidẽ insuperaddens, sed ad recuperãdam functionem pedis promptitudinem necessariam curationem, quam ille vir ad primum ver subiturum (bruma enim tum erat) respondit; quam medendi rationem revera quidem à me minimè factitatam; quod Chirurgicis operis interseruerimus; id exemplo efficacis medelæ nõ admodum multis noto duximus operæ precium. Sed enim neq; dura nimis aut insolens hæc nostra ratio videri debet; siquidem in perverso fracti ossis vetusto callo voluerunt, *& Paulus l. 6. c. 108. & 109. & Avicenna l. 4. fen. 5. tr. 2. c. 2. & Isaacus Israelita l. 9. practicæ c. 95. & secuti Guido Cauliacus tr. 5. doctr. 1. c. 1. & Vidus Vidius l. 4 chir. c. 2. ibidem* loci secandam prius carnem, deinde scalpro deradendum callum usq; dum utræque ossis oræ resolvantur. Quam equidem curationem in Angelo Ficto Lucano, cui ex igneo sclopo fractum os genæ coalitum in tuber excreverat, exercitam comperi fœlicem.

Firmamenti cuiusdam vicem habet patella.

Curandi ratio.

Nostri consilii comprobatio.

Paulus.

Avicenna.

Isaacus.

Guido.

Vidius.

Historia An. 1629.

CAP. X.

De tibiarum ossibus fractura exertis serrâ rescindendis.

SUstentabula & firmamenta partium omnium circumsitarum sunt ossa centris locũ habentia, non aliter, quàm sunt ad tuguria furcæ, & ad tentoria pali, sicut *Galenus advertit l. 1. de admin. anat. & alibi*: quamobrem ossibus disruptis detrimentum patiantur & alia cohęrentia necessum est. Siquidem autem ossa duplicia fracta fuerint etiam decuplo magis, atque etiam si exerta hæc, est violento casu centuplo magis; quod si illud tibiis acciderit, quæ fulcra basisque sunt totius statuæ corporis ab alto collapsi multo inter omnia maximè, quippe duo sunt incommoda summa. Alterum violatarum partium mollium omnium, ab ingenti suo de loco divulsione, vasorũ abruptione, musculorum pertusione, carnium fibrarumq; contritione; quæ non sine caloris ingeniti dissipatu spirituum humorumque effusu, totius denique substantiæ dilapidatu fieri possunt. Unde dolor acerbissimus, sanguinis profusio, putredo, necrosis, & hoc genus alia. Quod autem symptoma malum non expectes à necessario apospasmate, id est, violento lacertorum divulsu? Alterum incommodum est in difficili ossium reductione & compositione. Abripitur enim hæc à doloris acerbitate præsente jam & impendente, à syncope, à metu etiam hęmorrhagię, quam agitatio suscitat; à convulsione, & aliis huiusmodi: quæ adhuc eo magis apparebunt necessaria, si meminerimus eius, quod admonitos nos reliquit *Hipp. l. de fract. com. 3. tex. 40. per hac*: Ex universis machinationibus, quæ ab hominibus excogitatæ sunt, hæ tres sunt omnium valentissimæ axis versatio, impulsus per vectem & cuneus adactus:

namque

namque homines sine aliquo vel sine omnibus, nullum opus, quod maximam vim postulet perficiunt. Quare non parui faciendus est impulsus hic. Si quidem ossa vel hac viâ vel aliâ nullâ recondimtur. His quidem præclarè Hippocrates repositionis difficultatem exposuit, expertus autem ego sum cum Marco Blasio ἰατροχειρουργῷ nostro exertam ulnam ex interiore perrupto carpo tribus etiam valentissimis hominibus extensoribus non potuisse reponi: quam ob causam expedire visum est si quatenus ossis exertio repositurā prohibet serra leniter exscinderetur: quod ubi factū est, exacta feliciter est opera & sospes brevi redditus est homo, qui in discrimine convulsionis & vitæ positus fuerat. Eandemque excisi ossis tibia de fractura productæ operam optabilem experti sumus in homine Cavensi atque aliis. Quod medendi instituti cum minimè tenuissent A. 1630. famigeratissimi Chirurgi, qui curaverant Camillum Capycium sancti Joannis equitem Melitensium sodalem; primum quidem à convulsione deinde verò à morte non liberarunt, sed utriusq; rei culpam à doctis Judicibus, & à me denique senserunt. Itaq; cum tibiæ ossium exertarum difficilis est repositio consultissimum illud videtur, ut quota pars ostii sui reductum vetat hæc præsecetur; ulcus vero cæterum non ignave curetur; ad quem modum *Hippocrates l. eodem particula 43. & Stephanus Gurmelaus in syntaxi chirugica cap. de syntetbismo decrevère.*

CAP. XI.

De alienatis ossibus eximendis.

OSsa esse siccissima, perhibuit *Galenus initio libri de ossibus*; dictum id tamen censemus vi comparationis ad cæteras omnes corporis partes, quę cum molliores sunt, humidiores sint etiam oportet, quandoquidem omnis teneritudo pendet ab humore semper, at suus est etiam humor ossi: nam pręter alimentarium quidem, quî careat primigenio præpingui: cuius interventu angustis suis spatiis subtilissimè suffusi & crematur os & ad inflammationem est habile, quemadmodum *l. 4. physiol. c. 4. præclarus adnotavit Fernelius.* Hunc igitur radicalem humorem ubi deposuit frangente, contundente, violenta omni causâ, saniei, suffusa & crebris aëris offensionibus impetitum; propria temperatura systasique discussa subinde pariter alienatur paulatim, exarescit atque emoritur, quo interim tempore statuq; in dies à natura rejicitur, & à valentis etiam ossis & carnis commercio, separatur, ac cum disclusum est totum, si via patent ulceris efficaci quidem & certo; sed secreto prorsus, atque inexplicabili vecte atq; obliquo quasi nixu abducit à se longius atq; propellit. Quod nisi prodeunti satis pateat osculi modus, hoc manu proximâ debet adiutor medicus ampliare protinus, & expedire factâ quoque versum insectionem. Interim autem ut maturum ossis exitum cognoscit, aliquam artem advertere debet: quæ præter aliquas probabiles conjecturas ab aliis scriptoribus expositas me auctore est, ut & os pulset semel iterum ac tertiò, percussum enim si clangorem & vacui resonitu reddit; apertum de maturitate testimonium dabit: quod cum eodem experimento meo conpererim nō semel: juvabit auditores propterea, si privatum horum aliquod exemplum exponam. *Observat.* Claudius d' Huet à Monteforti Gallus ab equino in fronte accepto *Historia.* calce fuerat quatuor jam menses à nostratibus aliis medicis curatus, patebat autem oculis aurei nummi maioris amplitudine detectum os; cæterum enim quantum duplex auriculæ circulus patebat: quod cum ego volsellæ mele verberans resonare in vacuum comperiissem, factâ commodiore loco sectione cutis, facile extraxi. Hic ergo modus & cognoscendæ maturitatis & extractionis erit.

CAP. XII.

De exostosi quapiam deradenda.

TIbiæ anticæ clivo atque ossibus plerisque aliis quantum equidem observavi nō infrequenter accidit, ut sub syphilio gummi vel alio quolibet ulcere perperam curato vel neglecto nascatur exostosis, idest; spongiodis fermè ossis concrementum: quod per certa quædam indicia suspicatus homo solers excēta caruncula facile compererit. Huic vitio præter medicamenta nil admoliuntur nostri chirurgi rem suā à natura procurante spectantes ossis abscessionem. Verum hoc equidem inertiæ cuiusdam esse puto: dilationem (quod de amore dixit quidam) nullam fert efficax chirurgia. Itaque consultum & ægri rebus & expectationis longæ tædiis fuerit, si derasorio parato scalpro ad sanam usque partem os deraseris, pulvere deinceps catagmatico curaturus. Hâc equidem ratione quàm plurimos in nostro valetudinario brevi persanavi, qui tum alios medentes diutissimè fatigaverant, tum nos aliosque tantundem exercituri fuissent.

(o)

PYRO-

PYROTECHNIA CHIRURGICA: LIBRI PRIMI,

PROOEMIUM.

CAPUT I.

De ustionis in medicina necessitate atque virtutibus; itemq. de remedii antiquitate ac usu populis omnibus ac gentibus communi.

EST quidem ignis usus hominum vitæ & societati felicius conservandæ commodus: sed ad amissam eorundem valetudinem recuperandam inter omnia maxime necessarius: nempe cum vitii materia sive congestu, sive influxu concepta nec repulsu nec derivatu nec evacuatu, maturatu, digestu, detersu, exiccatu; denique nec ullo conatu medicamentorum eximi potest, nec sectione putredo reprimi; tum nil reliquum est, quam ustionis unius experimentum. Quamrem una omnes confessione censuerunt sapientes. Inter omnes maximus Hippocr. omnem auxiliorum vim compendio quasi conferens & facunde significans alibi sic ait; quæcunque non sanant medicamenta, ea sanat ferrum: quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat: quæ ignis non sanat; hæc incurabilia reputare oportet. Eodem ut mihi quidem videtur pertinet & illud quod in *l. de arte* adversus medicinæ labefactores prodidit: omnium, quæ in arte medica urunt, ignis maximè adurit; ipso autem minus alia pleraque; at inter leviores quidem morbos, an qui vehementiores sunt, curari possint nec ne, non dum compertum est: eos vero, qui sunt vehementissimis leviores potestne dubitari, quin curationem omnem reputant: etenim si ignis ipse aliqua efficere non potest, quomodo perspicuum non sit, ea, quæ ipsius vi expugnari non possunt aliam artem requirere, quam eam, cuius ignis sit instrumentum. Eniam vides quæcunq; ardua medendo ignis assequi non valet ea nullū aliud ex adiumentis omnibus assequi valere: ita valentissimum super omnia medicinæ præsidium simpliciter est ignis. Post præceptorem Galenus vim cauterii volens exprimere, rem est brevi complexus *13. meth. med. c. 6.* ustio, inquiens, ex his est præsidiis, quæ totam eius, quod infestat substantiam exinaniunt; quasi diceret Gal. nullum est vitium tam ferreum atque impenetrabile, quod vi ignis domari non queat; præsertim si multiplices eiusdem vires, atq; usus ad amussim intelligantur. Quantum enim restant inexcussi morbi, qui per nos tentati non profligantur; fit hoc, quod omnipotente ignis virtute uti nescimus, est enim hæc ad summam tanta ut quocunque se condiderit, municritque vitium, totam huius substantiam subire queat.

Ustio est ex his quæ putrium vitiorum substantiam exinaniunt.

Vin' plura de igne, etiamnum inspiratum habitum ipsius esse antidotum contra pestem & putredinem experientiâ compertum adnotavit *Iac. Holl. in l. de peste.* Cæterum autem ignes accensi quam mire profligant eandem monstrarunt historiis, inter cæteras omnes de illa Hippocrates; qui, cum ex Aphricæ Æthiopiæque locis pestifer habitus per medium mare Athenas invectus esset; monuit, ut ignes accenderentur universâ civitate; sic ista brevi & facile lue vendicata est. Idem etiam consilii Græcis Empedoclem & Acronem Agrigentinum dedisse legitur. Audi autem & quæ *Plinius lib. 36.* F. est & ipsi igni medica vis. Pestilentiæ enim, quæ solis obscuratione contrahitur, ignis suffitum multiformiter auxiliari certum. Empedocles & Hippocrates id monstravere diversis locis. His adde rem utique maioris admirationis, accensis facibus carbonibusque bene succensis, qui manibus assiduo gestentur ab his, qui pestilentia correptos invisent, eosdem tutos à contagine reddi, *Marsilio Ficino autore, epidemicorum antidotorum c. 24.* Ad læthiferos autem venenatarū ferarum morsus, quam magnifice probata valensque virtus est ignis? Porro *Dioscorides l. 6. c. 38.* post memorata auxilia omnia expeditissima statuit eiusdem facultatem, utpote cum ignis cætera viribus præstet, simul quod virus domet & ferri penitus non patiatur, simul quod pars ignem experta, postea non vulgare fundamentum curationi futuræ præbeat, manente diutius exulceratione. Testificatus autem hoc disertis versibus est *Democrates apud Galenum l. 2. de antid. cap. 6.* qui sunt,

Unus idcirco est omnium curæ modus.
Omnibus carnem virulentam protinus
Scalpello circumcide, & igne comburito.

Inde profecto est, sicut Dictes Cretensis in historia Troiano prodidit, percussos ab anguibus mitti solitos in Lemnum Insulam ad Vulcani sacerdotes, velut facile sanaturos beneficio ignis, qui sub Vulcani tutela est, & subterraneus Insulæ plurimus, quare *Gal. teste in 5. simpl.* datus est locus fabulæ, quod lapsus cœlo vulcanus inciderit in eius Insulæ collem, qui, ut ille advertit, combusto simillimus est, & natura nullo tempore fertilis. Ita patet efficacem ignis esse usum, addita autem auxiliaris virtus fuit, quod fusilis admodum & permeabilis sit, ut testatus est *Gal. l. 1. de simp. med. fac.* demonstravit autē Plato in Timæo: quæ omnia ex minoribus constituta sunt continere maiora; quæ vero ex maioribus minutiora cohibere nullo modo posse, ac propterea ignem cum minutioribus partibus, quam cætera alia constet per aquam, terram, aerem atq; alia quæ ex his componuntur penetrare quodque cum continere valeat, esse nihil. Adde ex *Hippocr. lib. de flat. & Gal. lib. de causis respir. & Theophrasto lib. de igne,* rationem quod flatus quidam ignis, ex flatulenta, hoc est, aerea materia nutribilis, quam proprietatem fortasse inspiciens

ſpiciens Chalcidius in Timæum Platonis acutum: *Dinus verò in Avicenna lib. 1. fen. 4. do. 5. cap. 28.* ſubtilem dixit. Jam autem ſi frigus, cuius natura torpidior manabilis *Lucretio lib. 1.* penetrabilis dictis eſt *Virg. 1. Georg.* non talis etiam ſit ignis, qui vividus & aër eſt totus, imo & penetrabilis etiam dictus eſt *Lucretio lib. 1. quil. 6.* liquidum vocavit. Eſt autem adeo liquidus & permeabilis ignis, ut alias quidem hanc tenuitatem ſummo calore præditam; alias etiam humidum etiam per ſe ipſum inconſiſtentem fecerit Bernardinus Teleſius, conterraneus noſter nunquam ſatis à noſtris veneratus: cui ſententiæ ex ordinaria philoſophia vir adhæſit *Io. Bapt. Montanus* & aliqua parte *Hieronymus Mercurialis*, ut adnotavit *Antonius Sanctacrucius in expoſitione Hippocraticæ philoſophiæ tex. 10.*

Hactenus iam aliquot ignis virtutes & proprietates abſolutè cognovimus: nunc ad alia comparatasq; eaſdem exponemus; ad cauſtica, inquam, quæ cum facultate tum uſu ſint conſentanea, atque ſimilia jure cum his collationis utramque ſortem is periclitabitur. Omnibus autem modis ignis uſus cauſticis præſtantior probatiorque videtur; etenim cum triplex cuiusque medela ſit, *Aſclepiade autore apud Gal. meth. c. 4.* ut cito, ut tuto, ut quam minimo cum dolore defungatur, profecto hæc igni triplex eſt virtus: primò enim celer in agendo eſt ita, ut primo quoq; contactu rem expediat, nimirum huius calor affatim ſummeque multus & impromptu valens, quod dictũ in actu, feſtinus ergo veluti puerorum in ventriculo calor, qui cito concoquit itemque acutus gladius aut ſerra, qui brevi præcidunt. Adde quod ſincerus & integer eſt, ad hæc autem particularum ſiccarum frequentiâ cohęſu confectuque valentiſſimus, quas res omnes obſervavit *I. C. Scaliger.* Quod ſi conceptaculi ſoliditas denſitasque accedant, eo pleniore adiumento futura eſt expeditio; licet & in tenui, raraque ſubſtantia ſui etiam modi celerem affectum dabit.

Videris nunc an hæc cuncta inſint potentiali, quem dicunt igni, ſed fractus hic contrariorum oppugnaculo, atque obrutus eorum miſcellâ torpet, ac niſi calor partium nativus excitet, erigat, atque irritet perpetuo ſopitus & deſes manet; ubi vero revocatus eſt, quaſi à perpetuis & ſemper novis compedibus, atque offenſamentis ſe ipſum extricans & expediens vires ſuas tandem exerit omnes & longum effectum promit. Sed hæc ita multum non diſplicent: id quod maximi refert ſpecie ſuâ innocens atque iners quantum lentitudinis indulgentiâ ſub acceſſu primo probatur, tantundem extremo furoris & malignitatis exitu fallit & membri cruciatibus & cordis angoribus & humorum attractionibus ac defluxionibus & vitii laborumq; acceſſibus & periculis etiam vitæ: quam ſæpe enim corruptionem & necroſin intulit gravem, nempe cauterium potentiale, ſicut advertit *Petrus Aponenſis diff. 208.* penetrans magis lædit principatus membrorum, quam actuale; maximè cum fuerit his propinque applicitum & Iure merito quidem, quando diſerta eſt *Galeni doctrina tum 3. tum 5. de comp. med.* quod hoc genus putrefaciendo agat. Opponas autem in medelam venenatis morſibus cauſtica, fovebitur certè virus & amplificabitur perinde ut flamma oleo. Itaque ſuâ utens pravitate latens hic ignis & adhibentis imperio non obſequitur & vitium deterius ſtatu priore reddit. Haud ita ſane ignis Vulcanius, qui quod ægro quidem horribilis aſpectu atque etiam contractu primo inſuavis eſt; tamen & mali nullam acceſſionem parit; quippe terminos uſti ſemel loci non prætergreditur & adiumenti quæſitam opem affert; porro ſimplex & omnis malæ qualitatis expers eſt idem: quin imò, ſi venenatum quippiam offenderit hoc ſive contactu ſive afflatu diſſipat citius multò, quam ſol obiectam ſibi nebulam diſpellit.

Hæc cum principio præſtiterit ignis præſidium amplius ad finem recedens adiumenta ſua non detrahit, porrò quod unum deſiderabatur & partem à ſe violatam roborat & confirmat. Modus latet, ſed ita explico. Eſt utiq; pars, quæcumque una laborat, debilis frigiditate, humiditate, laxitate, putredine cunctis hiſce rationibus infirmas partes una vis ignis accenſi confirmat, frigore quidem extinctas calore revocat humidas ac laxas humore diſcuſſo firmat, putreſcentes languore abducto cohibet & ſuſtentat: ita ſemper roborare compertus eſt ignis, quod bonitati ſubſtantiæ ſuæ refert, tutus ergo, quia iuvat ſuapte naturâ ſed tutus etiam, quia non nocet: quippe non attrahit undequaque neq; inflammationem humorum affluxu concitat. Tantum enim moræ non imponitur, ut humores conturbati dolore devolvantur, ſed velut inconfectâ re, ac vix tentatâ recedit: nimirum, ut benè ſentit Thomas Fienus, attractus hi non fiunt ab his effectoribus, quorum actio transmutatioque perbrevis eſt, ſed ab his etiam vero, qui nimium movendo temporis inſumunt.

Similiter autem & quo temporis compendio dictum eſt, attractum humorum minimè fieri ab adhibito igne, eadem etiam ratione dolorem quam minimum ab eo concitari certum eſt, tum ad moleſtiam, quæ eſt ex cauſticis, collato ipſo; tum etiam abſolutè conſiderato. Accedit aliquando preſſus, qui vim doloris non nihil imminuit, ſi Theophraſto credimus; nempe verucula, quæ candentia vehementius atque arctius impreſſa minus urere conſuevêre & qui per ignem incedunt præter alia, quæ parant iſtud quoque facere prædicant. *Indolorium ignis uſum eſſe.*

Has ob cauſas omnes iniuria facta eſt ſincero igni, ut hoc plerumque abiecto inductus ſit compoſitus alter. Arbitror autem non aliud quàm propter mollitiem & ſocordiam puſillianimi hominum ſucceſſiſſe cauſtica atque eatenus uſitari, quatenus indulgeri ſibi homines volunt: itaque ſuccedanea & ſubſtituta plane commenta ſunt, veri inculpati perfectique auxilii; quod primum natura paratum mox à ſapientibus amplexatum & cultum principio fuit. *Igni ſucceſſiſſe propter hominum mollitiem, cauſtica.*

Hæc quidem remedii probitas, hæ virtutes cum nullo non ſæculo quibusvis medicorum ſectis probatæ nullam apud gentem etiam barbaram atque agreſtem fuerunt ignotæ; ex his autem plurimas nationes ſi repetamus nō inutile auditoribus atq; alienã ab hoc ſermone rem fecerimus.

Noma-

Nomades id est pastorales vitæ homines Pœni filiis quadrimis verticem interdum etiam venas temporum lana succida inurunt, eo videlicet, ne pituita officiat, eamq; ob causam ajunt optima omnes frui valetudine, & sunt revera Pœni inter omnes, quos novimus, homines salu berrimo corporis statu & c. scripsit autē & *J. Dalechampius in Chirurg. gallic. c. 7.* solitos Afros ad rheumata capitis oculis infesta, verticē inurere, donec os assulam emittat.

Usturas è composito paratos eo in precio atque usu habuerunt & Scythæ, ut *Hippocr. l. de aere aquis, locis, retulerit* horum vidisse humores & brachia, & manuum juncturas & pectora & lumbos & coxas ignis cicatricibus notatas, quas quidem usturas ultro sibi adsumendam artubus humiditatem & ad firmanda corpora confecerant quo libro scribit & Sauromatas fœminas puellis adhuc infantibus dexteras exectas mammas igne courere, ut sagittaturis in bello in dextrum humerum ac brachium vix omnis, ac robur deferatur.

Afri quoque cultiores, quàm animati in hoc eodem auxilio fuerint, testatur *Celsus l. 7. §. ult.* qui & Galliæ comatæ medicos ex hoc etiam ordine fecit, venas in temporibus & superiore capite lectas urere consuetos, Musitanas Indorū populos ulcera suillis carnibus inuere solitos refert *Strabo Geograph. li. 15.*

Arabes ustione sic usi sunt planè, ut arabica ex his ustio nomen receperit, auctore *Dioscor. l. 2. c. 712. & Marcello Virgilio Florentino in eundem locum.* De qua medicina, inquit ille, non est, quod hactenus aliud inuenerimus, aut tradere valeamus nec cur Arabica hæc ustio quondam diceretur, nisi forte à gente id nomen invenerit, & quoniam Arabes sic coxendices urerent, ideo Arabica à veteribus dicta fuerit. Magis etiam, qui Persæ sunt, auctore Suida, refert id remedii *Plinius l. 28. c. 10.* sic inquiens: Huic admiscent (Magi) fimum caprinum, & subdito linteolo unito caua manu, quantum pati possit, feruens sustineri jubent: ita ut si læva pars doleat, hæc medicina in dextra manu fiat, aut è contrario.

Sed & *Hali l. 9. rei med. c. 17.* prodidit, Persas stomacho fluoribus laxato componendo ex spōgia quercina usturas facere inter Armenos refert *Alex. Trallianus l. 6. rei med. c. 1.* pleuriticos non tutiore certiore ve remedio curari, quam affixis ad laborantem partem cucurbitulis sanguine ubertim mox extracto.

Non omittendi, sed omnium fortasse primi memorandi sunt Thessali, ex quo genere Chiron Centaurus, Saturni & Philiris filius humanā Chirurgiā ex curandis equis (sic enim biformis intelligendu) adinventa primus ustione, prætérquam sectiones exercuit teste *Pindaro in Pith. ode. 3.* Cujus hospes & fortassis auditor Hercules Alexiacus non alia quàm ustulationis via novem capitibus pullulantem hydram in Lernæa palude truculenter homines infestantem, id est, novemplices fistulas & monstrosa proserpentiaque ulcera, ex lenta & in venis stagnante humorum colluvie miseros mortales depopulantem divinitus sustulit, nam neque novum est Herculem officio fuisse medicum, illud enim & præstanter in Aeneæ tabellæ perantiquę declaratione detexit *Hier. Alexa.* & nos hujus viri confirmationem *in l. de chir. principiis abunde auximus.*

Jam vero Græci Thessalis affines & succedentes, qui bonas artes supra cæteros excolucre atque aliis disertius tradidere, quàm multum huic præsidio tribuerint plena fides est ex his, quæ in entopyria posterius ex horū placito produximus Porro nullus ex internis morbis est gravior, quē remediorū aliorū adhibitione solidum & inexcussum hac via tollendū non instituerint, auctores ejus rei nominatim non recito, cū nemo sit omnino, sive cujus scripta extēt, sive cujus apud alios præcepta de hac re legantur, qui suffragia casibus in arduis igni non dederit. Ex pende autem nū aliqua veterū medicorum secta fuerit, in qua professores de summa vi remedii nō decreverint. De Dogmaticis & Asclepiadis primus ex his, qui scripserant dictator Hippocrates celebre illud oraculum protulit, quæ medicamenta non curant, ea ferrum curat, quæ ferrū non curat ea ignis curat, quæ autem ignis minimè curat, incurabilia haberi oportet. E methodicis vero fuere Themison & Soranus, & hujus compilator Cælius Aurelianus & Asclepiades, ut *Prosper Alpinus l. 10. meth. med. c. 7 & Thomas Fienus l. 10. de cauteriis c. 2.* testantur: ad hos *Archigenes à Gal. l. 3. de cōp. med. lo c. 1.* & Dionysius chirurgus à Scribonio memoratus. Ex empiricis est Acron Agrigentinus, de quo *Cælius Rhodiginus ant. lect. l. 13. c. 22.* & *Paul. l. 2.* est & Apollonius, cujus *in lib. 1. de comp. med. par.* mentio facta est.

Post græcos latini sunt commemorandi, nec tantum Celsus, & Plinius, ac Theodorus Priscianus, qui frequentius ejus rei meminere, sed alii quidam minus in hac re celebres, ut Titus Livius, qui dixit tuberculum, quod carbo vocatur carbone exuri, Q. etiam Serenus belle cecinit de podagra:

At cum prima mali sese ostentabit origo,
fervida non timidis tolera cauteria plantis.

Sic qui superioribus seculis usus ignis medicinales fovere populi sunt monstrati.

Jam vero, quod ad præsentem ætatem, majorumq; memoriam pertinet, permultę nationes sunt, quæ ignis remedium ad multa paratissimū habuerunt atq; habent; Primi ponentur Mauri, quos equidem diligenter perscrutatus, tum à stipendiariis militibus, tum à vulnerariis aliquot ejus gentis, qui pro servitio ad manus nostrorū hominum pervenerunt, audii sæpe & secundum caput & pectus, & brachia, & crura vel ad curationem ipsorum vitio quopiam laborantium, & lāguentium, vel ad interceptionem, vel ad aversionem, vel derivationem ferramentis quidem candentibus interdum: sed maximè pessulis ex panno lineo, vel xylino, vel fungo igniario (escam nostri vocant) accensis urere consuevisse. Quam eandem medendi audaciam, & Arabibus, & Turcis esse literis prodidit *Petrus Bellonius l. 13. singul. obser. c. 21.* quo loco & ustionem Arabicam ad hunc diem conservatam capitis dolorem jam septenni mulieri Thessalonicæ in Macedonia sublatum feliciter narrat.

Ad hos & Armenis non infrequens ustio est potissimum per lintea involucra, quod attestatus est *Prosper Albertianus in Comment. libri Hipp. de affect.* cum quibus & omnes alias gentes orientis plagæ subditos connumerat. Armenos etiam igneis cucurbitulis ad pleuriticos liberandos singulariter utentes laudavit *Alexander Trallianus in l.6. rei med. c.1.*

Similiter & Indos ex fidei probatissimæ hominibus acceptum refert *Lazarus Sotus in l. de loc. in homine tex.1.c.30.* sic frequentibus semper usibus ustiones habere, ut nullo alio auxilio morbos quoslibet extirpare, quàm igne norint. Quin nuper etiã ex Ignatio Conrado spectatiss. societ. Iesu Sacerdote, ac Io. Antonio Herrera à secretis Proregis nostri Ducis Alcalent. illustrissimis viris, qui rem ipsi viderũt, audivi, medicos ejus gẽtis tutissime simul & frequentissimè solitos cultris acutibus crustas inurere brachiis & artub' sideratis, perfrigeratis, & languidis. Modus autẽ est cum summa celeritate alterne per ambas manus vibratis ferramentis rem conficiant. Ex Aethiopibus quoq; , & Abyssinis antiquitùs eâ curandi ratione utentibus defluxisse morem ad Ægyptios, ut hodiernâ die plurimum igne medentes utantur, quos Ægyptios mirum in modũ super omnes populos ignis auxilio medendo cõfidere scripsit *Prosper Alpinus l. 2. de med. Ægyp.* qui idem & plurimas in difficilium morborum sanationes obtinuisse istos autopsiæ fide certos nos fecit, nam qui sunt corporis tortores, atque exanimatores morbi, quos abrumptrice ignis virtute non deleant ipsi sincipite, occipite, vertice, temporibus loco post aures, palpebris, gingivis, dentibus, collo, pectore, stomacho, hypochondriis, umbilico, hepati, lieni, & renibus, urinariæ, vesicæ, matrici, spinæ dorsi, lumbis, articulis, brachiis, cruribus, manibus, pedibusque nulla deniq; parte corporis immuni facta, sic illi notas, qui dominatum diu languorem evicêre, vario corpore relictas ostentant, gaudentq; abjecisse genuum juncturarumq. dolores à lentis humoribus, & à flatu profectos, colli, dorsi, lumborum, coxendicum, podagræ, & chiragræ tormenta, destillationes, fluxionesq. de capite ad pectus, quæ rheumata vocant, comitialem morbum atq. attonitum, vertiginem, hemicraniam, amentiam, fatuitatem, lethargum, cephalæam, dolorem oculorum, aurium, dentium, paralysin, stuporem, pulmoniam, asthmatis omnes species phthisin, empyema, stomachi frigidam intemperiem atque imbecillitatem, hydropem, hæpatis, lienisve durities, herniarum prolapsus, tumores frigidos, oedemata, scirrhos, & quod non denique vitii genus internum, externum, acutũ, diuturnum, simplex, compositum congestionis aut fluxionis soboles: quas ob res quis est, ut semel jam finiam, qui usus multiplices & mirosi ignis effectus non sentiat, ipsum non ut Dei munus admiretur? nationum omnium consensu probatum auxilium validum, & perfectum ad desperatos morbos alexipharmacum singulare, ad cuncta malorum genera præsidium, sacram medicorum anchorã, & asylum deniq. in invitis stratis decumbentium omnium.

Loca quæ inuruntur ab Ægyptiis.

Morbi qui ustione tolluntur.

CAPVT II.

In igne secretum omnibus vitiis expugnandis maximum.

ALbucasis Arabs dignus hercle auctor, qui in ignis usu medico tradendo cęteris omnibus anteferatur, operis initio post pauca quædam, nescio quo admirationis ardore, atq. enthusiasmo concisos animi sensus verborumq. ambages (utinam autem ab Amuso interprete feliciter expressas) ad auditores suos protulit has; & si nõ esset, quod non licet huic libro meo afferrẽ vobis secretum occultum in igne, & in qualitatẽ operationis ejus in corporibus expulsionis suæ operâ expellit ęgritudines sermone philosophico demonstrativo, qui acueretur in mẽtibus vestris, quorum verborum sententia mea, quidem opinione, videtur hæc, argumentorum scribendo propositorum fines conservandi sunt, non autem ambitiosè dilatandi, neq. ea quæ ad subtilitatẽ contemplandi pertinent cũ his, quæ exagendi sunt usu, veluti cæli cum terris sunt confundendi, simplex, ut uno verbo dicam, debet esse omnis, qui de aliqua re instituitur, sermo. De igne quidẽ hic mihi disputationis est orsus, quatenus ad eluendas omnes humani corporis ęgritudines conquisitus est ejusdem usus: quod si enim conditissimas potestates ignis secundum se ipsum considerati, tum ejusdem facultates & agendi rationem hic mihi liceret altè repetere, secretum unum hoc & plenissimum ad omnes perfligandos corporis lãguores monstrarem: ita ut audientes vos in excedentem ejus rei cupidinẽ atq. admirationem pertraherem: nempe & præsidii amplitudo appareret longè maxima & efficiendi ratio cognosceretur tam evidens & necessaria, quàm philosophorũ demonstratio est. Ad hunc propemodum ille: nos autem secretũ hoc ignis & hic & alias etiam ab ipso hoc sermone deprædicatum, quantum virilis nostra portio patitur, explicantes virtutes ejus & proprietate ordine jam nunc indicato recitabimus.

CAP. III.

Multiplicem ignem esse corporum excipientium formis.

INcomparabilis quidem virtus est ignis in usus medicos & incredibilis ejusdem amplitudo tum excedenti privilegio, tum quod nullus propemodum hoc nostro sæculo divinam ejusdem vim, aut rimando insequatur, aut expertus sit, quam πολυειδῆ alicubi dixit Theophrastus peripateticus, multiplex inquam, tum formis suscipientium corporum, tũ facultatibus atq. affectionibus, & proprietatibus. E subjectis quidem multiplex inde cognoscitur, quod fluxilis, & inconsistens sic est ejus natura, ut omnia mundi corpora, quæ sub cælo sunt subjicere sibi possit, aerem, aquam, terram, & terræ species omnes, metalla, stirpes, stirpiumque partes, etiam animantium omnes, materiam denique omnem aridam, humidam, spirituosam, duram, mollem, liquidam, densam, raram, subtilem, crassam, mobilem, persistentem, arte factã, naturalẽ, ad summum nihil est, quod ignis occu-

Ignis natura.

occupando experiri non possit, neq; aliud secundum meam quidem sententiam, dixit *Heraclitus apud Aristotelem 4 sect. prob. 66.* ignem omnia fieri, atque id etiam per Prothæum nobis significatum voluerunt antiqui mythologi, qui commenti sunt, tam versatilem deum nullo ingenio nullisque hominum artibus unquam constringi potuisse, vimq; omnium captantium ad divinanda quædam eluisse. Cui autem divinandi officium magis competat, quam igni, de quo scilicet ait Hippocrates: & videtur sane mihi id, quod calidum vocamus immortale & cuncta intelligere & videre, audire, & scire omnia tum præsentia, tum futura, & cætera multa, quæ mirum in modum ad hanc rem faciunt, neque injuria sentit illud Hippocrates, omnis enim sensus igne, ait *Plutarchus in quæstione de utraque præstantia aquæ, vel ignis*, utpote vitalem ingenerante facultatem communicat, omnium vero maxime visus, quia acutissimus est sensuū corporis, ignea quædam natura, exiliens cum sit &c. Iam autem quando Cheronæum allegavimus quid non & Platonem commemoramus, qui dialogo, cui titulus est, Protagoras, festiva Promethei fabella, non obscure ostendit ignem unum, à quo universa humana solertia, & civilis disciplina, & orta, & propagata sit, artes vero omnes inventæ. Itaque quod ignis ille παντοτεχνος varias occupat rerum species: eum prope modum ignis quem in medicinæ usus assumimus, varias contéperamenti sortes nancìscitur, prout hæc aut illa corpora suscipiunt, hæc aut illa administramenta, flamma, carbone, ex utriusque habitu, ignitione, & quacunque ignis conceptione, etiam in aqua ad summam qualitate ignea conjuncta cum subjecto, vel extra primum subjectum recipiunt, quæ quidem omnia posterius apparebunt, si materiæ prius atque harum differentiæ rerum omnes ritè differantur atque exponantur. Hæc enim veluti summa fuerit atque operæ pretium hujus universi tractatus.

Prothei fabula sensus expositus.

Igni divinitas, ac divinatio attributa.

Omnia moderans ignis.

His sic constantibus, non video equidem, qui factum sit, ut ignis, qui in usus medicos est maxime multiplex, hic tamen à vulgo medicorum sit uniusmodi putetur, velut uni manus digito religata sic omnis tangendi functio, vel unis aliquibus præcisè frugibus hominibus victus, aut certo quodam organo mechanicismus omnis concludatur. Quoniam autem unis metallis definita est universa ustio per hæc tempora, nil miror & exhorreri hujus administratum, & nimium diu varios & legitimos ignis usus latuisse: nimirum extremus & plerunque incongruens hic ignis adhibendi modus est. Itaque si fieri possit, ut quam plurimis præter ferrum modis utilis ignis demonstretur, spes est, ut & hunc recipiant cum medicis desperatæ salutis ægrotantes quilibet, atque ut restitutum iri debeat, quod exoletum erat, id nos operis, si faverit cæptis Deus, sique nos lector expectatione bona animaveris hac operis parte suscipimus, rem quidem, ut à nemine hactenus tentatam, ita ubi vel mediocriter succedat tam frugiferam, quàm creditam nequaquam.

CAP. IV.

Ignis facultates longe plurimas esse quam ut multi vulgo credant, atq; ipsum cunctis qualitatum intemperantiis occurrere.

SEd multo plures, quam formas acquisitas corporum monstravimus, ignis sunt facultates: principio enim primis qualitatum intemperantiis adversatur & frigidas quidem ab eo propelli, à quo calor non sejungitur nemo dubitabit, verum enimvero calidas affectiones remedium ex eo nancisci non detrimentum quis unus dixerit? at nihilominus illud adseverare non est absurdum si calorem & siccitatem, quas ignis propulsare debet, cum materia conjunctas supponamus, nempe duplici quamquam utraque ratione per accidens proficere calidis, siccisque affectibus ignis valet, una autem ratio est, si vaporem aut humorem vitium foventem exhauriat: quo pacto & rhabarbarum & scammonium, & turpetum &c. quædam sive simplicia, sive ex his conflata febrientibus choleræ vel pituitæ detrudendæ offertur: sic etiam Galenus, hunc injuria notante *Tralliano l. 3. meth. c. 13.* fimum columbinum capiti destillationem acutam patienti ad futuram imposuit: sic phrenitidem calidorum adjectu, sic maniam, quod alibi etiam notavi perusto capite curamus: ex ulceribus vero & tuberculis ferventissimus carbunculos, herpetes, cancros & hoc genus peruramus: sic denique ambustis, ne pustulescant, quod & *Theophrastus libro de igne* notavit, & ut empyreuma deponant, ignē & calidas cæpas admovere consueverunt: quod duplex experimentum à se probatum testatur *Gabriel Fallopius tr. de ambustis ubi de curatione.* Itaque *Ioannes* Fernelius *5. meth. med. l. 6. cap. 20.* ignem proprii mali alexiterium vocavit.

Lege de hac re Hieron. Cardanum in consil. de difficult. spirandi p. 455.

Hactenus accidentarium ignis usum adversas calidas passiones fusius explicavi, brevi nunc alterum expediam, atque is est, cum & humorem stabulantem & particulam foventem torrido eodem adminiculo simul abripimus, qui modus & in cancris, & in malignorum vitiorum amputamentis per medicos servari solitus est, de quo *Gal. meth. cap. ultimo* Aliam præter has rationes addidit Albucasis, nimirum quod collatum hominis corpus & hujus humiditas cum exuperantia excoquentissimi elementi frigidum citra controversiam apparebit. Illud tamen advertit Albucasis non cujusvis opificis esse hujusmodi præsidio uti, sed ejus duntaxat, qui exercitus & consummatus in hoc munere sit, quamquam sciat rectè discernere varias & singulas hominum naturas morborumq; constitutiones: tum quod ad ipsos spectat, tum quod ad causas eorum & accidentia; tum denique quod ad tempus, ex quo primum extitere. Ita quidem Arabs, verùm *concili-*

ator diff. 208. Operæ pretium & emolumentum ignis calidam siccamque affectionem oppugnātis in eo reposuit, ut cauterium candere faciat, verba sunt: sui ipsius agens in materiam egentem resolutione ita non interest, si per contrarium in eodem gradu curatione non occuratur. Sed & aliam effectus quæsiti rationem inferius demonstrabo, quam *Thomas Fienus l. de caut. c. 5.* excogitavit, & asseruit: ignis adversus calidam & siccam intemperantiam adjumentum, videlicet in ejusmodi passione corpus universum aut partem principem occupante non impeditur, quo minus per illius contra indicationem probatum in similibus cauterii auxilium liceat experiri, id est, exempli causa præsente febre, atque etiam affectu aliquo calido siccoque non naturali, præterque naturam, dum aliquod symptoma perniciosum & acutum, puta profusionis sanguinis, cæcitas imminens, gangræna, phthoa, phthisis, & destillationes, casus, morsus venenati, furorque urget: tum nulla hæsitatione licet uti cauterio quo casu jam advertis, quòd multi momenti memoratus ignis sit usus, etenim prævalere delectum ejus super affectus calidi cautela, item detrimentum hujus præ ignis adhibiti commoditate nullius rationis esse pretii certe non parvi videri debet.

Hæc ferè ex Albucasi, Lanfranco, Fieno ad commune de calida siccaq; partium intemperātia igne medendis difficultate dicta jam sunto, quibus addere nunc libet ex nostro, ubi de propulsu siccitatis igneo hoc præsidio, castigandę rationes propulsatur inquam, igne siccitas, haud absoluta quidem sui ratione, sed quatenus præsens commodi corporis offensamēto est, ut callus, exempli causa, in pede dolente, callus in ulcere coalitum vetans, ossa quoq; & cartilaginas nigrore, carie, exostasi alienæ, cauterio pressa excidant, sanasq; partes absolvant, & non coinquinent, dentes vero candente item ferro tentamus erosos quidem, ut ab ulteriore putredine vindicemus, dolentes ut stupore, vel dolore, vel vitio quolibet liberemus, revocari quoq; ad partes squalore contactas, & ad ulcera suum utilem humorem non dubitabit, qui viderit excussa fungea caruncula, vel dura hypersarcasi vividam ex ulceratu, ad arescentem verò, & paralysi, vel atrophes languore tentatam particulam attractu calido succum exsuscitari, atque hoc novum non est. Ad hęc per excitatum igne ulcus partem continuo humorum irrigatu madescere quis non videt? quis adversus sicca retorrida neget fonticulum agere cum ad biliosam cacochymiam expurgandam institutus est idem. Itaque ad atrophiam redimendam paroptisim imperat *Cælius Aurelianus l. 3. tardarum pass. c. 7. p.* 429. Quamquam enim priuativæ sunt hæ, [non positivę functiones *Thomæ Fieno in lib. 1. cap.* 14. tamen simpliciter humectare valet ignis, quod liquat, mollit, ut exposuit *Ludovicus Buccaferreus in meteorologicorum* 4. itemque fundit ignis ea, quæ à frigido concreverunt. Ostendit hæc autem panis durus qui modicè assatus tenerescit, nimirum quod aquosa portio nō modo à farina absorpta per ignem extrahitur, sed frigido etiam concreta calore colliquatur. Quam ob causam credo etiam & obtortas perticas assulasq; ligneas ignis calore flexas in adversum dirigi componiq; quēadmodum artifex velit. Itaq; perspicitur, quod nostra per ignem sollicitudo corporis humani partibus abscedentibus medetur, exucca ulcerum concrementa subducit, madorem revocat, vitiis ad externam siccitatem tendentibus occurrit, humores ad languida squalidaq; membra derivat, retorridas intimorum superfluitates repurgat: Cognoscitur item, & humectare & siccos excessus expugnare tectum ejusdem vsum posse.

Cæterum quid de frigefactu, quem igni omnes uno consensu abnegant; & jure quidem quando à calore, quid autem àcalidorum omnium summo præterquā calefactio proficisci possit, non igitur refrigeratio; Nihilominus & per accidens id evenire posse non est difficile si spiritus vitalis & cum his calidum nativum expirare faciat; at hoc quidam in annuis fonticulis apparet facile, in quibus temporum longinquitate humoris facta perennis eductio membrum exhaurit atq; extenuat: quam ob rem prudenter videtur præcepisse *Lanfrancus tract. 3. doc. 3. c. 28.* ne ultra duas aut tres menses apertus conservetur fonticulus; siquidem diutiùs hoc protracto, membrum debilitatur, & ne dum humores inutiles, sed probi atque optimi effunduntur. Has ob res sterilitatis esse causas vetusta cauteria sentiit *Lud. Mercatus l. 3. Gynaciorum c. 5. F.* Satis hæc pro isto tempore de demonstratione, quod ignis refrigeret, cęterum hanc ipsam rem in principio tractatus de igne retuso locupletiùs enucleabimus.

Cauterium non ultra tres menses protrahendum.

CAP. V.

De vi ignis concoquendi, suppurandi ac molliendi.

DVbium esse cuiquam non debet, & concoquendi facultatem inesse igni, nos autē præter communē de abdito sub medicamentis igne demonstrationē superius producta, ita rem ostendemus, si prius occurramus uni difficultati, qua expedita nil restabit ambiguitatis. Illa autē est, quod adjumentū omne exterius ad concoquendū, virtutis esse debet contēperatæ non admodum excellentis & exustivæ, atq; ignis modis suis omnibus torret & assat, & si ad partem aliquam corporis applicetur, crustam in ea ducit, totumq; à se locum destruit, tantum abest, ut maturet & concoquat, sed nihilominus hæc instantia non officit, quominus ignis & hâc gaudeat digerendi facultate, quod autem ignis torrefaciat natura non inficiamur, quippe qui ad suū modum & formā omnia propinquantia reddere sit aptus natus. Verum enimvero præter quam quòd torridus etiam ignis quæ recrudescunt omnibus est utilis maximè, ut testatū reliquit *Hipp Com. 2. de art. tex.* 60. quare ad vulnus frontis ejus usitati meminit 5. *epid. n.* 8. fallitur, quicunq; cogitat nos ad eam rem uti igne velle sic, ut affertur, amplius autem monstraturus sū infinitas esse rationes detinendi, furores ignis atq; cum lenitate tractādi, quod cognovit & uno verbo significavit *Petr. ab Apono dif.* 208. frenatur

inquam

inquam, præsertim objectaculis mediis inter ipsum & partem corporis inurendam.

Itaque in causa nostra si humectum consistens aut liquidum corpus interponatur præsertim operæ non incommodans, non erit difficile, ut ita contemperata ejusdẽ vis, quemadmodũ vivida calx cũ adipe vel pinguedine omni mista, itemq; ut Balneum Mariæ dictũ edere quæsitũ effectum valeat, sive quidem extra corpus illud positus sit in ignitabulo absolutè ac propriè dicto, quod aridum semper esset, sed tum commoderante humido aliquo adhibetur; sive uno quodã δυαπύρῳ materia multum humidi continente simpliciter exerceatur; utriusq; nos generis exempla indicato loco per nos tradita sunt plurima. Alterutrius nunc satis erunt aliquot pauca, utpote candens ferramentum super sacculum furfuris aut farinæ madefactum aqua comprimatur; vel si panis calidus, aut fermentum, aut ovum, aut cæpa percalfacta ad laborantem partem applicentur, si placentam de ovis de fervida patella jam tum receptam, ad nephritidem sedandam imponi lumbis laudavit Hercules Saxonia in ejus morbi curatione; sic etiam nos sive folium herbæ aloes cortice nudatum ad maturandos tardè venientes abscessus, sic limonii portiunculam ad callos & clavos pedum mitificandos utramq; cineribus calidis extracta imponimus, maximè autem omnium cernem, quæ elixatu percocta est confidam & ipsam crudis tuberculis impositam concoquendi vim allaturam: Quibus omnibus jam constat, per humida ignita corpora posse nudas materias humorum concoqui. De siccis ignis administrationibus homo dubitaverat: sed cucurbitulis ad cruda tubercula impactis suo, de cucurbitulis, sermone ad naturæ parentis normã restitus quoq; docuimus. Ad hæc verò si clematidis caustica vis, ut *Hier. Fabricius* est testis, rigidi genu ancylem duritiemq; deducit empirici hominis applicitu; quid non ignis ἐγχείρημα, bene docti Medici manibus tractatus atq; exercitus, hæc eadem & majora faciet? ita constat jam igni sapiente adhibito concoquendi esse virtutem.

Jam autem quæ ad concoquendum pertinet, re sic attentã & constitutã, cæterum quod igni suppurandi vis insit planè cognosci licet, quando suppuratio crudæ cujusdam materiæ fit abductio in mitiorem modum: quemadmodum videlicet crudum amarumq; pomum igne dulcescit atq; mitescit coæquatis nimirum substantiæ partibus. Hujus ad unguem modi est mitificatio, quàm morborum materiæ prius crudæ, mox à natura agitatæ subactæ & commoderatæ tribuunt medici, & ex his vir singularis *Ludovicus Duretus in enarrat. Coacarum prædict.* Ducta quidem ea vox est non à moris, sed à pomis, de quibus Plinius alicubi. Pomorum velocitas citò mitescentium transvolat. Hęc porro de ea translatione dicta sunto, ut per eadem sic intellecta res instituta pateret. Addo autem & ab experimento confirmationem, quod gummi super ossa concrescentia crudissimos omnium tumores, itemq; ulcera super his, aut id genus excitata sola ignis irritatione visa sunt ad languorem & suppurationem emoveri: quàm autem id admirabilius in gangrænis & squalidis vitiis observatum? Cæterum quòd emolliendo valeat ignis id, quod principio receperam demonstrandum: non pluribus id quidẽ exequar, quàm quod patere potest & judicio, & observatione Amati Lusitani viri quidem in omni re medica consummatissimi, qui etiam ad scirrhum oris ad παλαμαλᾶν revocandum nil æquè valens, ut ignis esse persuasus est *Cent. videlic. 5. cur. 99.* Verba autem ne pigebit quidem recitare, quæ sunt hæc; Tumor hic prædurus cum sit & locus minimè idoneus, ut emollientibus medicamentis & aliis ad curationem facientibus uti liberè possimus, candente uti ferramento summũ in hoc casu remedium duximus: eo enim humorem illum frigidum saxi duritiem præ se ferentem caliditate ignea emolliri, & ea ipsa ad optimam viam exteri credibile erat, proinde ore aperto, instrumento vulgari ad id adaptato tumorem hunc ignito perfori: Hæc ille, quæ ipsa ad amussim sententia tuit, & *Ant. Musa Brasavola, qui in l. de morbo gallico quæst. nono professus est* durities & scirrhos, quæ difficulter aut nũquam remolliuntur, posito cauterio & scirrho inde exulcerato, duci facile ad sanitatẽ, ad quam hæ duritiæ nunquam pervenissent. Postremò confirmat amplè nostram hanc thesin *Prosper Alpinus l. 3. de medic. Ægypt. c. 12.* testatus est scirrhosa crasso phlegmate nedum œdemata ustione ab his medicis curata feliciter vidisse.

CAP. VI.

De vi ignis attenuandi discutiendique.

Discussio quid sit, & quę discutientia, *pharmacò chirurgico nostro opere l. de med. ext. c. 6.* fusè demonstravimus; Consistit autẽ eo loco discutientium facultatẽ esse, quæ attenuatũ jam humorẽ & rarefactum, velut habitũ à parte continente corporis exprimit & educit, attenuantium verò facultas est, quæ crassam humoris compagem comminuit, & quasi fundit eo non subducto. Est igitur attenuatio gradus quidã ad discussionem, quæ discussio perfectior est actio, utraq; autem à calido principio, nempe frigus crassefacit & conculcat, cogitq;: quò autem intensior acriorq; calor est, eò magis ac plenius rem conficiet. Itaque ignis actuosus, qui medicamentarium alterum longe superat viribus, maximè & fundet simul & discutiet, quod & re ipsa se prodit facere; siquidem particulam uliginosam velut *cum Hipp. l. de artic. atque Aetio* dicam submucidã, ferramentum candens impressum & fervefactũ materiam liquat & fumum ex ea elevat. Argumento autem est, quod humida portione in vaporem discussã exinde compressã & sicca restat pars: Verumenimvero scire licet duplicem ab igne exhaustum esse, alterum quidem aspectabilem, qualem jam dixi, alterum ratione contemplabilem, non qui applicito, sed remotius, vel per transcursum igne adhibito, vel habitu ipsius, vel lenius ignito, vel rariore corpore, vel interpositis defendiculis etiam candente ignitabulo, vel alia qualibet ratione moderato ac temperato summo ignis fervore quemadmodũ nos posterius in sermone de distinẽdo ignis vi dissertavimus, ex duplici hoc genere cauteriorum discutientium certè rectius dici

videtur illud, quod mitiori terrore madorem partis exiccat pertractum in auras visum fugientes: Is verò exhaustus, qui cum absumptu partium est minus videtur respondere discutientibus medicamentis, quos utrorumque tamen insensiles vacuatus distare in eo vides; quod actuosior atq; efficacior sinceri ignis, debilior ac productior is, qui ex mixtorum corporum calore est. Jam autem is, qui ex igne impermisso est duplex consulto, & cum indulgentia discretarum rerum adhiberi debet. Nempe in emarcidis is, qui carnes violat, permitti potest; illis verò, qui multum substantiæ modò temperiei multitudine obsistunt, maximè congruit, alter modus æquum extremis mediocria vitia propugnari, atque adeò neq; etiam, quæ per halitum evacuant ignitabula sunt protinus attentanda, non ante expertis valentibus medicamentis; quippe quæ medica ratio cavit, ut præmitti semper debeant. Verùm ubi hæc invalida compereris nil deprecari viribus corporis, & partibus naturalibus consentientibus potest, quò minus ignis usus arripiatur.

CAP. VII.

De ignis attrahendi, absorbendi, extrahendi, evocandique facultatibus.

CAlorem omnem attractorium esse naturâ, non adhuc ullo dubitatum est & à physicis omnibus est assertum, quapropter & ignis calore nitens inseparabili & attrahendo valere debebit. Credunt quidem id fieri plerique quod dissolutis ante se aeriis rei particulis, natura, ne vacuum relinquatur, alias inter capedinis loco sufficit: verumenimvero equidem non per accidens, sed energiâ quâdam propriâ hoc effecti præstare ignem arbitror; sive antecedentem aliam ignis impressuram (empyreuma Græci dicunt) ut in ambustis carnibus, quod Theophrastus Eresius, sive alius alterius naturæ rē, quæ aeꝛra est addita portio. Ad alienas autem res, ꝙ attinet, ut voret has ignis nisi rapiat? ut rapiat nisi refugientia? quia debiliora omnia ad se trahat & complectatur. Adde quod experimento id constat, humorem è linteis madentibus per ignem extrahi, quod adnotavit *Laur. Iubertus Parad. decad.* 8. ceræ, quam panno affixam interjecta charta continenter ad se rapit calfactum ferrum, ubi autem vacuum subinde complens natura? in supplenda vero loco vacuo materia, qui possent à se recisam sui portionem carnes alteri concedere? sed utcunque trahit ad se ignis tenuem aut attenuatam à se materiam, quæ objicitur. Quoniam autem id facere jam cognoscitur, & absorbent tum digerentia tum attrahentia sunt; duabus hisce facultatibus præditus ignis, & in locis coinquinatis accensus & ore etiam inspiratus ne mirum quidem est, quòd pestis contagia deleat, quod ex Hollerio supra etiam retulimus: qui & candente ferro bubones epidemios & pestilentes, & evocat, & dissipat: Jam autem nedum pestis contagia; sed & putredinem omnem adimit ignis, id quod elicitur *ex Galeni doctrina lib. 2. therap: ad Glauc c. 9. & l. 3. meth. med. c. 6. & Albucasis lib. 1. fei èomni, sed & Aetius l. 3. c. 14.* & ad extrahendum rubetæ ranæ venenum incalentem furnum hominem immitti jubet. E junioribus verò *Simon Riquinus in epistola de febre epidemica ad unum diem interimente* (sudor anglicus est aliâs appellatus) narrat Germanum quendam ignobilem hominem ex morbo laborantem spretis medicorum regulis, & præceptis temerè in furnum educto jam pane calentem se conjecisse, ac multo excusso sudore liberū evasisse. Mirum autem dictu, qui mox in eo furno cocti sunt panes, manducatos virulentæ rei sensum attulisse; adeò verum est scilicet venenatas materias extrahi per ignem è corporibus.

In pharmaco chirurgico.

CAP. VIII.

Quod ignis aliâs quidem corpora nostra laxet atque aperiat, aliâs adstringat, cogat & excludat.

SEd ad qualitates tertias, quod attinet texturam & poros nostri corporis laxandi atque adstringendi valentem ignem ostendere non est difficile, sed diversis utramque rem modis, laxat quidem, aperit, resolvit, quia scilicet calor, qui conjunctus est semper undique sibi, quia tenuis & penetrabilis est, parans viam, substantiam interim corporis penetrati diducit, interdum etiam sic, ut cavitates corporum conniventes dilatet; ita & gutturis angina conclusi ductum ampliari per ignem cucurbitularum, in suo de his sermone monstravi: frigidi igitur & calidi vires bellè discrevit *Levinus Lemnius lib. 4. de natura mirac. c.* 8. per hæc frigidus aer corpori circumfusus fluxiones sistit ac reprimit, easque maturescere prohibet, calor verò ac fomenta calorifica meatus ac spiramenta recludunt & relaxant, utque se fuligines & vapores proferant, ac discutiantur, efficiunt. Quo mihi non inconsulto facere videntur, qui contracta primùm morbi cōtagione, pestiferoq; halitu corpus igni luculento exponunt; & undique sudore madescant ac diffluant, citra tamen virium defectum aut animi resolutionem ac deliquium, ita quidem Levinus ante quam virum, & ignis fundendi vires prodiderat *Hipp. aphor. 16. & 22. lib. 5. & Aristot. atque etiam Aulus Gellius lib. 18. cap. 4.* propterea quod concretum omne resolvit & gelu constrictum, ut nivem sol: urinam ignis adhæsu prolici crebro docuêre. Narrat ejus ad ischuriam experimenti historiam, Hieronymus ab Aquapendente; quam nos hoc eodem lib. cap. de paroptisi recitavimus. Adstringit verò substantiam idem ignis humiditate discussâ & particulis per crustam quasi cum ruga contractis quam adstrictionis vim in igne cognovit & *Gal. lib. de opt. secta. & huic inhærens Hier. Cardanus in consil. de difficul. spirandi.* Intellexerunt quoque veteres omnes *chir. Paulus Aetius, Celsus, Albucasis*, cum pilis palpebrarum aut aliarum partium ortum præcludentes cauteriolum induxerunt. Intellexit & omnium optimè primus Hippocrates, qui Hæmorrhoidas largitate fluendi pessundantes, & ad cachexiam deducentes non aliis quàm adstringentibus ignis crustis compesci jussit *lib. de hæmorrh.* quod suum adstringendi contrahendique per crustā consilium perspicaciter advertit *Vidus*

dus Florentinus in l.4. chirurg.c. 11. sed utrasque simul & laxandi & adstringendi vires intellexit acutè *Virgilius in* 1.*Georg.cum de cremandis novalibus cecinit*.

Seu plures calor ille vias, & caca relaxat
Spiramenta, novas veniat, quâ succus in herbas,
Seu durat magis, ac venas adstringit hiantes:
Ne tenues pluviæ rapidive potentia solis,
Acrior aut Boreæ penetrabile frigus adurat.

Interim his expensis, ne mox hunc locum mitte, at nota duas alias attributas igni virtutes quarum altera quidem additionis, id est, fæcunditatis, altera detractionis, id est purgationis est, per descriptum jam à nobis absorptum.

CAP. IX.

De roborandi & confirmandi facultate.

VIdebitur facile cuipiam, quas ign s partes attigerit, has continuo potestatem habere deterendi labefactandique, spiritu scilicet humoreque insito solidâque substantiâ dissipatis, item quia summis calfaciendi reficcandique functionibus hæret; hunc nostris corporibus occurrentem vim, intemperiemque inferre nemo non credet, ad summam enim comparatus est immutabili naturâ, ut objecta quæquam consumat, valentissimũ omniũ præsidium, hanc & ejusmodi quædam alia persuaserint, pessundandi quidem igni plurimam, sed nullam corroborandi facultatem inesse, sed debilitandi. Argumento autem est, quod concitant ad ustam quampiam particulam humores facile, neq; sine labore, aut studio prævertitur hâc occasione defluxio. Verumenimverò natum est apud doctos igni roborandi vim inesse; partes nimirum quæ sunt humore laxatæ rursus cogendo, qua frigore stupent, contemperando. Porro frigus alienum naturâ robur partium infringit; humiditas verò nimia mollitie diffluentes, putredinique obnoxias reddit. Robur autem in compagis cujusdam adstrictione fibrarumque firmitate consistit: quæ duo quoniam ignis præstat, propterea roborare confirmareque dicitur, est hæc autem doctrina *Galeni comm.6.aph.60. Aetii lib.* 12.*c.*25. *& Amasi Lusitani Cent.5.curat.6.* & ob has causas factum est ut antiqui frequentius quam aliis medicamentis omnibus ac remediis in diuturno malo confectis partibus, ignis auxilio confisi fuerint. Quæ duo desiderantur in omni opera, ut sc. vitium eximatur, pars verò firma restet: hęc ad amussim solus & mirus ignis exhibet semper. Ita quidem languores omnes capitis, pectoris, hepatis, splenis, intestinorum, alvi, matricis, vesicæ, musculorum, nervorum, rachitidos, artuum & articulorũ hoc uno curarunt curatosque finierunt iidem. Quid dicam autem quanto hujus usu, vel ulcera putrida, vel ossa teredinosa tractarint? Quarum quidem rerum tum in entopyria, tum exopyria nostra non infrequens est enarratio.

CAP. X.

Igni pertenue ferramentum impresso insecandi facultatem esse.

NOn eget multis ut problematis propositi veritatem ostendam, assentientur autem facile multi, qui considerant viam sibi ad durissima ac solidissima quæque ignem facere, qui semper absumat rem, prope abrodat, multo igitur amplius ad carnes & cutem præsertim, quæ facto subtus abscessu extenuata est, pervadet inquam has partes liquidè atque ita ut cavitate perrupta sanies omnis evacuetur; cujus rei meminit *Hipp.* plerisque locis: ut in aperiendo tuberculo pulmonis ęgre ad latus erumpentem & extumescentem *l.2.de morb.c.proprio*: itemque in veteris suppuratis exhauriendis *l.de natura muliebri.* Deinde *Cornelius l.7.rei med.c.2.* aliud igitur cum declarari opus non sit; operæ precium erit nunc, opportunitates in hisce rebus ignis administrati retexere, quæ sunt hæ: prima abscessibus frigidis bellè congruit ignitum ferrum propterea, quod & frigiditatem illam emendat & partem corroborat: Secunda in abscessu, qui occupat loco humidiora, pars à putredine vindicabitur: Tertia in abscessibus, altis, tum qui musculosis locis incubuêre, de quibus illud pronunciatum est ab *Hipp. 6.aph.41.* quibuscunque suppuratio in corpore existens non innotescit his ob crassationem puris aut loci non innotescit, tum qui magnas corporis cavitates penetrant; sic idem vir porro pectora empiycorum aperuit. Quarta, sub quibus locis conditæ sunt arteriæ, venæ, nervique nobiles. Quinta ad prohibendum profluvium sanguinis, quod è ferri frigidi adactu facilè sequetetur. Sexta declinatur quantum fieri potest dolor, qui ex discissu alio longe maximus manet, causa autem est, quod ferrum frigidum imprimens manus, necesse est ut partes consectum producendo distrahat, & vim altè factam discerpat, quæ res non evenit ex ignito ferramento sanè. Septima, ut amplior ad fructuose & commode medendum paretur ulceris hiatus: præterquam enim crassius est semper candens; quam discissorium simpliciter ferramentum, quod utrumque carnem subit. Ad hæc & crusta succedit, qua discussa necesse est vulnus amplius reddi.

Pręter hæc alii scopum alium atq; utilitatẽ ponunt ignis, ut sc. exhorrentibus acutum scalprum miseris ægris gratificemur; ego verò non adnumerandũ hanc puto conditionẽ, tum quod ignis exhorreri consuevit magis; tum quod ignis neq; huic agendi consilio locus est, cũ aliqua ex dictis causa nõ requirat. Atq; hæ quidem ad vacuandũ sunt opportunitates ignis in abscessib. cæterum sunt & aliæ ad venenatos tumores, ad rhagadas diuturnas ad reprimendũ ani exitũ, ad cohibendam putredinem, ad præcludendos vasorũ ductus, ad eximendũ excrescẽtes carũculas, ad imperforata atq; coalita, & si quæ sũt ejusmodi alia.

CAP. XI.

Vtilitates ignis adhibiti secundaria.

SEd neq; eas, quæ ab effectib. igne relictis secũdariæ sunt utilitates, omitti convenit, si doctrinæ complementum amamus; illæ sunt tres, ex crusta, ex cicatrice, ex ulcere, primũ de prima cõmentabimur; Crusta quia tosta quædam & pororum expers est portio carnis, transfluentibus omnibus humorib⁹ sive omnino probatis, minusve carnis viam præcludit, obturabulo quodã ad osculum quasi adjecto, doctrina est *Gal.l.5.meth. med.c.3. Aetii serm.14.c.52 Avic.l.2.tr.1.c.4. Averr.l.7 collect.*

Vtilitas. I *Ex inducta crusta.*

collect.c.33 atque aliorum Scire autem licet, quod quantò firmior crusta, tantò conducibilior ac tutior eam ob causam non potentialibus quidem caustícis solidissimam procuramus, sed igne. Ast enim ubi potentialibus uti libeat escharotica capienda voluit Gal: ita valentia, ut escharam diu permansuram inducant; hæc enim dum stat, humoris excursu nil impediente natura vigilans carnem instaurat sensim, ut porus suboriatur.

I. *Quibus in casibus crustâ utendum.* Nunc verò quib⁹ in casibus crusta ignis uti medicum oporteat, exponemus, primum igitur sanguinis profluviis, cùm & vincula, & intercipientia & interna externaq; omnia medicaméta non profuerunt opportunè subvenit ignis, id est cū disrupta sunt magna vasa prçsertim arteriæ, tū ob perennem sui ipsarū metum, tū etiam si sunt inter musculos partium, quæ agitantur, ut in cervicibus, cubitis manus, genuum flexuris, vel in buccis & temporibus, propter commansum, vel in locis humore nimio scatétibus, vel in plagis propter necessitaté medicationis factitandæ corruptionisq; & doloris vitádi: in his inquam omnibus necessarius est ignis extremi usus, deinde cū profusio ista sequitur ab erosione partis & cōtumaci putredine potissimū, quæ occuparunt pudenda, & sedé, sua nimirūm laxitate & circumflua humiditate plurimū hisce malis patentiū & vitiū ingenita sua imbecillitate, & situs proclivitate minimè repellentiū, quoniam igitur tā multiplici difficultati malè occurritur, præstat ad absolutā provisionem & causæ & symptomatis, igne uti.

II. *Ex inducta cicatrice.* Non alia quā crustç cicatricis inductç per igné sunt officia, hæc & valentiore, & numero plures usus habet, proficiscentes tamen omnes ab eo quod firmitudine compaginis ac substantiç désitate plerisq; elapsibus tū solidarum partiū tum humorū vaporumq; obnititur, firmitudine quidé facit, ut elabentia subtus corpora, sive solida & dura, ut ossa & cartilagines, sive mollia & inania, ut omentū & intestina cohibeantur. Quod autem ad ossa pertinet monstratur exemplo humeri, qué ad inferiora concedenté, ex laxante pituita, cauteriis ad alam adactis restituere suam in sedem nititur *Hipp.l.de art.c.11.& 12.* itemq; servat *Paulus Æginetæ l.6.c.42. & Aetius l.12.c.25 & Albucasis l.1.c.26.* coxā quoque hoc eodem studio perurunt & *Hipp.l.de art.12. Razes l.9.c.90. & Albuc.l.1.c.42.* Juvant & cicatrices contractis cutis undiq; fibris curationem gibborū salté caventes, ne flexus corporis ulterius augescat. Ad hūc modū *Albuc.l.1.c.44.* Gibbero inchoante cauterio multifariam circulato perurit; Atque hçc in ossibus: cæterum ad elapsum intestini recti coercendum, eadem ratione *Leonidas apud Aetium serm.14.c.7.* eversum idem inurit: *Celsus* item exomphalū ita reprimi licere *docuit l.7.c.14.* quam nos rem & ex aliorum traditione suo loco pertractavimus, At Bubonocelem quoque nō efficaciori ratione tollimus, ut eo etiā cap: recitavimus. Sed ad humores sua sede continendas valet non parum ex igne cicatrix: nam & eo nomine antiqui omnes vasa temporū & sincipitis igne tentabant: quemadmodum nos fuse *c. de curando per ustionem catarrho, &c. de fluxibus ad oculos perpetuis* explicavimus. Sedat defluxum capitis, cujus vitio fit hydrops: venas utrasque jugulares tribus excoquit crustis *Hipp.l.de loc.in homine.* Ita quoque *Celsus ex Hipp.* hçmorrhoidum evagatum curari præcepit.3. Jam autem id, quod dixi de humoribus ad oculos præcludendis, idem & de vaporibus lucem & spiritus infestantibus, ac perturbantibus intelligendum est, ut jam constare possit ex cursibus omnib. intercludédis utilem ex igne cicatricé esse.

III. *Ex inducto ulcere si c[ons]ervetur.* Postremò recensebuntur non postremç commoditates ignis ex inducto ulcere: vide autem per hoc, quod bona tribuantur corpori, etenim evacuatas revellit, intercipit, derivat, fluxiones humorū sistit & provocat, dolorū causas exhaurit. De singulis, aut qui magis ex omnibus requiri videātur explicemus. Primùm evacuat humores, excrementū, saniem, vapores, humores, inquam, naturales, ex secunda cōcoctione omnes, ut singulatim ostendit *Thom. Fienus l.1. c.propr.* præsertim verò pituitā & ꝙ omnium uberrime affluat ita, ut quotidiè exprompta indeficienter suppetere queat, & quod in sudores crassitudine non abeat, & quod emissaria propria non habet toti corpori communia, & quod hanc natura facile dimittit, quæ causa porro est, ut in pituitosis, hoc est longis & frigidis plurimum affectionibus curandis, id præsidii consueverunt adhibere medici, videlicet capitis, gutturis, spinæ, dorsi, thoracis, ventriculi, jecoris, lienis, renum, alvi, matricis, sedis, & si quæ sunt alia. Sic apparet profectò universalem hunc ulceris utilis esse vacuationem sive communé, ut dixi, humorem diu multumq; alliciat ex maximè patente communicanteq; cū cunctis interioribus via, quæ est habitus exterior & cutis loco venis majusculis propinquo; sive quod indiscriminatim universas corporis partes ducat, præsertim verò publicas & principes exhaurit superfluis, quanquam, ut veritati faveam, id assequitur lentā quadam & successivā seu consequutoriā ratione. *Vniversalis est vacuans fonticulus.* Et lenta quidem evacuatio sit oportet, cum via, qua eructet humor, data nō moraturis, qui attiguus, & gravis est effluere, quem demandata à superioribus rursus alia portio consequitur in horas perpetuo, sic successiva fit & lenta succorum & excremétorum vacuatio, nempe, quòd ad ulcus pervenit humor missus adjumēto particulæ patientis, & ab hoc propter imbecillitaté non concoctus irritus abit insanié, quā abscedéte natura frustrata nutritur, ne delegat rursum & aliā portiunculā ac tertiò aliam qué sçpe servatū motū moxsentientes assidui humores perita, ut documéto proposito cōsequuntur.

Tanto é il valor d' una prescritta usanza.

Quod vetus Hetruscus apposité dixit. Alterum etiam attractionis cauterii signum est, quod humor jam ad unā partem corporis fluere consuetus facit, ut ab ea via desuescat, atq; ad novam aliam viam pertrahit & perducit ita, ut hanc retineat & prioris obliviscatur. *Fien.l.1.c.42.* Fit igitur ex hoc, ut non sine altera principii distrahentis, quod cauterium est, impressione fiat ejusmodi retractio. Jam autem cum revellant, & avertere derivareque cauteria certum est, quando aversio derivatioque species quædam sit revulsionis: omnes enim institutam humori viam evertunt, aliamq; faciunt. Cùm igitur & revellere, quod in partem adver-

ad versam extrahere cauterium valeat, profectò & derivare, alioq; & proximè ad locum vertere, quod levius est, valebit, persistet quoque quo ad partem unam inchoatæ fuerant defluxiones, atq; alio in membro provocabit huic minimè detrimentosas neq; graves. Interim dolores sive evellẽdo, sive avertendo, derivãdo, sive quomodolibet vacuãdo, sive intercipiẽdo, sive humores sistẽdo, aut proliciẽdo, sive alterãdo, ꝙ alibi dixi, tollit, quæ primò diximus cauteria facere. Habet & cauteriorum ulcera vim intercipiendi, tũ vasis exactè divisis, tũ eschara circũducta cõstrictis dũtaxat, tũ e vacuatione sẽper anticipatâ & præoccupatâ loco videlicet medio inter partem mittentem atque recipientem, sit enim utraq; superior aut inferior, prævertitur humor aut vapor, quo minus ad partem destinatam descendere vel adscendere queat; hæc enim est interceptio atq; intercipiendi ratio, quo spectavit certe *Razes cum l. caut.* sectorium utrisq; colli lateribus, per quæ loca jugulares excurrunt, defigit, ut materia petens superiora præripiatur. Revellunt & cauteria tũ dolore, tum calore, quæ duæ sunt potissimæ causę trahendi. Si trahunt autem & revellere possunt contrariis locis posita, quippe revulsio, retractio quædam est ad partem adversam ei, ad quam fluxio fertur. Jam autem quod ustura trahat indició est, quòd eã repellentibus, id est refrigerantibus atq; adstringentibus ustam continuò munimus.

CAP. XII.

Omnibus affectionum generibus abolendis satisfacere ignem posse.

SI fidem meruerunt omnia, quæ de ignis excellenti præstantia & communibus cum medicamentis facultatibus produximus: difficile non erit profectò, ut & illud nunc admittatur nullum ex omnibus affectum esse, cui mirifico ignis præsidio succurri non possit. Ex causis humores vaporesque sunt, qui generatim corpus nostrum lacessunt, at hi utrique plurimùm ignis imperio subjiciuntur qualitates immutandi, vacuandi, revellendi, derivandi, evocandi, concoquendi, dissipandi, absorbendi.

E symptomatis dolores partium ferè omnium isto præsente perinde ut offa præbita sopiuntur, sanguinis item profluvia non aliter, quam fræno imposito, reprimuntur.

Ex morbis sive similaribus, sive organicis, sive solutæ unitatis; quod nam est, quod igni non concedat ac pareat? Jam enim ne dum frigidam atque humidam intemperantiam tum materiæ nescientem, tum huic hærentem corrigit & exæquat: sed & calidam siccamque, quemadmodum antea docuimus: unde & maniam, & melancholiam calidorum humorum soboles oppugnat.

Ex organicis verò, & his, quæ ex auctæ magnitudinis sunt censu succurrit, abscessibus, inquam & varicibus, &c. si autem & alii non essent carbonem bubonemque pestilentes, & cancrum, ac thenioma, medicamentis omnibus insuperabiles, ipse superat. E vitiis numeri, pilos palpebris atque oculis infestos, encanthin, sarcoma gingivarum, strumas & bubonis venerei glandulas evertit.

E vitiis situs, crebro elabi solitum humerum, aut patellam, ad hæc intestini recti extremum, exomphalum, bubonocelem, enterocelem, dentes labantes ac palpebras paralysi languescentes restituit.

E vitiis cavitatis, carunculas aurium, polypos, & sarcomata nasi repurgat.

E vitiis figuræ, crassas scabrasq; palpebras, nasum verrucosum, labiorum eversam carnulentiam, & buccas distorsione canina deformatas ad naturæ modos reflectit.

E vitiis superficiei, lepram, elephantiasin, impetiginem, leucas & utrumque alphum delet.

Præstat solutæ unitatis genus, è quo ulcera & chironia, & telephia, & phagedenas, & nomas, & fistulas, & ossa teredine nigrore, exostosi, vitio demum omni tentata redimit & instaurat. Putas vero recentes plagas excludi? at & nervos carne nudatos, venenatos ferarum morsus, passas ecchymomata partes, præsertim costas, atque alias tormentis igniariis collisas opportune refovet: Ita nullũ affectionis sævæ genus est, ad quod ritè curandum ignis non sit necessitas, atque adeo monstratum est hoc cap. omni, quod ænygmate quodam in operis vestibulo profitebatur Albucasis, occultum & singulare ad feliciter medendũ administrati scienter ignis esse secretum.

CAP. XIII.

Quod ignis doloribus omnibus remedio sit.

JAm igitur nobis priores omnes demonstrationes memoria complexis, quoniam ignis cunctis affectionum intemperantiis occurrit, cõcoquit, attenuat, digerit, resorbet, laxat, & hoc genus omnia facit, si velim equidẽ in præsentiarum ostendere, quod doloribus etiam propellendis usui sit, idem superfluum hunc mihi laborem rectè fuerim confisus, quo me per superiora levarim. Nihilominus ad summam illud repeti commodum est, dolores omnes tum in alterando, tum vacuando finiri, quod disertè declararunt decreveruntq; nostri: atq; duo hæc cumulatissimè per ignem præstari quis à me requirat ostendendum, quod compertissimum est? Porro quod ad inanitionem attinet præclare hoc testatus est *Hipp. q. l. 6. eiusdem sect. 6.* paulo post initium inter remedia dolorum pleraq; primã ustionẽ posuit. Licebit autem & de hac re *Franciscum Vallesium enarratorẽ* §. 5. sciscitari, si libet. Dubitet autẽ quis de calore, forma ignis propria, & inseparabili, qui incrementa scilicet exaggeret calidis? sed meminerit ejus quoque, quod *Hipp. perhibuit* 5. *aph.* 20. & herpeticis, qui fervore quidem exuperantissimi sunt affectus privatim ignem convenire: tum verò & aliis communiter omnibus anodynum esse, sed de his disputando perspectis jam satis, nunc operæ precium videtur, ut plurimis comprobatorum eventuum experimentis rem confirmemus: si præmonuerimus interim quod hic latè nobis ignis sit usurpandus, i. e. non retorridus & amburens, sed retusus ac repressus. Talis autem erit, qui transfusus fuerit in corporum primorum, terrea & solida quidem mollius, aut si gravius etiam adhibeantur hęc per interpositum & alia arte mitificata, si in aquea verò transfusus fuerit, capietur inde fotus embroche,

broche, irrigatus, stillicidium, insessus, balneum & alios omnes hujus generis mensuræ: si in aere vera se exerceat ignis effluxus, sint inde naturales primum ignis subterranei vaporatus & effumatus, deinde varia paroptisis apud Aurelianum vocata, id est ex igne proximo tolerabilis corporis terror, sitque simplex insolatus heliosis, ab eodem viro nominata, tam etiam per arenas, perq; acervos salis & frumenti, &c. ab his denique sint suffitus, vaporatus, & ignitorum præstinctus, de quibus singulis enucleatè posterius explicabitur. Ad summam talis est omnifaria ignis impressura suavior, quoquo modo corpori excepta, neque solum per omnia maxime corpulenta supposita igni, sed etiam per eam, quæ ab his exsultet, atq; est residua tenuitas. Hæc enim omnia quum activo calore sunt affecta, & de ignis ratione sunt ponenda, quemadmodum nos verè ponimus, quippe qui materiam hanc calidi generis ampliare ac locupletare, quantum licet studemus ac debemus, quando per has vias maxima atque optima, id est, qui noster est scopus, efficax plurimum est medela.

Igni & calidi vocem quàm latè hac operis parte extendamus. Quare tam amplivagum facimus hic nos calidi, calidorumque usum, ut quacunque juvare possint accipiamus: nimirum propterea benefaciunt actu calida etiam si potestate sint, & quadamtenus frigida. Juvant igitur calida, ne dum in affectibus frigidis, id est ambiguis quibusdam, & in quibus inflammationis metu applicant cerra & rata curandi ratione medentes omnes frigida. *Latissimus atque admodum multiplex usus calidi.* Juvat inquam, calidum in novis recturis chirurgi manu factis, in plagis recentibus, in ulceribus omnibus acerrimè dolentibus, in fractis ossibus maxime nudatis, in articulorum percursionibus ac tormentis, in collisis, præcisis, spasmo correptis, & in plerisque aliis. In his omnibus experti nos sumus calidarum rerũ applicatus ita felices ut invenerim[9] singulariter utiles.

Historia 1. Historias ejus rei recitabo paucas, sed quæ fuerint tamen pro innumeris. Fabio Columnæ viro & generis & literarum nobilitate clarissimo, tuberculum θηριώδης præter id unum, quod febrem non excitavit, carbunculi formam præ se ferens, ex summo femore natum, cùm ego curans non semel qui inerant, & sinus, & oras callo inæquali stipatas rescidissem, doloris acerbitatem, quæ sectis evenire necesse fuit, non alia ratione sopivi, quã torridis laterib. ex panno ap- *Historia 2.* plicitis & usu calidi. Eadem via & Simonem Fraulum Neapolitanum, qui ex resecta sub eadem sideratione & gangrænâ mirum jam modum dolebat, levare solitus sum in singulas medicatus. Sed superat hæc experimenta *Historia 3.* illud, quod comperi in illustri viro Ascanio Germano fratre consil. Regii inter probatos laudatissimi Sanfelicii. Is cum ulcere carcinode obliquo linguæ parte hujus superiore tuberosâ sic acerbè afflictaretur, ut neque etiam verbum formare posset, argenteo cochleari igne calfacto per me ad dolentem locum imposito, miraculo quasi quodam, & dolorem omnem continenter abjecit, & liberè perinde, ut solutis vinculis loquutus est. Quamobrem invento sicut apparuit, suo remedio peculiare deinde organum commentus sum, quo commodè lingua foveretur ac suffiretur, cujus nos formam, & utendi modum, suo de retusis Chirurgorum instrumentis describemus.

Jam verò illud omne adjumenti, quod ex adhibito calido subvenit ulceribus partium pertusuris aut recisuris, fit propterea, quod calido nativo, qui corporis œconomiæ procurator & gubernator est, nil accedit propius quàm externum hoc calidum, quo nos utimur, à quo quidẽ tam dissidet frigidũ, ut sit omnino contrarium, quo spectavit opinor *Divinus Hippoc. qui 5. aph. 22. prodidit,* τὸ θερμὸν φίλιον καὶ κρῖμον τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖον, id est calidum amicum & judicans, frigidum verò inimicum & periens; sic constitutum & ratione necessaria & Hippocratis oraculo, & nostra experientia, jam est, etiam non frigidis exulcerationibus ac tumoribus calidum probè facere. *etiam non frigidis noxis calidum probè facit* Ad hæc etiam non est difficile, & calidis & à causa calida profectis vitiis prodesse, quando & idem *Hipp. lib. & aph. eodem* conceptis verbis testatus est & ἕρποισιν ἐσθιομένοισιν. Herpetibus excedentibus, qui ut Galenus ibidem docet, ex humore bilioso & calido producuntur & constant, plurimum adesse.

Ad summam quantæ & quales & quotuplices calidi sint utilitates ex eodem *Hippocr. lib. de oraculis.* discere licet. Discere verò, & frigidi incommoda licet, ex juniorum nostræ rei professorum assertione, quorum unus est *Iosephus Quercetanus, qui sclopetarii capite quinto* conceptis verbis de hoc medendi ritu: sed quàm perniciosa sit, inquit, hæc vulgi consuetudo periti omnes judicabunt. *frigidi incommoda.* Hæc enim medicamenta emplastica crassæ ac terrenæ sunt substantiæ ac facultatis adstringentis, quæ subito exiccantur, partemque aspectam nimium comprimendo dolores, permagnos cient. Unde majores oriuntur tum defluxiones, tum inflammationes, gravioraque symptomata, quod poros aut meatus cutis obstipent, humoresque cogant, & crassiores faciant, cutique minus spirabili redditâ spiritus oppressi suffocantur, propter retentam malignorum humorum exhalationem. Unde nonnullis gangræna innascitur, partisque totius interitus. En, inquam, quantum & quale incommodum ab hisce medicamentis proficiscitur, plagis & sclopetariis omnibus.

Incommoda quoque sunt, sicut & *Vidio placet in comm. ad Hipp. de vul. cap.* 87. *Vidius.* alia applicamenta ex frigidis medicamentis, qualia sunt poscæ & aqua, vel rosacea, vel simplex, quibus ex pannis duplicatis utuntur quotidie vulgo. Incommoda, inquam, sunt tum actuoso frigido, tum altero potestatis prodessent utique actu calida, quæ & dolorem simul discutiant, & crudum ulcus veluti concoquant. Quod quasi monens *Hippocr. in l. de humidit. usu,* ubi de calidæ adjumentis dixerat, frigida inquit, doloris exortibus: quare & huic levãdo calidã cõgruit, quemadmodũ & ipse auctor expresserat, *cit. aphor.* 22. præter quem locum, & *l. de loc. in homine* dolor sedandus est, inquit, calfactoriis medicamentis. Jam verò ne in animum inducas tuum calorem levi solum obtineri, ut dolori succursum sit. Cæterum persuaderi debes

& actuoso igni hoc etiam commune: nam & in crudis callosisq;, in proserpentibus sinuosis, inflammatoriisq; ulceribus & nomis dolorem igne levatum memini. Sic Io. Iacobo Persico Sacerdoti dolorē ex pedis sycosi excaustico medicamento auctu confestim abstulit ignis ex auro, sic & alios in valetudinario gravatos sedavi quàm plurimos.

Contra nostrorum hominum morē qui frigidis ad vulnera utuntur medicamētis. Aquati oui incōmoda vulneribus & plagis recentibus.

Hæc quidem eo libentius produxi, quod hâc nostrâ ętate recitatos jam à nobis affectus & vitiorum molestias curare consueverunt indiscriminatim frigido, hoc est, ex ovi aquato, quod frigidum est & adstringens etiam, quibus utrisque qualitatibus ulceris opportunitati pugnat. Debent nimirum ea, quæ levatura sunt dolorem laxare, atque album ovi modis omnibus adstringit, quare incommodum apparet, tum ipsum, tū omnia frigida, calidum vero omne juvans, & benefaciens, & dolores leniens.

CAP. XIV.

DE

Vsu ustionis methodo reperto.

Certa quædam capita certosq; ordines universæ ustionis usus referre nunc libet, tum aliorum, tum nostra in hac re sententia recitatis. Communis professorum schola cauteriorum apud Hippocratem & Galenum fines censuit esse hos: unus ut vitiosi humores vacuentur, secundus ut pars malè affecta siccetur, vel corroboretur; tertius ut his omnibus satisfiat conjunctim.

Secundum antiquos græcos ignis usus universi.

Evacuationi servit cauterium, ut in hydrope: de qua re *6. aph. 28.* roborationi, ut in suppurato jecore & in paralysi affectis, *ut 7. aph. 45.* desiccationi facit, ut hæmorrhoidis Aegylopæ, ozænæ, & hoc genus sed tribus his usibus servit cauterium, quod administratur coxendicis. Aliquanto plures usus præbuit *Vegetius l. 1. Veterin. c. 28.* qui ait ustio laxata constringit, inflata attenuat, humectat & desiccat, coagulata soluit, farcinonata prę scindit veteres dolores emendat, alienatas corporis partes ex qualitatis causa ad statum suum revocat, super naturam, excrescentia sublata atque adusta crescere non patitur: nam cum candente, inquit, ferro ruperis cutem, vitium omne concoquitur, ac maturatur & beneficio ignis dissolutum per foramina, quæ facta sunt, effluit cum humore: atque ita sanatur passio tolliturque dolor: post quod cicatricibus clausis constrictior, ac robustior redditur locus, ac prope indissolubilis cutis. Accessit ad hanc sententiam nonnulla parte *Vidus Vidius Florentinus, qui l. 4. chi. c. 11.* professus est, ignis usum esse obturandi, adstringendi, aperiendi, calfaciendi, exiccandi, atque humorem absumendi. Sed *Petrus Salius Diversus in 2. l. de morb. tex. 21. & Lazarus Sotus in l. de loc. in homine tex. 31.* fecerunt horum generum tria primum est ad desiccandos humorum influentium incursus emissariis & fontanellis, quas dicunt apertis, ut hâc via gubernatrix natura paulatim educere consuescat humorem, quem alias excernere confertim solita erat: quod ustionis genus obscurum est, num Hippocr. cognitum fuerit & multi, è quorum numero est idem Salius, & Ludovicus Septalius velut illegitimum atq; inutilem refutarunt: secundum est ad laxas humidasq; partes exiccandas, atq; firmandas: tertium est adfluere consuetos humores intercludendos disciſſo scilicet in integrum vase per ignem & cicatrice obducto. Paulo aliter *Fallopius in libello de cauter.* hæc tum ad absumendam putrilaginem vitiorum, tum ad evacuandos in vetusto ulcere superfluitates, tū ad roborandas affectas partes voluit esse, quæ non dubito equidem ex *conciliatore dif. 209.* translata si solus is addatur usus, qui ab *Aponensi* positus est, cohibendo sanguini. Verum enimvero hìc *ex Avice.* transtulit, *qui l. 1. fen 4. d. 5. c. 29.* scripta reliquit hæc, Cauterizatio est medicamentum valde utile juvans ad prohibendum, ne corruptio spargatur & ad confortandum membrum, cujus complexione volumus rectificare, & ad resolvendum materias corruptas in membro retextas & ad restringendum sanguinem fluentem.

Sed ordinatè *Ioannes Costæus in c. 16. l. 1. de ignis medicinæ præsidiis part. 17.* paratur ustio, dixit, ut effectus occurratur præter naturā, quod est vel morbus, vel causa, vel symptoma. Morbus quidem vel materialis est à medicis dictus, vel immaterialis, id est, intemperiei solius, qui vel excessus frigiditatis vel humiditatis est: hujus quidem per ignem est exiccatio, illius vero recalefactio. Ita morbis intemperiei & solutæ unitatis, id est ulceribus alterans occurrit ignis. Si materialis est, vacuationem ab igne nanciscitur, ut morbus compositionis, & abscessus puris eductionē perrupta vomica, aut hydrops aquæ effluxum inciso peritonæo subinde recipit. Sic vacuando & alterando insidiantes omnes partibus morbos eripit ustio, quæ eandem causam morbi respicit, cum hanc avertendam, id est, derivādam, aut revellendam curat: sed symptomatibus occurrit, aut cum dolorem tollit sublata causa, aut per alterationem naturæ modis conciliatā, vel ablato sensu, aut occurrit sanguinis profusioni occluso per crustam osculo.

Hic discursus est omnis Costæi ferè, cæterum *Ludovicus Septalius in 5. lib. super opere Hipp. de aere, aquis & locis, tex. 37. p. 46.* recensuit alios usus, quos ad pręnarratas non est facile referre. Primus ut ex eo retineatur affluentia, quippe ex ustione coarctantur loci, instaurata post ustionem carne solidiore, quemadmodum evenit in enterocele. Alter ad dissipandam materiam in aliqua parte contentam atq; induratam, *de qua re l. de int. af.* Tertius ut callosæ partes exscindantur videlicet in fistulis, quem usum sequitur *Hipp. in l. de fistulis.*

Hos atq; alios usus ustionis cum comprehendi non videam, quærens in ulla partitione, ex recitatis venit in mentem alia ratio, quæ cunctos complecti queat, illa autem est superius indicata, analoga medicamentorum calidorum facultatibus, quas attribuere consuevimus primis secundis & tertiis qualitatibus. Hæc quidē nisi verè insint igni, qui calidissimus est in summo, ipseq; etiam caloris excessus: nihilominus eidem attribui possunt, præsertim quando hujus solius participatione, cætera omnia sunt calida: præterquā quod potest ignis secundum subjectas partes atq; objecta impedimenta varia suiq; ipsius longinqui-

Nova nostra methodus circa hæc.

ginquitate & remotione per artificis industriam quæsita, ita temperari, ut secundum effectus saltem mistorum rationem exequatur. itaq; ignis dicemus calefacit ex primis viribus activis: siccat ex passivis, attenuat, discutit, putrefacit, mollit, liquat, ac fundit: ex tertiis aperit: laxat, constringit, attrahit, exprimit: ex quartis, si dantur, vesicas & crustas, pruriginem & mordicationem movet. Hæ vires sunt ignis secundum qualitates; cæterum secundum substantiam habet & alias, videlicet exhaurire, absumere, corrumpere, atque (ut dixit Galenus) totam ejus, quod infestat substantiam exinanire. Itaque hæ quidem essentiales ferè sunt facultates; secundum accidens verò facit, ut effluentia retineantur, fluentesque humores avertantur, aut intercludatur, sanguinem supprimit inductâ crustâ, membrum vicinum roborat viâ perusti loci obstructâ. Ita quidem Amazones, ut humerum roborarent, dexteram subjectam mammam inurebant *Hippocrate auctore lib. de aere, aquis & locis.* Ad hæc dolori occurrit, pus vacuat, &c. Quot igitur medicamentis sunt facultates totidem & ampliores ignis habet, quare & usus totidem facultatibus respondentes retinet, si quidem ipsos homo discernere norit.

Primæ qualitates attribuuntur igni.

Ignis opera secundum substantiam.

Ignis effecta secundum accidens.

Amazones.

Præter generales & summos usus, quos brevi recensuimus, innumeri sunt & alii particulares, quos secundum locorum corporis insanabilia vitia provocata hominum industia reperit, de quibus non est hic dicendi locus, toto quem deinceps faciemus, discursu patebunt, usque adeò, ut à capite usque ad extremas plantas non sit pars, quæ ab aliis omnibus sine fructu adjuta, ab hoc optatum levamen non nanciscatur.

Amplitudo usus ignis.

CAP. XV.

De neglecto ignis remedio magnorum virorum quærimonia, deque eodem retinendo persuasiones.

IAm igitur cum tam multiplicis, tamque magnæ frugis, & à principum hominum oraculis prædicata, & à medentibus usu comprobatæ reperiatur urendi opera, nescio equidem quo nostro infortunio factum sit, ut locorum inustio propemodum exoleverit, quam rem ne nos quidem, sed alii viri clari sunt admirati atque conquesti. Primus eorum, quos legi *Razes libello de cauter.* prorupit in hæc, quod antiquis in more positum fuerat, longe plurima, quàm sua tempestate fieri consueverit, loca vitiaque cauteriis tractari, quando igitur, inquam ego, pauciora numero sunt loca & occasiones, quibus ætate hac ad urendum incitantur nostri, quamve ab antiquioribus annis ad nostras cauterismi sit incomparabile detrimentum. Porro *Lazarus Sotus in l. Hipp. de locis in homine tex.* 31. preteritis, ait, temporibus abolevit propemodum apud medicos ustionum usus, nescis qua ratione traductos. *Sed Mercurialis in Hipp. lib. de morb. n. 6.* hæc habet; Veteres medici in morbis omnibus à pituita contumacibus post reliqua præsidia tentata ad ustionem convertebantur, eamque non uno loco faciebant, (ut ferè omnes practicantes hodie agunt) sed plurimis illorum consilium ipse maximè probo: neq; enim videre possum, quomodo magnæ pituitæ copia uno eoque sæpe perpusillo ulcusculo consumi possit: quod quoque nobis documentum esse debet priscos medicos in ferri atque ignis administratione audaciores fuisse, proptereaque plures à gravissimis vitiis liberare consuevisse. Et in eundem locum *Petrus Salius Diversus* non diversa scripsit hæc; Octavum est, quod non unicam, aut alteram ut communiter medicinam nostris temporibus facientes agunt, jubet administrandam ustionem sed plures usque ad octo: quod mirum videri potest nostri temporis hominibus. Sed ratio diversitatis hæc est, quoniam prisci Medici in morbis contumacibus, & potissimum in his qui à pituita pendebant, potissimam curationis partem in exustione ponebant: has autem faciebant non ut inde ulcera ad perpetuam & continuam evacuationem inducerentur, qualia nunc per cauteria usualia fiunt à Medicis: sed vel ad exiccandam, vel ad evocandam materiam ad partes exteriores, vel ad eam intercipiendam has moliebantur, & ideo illi postea tales inustiones tamquam ambusta curabant cicatricemque re jam obtenta inducebant, qui licet modus dolores atque ægris horrendus existat, tamen non est spernendus, cum hæc patiẽtes à gravissimis morbis vindicare queat: Novissimè autem *Hieronymus Fabricius in suo opere de oper. chirur. c. de carnis chirurgia* scripsit hæc: interdum etiam chirurgi timidi sunt, & abstinent libenter à ferramentis candentibus, quibus ex causis evenit, ut ulcera non curentur sed in diutissimũ tempus protrahuntur. Verum ubi reliqui *Iacobum Hollerium* virum disciplinarum complemento tum Hippocratica observatione maximè inter omnes quas legi physiatros animatum in legitimam chirurgiam. Hic ejus, quam dico sententiæ plurima reliquit testimonia *in libello suarum observationum*, *in quarum prima* prodidit hæc, In intolerabili cruciatu capitis, qui & assiduus sit nec aliis cedat remediis, ferro & igne urendum est: frustra enim pharmaca cucurbitulæ topica, &c. comperta sunt, quia hectica quædam capitis intemperies atque infirmitas adest, & constat quidem, permultas melius habuisse in ejusmodi & epilepsia, mania, melancholia, hemicrania, terebellis, vel cyclissis, aperto capite vel inusto: hæc ibi ille, *qui & in comm. 45. aphor. l. 7.* scripta reliquit hæc. Veteres sæpe utebantur sectione atque ustione, quando cætera remedia nihil proficiebant, quia scilicet intelligebant pure vicinas partes corrumpi. Similem sententiam protulit *Io. Costæus lib. 2. de ign: med. cap. 2. quam ex Aretæo lib. 1. Chron. c. ipso de cephalæa aut etiam ab Aureliano lib. 1. chron. pass. cap. 4. quod est de epilepsia F.* translata judico facile: Ab Hollerio conterraneus non recessit *Stephanus Gurmelæus vir auctoritatis non contemnendæ, qui artis chirurgiæ sectionis 2. F.* conceptis verbis ait: utrum chirurgorum negligentia, an verò ægrorum mollicie, ita tandem factum sit, ut causticorum usus invaluerit; ferramentorum verò ignitorum, nisi in ossium affectibus & in sanguinis post mem-

Potissimam antiqui curationis partem in exustione posuere.

Iac. Hollerius desup.

membri amputationem profluvio penè exoleverit incertum est: cum tamen ignis actio & celebrior & multo salubrior & magis secura sit, & *Ioannes Heurnius l. 1. meth. ad praxin. cap. de pyroticis*, mirum est, ait, hoc ævo præstantis huius remedii silentium, quod minimo ære comparetur, non profuturum, nisi pluris venierit, quod ferrea hæc secula auro tantum mitescant; vel quod sevitiæ malorum lenioribus blandiri placeat differentibus magis occidionem quam prohibentibus ut voluptati subscribamus. Ad hos & *Iulius Guastavinius l. locorum de medicina selectorum c. 16. quod est de laryngotomia veterum chirurgia retinenda* scripsit hæc: Fuerint sectiones & ustiones magis usitatæ temporibus antiquis; quippe earundem usum, ut credibile est, melius noverant, atque audentiores erant antiqui: secabant enim & urebant non solum hydropicos, pleuriticos & purulentos passim, sed in variis capitis affectionibus summa cum utilitate temporum arterias multasq; alias partes varie ut legere licet, &c.

Similiter & Prosper Alpinus medicus à me plurimi æstimatus eo inter cætera nomine, quod obsoleta pleraque veterum optima placita revocare conatus est: destitutam hanc ignis medicinam, quam ægre sentiret significavit qui operis *de Aegyptiorum medicina vestibulo, & l. III. cap. 12.* ait, præstantissimum & ad miraculum efficax hoc auxilium ad insanabilis multos morbos sanandos antiquis medicis notissimum & pervulgatissimum, ingenti artis medicæ detrimento, gravique languentium malo exoletum.

Complexus est paucis multa *Thomas Fienus l. 1. de cauter. c.* 1. cum de seculi nostri medicis ait, si de cauterio applicando in quæstionem veniat, adeo ex hoc deterrentur, ut de ægro conclamatum esse debere arbitrentur, antequam ad tam magnum remedium perveniri debeat: & rursus *l. 5. c. 1.* videtur, inquit, mihi non minus etiam modernorum medicorum blandities accusanda, quod cum cauteria in morbis magnis & difficilioribus tantum adhibeantur, tamen tam paucis aut tam parcè iis utantur; ego vero iudico id tale remedium esse, quod vim atque utilitatem suam ostendere minimè possit, nisi quâdam multitudine in usum veniat, &c. Præterea quod de tam necessario, tamque magno præsidio nullus ad huc perfectam tradiderit doctrinam, postremus ex omnibus conquestus est idem *l. 1. citato* cui quidem viro sincerè decernenti non assentari nemo non debet, si spectemus in maximo omnium præsidio vendicando, illustrando, ampliando, modis omnibus exornando maximam tantundem scribentium professorum requiri studium ac diligentiam. Post hos viros omnes *Epiphanius Ferdinandus in centur. historiarum medicinal. 7. quæ est de polypo.* conceptis verbis dolet hic ignis remedium adeò antiquis celebre frequens & usitatum ab hodiernis medicis non sine multorum ægrotantium vitæ dispendio derelinqui. Enimvero, quod non sanat medicamentum, sanat ferrum, & quod non sanat ferrũ, sanat ignis, & quod non sanat ignis dimittendum & libitinariis relinquendum. Ego enim (inquit) felicissimo cum successu igne multos morbos euro, illosque desperatos, &c. Ad hos omnes equidem postremus, side nostro rerum statu deque nostrorum hoc tempore medendi ritu qui ad institutam rem attinet referre velim; nemo est, qui vel ad gangrænas ac nomas membra depascentes ut de aliis affectibus taceam, valentissimo ignis præsidio norit uti. *Historia* 1 Nota est urbe totâ res de Ascanio Carrafta primariæ nobilitatis viro, quem hoc anno, qui est 29. supra M.D C. vitio gangrænæ ex locato aut medicato perperam cauterio fatiscentem: cum decrevissent Clinici deurendum, nullus chirurgus fuit, qui vel id exequi nosset, vel instrumenta ad eam rem parata haberet; Cætera autem exitum alibi fortasse fatius enarrabo. Illud non omittam quo res maximè declaretur, tam extremo timori ignem esse nostris, ut etiam ad utilia fonticulorum ulcera excitanda deficienter ipsum administrent. Constabit autem una re confirmatio, quod quidem chirurgus è nostris habitus præstantissimus lectissimæ fæminæ cuipiam (ipsam pro historiæ integritate nominabo) coniugi perillustris Domini Georgii Castriotæ sibi cæcitatem unius oculi satagenti dum parat ignito ferro fonticulum occipitio; cutem sic timens non attigit, ut neque ad exasperatum ictus suffecerit, quam ob rem caustico ex calce imposito nobilissimam fœminam in plurimum laborem & male cedente septico, in nonnullum vitæ discrimen adegit. Sic cum ab igne potentiali ad actualem iri solitum sit, mutato rem ordine turpiter & absurdè magnus hic vir exegit. Adeo verum est & usum ignis à cacochirurgis nesciri & ab hoc ipso strenuè timeri. Has ob res omnes igitur, quando tam magna tamque gravia, igni sic neglecto, tot & tanta mortalibus detrimenta quot & quanta cognoscuntur ab eodem abusu eveniunt, sustineamus nos qui & chirurgicæ rei & hominum saluti benè cupimus, cassam abire tantam ab ustione venientem frugem; patiamur quoque tantas abusiones longo iam seculo persistere: quin vero non operam damus, non omnes nervos intendimus, quo generosa Herculea chirurgia morbos omnes domans & superans restituatur, & suo quasi loco restituatur. Vtinam ergo nobis hæc ingenuè conantibus & facultatem suggerat Deus optim. max. & votis, linguis, animis faveant omnes nostri, non erimus autem incusandi, si severior Severinus appareat in usitandis igneis medicinæ præsidiis: venit ab Asclepiadis legitimis: venit, ut credo cælitus hæc medendi ratio; quando in hac sola miseri mortales inveniunt desperatam sub aliis medelis omnibus opem.

LIBRI PRIORIS PYROTECHNIÆ, PARTIS SECVNDÆ.

CAPVT I.

Pyrotechniæ chirurgicæ universæ categoriæ.

GEnera nos summa pyrotechniæ, quam instituimus hæc facimus: Prima est materia, cuius tanta varietas ac multitudo est ut nullum sit ex rebus inferioribus corpus ex quo non possit ignis esca parari; quod enim unum ex tot multis sive simplicibus sive mistis non igniri aut non excalfieri queat? Itaque recte *Hieron. Mercurialis in 7. aphor. l. 1.* scripsit hæc: Pro igne intelligendus non simpliciter carbo, vel flamma, sed quidquid vel potest urere, ut sunt cauteria sive caustica medicamenta vocata; vel quæ ignita adhibentur vel ad attrahendum ut cucurbitula, vel adcremandum, aut consumendum, & in hoc genere invenitur tam apud Græcos quam apud Arabes diversa fuisse in usu habita, ut oleum, sal, fungus. His enim omnibus ignitis vel incensis diverso tempore utebantur veteres, prout erant diversa corpora, quæ erant inurenda, nam alia natura nervosa alia carnes alia ossa perurere consuevêre, secus quam hodie faciant plerisque ex nostratibus Chirurgis qui ferro ignito ad omnia solent uti: Præter hæc *& l. 8. aph. post. Mercurialis*, sententiam Hipp. indagando, dixit, nomine ustionis intelligit, quodcumq; valde exsiccat atq; adstringit & cutem indurat sicut facit ignis post cuius operationem relicta cicatrix coarctat ossa, ne propria sede excidant.

Hieron. Mercurialis.

Ad hæc adeo potestatem ignis ampliarunt aliqui, ut ad igneam naturam alia nonnulla extenderint, qui (ex his est *Ioannes Costæus in primo de ign. medic. præsid. 30. Celsus etiam nonnulla parte qui lib. 4. cap. 4.* sinapi adurendi vim attribuit & hoc cum ferramentorum candentiam censu componit) & igneas stirpes atque bestiolas nominare non dubitarint: Sinapi, inquam, ranunculum, euphorbium, cantharidas, buprestas &c. Quod proposuit *Gal. in l. de theriaca ad Pisonem.* Itaque ad igneam etiam naturam referri possunt & thermæ, ut quæ vapores atque exhalationes recipiunt calidas, & cuniculis & scaturigine fossilis cuius piam natura callidi, seu fossile illud in substantia maxima parte sit sulphur, sal, nitrum, alumen, chalcanthum, bitumen, naphtha, calx, cinis, quarum particulas vel elabuntur vel transcurrentes diluunt & fundunt, vel ferventes subtus abstrahunt & absorbent, vel impressu quomodocumque attrahunt, sed de his alibi sumus explicaturi.

Ab his autem & maiore iure nos calcem & cineres potissime nuper ab igne residuos & chymicos sales omnes & ficulas quas *Iosephus Quercetanus in pharmacopæa restituta* atq; alius huius scholæ viri descripserunt, igneas omnes atque usturam qua parte inferentes fecerimus: de calce autem primum summo omnium exemplo explicemus primo autem sumo cum *Stephano Roderico in l. 3. de meteor. microc. c. 19. c. f. & cum Bartholomæo Maranta in lib. de aqua ferrea*, atque omnibus tum philosophis tum medicis calcem, eiusque particulas, licet nunc à se solutas servare nativam soliditatem. Quare ignis ibi maximè cohibetur ab exfluxu. Confirmatur autem quod cineres, quorum segmenta minus sunt solida minorem calorem fovent. Idem etiam sentit *Andreas Cæsalpinus in l. de metall. c. 7.* qui inquit nulla res cum arserit, retinet tum vehementer ignis vestigium ut urat, & crustas moveat quam calx: sed progressu temporis amittit vires expirante occulto igne. Sed horum primus *Michael Savanarola l. de balneis c. de calce* brevissimis sententiam hanc aperiit: de lixivio verò calcis, quæ eadem est ratio, sic professus est *Diodorus Euchiontes l. 1. de polychymia cap. 15.* sciendum est, inquit, quodlibet lixivium primo statim die fortissimum esse, secundo verò ab hac bonitate aliquo modo deficere ac propterea siquid experiri libeat, primo statim die id conandum esse. Hæc isti, quæ ferè eadem exposuit prior *Gal. lib. 9. simplic. cap. de calce*, & ante hunc *Theophrastus Peripateticus lib. de igne*, quod idem & gypso in phænicia evenire dixit. Nitrum quoque ustum talem, quodammodum effodit, potestatem arguere, addidit, infusa quippe calida calefacit ac tactu sensum affert.

Nos igitur calorem lixivii vel thermalis aquæ non demirabimur. Adventante quippe humore ac penetrante omnia liquido emollescunt corpora, atque effluxui viam parant particulis ignis. Restat, inquam cum humido ignis, atque ita lixivia ac thermales quædam aquæ, quamdiu cineribus aut calci commistæ atq; attiguæ fuerint, iuvare homines possunt & è malis vendicare.

Solida urendi materia.

VErum enim verò quando de materiis & substantia cauterismi dici cæptum est, operæ precium fuerit, exprompta bonis ex auctoribus exempla producere: primum autem solida sunt exponenda, quæ triplicis in universum sunt ordinis, quæ ex plantis, quæ ex metallis & quæ ex animantibus, horum quoque singulorum partes usu probantur, tum quæ carbone, tum quæ flamma, tum quæ alia quacumque ignitione, & calore serviunt. Hæc autem sunt tum integrantes ac præcipuæ, tum quæ reiectoriæ sunt corporum particulæ actumque natura simpliciter offerunt, tum quæ sunt arte conformata. Nempe modis

Solida materia triplicis sunt ordinis.

Solida materia in cauterismo flamma, carbone, & ignitione simplici serviunt.

modis hisce omnibus maiores nostri varie pro variis abigendis vitiis sunt usi, quos modos facile, ne mihi curiosior ac superfluus discernendi labor sit, per te ipsum lector aguoveris. Hippoc. nunc spongiâ oleo perfusâ flammâ inductâ perurit, ut libello de visu legitur nunc linum crudum accendit coxendici ac podagræ *lib. de aff. 30. & 32.* & nunc fungis utitur ad inurendum hepar, *n. 19.* 20.28. 31.33. 56. aliâs fusos buxeos ferventi oleo tinctos ardentesque imponit *d. 1. num. 31. & 57. & morb. text. 21. & 5. epidem 31.* quem imitati fortassis *Aetius l. 12. cap. 3.* & hunc sequutus *Halyabbas serm. 9. par. 2. theisir* pleuriticos Aristolochiæ longæ radice primum oleo tincta mox ignita tractarunt, quâ item radice vel struthii ignem expertis coxendices exulcerabant, quas Dioscor. caprino ignito fimo, ignitis vero ischis Barbari apud Paulum inussere: apud Aetium vero iisdem accensis tempora pro finiendis diuturnis oculorum fluxionibus exulcerare consueverunt. Sed quod ad Barbaros spectat, narrat *Herodotus in Melpomene*, Nomades Pænos populos antiquissimos filiis quadrimis versicum venas lana inurere consuetos ut frequentissimos istis tenuis pituitæ defluxus interciperent. Et Musitanos, ut alibi retuli, ulcera suillis carnibus inurere scribit *Strabo Geographia lib. 15.* sed Aurelianus ad hydropem & ad diuturnos stomachi rheumatismos easdem ischas adhibuit. Sunt autem ischę, *Gabr. Fallopii opinione*, illychinum Tharsense laudatum *à Galeno 13. meth. med. c. 5. & 14.* eiusdem operis *cap. 4. & 3. de temperie & 2. simpl. atque alibi.* Illud quoque ad hæc sileri non patiar quod scripsit *Vegetius l. 2. veterinar. cap. 28.* cauterio plumbeo quadrato calfacto frequenter inustum polypum sanari.

Sed ex Arabibus *Avicenna* Verrucas & cornua ligno accenso conburebat *lib. 4. fen. 3. cap. 13.* quem imitatus est *Guido Cauliacus, tract. 6. doctr. 6. cap. 7.* Albucasis verò pustulas fædas, corrupti humoris eruptiones ramulo sicciore myrthi vel Aristolochiæ ignitis sustulat *l. 1. cap. 57. Alsaravius Tract. 29. cap. 4.* aldenul, quem alii credo aldemenul, Græci dothienem, latini furunculum vocavêre, ligello myrti accenso iam ineuntem, nec incrementa adeptum inuri feliciter professus est. E gummi quercus accenso guttatim destillante frigidum humentemque stomachum instaurat, *Isaac. l. 9. pract. c. 85.*

Sed *Mesuæus lib. 2. Grabadim c. de extractione* dentium dolentes hos nucleo nucis, credo equidem pineæ, item quoque & thuris lachrymâ accensâ castigat, è iunioribus verò nostris *Arnaldus Villanovanus l. 2. Breviarii c. 45.* certo experimento professus est quinque aut 6. diebus adoleri verrucas & porros qui accensâ charta Xylina, & calido eiusdem cinere perusti fuerint. Papyro item aut stipite cannabis ex arte sulphurato, quali ad eliciendam flammam utuntur vulgo, item guttula ceræ ex inversa candela decidua, nec non betulæ stipite ignito, verrucas, clavos, & hoc genus tubercula inurit *Felix Platerus lib. 3. praxeos medicæ, titulo de extuberantia p. 399.* plagis vero sanguinem profundentibus sic crustas inducit *lib. eodem tit. de sanguinea excretione pag. 720.*

ut vel impositum xylinum accendat & ad extremum combustum retineat, vel pix liquata calens effundatur, aut si extremum aliquod corporis, puta digitus resectus est, hic in ipsam immittatur atque exemptus inde rursus intingatur, quæ res tum commoda erit eo nomine, quod crustam inducit, tum quod adhærens pix concreta frigore, fit operimentum vulneri. *Gulielmus Rondeletius meth therap. cap. 36. & H. Mercurialis lib. de morb. puer. cap. de epilepsia*, pueris comitialibus inium extitione inurit, quod, & *Gabriel Fallopius* ictis per venenatas feras partibus, faciendum statuit *lib. de tum. cap. 6.* Nucali vero testâ volutâ cochleæ atque ovi putamine, postquam ignem conceperint, itemque myrti, ac buxi ramentis exuri licere scripsit *cap. 11.* quod est de pyroticis. *Venenatis ictibus.*

Fluida urendi materia.

DAbimus nunc exempla fluidorum! Clavos & verrucas aqua fervente per infundibulum infusâ perussit *Albuc. lib. 2. cap. 19.* sed tum callos pedum, tum cornua prius excisos, perforatâq; exceptos laminâ proximarum partium defensoria perurebat sulphure liquato *Guido tr. 6. do. 6. c. 7.* per fistulam vero liquatum plumbum ægilopis instillabat *Archigenes apud Galenum lib. 5. de compos. med. sec. loca cap. 2.* liquatâ cerâ simplici aut terebinthina atque oleo commixtis anthracem inurebat *Gulielmus Salicetus lib. 1. cap. 50.* liquato butyro fervente intra coronam lineam syncipiti impositam in melancholiæ morbo perurit *Albucas. lib. 1. c. 12.* eodemque liquore fervente madens gossypium pertusis dentibus infundit *lib. 2. cap. 23.* è butyro verò fervente *Alsarau. tract. 7. cap. 2.* Gingivis ergo corrosis oleo fervente medicatur *Aetius lib. 2. ser. 4. cap. 23.* ex quo viro transtulit *Avicenna lib. 3. fen. 8. cap. 3.* quo eodem fervente quæ corrumpuntur concisa loca perurit *cap. 1. fen. 4. doctr. 5. cap. 28.* isto ipso quoque lana ad specilli extremum obvoluta dentes doloribus exagitatos solatur. *Celsus in lib. 6. cap. 9. & Ioan. à Vigo lib. 6. fine*, quam rem & ad omnes communiter partes extendit *Vidius lib. 4. chirur. cap. 11.* atque ita præsectum sextum digitum oleo perurit. *Idem Vigo l. 9. cap. 31. & Petrus Argillata lib. 5. tract. 12. c. 1. proprio*, qui utrique id didicerunt ex *Avicenna lib. 1. fen. 4. do. 5. cap. 17.* Eodem quoque quam maxime perferri potest fervidos dentium acerbitates sopit *Aurelianus lib. 2. chron. cap. 4. & Avicenna lib. 3. tr. 4.* atque etiam fervido tinctum origani ramulum; aut vicini cauliculum aut staphydis agriæ acuto stylo infixum semen dentibus imponit *Gal. in 5. de med. local. cap. 8.* Porros & clavos sic quoque reprimebat *Gulielmus Salicetus lib. 1. cap. 55.* Amputatos iam articulos oleo fervente recrustavit *Guido tr. 6. do. 1. cap. 8.* quo ipso liquore paronychia graviter affligentia corrigit *Symphorianus Camperius lib. 5. meth. pract. med.* dolentes verò excisu nervos *Ambrosius Paræus lib. 9. cap. 36.* quam quidem nervi usturam mutuatus est hic vir ex *Nicolao Florentino tr. 4. sum. 1. serm. 7. cap.* de nervis. puncturam licet ferro candente velit inu-

Clavis Verrucis. Callis pedû & cornubus. Aegilopis. Melancholia. Pertusis dentibus. Ex oleo fervente remedium. Porris & Clavis. Setis nervi ustura.

 tendam

rendam *Augerius lib. 2. cap. 2. & Rulandus lib. 2. cap. 1.* Oleo quoque fervente Sambucino contusas tormentorum ignitorum globis plagas incoquere consuevimus, licet aliis fervida terebinthina magis placeat post quos viros accensæ candelæ deciduis guttis carbunculum inuri probat *Petrus ab Argillata lib. 1. tract. 1. cap. 20.* citans autorem *Gulielmus à Saliceto.* Hactenus jam de amplissima latissimaque & plusquam vulgo credunt multiplici rerum ad medicos usus materia, cuius tel exempla, & multo plurima in transcursu libri fere perpetuo sequenter.

Hactenus expositum primum genus fuit: Secundum genus est molis, sive ut aliis dici placet, dimensionis multiplicis ignitabulo, quippe aliter amplo ferramento sentienda ferendaque est ustio, quam exili; ac tenui, aliterque etiam solido, quam gracili. Ad hoc ipsum enarratum modo genus redit figura, quando & eodem nomine rotundum & globosum & conoides valentius esse acturum, quam acutum; itemque perfecte quadratum & cubum magis, quam trilaterum: & hoc etiam amplius, quam planum & in laminas distentum ac conformatum. Præter verò molem, & numerus cauteriorum multiplicium aut simplicium tum quoque & ustionum semel, aut amplius administratorum ad hoc genus accedit. Ad hunc modum Bern. Gordonius ad elevandam apoplexiam, quem primus quidem Rases excogitavit; fervidæ sartaginis ad caput applicitum; multoties repetendum admonuit, dum scilicet vel excitaretur homo, vel mortuum se præberet.

Figura atque eiusmodi tertium genus.

Numerus.

Quartum genus constituet qualitas corporum, id est, densæ vel raræ materiæ, summo utroque gradu vel medio ad summum, plus minusve qualitatibus his affectæ; nempe sic plus minusve etiam energiam ignis communicabunt ac proferent. Similiter & pingues aliæ, quam exuccæ; inflammabiles, quam flammam non emittentes; carbonem relinquentes, quam non relinquentes, & flammam & carbonem diu retinentes, quam eæ, quæ statim extinguuntur, &c.

Quartum genus.

Quintum genus est obiectorum, id est naturarum ac temperamentorum, quippe alius in frigidis, alius in calidis, diversus in humidis, quam in aridis, alius in obesis quam gracilibus est inurendi modus. Quæ eadem discretio & partium est corporis, nimirum aliam vim ignis substinentem osse aut cartilagine, quam carne; aliam ligamento quam nervo aut membrana; aliam denique parte sensui participe, quam experte. Atque ex organicis maiorem; exempli causa, in clunibus & carnosis, quam excarnibus maioremque in pectore, quam in articulis & extremis vim imprimi licet. Atque hæc quidem in partibus secundum neutrum valetudinis statum expensis. Cæterum & earum, quæ malè valent sua quoque ex igne tractatio diversa quidem in ulceratis, quam in integris; alia in vetustis, quam in recentibus plagis, differens in callosis, quam in mollibus est urendi ratio.

Partium male affectarum expensio.

Sextum.

Sextum genus energiæ facultatisque agendi duplicis, quarum alteram actualem, vulgo actuosam Valleriola vocavit, alteram potestatis faciunt, atque appellant caustica. Posterior hæc medicamentorum est ignea virtute valentium, illa verò ignis ipsius qui semper in promptu rem exequitur ab administrante quæsitam. Verum enim verò præter hos duos modos & tertius est necessarius, nempe solis, quando & hic ut monstrabimus exurit & impense calefacit, ita, ut non tantum ex isto, sed ex aliis sub ipso contractis ustionis & concalfactionis modos petiverint antiqui, quippe ex arenis & sabulis, & lutis siccis & ex coriis atque aliis per æstivum tempus ferventibus aquam inter cutem exhaurire consueverunt. Sed caustica variè sic ignem concipiunt, ut alia sit corruptoria alia corrosiva, hæc vesicas, illa crustas ducant; quorum meminit *Galenus lib. 5. simpl. cap. 15.* quæque nos in pharmaco-chirurgico enarramus.

Caustica considera[ta].

Horum natura etiamsi cum actuoso igne conveniat; non parum tamen superantur ab eodem & agendi certitudine & celeritate, & roborandi, quæ semper optatur, facultate, & benefaciendi securitate, atque agendi demum felicitate. Sed ignis duplex est utendi modus, alter qui firmius in partem incumbendo atque hærendo imprimitur, alter qui transcurrendo, neque tantisper consistendo finitur. Et rursus alter est, qui vehementius imprimendo ac figendo, alter qui leniter attingendo administratur. Exemplis hæc aperiamus. Inhærentis quidem ferramenti frequentissima sunt apud omnes auctores, transcurrentis igitur observationes referam. *Hippocrates* inulceratam sedem inducta fistula ferramentum, quod candens inseritur, iubet frequenter eximendum & *in l. de hæmorrh.* has venas cum urit, candentibus vix contingit. Et *Celsus lib. 7. cap. 12.* labra profundius fissa tenui ferramento spathii formi per transcursum tantum modo, non firma manus perurit. Et gingiuas vitio molles, ac putres ignifero ferramento vix etiam contingit, tam leviter adhibet. Quo lenitatis consilio & *Cælius Aurelianus lib. 5. chron. cap. 1.* Cauteres, inquit longi, atque igniti immittendi, qui quidem cutem tangere minime debent. Itemque *Aetius tetr. sec ser. 3. cap. 88.* Rhœadis genera curandi cauterium haud quidem ad usque ossa apprimit, verum ut cutis & sectura loci solam flammam sentiat. Hordeolum vero nuclei spetilli calefacti fomento curat *lib. 2. ser. 3. cap. 82.* similiter, & *Albucasis*, si legeris, alicubi, per inhæsum, alicubi per transcursum adhiberet cauteria. Per transcursum quidem *lib. 1. cap. 16.* in palpebrarum vitio, per inhæsum verò in aliis sæpissime. Hæc quidem in delicatioribus & cute tenus affectis partibus; illis verò, in durioribus & laborantibus intime. Jam verò quod ad impressum pertinet *magnus Hippocrates* Ischiadicis profundas escharas infert *lib. de inter. affect.* leviores & exteriores in palpebris *ut l. de vinc. &c.*

Ignis quàm multo sit felicior, commodior que caustici.

Duplex ignis utendi modus.

Administrati transcursum ignis exempla.

Fistula.

Gingivæ putribus.

Rhœadis.

Hordeol.

Septimum genus est modo moderato proximum & affine intensum remissumque spectat ignitionis: Hæc autem utraque tum temporis dispendio, tum igniendi materia discrimen omne nanciscitur. Nempe diutius igni subditum ferramen-

ramen-

ramentum incandeſcens validius exurit, à foco verò citò ſubductum indulgentius id faciet. Sed neq; tamen ultra modum ignitionem intendendi ſtudio produxeris, neque enim ignis, *Ariſt. lib. 7. polit. 4. autore*, quo plus acervetur, eo magis aquam calfaciet quam à natura ſancitum eſt. Itaque cum excoquentiſſimam uſturam ſtatuiſti facere, videris, ne ſtudio candefaciendi plenius ferramenti tamdiu ſub prunis id detineas, ut remolleſcat: voluit porro *Philippus Ingraſſias operis de peſte parte 4. cap. 27.* ferrum quodpiam ignem diu paſſum vim urendi amittere. Quam ob cauſam exacto iudicio opus eſt, ut tum pridem igni ſubmiſeris, quatenus ignito plenè protinus uti liceat. Sed ad exempla gravius aut levius adhibitarum uſtionum iam veniamus. *Hippocr.* oſſi decutiendo ferramentum imponit *l. 5. de artic. tex. 44.* ad prolabentem ſæpe humorum diaphana id eſt extremè candentia ferramento requirit; ſed his non admodum candentibus inutendas palpebras iuſſit *l. de viſu*: ſicut etiam neque admodum ignito, ſed quam maximè calidum quis pati poteſt, aëreo ferramento, pernionem inurit *Celſus l. 5. c. 28. §. de ulceribus*, quæ in pedibus ex frigore oriuntur: qua in re & cum *Ariſtot.* concordavit *ſect. 1. problem. 50. 55. 56.* Tali quoque in carcinomatis utendum voluit *Gal. introductorii c. 18.* tali & Paulus *l. 4. c. 7.* ad ſtygmata, thymos, acrochordanas, verrucas *ψυχερτήρι* ignavo & paucifero, ut ita dicam, cautere utitur, glutinoſi videlicet ſucci tuberculis inhærentis reſolvendi duntaxat genera. Sed è Latinis Octavius Horatianus ad carbunculorum vim exprimendam, cauterem item frigidum frequenti uſu comprobaſſe ſcribit *l. 1. ad Euporiſtum c. 18.* E iunioribus vero noſtris *Hieronymus Fabritius* reſectam putrem columellam cyathiſco percalfacto excoquit & caſtigat: quam rem equidem expertus inter omnia inveni perutilem.

Octavum genus eſt productæ diutius, aut brevius operæ: neque enim parvi refert, quoto pars tempore inuratur, quotque eius ad hoc momenta tranſcurrant, nempe producit & atterit ample longâ uſturâ protractâ; parum & exiliter brevi finita; mediocriter media. Illud igitur eſt quod *lib. de inter. affect.* monebat *Hipp.* In aqua inter cutem urentes, ferramentis ut ureremus cum multa cautione atque obſervatione nec ultra quam par eſt: *qui idem vir l. de loc. in homine* defluxus malos prohibens, è venis capitis has non exurit ita, ut cicatrix ſecturæ locum dirimat ſed ſolum ut extra intraque vaſa ſic inducatur; ut ea, tunicis arefactis ac toſtis, conſtringat, atque admittendo largo influxui coarctet. At *Iſaacus in 9. Pract. cap. 85.* urentibus nobis frigidum humentemque ſtomachum, ut citra peritonæum id faciamus monet.

Nonum genus ad ſitum pertinet, ſiquidem interdum propè ad partem ulceratam aut aliter malè valentem interdum longè ab ipſa cauterem manutenemus. Eo conſilio, ut hic quidem parum, ibi multum humoris, qui delinquit, abſumamus, partemq; reſiccemus, ut neceſſitas poſſit. Poſterioris capitis exempla complura eius, qui mox ſequetur, ſermonis fine legentur. Sed priorum exemplum eſt ſingulare *Razis qui c. 4. l. ad Manſorem* apoplecticis revocandis ſartaginem ferream igne percalfactam capiti ſic admovet, ut capilli exurantur; *Hippocrates* vero hæmorrhoidas mori formes ſanguinem profundentes, propè quidem admotis non autem deſuper applicitis cauteribus reprimit *lib. de hæmorrhoid. 4.*

Decimum genus ſpectat ad diſcludentia, id eſt, cum ignis exuperantem vim profundius latiuſvè, quam oportet ſe ſeferentem, comprimimus impedientium interpoſitu corporum, quæ plus minuſvè & naturæ proprietate & craſſitudine, & quantitate & numero rerum, & qualitate & loco, & ſitu & tempore & ſi quæ ſunt horum aliis coercere queunt, de quibus ſingulis ſuo loco.

Ignis vim impedientium quotuplicia.

Hactenus pyrotechniæ noſtræ chirurgicæ numerata ſunt maxima capita: quæ quidem ex categoriarum hauſta fontibus, facile comprehenderis ac memoria ſervaveris. Iſtorum autem aliqua, ſed notiora commemoravit *Hier. Fabritius in l. de operat. chirurg. c. de carnis chirurgia his verbis*: Vt cunque ferramenta candentia varia ſunt ulceribus neceſſaria, atque ut plurimum craſſiora, nonnulla tamen adſunt impedimenta, quæ prohibent. Primum eſt exquiſitus partis ſenſus, qui non tolerat. Secundum eſt timor patientis, qui ferrum non permittit. Tertium interdum aſtantes & conſanguinei, interdum etiam chirurgi, qui timidi ſunt, abſtinent libenter à ferramentis candentibus. Quibus ex cauſis evenit ut ulcera non curentur, ſed in diutiſſimum tempus protrahantur. Nos autem his impedimentis obſiſtemus ex iis, quæ aliquot annorum curriculo experimenta obſervata à nobis ſunt, ſi ulcus in quocunque ſtatu nobis afferatur perſpiciemus. In ſumma ulceribus omnibus incipientes ab iis, quæ exquiſitiſſimo ſenſu prædita ſunt, usque ad ea, quæ aut hebetem aut nullum habent ſenſum, ita ferrum candens admovebimus & varietate inſtrumentorum utemur & ferri timorem ab ægrotantibus excutiemus. Siquidem igitur ulcus ſit exquiſitiſſimi ſenſus, quod validâ admodum exiccatione non indigeat ac patiens ferramentum valdè pertimeſcat ita, ut ferri contactum non toleret, neque tamen à medicamentis curari poſſit, tunc ferramenta candentia tenuiora uſurpanda ſunt, quæ ſupra ulcus admoveantur, ita tamen ut ulcus non contingant, ut præcipit *Hippocr. in hæmorrhoidibus*: quo in caſu ſi de moleſto & nimio calore patiens adhuc conqueratur, circumſtantes partes refrigerabimus impoſito linteo madefacto in vino nigro auſtero actu frigido, aut poſca, ut Turcæ facinnt, uti proditum eſt, laminâ ferreâ lœuigatam partibus circumſtantibus admotâ. Quod ſi ulcus exquiſiti adhuc ſenſus ſit, & patiens ferri timidus & maiori ulcus indigeat exiccatione, in eo caſu ferrum candens admovere oportet, ita, ut ne vel ulceratam partem tangat, ſed ad timorem ab ægro tollendum, vix primo pars attingenda ferro quod ſubinde auferendum eſt, ſic enim vis ignea vix perſentitur: interea vero æger pavorem deponit & aſſueſit, & maiorem poſtea ignis impreſſionem tolerat. Quod ſi adhuc ulcus & maius ſit & maioribus humiditatibus ſcateat, maioreque

Genera quædam à maioribus indicata noſtris conſentanea.

indigeat exiccatione, necnon ferri candentis impressione ac æger timeat, & sensus partis vigens sit, in eo casu cum eo, quod vix attingi locus debet, uti dictum est, ac statim ferrum eundem attingat locum, sed diversum & longinquum quod ego ferè semper molior: sed si neque ferri pavor neque sensus partis obstat, tunc hoc expedit faciendum potissimumque ferrum crassum & valenter ignitum est imprimendum, cum ulcus squalidum, hebes & valde humidum putridumque est: etenim istiusmodi ulcera solent suâ naturâ esse aut pene insensilia aut hebetis sensus. Jam igitur liquet, quomodo sint ferramenta candentia usurpanda in quocunque statu ulcus offeratur. Hæc ille.

CAPVT II.

De varia materia, quæ in usus urendi venit.

NVnc operæ precium facturi sumus, si primas ignitabulorum materias exponamus, ut has deinde perspectas suis aptè morbis accommodare addiscamus: quam rem nobis iam facere incipientibus, aut hactantum producere licebit, eos, quæ à medicæ rei magistris usitatas & memoratas legerimus, aut omnes etiam, quæ ex triplici simplicium medicamentorum ordine vegetabili, fossili, animali possum' aptas cognoscere etiamnum extremo, qui nunc requiritur, calore profuturas, enim vero novos alios ignis fomites hac tractatione proponi ex tota rerum natura quæsitos haud videri debet alienum, quod non tam dico studens, ut pyrotechnia nostra locupletur, quam quod modis omnibus utilia possunt esse, quæ prima alioqui fronte non videantur. Etenim opinor unum quodq; igne contactum præterquam crusta, ex empyreumatis insinuatione, afficere posse & insitâ propriâ facultate. Ita fit ut cum nulla medicamenti species suis immutandi viribus destituatur, has & igni subdita retentura, atque expeditius etiam exertura sit eadem. Sed iam ad institutam enarrationem devenio, omnia seriatim dilucidis quasi tabellis expositurus.

Ignis quidem sua natura diffluit; eam ob rem humidus positus est, à Bernardino Telesio, liquidus verò prius à Virgilio atque aliis. Ideo debet vinciri materia recipiente. Hæc quæ simplicissima est aër, aqua, terra; deinde ex his composita, sed singulis istis analoga, & plurimâ parte respondens, quare & ignea quædam existat materia necesse est. A terrea libet incipere, ut quæ communissima est omnium & traditionis usu latissima. Variæ verò species sunt terrarum, ut argillæ & ex his confecti lateres ac testea, & quæ tornata ex his ad ignem sunt excocta, ex terris est sulphurea, Radebergiana, Ipsea Bauarica, quâ firmissimè in ignibus utuntur. Carbonaria Antuerpiensis ex succis nativis & salibus est omnis fossilis, marinus, lacustris, crassarum singuli partium, tenuium verò & aqua salsa, ex coctis autem flos salis tenuissimus est, *Agricola tradente in 3. de natura fossilium*. Styriæ salium accommodatæ fistulis & cuniculosis ulceribus videntur: ex atramentis est cinereum nativum Neapoli cum sulphure vivo, coloris rubri. Radebergense cum sulphure mistum. E pumicibus omnis ferè species & alcyonia. Corporati in lapides rami, folia, fungi, cortices, ligna, carbones, ossa, manicæ, chirothecæ. E fluidioribus est vitrum, atque alia. Silices digitiformes, calculos percalfactos in cavam aurem aquæ, quæ in eam irrepsit, exiccandæ immittit, & *Alsarab. tract. 3. pract. 1. c. 10. & Albuc. Chirur. par. 2. c. 6.* sal petreus, Cadmia, Pompholyx. Aurum & huius fila bracteæ, spuma, recrementa, lapis aurarius; Porro pili ne renascantur, per auream bracteam inustio facit, autor *Felix Platerus Tom. 3. tit. deformationis p. 49.* Argentum in fila ductum, bracteatum, recrementa, spuma, lapis argentarius. Æs cui aurum argentumvè inest, æs ductum in laminas, & in fila, recrementum, lamina aurea vel argentea, vel aurichalchina retorrida, labiorum scissuras exurit, *Gulielmus à Saliceto lib. 1. chirur. cap. 19.* Aeris squama, ferrum, stomoma, squamæ, acus chalybei, minium nativum, cinnabaris arte chymicâ concretum. Plumbum & huius recrementa, plumbum ignis vi resolutum, in cineres, cinis plumbarius chymistarum, plumbum liquatum etiam aliquando venit utendum: usi sunt autem ad perurendum in Aegylope nasi os, *Gal. lib. 5. de med. part. cap. 2. Albucasis lib. 1. c. 19. & Actuarius 6. meth. med. cap. 1.*

In arundineos autem calamos vel in cava femorum ossa vel in fistularia vascula, & lamellis æneis, vel ferreis conformata, vel etiam in fictilia coniicere licebit, quæ diligenter obstructa si tenuissima sint, in fistulas corporis recentiores lentè urendas immitti poterunt, ampliores vero in alios usus torquendas inferius ostendemus; quod si vehementiorem vim ignis exigit vitium, in eadem lamina organa teretia, inguetra, cuneata, vel aliter conformata, prunas cum calido cinere, aut ferream ignitam scobem immitti datur, quibus nunc parti hærentibus, nunc titubante manu distractis uteris.

Ad quem modum vel non dissimilem vase congruo, ex lamella ferrea, vel aënea, supra locum disposita, scobem ferri, vel arenam littoralem insternere, & insuper ardentes prunas iniicere licebit, quid autem prohibet si viva calce intra tubulum depressiorem & hoc supra languentem locum imposito calens aqua immittatur, ut ferveat illa locum exulceratura? quod si acrius remedium hoc veremur, pannum simplicem aut duplatum intermittere licebit, liquidam calcem ad coxendicum dolorem curandum adhibet *Aurelianus Chronicorum l. 1. c. 1.* Calcem autem quâ ratione credas esse causticam? nisi quod ignis particulæ lapide vel cinere residuæ latitent, ut supra dixi, vnde enim huic virtus accesserit?

Sed ad fossilia prioris generis revertamur, ut sunt cerussa, cadmia, pompholyx, pyrites item pumicosus, & spinosus in quo sulphur nativum inest, fissilis, cuneiformis in marmore metallico, qui continenter exudat acrem succum. Pyrites sterilis, qui igne liquescit, in quo chalcitis, sory, melanteria gignitur, & è quo atramenta continenter efflorescunt. Pyrites aurifer, argentifer, aerifer priorum seorsim & coniunctim ferax, in quo plumbum & æs inest, Smiris Dioscoridis *lib. 5. cap. 24.*

Ex animantium genere.

SUnt qui carnibus assis, ovisque & sordidâ lanâ ex igne extractis subinde pro phænigmis utantur, *ut Th. Fienus notavit.* Ovorum putamina ad usus etiam inurendi nominavit *Thomas Fienus lib. 2. de cauteriis. c. 3.* ad leviores autem affectus puta; E caprino fimo ad dolores coxendicis finiendos ustionem descripsit *Dioscorides l. 2. c. 37.* quæ est hæc; in eo interstitio,, ubi pollex brachiali committitur, cava veluti lacuna subsidet, in qua lana oleo imbuta substernitur, deinde sigillatim ferventes fimi caprilli pillulæ imponuntur, dum vapor per brachium ad coxam sentiatur, pervenisse & coxendicis dolorem mitigasse. Adustio id genus Arabica vocatur. meminit & huius rei locupletissimus autor *Aetius ser. 12. c. 3. ad Antylum autorem relata. Et Marcell. Virgil. super Diosc. lib. 2. c. 72.* Araneâ telâ stylo obvolutâ & ignitâ pensiles verrucas refert, *Ioannes Costæus*, sic extabefactas, ut has decerpere digitis facile fuerit. Spongiis igni candentibus hydropicorum ventrem inuri docuit *Iac. Hollerius in com. aph. 27. l. 6.*

De Aquea Materia.

SUbtiliorem quàm aliæ materiæ distinctionem requirunt aërea atque aquea, ut quæ ad comitandos adiuvandosque ignis effectus, quos optamus, sunt minus idoneæ Ea nihilominus & ad hos usus non difficile trahemus; porro constabit, quales superius multiplicis ignis modos exposuimus, eandem insuper commoditatem & ad mediorum elementorum materias, therapeuticis usibus extendi; neque enim est obscurum illud Aristotelis scriptum ab eo *l. de ortu & inter. textu 21. & lib. de spir. c. 5.* Ignis differentias secundum id quod magis ac minus est fumi: & *sectione 3. probl. 5. f.* rationem reddens quamobrem ab arundine, quàm à ligno imbecillior sit ignis, eandem fere sententiam retinuisse visus est; quo fit ut aqua impressus ignei licet imbecilli capax itemque & urendi alicuius facultatis particeps appareat, quas ob caussas *Ioannes Gorræus, Gabriel Fallopius & Stephanus Gurmelaus* antiquos per hanc extreme ferventem urendi fuisse usus, quemadmodum & melle & aliis liquoribus testantur. Est autem aqua tum simplex & pura, tum medicata multiplex, quæ qualitates suas insitas urendo transfundere partibus corporis indigentibus, potest. Verum his prudenter utendum.

Aqua facticia. Aquæ autem medicatæ tum naturalibus suis fontibus haustæ, tum humana industria paratæ sunt hæ: Aqua maris & coctitil salis, aq. calcis, lixivium ex ipsa, lixiviũ fullonum, tonsorũ liquor è virentib. arborum ramis, ignis aut solis viribus expressæ, aqua stagnans in vetustis quercubus cavis, aqua fabrorũ ferrariorum, decocta tinctorũ, opificum grani seu pulveris tormentarii. Lixiviũ commune, acetum, lotium serum, acetum, atramentum scriptorium usuale; aquæ aluminis atq; aliæ chymicorum arte paratæ. Ex naturæ vero præparatu sunt, aquæ ferratæ atque combustorum naturâ cinerũ, pumicum, calcis, sulphureæ, nitreæ, salnitreæ atque aliæ de quibus *Andreas Bavius in opere de Thermis.* Verum expediet semel admirandæ aquæ ustionis exempla aliquot exponere. Hanc rem *Albucasis lib. 1. chir. proposuit*, duobus modis; alterum *c. 44. & l. 45.* alterum *c. 55.* Posterius est ad clavos & verrucas pedum & manuum potissimum extra cutem elatos fistulâ paratâ ferreâ vel aereâ, in quã, clavũ exacte amplexã atq; appressam infusa fervens, aqua diu retineatur, namque ita clavus radicitus eximetur. Alterum est ad Ischiadem interprete Costæo sic ordinandum: duos ferreos circulos paratos esse oportet, quarum alter contineatur in altero, duplici uterque pariete, qui altitudine duorum fere digitorum crassitudinem æquet, careat autem fundo uterque circulus, ne quid effluat spatium inter parietes sit latitudinis digiti unius, circulos vero duorum, connecti autem hos ita oportet, ut nullam in partem nutent; id quod fiet traiecto per illos axe; præsertim vero decussatim, organum igitur ita constructum affecto loco admoveri debet, & ministri manu valdè comprimi; nihil ut affluere possit liquoris, quem intra utriusque circuli parietes tepidum affundes: sic per horam & minister comprimere debet & æger medicamenti ferre morsum acrimoniam igni non dissimilem. *Ad Ischiadem inurendam organum Ioannes Costæi.* Tertium ex his exemplum erit paronychium, quod vitium, & si per pusillum cum acerbe torqueat, docuit necessitas homines, docuit & instigatrix natura, ut in ferventem aquam vel lixivium vel ut ad singulare neque omnino falsurum remedium facto confugio, demitteretur, & inde iterum quam citissimè eximeretur; sic enim & excoquitur vitium, & igne prævalente discutitur omnis doloris fomes, qui succus est certè crudus & semiputris. *Paronychia intinctu ferventis aqua curatur. Paronychio digitus affectus in aq. ferventem immissus.* Illud autem non tam vulgare remedium est, ut non approbatum etiam fuerit *ab Hieron. Fabricio, in lib. de operat. chirurg. cap. de carnis Chirurgia, quæ ad humores pertinet, & à Petro Bayro in lib. 24. cap. 18.* licet hic acetum acre maiori æstimet. Præter hæc, ferventium acoporum, ad Ischiadicos ac psæudicos meminit *Aurelianus l. 5. chron. c. 1.* Habes jam quales & ad quæ vitia corporis ex aqua sint usturæ vel à bonis autoribus propositæ.

De ignis materia vegetabilis generis.

LAtissima est inter omnes medicos urendi usus stirpea materia, ut quæ & varia per se ipsa est atque ignem cuncta facile concipit naturâ; Igitur dividemus totum arboreum cauterismum, primum secundum ipsarum stirpium naturas & proprietates, tum secundum modos urendi diversos, tum partes id est radices, cortices, ligna &c.

Plantarum ad urendi usus universa partitio. Quod ad primam stirpium conditionem, hæc non simplex, sed longe multiplex indita est universis, aliæ namque pingues & resinæ vel oleagineæ; qualis sunt pinus, lentiscus & olea. Aliquæ densæ & graves; quales Buxus, Ebenus, quercus. Leves ac raræ sunt; laurus, vitis hedera, palma, ferula, suber. Duræ; buxus, robur, terebinthus Calabricus. Molles vero; sambucus, salix, arundo, & herbaceum genus omne; quæ facile quæque difficile, accensiles, quæ flammæ participes etiam virides: abies, pinus, picea

 sunt

sunt ad hunc usum accommodatissimæ, Indicio est, quod ex his Calabri faciunt la deda, levi ut apparet facta literæ similis metastasi; cum latinum vocabulum sit tœda: contrà sunt quæ difficile accensiles etiam aridæ: ex his ebenus una est; sunt quæ combustæ carbones relinquunt, ut quercus omnes species; sunt quę non relinquunt, ut herbarum & cremiorum omne genus.

His jam enarratis illud unum adnotabo fructiferas & magnas arbores præter unam lacticinam ficum (caprificum magis commendo) non admodum acribus urendi usibus esse; propterea, quòd vim suam omnem in edules & mites; fructus diffundunt: steriles igitur ni sint palustres opportuniores videntur. Hæ quidem ex terrestribus. Ex marinis non est omittendum corallium, quod adstringendo atque siccando miro potest usui esse. E stirpium partibus sunt, radices, lignum, medulla, cortex tum trunci tum aliarum particularum, nucleus &c.

Ex marinis.

E stirpium partibus.

Quales sunt radices.

Ex radicibus deliguntur potissimum clematidis, centaurii, Aristolochiæ, gentianæ, Cyclaminis, dracontii, Asphodeli, & cucumeris agrestis, struthio inurendas coxendices voluit Aurelianus *lib. 15. c. 1.* Verum enimverò necessarium erit semel edisserere quemadmodum ea ustio cōfici debeat: quod monstrabimus exemplo usi Aristolochiæ *primo per Albucasin* deinde *per Petrum Iacobum Staue in Com. 2. epid. sect. 3.* propositū his verbis. Ea radix digitali crassitudine inquiri debet, oleoq; diutius immergenda, quousque satis olei ebiberit: postea igni est accendenda; ac urendæ primum eæ sunt partes, quæ clavicula cum collo connectunt. Rursus duæ aliæ parvæ ustiones, inter costam quintam & sextam. Rursus aliam in medio pectore. Denique aliam super stomachum: quanquam non admodum facere ad rem videatur tot ustionibus urere, nisi vehementem videris fluxionis à capite impetum, alioquin enim faterit, quo diximus modo, dolentem duntaxat partem superficietenus deurere.

Ligna ligneaque portio. Cauterismus elegans.

Sed de lignea portione cum dici succedit, elegans se offert ratio urendorum istorum in tenerioribus inurendis particulis, referunt enim ignem elici ex attritu mutuo duorum segmentorum ex aridis lignis, ferulæ videlicet ac vitis sylvestris, quæ sublimes in arbores scandit hæderæ ritu; hæderæ item ipsius andrachnes & rhamni meminit *Theophrastus lib. de igne*, ilicis vero ac tiliæ *lib. 5. de plant. cap. 10.* mori quoque meminit *Plinius lib. 16. c. 41.* hæderæ laurique *fautor Seneca 1. quæst. natur.* quod non rara his spiramenta neque hiantes sint & leves. Quod autem ad Theophrastum pertinet cum de his tradidit citatis locis, commentus est & lignei cuiusdam terebri conceptaculique, laudat autem terebri materiam ex lauro imprimis; conceptaculum vero ex andrachna aut ex rhamno. Arbitror autem ex conceptaculo, id est, ligno ad concipiendum commode ignem subiecto (ἰσχάρα sua lingua vocat) & terebro (τρύπανον) ligno altero, manu dextra affatim, & diu super descripto conceptaculo corrotando atque atterendo demum ignem cieri, atque hæc Theophrasti mens est, quam facile cuilibet erit eruere, si verba ex opere de plantis hæc sibi proposuerit advertenda. Sed conceptaculum ex hac; terebrum vero ex lauro faciundum censet, non enim ex eodem, quod agit, quodque patitur, sed è diversis accipiantur: & alterum efficiendi, alterum patiendi, vim obtineat: naturam protinus exigit. Cæterum vel ex eodem nonnunquam conficiunt, nec desunt, qui nihil referre arbitrentur. Commoda etiam ex rhamno, quæ quidem vel conceptaculum præbere idoneum potest: non enim tantum humore exinanitum arefactumque, sed etiam rarū esse oportet; ut attritus efficacior esse possit. Terebrum ad patiendum pertinacius esse debet, qua de causa laureum faciunt, id enim pro sua acrimonia valentius resistens, opus commodius expedit: quin etiam rhamno, ilice, tilia, &c.

Præter hæc constat famâ, sicut detulit ad nos non satis laudatus heros nostri seculi Petrus à Valle Patritius Romanus, qui nobiliores Africæ atque Asiæ regiones in exhaustâ discendarum novarum rerum cupidine peragravit, Canoe navigia ex internodiis arundinum indicarum quæ Mambu, patriâ istorum voce dicuntur, compacta ad vehementes ventorum impellentium concussus, aliquando sic attenuari, ut igne concepto accendantur ac propriâ sui ipsorum parte exurantur; Huiusmodi igitur omnium cum igni proxima fiunt attrita, promptum est, eadem nulla facta mora partibus admoveri; moderatissimus plane inter omnes ignis est hic modus.

Historia.

Aliud elegans & suavissimum ex hoc genere nunc occurrit mihi, si rami virides in ardentem ignem injiciantur, ex altero extremo, quod à flamma non attingitur, spumeus exudat humor ab occupante cæterum lignum calore expulsus, qui suæ respondet arboris naturæ, hic calens extractus polcenti peculiariter vitio accommodatur, ut ex fraxino de qua re Quintus Serenus:

Elegans cauterismus.

Cùm sævus teneras dolor, altè sauciat aures
Fraxinea ex flammis, quem fundit talea succum,
Instilles.

Sed tamen carbonis qualitates discernamus. Est Juniperi præstans ignis ad maculas & ad cancrum, & herpetem ęstiomenum, ut *Mesuæus notavit 2. Grabadin.* Vitis viniferæ, ad herpetem miliarem *suffragio Avicennæ lib. 4. fen. 3. tract. 1. c. 7.* Vitis albæ ad gangrænam Cyperi, cypressi, caprifici, hæderæ, palmæ, ulmi, suberis ulceribus, capparis ad callosa & ostracosa, petitâ re *ex Dioscoride lib. 2. cap. 169.* Verrucas ex sarmentis vitium ignitis tentari laudat *Io. Tagautius l. de tumor. cap. 9. & Amatus Lusitanus* famulo suo verrucas per continuos sex dies urens his exæquavit, re proditâ *in Curat. 38. cent. 2.* coxendicem verò dolentem ferulæ stipite vel ligno ficus, tenuis naturæ hominibus inurit *Epiphanius Ferdinandus in histor. medic. 94.*

Cancro & herpeti esthiomeno.

Ad ophthalmiam & longos alios oculorum affectus venas temporum & frontis thure, mastiche & laudano in ferventi marmore liquatis & lauri folio impositis & fervidioribus adhuc, quam æquo animo perferri possit, inurit *Rogerius chirurgus*

Exudamenta quædam.

chirurgius vetustissimus Salernita lib. 1. cap. 24. In hunc quoque ordinem referri potest linum, gossypium, canapinum, stupa, ex his confecti peniculi, qui omnes in ustionem Hippocraticam & Barbaricam veniunt, de quo nos in calce Pyrotechniæ, quas omnes materias si pice aut hocgenus liquoribus fervefactis extinctas attrectare loca corporis laborantia velis, non incommodos in plerisque vitiis cauterismos feceris.

Cortices. E corticibus, putamina pinearum levi igne sunt commoda, ut accendendo opportuna: quo loco & nucleum olivæ memoramus cum *Thoma Fieno lib. 2. de cauter. c. 3.*

Nucleus olivarum. Olivarum nucleus accensus propterea quòd bellè suscipit servatque ignem accommodatissimus est ad urenda leviter corpora quo ad fonticulum excitandum uti licere curiosum chirurgû docuit *Iul. Cæsar Claudinus in resp. medic. postremo.*

Partes arboribus accretæ. Ab his sunt partes ἐμφυόμεναι; è quibus galla, visci, lignum, aridi fungi, inter omnes accommodatissimi sunt ex acere, quercu, corylo, ulmo. Isti autem sunt igniarii fomites, qui ex marcescente & veterascente, sunt arboris parte; quæ tum maximè ignem fovebunt ubi sulphure ac nitro fuerint incoctæ vel ex eorum halitu suffumigatæ.

Scire autem licet, quoniam gallæ memini, per hanc igne accensam stomachum vitiosum uri *Isaac. capite, quod inscriptum est de stomachi ustione.* Gumini porrò quercus, quam hic auctor ad urendum proponit, equidem interpretor gallam quæ gummi idest excrementum & eructamentum est quercus.

Aerea Materia.

MAteriam aëre jam nostris utendi tradendiq; usibus duplicem facere licet, alteram simpliciorem, id est igne retorridam, ut simul afficere ipsa possit, vel compositam id est aëri, analogam ut ante explicavimus. De priore prius, ut dicamus: Scire licet ignem vividum circumsita corpora perpetuò in sui modum atque affectionem trahere. Quare circumfluus aër ab eo similiter immutabitur; & eo quidem vehementius, quò propior is erit. Jam igitur ubi non ignis ipse, sed attiguus huic aër, partem corporis nostri quampiam adhæsu quidem aliquo non celeri transcursu ferit, inustio parietur ex aere ignito. Ad quam etiam distantiam propinquitatemque refertur, si ferramentum; quod longius ignis vires ministrat non immobile contineatur, sed in diversa trahatur, atque etiam si per mediam fistulam adhibeatur. Sic *Hippocr. in lib. de fistul.* intestinum per tubulum immisso, ferramento quasi calefacit, sed non applicat firmâ manu retinens, verum nunc inmittens nunc retrahens. Horum exempla quædam, quæ succurrunt proponam. Primum quod expositum in chirurgia spiritali, quod exemplum eo loco picturis expressum, licuerit nunc mihi prætermisisse, illuc vero te legavisse.

Alterum erit eius, qui recentem ambustionem curans partem igne tactam, igne tactam, ignis adhæsu medeatur, ut receptus medendi mos est apud nonnullos, & *Theophrastum Eresium libro de igne*; aut si pernionem etiam hoc eodem adhæsu cures, quod factitant etiam pleriq;.

Tertium exemplum erit, si quis igneo vapori aut exhalationi subterraneæ foveæ, quales sunt Puteolis & Aenariæ vel insulæ infantariæ ab *A. Bauto* memoratæ per angustum locum prodeunti manum aut pedem torpidum aut paralysi tactum propinque, sic, ut propemodum excoquat.

Quartum & omnium exactissimum utpote simplicissimum & clarissimum est per ipsum fumum, quo quidem ex igne affectis aëri propinquis est nullum. Huius autem rei exemplum singulare legimus apud *Aetium lib. 4. serm. 4. cap. 108.* propositum ex Philomeno qui vulvæ verrucis uxori suæ detrahendis origani festucam ad lucernam accensam admovit sic, ut non incenderentur illæ sed solummodò fumum reciperent. Item alterum addi licet *ex Avicenna qui lib. 4. fen. 1. tract. 4. cap. 10.* morbillorum & variolarum pustulis exiccandis è surculis tamarisci fumum admovit.

Hi quidem aeris torridi fuerint utendi modi; cæterum & aërearum materierum erunt, cum fervefacta quædam pinguia corpora in hos usus assumentur. Vt oleum v. g. quo quidem *Aurelianus in lib. 5. chron. p. 509.* ad hydropem usus est hoc pacto; farina aquâ subacta in ambitu loci patientis circumdatur, in medio spatio oleum effunditur, quantum satis, deinde cauteres igniti circumquaque attinguntur: & inferius; alii vero, inquit, cavabulum vel vasis fictilis fundum perforantes labia vel ora pertusuræ, id est patientibus locis affixerunt, supra dicto modo farina conspersa, circumdantes sic oleo cavabulum impleverunt, cætera supradicto ordine gerentes: alii vaporibus, igneis usi sunt. Hæc ille qui & acopa ferventia probavit, hydropi *p. 435. F. 2.* Oleo calente sic, ut ferri queat, paronychium excoquit, *Razes tum lib. continentis, tum lib. divisionum id approbat Nicolaus Florent. lib. 6. tr. 5. sum. 2. cap. 61. Cælius vero lib. 5. chr. c. 1.* hydropem urens cauteribus oleo tinctis interdum usum diminutum prodidit. 3. Olei, quod concreverit in vetusto vasis olearii operculo flamma liquati guttis asproclivi loco deciduis porros & acrochordonas feliciter uri docuit *Curtius Marmellus lib. 4. de mulierum ornam. cap. 2.* Verum equidem illud addiderem monens, ne partes attiguæ, quæ non meruerunt ulturam; hanc luant, esse providè defendendas, cereâ placentâ inclusas, quam & alio item loco proposuimus: oleo fervente faculratis in rem accommodatæ nervos punctos perurit *Ambrosius Paræus lib. 9. cap. 36.* licet id non admodum probet *Ludov. Septalius in 8. Animadv. n. 37.* 4. Oleo sambucino ferventi consueverant nostri medentes percussas ictu tormentorum bellicorum partes inurere: quemadmodum & terebinthinâ resinâ quam ipsam & veneno extrahendo ad ictum locum affundit, fervidam, *Gabriel Fallopius tract. de tumor. cap. de curatione generati*: nos ulceri corrigendo diffusam papyro terebinthinam aut picem aut aliam huiusmodi misturam aliquando accendimus super impositam.

Ad perniones vero picem calore liquatam applicat *Octavius Heratianus, l.1.ad enporistum cap.28.* Huius item loci facere licet usturam ex oleo vermis indici cuius eam vim retulit, *Aelianus.histor.animalium c.3.* ut sine ullo igne eius infusâ hemina, quemcunque lignorum acervum combu ratac si vel hominem velis vel aliud animal exurere, primum ut hoc infuderis funditus statim deflagrabit.

Ad hæc butyro fervido intincta lana dentes frigidâ quâlibet affectione dolentes applicita crebro discoquit, *Albucasis lib. 1. cap. 23.* qualem etiam fervidum sed contemperantem humiditate liquorem squalidum in melancholici caput affundit, *cap. 12.l. eiusdem*, intra lineum quidem aggerem capiti circumdatum hic vir; ex massa vero circa locum marginc inducto *Cælius Aurelian. l. 4. chronic. c. 7. Affert ex Plinii lib.28. c. 13. Marcellus Virgilius Florentinus in suis ad Dioscorid. annotat. l.2. c. 72.* Magos contra lumborum dolores addentes cæteris remediis fimum Caprinum, jubere etiam subdito linteolo uncto cavâ manu, quantum pati possit, fervens sustineri, ita ut si leva pars doleat, hæc medicina in dextra manu fiat: aut è contrario. Quod ischiadicorum ustioni vel quàm maximè simile est.

Gal. remedium ad vexatos dolore dentes. Huius item ordinis est cera quâ denti afflictato accommodatâ specilli cuspidem igne per calfactû super imposuit *Gal. in 5.pharm. partic. c. 9.*

Præterea cauteris sævum ulceri, ne contages serpat, per candentem tædam instillat, *Columella lib. 7. cap. 5.* Itemque sævum bubulum aut caprinum per laminam candentem, Absyrtus lib. 1. veterim. cap. 25. Quos autores quamvé medicinam huc productos ut ne miretur homo quispiam morosus; en ad pedum rimas porcinum adipem inveteratum assiduè instillat *Aetius serm. 14. cap. 82.* sed de his omnibus etiam plura *l. huius parte 2. c. 1.* Est & è multis aëriis materiis compositio incensilis, quâ radiolo acceptâ & accensâ, veteres in rhagadias labiorum guttis multis in rhagadias labiorum deciduis veteres utebantur, experimentum est *Ioannis & Antonii de Ianua, fratrum celebrium tempestatis suæ chirurgorum narrat Michael Savanorola tract. 6. cap. 8. rubr. 8.* recipit autem compositin terebinth. ℥ij laridi interioris derasi ℥j. & ℥ij thuris albi triti ʒv. cum ceracitrina conficiatur unguentum.

De Ignea præcellenti materia.

PRimum omnium differentiam ignitorum licebit facere ignem affixum & concorporatum atque alterum excorporatum, flammam vocatum, ex his autem omnibus, quæ recipiunt affixum, sunt hæc: Terra carbonaria, quâ pro carbonibus utuntur Antverpiæ, terra Sulphurea Radebergiana, Sulphuris omnis species, præcipuè verò sulphur liquidum candidum Neapolitanû, cui aluminis non nihil admistum est, quod inundante certis temporibus lacu continuò ebullit, in superficie terræ solet colligi atq; ex eo sulphure nativum exprimi oleum, luteum nativum Neapolitanum, in foro vulcani sponte in capillamenta concretum, luteû purum nativum Neapolitanum ignem non expertum. Fossile sui coloris Neap. cum terra subcinerea. Vivum luteum Neap. in atramento cinereo duro. Vivum in candido cinereum glebosum. Cinereum vivum in cortice grisei coloris. Cinereum vivum in cortice cinereo lapidoso. Nigrum vivum cum sulphure albo molli. Caballinum factitium, Sulphur simpliciter dictum, nervorum resolutioni maximè commodum. Oleum Sulphuris simile bitumini, liquidum è sulphure liquido expressum. Oleum sulphuris jacticium Hollerii. Oleum Sulphuris ex Sulphure nativo destillatum. Ellychnia ex Sulphure, quo subducuntur fila aut lignella, his ad miraculum epipleticum excitabis. Terra sulphurosa Neapolitana ex qua excoquitur copiosum sulphur. Flores sulphuris flavi lutei, &c. Lapis colore nigro & rubro, parens sulphuris. Ex his omnibus vaporata lana perutilis est doloribus lateris, sulphurata dicta *per Celsum & approbata l.4.c.6.*

Cinis omnis, præcipuè verò ex lapidibus, quæ calx dicitur.

Pulvis, acinusvè, quem tormentarium & nitratum vocant, Funis aquæ nitratæ incoctus & exiccatus.

Ex stirpibus vero ipsis carbones & titiones quibus ad inurendos inio epilepticos utitur, *Rondeletius lib. 1. de cur. morb. int. c. de epilepsia & Mercurialis 2. de morb. puerorum. cap. 3.*

Ex succis extracticiis, pinguissimi; ut Succini species omnes: hæc ex solidis sunt: è fluidis est omne oleum, tum è sulphure nativo destillatum, tum factitium, tum quodcumque accendi potest, & flammam concipere, quare & aqua vitæ huius census erit. *Succi extractitii.*

Vsus verò eiusdem & administratio multiplex. Aliam equidem aliquando eiusdem super vitiis accensionem protuli: nunc illam accipient studiosi. Super locum malè affectum pertrigeratione & algore, languore, resolutione, tumore, contusione, gangræna tentatum, tubulum utrinque pervium, seu fictile, seu metallicum, seu ligneum, aut coriacium doloris amplitudini respondentem impones: in quem manu firma compressum & stabilem undique carni hærentem, aquam optimam ardentem, infundes: quæ admota flamma accendatur, & ad extinctum usque sinatur. Igneas has terreasque materias (suus sit honos auctori) *ex Ioannis Centimani tabulis* transtulimus, quas quidem quàm non recitare potuimus, uberiores tum pleno cum fructu leges. *Aquæ vitis super vitia medenda accendendæ ratio.*

CAPVT III.

De miscellis quibusdam materiarum.

HActenus jam de variis materiis urendi simplicibus; compositæ nunc restant aliquâ parte commemorandæ: quam rem in promptu facimus inde exorsi. Quadruplex est omnis materia dictis usibus serviens. Terrea, aquea, aërea, ignea, quas omnes clarioris doctrinæ gratia, propterea quod ignis omnia possidet, igniarii vel escæ nomine, cum res exiget, indigitabimus, ex quo quaterno genere scire licet igneum

igneum esse præcipuum; ut quæ proxima & accommodatissima est accensioni materia, quippe ignis seorsim existens, natura, & loco proprio seclusus in materiam quadruplicem descriptam descendit, & huic ritæ præparatæ adhærescit, sic, ut inde succendiculum unum quodlibet igniatur. Alterum est quod statui velim ab aere contineri, reddique virtutem igneam, donec ista inhæserit. Adeo scilicet deponit statim impressum calorem naturâ facilè permutabilis aër. Hâc igitur naturæ proprietate fit, ut præterquam igne contangitur & fovetur, non sit exponenda nobis aërea materia præterquam quæ analoga admodum aëri; annumeres glutinosa scilicet & levia, qualia quidem fecit *Petrus Andreas Matthiolus in præfatione ad 5. Dioscor.* Sic ex inanimis censueris vaporem fontis olei, cuius meminit *Andreas Baccius in opere de thermis*. Itemque, tum quæ ex animantibus, tum ex stirpibus eliciuntur, butyrum, inquam, olea jecinorum piscium, quorum meminit *Rondeletius eo opere*, resinas, & huiusmodi alia. Hæc igitur si connumeres, quadruplex hoc loco est omnis materia, quæ pro mistione consideranda est à nobis: quam per mistionem divisoria methodo nos ita digessimus. Miscentur materiæ triplices, ut plurimum non omnes, quæ plane possunt, nos proferemus. Igni analogos primùm si perquirimus, comperiemus asphaltum, naphtham, camphoram, sulphur, aquam vitæ, pulverem pyrium, adhibito statim igne exardescere: sic cum igneis miscentur. Cum igne vero miscentur & terrea quædam, ex stirpibus quidem, linum & canapinum & gossypinum, ex animantium verò genere, lana, sericum, aranearum tela, &c. tum sulphure, nitro, bitumine, naphtha, & camphora ex solidioribus, ex fluidis verò aqua ardenti imbuta, ad scintillam illapsam ignis flamma correpta exardescunt quo nos pacto ulcera cocoëthe inurere consuevimus, & cucurbitulas accendimus, sic *Hippocr. 2. de morb. mul. F.* effossâ scrobe vinaceâ uvas torret, & cineri in scrobem misso vinoque in hunc odorato & dulci quod & mel inflammabile suffibiléve fecit *Arist. 4. meteoror.* affuso, mulieri circumsedenti fomentum facit. Sed ignea cum aëriis coibunt, si cum oleo sandaracha, id est, vulgari vernice, thure, myrrha, styrace, pice, gummi, denique resinis, stactis, lachrymis guttisvé & incensilibus omnibus & buthyro, sulphur, nitrum, vini spiritus & alia hoc genus conjiciantur. Non diversâ plane ratione ad repurgandum uterum hordeum oleo imbutum suffivit *Hippocr. in lib. de nat. mulier. n. 49. & 98.* ad menses verò ac secundas detrahendas coti ramenta oleo subacta suffivit *n. 98.* stercus bubulum & paleas, & cornu capræ cum oleo *lib. de sterilibus 88.* & cornu bovis ramenta cum bitumine, & spinæ ægyptiæ fructum; & cedri ramenta, & myrti folia cum unguento subacta *lib. 2. de mor. mul. n. 84.* & cupressi ramenta unguento subacta, & cicutam unguento affuso & hordæi paleas cum bitumine, & cupressi radicem oleo perfusam *lib. 2. de morb. mul. n. 72. &c.* hordeum cum bitumine myrrha, & oleo subactum *lib. de steril. 11.* Præter

Terrea cum igneis.

Ignis cum terreis.

Ignis cum aëreis.

quæ suffimentorum exempla non desunt, si desideres & quæ ad ipsam exustionem sunt alia. Inter cætera singulare illud occurrit, quo jubemur *eodem autore l. de visu pleniore, Anutii Foësii codice*, per oleo imbutas spongias dorsi venas ad tuendum sub imminenti cæcitate visum inurere. Ad hæc fusis buxeis ferventi oleo tinctis, & flammâ accensis inurendo turgenti iecinori usus est *Hippocr. lib. de int. affect.* & Aristoloch. rad. oleo tincta ad suppuratam pleuritidem usus est *Isaacus lib. 9. pract. cap. 82.* Ad hunc quidem modum traditis exemplis autores multi. Tibi vero lector solertiam exercenti componere multa non adhuc usitata licebit; ut si candelam ex sevo caprino, vervecino, vaccino vel ex ceracum bitumine, sulphure, aqua vitæ, oleo simplicis aut exquisiti apparatus, terebinthina, gummi, pice, resinisque aliis lachrymis: ex quo genere accensa candela, & deorsum secundum flammam conversa, licebit demitti guttas, partemque vitiatam pustulare, dum satisfactum scopo videatur. Eiusmodi nos candelarum parandarum formulas posterius in tractatu de suffitibus exposuimus.

Restat cum aqueis ignis usus explicandus cuius alioqui difficilis compositionis, exempla nihilominus non deerunt, si quæ ad retusum ignem, fotum & inextinctum ignitorum pertinent, admiseris. Huiusmodi sunt plurima per nos utroque illo tractatu producta *ex Aureliano, Celso, Plinio, atque aliis*, talis humentes sacculos cum igneo percalfactu vel cum retorridis æramentis utendos proponentibus. Ad sudores vero ciendos *Fernelius in consil. 13.* lateres candentes vini instillatu contemperatos plantis pedum submittit. Verum enimvero & ad ipsam ignis inducendum crustum candentissima terramenta in aceto rosaceo, aut adstringenti vino leviter intingenda ut adstrictioni, vim maiorem crustamque firmiorem imprimant, ex nonnullorum usu censuit *Thomas Fienus lib. 3. de cauter. cap. 10.*

Ignis cum aqueis.

Ad extremum autem resultat ex terreis & aqueis quibusdam igneus calor, cum calci vividæ perfunditur humor, quam rem & in remedium venire alibi diximus.

Hæc de varia ignis materia & miscella satis pro nostro primo adumbratu; qui primi fuimus ad hæc comminiscenda. Dubius autem non sum; simili diligentia fieri posse, ut aliqua his adjici liceat, sed aliis concedetur, quibus in eam rem recentius incumbere libuerit.

CAPUT IV.

De moderandis ac temperandis ignis retorridi viribus, ac modis ad opportunos medendi usus & de materiarum delectu.

HActenus multiplex igni tabulorum materia variique eiusdem modi recensiti fuere: deinceps de ratione ac generali quadam ipsis utendi forma dicendum videtur. Verum in aliis & proximè descriptis si studium usui fuit; in hac certe re, faventis afflatum numinis maxime expeto; Utinam placeat ea in re præsto esse.

Ardua per hæc tractatur.

Nos

Nos sic exordimur: Intenditur ignis secundum subiectam materiam densiorem & compactiorem: hac excellunt peculiariter metalla. Durissimum & unum plus omnibus ad omnia commodum est ferrum. Secundum tum precii commoditate, tum alienæ putredinis, ob quod maximè quæritur, compescendæ utilitate, denique substantiæ mediocritate est æs. Tertium lenitate est argentum, quo cum vadit & plumbum, quod cùm, præterquam liquatum, adhiberi non possit (ad urendum os in ægilope usus est Albucasis) probatur nihilominus, licet obscurè refrigerando, aut obtusius inurendo, sed auri virtus singularis est propter temperiem, quam inter omnia exquisitissimam habet *Avicennâ teste l. 1. fen. 4. c. 29. & 2. cant. c. de auro, imò Albuc. l. 1. cap. 1.* ab eius usu ait non gigni pus. Rarus vero est eiusdem usus, tum quidem ob excedentis precii incommoditatem, tum quia, an convenienter satisque sub ardentibus prunis sit ignitum, non est facile dignosci rectè: solum hi qui quotidie recudunt, eius rei sunt periti.

Ferrum. *Argentum.* *Plumbum.* *Aurum.*

Sequuntur privatorum excrementa, scoriæ græcæ dictæ, peculiares corporum substantias, atque adeo firmius uret lapis, squama, stomoma ferri, quàm argenti sive chrysites, sive argyrites.

Post metalla sunt alia fossilia, quæ medii generis vocant: Ex lapidibus adnotabo paucos. Primus esto Pyrites, qui discussoriæ facultatis est inter primos, adeo, ut *Aetio referente lib. 1. c. proprio* pus sæpe ac grumosas concretiones in mediis musculorum regionibus consistentes discutiat, eò igitur in his casibus præstabiliorem habe. Alter sit lapis hæmathites, qui ad sistendum sanguinem profluentem singulari gaudet facultate. Tertius erit Phrygius, quo ad putredinosa se profitetur usum *Aetius*. Quarto magnetem ordine loco, qui chiragras ac podagras sedare valet eodem auctore. Quintus est Smiris, qui cava ulcera peculiari quadam vi replebit, sicut eidem placet. Vitrum herpeticis convenire debebit siquidem attriti eiusdem utilitatem bene coniectamus. Ex argillis quidē & latericia massa confecti cauteres varia multiplicique formâ pro variis quæ requirant vitiis, atque affectibus erunt. Acrochordonas, verrucas, & hoc genus omne tuberculorum sulphure perurit *Fallopius in lib. de tum. part. cap. 38.* Huic enim imposito in juglandis dimidium putamen, quod verrucam acceperit, flammam immittit, ut accensum fossile vitium penetret, & deurat. Pari ratione & ex sale petreo, styriisque ejusdem pro putridis sinibus & fistularum ductibus, quos inurere animus sit, cauteres utiles conformatos paraveris, nempe genus hoc tantoperè non conteret neque occupabit tam late velut metalla: quod quum dixi quidem his vitiis incomparabiliter præstabit, si amplictur animadversio ad alia eiusmodi quoque plurima. Ad eundem modum secundum varias stirpium species, singularumque partes varia quoque dabit ignis effecta maxima ex his quercus & Ilex, hebenus, lignum guaiacinum: Carpinum etiam, quæ nigra sit & ad meridiem spectē, his adnumerat *Fallopius c. 10. l. de cauteriis.* Minora buxus, cornus, juniperus, fraxinus & ulmus; multo minora laurus, olea, lentiscus, pinus, ficus: Huius ligna ad coquenda lenia quædam medicamenta, ne torreantur, delegit *Hipp. lib. de ulcer. 8.* minima salix, sambucus, hedera, populus. Exilissima demum ac tenuissima sunt ab humilimis stirpibus, ferula, canapis, lupini, & dypsaci, seu labri veneris scapis, ex carta nostrate plantas accipitrum podagricorum inurit *Federicus Georgius in arte accipitraria.*

Pyrites. *Hamathites.* *Smiris.* *Vitrum.* *Fossilia medii generis.* *Sulphur.* *Fallopius.* *Sal petreus.* *Ligna sen ad succedicula Hippocrati.*

Sed si partium vires metimur, confertissimæ sunt hæ nodis, hos ad humentem frigidumq; stomachum inurendum, qui ignem diu conservent, delegit *Isaacus l. 9. pract. c. 85.* cor, id est, partem intimam quercus pro parte firmissima densissimaque laudavit *Bernardus Gordonius l. de phlebotomia c. 20.* proximæ conditiones sunt hæ tuberibus ac trunco; leviores radicibus & cortici; longe leviores conis, putaminibus & nucleis; levissimæ medullis & fungis: folia quidem vix adnumeraverint aliqui, sed nihilominus non est; quod in usu non veniant ad succendendam, inquam, ne dum ad impediendam vim ignis. Lauri enim foliis & lentisci, & oleæ, tum ignis per se, tum etiam spiritu vini, aut oleo pinguive alia re perunctis & loco imposito ignem immittere licet. cui operæ & linum, linteaque, & charta similiter parata succedunt sive in latum disposita, sive obtorta in penicilli modum. Hâc ratione usus est *Hippocr. lib. de inter. affect.* sicut interpretatus est *Hieronymus Fabricius in lib. chirurg. operat. cap. de ustione.* Id quod faciunt & nostro hoc seculo Ægyptii medici, quemadmodum exposuit *Prosper Alpinus lib. de medic. Ægyptiorum,* quem locum ne repetendi labor sit, & ut pleraque horum condiscas, librum illum legas oportet.

Generalis partium a plantis discretio. Isaacus.

Sed ex animantibus materias, si disquiramus, licet paucæ & rarę sint, has ita distinguimus atque hos earum ordines facimus. Densissimi compactissimique inter omnes animantis partes sunt dentes. Hos nempe *lib. 7. c. 16. refert Plinius* igni subiectos non cinerescere: quia si concipiunt igneum calorem, vehementissimum inter omnia referent eundem. Magis autem dentes minores, quàm elephanti proprios, quos constat non adeo prædensos esse, dissoluta nimirum & dispertita in multam substantiam nodositate, ut ita res exprimatur, vel ut rectius dicam subducente se multâ concrementi materiâ à cogente constringenteq; calore.

Materiæ animalium. *Dentes flammis domari nius.* *Elephanti dētes minus sunt compacti.*

Post dentes sunt cornua, quibus cursu valentium beluarum est substantia pressior. Cum his, & ossa solidiora connumerabo, appendices enim cum tertio, qui succedit, ordine, pono. Ab his sunt ungulæ quæ duriores etiam sunt bifidis cursu valentibus, quam qui hac dote non valent.

Tertii sunt lichenes, cortices, testæ.

Postremæ sunt spongiæ, lanæ, villique, caprillus fimus & hoc genus. Spongiam quidem ad sistenda sanguinis profluvia commendavit Gal. in 11. simplicium his verbis. Utebatur eâ Præceptorum meorum quidam ad sanguinis eruptiones, quæ manuali operâ indigent: in quem semper paratam eam habebat siccam & exarefactam. Cum verò res posceret, bitumine inprimis induebat; si eo, careret, pice. Porro admovebat eam partibus sanguine profluentibus etiamnum ardentem,

ardentem, ut & crusta parti induceretur, & ipsum spongiæ ustæ corpus ceu operculum quoddam acciperet. Ita quidem hæ materiæ dispositæ per nos primos quidem autores sunto.

CAPVT V.

De deligenda materia affectibus congrua, secundum cauterum naturam.

SEd ignitabulorum materia facit, his aut illis habitudinibus prædita, ut modo hæc; modo illa sint deligenda, quæ curandis affectibus aptissime congruant, haud equidem dico tam pro usturæ recte adimplendæ officio, quàm ut pars, si fieri possit, adiuvetur aut affectus promptius eximatur. Atqui evenire id posse multi viri clari decrevêre. Certum enim esse debet ignitum unum quodque corpus etiamsi formæ materiæque vires transmutando amiserit. Nihilominus tamen non omnis facultas abit; verum prioris habitudinis nonnihil retinet, servatque sepulchro, ut ille dixit. Indicio id esse clarissimo potest quod è linteis oleo ceræ vel simili pingui liquore perunctis, & flamma perustis; cinis recipitur prioris tincturæ particeps, & longè alius, quàm ex puris linteis elicitur. Itemque fungi [illegible] græcè ex olearijs lucernis, ex candelis cereis, sebaceis atque aliis, diversæ materiæ diversos se produnt, substantiâ, qualitatibus, odore: ad hæc & præstinctæ materiæ quælibet & cineres universi peculiares suas affectiones relinquunt his moderationibus. Sapienter igitur *Euonymus in Thesauro remediorum l. priore tit.* de oleis destillatis proposuit: oleum, inquit, lignis omnibus inesse vel cinis ostendit. Omnium enim cinis pinguitudinem suam habet, quam in lixivium deponit, adeo durabile est pingue acreum, & magis etiam igneum, ut cùm terra comburatur, aqua evaporet, illa remanent partum in fuligine; quanquam in utrisque etiam illis terræ essentia reliqua sit, ut aqua sola absumpta videatur tota. Post hæc lege etiam quæ *Iosephus Quercetanus Medicus & fama & scriptorum dignitate clarissimus de salibus & in tetrad. t. 18. & 28. & in lib. de medic. priscorum materia scripsit.* Narrat vero sibi ex urticæ cineribus in sudum locum subdialem coniectis latentis adhuc in sale (ut Chymistis sermo est) formæ arcanâ virtute novam, nescio quibus lineamentis & fibris, urticam resurrexisse. Sales quoque & fæculas singularum stirpium industriâ chymicâ paratos videmus in dies effecta promere, quæ plantæ integræ præstare haudquaquam poterant; Idque etiam haud credo fabulose professi sunt antiqui sub phænicis commento. Nimirum ea est rerum omnium opificæ naturâ mistio, eæ sunt compositionis adamanthinæ catenæ, ut quæ soluta appareant, indissolubilia sint neque corrupta sint, quæ corrupta videantur. Verum utcunq; dissoluta, aut in unum coacta, corrupta vel integra mirabiliores post dissolutionem & corruptionem, quàm antequam corrumperentur & solverentur, exerunt facultates. Illud itaque fit ex his omnibus, ut confidere debeamus ignitis substantiis, & credere certò servare eas & retinere vires suas aliquatenus, quas incombustæ habeant, quâ quidem dote indubitatè gaudent metalla singularius. Quas ob res nil est, quod audias Vidium Florentinum qui in varijs corporis partibus inurendis delectum metallorum, & aurum interdum præferentes chirurgos deridet, quod fecit & lib. 4. chirurg. c. 11. sed nos de ustulando per metalla dicturi jam, ab auro exordiamur; hoc & medicis, & physicis & chymistis concorditer attestantibus est inter universa fossilia temperatissimum; eo præsertim indicio, quod minimè excrementosum est, eam ob rem cum igne adhibitum temperiem existimatur communicare, & quâ naturæ dote corruptionem, & cariem non sentit, eàdem etiam ab ulcerosa corruptione vindicat & bullas ab inustione non excitat ut neque etiam saniem; conciliatoris testimonio loco mox producendo, atque ulcerum sanitatem citius finit: Ad partes teneriores, quales è multis oculi sunt, nares, aures, ad faciei partes omnes, os, labia, palatum & columellam, pudenda, convenire peculiariter vult *Arnoldus lib. de reg. univ. doctr. 5. cap. 17. aphor. 19. & Petrus Apouensis diff. 208. & Rugerius lib. 2. chirurg. cap. 15.* nempe innoxium & salutare prædicavit *Hieronymus Cardanus lib. 8. operis de variet. cap. 48. qui idem & lib. 5. de subtil.* Vulnus auro factum non inflammatum iri professus est. Aliud experimentum narrant nonnulli: inter hos maximè nomino *Felicem Platerum 3. tom. prax. med. cap. 1. & Thomam Fienum lib. de caut. cap. 21. & lib. 3. cap. 17.* quorum dux credo primus modò memoratus. *Conciliator in loco cit.* cicatrices vulnerum hoc usu præstantissimè deleri. Cuirei sua fides esto, si rectè administretur 1. in cicatrice, uno quasi supercilio & clivo elata, neque enim tantoperè probarim in cava, deinde illa etiam observatio addenda est, ut quam fieri potest tenuissima vitiosæque parti æquæ respondente cautere suspensâ manu, levique contactu fiat inustio.

Auri lenitati proximè succedit argentum, quod obtusæ pariter & lenis est facultatis, ob id Lanfrancus Chirurgus, argenteo cultro vinculum linguæ breve discindit, & omnes vulgo chirurgi cataractam acu argentea deturbare consueverunt. Obtusius quam argentum durum stannum, plumbumque sentitur; sed amica carni virtus perhibetur, atque ideo fit, quod innoxia atque hebetia sunt, ut dixi, contactu, quanquam plumbeum stylum in fistulam inditum, & non retractum, per 13. dies hanc sanare perhibet *Iatronices Compilator in lib. 3. p. 159.* Non ita quidem æs, quod energeticum, & effectivum maximè se præbet in ulcera detersorium, quippe illud, & cum aciem eius ex ictu discindentem senserit caro, hæc & minus dolet & citius ad integritatem redit, quàm quæ ferro fuerit fissa; quod docuit *Macrob. 7. Satur. & prior Aristot. sect. problem. 85.* nempe quod æs ac simul fuerit incisum medicamento præsentissimo adest; facitque ut vulnus celerius coëat. Inde fortasse data est occasio poetis fabulandi de aerea Achillis hasta; quæ una atque eadem violabat atque sanabat, dictante Oraculum

Combustorum [illegible] omnis facultas [illegible].

[illegible] Quercetani [illegible] [illegible]ra, de cineribus urticarum.

[illegible]nicis [illegible] [illegible] fon[illegible]. Naturalis compositio[illegible] & [illegible] adamanthina [illegible].

Metalla [illegible] [illegible] igneis.

Communis [illegible] inuruum [illegible]mens.

Aurinatura & facultates, atque usus.

Quali cicatrici & quæ parte auricauterium administrandum.

Aes inter omnia metalla vulneribus agglutinandis commodissimum.

culum

De ærea Achillis hasta fabulæ sensus.

culum Apolline: ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται, id est, ut ille dixit:

Vna eademq; manus vulnus opemq; feret.

Interpretanda quidem hanc benefaciendi virtutem voluerunt aliqui non de ære ipso, sed de recremento id est ærugine. Verum etiam si detergentissima atque ad cohibendas nomas efficacissima sit ista, communes has omnes cum suo metallo virtutes habet. Credita autem est tanta æris absterſio ac depurgatio, cum adstrictione coniuncta, ut ne dum limatum ipsum septies accepto temperatum & sole siccatum, cum æqua portione cochlearum tritarũ & ovi albo; quod *Constantinus l. de ægritud. & remed. c. 9.* lippitudini probavit; sed vel servata in æneo vasculo lapsa de cælo aqua belle credatur lippitudinibus, & vitiis ocularibus facere: & quemadmodum *Dioscor.* & *Aetius* hunc sequutus prodidit in æneo vase pueri decocta urina, qui vir & *l. III. c. 335. & cap. 479.* in ænea pixide medicamenta quædam servare docuit *Galenus 1. & 2. de medic. partium & alibi* præparandis discussoriis & ocularibus & eiusmodi medicamentis tum vas conservans; tum agitabilem radium æneum multæ facultatis esse credidit. Utriusque autem istorum *primus Hippocrates* medicamenta quæ ad ulcera componuntur, in æneo vase conservanda voluit *l. de hæmorrh. n. 3. de ulcer. 6. & 11. & lib. de visu, & alibi.* Adstrictoriæ quoque & exiccatoriæ facultatis credo factum ut ab antiquis, & *Celso in lib. 5. cap. 28.* laudatum, quàm maximè quis calidum pati possit sit æs ad ulcera, quæ ex frigore in pedibus & manibus oriuntur. Ad abscedentes vero gingivas inurendas probatus est *à Mesuæo* stylus æneus *in l. 2. Grabadin. in sum. 8. cap. 10.* sedè Philosophis Aristoteles etiam ambusta ex ære celeriter sanari statuit *sect. problem. 36.* omnibus autem modis cuprina cauteria plus effectus ad curandum habere quam ferrea scripsit *Vegetius lib. 1. Veterinaria cap. 28.*

Aeris in medicinam præcipua virtus abstersio.

Ad extremum inter omnia metalla maximè siccat æs ac proinde nobilissimos in omni re chirurgica habet usus (sed quantum celeritate sanandi præstat æs, tantundem impedimento sanescendi refertur argentum vivum *Ioanne Heurnio teste in methodicæ praxis lib. 1. cap. de Cauteriis.*) Atque illud fit, quia liquidum argentum laxat naturâ, lentamque pituitam evocat foris adhibitum; sed hanc quidem laxandi virtutem modice fixum argentum habet privativam, ut ita loquar, quia destitutum est omni astringendi virtute.

Argentum vivum cur ulcerum sanitatem inhibeat.

Jam usus metallorum ignitorum facilè cognoscis fossilia, quę medii generis vocat, quando plurima sunt, non est, quod angusto hoc loco conjiciamus. Nos jam ex his, & aliqua dedimus pyrotechniæ chirurgicæ c. 1. & facile rem hanc ex *Dioscor. lib. 5.* & nostris in hunc commentariis, aliquando si Deus concesserit, emittendis intelliges.

De stirpium delectu.

Jam vero stirpes, & earum partes cum inurendi usus adhibueris etiamnum memento secundum accommodatas affectibus virtutes deligere, ficum ex cuius humore fumum acrem, propterea quod lacte plurimo suffusa est, dixit *Theophr. l. de igne,* congruam ad inurendas verrucas & huius generis faciemus. Astrictionem autem si expetamus; è ligno quercus, myrti, sarmento vitis: si detertionem; radice gentianæ, helenii, aristolochiæ, asphodeli docet utendum *Thomas Fienus l. 2. de caut. c. 3.* olivæ, veterum autoritate, ligno cancros exulceratos inurere consueverat medicus empiricus *à Roderico Fonseca cons. 43. tom. 1.* vel quod mitior ignis ex hac arbore vel adstringens lignea portio ut sapor, & nucleus ostendit *Hippocrates lib. 2. de morb. mul. 79.* fluxibus uteri resiccandis non alium, quàm sarmentorum ignem præscripsit & *Galenus* afflictis inurendis dentibus origani ricinive surculũ aut staphydem-agriam accommodatas affectui plantas accendit *l. 5. pharmac local. c. 8.* tithymalus etiam accipi potuisset, cuius in his juvandis proprietatem nulli non probarunt. Sed *Mesuæus* nucis, ut ipse vocat, nucleum accensum adhibuit. *Grabadin. lib. 2. cap. de extract.* qui vir, & juniperum ad cancrum & herpetem esthiomenum videtur laudasse 2. *Antidot.* vitem vero albam ad hypersarcosin *Dioscor. lib. 4. cap. 176.* ex Aristolochiæ radice suppuratos à pleuritide perurit *Isaacus l. 9. practicæ cap. 82.* quâ item radice usus est, & *Haliab. 6. c. 9. pract. cap. 74.* cuius meminit, & *Albuc. lib. 1. cap. 3.* Per gummi quercus igne destillans humentem stomachum exiccat *Idem cap. 85.* Per asserculos ilicis accensos hydropicis crustas inducit *idem cap. 86.* ex myrti surculis ignitis attiguas hæmorrhoidum partes pro his reprimendis inurit *idem c. 89.* quorum in usus urendi valentium mentionem fecit, & *Albucasis l. 1. c. 56. & Razes lib. divis. c. 124.* Jam vero generali quâdam præceptione capere oportet. Nunc laureũ bacillum aut radicem pro dissolvendo ac dissipando; nunc myrteum aut lentiscinum aut palmeum aut mali punici, pro astringendo; nunc hybiscum pro laxando; alias gentianam pro veneno abigendo. Alias buxum atque aristolochiam, pro venenatis ictibus, ut placuit Hollerio, licet autem & posteriore uti pro osse, aut chartilagine desquamanda, hermodactylos pro pedum callis, tithymali aut verrucariæ radicem, pro verrucis; populi & salicis cortices, radices hyberidis, lepidii, pro ischiadicis, symphitum pro gingivis putridis & pro carnoso laxo callo infractis ossibus ferruminando, centaurium pro malignis ulceribus, & hoc genus. Putaminibus nucum aridarum crurium sibi pilos inurere consueverat Augustus, quo teneriores renascerentur; Quibus etiam putaminibus pro tinea capitis discutienda approbat *Dioscor.* E ficus radice pustulosis uteri labris fomentum fecit *Hipp. l. secundo de morb. mul. n. 126.* E gummi quercus accenso languentem hecticâ stomachum roborare resiccareque quæsivit *Isaac lib. 9. pract. cap. illo.* E surculis tamarisci morbillorum ac variolarum pustulis exiccandis fumum paravit *Avicenna l. 4. fen. 1. tract. 4. cap. 10.* Atque hæc de stirpibus. De animantium nunc partibus subjiciam: carne, butyro, adipe, larido, & si quæ sunt alia, ferventibus commodum erit callosa & dura vitia contingere, sive quidem in hęc illa instillentur, sive ex liquatis his gossypium in specilli extremo intingatur. Caprinus Columbinusque fimus qui ignei per multum sunt, accommo-

Cæsaris Augusti remedium ad pilorum mollitiem crurũ inducendam.

accommodatissimi fuerint coxendicis doloribus. Huius administrandi modum docuit *Albucasis Chir. parte* 1. *c.* 43. quod est de urendo coxendice. Vaccinus exiccandis absumendisque oedematis & hydrocacis aliis: ovum calfactum tenerioribus particulis & oculis congruentissimum erit, sed caro & epiploon caloris suavitate dolentibus omnibus locis maximè conveniunt, ceræ liquatæ gutta hordeolo & hoc genus tuberculis, leniter dissipandis, antiquum, ut alibi monstratum est remedium, mitiusque excitando fonticulo peridoneum est, sed cum theriaca, compositione multigena & maxima, sermonem finiam, ad dissipandum & dissolvendum hæc summa est, si insuper panis jam nunc è furno extractus secundum suam mollitudinem imponatur; quod anginæ & glandulis facere consueverat *Claudius Ghitonius Chymiater Gallus amicus noster.*

Theriaca cum calido pane applicata tuberculis discutiendis mirabilis.

CAPUT VI.

De distribuendis modificandisque ignium viribus secundum cauteriorum formas.

NOn nulla etiam parte ad moderandas ignium exuperantias spectandæ sunt formæ cauteriorum, has igitur brevi sic expediemus si prius urendi modos produxerimus, qui pendent iidem ex crassitudine, & profunditate locorum: Interdum enim ustio superficiaria sufficit; interdum usq; ad os & cavitatem penetrant; interdum eligenda media via est. Igitur cauteres præsertim qui ex metallo constant, vel solidi sunt, vel excavati; hos ad lenius, illos ad vehementius inurendum nemo est, qui intelligat; nimirum exceptam vim ignis firmius retinent solida quàm cava. Quapropter densis & solidis ferramentis, olivaribus puta, & nucleiformibus ad profundiores opus est minus gravibus minusque solidis, ut lenticulari v. g. ad superficiarias, mediis ad media spatia ferramentis, ut clavato uteris orbicularis itaque figuræ ferramentum aut ad hanc proximè accedens quadratum confectum exhibet ignem; minus triangulare vehemens erit; debilissimum, planum aut lineare, styliforme aut tenue sentietur, articulare, debilissimum est, quali ad inurendas palpebras, quibus inversi pili subsint, utitur *Razes l.* 1. *division. c.* 30.

Ad summam autem ut dicam, causa ob quam tales sunt aut non sunt cauteres ad magnitudinem, resolvitur, quæ si tres in dimensus pleni extensa plenè urere, si unus vero istorum desideretur, levius, si duo levissimè site moturus. Ita quidem in metallicis maximè differtum esto, cæterum ex aliis, hoc est, ex vegetalium animaliumq; generi pari ratione constare poterit, quæ cava vel gracilia tenuiaque sint, maiorem ignis vim quam quæ contraria perlatura c. 15.

CAP. VII.

De varianda vi ignis per calefaciendi ignienda vé materias.

PErspicuum est, qualis virtute sit impressor, talem etiam impressum itidemque futurum; quod *Theophr. Peripateticus l. de igne scriptum reliquit*, ut ignis à solidissimis quibusque est: ita maximè calet; & inferius; à laxis & mollibus mollior quoque oritur calor; à duris & densis vehementior. In quo eodem libro illud quoque proponit, artes omnes pro rata portione vehementiore vel leniore uti: quarum enim administratio vehementioris est operis, velut ferrariorum ars, calorem acerrimum desiderant, proinde carbones omnium densissimos terrenosque maximè sumunt ac nõnullos etiam στυπτικοί, id est, strictivos reddunt, quo maior vis insit. Contra medici vitice clavos adurũt, cuius calor mollissimus est. Addidit & in hanc rem, quòd non parum facit *Plinius l.* 3. *c.* 50. Carboni maiorem vim exusto iterumque flagranti esse. Audi autem quæ tantum non in hanc sententiam scripserit *Plutarchus lib.* 3. *sympos.* 10. Quo aurum fundunt, flamma de paleis succensa cur domant? medici de palmitibus igne facto medicamenta leni igne calefaciunt; flammam ad emoliendum formandumque vitrum esse commodissimam, lignum oleagine cum ustione suâ corporibus commodè calefaciendis inservit, balneis adversum est eorumque contignationi & fundamentis nocet crematum. Hinc est, quod ædiles sciti non sinunt conductores oleagineis lignis uti, quemadmodum etiã non patiuntur loliginis semen injici suffitibus, exhalantia enim isthæc dolores capiti & caliginem oculis obducunt lavantium: Quid? quod è nostris etiam *Gal.* 2. *aph. comm.* 41. Exolvuntur, inquit, homines in balneo, cui ligna succenduntur vitiata. Aqua nimirum dum in caldario effervescit maligna lignorum candentium evaporatione inficitur. Huiusmodi autem ligna sunt, inquit *Hier. Montuus c.* 4. *lib. de salubri tutela*, taxi, buxi, nucis juglandis, & truncus etiam fici ardens fumum reddit acerbissimum, & oleæ tramites in fomentis corpus mirè afficiunt. Requisiverunt in materia succendẽda suas conditiones & qualitates, *Michael Savanarola l. de baln. & And. Bavius lib.* 7. *de therm.* quos vide. Hæc isti omnes, quæ equidem eo libentius recitavi, quod ad ignis succendicula pro suffitibus & paroptisi frequentius ad sudationes, & ad pestem propulsandam usus adiumentis certus lignorum atque carbonum habendus est delectus. Verum quod ad alios casus *Io. Baptista Montanus* Reginæ Polonorum cephalalgia & destillatione capitis afflictatæ consultus jussit, ut ne ad magnos ignes hyberno tempore accederent, præcipuè de firmioribus lignis, qualis est quercus, ilex, ulmus intelligendus. Cæterum de carbonum & ad hos lignorum accommodata varia natura fuse disseruit *idem Theophrastus l.* 5. *de plantis cap.* 10. Itaque prout firma aut debilis est materia calefaciendi cauteris, respondens consequitur in his accensionis modus, sic duræ materiæ carbones accensi multam vim imprimient urendi instrumentis: sed lentam hi, qui molles sint mediæ facultatis erunt, qui mediam inter duram & mollem fuerint, nacti substantiam. Ita roboreæ prunæ, & præsertim, quæ ex nodosis partibus fuerint paratæ, validissimæ sunt futuræ; leniores, quæ ex buxo aut corno, multo minores ex fraxino atque ulmo, lenissimæ ex hedera, salice, lauro: Exilissimæ & sambuci ligno veniunt; Tolerabilissimæ ex arundine, è stipitibus ferulæ, tapsiæ, canapis, lupini, dypsaci dabuntur:

Gradus varii pro materia autorum aut resolutorum ignium.

dabuntur: Ex lino & stipulis, incomparabiliter debilis nemo est, qui non videat. Ita pro variis usibus intendi minuive facile vires ignitarum licebit.

CAP. VIII.

De coërcendis imminuendisve ignium modis secundum obiecta corpora atque loca regionum.

ITa quidem enarratæ ignis materiæ natura se habent: Cæterum & secundum obiecta varia, id est, substantiam corporum, horumque partes ac affectiones remittuntur etiam & infringuntur eiusdem vires, frigidiora enim quo fuerint illa cū magis obluctentur, maiorem exigunt ignitorum vim. Indicio sit, quod per brumæ rigores impense frigentibus fermeque obstupescentibus manibus possumus innocue prunas ardentes capore, continereque non indivisibilis temporis spatio, qualnquam etiam citra hanc causam quosdam videas nuda manu carbonem ardentem aliquandiu ferre, ob cutis nimirum puritatem ac densitatem sicut adnotavit Laurentius Jubertus in paradoxis; similia propè sunt, & humida lentaque, quæ quantum distant à forte ignis, tantundem eidem obsistunt, etiam indivisibili temporis spatio. Contra calidiora præsertim, quæ talia sunt actu, nec non quæ sicca, quoniam affiniora sunt, non tam acres urendi modos expostulant. Aliud quoque facit, ut altera sustineant vehementiorem impressum, Altera nequaquam, quod acriori sensu prædita sunt hæc, obtusiori illa. Atque ita observatum est à nobis, ad tolerandam vim ignis, tum potestate, tum actu valentem accommodatiores exhibere se senes, quam juvenes. Mulieres quoque dicerem magis, quam viros, nisi, quòd illæ vel ad memoratum, nedum inspectum ignem exhorrent, ac vociferantur, sed & qui gracili tenuique sunt corpore (delicati vulgo vocantur) gravius afficiuntur è prævalida vi ignis, quàm carnoso plenoque habitu homines; item, & qui molles, quàm qui duris laboribus cælique iniuriis externis assuevêre. Mirum est igitur ut germani, qui frigidiori cæli plagæ subiacent ac proinde coactioris sunt habitus, sic abhorrere ab ignis remedio, ut neque etiam fonticulos admittant in necessariis casibus, quod *Cornelius Tigurinus in lib. de script. chirurg.* etiam Germanus homo testatus est: contra Æthiopes, Abyssini, Ægyptiique & Turcæ, Thracesve & sanitatis gratiâ libenter ustutas à medica manu recipiunt, & levi quâdam libidine & studio placendi gratificandique amatis puellis ultro sese brachiis, & pectore tenus multis ictibus couruut, ut nos & ab his audivimus, & *Hieronym. etiam Fabricius certa famâ retulit libro chirurg. oper. tit. de chir. capitis.* Quid? quod Nomadas Libiæ populos scythasque tum apud Herodotum, tum apud Hippocratem legi pro propellendis à se morbis nil usitatius habuisse igne: Mirum est, inquam, de adversis utrorumque moribus, quorum quibus magis esset amplectendum, magis est alienum remedium: sed consuetudo facit sæpe, ut quæ sunt insuavia, videantur commoda & quæ incommoda sunt, amica satis videantur & lenia. Itaque consuetudo diversitatem facit. Neque abs re dictum est, ab antiquis consuetudinem vivendi & ipsam vinci naturam.

Senes magis quam juvenes ignem nudo corpori adhibitum ferunt.

Germani à fonticuli remedio alieni.

Turcarum amoris astro proculsorū mos.

Nomades & Scythæ ignis remedio confidentes.

Consuetudine vincitur natura.

Hactenus & secundum crasim & sensus dotem, ætate & sexus, & habitus corporis, & vitæ genera & consuetudines monstrati sunt ignis transferendi modi. Superest ut partes nunc expendantur, quæ præcipua quadam, & peculiari ratione sunt consulendæ. Nam pro calidis frigidi, humidi, sicci qualitate & natura; pro duritie ac mollitie, soliditatis, cavitatis, densitatis, raritatis, compacturæ, laxitatis, crassitudinis, tenuitatis; firmitudinis, fluxilitatis; dignitatis, utilitatis, simplicitatis, multiplicitatisque substantiæ; sensus denique atque habitudinis universæ modis; hos aut illos ignis recipiet gradus. Alia, inquam in ossibus & cartilaginibus ustura est, alia glandulis, alia vasis, fistulosisque ductibus debetur. Ad hæc diversa nervi, quàm tendini huic, quàm vinculo carni, quàm cuti: & ut dicam in summa, alia in spermaticis, quàm in sanguineis est inurendi ratio. *Hipp.* sicut observare possum *in lib. de inter. affect. 19. & 56. & passim alibi*, in carnosis quidem partibus ferro; in osseis verò & nervosis fungo; in coxendicum vero dolore sine periculo discutiendo; lino crudo ad inurendum utitur. Quorum ea ratio est (sic adnotante Hier. Mercuriali) quòd caro propterea, quòd est humida, firmior igni, qualis in ferro servari potest, maximè resistit. Os & nervus ab igniti ferramenti impositu exarescerent nimis, facileque suam crasim amitterent. Altera delectæ illius per ignem curæ ratio est fortasse, quòd ossi debilissimo propeque exangui tegumentum proximum est membranæ, quæ vividissimum extremè sensum à natura sunt nactæ, talis autem à principio carnibus non obtigit, quare vehementi in his cautere, obtuso in illis est opus. Ad hæc & pro ratione partium ferramentum varie imprimitur. Hippocrates quippe in urendo humero sponte dilapso sub alam cauterem tantum immittit, quantum cutis duntaxat exulceretur, non ut subiecta corpora contingantur. E junioribus verò *Rugerius ac Rolandus in curatione polypi* cauterium cuti capitis adhibentes leviter imprimunt, admonentes, ne cerebrum ex vicinia calorem concipiat & inflammetur, quam eandem sententiam citat *ex Avic. Theodoricus etiam approbatissimus chirurgus in lib. 3. cap. 45.* quòd est de cauteriis. Atque hæc quidem in simplicibus, in organicis verò ut exempla producantur tutius in cute capitis & calce pedis, quam in superiore ipso pede vel manu; tutiusque in his, quam ani partiumque proximarum umbilici atque oris interni partibus inuretur. Atque in his etiam omnibus, quàm oculo & id genus. Ad summam pro locis, in quibus est passio & pro pellis æstimatione cauteria vehementius imprimuntur aut levius, inquit *Vegetius lib. 1. veterinariæ c. 28.* Hi sunt ustionum secundum obiecta corpora moderandorum modi. Habes jam de corporibus, quibus ignis adigitur, demonstrationem; cæterum quod aliquid ad locorum rationem pertinens dicturos nos promisimus: illa pauca tradere possumus,

Partium discretis ignis utendo.

possumus, quæ *Theophrastus lib. de igne* proposuit; in sole videlicet malignius, parcius, debiliusque quàm in umbra ignem perurere; quod sit propterea, quod rarescit sub luce maxima luminaris; densatur verò in opaco loco virtus ignis utilis nostri.

CAP. IX.

De deferendis ignium modis secundum propriam affectuum omnium rationem.

Recipit, & ignis multam modificationem ex variis morborum generibus ac differentiis, qui tanti sunt ad variandum diligendumque ignem momenti, ut prima & maxima sit ab ipsis deligendi ratio, & huic uni debeant servire cunctæ aliæ dispensandorum ignium rationes, quo non sit mirum in præsenti, si in postremum hunc locum distulerimus hanc enarrationem, tanquam id, quod unum resolvuntur, tendunt & recidunt omnia. In universum igitur affectus corporis, aut vitia, quæ ignem desiderant, quoniam tam extremo calore juvantur, frigidi sint oportet, sive cum materia sint coniuncti, sive simplices & nudi sint, & sive exortu fuerint calidi, de situ vero frigidi, sive frigidi semper extensi ac tales à principio. Secundò, & qui humida quadam intemperie cum humore eiusmodi coniuncto fovent affectus, ignis opem sentire minimè non possunt, sive quòd materiam, cui infixus idem est, educit foràs, sive quòd absumit; sive quòd ulcere relicto commodam ad effluxum viam facit. Qua ratione etiam elevantur hi morbi, qui abdita quadam intemperie dependent, ut lues venerea atque hoc genus excitato ad crus, sive & ad inguen ulcusculo, quod fonticulum vocant, veneni vim, quæ jecori & huius ditionis partibus insidet, facile per illud emissarium exonerat ac deponit. Hi quidem ex intemperici genere sunt morbi, qui suam recipiunt ab igne opem.

Qui corporis affectus aut vitia requirant ignem. 1. Frigidi. 2. Humidi. Humidis affectibus qua ratione conducat ignis.

Præter quas & hi sunt, qui in compositione referuntur, ut tumores, qui si suppurati sunt, profundè sic accipiunt saniei vacuationem, si non suppurabiles cum vitiosa continenti causa sint coniuncti, processuri in ulcus proserpens, cohibentur, & vitium omne deponunt atque excutiuntur. Neque aliter ulcera ipsa, quæ vitia sunt solutæ unitatis, sive dyssepulota, sive exedentia, sive cacoethe &c. hâc ipsâ ratione castigantur, depurgantur, carnem & cicatricem induunt & si disrupta sint, ut ramices, inductâ crustâ occallescunt.

3. Morbi in compos. & ex his suppurati. 4. Vitia unitatis solutæ.

Dixi de morbis, causas vero quæ hos producere, id est humores malos dubium non est caloris vi, aut attrahi forâs, aut dissolvi, aut si hæc non licet, data exitus viâ sensim exhauriuntur. Postremo symptomata quæ tertium faciunt genus præter naturam neque suo levamento carent, sive dolor sit, qui molestat, sive sanguinis profusio, hæc quidem inductâ vasi crustâ, ille vero sublatâ causâ, vel imminutâ, vel stupefacto sensu. Ita nullum eorum, quæ præter naturam se habent, genus est, quod ignis adhibiti fructus non sentiat. Jam igitur illa, quorum virtute in tractandis hisce affectibus fit ignium immutatio, patent.

Causa.

Nullum eorum quæ præter naturam se habent igni relevantur.

CAP. X.

De mitigandis ac modificandis ignium momentis, secundum interiecta impedimenta ac varia eiusdem distinendi commenta.

Hæc quidem aliquanto generalius de moderandis extremis viribus ignis: nunc enucleatius atque exactius de hac eadem exequenda re secundum interiecta impedimenta dicimus; quæ una scilicet sunt, quæ singulariter exuperantes ignium excursus frenare cohibereque possint, adhibitâ rerum discretrice prudentiâ, frenantur autem & maximè cohibentur illi cauteres, qui robustæ & firmæ hærentes materiæ feriunt; secundi sunt hi, qui mediocriter feriunt, sed hi, qui levissimam vim imprimunt etiam si eam ob ipsam causam, quod mitius affligant, deligantur, tamen, quia & vitia exilitate, & partis dignitate, atque acri sensu summa remedii lenitas exoptatur, & suæ sunt quasi benignissimæ imminutiones. Sed cuncta patefaciamus exemplis: quæ spectent quidem primum ad physiatriæ usus, deinde ad privatam chirurgiam.

Qua cauteria maximè quæ habeant correcta manu, itemq; qua minus.

Si ferrea igitur instrumenta sive ad retinendum diutius conceptum ignem, sive ad vehementiorem huius vim imprimendam deligantur? Cuius tamen applicatus vel parti sit intolerabilis vel difficilis vel periculosus (ignis quippe παμφάγος est ab Euripide dictus, ad peccantia & non peccantia semper indiscretè transcurrit) tam multiplex est robusti cauteris coercendi via. Prima est, ut non admodum incandeat mollioribus submissum prunis. *Idem Hipp. l. de visu* ad inurendas palpebras usitandum voluit & *Albuc. l. 2. c. 27.* in auris caruncula ductum obstruente radium leviter igne contactum immittit. Aurelianus hos vocavit tepidos *lib. 5. chron. c. 1.* *Paulus* vero frigidos *l. 4. cap. 7.* hoc ad columellam profundè prolapsam & ad callos manuum pedumque verrucas acrochordonosatq; alias huiusmodi eminentias.

Prima ignis moderandi ratio.

Secunda observatio, ut non admodum propè parti admoveatur. Ita *Aurel. lib. 5. chron. c. 1.* psœadicis & ischiadicis vult pustulandos cauteribus longis, quæ cutem tangere minimè debeant. 3. ut ferramentum proximè adhibitum non stabili manu contineatur, sed ultra citraque pertrahatur per transcursum, dicunt. Tali utitur *Celsus* in pilis palpebrarum molestis extirpandis *l. 7. c. 7.* & in gingivis putridis exurendis *l. 7. c. 12.* & in rhagadis labiorum, tum *idem Cornel. l. 7. c. 9.* tum *Albucasis l. 1. c. 26. & c. 10.* Ad hunc quippe modum adhibitus ignis perinde ut interceptus quàm levissimè atttinget. Cuius rei rationem afferens *Theophrastus l. de igne*; flammæ, inquit, trepidatio aliquid mutat; proinde qui in flamma manus movent leviter, non uruntur. Nam celeriter manus agitatio etiam partes transmovendo uri prohibet; non enim urit tantundem non permanenti. Quo fit, ut qui in Sole ambulant, minus urantur sedentibus, & qui currunt etiam ambulantibus minus. Hæc ille aliâs quidem uno in loco professus, cæterum

2. Ratio. 3. Ratio.

terum in alio, ubi scilicet de multiplicis ignis interitu candentia verucula vehementius atque arctius pressa minus urere dixit: nimirum quòd rũ minori causa maior exitium & tabem affert, tum quod principium opprimitur & strangulatur. Planius vero pressum ignem effluere non permittit, at qui cum non effluit, parum urit. Ita quidem depressuisse, quem neq; nos diffitemur.

4. Ratio. Verum neque hoc uti partibus in omnibus licet, 4. ut aliquid, proinde ut Soli nubes, interponatur, quæ ratio postmodum exponenda multiplicibus obiectis fit varia. Ita *Hipp. lib. 2. de mor. n. 34.* Secundam & quartam polypi speciem à se constitutam fistula immissa (καυτῆρες vocavit *Hippocrates interprete Galeno in libro de glossis*) ferramentis tribus aut quatuor exurit. Quam rem imitatus *Cornelius l. 7. c. 11.* naripatienti ozænam conjecta fistula vel calamo arundineo, qualem rectè videtur interpretatus, Hieronymus Fabritius candens tenue ferramentum immittit. Ita ad decutiendam extinguendamq; hirundinem forte gulę defixam, hanc per immissam fistulam cona iecto calido ferramento daturbat *Brunus Longoburgensis conterraneus noster l. 2. c. 9.* quam rem credo accepit *ex Albucasi l. 2. chir. c. 29.* Interim adnotare libet Hipp. ex utraq; hac modo recitata via; 3. inquam & 4. mistam unam confecisse, cùm *l. de fistulis*, ad hoc genus curandum ferramentum, quod candens immittit, inducta in intestinum fistula vult frequenter eximendum. A quo ipso loco fortassis edoctus idem *Fabricius in operat. chirurg. c. de ozæna*, immissum in narem cannulæ terreæ candens ferramentum intrudit, eximitque & reducit sæpe consulta circa id ægri tolerantia.

Ex arundinis canna ustio. Jam autem quando cannæ sermo productus est, venit in mentem ratio per longum arundinis internodium urendi partes sine magno incommodo; huius enim extremo uno ad vitium admoto, altero flammam adepto, mollissimus erit, qui resurget, ignis, tum rarioris ignitabuli substantia, tum longiore subeuntis ustilaginis intervallo; quæ sane ustura illud etiam commoditatis habet: ut si propinquans carni incendium gravius sit, quàm ut homo tolerare queat, inmutari versus & alterum internodium liceat, ac dum sensus tulerit, igne flagrantem detineri.

Sed ad interrumpendas ferramentorum ignitorum intemperantias ex adiectis corporibus rationem nunc ostendimus quę corpora prius sic in species diducimus, facientes alia solida persistentiaque, alia fluida. Ex solidis alia dura, ex quibus metallica, alia mollia, ut lana, laneum, linum, linteum. Gossypium hæmorrhoidis inurendis primum imponit *Hier. Fabric. in operationib. chir. c. isto Thom. verò Fienus l. 3. de caut. c. 8.* retulit esse quosdam sibi cognitos medicos, qui curantes apoplexiam caput pileolis lineis multiplicibus aut gossypio farctis supra caput laborantis positis galeam igne candentem adhibent tantisper dum lintea comburi incipiant. Nempe sic ignis vis obtusa propemodũ ac fracta caput leviter tentat facitq; ne menynges inflammentur. Quibus viris esse dux potuit, & *Albucasis qui l. 1. c. 22.* ut dentem dolentẽ leviter inurat, xylinum aut lanæ hapsum butyro intinctum prius imponit: cui mox ferramentum ignitum imprimit donec perveniat ignis ad profundiorem civitatem erosi dentis. Nos aliquando carne bubula cruda contactum ac re pressum plus minus, ut lubuit, candens ferramẽtum ad vitia percuranda adhibuimus; docti scilicet ex eo, quod imposita cauteris igniti diutulè vim urendi servant. Contactum quoque vel refricatum figulinę, argillæ, vel folio capitatę brassicæ involutum quid prohibet ignitum cauterium admovere? Profecto, & hæc, & alia non pauca comminisci licebit ei, qui curiosius in hanc rem incumbere non gravabitur.

Ex fluidis est aqua; lotium, vinum, mustum, lac, oleum, mel, succi stirpium atque alia pro ratione affectus. His enim ad conceptacula locis dolentibus respondentia atque accommodata coniectis calidis frigentibusve uti libet. Ad vasorum autem extrema, quæ corpus non tangant, aut lateres aut ferramenta candentia imponemus, quibus diutius vel brevius contectis sic vitii causam ex languida parte excutiemus; horum exemplum illud esse potest, si cyathus expeditus & humilis, aqua plenus tegula candente contectus supra partem dolentem quam diu fuerit opus contineatur. Item si candens crassius ferramentum panno involutum madido non multum statim imponatur. Tale quidem dolenti linguæ cancro memini, me quondam utiliter adhibuisse. Adde, & leviter oleo, lacte, butyro, sanguine, melle, ut sapa intinctum; ni videntur, hæ tamen fotus, potiùs, quàm ustionis modi. Omnibus equidem his rationibus ad exiccanda ulcera vel leviora vitia reprimenda præsertim, quæ locis perdebilibus insunt aut proxima sunt, feliciter sunt uti suetus, ut ulcus aliquod cavum, præsertim amicum sanguinem profundens belle adstringat, crustaque solidiore firmet; prius autem succum quempiam adstringentis herbæ infundit, mox candens ferramentum immittit *Thomas Fienus lib. III. de cauter. cap. 12.* qua nos ad leviorem usturam ratione, atque amplius si ignem minus intendi placeat uti quid prohibet? Hæmorrhagiæ porro sistendæ cauterium candens oleo rosato tinctũ confestim adhibetur ad partes quas nervi circumstant *Federicus Georgius in arte accipitraria.*

Nervis languentibus igne fotis ut opitulctur. Audi vero qui contractis aliquo morbo nervis opituletur per ignem *Celsus l. 2. c. 17.* sal inquit sicco linteo excipitur demittiturque in aquam benè calidam, tum super id membrum, quod fovendum est collocatur juxtaque ignem ferramenta duo sunt capitulis paulo latioribus, alterumq; ex his demittitur in eum salem, & aqua super leviter aspergitur, ubi frigere cepit ad ignem refertur, & inde in altero fit, deinde invicem in utroq;, inter quæ descendit salsus & calidus succus, qui nervis opitulatur. Hunc ipsum salis administratũ intellexisse *Plin. l. 31. c. 9. cum interprete Marcello* volumus. Cum his, ait, colum torminaq;, & coxarum dolores levat in iisdem saccis impositus candens.

Ex corrigentium quoq; genere compositionẽ licebit facere ex argento vivo & aceto, & ovi albumine restincto, quam *Baptista Porta in l. 10. Magiæ naturalis* maximè defendere ab ignis insolenti vi testatus est; cui rei & illicitum ex ovi candido valet,

valet, si Plinio credimus, quo ipso perfusum lignum non ardere testis est *idem lib. 29. cap. 3.* ex aceto & ovi quoq; albumine compositionē valdè igni resistere scripsit *Theophrastus l. de igne*, cujus experimenti rationem reddidit, quod alterum lentore cutem obducit & quasi operculat, alterum; quâ opus est, acrimoniâ penetrat in ignem restinguendum. Idem quoque vir inviscata non uri dixit, nam viscum, inquit, frigidum ac lentum est, ut propter densitatem non recipiat, propter frigus extinguat. Meminit & hunc usum aceti, visci, ovi à *Theophrasto*, ut opinor, *doctus Plinius l. 33. c. 5.* Post hos vero *Io. Costaeus l. 1. de uniu. stirpium natura cap. 28. & l. 2. cap. 24.* multorum hominum experimento testatus ex hybisci radice, portulacæ & mercurialis succo illitis liquatum plumbum innoxie tractari. Ad hæc si *dictanti in 3. secretorum Fallopio* credimus, pulchra duo fuerint experimenta, quibus quæsitum ignis beneficium, noxam verò nullam aut exiguam recipiat ustus homo. Vnum est: si epilepticus, apoplecticus, aut lethargo vel alio quocunq; capitis affectu frigido pressus homo expergefaciendus exuscitandusque sit, ex sulphure auri pigmento & oliva facienda mistura est in unguenti modum, quo illinendum caput aut alius locus est, cui admota facula ignis quidem exsultabit amplus, sed incommodum nullum inducet. Alterum est ex semperuivi & malvæ succis ac ovi aquato factâ misturâ locus perungitur, ad quam partem insperso sulphure vivido tuto, cum datur ignis, exultabit flamma, nihil inferens mali. Multæ quoque ex his leges apud *Iacobum Weckerum opere de secretis lib. 2. tit. de igne: ex magno Alberto p. 45. & 46. & 54. & 55. ex Fallopio pag. 52. ex Baptista Porta p. 55. &c.*

Fallopii experimenta ad flammæ damna declinanda.

At ex fossilium genere sunt alia; ex terris argilla, lutum, cimolia; ex duris alia sunt uno vel ad unitatem compacto corpore; alia minuta sunt & tuta, ut arena cinis & hoc genus. Res additis exemplis explicemus cauterum vis ambiente circumfistulâ metallicâ restringitur, ut in ulceribus intestini recti, quâ ratione usus est Hippocr. ut dictum fuit. Nisi autem in orbem sit ulcus & ulcerosa pars, sed lata & plana, lamello tenuis vel ferrea, aut aënea vel argentea succedit, quæ satis ignis fervorem reprimet ac remittet.

E mollibus ignium intercluforiis exempla.

E mollibus distinentia ferrum perplura sunt apud *Aurelianum cap. 1. l. 5. chron.* exempla, qui Ischiadicis proponit sacellum sale candido plenum, cui primum aquam marinam leviter inspergamus, mox cauteres igneos latos apprimemus ad exudatum & *eodem c.* sed inferius *p. 515.* involutum locum inurit cauteribus: sed ad colicam *lib. 4. cap. 7. pag. 472.* sacculis sale repletis cauteres superponit, & circumvoluit, p. verò 510. Reduplicatum panniculum aqua madidat, nunc oleo quem admodum p. 511. p. 510. M. Enchrista, id est; unctoria generatim dicta cuti suffundit; verum ubi non sint ex ferro cauteres, sed ex minoribus aliis ad inusturas, prunas vas continens congruæ magnitudinis docet instetnendum *idem Cælius dicto loco 508.* Ad calcem autem, vim impressuram, ceram loco dolenti subiicit *p. 510. vel ut 119.* Oleum farinæ massa circumposita latè capiente perfundit atque hoc cauteribus ardentibus ad fervorem acto ad locum pustulandum curat. *p. 508. alibi etiam p. 510.* F. madido supposito diplomati tabulæ tiliari, quod oleum & concisum struthium accepit, igni immittit, donec materia carbonescat, pustulasq; cutis suscipiat. Atque hæc quidem ad actuosos cauteres; cæterum & ad potentiales, quos vocant idem vir & panniculos interponit, sicut videre licet *in modo citato capite prim. lib. 5 p. 509.* F Hactenus Aurelianus: quem quidem virum subditis è sale sacculis, cauteres scintillantes ferreos imponentem imitatus ut mihi videor, est *Avicen. qui l. 3. fen. 22. tr. 2. c. 17.* ad podagræ segnes humores efficacissime discutiendos locos patientis sale instrato atque oleo superaffuso & panno imposito plures ignitos cauteres inducit atque restinguit. Ita quidem antiquiores viri; cæterum, è iunioribus nostris *Petrum Argellatam* est legere qui columellæ prolapsæ revocandæ sal candens in linteo ligatum occipitis cavo applicat *l. 5. tract. 10 c. 2.* Jam autem quoniam de prunis dictum est, illud narrabo quod neque etiam paganos homines latet. Isti enim ubi per brumam affliguntur pernionibus, quippe qui quotidie per nivosa loca perambulant, super ardentes prunas cinere vel furfure conjecto pedes quâ dolent, imponunt, nunc attiguas igni, nunc longius nunc proprius continentes. Ita plus semel bis autor repetentes improbas tumoris acerbitates discutiunt: quanquam aliàs nostri (ut experimenta ignis omnia non taceantur) cæparum assarum dissectas secundum longum plures ternas vel quaternas sic calentes statim applicant ut dolorem mitigent. Consueverunt & alii perniones fovere calidis ad huc favillis, & cineribus respersò furni everriculo, qui plurimum ex panno lineo, plerisque verò populis ex foliis arborum aut minorum plantarum colligatis componitur, tum mundulus à mundando illo, tum scopulis à scoparum usu vocatis. Æs quam maxime calidum quis pati potest ad hoc rei probavit *Celsus l. 5 c. 39. §. 6. Fallopius* (ut ne curationes empiricas contemnas) *refert l. de tum. c. 6.* dolentes sibimet ex hoc vitio calcaneosillisis ad hos sæpe calidis cineribus matre monente persanabat. Possunt quoque & in calcem vivam aquâ accensam medii panniculi vel diplomatis interiectu calcem coniicere hi, qui hâc corporis parte dolent, aut plantam hi, quibus importunis callis incessus vetitus est: aut, quemadmodum fecit *Aurelianus l. 5. c. 1. p. 509.* ex calcis, sulphuris, sinapis, æquis ponderibus contritorum & hydrælæi pauci mistura illita linteola; perstrato alio linteolo tenui quo pustulescat locus, imponi docet. Præter hæc, quæ solidioris in hanc rem materiæ sunt adiumenta, nec fluida quidem minus usui sunt apud autores alios. Nempe *Nicolaus Florentinus serm. 7. tract. 4. sum. 2. c. 64.* perniones probat ut demissi teneantur in aqua calente donec emolliantur. *Razis vero 25.* continentis agens de paronychiis (sunt hi persimiles affectus) ea vulgari ritu in oleum calens infundi non improbat: & in opere divisionum confert (inquit) non ad huc suppurato paronychio

Pernionibus quo pacto pagani homines medicentur.

Æs quam maxime calidum pati potest homo pernionibus utile.

ronychio si digitus demittatur in oleũ olivarum, aut in ol. ros. fervefactum, sic ut minime perurat. Porro confirmatum est *ab Arist. l. primo probl. 50. 55. 56.* genus hoc à calore summo curari, propterea, quod humor concretus dissolutusque dissipatur. Aliud ad hæc taceri nolim, quod non incommodè locus recipit, ad defendendas circumsitas partes, & ad ferramentum stabili manu tenendum, ne vacillet, actio plerumque adhiberi cannulas metallicas intro subeuntibus cauterib⁹, cuius rei exemplum illud proponere possumus ex Savanarola *tract. 6. c. 2. rubr. 6.* si ad exhauriendam, ex aure aquam, quæ illapsa est, candens per tubulum ferramentum admoveatur.

LIBRI PRIORIS PYROTECHNIÆ, PARTIS TERTIÆ,

Introitus.

GEnerales & communes ignis administrandi rationes locosque discussimus, minutiores nunc exponemus, sive quæ ad effectus ignis pertinent per se agentis, id est, per calefactum, discussum, extirpatum, diruptum; sive ad eos, qui ex accidenti eveniunt, crustam, cicatricem, evacuatum, quarum utramque omnium operarum exposita re nil puto equidem huic nostræ doctrinæ desiderandum superesse. Sunt autem adversiones omnes, partim in ipsa opera facienda, partim etiam ubi facta est, exequendæ. Quas suo singulas ordine pertractabo, primum autem agam de percalefaciendarum partium usturæ qualitate idque capite primo sequente.

CAPVT I.

Qualis esse debeat ad percalfactum ustura.

NOn infrequens sanè percalfaciendarum igne partium est necessitas, adhuc, & humoris exiccandi, absumendi, discutiendiq;, qui detentus & immorans morbum facit, neque huic semper operæ medicamenta satisfacere volent, quod partim his qui studiosè medentur, experimentum prodit, partim etiam monumenta veterum scriptorum si hæc accurate legimus: potissimum vero si meminimus productorum complurium locorum *& Razis & Damasceni* ad apoplexiam *Cælii methodici* ad paralyticos, ad afflictatos demas, ad stomachicos, ad hydropicos, ad cachecticos, ad atrophiam, ad colicam, ad lumbricos, ad Ischiadicos & præadicos, ad arthritidem, ad podagram, ad vesicæ passiones, ad polysarciam atque alia quædam. Nos verò annumerare ad hæc possumus & dolores partium universos, perfrictiones, œdemata, emphysemata, gummi, syphilia, phygethla, perniones clavos, & callos pedum ad ambusta, ad squamas ossium cito decutiendas, & ut experta alicubi dixi, difficiles in ulceribus cicatrices. In quorum omnibus aut compluribus ostendam nunc, quod operæ pretium iudico, quodque proposui ignis administrandi rationem eo facto principio.

Constitit aliquando duplicem ignitabulorum omnium esse administratum: alterum ad vitium appressorum, & detentorum; alterum ad longè, sive manu stabili, sive transcurrente admotorum. Prior profectò modus inutilis & alienus est, quippe qui maxima cum vi prolatus præterquam momento imprimi inculcarique non debet. Talis incommodus ad rarefaciendum, laxandum, fundendum, & discutiendum, quæ sanè operæ mediocrem aut lentum caloris modum atque halitum requirunt, non summam vim atque retorridam: enimvero in terrenam crustam, non in halituosam naturã succos verti studium est; quantum igitur momentaneus ad perurendum ictus brevi se expedit, tantundem incalefactio diutius exigit temporis, ob eam rem conficitur, ut abstractâ manu non ad corpus innixo cauterio peragenda hæc opera sit.

Illum tam adverti debet, licere & manu firmâ vocata per nos ignitabula super membro continerem, si corpora qualia alibi dixi fervorem extremum distinentia interponantur. Vbi verò ambigitur, stabili ne ipsa, an ut dixi percurrente, responderim, ut partis conditio & sensus præsertim, & conformatio poposcerit, inurentibus intestini recti ulcera vel hæmorrhoidas, non aliter quàm discurrendo exusseris, & per fistulam, ut præmonstravit Hippocrates, perniones ut sustinuerit; pedum dolores aut podagrici propriè vel alii forent. Hos porro vidi Turcam indigenum ad moto ad proximas ardentes prunas pede stabili discussisse; quæ res, & ad roborandum atque admodũ exiccandum articulos sub mucida colluvie diffluentibus, &c. huiusmodi valere poterunt.

CAPVT II.

Quæ ad exhauriendam partem vitio tactam sit ustura.

EXhauriendæ diu particulæ, quæ vitium senserit, suus item erit usturæ modus, qui tum magnitudine, tum numero discernitur. Itaq; magna & multiplex vacuationi magnæ, brevis & una pauco eiusdem usui deputatur. Et multa vacuatio vel lato planoq; cauterio, vel numero pluribus, & minoribus paratur. Instituitur pauca exili uno ac tenui. Exempla latiusculi cauterii ad maiorem manationis operam, promptum est legere apud Albucasin, quum ad hepaticã & intemperie frigida male affectos, & gibbos & ischiadicos, latos ferreos circulos & rhomboides assumit: Similiter ad herniosos, & ad palpebram resolutam & pilis vexatam lunatis & planis ferramentis. Exiguo verò cauterio (quod

(quod nomine puncti radii nos dicemus) ferit dolentes aures ac dentes, atq; alias vitiatas particulas passis. Quod verò ad plures numero cauteres, & in pulmonis hyderis, & in tussim & luxato humero, ambifido trifidoque perurit.

Esset hic quidem locus, quàm rem equidem facilè exequerer exercendis competenti numero ustionibus: verum quando singulis in morbis humani corporis, qui tolluntur igne, numerum & modū ustionum ab autoribus omnibus Græcis, Latinis & Barbaris tum veteribus tum iunioribus decretum atque probatum exposuerim in entropyria, non est quod in præsenti laborē hunc mihi scribendi aut aliis legendi faciam. Nihilominus ubi quispiam ea re delectetur eius rei doctrinam ex *Thoma Fieno l. 4. de cauteriis c. 1.* plenissimam haurire poterit.

CAPVT III.

Ad extirpandum penitus vitium, quæ nam esse debeat Vsturæ ratio.

VItia quæcunq; subdola corporis, nisi funditus evertuntur una dūtaxat parte rescissa, velut hydrę capita resurgunt, quā ob rem ut oppugnanda sint eadem, monstrorum eiusmodi domitor Hercules ac celebris de eo fabula docuit: hæc autem *ab Apollodoro l. 2. bibliotheces* exposita est huiusmodi.

Hydra mira corporis magnitudine fuit, novem capitibus munita, quorum octo morti obnoxia fuisse dicuntur. Quod autem omniū mediū erat imortale ferunt. Hercules igitur curru conscenso Jolai aurigæ operâ usus ad Lernam conscendit, quo cum pervenisset equos sistit, Hydram in tumulo quodam nactus præter Amymontes fontes, ubi ea latitare consueverat. Quam cum ignitis sagittis impetisset de latebris exilire cōpulit, egressamq; ipsam manu prehensat, prehensamq; tenet, ea vero pedibus statim circumplicita cohibebatur. Hercules cap. contundens clavâ, nec quiquā elaborabat, namq; uno contuso, duo subnascebantur insuper, hydræ peruasti corporis cancer admorso Herculis pede opem ferebat. Quo circa interfecto cancro Jolai & ipse opem imploravit, qui cum proximę sylvæ partem succendisset ignitis torrib⁹ renascentia hydræ capita inurens, eum in modum renascentium capitum ortus suboriri prohibebat: victor caput illud morti haud obnoxium recisum defodit eiq; ingentis ponderis lapidem super imposuit secus viam quæ per lernam Elecintem ducit. Hanc ego fabulā dum seriis nostris rebus infero, nō dubito in promptu futuros amusos quosdā & nudos medicastros qui continuo subsanent, verum hos moneo, quæsoque, ne me pri⁹ condemnent, quàm audiant mythologiā undiquaq; rei ineæ corresp̄odentē brevi cōplexā.

Interpretatio fabula de Hydra ab Hercule perempta. Est hydræ corporis vastitas à stagnante multo humore qui græcè hydor est, congestum alienæ carnis grande concrementum, est Lernea palus in qua monstrum alebatur, humorum lentorum & longo stagnatu putrium colluvies, est effusa serpentis in agros & pecora devastatio totius penè corporis & triplicis regionis eiusdem in dies aucta subversio. *Novem capitibus pullulans hydra.* Novem intendit capita numero, qui terna ternarii replicatione cumulatissime resultat. Suntque hæ multiplici cuniculorum circuitu revirescentes fistulæ ac multifariam intimo corpore serpentiā ulcera. Octo tamē circumferentia atq; externos habitus morti id est demolitioni subdita. Vnū immortale mediū, quod est ventriculus & viscus nutribile, sanguine intimis è fibris suggesto, hanc currū vectus, i. e. cum summa festinatione succurrens oppugnat Hercules alexicacus Chironis auditor, i. e. heroicus chironiusq; medicus; sunt autem duo equi disciplinabiles animantes, tum usus, tum intelligentia, quibus absolutus medicus ad extremā omnem chir. ducitur, Iolaus verò, ineus, qui utraq; adiuvat & ministrat Hydram in tumulo propter Amymones fontes, i. e. morbū in sua sede secus integros venarū aquæ ductus iacentem, è latebris, i. e. alveo primum excitat sagittis ignis; id est, circum adactis excisoriis scalpris quos pro cohibendo sanguine candentes volebat antiquitas. Egressum, i. e. circumcisu pręditum vitium manu prehendit & continet. i. e. attractum hamis & forcipibus sublevat. Interim se implicat pedibus hydra i. e. venitur tandem ad id quod difficultates pergenti exhibet. Sed capita, id est, multiplices vitii divaricatus contundit; id est proterit & comminuit, dum autem uno contrito stipite duo expullulant, gliscentes post aliquod tempus verrucas intelligo. Sed cancer, amphybiūm animal è palude profectum, strenue pro hydra cum Hercule colluctatus, globosa vitii comprehensio atq; durities est, scirrhosa, latè circumvallata, fistularum expurgationem ac demolitionem tanto difficiliorem reddens, quantisper ipsa præsens est: cancro occiso, idest, glomere mali exciso, ad extremum Jolai, id est, supremi conatus accito auxilio, torres ardentes, è vicina sylva, i. e. candētia ferramenta è proximo foco adhibet atq; hydrę prorumpentia capita succendit novumque ipsorum exortum cohibet. Postremum autem cū victor caput imortale recisum non contentus defodit & saxo super gravi compressum; relinquit: eā re docetur & eruendū omnino fomitem & ne recidivæ suspicio esse possit perinde ut terris perpetuo cum silentio contumulandū. At quod illud est, quod secus viam, quæ per lernam in Eleuntem ducit? Credo equidem, ut cum miseratione languentis concludendū sit hoc officiū, ita apparet; nam non alia huic exemplo sunt necessaria quàm oculatè & cautè, quàm pertinaciter & absolutè sit peragenda vitii cuiuslibet extirpatio. Exemplū autem eius rei singulare prō coronide nunc habebis translatum ex *Albucasi parte 2. chirur. c. 36.* quod Joannis Schenckii verbis refertur ita: Medicatus sum mulieris apostemati, quod natum erat intra guttur eius, quod apostema erat subnigri coloris paucique sensus, iamq; antequam vocaret fere clauserat guttur & mulier respirabat difficulter, meatu stricto & iam prohibuerat ei comestionem & potum veneratque ad mortem, & si tantum remansisset uno die aut duobus diebus, & apostema iam ascenderat & emiserat duos ramos super duo foramina nasi, properavi ergo festinanter, & fixi in unum eorum uncinū, deinde traxi ipsū & tractata est ex ipsa portio magna, deinde abscidi eā ubi cōprehendi ex foramine nasi: Mox eodem modo egi cum eo quod præcessit ex foramı-

foramine nasi altero, deinde aperui os eius & effluxit ex eo sanguis paucus. Liberatũ est ergo guttur mulieris & incepit statim bibere aquam, statimq; potuit etiam cibum deglutire, non ergo cessavi incidere ex illo apostemate paulatim aliquamdiu & apostema aliud succedebat loco eius, quod incidebam & hoc pacto pugnavi diu cum malo amputans hydræ caput. Cum autem animadverterem semper succedere aliam materiam in locum partis amputatæ, cauterizaui apostema intra guttur; quare augeri amplius non potuit post cauterium istinc, postea discessi & nescio quidnam fecerit Deus cum ea post meum discessum.

CAPVT IV.

Quænam abscessuum cautere pertundendorum sit ratio.

APeriendorum igne abscessuum quæ sit necessitas alio iam loco explicui, nunc nec quæ ad recte administrandam hanc chirurgiam faciunt, aliqua præteribo: rem alioquin multis optabilem. Inter cætera proponam unum à me aliquando compertum & factitatum: Ratio quædam nõ extinguendi ferri candentis sub affluxu puris, ubi suppuratũ abscessum cute extantem placet ignito ferro discindere latiore quidem plaga ad commodum ex ampliore sinu effluxum: quoniam impressum in vomicam cauterium confestim contactu puris extinguitur, nec prosequi necessarium ulteriorem discissum eà causà valet medicus: tum sive sub penuria ferramentorum; sive quia plura caverant primum ægrotus & necessarii, sive ad tuendam quàm maximè fieri potest ustionis lenitatem aut fallendam verius eiusdem acerbitatem; consultum est, ut inducto ad plagæ prioris angulos lamulo retuso intendatur sursum attracta cutis, atque ita quod desiderabatur hinc atque hinc plagam ampliet chirurgus. Similis autem aliquâ parte curatio descripta quædam *ab Aureliano lib. 5. chron. c. 1.* curantis distentas anchristis nervosas partes igne peruadit.

CAPVT V.

Qui ad cohibenda sanguinis profluvia conveniat ignis modus.

EX omnibus ignis auxiliis non postremum licet, postrema necessitate adhibitum ad frenandas terrificas sanguinis profusiones uti consuevimus. Seruit autem crusta, quæ mediis in oris vulneris excitata velut operculum & ostiolum quoddam obstat, quominus sequi & facilè erumpere possit humor: quod si propulset hunc spiritus in venis micantibus contentricibus multò maior est crustæ necessitas firmioris & diuturnioris, quam non est quidpiam, quod igne melius inducere queat, ut explicavit *Avic. l. 4. fer. 4. tr. 2. c. 17.* quippe ignis afflatas affatim carnes plenius carbunculat. Verum enimvero hæc ad talem producendã escharam requiruntur auctoribus *Aetio l. 7. c. 20. & Raze l. 7. c. 2.* primum ut diaphanum calorem nactum sit candens ferramentum, secundò *Avicenna 4. 1. c. 29.* ut productior & firmior fiat impressus, quod si sequens ad huc sanguinis effusio cauterem extinxerit docet *Albuc. 22.* candens aliud cauterium inculcemus. Huius autem forma sit olivaris, siquidem arteria sit magna, radii vero instar, si minor illa sit; cultri formis, si ex oris vulneris emanet sanguis. Adverti ego sæpe ferrum, ubi eximitur, escharam secum trahere, quare consentaneum rationi fuerit ut antequam immittatur 2. vel 3. albumen ovi cum terræ lemniæ vel armenæ pulvere præmittatur: fortassis ita crustulam maiorem affabricabit atq; relinquet.

CAPVT VI.

De malo ignis ad cicatrices inducendas accommodato.

EST cicatrix ad summam callus exiccatæ nimium carni inductus: ut talis autem firma est; minimè aut porosa aut laxabilis eas ob proprietates multarum rerum exhibet commoditates, primam quidem quatenus occæcat poros, locumq; cui pili inutiles & alieni sunt glabrum reddit, secundo quatenus firma & semper contracta clapsus partium durarum aut mollium coxendicis aut humeri gibberum à sua sede cohibet, idest, exarticulationes & intestinorum in herniis sedisque excessus repellit. Prohibendis & interscindendis ad summam humorum defluxibus non alienus est ut in curandis aut catharri descensu vel ascensu, in oculorum epiphoris in hæmorrhoidis largius fluentibus, &c. Quæ alibi memini distinxisse. Ad hæc igitur facienda emolumenta feliciter assumitur ignis si admodum & candentia sint ferramenta, & si vehementius imprimantur, quatenus vas pertundat, per quæ humor inutilis transcurrit. Locus autem eiusmodi vide ne ferrum adhibitũ fallat, id est, ne ulterius aut citerius vel lato ungue prætereatur: Mucronatum autem esto cauteriũ tenue, si ad tenue vasculum applicandum; olivare vel dactylare, si maius idem existat. At in clapsibus partium decumbentium corrigendis & repellendis sua instrumentorum figura esto circulata ut *Rasi curanti coxendicem l. 9. c. 90. & Alb. l. 1. c. 42. & huic eidem in gibbis c. 45.* & lunata in rupturis abdominis *c. 47.* acutis & trifidis in callapso humero *c. 27.* quam rem tum ex *Hipp. l. de articul. & Paulo l. 6. c. 76.* transtulit nuclearis Aetius sedem elapsam restituente *l. eod. &c.* Vrendus autem semper locus ad quem decubitus est & reclinatio, ferramentis etiam candentibus & cute extrorsum attracta, ne partes subiectæ violentur, intimius autem coxendici inducit *Aetius c. 14. c. 7.* Ad hæc tot locis crustæ sunt inducendæ quod laxitatem castigare valent, atq; adeo tam arctè sunt eædem relinquendæ ut coarctata callis frequentibus cutis cumulatissimè restet firma; ut autem hæc conditio non fallat, non explicanda ipsa perattractũ, sed rugosa continenda, dum cicatrizatio contrahitur. Itaq; ne brachiũ quidem elevandũ aut aperiendum concedit *Isaacus Hipp. imitatus l. 9. pr. c. 81.*

CAP. VII.

De cauteriorum generibus & horum usu atq; administrandi opportunitate.

NVnc de cauteriis recta cum ratione utendis dicemus. De liquidis autẽ cum non oporteat neq; de his quæ ex stirpium animatorumq; sunt materia, quæ sparsim hoc opere tradita fuère: cæterum de solidis & ferramentis tantummodo doceri restat, quorum longè frequentior usus est: quoniam autem & de ignitionis ipsorum & impressionis modis & de istorum aliquot explicatũ

est ali-

est alibi, hunc de formis ipsorum atq; figuris cum suis ipsarum usibus agemus, Eæ sunt diversis agendi modo & operis affectionibus, affectuumque sedibus, habitibus, corporum partiumque conditionibus, ætatibus & vitæ modis, casibus, usibus deniq; variis accommodatæ. Quas ob res non iniuriâ dixit alicubi noster *Ambr. Paræus*: cauteriorum tantam esse in figura varietatem, ut definiri nequeat, multò minus describi: quæ autem tradere possumus discernicula tum ab eodem Ambrosio tum maxime à Thoma Fieno, qui priores in hoc argumentum incubuêre, proposito sunt hæc. Cauteriorum alia punctim alia cæsim; alia sessili pressaq; formâ, κατάπλατος, rotula planas dixit Heurnius, serviunt. Deinde alia sunt quę crasso prætenduntur extremo, alia quæ tenui. Vtraque autem vel capitulata sunt, vel acephala, id est, virgæ aut coni cuiuspiam aut specilli plumbei modo rescissa: Capitulata vero vel globosa exactè, vel glandis, digiti, papillæ, nuclei pinus, aut olivæ baccæ formam sunt nacta. Ad hæc alia quæ pyri, pomique inversi sunt formas, alia quæ calva vocavit Hipp. Alia triangula, alia quadrata polymetra, varieq; pro varia locorum habitudine fabrefacta. Ad hæc sunt & lunata, cuneolata, cava fistulataq;, quæ ipsa efficiunt quidem opus, non autem sunt per quæ cauteria oblonga transmittuntur. Atq; hæc secundum Figuram istorum est partitio: cæterum qualitate, habitu, superficie, alia lenia sunt & tota sibi facie similia, alia nonnullâ parte pertusa: Postremo compositionis ratione alia simplicia, alia pluribus radiis cuneolisque distincta: sic bisulci, trisulciq; extant, sunt denique quæ moram & repagulum habent, & quæ non habent. Est autem repagulũ vel proiectura quædam latior, cum inferiore cauteriolo coniuncta, vel transcursim immissus stylus, qui commenso ad cauterium per fistulam demittendum foramini traducitur. Est autem & quoddam forcipis figura, communissima autem accommodatissimaque omnibus figura dactylaris & digiti formis: sed singularum usum exponamus: si partem humentem igne siccare animus sit, rotulis est planis utendum, si loci superficies leviter attingenda videtur, sphæricum capitulo instrumentum est aptissimum, quippe quod puncto ferit duntaxat. Si profundius est immittendus cauter, huic gladii forma convenit. Serviunt qui tenui sunt forma ad usturas angustorum locorum, & foramina ossium teredinosorum, adductus ipsorum medullares, ad arterias venasq; temporum & aliarum partium nervos, ad fistulas & cuniculos, ad poros cutis, ad transfigandam ipsam sive integrã sive initiatam, & sinuatam. At ea quæ cæsim percutiunt administrantur ad suppurationes, intercapidines locorum angustas, ad rhagadas, ad thoracem purulentum, atq; abdomen hydrope distentum aperiendum, ad putridorum ulcerum exequendas reprimendasque oras.

Heurn. prax. lib. 1. c. 97.

Dicam nunc de lunatis & quæ modioli figuram habent, hæc ubi multum & in orbem putris est locus, adurendum apta sunt ad strumas quoq; adhiberi fistulatas licet, quod ex Albucasi didimus. Sed lunata cauteria in eum usum sunt, ut respondens convexa pars semel inuri queat, palpebras exempli causa, quod fecit Albucasis. usitatum item est lunatum ferramentum ad inurendos amputatos artus: exporrigitur enim plerumque os in retractu cutis amplexu, nec planis ferramentis nisi repetitis ictibus commode tractari omnia possunt.

Si pertusorum ferramentorum usum audire quæris, hunc brevi sic aperiam. Movet appressus ubiq, cauter fumum, qui & virulentiam expressam secũ ducit & repulsus empyreuma refricat, is igitur ut per inducta spiramenta exiliati præterquam utile non est.

Hæc sunt instrumenta, quorum usus explicationem desiderabat. Cæterum aliorum usus tum ipsa forma declarat, tum exercitati norunt, tum nos *lib.* 2. ex autoritate bonorum ostendimus: quare alia non opus est enarratione.

CAPVT VIII.

Quomodo qualibet partes sua ustione tractanda.

Immutat & qualitas affectioq; partis, quæ uritur, omnem agendi modum, defendicula figuramq; cauteriorum, sive præstantiam earundem spectes, sive figuram, sive situm, sive conformationem. Aliter, inquam, pars princeps quam vilissima recondita, quàm superficiaria, plana, quàm cava; globosa, carnosa & bene habita, quàm ex carnis & nervis tantum, sanguinisq; ductibus cõsita, quorum quidem singulorum generum exempla & enarrationes, quæ succurrunt, dabimus. Cæterum alia, quæ plenius satisfaciant, hæc partim venari complectiq; animo studiosus quilibet potest, partim etiã nos variis in locis & libro mox exhibendo fortasse plenius exponemus. Interim autem quod ad dignitatem partium attinet, hanc in uno capite tractabimus ad hunc modum, est in hac re controversia non pauca: Quidam igne attingendum eo ipso quod princeps pars est noluêre, alii verò inurendum quidem caput, sed in occipitio, in sincipite verò fas non esse. Alii in his quoq; partis anterioris locis, sed citra suturas voluêre è quorum numero Al. Trallianus est, adstruens, quod è suturarum ustione ex aeris incursibus, etiam inflamandi cerebri periculum, ut ex vulnere timendum est, ac tantum etiam fortasse magis quod valentior est ignis energia, sed nos qui cũ Hipp. & Græcis omnibus efficacẽ retinendam chirurgiam volumus, satis hæc credo diluimus suo loco; nunc ad alia quæ ad institutum pertinent devenimus, nam & alia ambiguitas est de modo ustionis, quæ capiti convenit. Nempe una ratione nec alte nec multũ exurendum monuisse videtur *Avicenna l.* 1. *fen.* 4. *c.* 29. Ad hunc modum pleriq; cutem tantum attingentes osse abstinent: itemq; *Aretæus l.* 1. *ther. chron.* 1. *cap.* 2. Contra vero calvaria videtur vehementiores usturas sustinere, quæ dura & compacta est, subiectum vero cerebrum frigidum humidum, id est, igni resistentius est; ad huc & remotius, confessa ab omnibus vacuitate, quæ interest. Quibus spectatis omnibus antiqui & coronalem & lambdoidem & squamosas suturas intrepide perussserunt; verũ cum aliquo discrimine. Fuerunt enim ex his, qui satis æstimant, si os contingeretur, alii non contenti, cranii extenuationem quærentes, ut liberius expirare posset humor. Qui ustionis modus

his modus duplex est; unus est is, quo uno, semel candente ferramento cutis & conciditur, & os inuritur profunde, quantum satis; Alter est, ut cute capitis decussatim discissa cautere os extenuetur. Hic legitur apud *Aret. loco nuper citato & Razen l. de cauter.* Hæc certe ratio quantum quidem cruentatu sævior, tanto etiam non prodicti ignis compendio lenior habetur & pro cerebro tutior. Vlteriorem ante dicto terminum in adurendo tenuerunt alii, qui usq; ad meditullium os excisere cauterio, cuius rei ante monstrato loco meminit *Aretæus & Isaacus fortasse l. 9. pract. c. 76.* ad os coronæ usitatum. Ad huc alii, quorum *Halyabbas est l. 9. pract. c. 69.* excussa crusta & os deradendum censuere, sin magnus fuerit humorum decursus, rursus exurendum, donec pars tenuis cadat. Meminerunt huiusmodi ustionis, & *Celsus l. 7. c. 7. Aurelianus lib. 1. chron. c. 4. Aetius l. 6. c. 50. Paulus l. 6. c. 2. Albuc. l. 1. c. 2. & c. 48.* His tot omnibus propositis modis quæritur in præsenti, qui sint factitandi, re quidem, qui Thomam Fumum cumulatissimum & prudentissimum huiusce rei scriptorem in plerisq; secutus sum & in hoc ingenue sequar. Inquit is *l. 3. c. 23.* exolevisse quidem has urendi rationes adeo, vix ut summatim cutem osse semper excluso audeant cauterio attingere: sed quænam chirur. abolendæ causa fuit, addit: An quod hodie homines effæminatiores, qui non admittant, aut magis blandi timidique medici, qui non urgeant, an vero quod res periculi plena. Decernit cum *Albucasi Chirur. præceptionis initio*; Vstione ad futuras pro finiendis affectibus internis ad denudatum usq; ossis imprimendam, nimiru, ut exempto membranæ ante murali, quod tentatam à nobis nocentis humoris effusionem cum irrito ustionis molimine perpetuo cohiberet, vacuetur & non maneat causa mali. Quod vero ad squamæ elisum attinet, esse hanc quidem parum tutam chirurgiam nihilo tamen secius in robustis durisq; exercitatoru hominum corporibus atq; in aliis, sub quibus redundat cum excessu materia, cum *Aretæo atq; Albucasi* statuit admittendam. Quod si *Celsus, Aetius, Paulus, Isaacus* his contra dicere videantur, hac veluti non sua ipsorum, sed aliena sententia prolata & nil plane explosa; cæterum his inter sua relatis assentiri probabiliter apparent. Postremo excisum igne os ad effusum quidem humoris maxime necessarium, quippe quod altera manente laminæ densitate illud idem impedimenti exhibet, verum enimvero si eo paratur ustura, ut subiecta membrana quæ *9. de usu part. c. 16* colligata hæret, exarescens avellatur; esse hoc profecto per commodum confirmat *Aretæus loco citato.*

Hactenus iam de principis partis quæ difficillime inter omnes usturam perfert; nunc de his quæ ad eandem se habent æquius, id est, de artubus & hoc genus dicamus.

Quoniam autem de cunctis partibus agere no licet; illustrissimum ex omnibus erit paradogma, quod proposuit *Hipp. l. 3. de articul.* Hic nempe vir cum cavum alarum inurit, humero, qui sæpe prolabitur, suam ne sedem firmando tres ante oculos observationes & cautiones habendas posuit. Primum ne sit ustura profundior; cutem autem ut hæc non excedat; deinde voluit; ut eadem digitis prehensa paululum attraheretur; ne interim amplius quam oportet intendatur eadem cutis, sed sublaxa teneatur; ad hæc ne brachium oppido sublevetur, sic enim & nervi tendentur. Si vero parum attollatur idem, multum cutis apprehenditur, nervi seorsim latebant extra cutem positi. Quæ declarant omnia cutem à subiectis partibus abstrahendam, quatenus illis ustio non incommodet.

Aliam observatione disce ab *Aetio Tetr. 2. ser. 4. c. 5.* qui urens medium claviculæ commissuram; tracheiam anxie vitat; *idemq; vir Tetr. 2. ser. 4. c. 57.* cauterium adhibens collo secus arterias carotidas summatim exurit. Similiter *Paulus c. 53. l. 8.* idem loci iuxta carotidas urens, attractam digitis cutem cauterio tangit: Qua cautione; ut semel finiam, vetustissimi auctores memorati ab *Aureliano lib. 5. c. 1.* distentas Anchistiis nervosas partes non aliter ignibus attrectabant.

CAP. IX.

De adurendi ratione.

DE ratione nunc adurendi præter ea multa; quæ sparsim alibi tradidimus, pauca nunc & ex intractatis selecta & probatiora præcepta proponemus. Ea vero fuerint non tam de remedio ipso, neq; vitio, neque per quæ instrumenta iam declarata planaq; facta, qualitatem modumque actionis quærit hic sermo, qui me iudice spectat duo, alterum, ut iuvet partem, quæ vitio premitur, alterum, ut ne noceat aliis, quæ licet proxime nil peccarunt nec peccant; Atqui partes vitiatas igne consulto iuvabimus, si putredinem, venenum, malam quamlibet affectionem detrahamus, id quod fiet, si studebimus efficacem ignem tantum imprimere, quantum ad eximendum malum satis fuerit, non ultra: quantum enim adversus noxum exercitum hoc præsidii bene de obsesso loco meretur, tantundem etiam præter modu adhibitum mire officit id, quod inculpatum est tentando: exhaurit enim innato calido spiritum; radicalem dictum humorem dissipat, crasim labefactat atque euertit; omnia in cinerem carbonemq; vertit, & vitam his & homini abripit.

Non omittam ad hæc, quod ad partis dignitatem pertinens narravit *Vidus Vidius Chir. novæ fine:* Florentinum Chirurgum, ut caries ex calvaria mulierculæ adimeretur, adeo candens ferramentum impressisse, ut ad cerebri membranam pervenerit, quare paucis post diebus fæmina interiit. Ex his omnibus & plerisq; aliis, quæ non expressimus, cognoscitur, modos operæ ac terminos esse debere iuxta id Horatii:

Est modus in rebus, sint certi denique fines,
Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

Hos terminos fomitis situs, ac profunditas vitii, magnitudo hominis, partisq; natura ostendent, quæ etiam aliqua parte indicat *Avicenna lib. 1. fen. 4. c. 29.* cum ait. Cauterizator sibi cavere debet, ne fortitudo cauterizationis ipsius ad nervos perveniat, neq; ad chordas, neq; ad ligamenta, quod si propter sanguinem, qui fluit, cauterizaverit, oportet, ut cauterizatio sit fortis, ut crusta grossa fiat, & non facile cadat: & paulo posterius, cum, inquit cauterizaveris, propterea, ut carnem

carnem corruptam proiicias, & terminum sanæ scire volueris, erit, ubi dolet, & fortasse tibi necesse erit cum carne cauterizare os, quod sub ea est, & supra ipsum morari; donec tota ipsius corruptio destruatur. Cum ergo fuerit, quod sicut cranium subtiliter ipsum operare, ita ut cerebrum non ebulliat, neque ipsius panniculi corrugentur, & in alio osse ab ipso non cures perquirere.

Hæc ille; citeriorem potissimum ustura modum edocens; Cæterum vehementiori opus est ad crustam sanguini coercendo quæsitam, cæterum vehementiori sitam; secus enim firma & stabilis non erit. In cicatrice molienda dissectorũ vasorum similis est ratio, quippe densior hæc requiritur. Vehemens quoque desideratur in putredine diruenda carnis aut ossis; sed curandum os etiam ad medullam perfoditur. Gangræna liberius excoquitur; demittitur profunde ferrum, quo retrusum altè vitium attingatur. Illud non omittam advertere, cum profundior in carne cienda est ustura; commodius futurum, si loco prius frigido ferro via paretur; quod factitatum à *Socrate chirurgo* propter hydropem tumidos pedes exurente; legimus apud *Caliũ Chron. l. 1. c. 1.*

Verum enimvero dum urendo nil parcitur interim consulendæ vires laborantis, & natura compactum corpus validos ignis impositus facilius sustinet; molles & delicati homines, pueri, mulieresque inique ferent: similiter, & acri sensu præditæ partes; sed ex his humidæ laxæq; sunt plenius inurendæ, tum quod est, quod in his corrigi possit; tum quod ita elaborentur etiam.

Habes iam ut vitiosæ partes sint tractandæ, cavendæ vero ad quem modum sint integræ, supra plurima parte audivisti, & nunc, si quæ super sunt, paucis accipe.

Caveto ne partes vicinæ noxam contrahant; partim si per impositæ laminæ foramen cauterium demittitur, partim idem faciamus per fistulam. ut cum nares interiores sunt exurendæ, partim ubi nibiliores existunt partes & nervi, cautere haud forti manu imprimimus, sed ultra citraque deducimus, cum transcursu: cuius rei & alibi meminimus; partim denique ferramento, cum adiuncto suspensorio circulo vel distinente suffixo stylo, ne nimium demergatur, utemur.

CAPVT X.

Epilogistica & summa quadam ratio, quâ genus ignitabuli vitio competens inueniri debeat.

QVi trahere in usum, cum oportet hanc facultatem velit, & suis quibusque vitiis secundum omnes modos convenientem ustionem accommodare, ante omnia requiritur, ut materias omnes tum simplices, tum compositas cauteriorum naturamq; singularum, species, & quæ cuiusq; sit vis ac proprietas, explorate planeque teneat; Hæc quidem ad notitiam loci, quam substantiam fecimus, exactè pertinet. Deinde memoria tenere debet, & locos alios, quos cum prędicto, usque ad decem numero, totidem rerum categoriis respondentes, ordinamus. Secundum enim quotas species specierumq; modos variari pro multis rerum opportunitatibus potest ignis, secundum has omnes inquirere debet artifex, id, quod singulariter convenire medendo desiderat. Inquisitionem autem hanc ut instituat, qui loca non norit singula, per quæ venandum sit unumquodq; remedium? Ad hæc meminisse debet, & quot modis temperari vis ignis, tum secundum materias, tum secundum formas cauterum, tum secundum interiecta impedimenta multiplicia possit. Interea & affectuũ vitiorumq; qui curandi sunt, vim & naturam rectè noverit, oportet, qui occurrere medendo debet. Sed multo maxime perspectas habeat oportet naturas partium male affectarum, ut quem medendi modum postulent, & quem substineant, ritè dispicere queat. Ita si modos ignis & obiectorum suscipientium & susceptorũ rationes & momenta quot & qualia descripsimus, distinxerit homo, atq; inter se ad amussim contulerit, ne difficile fuerit quidem huic id, quod investigat, offendere. Verum enimvero iudicium requiritur & certa quædam discernẽdi perspicacitas, de quibus aliquid, quod magni momenti sit, tradi præcipuè litteris non potest, maximè naturã ingeniiq; felicitate contingunt hæ virtutes, parantur autem & confirmantur plurimum exercitatione longa vel usu.

Iudicium in his acre necessariũ.

Natura felicitas rerumq. usus in his maxime desiderantur.

CAPVT XI.

De defendendo per medicamenta, qui inurendus aut iam inustus est, loco.

SVbiicitur pars corporis quæ inuritur nonnullis offensis, id est, humorum incursibus; inflammationi, dolori, intemperiei; cunctis ab empyreumate, id est, ignis acrimonia excitatis. Vnus autem his omnibus occurrendi modus est per medicamenta repellẽtia parti adurendæ circumposita, quorum quędam proprię, quędam impropriæ dicuntur. Impropriæ dictæ sunt, quæcunq; affluxus reprimunt aut vias cohibendo aut humores incrassando, aut partes roborando. Propriæ verò repellentia sunt; quæ refrigerant atque adstringunt. Substantiã terrenã crassaq; constantia, adversis qualitatibus obsistentia: calorem recens suscitatum una quidem antiperistasi obtundunt rectarum fibrarum adstrictu, viarumque constrictu revocant & reducunt. Porro sunt, quę repellunt, refrigerantia: sunt tamen, quæ duntaxat adstringentia. Quæ utrumq; faciunt, optimè præsertim inflexu, qui iam extat. Frigida quidem commoda sunt magis calidis tenuibus acribusque humoribus depellendis, parte alioquin insigni calore tentatã. Adstringentia probantur, ubi pars natura laxior, crassorum etiam humorum timetur influxus. Scire licet ustionum modis vehementissimis, levissimis, mediocribus, suas etiã respondere repellendi rationes, quæ usturæ tum genere cauteris & substantiã tum magnitudine & numero, tum forma & figurã, tum impressu & diuturnitate, tum corporum affectibus, habitudinibus, ætatibus, partium robore, tum etiam crasis conditione & sensus proclivitate aut affectione contrariã discernuntur. Vt igitur leviculæ postulationi neq; etiam aut vix hæ cautelæ debentur; ita etiam multo maximè requiruntur in vehementibus, tum numero tum facultate tantundem exquisitissimæ, Itaq; *Avicenna* usq; nivea opponit. *l. 3. fen. 3. tr. 2. c. 15. & Aetius l. 7. c. 85.* Ad hęc & si partis inurendę sensus exactus sit usq;,

opium admiscet *Thomas Fienus*, qui idem vir exustæ parti anodyno accomodat, quorum series sunt farina, fænumgræcum, medulla panis, aq. rof. madens, muccago sem. Cydon. pylii, ungu. rof. ovi utraque portio, adeps & medul. suilla, vitulina, cervina, atque alia. quæ *nos in pharmaco-chirur. c. de levantibus dolorem exposuimus*. Vt autem ad repellentia, sic regressus hæc tum simplicia tum composita adhibenda, & composita nunc magis refrigerantia, nunc magis adstringentia, nunc æquis modis sunt adhibenda, pro ut usus monstratorum rerum expostulat.

Cæterum & horum atque illorum medicamentorum lectissimas species *in pharmaco-chirurgico opere suo loco descripsimus*: nunc enim succis aut contritis herbis, nunc dilutis interdum aquis & extillatis infusâ spongiâ vel diplomate, interdum ceratis, aliâs linimentis, aliâs cataplasmatis licebit uti. Cæterum & quod *Polyænus l. 6 de stratagematis & Libavius qui de magisteriis scripserunt*, hic missa non faciã: restingui sc. aceto vim ignis.

CAP. XII.

De Igne retuso.

HActenus de igne retorrido, viribusque integris prędito, qui solidioribus ac firmioribus terreis corporibus exceptus, cum extrema semper ac dolorifica sentientium corporum immutatione coniungitur: articulatè ac lucide, quantum virilis portio nostra tulit, explicavimus. Nunc de retuso altero molliusque in leves rarasq; materias transfuso sermonem recipimus. Qui ignis quominus quidem valens est, minusque vehemens & etiam usu frequentior ampliorque cognoscitur: quippe qui æquabilior ad omnes medendi rationes, tractatu commodior & tolerabilior, morbisque omnibus; communissimum est remedium, quas ob res plurimam curativæ medicinæ partem occupat hæc curandi methodus per terrea, per aquea, per aerea pyriamata latè patens ac diffusa. Porro res est omnis unico calore comprehensa. Cuius si facultates brevi serie collegerim consentaneam tractationi rem haud dubito me facturum.

Primum igitur perfrigerata liventia & emorientia revocat calore partis, languescente adiuto, 2. calidum tenuat crassa, quæ halitu insensili vel sensili cum sudore quippe vacuantur. Id autem propterea quod tenuat calor, cruda, concoquit & suppurat, id quod & *Hipp. l. 5. aph. 22*. Ob id ne partes sanas nimium colliquet. 3. Liquat funditq; frigido concreta, sic scirrhos fundendo velut sub sole emollit. Ad hunc quidem modum prohibet *Galenus l. 6. meth.* calentis aquæ fotum in nervis mollibus, propterea quod horum substantia à frigido dissoluit: ac prohibet etiam nimium calorem *Hipp. l. 5. aph. 16.* quod nervorum incontinentiam & carnium effæminationem excedenti remolitu inducit. Idem etiam fundendo & liquidiores & admodum promptiores succos reddendo, fluxiones excitat aut geminat, quapropter in febribus balneum non probè vacuato corpore & viscere aliquando imbecillo prohibet *Galenus in lib. 11. F.* nostri vero medici sudatoria Puteolana balneorumque usum damnant in hypochymatis & hoc genus. Tu verè prudenter eodem uteris, cum aut revocare fluxionem ab adversa parte, aut podagram, ut corpus internè leves, provocare opportunum videbitur. Idem fundendo sanguinem, ac meatus dilatando; menses, hæmorrhoidas, sudores, urinasque ciet: quâ eadem ratione laxat tensa & rigida concretione, & quia vacuat laxat etiam tensa plenitudine corpora. 4. Idem ipse calor fusa tenuat si diutius exercet digerendo aut aliter vacuando, tandem siccat, quod declarant corpora hominum, qui secus ignem perpetuum artes, puta vitrariam & fornacariã exercent, & hi qui sub sole victitant & negotiantur. 5. Calidum rarefacit densa, & poros, & meatus omnes, & capacitates, & ora ipsa tam vasorum quam aliarum cavitatum aperit, fistulatque spiritu calido. Hinc viam facturi calculo vel fætui, calorifica apponimus; hinc sudores ab insolatu & balneis, hinc vrinarum mensiumque provocatus. 6. Calidum trahit & foras evocat materiam à se tenuatam per meatus à se apertos; quapropter resoluit ac digerit. 7. Dolores eadem ratione levat à materiæ qualitate, vel quantitate factos; materiã scil. dolorifica per resolutionem vacuata ac perinde tumores dissipat. Trahere inquam calidum ostenditur his, quod partes nostræ tectæ nimis ob calorem inde collectum immodice replentur, & caput in æstu cucurbitulæ ritu attrahit, unde coryzæ & catarrhi & fomenta oculorum & viscerũ partes replent. 8. Calor per accidens refrigerat, vacuata ex corpore vel huius parte materia calida. Sic medicamenta quamvis potestate calida materiam febrium putrem vacuando refrigerant, licet per se calfaciant, sic phlegmone fotu mitescit, ea tamen lege & cautione ne corpus sit imparum, ut antea dixeram: secus enim nova fluxione excitata dolori repetito vehementior, *aph. 31. lib. 6.* 9. Calor per accidens siccat, resoluta & in vaporem versa substantia vel exerementosa, ut in dictis exemplis, vel etiam partis propria, si diu perseveret fotus, balneum, insolatus, aer calidus, præsertim si paulo valentior sit calor; sed non sic tamen ut vehementissimus sit, qui, quemadmodum supra tractatu de igne retorrido monstravimus, adusta superficie ac densata humidum intro cogit, nec sinit expirare. 10. Calor per accidens humectat fusis his, quæ à frigido concreverunt; sic scirrh⁹ concretione durus calorificis, mollescit atq; humescit. Hæc ex *Iac. Sylvio l. 2. meth. medic. composito.* quæ sunt quidem primę 2. 3. calidi facultates: cæterum & 4. attigit *Hippoc. aph. l. 5* docens eundem esse ἑλκωτικόν, id est, ulceribus commodum, traumaticum, catagmaticum, acopum, antispasmicum, antitetanum, cephalicũ, ophthalmicũ, arthriticũ, pleuriticũ, stomachicum, nephriticũ, hystericum, rachiticum, entericum, & partium omnium exanguium, ut sedis pudendorum, vesicæ tutatorium, denique tutum ad omniã remedium naturæ amicum & adiutatorium, & quod admirabilius est, nunquam omnino nocens, iuxta communem omnium opinionem, in quam experientia docti & vulgi homines iuerunt.

Satis hi quidem & sui usus omnes in libri transcursu patescent. Interim argumenti partes & singulæ

gula membra discriminabimus. Genus hoc ignis duplex facientes, id est accensilis & solaris, neq; enim hic silendus aut reiiciendus est, qui plurimum in usus medicos à natura comparatus est, & talis à priscis habitus. Hunc autem & cum nostro congenerem & cognatum facile demonstrat antiqua mythologia Promethei, qui Palladis Deę consilio ductuque ferula in luminare solis adhibita raptum ignem in terras invexit; Ipsius igitur adiumenta & modos postremum in locum secretos exponemus. Sed ignis transfusi leviter in terrea, aquea, aereaque corpora modi atque administratus meditatis demum & perscrutatis iam nobis hi se offerunt: scilicet, fotus, madefactus, irrigatus, guttulatus, balneatus, cum quo & immersus: & perfusio membri cuiuspiam, privatè verò & insessus comprehenditur, vaporatus item atque suffitus, fotus quidem in terrea & aquea communiter transfusus est ignis; vaporatus vero & suffitus in aerem: sed hic è re sicca, ille ex humida elatus. Reliqui omnes aquei sunt apparatus. De singulis ordine dicturi à fotu exordimur.

CAPUT XIII.

De Fotu.

Fomentorum usus universi.

FOtus vapor *Celso l. 6. c. 8. Cælio item Aureliano* passim dictus est Græce *πυρία sive πυρίαμα*, propterea quod adhibitus quovis modo calefacit corpus. Sed & cutem laxat, perspirabilemque facit sanguinem, in inflammationibus attenuat ac digerit. Fomenta omnia in humida & sicca discreverunt *Oribasius l. 1. synops. c. 25. & Aetius lib. 1. ser. 3. cap. 175.* mutuati id à *Gal. lib. 11. meth. & comm. 2. in l. Hippocr. de ratione victus in acut. tex. 2.* Vtriusque generis exempla nota sunt, quę explicat *Andernacus in c. 40. l. 2. Paulus Aegineta, qui & 3.* mixtum ex his facit, hordeum ervumque prius contusa aceto & aqua macerata, vel etiam farina simili modo præparata & in sacculis apposita. Ad hæc aliud istorum est discrimen, namque ex his aliæ cum morsu quodam agunt, alia sine morsu; Hæc acribus & mordacibus succis occurrunt, illa crassos frigidosque extenuant.

Materia universa per quas accipiuntur adhibenturque fomenta.

Omnium materia occipitur variè per filtra vulgò dicta, per spongiam, per lapsum lanæ, per linteum, per pannos, per glomos aciæ crudæ, per nodulos, per utriculos, per vesicas, per vas æneum aut fictile, per phacota, id est vasa lenticulata, *πυριατήρια*, id est, vaporatoria, sicut vocat *Aetius l. 3. ser. 1. c. 28.* per cucurbitam, per arundineas cannas, per pannos calidos, per argillas, per folia frondesque & alia id genus materias, quorum singulorum exempla & speciales administratus, iam nunc exponere paramus.

Per filtra fotus.

FIltri ad fomentorum usus meminit *Avicenna l. 3. fen. 4. tract. 1. c. 8. quod est de dolore auris; Arnoldus Villanovan. l. 1. Breviar. c. 26. quod est de epilepsia Guido tract. 2. doctr. 1. cap. 2. & Antonius Grainer. comm. 3. cap. 57. Fernelius in cons. 49. & Guliermus Rondeletius, in l. 2. meth. cur. morb. c. 15.* Sed quod ego Actium non nominavi primum, qui ad inflammatum uterum fovendum, usum laudavit filtri, quod pileos vocat *Aurelianus lib. 2.*

Piles Aureliano qui.

cap. 7. pro catarrho medendo, applicat præcordiis & lateribus ex vino calido eductos, & applicitos. Sunt & his confinia ptygmata quorum meminit *Aurelianus lib. 3. chron. pass. cap. 2. p. 402.* quibus oleo tinctis utitur ad stomachicos. est autem ptygma, pannus aliquis duplicato compositus, aut complicatus, quod & diploma aliàs dicitur, quo nos modo & epithema facimus, præponunturque ptygmata spongiis propter levitatem, ait *Aurelianus l. 2. c. eiusdem oper. c. 13.*

Per spongias fotus.

PEr spongias ex aqua calida imbutas suppuratum anginæ provocat *Hippoc. l. 2. de mor. tex.* si per spongiam fomenta ex oleo calido ad faucium morbos & paracynanchen, extrinsecus adhibet *Celsus l 4. c. 4. atque alibi*, ex hydroleo cynanchicis adhibet *Aurelianus l. 3. acut. pass. cap. 3.* & ex decocto rerum adstringentium expresso illis ad stomachicos utitur. *lib. 3. chron. pass. cap. 2.* sed ad elapsum intestinum infrigidatum ex aqua & vino calido madentes adhibet, *Albucasis in l. 2. chir. c. 82.*

Faucium vitiis.

Elapso intestino.

Per lanam fotus.

EX lana in œneleo tincta, præcordia lateraq; his, qui catarrhum queruntur, fovet *Aurelianus lib. 2. chron. pass. cap. 7.* ex lana quoque circumvolutum auricularium specillum in sulphuris & buthyri portionibus æquis liquatis intingit, ut dolentes correptosque dentes foveat, *Gal. in 5. de medic. per loc. cap. 9. ex Critone* dicam & siccum ex lana fotum & pulchrum ex hac re experimentum *Curtii Marinelli qui lib. 3. de mulier. orn. cap. 3.* narrat historiam de quodam homine, à crebris sternutamentorum insultibus mirè vexato, nullisque unquam remediis adiuto; qui cum laneum pulvinar probè percalfactum collo adhibuisset, continuo quievit, stomachum inflammatione tumentem ac dolentem lanâ sulphuratâ curat *Cornelius l. 4. c. 5. & 6.*

Catarrho.

Ad coryzā.

Per lintea, perque panniculos fotus.

PEr linteum quod muscum continet fovit *Hippocrates l. d. ult.* Per panniculum lineum illigatâ hyssopi coma trita, in ferventem aquam demissum fovet oculos suggillatos, *Galenus 4. de med. per loc. cap. 8. tit. præfixo:* ad hæmalopas similiter ex veteri lino illigato, cymini semine ferventi aquæ intincto *in cap. 10. de remed. fac. parab.* & ex linteo, in quo illigati simul opoponacis & peucedani succus, in ferventi oleo liquefacti fuerint, dentem acerbè dolentem fovet *idem Galen. in l. de comp. med. per loc. cap. 9.* ex loleacea farina torrefacta & posca meraciore incocta fovet in linteo laborantem fluxibus uterum *Hipp. l. de steril. num. 22.* loti vero & cupressi ramentis in uvæ passæ cremore coctis, atque in linteo colligatis virgines ex lapide laborantes fovis *idem vir, lib. de nat. mulier. n. 501.* atque alios ibi fotus ex linteo proposuit, quos lege.

Sugillatis oculorum genis.

Dentium dolori.

Uteri profluxibus. Hippocr.

Laborantibus calculo.

Sed *Cælius Aurelianus l. 2. chron. pass. c. 4. p. 340. f.* ad dolore conflictatos dentes thuris tritipulvisculum,

 lum,

tum partium linteolis pluribus, alias & integram mannam illigat, tum eorum singula oleo calido prætincta ægrotanti offert, mordenda dentibus dolore exagitatis: vocarunt autem hoc remedii genus nodulos, nonnulli. Sed idem *Aurelianus* etiam ilei tormenta cineribus calidis, cum coniecta ruta linteolo exceptis curari docet *l. 5. acut. cap. 17.* sed ad uteri morbos varia eiusmodi fomenta ex linteo item adhibenda exposuit *Hippocrates in l. de natura muliebri n. 101.*

Harw morbis. Variis uteri morbis.

Per glomos aciæ linoque cinerata, fotus.

PEr glomas aciæ crudæ decoctos in aqua, colico dolori medentur tum alii, tum qui nunc occurrit Arnoldus *2. Breu. 33. & Michael Sauanorola tract. 6. cap. 16. rub. 21. Eustachius Rud. & Nicol. Piso sed & M. Gatinaria; Iacobus Sylvius in pract. suorum medendi methodo* filum multum crudum, ut nostrates fœminæ vocant, cum cineribus aut lixivio quam maximè calidum ab homine tolerari potest, collo circum datum cynanchæ, ventri verò, pro colicis doloribus medendis, imponunt, frigidis vero flatulentisque passionibus omnibus, & nothæ pleuritidi finiendis decoctos cum cinere quercino manipulos istiusmodi adhibet, vulgari tuscorum more *Reinerius Solenander, con. 27. sect. 5.* Bononiensium vero more præparatos eosdem glomos aliter ad tumores ventosos proposuit *Petrus ab Argillata lib. 1. tract. 2. cap. 8. & lib. 5. tract. 20. cap. 3.* qui modus est is, glomeres & manipuli, licet crudi, madentes aqua, panno inclusi involutique, etiam aquâ modice profusa sub calidis favillis sepulti sinuntur, usque dum exiccentur; quia panni involucro soluti, loco corporis laboranti imponuntur, mirabile subsidium futurum, ut ait: singultui vero tollendo, cineres in scutella cum lixivio vel vino aromatizato detrixos & linteo inclusos administrat. Ad obduratas volvuli fæces emolliendas glomeres aciæ lineos ex aqua cineri incoctos & quantum perferri possunt calentes, ad hæc loca imponendos docuit *Fallopius lib. de tumorib. cap. de hernia.* Ischiadi canabinos glomeres filatos, cineribus udis immaceratos & aceto quam acerrimo incoctos, applicabat amicus Gesneri *ut est apud Schenckium lib. observ. 5.*

Per utriculos fotus.

Vtero.

EX aqua plenos utriculos ad uteros ægrotantes adhibet *Hippoc. l. de nat. mulier num. 29.* & ad pulmonem malè affectum *l. 2. de morb. n. 51.* qui idem vir utriculis aquâ tepente repletis ad coxendicis dolores usus est, *l. 5. epid. num. 7. & l. 2. de rat. vict. 1.* ad pleuritim vero & ad articulos induratos, distortos, inflammatos, *l. de hum. usu & l. de nat. mulier. num. 101. & l. de mor. mul. n. 72.* Privatim vero *l. de mor. num. 21.* ad concoquendam pituitam toto capite diffusam utrem plenum aquâ, quantum perferri potest, calidissima circumfrontem deligat & cum perfrigeratus hic fuerit, alium calidâ plenum adhibet, ad nervorum verò resolutionem his usus est, *Cornel. l. 3. cap. 27. sed lib. 4. cap. 3.* oleo, velut fervidiore materia, plenis utriculis aut vesicis ad cervicis distentionem; ad sudores vero homini provocandos est usus, *lib. 2. cap. 17.* quali ad unguem fomento; ad pleuritim usus est *Aretaus lib. 1. morb. acut. cap. 10. & ad tetanum. cap. 6.*

Coxendicis dolori. Pleuritidi. Articulis induratis distortis inflammatis. Nervorum resolut. Pleuritidi.

Per vesicam fotus.

VEsicam aquâ tepente plenam admovet intestino recto inflammato *Hippocr. l. de fistulis n. 2. & 3.* de ratione *vict. part. 2.* tetano vero *lib. 3. de morb. 13.* quem sequitur *Alexand. Bened. lib. 2. cap. 45.* vesiculam vero piscis plenam decocto fœniculi tepide pro fotu ad oculos applicat *Iacob. Holler. lib. de morb. int. cap. 21. sed Aurelianus* cephalcæ levandæ vesicas ex oleo proposuit, *lib. 1. tard. pass. cap. 1. p. 245.* itemque ex oleo ad cynanchen *lib. 3. acut. pass. cap. 3.* ad hæc ex oleo tetanum *cap. 3. eiusdem operis, cap. 5.* & ad Ilium *lib. eod. cap. 17.* & ad spasmum *lib. eodem cap. 8.* admota, ad pleuritidem cataplasmata, quo calida permaneant, oleo calido vesicam bubulam semiplenam frequenter admovendam docuit *Aetius lib. 2. ser. 4. cap. 67.* Ex oleo quoque plenas ad suppressam urinam pubetenus, adhibet Octavius *Horatianus,* qui & ad alia conceptaculi urinarii mala his utitur; Pleuriticis, vero oleo sampsuchino vel rutaceo adiecto vesicam vaporat *lib. 2. ad Eupori. cap. 4. Petrus verò Salius, lib. de partic. affection.* urinæ phreniticis provocandæ, quæ facultatis animalis ignaviâ moratur, vesicam oleo calentem plenam sumini adhibet, Spasmo vero affectos. *lib. eod. cap. 10.* & Hydropicos *lib. eod. cap. 19.* ex decocto medicato semiplenis vesicis bubulis, aût suillis œdemata lenti frigidique humoris inflabula favet *Paraeus lib. 6. cap. 16.* sed *Gul. Rondeletius* ad sudores in pulmonia pituoitosa movendos ex vesica oleum recipiente fovit *lib. 2. de cur. morb. cap. 10.* ad quos item sudores in peste movendos Cucurbitis aqua fervente plenis utendum docuit *Philippus Ingraß. opere de peste, par. 4. cap. 30.* quarum binæ sub cervicibus, totidemque subalis, una inter femineo, binæ sub pedum plantis accomodentur.

Oculis. Cynanche. Tetano. Spasmo. Hydropo.

Per Cucurbitam fotus.

CVcurbitam, cucumerem, melonem, aquâ calidâ infusâ etiamnum ad fomenta usurpavit, *Cæl. Aurel. 3. Chronic. c. 2. p. 402. M. & lib. 3. eiusdem operis cap. 8. p. 437. & l. 3. eiusdem cap. 2. p. 402.*

Per sacculos variâ materia farctos fotus.

PEr sacculos sale & milio torrefactis infarctos pleuriticos fovit *Hipp. lib. 2. de ratione victus in acutis part. 2.* Eruo vero percalefacto plenos eosdem & calida posca tinctos, lethargicis cervicem dorsum pectus fovet, *l. 3. de morb.* per hos etiam aut per sordidos panniculos concalfactos, dentium doloribus externe medetur *Gal. in l. de med. per loc. c. 9.* appositis verò ad buccas sacellis ex pollini

Dentium dolori.

pollinibus calidis infarctis iisdem *Aurelianus 93. lib. chron. 3. cap. 4.* sacculis item calidis ex tenui polline dolentes aures fovet idem *Aurelianus l. 2. chronicarum pass. cap. 3.* & ad stomachicos ex cantabro vel polline facit *lib. 3. chron. pass. cap. 2.* spasmum vero per sacculos lini semine vel cantabro torrefacto plenos fervente aquâ vel oleo decoctis curat idem in *lib. 3. passionum, acutarum c. 8.* & ex polline vel lini semine, ex aqua mulsa decoctis & sacculo conclusis, ilei tormenta, mitigat *idem l. 3. pass. acut. cap. 17.* Iisdem ex sale, tosto milioque farctis, hyposarcam discutere nititur *Gariopontus l. 5 c. 11.* sed è solo sale plenos sacculos ad varios morbos usitarunt strenuè nostri; tetanum *Aretæus lib. 1. mor. acut. c. 6.* ad coxendices *Aurelianus lib. 5. chron. c. 1. p. 508.* sale torrido confarctos sacculos lineos partibus patientibus imponit, qui super inspergi aquâ marinâ calidâ attingique cauteribus latis debent. Vaporatum quoque eidem *Cælius* ex sale torrido adhibuit tetano *l. 3. acut. pass. l. 8.* & colico dolori *l. 4. chron. pass. c. 7.* & paralysi *lib. 2. chronic. c. 1. p. 325. f.* sed ad faucium morbos & ad anginam *Celsus l. 4. c. 4.* circa mentum & fauces salis succum imponit, quod remedium hunc in modum paratur: sal lineo sacco excipitur, demittiturque in aquam benè calentem, tum super id membrum, quod fovendum est collocatur. Mirum ad podagras salis hoc remedium ait *Nicolaus Cabrunus lib. de podagra cap. 4.* illud fortasse doctus ab Alexandro Tralliano, qui fomentum salis id appellavit. l. 11. cap. 1. ad œdemata podagricorum adhibitum, *qui & 8. lib. c. 7.* ad alui profluvia quæ διαῤῥοίας Græci dixerunt, mirificè facientes; dixit ex sale atque hordeo, aut milio aut panico, torrefactis, ad suggillata verò laudavit sacculos ex sale *Plinius lib. 31. c. 9.* & ad molestias dentium *Horatianus lib. 1. ad Eup. c. 14.* & ad splenericos *l. 2. c. 15.* universim vero dolores omnes ex fotu salis sedaretur, *auctore Dioscor. l. 5. c. 85.* porro sacculos ad humidam convulsionem curandam, cum laudavit *Hipp. l. de loc. in homine numerati nota 48.* & ex hac materia paratos probabile fit intellexisse.

Aurelian. p. Spasmo. *Ileo.* *Anginæ.* *Alui profluviu.* *Suggillatis.* *Dentium malis.*

Hæc illi; sed è junioribus per sacculos plures præparvos rosis non passis farctos in aq. ros. rubr. vel albarum elixatos, calentes, sicut ferri possint oculis dolentibus subvenit *Arnoldus. I. Breviar. c. 13.* & per sacculum sulphure oppletum calido vino vel aceto tinctum tenesmo medetur *idem lib. 2. brev. c. 35. Guido vero Cauliacus, tract. 2. doct. 2. c. 4.* ad manus insolentem quandam inflationem carneam & phlegmaticam, sicut ipse vocat, ex sacculo coriaceo totum paravit ad hunc ferè modum; ex corio vitulino construitur & consuitur arctè chirotheca formâ, quam repræsentet, vulgarem fæmoralium nostratium sacculum; impletur veteri lixivio & cinere ficulneo, vitiumque ac filicis sarmentis, aceto saleque commistis, in id manus coniicitur, & supernè circa caput tumoris extremum constringitur laqueo sic, ut humor effluere nequeat, aquâ calente ex subiecto altero vase concalesit sacculus, ac tam diu detinetur sive homo, donec libens toleret, celebratur verò remedium, hoc ad tot dies, quo ad satisfactum abundè foto videatur huius porro simile commentum, quod fortassis imitatus est Guido, fuit *Nicandri Theriacorum scriptoris antiquissimi*, qui demorsam à fera manum, vel pedem utriculo, vini calentis adalligato fovit. Sunt autem illius hi versus:

Guido. Oedematis manus.

Et caprinus uter lenæo munere plenus
Auxilio est fidente manus violata pedesue
Labifico, mersi medio teneantur in illo
Atque arctè utrinis constrinxeris inguina vinclis.

Per sacculos item qui torridum laterem ex vino & oleo di spica irrotatum complexi sint, dolentes auriculas fovet *Michael Savanorola, tract. 6 c. 4. rub. 5.* & sacculis ex milio, furfure, anisi seminibus, & chamæmeli floribus, interpunctis, & supra calidum laterem vino meraco respersum calefactis ventrem, fovet homini, cui ab accepto helleboro dolor, & morsus, & singultus, supervenerit. *Franc. Vallerio. obser. 2. l. 3.* Ex furfuribus vero triticeis cum floribus verbasci & malua sacculo inclusis, vino rubro incoctis, ut loco dolenti calidè admotis, hæmorrhoidum dolorem unius horæ spatio lenitum refert *Io. Finchius in Enchiridio.* Earundem vero hæmorrhoidum fluorem per sacculos calidos ex panno rubro, contritis quercus glandibus vel frondibus, acri aceto decoctis farctos compescit *Martinus Rulandus, cur. emp. 7. cent. p.* ex quibus quoque frontibus quercinis aceto acri decoctis, plenos item sacculos pro dysenteria sedanda sedi applicat *idem Cur. 39. cent. 7.* & ex furfuribus aceto coctis conflatos alios eidem affectioni sub anum aptat, *cur. 18. c. 5. & cur. 25. c. 10.* cui dysenteria iam declinanti finiendæ medicatus etiam est *idem cur. 29. c. 10.* per cinerum calidorum sacculos in ventrem impositos, sed ano prociduo sacculū ex fimo equino accomodat *cur. empyr. 85. c. 5.* at Tenesmo medendo, sacculum ex verbasco & absynthio in lacte recenti decoctis alternatim & ventri, & ano applicat *idem cur. 38. cap. 10.* Hactenus hos fotus diversos, ad diversos affectus utiles, tradidit *Rulandus*, quorum illum qui ex furfuribus & aceto est, testificari verè possum, maximo ex usu esse doloribus abigendis, ego enim in Illustri viro D. Hartmanno Pignono genu dolorem acerrimum quatuor iam dies noctesque implacabilem, applicito demum hoc remedio, velut incantamento sedavi. De qua ipsa re audi quæ *lib. 2. de therm. c. 20.* memoriæ prodidit, *Andreas Baccius*, vidi, ait, quod in repentinis contractionibus, præsertim ex vulnere ægros quam primum multo furfure ex ferventi aheno superstratum ipsum obruerent, contegerentq; cum sperato successu ex furfure quoque aceto vinoque incocto & sacculo incluso, si sedes in tenesmo foveatur, miro esse remedio testatus *Iac. Fontanus lib. 3. pract. med. cap. 26.*

Aurium dolori. *Hæmorrhoidis dolentibus.* *Hemorrhoidu.* *Ani procidentia.* *Tenesmo.* *E furfurib. aceto decoctus fotus quam maximus usus ad dolores sopiendos remedium. Anno 1629. Historia.*

Per vasa fictilia alius etiam materiæ fotus.

Hippocrates primus laborantem uterum lenticulatis vasis, testeis fervente aquâ plenis fovit *l. de nat. mul. n. 29.* & Pleuriticos *l. 2. de ratione victus in acutis*: sed ne vapor nares insultet, lanâ vel spongiâ impressâ contegit *And. Casalp. l. 6. prax. c. 7.* Doloribus intestinorum sopiendis vas cineribus calidis cum fœniculi semine plenum adhibi-

Fotus per vasa.

adhibitum efficaci esse remedio refert *Eustachius Rudius, lib. 2. de morb. cur. c. 28.* sed & fictilibus vasis oleo plenis, ad similitudinem quas lenticulas vocavit, ad sudores movendos usus est *Cornelius Celsus lib. 2. c. 17.* quem sequutus meo quidem iudicio videtur *Michael Savanarola, tract. 6. c. 14. rubr. 10. & Ambr. Paræus*, qui ad movendos in febribus, quæ tumoribus erysipelatosis superveniunt, sudores, testaceas lagenas aqua calente plenas lateribus & fæmorum interstitio submittit *lib. 6. cap. 15*

Est ad ischiadem vetustam huius remedii administratio quædam nova *à Iacobo Hollerio* excogitata & inter observationes suas proposita; quam utilitatis gratia non pigebit referre. Resp. maioranæ, calamenthi, ebuli, ivæ arthriticæ, rut. rosmar. beton. ana M. ß. radic. acori ℥ j. fol. Lauri P. ij. fiat decoctum in s. q. aq. & vini. Impleatur hoc decocto vasculum, & bene clausum plantis pedum admoveatur, dum calor ad cruris superioris articulos perveniat, eodemque decocto pars foveatur, materia verò cum oleo Laurino subacta articulo apponatur.

Sed è iunioribus nostris vas eiusmodi quod commentus est *Ambrosius Paræus*, non patiar hic sileri, dignum autem ut eius mellita verba fideliter referantur; quæ sunt videlicet, *l. 25. c. 13. quod est de emollientibus, hæc*; Hîc notandum venit partem nonnunquam intemperiei frigidæ tanto excessu teneri, ut calor eius nativus plane langueat, ac medicamentorum vires in actum proferre nequeat, calor vero ille emortuus ut suscitetur, parti æstuarium ferreum admovebitur, in quo longurius ab igne candens concludetur, sic enim diu calor æstuarii conservabitur, typum huius æstuarii vide cit. loc. *Galenus* (si hunc auctorem facimus) *l. de renum affect. dignatione atq; curatione c. 4.* calculo deorsum deturbando fotũ ex aqua in vase testaceo vel æneo frequentandũ præcepit. *Cælius* vero ad Ilei tormenta *l. 3. acut. pass. cap. 17.* locum iussit vaporandum cineribus, mistis in oleo vel quodam laxativo liquore, ex decoctione congruarum materiarum præparato, in vasculum duobus digitis altum, atque ambitu simili loci patientis mittendos dixit suppositis carbonibus, non flammosis, donec liquor insumatur; tum circumtento linteolis vasculo atque parum refricto convertendos vult in linteola ac refundendos cineres colligatoque vasculo fundo tenus & constricto linteo fortiori patientia loca vaporari: Hæc Aurelianus; quæ quidem fovendi ratio non ita vetustate obsoleta est, ut ad nostras quoque fœminas non pervenerit, vocantq; hoc remedium delle scudelle; quamquam non ita muliebre remedium illud est hac tempestate, ut non clarissimi viri etiam de eo præceperint. *Iac. Hollerius in lib. pract. c. de Colica, & Andreas Cæsalpinus l. 7. art. med. c. 7. & Ambr. Paræus l. 17. c. 18.* Qui idem vir ad provocandam sudorum opem, testaceas lagenas rerum tenuium decocto plenas, pedum plantis, lateribus, & femorum interstitio accommodat. Vase figulino coctoigne & percalfacto usos fuisse veteres ad calfacienda perfrigerata corpora, docuit Galenus in expositione linguarum, verum cuius formæ esset, & quomodo uterentur neque ex Galeno, neque ex aliis compertum habeo, nisi fuerit testaceum vas ad formam utris confictum, quod carbonibus ignitis conclusis adhiberent corporibus obtectis; haud secus atq; hodie faciunt, qui sudorem provocare cupiunt. *Hieronymus Mercurialis in adnot. ad 2. Hipp. librum de morbis*; quæ te nolui ignorare diversa ac multiplicia fotus organa discentem.

Calculo renum deorsum deturbando.

Remedium vulgare delle scudelle.

Ad sudorem ciendũ antiquorum organum.

De aliis materiebus ad fotum simplicius comparatis: 1. autem è genere metallico.

NOn contemnenda etiam è genere metallico ac subterraneo omni fomenta. Perniones ære quã maximè calfacto, si tamen non ignitũ sit, curari docuit *Cornelius l. 5. c. 28.* Ad tenesmum verò & dysenteriam remediũ à suis popularibus usitatum atq; expertum retulit *Michael Savanarola, tract. 6. c. 16. rubr. 9. & 10.* nempe sublatum & subiecto igne ahenum invertunt in pavimento, ut desuper insideat homo languens.

Ex petreis terreisq; materiis fotus.

ALumen percalefactum rhagadas linguæ dolentes & contumaces sæpius applicitum mire lenit, quod in lectissima fœmina Hippolyta Prato experimentum à se visum admiratus est Petrus Agnellus, Medicus Neapolitanus, collega meus. Et in condylomatis ani Franc. Valia chirurgiæ peritus. Nos item salis petrei nostri calabri platysmata & variè præsecta scuta quid nõ memoramus? qui prompto semper usui, consueverunt esse ad finiendos, quoslibet dolores partium perfrigeratarum, præsertim autem à frigidis humorum alluviis, obsessarum, huius loco rusticis, peregrinantibus, & inopibus laterculi possunt esse vino veteri vel huius spiritu respersi. His etiam percalfactis cynicum os resolvit *M. Catinaria c. de oris tortura.* Ad algentes in lypiria febre artus, eadem probat *Andreas Cæsalp. art. med. l. 3. c. 53.* Ad dolores verò uterinos *Rener. Solenander cons. 15 sect. 5.* mutuatum remedium ab *Hipp. l. de nat. mul. n. 29.* Ego dolentes frigidâ causâ plantas pedum, & calcem fictilium testarum calido fotu multis sæpe levare solitus sum. Tegulam calfactum vino bono calente irrigatam helxine & sysimbrio aquatico aut similibus impositis cruri alligat ei, qui urinam non reddit *Iacobus Sylvius in meth. pract. c. de ischuria.* Sed & per argillam ustam comminutam primum mox aceto, acri decoctam anum dissenterici fovet *Martinus Rulandus, cent. 4. curat. empir. 40.* novum autem id non est, quoniam glebam aquâ calidâ perfusam ad fomenta stomachicorum usurpavit *Aurelianus l. 3. chron. c. 2. f. 204.* M. Cui simile est id, quod cimoliâ subassata psœadicos & Ischiadicos fovit *item Cælius lib. 5. chron. c. 1.* per silicem ignitum posca respersum linteis puris involutum lienis dolori sopiendo adhibet *Gariopontus, l. 3. c. 2.* Pleuritidiq; *An. Guainerius com. c. 9.* sed decocto medicato inspergit tum *hoc loco, tum com. 1. tract. 12. cap. 4.* at pedibus applicitum perniciosos valetudinis vapores extrahit *Anton. Guertaus auctor appendicis ad Mizaldi centurias pag. 150.* Iisdem quoque circum omne corpus applicitis utitur adid rei *Galenus apud Wecker. antid. spec. P.*

Plantarum & calcis frigido dolor.

Ex arena fotus.

TVmentem ignavis humoribus ventrem exhausturus calidam arenam uxori Boethi adhibuit, *Gal. & Rodericus Fonseca tom. priore cons. 3.* fœminæ cuidam, cui per fluores muliebres extumuerat venter, eodem remedio, feliciter usus est. Arenæ quoque tum naturaliter calidæ tum igne percalefactę aut frixæ in sacculo vel linteo admotæ hydropicis nonnihil proficiunt, quod ex veterum placito est, & ab *Iac. Hollerio adnotatum in curatione Hydropis*: mistas cum furfure frixasque adhibuit *Galenus l. 5. de comp. medic. part.* At *Hollerii enarrator, Ludovicus Duretus*, littorales arenas, cum cineribus calfactas eidem usui proposuit, frixas etiam proficuas professus; cæterum de arenæ usibus ex plurium autorum sententia posterior. *cap. de insolatu* dicemus.

Lutum quidem thermalium aquarum medendi usibus commodum non cognovêre, aut certe non memoravêre veteres: nihilominus eundem excellenter medicatum docuêre juniores, qui rem thermariam tractavêre: inter cæteros Andreas Baccius & Julius Jasolinus præceptor meus: sequitur autem suorum fontium & scaturiginis naturam limus. Hactenus jam arenarum medicatarum ostensa vis est. Sed & non medicatæ verum defrictæ sacculus ad dolentes partes adhibitus nonullo remedio sępe fuit: quod Valentinus Albertus Jesuita in se ipso dixit expertum.

Ex cineribus fotus.

CIneribus calentibus præaltis torpidos ac trementes artus sepeliri remedium nõ contemnendum proponit *Andreas Cæsalpinus in l. 5. artis medicæ c. 39.* calidum cinerẽ pernionibus accommodatum fomentũ aliâs ex Fallopii experimento retuli. Præter quem usum & bronchocelæ discutiendæ, si quædam etiam testarum sc. marinorum piscium trita quoquo pacto devoretur, certissimum erit remedium: panniculus prius quidem lotus, madidus, mox calida foci favillâ conspurcatus sæpe applicitus.

E fructibus fotus.

E fructibus pomum, apium coctum & calens admovet ophthalmiæ *Iacobus Sylvius, in pract. meth.* hæmorrhoidis dolentibus, pomum macianum sub cinere coctum addito saccharo vel cum sapa coctum adhibet, *Alexand. Benedictus l. 22. c. 11.* Putre vero pomum quodcumq; ruboris reliquiis adhibet *F. Platerus l. 3. prax. tit. de ocul. dol. p. 310.* itemq; *Nicol. Piso l. 8. sua nosothorapia c. 26.* Semiputre verò idem igne fervefactum pernionibus applicant, hodie nostri. Similiter & sectum aurantii vel limonis acerbi pomum, quod cum sale ferbuerit inter prunas, sic calens, qua secturæ facies est, callis pedum acerbe dolentibus imponimus, & hoc sępe repetito applicatu pedes exequamus atq; levamus. Avellanas nuces assas sic calentes dentibus stupidis adhibet *Guido tr. 6. doct. 2. c. 2. partic. 5.* nucis vero iuglandis nucleum ignitum denti afflictato imponit *Mesvæus l. 2. Grabad. capite isto.* Ad stomachicos fico torrefacto utitur *l. 3. chron. c. 2.* adstringendo quoq; & glandibus aridis quercuum carnes excoqui licet.

Ad pedum callos dissolvendos & in dolore multo molliendos concisi & calidis sub favillis assi limonii fotus percommodus est.

Ex tritico elixo torrefactove fotus.

MEminimus quidem alias ex optimorum autorum monumentis, frumenti concalfacti acervum ad sopiendos articulorum & podagræ dolores percommodum esse: nunc & ad eosdem usus & ad sudores movendos utile fomentum ex eodem esse confirmabo *autore Weckerio in synt. medic. l. 1 par. 3. Nota numerali III.* Torrefactum & adhuc calens frumentum impetigini dolendæ admovet *Nicolaus Florentinus, serm. 7. tract. 6. sum. 1. c. 5.* E milio ad fervidam sartaginem torrefacto dolori dentium abolendo maxillam exteriorem fovet *Razes l. 9. ad Mansorem c. 42.*

Ex pane calido fotus.

ADhæc, & per calidos panes fomenta partiri licet, ut discutiatur delinquens humor: atque huius rei prȩclara sunt autorum testimonia; quorum ego sententias repetam servato partium ordine in hunc modũ. Ad hordeolum concoquendum aut dissolvendum usus est *Celsus l. 7. & Aetius l. 7. c. 82. & Avicenna l. 3. fen. 3. tract. 1. c. 16.* qui vir è fermento calente tuberculũ fovit; panis vero remedium, & *Hieron. Fabricius in l. operat. chir.* amplexatus est. *Sed Renerius Solenander Cons. 8. sect. 2.* ad visus hebetudinem emendandam panem hordeaceum medium, cuius interiori mollitudini fæniculi, & carui contusa semina adhæserint, secundum hanc eandem faciem applicat oculo sic; ut fixo intuitu in panem oculi vapore humectentur, ita enim absumpta in ipsis excrementitia humiditate, lentoreq; huius & crassitie attenuatâ atque abstersâ, vaporibus itẽ crassis discussis visum confidit mirum in modum facili remedio recreatum refectumq; iri. Stupori dentium abolendo panem calentem dentibus, qui vitium patiuntur, atterendum docuit *Razes 9. ad Mansorem c. isto.* sed & aures sonitu laborantes, panis cũ carui semine subacti calentisque jam, ut è furno excipitur medietas secundum mollitudinem interiorem applicitus, mire jùvat; *Felice Platero autore in tom. 1. prax. medica c. 8. c. F.*

Hordeolo.

Ad contusas item auriculas *Alex. Trallianus in l. 2. c. 2.* & eo prior *Galenus l. 3. de compos. med. per loc. c. 1. f.* licet cum melle adhibuit hic auctor *Hipp.* vero ad Anginam *l. 2. de morb. 28. Io. verò Heurnius* ad pleuritidem cum theriaca *l. de morb. pector. c. 2.* Ad stomachicos *Aurelianus l. 3. chron. c. 2.* ad singultum assiduum *Henricus Tromerius Aurbachius apud Io: Schenkium, l. obs. medic. tit. de singultu*, ad dolorem colicum zibetho prius impolito, ad umbilicum *Io. Baptista Porta l. 8. magia naturalis tit.* ad colicam: quem panem musto incoctum, & adhuc calentem impositum cataplasmatis modo probat *Galen. l. de rerum affectorum dign. & curat c. 4.* & hunc sequutus *Aetius tetrabl. 3. ser. c. 5.* qui & ad inflammatam vesicam polentam calentem in sacculo adhibet iis sermonibus; farinas verò frumentaceas, similiter in sacculis ad colicum dolorem applicat *Alexander Trallianus l 9. cap. 1.*

Auriculis contusis.

Angina.

Pleuritidi.

Singultui.

Colici.

Vesica inflammationi.

Q 4 Ad

Pteris assatis. Ad panes vero ut redeam hos exassatos & semiassatos, ad uterorum fomenta laudat *Hipp. l. de nat. mul. 29.* furfuraceis vero panibus linteis advolutis dolentes uteros fovet *2. de morb. mul. n. 21. & 22.* Ex calido pane, eleomelite item calente tincto dolorem stomachi sedare tradit, *Bertrucius Bononiens. tract. 1. sect. 3. c. 11.* *Stomachi dolore.* Pannorum involucro conservatis calentibus panibus, qui jamjam è furno sunt educti, ad sudores homini eliciendos applicitis utitur *Hercules Saxonia*, & hunc ut apparet secutus, *Rodericus Fonseca consil. tomi prioris 52.*

Hactenus dixi quæ panis ex prima coctura calidi sint appliciti virtutes, multis secus relictis, quæ memorari curiosè potuissent. Intelligas autem velim perpenso eius summo contemperamento & summè commoderatâ naturâ, quòd calori nostro nativo suus alter est maxime congruus & familiaris. Quas ob causas ad multo plura, quàm indicavimus, eius est utilis applicitus atque administratus. Quod si & alia in rem facientia cum pasta commisceantur aut concoquantur, uberior adhuc est expectandus effectus, Vidi (observatio est apud *Schenckium l. 5. tit. de Ischiade*) equitem torquatum coxendico dolore correptum, relevatum ex imposita coxæ placenta, ex frumento secaligineo, cui mixta erant folia cicutæ conscissa composita, cocta in foco sub cineribus calidis, linteis involuta. De panis calidi remedio plus multa.

Ex Vinaceis fotus.

SUnt vinacea exuccæ uvæ ab expresso vino residuæ, quæ cum in multum cumulum exaggeratæ atque immotæ conservatæ fuerint suo ipsius fervore concalefiunt, ad dolores partium, & languores commune remedium, si excavata eorum scrobe corpus obducatur. Porro ad articulorum omnium imbecillitatem tumores ac passiones ad paralysim ad torporem; stuporemque membrorum, ad distensiones & ancylas, ad dolentes artuum fracturas atque luxatus usu solenni sub maturitate vindemiarum expetuntur; de quorum viribus & toto administratu peculiari libello conscripsit *D. Antonius Altimarus & Iulius Cæsar Claudinus, sect. 10. operis de ingressu medici ad infirmos.*

Ex foliis fomenta.

POstremò, & per folia quædam plantarum vulgaris quidem sed minimè aspernandus est usus fovendi laborantes corporis locos: ita dolentes fotu frondium parvæ sambuci calidarum: ita cōfusos folio brassicæ crebrò incalfacto procurant hodie multi. *Dolentibus & contusis corporis locis.* Ad discutiendas verò materias, quæ proximè incommodant, de lachrymantibus oculis, usus est *Rogerius Salernitanus l. 1. chir. c. 24.* hoc medicamento thus, mastiche, laudanum, ferventi marmore liquata, folioque lauri imposita, dum calent, temporibus & venis frontis admoventur; proficit remedium, si, quàm maximè calidum ferri potest, detineatur. Aloes folii tenerior caro sub calidis cineribus ossa, & in callos pedum dolentes imposita mire juvat; quale remedium & ad bronchocelas prædicant alii.

Ex ligneis quibusdam assulis fomenta.

ET ex ligneis quoque assulis foveri languentes dolentesq; corporis partem novum non est. Nempe resonantibus auribus cupressi tabellam, quantum ferri potest, calentem homini dormitum euati, præsertim insperso pulvere origani parat *Felix Platerus tom. 1. c. 8.* & qui prior remedium fortasse docuit, *Bartholom. Montagnana cons. 8.* qui idem, & ad distorsionem oris abolendam cervicem & spatulas eâdem tabellâ calidâ fovet. Alii quoque autores atque ex communi ritu, medentes omnes dysenterici & lienterici quiq; tenesmū patiuntur, super assere abietino, juniperino, cypressino calido sedeant, curant. Ex nuce juglandi etiam probavit *Michaël Savanarola tr. 6. c. 16. rubr.*

Ex carbonibus jam nunc humore restinctis, fotus.

FOmentum, quod fit ex carbonibus, adhibendum est in balnei loco, qui ungendis hominibus sit dicatus iis, qui diuturnis doloribus teneantur, partes autem corporis torreantur, donec difficulter ferre queant. Carbones sunto è balneis sumpti, aut prius madescant, hæc *Oribas. l. 10. c. item*; quæ equidem sic interpretor ut de prunis humore balnei restinctis loquatur. Porro antiquissima hęc medendi ratio videtur, quandoquidem Cornelius Celsus ad fomenta validiora, quæ horrorem febrium pręvertant, extinctas titiones linteis involuit. Vide autem de his omnibus *Ludovic. Mercatum l. de indic. medic. cap. 12.*

Thus igne calefactum dentium doloribus afflictato imponit *Mesvaus l. 2. Grabadin. Part. 1. sect. 2. sum. 8. c. 3.* mastichen verò nigram in aceto coctam ad clavos adhibet *Aetius ser. 14. c. 82.*

Philuras cæpæ sub cineribus coctas atque etiamnum calidas ambustis applicat *Ioannes Langius l. 2. epist. 4.*

Ex animantium materia fotus.

ANimantium pleræq; partes non exiguos offerunt ad fomenta usus, quos omnes cum *in l. de medicina ex-animantibus pharmaco chirur. operis parte* disposuerim, lectori placeat, rogamus, cunctos eo loco perquirere, interim hic aliquot ipsorum alienum non erit attigisse. Sylvestrium quadrupedum carnibus elixatis & caput & buccas hominis cynica distentione correpti foveri jussit *Avicenna l. f. t. c.* quem sequitur *Marcus Gatinaria in opere ordinato secundum Razem ad Mansorem, cap. de oris tortura.* Intellexerunt autem & maiores nostri non vulgarem per assas leviter carnes fomenti usum: ex quibus deductum est, ut mulieres prægnantes ventriculum eâ sibi refoveri curent pro fœtu languente confirmando. Antiquis porro & succum, qui bubulis à carnibus, dum torrentur, destillat, atque is etiam qui è semitostis ad prunas eisdem exprimitur, in medicinam utilis habitus est; *Succi carnium usus.* adeoque hoc posteriore *Galenus, in l. iij. de compos. medic. part. c. 1. lemmate quod est compos. auriculares Asclepiadis*, ad aures dolentes, usus est. Ad earundem vero vermes *lib. de remediis facil. parabil. cap. 6.* Quem locum non omiserim libens.

Ex

Ex ovis, fotus.

EX calentibus quoque ovis igne duratis Fomenta factitavere veteres ad diversas partes corporis male affectas, atque dolentes inter cæteros oculi sic curati, chemosi atque ophthalmiâ vexati, hæmorrhoides, condylomita, rhagades, ani atque inflammationes sedis, quemadmodum hoc ipso *pyrotechniæ medic. libello c. de materia ex animantium partibus*, enarratum fuit. Ad laxatam columellam revocandam dimidium recens assatum ovum coronali suturæ imponit *Philippus Müllerus. l. 5. de myster. Iatrochym. 31.* Bregmati fervens impositum sine cortice aut dimidiatum prætulisse videtur *Alexander Benedictus lib. 8. de morb. cur. c. 6.* luteum igne duratum calens dolentibus dentibus suffumicandum memorat *idem l. 8. cap. ult.* expertus approbavit ad ophthalmiæ reliquias, *Nic. Piso. l. de cur. mor. c. 20.* quam rem prior ex *M. Gatinaria tradidit*, *Iac. Sylvius in lib. de med. mor. int.* translatum primû rem *ex Archigene apud Galen. lib. 4. de comp. med. loc. cap. 8.* credo, applicat vero ad hæmorrhoidas ac condylomata & ad ani rhagadias columbina ova durata *Cels. lib. 6. cap. 18.* quam rem (crediderim) imitatus est *ex Hippocrate*, qui ad inflammatum sedem ova ex vino nigro dorato cocta jubet imponenda *lib. de fist. n. 3.* ovorum etiam igne duratorum luteum calens, ut caseus assus, dentibus, qui stupore tentantur, præsens remedium esse docuit *Ioan. Mesvaus lib. 2. sect. 1. par. 1. Grabadin. Cap. quod inscripsit de congelatione dentium, & Razes ad Mansorem, c. eodem*, ova integra detracta testa oculo admota ruboris ex ophthalmia reliquias absumunt, *autor Felix Platerus, tom. 3. prax. medicæ tit. doloris oculor. p. 310.*

Effumigatum.

Ad hæc omnia non tacebo, quod ex placentula frixorum cum oleo amygdalino ovorum dolorem colicum sibi ipsi sopivit *Rodericus à Fonseca cons. 57. tom. 1.*

E dejectionibus & fimis.

NOn repulerunt sic vilitate atque abominatione manus mentesque hominum fimi bestiarum, ut non applicitus ægrotantium medicatos experirentur, adeo ut videatur non admirabile solum, sed incredibile, quàm variè miseris humanitatis nostræ casibus, succurrerit. Quæ cum fuerint à me peculiari volumine, quod inscripsi de medicina ex animantibus ample tractata: sunt hæc tam propè innumera ut rem detrectare possim, si paucas eligam. Quam ob rem si qua tibi rerum istarum est sitis, ibi plenius hanc extinguas licet.

Ex cera fomentum.

CEræ portio per ignem decisa hordeolo dissipando laudatissima *Celso l. 7. c. 7. & Gal. l. 4. de comp. medic. partic. calcem Aetio l. 7. c. 82.*

Hanc etiam cum cumino trito concorporatam ad hyposphagmata, i. e. ad suffusum oculum sanguine ex percussu discutiendum, quàm maximè calidam applicari cum fructu docuit *Constantinus in viatico*; à quo viro mutuatus est *Arnaldus Villanovanus, l. 1. Breviar. c. 15. & c. 22.*

Ex varia re fotus.

NUnc variæ materiæ fotus non tam enarrabimus, quam indicabimus exemplo singulari linguæ, cui maximè genus hoc remedii convenit quàm juvare propter adhæsus difficultatem nil potest nisi efficax sit, in fotum adhibitum, modus, is autem per panniculum esto.

Ex ovorum coctorum luteis amygdalisque mundis contritis, & ex pulpa pomorum apiorum in lacte coctorum contusis, & singulis in pitacio rariore inclusis fotus aliquando ad perdolentem cancrum ordinavi; neque id sane sine fructu; Commentaberis autem & tute per te varia ex omni materia in rem accommodata.

CAP. XIV.

De buccatu fotus aliqua specie.

HI quidem frequentissimi fotus sunt modi; nihilominus & citra has interdum observo fieri posse ut humoris calidi fomentum accedat. Atque is est gargarizatus & buccatus quem ego nomino, id est, haustus qui circa buccas ore clauso continetur, ex oleo autem calido ad dolorem dentium levandum proposuit *Aurelian. l. 2. chron. c. 4. p. 341.* & ex aqua calida ad tetanum *l. 3. acut. c. 8.* & ad Ileon *l. eod. c. 17.* quam rationem retinuit quoque *Aetius l. 2. ser. 4. c. 20. & 28. tum etiam Alex. Trallianus, l. 3. c. 10.* ad gingivarum verò tubercula, *[illegible]* græcè, calidam aquam laudat *Celsus l. 6. c. 13.* ad dentium vero dolorem lixivium tepefactum, mediocri vult tempore continendum, *Gal. in l. 5. de medic. partium. c. 9. partic. 2.* quo loco tum Colocynth. tum ulmi corticem vino decoctum, (id obiter dixerim) meminit os fovendum. Sed & ad abscessus linguæ, palati, gingivarum, & omnium partium oris, medendos utilis est haustus calens & usque ad fauces gargarizatus.

CAP. XV.

De Embroche.

EMbroche & embregma, Græcis, Madefactus est Latinis, ut vertit *Io. Baptista Rasarius apud Oribas. l. 9. collect. medic. c. 22.* & videtur, etiam interpretatus *Io. Gorræus in definit. medic.* dum in voce Embroche eâdem sententiâ utitur, quæ est *Oribasio citato loco.* Habet autem hæc Sardianus homo, Madefactus minorem vim esse quàm cataplasmatis. Illo autem utimur, quando cataplasmata vel propter tempus his minimè aptum aut propter locum, aut propter eorundem vim devitare oportet; Et temporis quidem ratione in principio madefactiones adhibentur, cû eo tempore cataplasmatum intempestivus est usus. Propter locum vero in capite madefactionibus utimur in iis, qui nô rectè admodum ad cataplasmata sunt affecti. Propter vim denique in gracilibus, cum vires imbecilles cataplasmatum pondus ferre non possunt. Accommodatissimum autem est chamæmelinum oleum capiti evaporationi finê imponit, eamq;, quæ in capite est, digerit, aliamque non attrahit; quod nulli præterea medicamento contigit. Vides ex his postremis Antyli verbis summam embroches commoditatem; præterea

præterea fracturis ossium, carniumque contusionibus non mediocrem huius usum addidit, *Aetius in l.* 1. *ser.* 3. *c.* 174. qui discrimen meditatus, ab irrigatu illud protulit; quod meditatus, perseverantem ab adhibito auxilio habet utilitatem, nempe lanam aut cinerem humectantes imponimus, partibus affectis post profusionem.

Fervefacto aceto madefacti sugillatus abolentur *autore Galeno in* 5. *de comp. medic. part. c.* 9. Decoctum vero aceto lupinum ad livida *probavit Dioscorides.*

CAPVT XVI.

De irrigatu.

IRrigatione utimur, ut corpora perspergamus, hoc est, balneorum usum imitantes, cum alia circumstantia impediti balneo, uti nō possumus: cum autem humectare corpora velimus, id madefactione facere non valemus, cum ea non altè admodum descendat, spongiam verò admovemus, ut sudorem adhærentem abstergamus, sive sanies sit, sive sanguis, sive strigmentum, sive pus concretum sit, sive ipsa medicamenta, sive quæ juncta fuerint, aut ut morsum & pruritum corpus vexantes sedemus. In facie verò, cùm recreare, & robur indere volumus, eiusdem rei causâ aspersione utimur, aspergendum verò caput est in vigiliis & deliriis. Stomachus autem atque hypocondria oleo calido perfunduntur, simili quoque modo costæ spina, vesica oleo calido asperguntur. Itemq; tetanici & ischiadici denique, at crura eorum qui febribus diuturnis & siccis detinentur, si plane cōstiterint, aut post sudores exiccata sint, hydræleo persperguntur, & alio traducendi causâ, crura multâ aquâ, aut hydræleo irrigamus, quod facimus ut errantem materiam in partibus ignobilioribus contineamus, quo tempore calidiore utimur, ad morsum usque, ad finem irrigationis, ruborem & tumorem, constituimus. Jam vero irrigamus ubi inflammationes resolvere in animo habemus, aut ubi abscessus citius ad pus perducere consilium est; aspersione verò utimur ad faciem, atque in febribus ardentibus æstivo tempore aquâ lacteâ; hyberno verò, calidiore, prætertim si caput nullo malo urgeatur, cavenda tamen in diuturnis affectionibus aspersio est; stupefactionis enim & frigiditatis periculosæ initium faceret.

Hæc Antylus apud Oribasium l. 9. *collect. med. c.* 22. quorum nunc nos præstat aliquot exempla subjicere. 1. capiti laboranti, vitio sicciori cumprimis est accommodus. Quare Archigenes præceptorē suum Agathinum (refert *Aetius l.* 1. *serm.* 3. *c.* 122.) delirantem vigiliis his confestim liberavit, capite eius multo oleo irrigato.

Præterea in convulsionibus caninis oleo sicyonis calido, aut aliquo consimili caput perfundendum. Item in his, quibus nervi fortiter sunt afflicti. Si vero frigiditas ac tremor ad afflictionem nervorum consequatur, etiam castoreum ad sicyonium admissendum est. Podagram verò marrubio in aqua aut vino irrigamus. Hæc ex Aetio, qui cùm afflictionis nervorum meminit.

Afflictio nervorum quanam Aetio.

Irrigatu quoque ad extenuatos & fracturarum luxationumque vitio tabefactos artus utendum censuit *Hipp. officina medici text.* 15. 16. 17. ad articulos verò induratos atque ancyle correptos aut distortos *l. de usu humidorum paulo ante F.*

CAPVT XVII.

De stillicidio.

GUttulatus ex antiquis pauci meminerunt, & parce ex his *unus Galenus, l.* 13. *meth. med. c. postremo & Cælius Aurelianus l.* 1. *acut. c.* 11. *& lib.* 2. *chron. c.* 3. quo loco cataclysmum: i. e. aquas à sublimi supercadentes, à Græcis appellari dixit, Fortasse autem & sub irrigatus genere rem hanc comprehenderunt antiqui, quod suspicor eò libentius, quòd Archigenem doctori suo irrigato oleo copioso delirium & vigilias excussisse, prodidit Aëtius. Consueverunt autem capiti alto, videlicet calvario obice sublatente affectu perfusum hunc adhibere propterea, quod è sublimi cubitum unum Epistomio & Siphone, demissus humor, ictibus crebris vehementius vim remedii subteriores in partes insinuaret. Defiget autem se facilius ex voto, si virtus accesserit, medicatæ sulphure vel nitro thermalis aquæ. Quanquam & simplicis, dilutæ etiam medicamentis aquæ aliæ sic usitatæ non infeliciter etiam adhibentur. Ad melancholiam porro medendam ex decoctis herbis stillicidium instituit, *Io. Manardus*: Meminerunt autem & alti destillatus alii ad partes alias, præterquam ad caput.

His instillatus usibus posterioribus factum arbitror, ut subinde assueverint Juniores Thermales, Duccias quasi guttulas, corrupto nomine vocatas, partibus male affectis adhibere, promiscuè, adhibent autem ut Andreas Bavius advertit omnino in frigidis morbis, & partibus & naturis. Adiumento autem efficaci morbis contumacibus cerebri nervorum & juncturarum omnibus finiendis. Aqua enim Ducciæ non calefacit, inquit Bavius, aut alterat immediatè caput, sed etiam eliquat sui caliditate actuali, subiacentes humores, siccatq; omnem superfluitatum copiam, penetransq; acri qualitate atq; insultu per commissuras calvariæ in intimas cerebri partes, &c. Sed loca corporis, in quæ adhibentur hæ, modum & ordinem administrandi, artificiales denique apparatus Ducciarum *apud hunc virum lib.* 2. *lege.* Nobis hunc pyrotechniæ locum ad eum modum attigisse, sit satis.

CAP. XVIII.

De Encathismate sive insessu.

SEd insessio encathisma, Græcis est in aqua medicatæ ab imis pedibus vel fæminibus usque ad umbelicum insidere, ita ut supernæ partes non madescant, quo fit ut his præcipue morbis conveniat, qui partes intra peritonæum inclusas infestant. Hæc & peculiarium partium encathismata *Ioan. Gorræus lib. defin. medic.* voce illâ differuit. Ex oleo simplici parat *Aurelianus ad colicam, lib.* 4. *chron. pass. cap.* 7. ex decocto vero adstringente ad vomicas, *lib.* 1. *cap.* 8. ex oleo verò & aqua ad ilæon, *lib.* 3. *acut. pass. cap.* 14. & ad satyriasin *cap.* 18. ad cervicis rigores *Celsus lib.* 4. *cap.* 3. *F.* ex aliis vero compositis rebus

Encathisma quid.

rebus paratos morbis peculiaribus insessus describit *Aetius tetrab. 1. ser. 3. c. 173.* cuius viri de hac re præcepta, cum luculenta, æquè ac utilia in hanc rem sint, visum est operæ pretium his adscribere. Insessiones, inquit, assumimus in partibus inflammatis aut ob balnei penuriam, aut propter virium debilitatem aut ob aliud quoddam impedimentum.

Inflammatis renibus. Inflammatis igitur renibus utimur decocto fænu-græci, maluæ hortensis, ac sylvestris, seminis lini; in calculosis vero iisdem propter inflammationem, & arthemisiæ decocto, ac rosmarini & petroselini, ac spicæ nardi.

Vesicæ. Iisdem etiam utendum est in vesica, adiectâ etiam rutâ ad uterum verò arthemisiæ decocto, salviæque ac lauri, &c.

Colo. Ad colum autem sinonis & panacis decocto, & lauri & similium.

Sedi. Ad sedem meliloti, caulium, cum papaveris, ac rosarum decocto.

Fluxibus uteri & hæmorrhoidis. Ad fluxiones autem uteri, & hęmorrhoidas ani, plantaginis decoctum convenit, & polygoni, malicorii, rosarum rubearum ac similium.

Vulneribus. Ad vulnera vero convulsionem denunciantia, aqua & oleum. Omnes igitur illinendi sunt & inducendi usque ad imum umbilicum. Oportet autem, & partes, quæ non madefiunt, prius inungere & præsertim caput, ac tegere, ut ne repleatur.

CAP. XIX.

De Embasi sive solio.

EMbasis autem est solium aquæ calidæ, labrum & piscina in qua lavatur aliquis. Hanc ex Hydroleo parat Ischiadicis, & psœadicis *Aurelianus 1. 499. F.*

Stomachicis verò de oleo simplici *lib. 3. ca. 2. pag. 40. sed Razes in tract. de morbu puer.* infantem puerum, cui cum prurigine vesicæ sunt, in ahenū aquâ calidâ plenum conjicit ut vitium evocetur.

CAP. XX.

De balneo;

REstat nunc balneum exponendum quod *autore Iò. Gorræo* illud dicitur, quod sudandi, lavandi, detergendiq; corporis usibus est deputatū. Quadruplex erat veteribus, i. e. quatuor domiciliis distinctum; quorum unumquodq; peculiari usu serviebat, triplici etiamnum moderatione temperatum. Primò quidem assuescebant præparabanturque corpora aeri calido sic; ut quasi emollirentur, inde προμαλακτήριον, id est, præmollitorium appellabatur: Aër autem in quo primò versabant lavandi primum tepidus, deinde calidus plenè, ab hac iter erat brevissimum, ad calidarium balneum; aquæ tribus soliis constans, tepido, mediocriter; calido, planè ab hoc transitus erat ad frigidarium tribus etiamnum aquæ soliis varium: nempe 1. aquam exhibebat mediocriter calidam 2. tepidam, tertium frigidam, sed quarta & postremâ balnei parte corporis omnis mador & sordes eximebantur, fricataque diligenter cutis oleo componebatur. Horum omnium ut usus esset frequentissimus, non tamen quasi lege perpetua; nullus erat prævaricatus unis aut aliis, interdum plus, interdum minus, pro vario rerum statu uti licebat. Sunt & præter hæc balnea simplicitèra ex oleo, hydrelæo, lacte, vino musto ac aliis, de quibus omnibus, & tota hac re *Andreas Bavium l. 7. de thermis; & Ludovicum Mercatum l. 1. de indicat. medica,* latè leges: neque de thermis his artefactis; plus multa de naturalibus dixi aliqua superius; de quibus iisdē ad medicationes usque pauca & exilis apud veteres mentio fuit. Veruntamen isthæc *Aurelianus videtur expressisse in l. 3. chron. c. 6. p. 427. & c. 8. p. 435. sed multò explicatius in 5. c. 20. & 8. p. 531.* quo loco balneorum naturalium, quæ sunt in Italia atque Aenarea, commeminit. Item Oribasius p. 1. synops. c. 29. *& longe disertius in l. 10. collect. medic. c. 3. & c. 5. & ex Archigene Aëtius tetrab. l. 1. ser. 5. c. 167. Paulus etiam l. 4. c.* 1. Aquarum naturalium ad elephantiasin medendam expresse meminit atque hæc de balneis maioribus & universalibus. Cæterum peculiarium, & minorum, quæ nostro hoc seculo sunt usu frequentissimo, exemplis abstinens, quæ sunt prope infinita, quod scriptum reliquit *Oribasius lib. 10. collect. medic. c. 3.* Summam quippe universæ rei absolutissimam & in rem nostram accommodatissimam recitabo; quæ est illa, Lavacra partim ex aquis dulcibus & qualitatis expertibus constant, partim verò ex iis, quæ & qualitate sunt præditæ, & vim habent vehementem atque conspicuam: eaque; in quibus inest qualitas, partim industriâ parata sunt, partim per se ita nascuntur, porrò eorum quæ ex industria fiunt, alia calefaciendi, alia digerendi, alia humectandi, alia refrigerandi, alia astringendi causâ parantur, ac calidis quidem utimur, cum aut refrigeratos calfacere, aut lassitudinem solvere, aut convulsiones aut dolores mitigare nobis propositum est: sane his etiam utimur refectionis causa cum alimentum non facile distribuitur. Calidas autem aquas reddimus, cum pulegium, aut origanum, aut hyssopum, aut thymum, aut satureiam, aut lauri folia, & chamepityos ramulos, & panacis, pyrethriq; radices, & cathry, & alia generis eiusdem incoquimus, oleum quoque in aquam conjicimus; lavacra autem digerentia faciemus, cum totum corpus, quod præpingue sit, volumus extenuare, aut tumefactum totum corpus vel membrum aliquod contrahere, idq; sive propter inflammationem, sive ob aliam affectionem fluxione laboret: fiunt autem digerentia, cum vel salem injicimus, vel ipsâ marinâ aquâ utimur, aut vitrum admiscemus: Jam mel quoque admixtum digerendi vim aquæ indit, itemque uva taminia incocta & cinis sarmentorum, & sulfur ignem non expertum, aut baccarum juniperi, aut mercurialis decoctum.

Molliendi verò causâ balneis utimur in corporibus, quæ vel inflammatione laborant, vel indurata sunt, atque ad inflammationes, blanda esse debent & mollia: in iis, quæ obduruerunt, si inflammationis sint expertia, potentiâ & efficaciâ quocirca in iis qui inflammatione laborant malvę, & lini seminis, & fænugræci decoctum miscemus; in fluxione vexatis inflammationibus, plantaginem aut herbam sanguinalem, aut malicoriū, aut rosas, aut rubi cimas incoquimus, in iis verò quæ convulsionem minantur, iisdem utimur; quæ adhibemus etiam iis, quæ sunt fluxionis expertes: Præter cætera verò hydrelæum, in quo malvę

malua, aut fœnum-græcum incoctum sit, juvat. In duritie autem circa inflammationem balneis eiusdem qualitatis utendum est, quibus ad eos qui digestionis indigebant, utebamur. Cæterum refrigerant & adstringunt balnea, quæ simili modo parata sunt, quo adstringentes refrigerantesque madefactiones; quarum sylva potest in hunc transferri locum.

CAP. XXI.

De ingressu in oleum ex Herodoto apud Oribas. l. 10. Collect. c. 37.

DEscensus in solium ex oleo conveniunt iis; qui diuturnis febribus cum perfrictione cōflictantur iisque qui lassitudine fuerunt oppressi; & iis quibus dum febri jactantur, dolent nervi, qui ossibus sunt admoti. Tempus omne accommodatum est, omnisq; ætas, sed magis senilis, atq; in symptomatis cum febri coniunctis, apti sunt huiusmodi ingressus in declinatione, in quartanis verò, febribus etiam in statu, particularia vero tempora sunt, ut in remissionibus omnibus conveniant: in convulsis verò & dolentibus, & urinæ suppressione, ut festinemus. Cæterum quinta olei pars calfacienda est, reliquum in balnei foliis sit, nam quod in balneis est, neque satis calidum redditur, neque totum ritè ad ignem, calefieret: siquidem ad secundum usum inutile redderetur, quando quidem nidorosum, calefieret. Solium verò, in quo oleum sit, ad proportionem ægrotantis magnum esse debebit; Locetur autem in tentorio, aut domo ex omni parte inclusus, esto autem in sella, super qua endromis ponatur perforata per intervalla quaternum digitorum, cuius initia consuta sunt lignis quadratis oblongis: id quod facimus, quia ægroti qui carnis mole sunt onusti, non facile à solio auferentur; dilabuntur enim gestantium manus, quod si cavendum sit, ne fiat; manibus tenaciter, apprehendenda sunt corpora, quæ res carnes tenues & imbecilles contundit: præterea decubitus in nudo solio difficilem actionem, tum sua duritie, tum verò fervore efficit. Æs enim vehementius incalescit, quàm etiam ob rem jubemus, & spongias substernant, ut ad mollia corpora ægroti adnitantur, foramina verè adhibentur, ut postquam fuerint deportati, oleum defluat: ergo constitutus æger in sella, caroq; reddita æqualis per mollem & moderatum strictiorem fuerit, resolutis autem lignis in oleum ritè imponatur, revolvantur verò in contrarium ligna, usque dum ægrum in subiectis spongiis statuant, parsque ad caput spectans esto sublimior.

Hæc ille: quæ præterquam quod omnino sunt utilia eo etiam libentius recitavi, ut luciseorum, quæ mihi sedulò perquirenti contigit, candide, sicut decet, auditores meos redderem participes. Nempe pleraque ipsorum cum ab antiqui ritus interiectas res aliquas non sint plana, illud per obscurum est de sella, quam intelligi oportet, non ligneam usu notam, verum ex tempore paratam, quadrangulam compaginem dixit, *Aurelian. l. 3. chron. c. 8. p. 437.* è panno oblongo endromidos, media sui parte per intervalla quaternorum digitorum perforato, cuius à binis hominum manibus, gestandæ capita, consuta lignis duobus transversis, quadratis, oblongis, convoluenda sunt, infernè manu prona, dum æger deportatus in solium demittatur, sensim verò contrario motu laxanda eodem mox dum spongias, aheni fundo, superstratos attingat clunibus allapsus homo; Rursus verò cum eximendus est idem è balneo convoluenda, uti prius; donec in plano ferè sit reliquum sellæ. Hic certe sensus videtur, sermonis prænarrati. Jejunè autem hæc omnia & falso sedem perforatam interpretatus est *Ioannes Heurnius*, enchecrisin huius balnei proponens, *l. 1. ad pract. methodum.* Scripsit & de insessu in solium ex oleo sec. Galeni sententiam; *Aetius tetr. 1. ser. 1. c. 169.* brevibus verbis. Aliis quoque usibus quibusdam ingressum in oleo laudat *Andreas Bavius, l. 7. de thermis c. 33.* lege autem & quæ vir hic eodem libro de balneo ex hydrelęo, ac vino, sanguine, lacte, materiisque aliis conscripsit.

CAP. XXII.

De merobalineo (quod semicupium quibusdam) sive de demersu membrorum in latices.

FRequentissime accidit, ut membra corporis demergenda sint in comparata medicatarum materierum vascula redimendi ab ulcere, tumore, distensione, punctura, distorsione, collisione, ruptura, quo sc. hæc vitia vel desideant & gracilescant, vel exhauriantur & depurgentur ab inquinamentis; vel resolvantur, vel emolliantur, vel coalescant, vel dolorem & alienum omne deponant. Ad quæ singula facientes aquas thermales, decocta succos, humores, liquores, excipiet cupa pro brachiis quidem & cruribus; cupæ pro manibus pedibusque vascula minora, pro digitis minima, & materiæ quidem medicaminum capientur pro sua cuiusque morbi, partisque laborantis indicatione. Congruit autem huc ferè norma, quæ in irrigatu proposita fuit ante; medicamenta autem vitiis occurrentia in pharmaco-chirurgico, præcipuè verò tractatu de humidorum usu reperies. Interim hic non omiserim singulare merobalnei exemplum *ex Alexandro Tralliano, qui l. 11. c. 1.* retulit, demissis in salis fomentum pedibus, ædematosâ podagrâ turgentem virum clarissimum magnum leuamen sensisse. *Historia.*

CAP. XXIII.

De igneo aëris impressu, primum autem de naturali.

ESt jam quando ad igneos aëris impressus devenire debeamus. Horum nempe modi neque pauci neque ignobiles in usum nostrum, si perquiramus, reperientur. Ego autem quid in ea re meditatus sum, attingam brevi. Inter prima corpora duo media, i. e. qualitates extremorum has, aut illas, pro ut accidit recipientia aquam & terram fecit Aristoteles, cum ipsa tamen interim secundum suam substantiam non immutetur. Huius extremam ab igne affectionem cum exurendi officiis alias quæsiverimus, calidam nunc assationem, (Cornelii more dicam) expetimus. Quæ quidem & naturalis esse potest, & arte

& arte parata. Naturalis est siccus calor (*ut Celsus ait l. 12. c. 18.*) quarundam naturalium exudationum, i. e. expirationum, ubi è terra profusus calidus vapor ædificio includitur, sicut super Baias, (Batæs Tarentinas, legit & interpretatur Pantinus) in myrtetis habemus. Huiusmodi sunt & alia duo sudatoria Baiana & unum ad lacum Agnani in Puteolano (fumarolas vocant) & unum in Aenaria. Sulphurarius item campus Puteolis, cinctus collibus, leucogeis, aut Phlegræis, à squalore fragoreque igneo antiquitùs nominatis, quæ naturalia omnia æstuaria cum suis singulorum usibus descripsit graphicè *Andreas Baccius lib. 4. de Thermis, & Iulius Iasolinus, lib. de Balneis Aenarianis* Ipsos ea de re consule, præ istis eadem & prima per eosdem navata opera, haud ausim quidquam aliter allaborare, vel repetere.

Arte paratæ sudationes sunt clibani Laconici, arenæ calidæ, sicut tradidit *indicato loco Cornelius*. Sed clibani remedium, & hoc genus, sermone proximo declarabimus.

CAP. XXIV.

De Paroptisi tepido corporis terrore.

AB his præsidiis est παρόπτησις, quod quidem nominis ipse, qui primus ex his, quos legimus, protulit, Aurelianus, non reddidit latinè, dicere nos possumus subustionem vel Celsi exemplo, assationem nempe, *eodem Aureliano teste ibidem p. 315. P.* fit paroptisis aut accensis proximè carbonibus, aut parietibus calefactis, aut pavimento, item lapidibus ac testis, balnei fornice seu tholo. Caminum non nominavi, quod antiquos constet nostram camini structuram non cognovisse, sed parietibus tubos immisisse, per quas circumfunderetur calor, quo ima simul & summa foverentur, æqualiter, ut refert *Seneca 14. ad Lucillum*, camini usum sua memoria cœpisse testatur. Clibano item calente à quo recens panis extractus sit, usos nostros maiores legimus. *Aetius* enim ad venenum rubetæ extrahendum, in calidum furnum immittit hominem *l. 13. c. 54.* imo & ex fictili dolio assis ad eam rem exudationibus usum periisse videtur *idem, ibidem loci; quando ait*: Porrò dolium insuper aut furnum igne fervefacito, igneque extracto laterem imponito, atque ægrum immittere multumque ac diu exudare jubeto. Jam autem, quod ante dixerim, dolia fictilia fuisse antiquis novum non est: Etenim *Plinius l. 3. nat. hist. c. 6.* figulinas doliariorum antiquis Pithecusis, quæ nunc dicitur Ischia, fuisse scribit; adeò scilicet multas, ut ab eo nomen nactam autumet insulam. Ut autem ad veneni curationem præstans est furni remedium: ita & pestis hac ratione sanatæ testimonium est *Simonis Riquini in epistola de febre sudatoria, apud Schenckium*, cuius ea sunt verba; ex sudore anglico laborans quidam ex impedito sæpe sudore depereuntibus pluribus hominibus medicinalibus ad hanc rem præscriptos, omnibus contemptis audax factus in-

Historia.

calentem furnum, unde nuper extracti panes fuerant, nudum se conjecit, ibique cum totus sudoribus destillasset, languidiusculus evasit, ut solent ex hac febre convalescentes. Sed quòd longè admirabilius est, etiam confirmatæ phthisi tam mirè proficuum hoc remedium est interdum, ut fornacariæ cuidam fœminæ pulmonis ulcus occalluisse prodiderit *Nicolaus Piso l. 11. de cur. morb. inter. c. 9.* Meminit autem & ignis ad omnem exiccationem valentis *Hipp. omnium 1. l. 2. de diæta pag. Basiliens. 144.* Meminit & assationis huius ad omnes dolores *Oribas. l. 10. collecti c. 1.* utendum donec difficulter ferri queat. Arthritide vexato sedendum in fovea percalfacta docuit Razes autore usus Simone, ut est apud *Nicolaum Florentinum serm. 7. tract. 2. c. 10.* E posterioribus verò nostris ad frigidos humidosque languores exudatum hunc laudavit *Michael Savanarola l. de baln. c. de balneo sicco igneo. Itemq. Iacobus Sylvius, in opere, quod inscripsit meth. inter curatoriam. c. de hydrope*, salubre docuit, ægrum mensæ incumbentem immitti in furnum extracto pane, tepentem: sic tamen ut caput sit extra præfurnium, ne calido aere suffocetur quam rem & *Iacobus Pontanus l. 3. pract. medic. c. de ascite probavit.* Meminit & ad stuporem resolutioremque artuum probati huius remedij *Renerius Solenander cons. 15. sect. 5.* Ad cæteras quoque exudationes paroptisim hanc laudat *A. Paræus, l. 25. c. 43.* Cæterum paroptisi primum *Celius* est usus in cephalea, *1. l. 1. tard. pass. c. 1. p. 255. 20.* spasmo atetano *l. 3. acut. pass. c. 8. pag. 193.* paralysi *l. 2. chron. c. 1. p. 325.* phthisi, *l. 2. chron. c. 14. p. 391. 393.* Asthmaticis *l. 3. chron. c. 1. p. 397. l. 3. acut.* Stomachicis *l. 3. chron. c. 2. p. 408.* lumbricis *c. 8. p. 492. M.* Atrophiæ *l. 3. c. 7. p. 429. B.* Colicæ *l. 4. c. 7. p. 481.* Ileo *l. 3. acut. c. 17. 8.* arthritidi. *l. 5. c. 2. p. 5. 17. 9.* Polysarciæ *l. 5. c. 9. p. 152.* Aquæ intercutem *Aetius lib. 3. ser. 4. c. 29. & Horatianus l. 2. ad eupor. c. 19. p. 152.* Convulsioni verò medendæ & ignis admotu usus est *Hipp. in l. de loc. in homine textu exponentium 126. Marinelli nota 48.* & ad illinenda ulceribus exiccantia pharmaca *l. de ulcer. n. 8. sed Cornelius l. 3. c. 27.* dolentibus paresi partibus, prunas lenes inter cætera subjicit: spasmo verò *Horatianus, l. 2. ad Euporist. c. 10.* At ubi Galenum reliqui, qui *l. 1. de med. per loc. & Aetius* alopeciam insole aut ad ignem illinit. *Avicenna vero l. 4. fen. 7. tract. 4. c. 7.* ad focum luculentum tamarisci morbillis ac variolis defœdatus homo, vult assideat. Ichuriæ puerorum ex resoluta expultrice, propterea, quòd vesicæ tunica transversæq; huius fibræ plenitudine distentæ ad constringendum invalidæ sint redditæ, luculenta ad pubem adhibita calfactio, succurrit, si oleum ex capparibus cum pexa stupa mox imponatur *Hieronymus Fabricius auctor in oper. chirurg. c. de suppressa urina.* Ad quem eundem affectum *Hier. Mercurialis l. 2. de mor. puer. c. 20. f.* cucurbitam aridam, in qua diu conservatum fuerit oleum, immissam in aquam ferventem & extractam mentulæ inserit pueri efficacissimo nec fallente remedio, à quo non admodum dissimile ad hoc vitij est illud à

Furni tepidi oris remedium.

Cephalea.

Spasmo ac tetano.

paralysi.

Stomachicis lumbricis.

Atrophia.

Colica, Ileo

Arthritidi.

Polysarcia.

Aqua inter cutem.

convulsioni.

Avicenna.

Apoplecticis.

Ichuria.

Iacobo Sylvio in methodo curat. c. de Ischuria, quod est frictio perinæi ad virgæ propaginem, cum tegula calente adhibitum. Jam autem quod ignis adhæsu multorum hominum experimento protuli, cieri lotiũ his, qui difficile illud reddunt, eius est ratio, quam dat Aristoteles recitata ab *A. Gellio l. 19. noct. att. c. 4. quod l. 15.* τὸ πῦρ διαχαλᾷ τὰ ... est huius quoq; generis, quod singultus importunitatem ex calfacti panni solent infantibus adimere, sicut *Leonardus Tubingensis Professor adnotavit, l. 1. de med. morb. c. 11.* Hactenus ad particulares morbos paroptisis recitata sunt, exempla; cæterum hæc non sic halitu juxta recepto utenda intelligitur, ut non etiam adhæsu sit commoda, porro de ea, quæ recipitur, contactu loquutus, videtur *Oribasius l. 10. c. 10.* cum partes, quæ languent pannis lineis obseptas præ calidis parietibus admovendas consulit.

CAP. XXIV.

De Suffitu.

IGnis efficacissima omnium medendi rationum cum sit, ad huius proximè naturam accedit suffitus, editus non dico solùm ex igneis natura corporibus & materiis, sulphure, sandaraca, arsenico, & hoc genus, sed etiam quæ præter aquam & aquea sunt omnibus. Illorum sanè effumatio, nidorq; siccus, quòd nemo non videt, singulariter est igneus per se, verùm hac qualitate neque excluduntur, quæ terræ aerisq; plurimum habent, siquidem igne contacta fuerint. Porro liquida & tenuis huius substantias subtilissimè quaslibet aliorum partes afficit & immutat.

Igni respondentes & analoga materia suffibiles.

Deinde & hoc aliter ostendi potest exposità natura suffitus, hũc triplicẽ fecit *Arist. 4. metereologici*: sub finem, & fumum, qui à lignosis corporibus, & fuliginem, quæ à rebus pinguibus, & nidorem, qui ab unctuosis proficiscitur, sub suffitu comprehendit. Qui nullus istorum modus madefacit, à vapore dissentiens, ut censuit idem philosophus. Quamobrem aquæ cum damnantur, quæ non incenduntur, & cæteris, quæ incenduntur, elicitus spiritus non madefaciet; quare humore, qui ab aere potest esse, excluso, item frigido, qui est terræ, nimirum ab igne profligato, fit inde ut calor & ignis aura, quæ semper est, conjuncta, dominari debeat: quapropter aer hic vividus, maximè penetrabilis & efficax erit. Has ob causas duo jam constare possunt, & amplexandum exercendumq; in plurimos medendi usus ex fumo rerum adjumentum, & nos qui peculiari studio post reliquam pyrotechniam hæc pertractanda suscepimus ritè rectèq; fecisse, neq; enim ex his esse volumus, aut quantum quidem per nos fieri potest, alios esse patimur, qui suffitus efficaciam ad sola syphilidis vitia debellanda ex cinnabari & hydrargyro conclusam adstringimus. Longè latiores & ampliores eiusdem usus & facultates agnoscimus, quos quidem omnes suo loco posterius exponemus. Interim generales aliquot observationes suffitus enarrabimus. Primæ autem de virtutibus ac proprietatibus erunt, quæ rei naturam exactè demonstrent, præterea, quæ dicta sunt. Præcipua autem ex his omnibus est, quod nedum calefacit exiccatq; ignea dimanatione continua, verùm etiam materiarum occupatarum medicas alias opes expromtas, extenuatione ac rarefactu corporum subinde dum ducat incensus, explicat & communicat; porrò resolutio quædam & secretio partium halituosarum & tenuior est suffitus atq; ut vapor secundum substantiam est aqua, ita & anathymiatis. ... ita sulphuratam lanam cinerum & ignitabulorum multiplicium quæ præstinguantur saltem, sicut affectiones atque virtutes transfunduntur in humores contactos: ad eum propè modum decidui effluxus, incensorum vires istorum referunt & conservant. Operæ pretium autem fuerit, istorum aliquot exempla tradere, quibus res planè clarescat. 1. nempe ex acacia & lycio adstrictus erit, 3. ex asphalto & styrace remollitio, 3. ex nitro, & huius omnibus speciebus abstersio. 4. ex aloë & croco apertio. 5. ex sabina, cedria, calce vivida concretorum præter naturam liquatio. 6. è galla, omphatitide, ære, chalcantho, alumine, extumescentium compressio atque addensatio. 7. è sulphure & sale extenuatio. 8. è lapide, pyrite, lateribus & aceto absumptio, exiccatioq;, quem absorptum vocant. 9. è peto & sinapi pituitæ capitis expurgatio. 10. ex auro, myrrha, thure, corroboratio & conservatio. 11. ex ungue odorato, & croco, mensium evocatio. 12. ex osse cranij humani fumigatus ad epilepticos, jure salubrior, quam qui pulveratus ab homine absorptus, ut vulgo fieri solet. Si enim usti potio frigens & torpida *Sylvio teste, 1. de comp. medic.* conducit, quantò citius ac felicius medicamentum actu calore, proficiet? Itemq; si bronchocelis discutiendis usui sunt spongiæ superpositæ simpliciter, harum etiam ultarum fumus multo potior erit: quod remedij genus ad strumas delendas in thesauro chymico proposuit Fidejustus Rinneccerus. Quam rem libentius adverti, ut & similis de fellibus ad oculos & de stercore canis, & de cineribus hirundinis ad mala gutturis, ac de aliis hoc genus adhibendis remediis ratio cognoscatur. Quocirca equidem efficacius hepatis capræ sylvestris assi nidorem oculis haurire, quod alicubi Galenus præcepit, quàm illud ipsum esitare efficacius puto.

Suffitus triplex Aristoteli.

Suffitus natura haud madefacere.

Spiritus halituosus à suffibili materia.

Eductus non igneus & maximè actuosus.

Contra eos qui suffimenta ... dunt ... venerea sumunt.

Virtus prima suffitus.

Quid veri suffitus.

Halituosus semper materia respondens.

Quæ ex quibus suffitibus & materiis effecta.

Suffitus super alios quosdam medicamentorum modos præstantia.

Altera non minor est virtus, quod longè latèque se proferat eiusdẽ vis, insinuetq; se intimius, quod indicavit certè *Hippocrates. qui l. 5. aph. 59. proposuit*, si mulier non concepit, scire autem velis, si conceptura sit; pannis circumtectam de subter suffias, & si odor videatur, per corpus ire ad nares & os, scito, quod ipsa non ex se ipsa sterilis. Pervadere, inquam, ad supremas capitis partes, ut medicamen aliquod possit sine summa tenuitate & vivida qualitate.

Altera virtus, penetratio.

Verum enimvero peculiaris est, huius remedij conditio, superiora semper petere, atque ad hunc modum usos eo veteres apparet. Itaq; & ab eius natura & usu licet coniectari, principio excogitatum inventumq; fuisse ad superiores retrusaq; partes corporis medendas.

Conditio remedij propria. Cui hæc primũ excogitatus fuerit suffitus.

Ad uteros verò procurandos legimus ab antiquis omnibus, & à summo Hippocrate maximè usitatum; deinde & intestino, superius autem & naribus

Partes, ad quales maximè medendas factatur suffitus.

Gurgulionis fauciumque.

Oculis & visui utilis suffitus.

naribus, & ori, tum huius malis, tum pectoris eximendis, itemq; auriculis, & ad summam, omni cavitati & conceptaculo, accommodatus est nimirum, in quo recipi non disiectus, & ubertim congeri pro viriliter agendo ac diu multumque fovendo queat. Verumtamen neque oculi à suo suffitus medicatu excluduntur: sed *Cornelius Celsus, Ioannes Mesvæus, Alexander Benedictus, Gulielmus Rondeletius, Ioannes Heurnius, Felix Platerus, atque alij plerique*, eiusdem ad causam meminere, quemadmodum suo de oculis suffiendis loco posterius enarrabo: tantum scilicet abest ut fumus, alios oculis infensus, incommodare debeat. Ad hæc & artus, licet haudquaquam cavi, non eximuntur, nempe *Galenus & l. 13. methodi therapeuticæ c. 5. & l. 2. ad Glauconem, c. 4.* ad dissolvendum scirrhum aceti suffitu, super ignito lapide pyrite aut molari usus est, atque adeò feliciter in multis, ut magicum opus videretur. Addidit & chordas duritie prætensas eadem medendi ratione fieri, ut lentescant, ut jam possis cognoscere, & ancylas, id est, contracturas, quibus articuli sunt obstipi & inflexiles, hâc quoque viâ nancisci medelam, sed & sudores movere solet unusquisque rerum medicatarum suffitus, ac thus incensum experimento id fecisse vidi.

Cicatrici obducendæ.

Historia.

Præter tumores autem juvat & suffitus ulcera difficilia curanda & cicatrice obducenda: ad quæ duo opera nullum medicamenti genus efficacius comperit equidem, neque item *Io. Renodæus, ut fatetur ipse, Pharmacopeæ c. 8.* Est autem hîc mihi narranda historia non inutilis: Angelica filia Marij de Majo honorati Bibliopolæ Neapolitani, negotiantis ad tabernam librariam, sub signo Europæ, aliquot jam annis nigrores in digitis manus non sine aliqua corruptione & unguium officulorũ decessu fuerat passa, quamobrem erant, qui fascinum, erant, & qui diras numinis dicerent, cum pia tamen & integra vitæ scelerisque pura esset virgo: ita sunt leves semper, & inconsultæ vulgi opiniones; Frigidioris hæc conditionis corporis sensusque hebetioris visa est inde mihi, quòd segnis ac torpida testudinis in morem cunctis vitæ muneribus defungeretur; nigrores suffitu peti atque eiusdem ceratu deleti sunt illo anno, mox altero recurrentes vulgaris cinnabari suffumigatu sunt omnino discussi, sic, ut non recurrerent amplius. Ita firmatæ corroborotæque sunt partes eo remedio. Quos eosdem suffitus ore acceptos ad suffocatorios faucium tumores dissolvendos miro esse remedio pro comperto prodidit *Andreas Cæsalpinus art. med. l. 3. c. 8.* ad rhagades item syphilias efficacissimum ex cinnabare, & stibio experimentum testatur *A. Baccius l. de thermis ultimo.*

Perniones, & nigrores manus suffitu sanati.

Necessitas deligendi suffitus.

Sed & alia necessitas est utendi suffitus, ubi scil. non valentibus nostris ægrotantibus proximum rei mordacis admotum sustinere fumigatum eiusdem, qui tolerabilior est, substituimus. Ita equidem in condylomatis sedis ac ficis cum acerbior esset cuipiam adhibita sabina, suffitum ex hac libens concessit. Habes jam universales quasdam suffitus commoditates, exposuit particulares *Antylus apud Oribas. l. 10. collect. medic. c. 19.* quæ sunt hæc; Suffiunt medici mulieres, quæ uteri vitio suffocantur, sive uterus procidat, sive refrigeratus, sive siccatus, sive multo humore perfusus sit. Utuntur quoque suffitu in morbo comitiali, heterocrania, cephalæa, rectâ cervice spirantibus in asthmaticis, in his qui defluxione vexantur, & in his, qui caninâ convulsione tentantur, in his qui comate opprimuntur, in scotomaticis, &c. vide autem sua, quæ ad singulos affectus ordinavit idem autor, suffumigationum exempla. Collegit & è junioribus genera quædam affectuum & loca corporis *Georg. Bertinus l. 19. rei med. c. 21.* quæ sunt, ut cerebro roborando & frigidis huius affectibus discutiendis, catarrhis compescendis, olfactui conciliando, resonantibus auribus & thoracis pulmonumque morbis medendis. Utero confirmando & mensibus huius tum proritandis, tum reprimendis, dysenteriæ sistendæ, alvo sive adstringendæ sive laxandæ & contagijs aeris pestilentis averruncandis & profligandis.

Sed his jam de usibus ac præstantia suffitus expositis partitionem eiusdem ac species enarremus. Duplex in universum est suffitus, simplex, compositus: Simplex est ubi res una ad suffiendum comparata in ignem conjicitur. Compositus verò est ubi duæ vel plures numero res incenduntur, sive ad medendum, electæ omnes, sive istarum aliqua juvet incensionem rei, non commodè satis ignem admittentis. Rursus autem, ubi simplex est suffitus, incensilis materia vel in carbones igne candentes, vel in vascula aut platysmata fossilia, fictilia, metallica ignita conjicitur; & si in hæc posteriora receptacula vel fluida stillatim diffunditur materia ut ol. mel, vinum dulce & novum, &c. (Alia non addi vult Arist. qui vaporatum ex his facit) vel solida, atque si hæc etiam vel pinguia vel non huiusmodi, tale est bechium, quod ad tussim sic adhibitum præclarè facit *Ioanne Sylvio autore*, retorridas in tegulas conjectum. Si verò in prunas injiciuntur, vel pinguia, vel lignosa, & hæc utraque, lignosa maximè, vel trita, vel ut se offerunt, & integra.

Hîc jam universali & communi suffitus ratione discussâ; cæterum aliquo velut exercitationis modo particularia eorundem paradigmata proferre oportet, id autem commodissimè factum videmur sumptis ex Hippocrate rerum istarum auctore copiosissimo, & huius amicâ factione nobilioribus exemplis.

Latissima quidem & summe varia apud Hippocratem suffitus omnis fuit, materia ita ut ex universo genere lecta & factitata legantur per ejusdem & aliorum commentaria. Ex animali quidem ordine exempla quàm plurima *in l. de rustica medicina proposui.* Cætera mox pervidebimus, primum autem è genere vegetabili.

E vegetabili genere.

E Linaceis, laciniæ combustæ fumum ad gravedines & destillationes commendat *Paulus Æginetal. 3. c. 28.* Phtiriasi staphidem agriam, struthium, & gummi pini commoda suffimenta judicavit. *Avicenna l. 4 fen. 7. tract. 4. c. 27.* Epilepsiæ

pæoniam suffumigavit *Mesvaus l. 2. Grabadin.* remedium professus admirabile Melancholiæ præstantissimum; inter omnia suffitũ è styrace calamita notat *Iac. Fontanus l. 1. pract. medic. c. 28.* Thus simplex in ignem conjectũ oculorum cancro, epiphoris, & phlegmonis ulceribusq; malignis adolevit *Avicenna l. 2. tract. 2. c. 5533.* Auribus dolentibus milium suffumigavit *Galenus libro 3. pharmacorum particul. c. 1.* Ex alterei semine ad dentes dolentes fumum approbat *Gal. l. 5. pharm. partic. c. 9. & l. de remedij fac. parab. c. 16.* ad causam tamen calidam potissimum id laudavit *Aetius l. 2. serm. 4. c. 27.* sed lotionem ex aq. calida facto suffumigatu præcepit.

Post quos omnes autores mirum est, quàm multi eidem remedio consenserint posteriores medici juniores & usque empirici. Cicuta hæmorrhagiæ narium utiliter suffumigari docuit *Galenus l. de remed. fac. parab. c. 3.* Oris vitijs semina peti cum cera suffivit *Fallopius l. 1. de secretis, & Leon. Fioravantus in physicis.* folio verò simplici eiusdem ubertate mirâ pituitam è naribus & ore prolici scripsit *Io. Heurnius l. 1. meth. ad prax. c. de suffitu.* Tonsillis extumescentibus & columellæ succinum incendit *Martinus Rulandus Curat. empir. 97. Cent. 2.* Hirudinibus, quæ gulæ se inseruerint, necandis, fumum incensi marrhubij laudavit apprimè *Avenzoar. l. theisir l. 1. tract. 8. c. 33.* Ad veterem tussim resinam & sandaracam igni subdidit *Dioscorides.* Ferulæ fumum asthmaticoaccipiendum commendat *Mesvaus l. 2. Grabadin. c. illius rei proprio.* Ad dolorem fluxumq; uteri terebinthinam adolevit *Hipp. l. de morb. nat. n. 72.* Ad dolorem vero simpliciter galbanum & mannam thuris incendit *Hipp. eodem l. n. 87.* multa autem & varia uteri male habentis fomenta scripta reliquit *idem vir. l. de natura muliebri num. 101.* quæ hoc loco recitare superfluum videtur. Ad uteri nimios effluxus menstruos sinapi suffumigatum egregiè facere scripsit *Antonius Guertaus in Mizaldi Centurias pag. 223.* Ad alba uteri profluvia grossos hiberi nos igni conjecit *Hipp. l. 2. de morb. mul. n. 6. & 10.* Obturabula doliorum oleariorum cum sordibus officinæ fullorum ad reprimendos fluxus articulares muliebres suffumigavit *Hippoc. l. 2 de morb. 75.* Ad demittendam matricem, quæ descendit asam fætidam suffiunt vulgò medici. Ex cæno verò & funiculo lucernarum extincto in quibus tamen non intutum fuerit. suffivit *Hippocr. l. 2. de morb. muliebr. n. 81.* Vinacea ad uteros male affectos cremavit *l. 2. de morb. mulier. sect. 3. & lib. de natur. mulieb. sect. 2.* Fœtui jam mortuo depellendo folia salicis succendit subtus ab utero recipiendo fumo, *Hipp. l. 1. de morb. mul. n. 109.* Ad secundos expellendas ficos cum nasturtio conjicit igni *Albucac. l. 2. chirur. cap. 78.* Ad callos discutiendos picis fumus apprimè valet.

Ex fossilibus.

AD epilepsiam gagates suffitur *à Galeno l. de remed. pac. parab ad Solonem c. 9.* ex quo etiam venenatis ferrarum ictibus. Cardiacis verò collisisq; mirum hunc accensum è vino extinctum prodidit *Aetius tetr. 1. c. 24.* Ex gagate quoque suffitum venenatis ferarum ictibus, parat *Nicander in theriacis,* cuius hi versus *versore Ioanne Gorraeo:*

Aut flammis etiam petram mandare gagatis.
Ardentem rapido quæ non consumitur igni.

Ad epilepsiam quoq; detegendam bitumen succendit *Alsarab. tr. 5. pract. sect. 1. c. 35.*

Bitumen quoque cum myrrha ad dentes dolentes suffumigari jubet *Aurelianus lib. 2. chron. c. 4.* Ad dentis etiam dolentes salem prunis inspersit *Mesvaus l. 2. Grabadin. c. proprio.* Alcyonium verò ad omnem dolorem igni dedit *Autor l. de facil. parab. ad Solonem c. 16.* Ad hystorcosque præfocatus ex castoreo & asphalto in carbones conjectis nares suffumigavit *Octavius Horatianus lib. 4. ad Eusebium.* Ad strangulatus uteri suffitum bitumen præsentaneum remedium testatur etiam *Ioannes Langius epist. libris.* Sulphur vivum ad resolutos incendit *Cornel. lib. 3. c. 27.* Ex hydrargyro suffitu ad syphilidem affectu proponit *Paracelsus apud Dornæum in praxi medicinæ restitutæ.* Ad tenesinum: picem, colophoniam ac thus experimento mirabili conducere testatus est *Arnal. l. 1. Breviar. c. 35.* Intestini verò recti ulceribus ac doloribus baccas vinipe-rinas succendit *Andreas Vesalius in cons. apud Scolzium,* nos usu quotidiano nucis pineæ putamen adolemus. Ad rhagadias & aposyrmata partium à morbo venereo profectas suffitum è surculis lentisci ac sabinæ probavit *Alex. Petronius l. de m. g. c. 13.* Ad Sirones de manibus ac pedibus extimè deturbandos super candente latere vaporat *Erotis antiquus auctor l. de pass. muli.*

CAPVT XXV.

De Vaporatu.

SUffitus tractationi succedit proximè vaporatus, nimirum haud leviter similis illi; sed nihilominus distant *Aristotelis testimonio in l. 4. meteorologicis sum. 2. c. 2.* quod exhalabilia sunt corporum, quæcunque humiditatem habent, quidem, sic autem habent, ut non evaporent seorsim ab ignitis: est enim vapor à calido combustivo in aerem & spiritum concretio ex humido madefactiva. Exhalabilia verò tempore in aerem excernuntur, & hæc quidem evanescentia sicca, hæc autem terra sunt; differt autem hæc excretio, quia neque madefacit neque spiritus fit, est autem spiritus fluxus continuus aeris, ad longitudinem; exhalatio autem est à calido ustivo communis excretio sicci & humidi simul, quapropter non madefacit sed colorat magis. Itaque vaporatus semper ex humido in humidum est mutatio, si philosopho debemus adhærere in hoc negotio, sed debemus utique, siquidem medica physicis non dissentiunt. Verum enimvero medici alias quidem halitus humectantis accessu juvans medium fecere vaporem, aliàs verò cum humido fotu confudêre *Celsus, inquam, & Aurelianus,* propterea fortasse quod utrique pariter, madefaciunt: Verum non sic tamen his vocibus usi, ut fuerint obliti quandoque fotum esse madefactum quidem, sed per madida madoremvè includentia conceptacula ad partē ipsam laborantem applicita; vaporatum vero esse madefactum halitus de subjecto humore percalfacto elati, ad hunc modum ergo, quid qualisvè sit vaporatus apparet, similis videlicet cum humido fotu naturæ

naturæ, si solidorum tamen adjumentorum contactus vim fotui potiorem non addat. Quibus de vaporatus descriptione jam expositis, hunc etiam per suam partitionem ostendamus. Vaporatus quidem omnis duplex est: alter exquisitè madefaciens, alter vero non item exquisite madefaciens est è simplicibus humoribus igne ferrefactis, cuius administratio caccabulo vel vasculo ad continendum necessario extrinsecus admotus vel intra injectus, per ignita quælibet corpora, quem posteriorem modum novo quidem sed accommodato ni fallor nomine præstinctum appellare placuit. Est autem & cum imbuta humore rara molliaq; corpora ignita resolida duraq; recalfacimus & in suo calore conservamus, ut inde vapor utilis expiret, qui modus quidam ex utrisq; mixtus aut compositus videtur.

Vaporatus omnis duplex.

Alter modicè madefaciens & potestate magis exiccans est, candentibus lateribus laminis metallicis & omnigenis platysmatis affuso vino, aceto, succo, decoctisve aliquibus aliis, & omni humore demptis oleo, melle, sapa, suffibilibus, non vaporabilibus materiis, opinione Aristotelis asserentis hoc, propterea, quod inflammabilia illa tria necessario non madefaciunt; debet autem vapor madefacere. Porrò medici nostri nihil hactenus de hac re, quorum aliquibus etiam fortasse dubium sit, utrum ex vino atque aceto candentibus laminis affuso remedium suffitus sit, aut vaporatus censendus, sed vaporatus omnino videbitur, quando ad materias fluidas non ad effecta spectandum sit. Similiter & multo quoque magis, ambigant hi, num in oleo injectis lapidibus aut ferramentis, candentibus, vaporatui vel suffitui referendum sit remedium. Sed dum usus rerum constet, censeo non admodum curandas has differentias, sed his omissis, aliquot vaporatus variè adminihrati exempla nostris ab autoribus petita proferre satius est, quod faciemus eo, quo prælusimus ordine.

E genere terreo.

Discussas adenas præduras vaporatu prælixi salis, & vocatæ porcellanæ orientalis in aqua maris expertor se dicunt aliqui, si credimus, sed certo credere dignum est, quando discussorias non inefficaces constat has esse materias.

Ex aqua vel hydrelæo vel mitium materiarum laxativæ virtutis decocto.

Ejusmodi medicamentis igne percalfactis vaporem aperto ore ad se rapere hominem, qui synanche pressus sit consultum reliquit *Cælius Aurelianus lib. 3. passion. acut. c. 3.* quam rem eo libentius proposui, quod tam inusitatum, quam necessarium ad male vexatos homines hoc cognosco medendi genus.

Ex aqua maris.

Vaporatu ad universum quidem corpus hydrope tentatum utendum voluit *Aurelianus l. 3. c. 8.* particularem verò eundem Celsus ad articulorum dolores tradidit. *l. 4. c. 24.* locum per nos suis ipsius verbis alibi recitandum.

Ex urina atq; aceto.

Ad aures dolentes levandas *Apollonius apud Galenum lib. 3. de medic. partium c. 1.* urinæ tauri atq; aceti portiones commistas in ollarum testas igne candefactas satis multas infundit.

Sed particularem eundem Celsus tradidit ad articulorum dolores, *l. 4. c. 24.* per nos alibi recitandum suis ipsius verbis. Item *l. 1. de instit. chirur. tit. de cestuariis.*

Ex aceto & vino.

Ex aceto in testas candentes irrorato cephalalgiæ medetur *Galenus in l. de compos. medic. particular. 2.*

Ex vino vero *Arnoldus l. 1. Breviarii c. 2.* Ex aceto acerrimo in candentem laminam perfuso cari soporem excuti dixit *Nicol. Piso l. 1 de morb. c. 15.* Aceti arido fomento dolentes auriculas juvari prodidit *Galen. l. 3. de medic. partium. c. 1. §. de medic. Archigenis.* Aceto vaporato hebetem auditum exacui scripsit *Avic. l. 2. tr. 2. c. 27.* Euporistatus quoq; & utilissimus est aceti vapor in candens ferrum vel lapidem marchasitæ vel molarem injecti, naribus & ore exceptus ei, qui gravedinem & catarrhum causatur: ut *Iubertus adnotavit lib. de thor. affect. c. 4.* quam rem imitatus est opinor ex Mesvæo, *qui l. 2. Grabadin.* camphuram ex aceto vaporavit. Ad eruptiones quoq; sanguinis e naribus *Galenus l. 4. de comp. medic. partic. c. 4.* spongiam Africanam aceto incoctam, expressamque ignito lapide frequenter involuit, vaporemq; naribus parat. Ex aceto, in quo raphani concisi ferbuerint vesicam in stranguria suffumigat *Mart. Ruland. cur. 61. cent. 4.* Ex aceto quoq; vaporatus non inefficax est ad scirrhosa quælibet & ad tendinum ligamentorumque induratorum emollitum, si sæpius ignitus pyrites in eo extinguatur, quemadmodum docuerunt *Aetius ser. 15. c. 4. & Paulus l. 4. c. 32. & ante hos Galen. l. 14. meth. med. c. 5. & 2. ad Glauc. c. 5.* ut jam possis cognoscere & ad ancylas, i. e. contracturas, quibus articuli restiterunt obstipi, & inflexiles hac quoq; via nancisci medelam. Ex acri aceto, in quo frondes quercus incoctæ fuerint, vaporatum administrat *Martinus Rulandus Curat. empir. 24. Cent 4.* Ex aceto vaporatus permultos ex Hipp. adnotavit in suo compendio *Matthæus Pinus.* Ex vino uteros ad medios lumbos progressos vaporatum fecit *Hipp. l. de nat. mul. 14.* Bardanam incoctam vino albo ad hæmorrhoidas dolentes evaporavit *Rogerius chirurgus nisi fallor tam antiquus, quam academia est Salernitana, in qua ipse professus apparet ex lib. 1. c. 19.* Ex vino in lapidem molarem injecto paralytica membra fovit *Alex. Trallianus l. 1. c. 15. F.* quo eodem ad oculos imbecilles vaporat *Avicenna lib. 3. fen. 4. tract. 1. c. 25.* ad prolapsum intestinum utitur *M. Savanarola tr. 6. c. 17.* Ex vino atq; aceto vaporatus alios ex Hippocrate longe plurimos indicavit *Matthæus Pinus in compendio Hippocratico suo.*

CAPUT XXVI.

De ignitorum præstinctu.

Est è vaporatus genere præstinctus sive inextinctus ignitorum, quod remedium jam exponimus ut quantum hic quoq; medentis usibus valeat, cognoscatur. Dictus autem à nobis est præstinctus, quasi præfocatus quidam ignitorum

Præstinctus quid?

torum accenſorumvè corporum, ad deponendum in aqua & aqueis ſuum vigorem: inventum certè veterum præclarum, quò ſalis cuiusq; rei vis reſoluta transmigrat, in liquida, meminiſti enim credo eorum, quæ diſputata ſunt à nobis, *Priſtinctus efficacia unde.* ea de re, capite de delectu materiarum *in pyrotechnia huius l. priore parte ſecunda*, quapropter antiqui ſtudioſi non vulgariter præſtinctus apparebunt ſi iſtorum aliqua evolvamus. Ad dentes ex ictu labantes vino, in quo galla candens *Laxatis dentibus.* conjecta fuit, utitur *Celſus l. 7. c. 121. & Plinius l. 3. 36 f.* ſcripſit; ad convulſa viſcera aut contuſa cinis lixivus potus medetur, lix autem cinis eſt, inquit, foci ut licet videre gladiatores, cum *Vinum extinctarum prunarum utile convulſis contuſisq.* deluſerint, hanc juvari potione. E qua re nos deductum credimus, ut luxatis, fractis, & à ſublimi lapſis vinum extinctarum prunarum detur hâc noſtrâ ætate ab aliquibus: cuius rei meminit *Iohannes à Ketam in faſcic. medic. & Evonymus l. 1. C. de ol. ex ſemin p.* 305. ſed harum illæ maxime oportunæ fuerint, quæ ex ferulis ſunt *Avicennæ & Serapionis opinione*, ad hæc accenſam lacrymam thuris, in aqua roſacea inextinguas, vigeſimo repetito labore paratum medicamentum habebis quod *Andreas Matthiolus* ad oculorum epiphoras & Lippitudinem promittit, præſtantiſſimum. Sed hæc parandi remedij exempla ſunt, ex præſtinctu vero noſtro deſideratur medicaturus præcipuè fumus, ut ex paradigmatis, quæ mox è clariſſimis autoribus ſubjicientur, planè conſtare poterit.

Dentibus laxatis candente pyrite lapide in acetu acerrimum conjecto vaporem recipien- *Dentium imbecillitati.* dum affatim vult *Aetius tetrabl. 2. ſerm. 2. c. 26.* ex decocto adſtringente in quod galla ignita conjecta eſt, remedium parat afflictato denti *Cælius lib. 2. chron. 4.* Ad ſcirrhoſas vero & obduratas partes corporis & chordas *Gal. lib. 4. meth. medend. 65. & l. 2 ad Glauconem c. 4.*

Ex oleo roſaceo, ſolea equina ferrea candenti conjecta ſuffitum per infundibulum transmiſ- *Auribus dolentibus.* ſum, ſingulare dolentium aurium, emolumentum aſſueverat *Martinus Rulandus Curat. empir. 7. Centur. 6.*

At *Hipp. l. de ſterilib. n.* 24. ad uteros, qui hu- *Vteris ſola ex humiditate non cōcipientibus* more nimio non concipiunt, exiccandos atque adſtringendos aquâ & aceto fovet, quibus ſpecilla fermentaq; candentia ſint immiſſa.

Conceptui procurando. Ad conceptum ex ferri recrementis candentibus veterem calfactam urinam evaporat *l. 1. de morb. mul. n. 101. & 2. eiuſdem operis n. 29.* ſterilibus item fornaceas teſtas coctas in humida fomenta immittit *lib. de ſteril. n. 83.* Rubiginem ferri aut ferrum ipſum multa rubigine oppletum igne candefacit, & in aceto puro aqua dilutum *Senſus detrimento.* aut vino in his, quibus ſenſus facile læditur, extinguit ac liquorem ipſum in quo extinctio facta eſt, ore continendum exhibet; quo eodem ſuffitu ad dyſenteriam proponit *Dioſc. l. 6. c. 13.* è ferri ſcoria in vinum auſterum conjecta elatus va- *Dyſenteria* por dyſentericis eſt ſalubris, receptus autem eum in modum, quem tradidit *Iac. Sylvius in methodo practica.*

Ignitos ad candorem uſque translucidum calculos fluviatiles lacti immittit pro cæliacis *Cælius Aurelianus l. 4. Chronico c. 5. p. 464.* Marinos calculos ignitos in urinam pueri conjectos curandæ podagræ jam prius per impoſitum allij nu- *Podagra.* cleum exulceratæ adhibet *Alexander Trallianus l. 11. rei medicæ c. 1.*

Spectat huc, quòd aceto albo quàm acerrimo candens ferrum inſitum in vaſa ſanguinem pro- *Sanguinis profuſioni.* fundentia ſolent immittere quidam, virtutem ſtypticam cognoſcentes aceti: Sed hoc prius in ulcus injiciendum, per fiſtulam, mox ferrum ignitum inducendum, potius remedium dicit *Thomas Fienus, l. 3. de caut. c. 13.*

CAPVT XXVII.

De Vaporariis partium.

PRomiſcuus eſt quidem uſus medendorum ductuum corporis naturalium, tum per aridas ſuffitus, tum per humidas vaporatus, materias. Hactenus nos aliquot, quas licuit commodè, ſuffitu madendas partes, quæ laborent, diſcrevimus; nunc alijs quibuſdam pariter per vaporatum remedia parabimus; ſi tamen ex eo non fuerimus accuſandi, quòd interdum etiam ſuffitus medela ſit producta, factum id porro cognoſces, compendij ſolius gratiâ: præter quam conjunctæ ac proximæ natura iſtiuſmodi res & argumenta ſeparari ex toto non poſſunt. Materiæ verò, quæ per una & communia organa adminiſtrantur, levi quâdam aridi vel humidi fumi differentiâ diſcernuntur.

CAPVT XXIIX.

De vaſculo vaporario ſuffitorioq́, partibus compluribus medendis communi.

QVando autem ad id devenimus, ut organa ſuffimibula, pleraq; proponantur, patentioribus noſtri corporis ſinubus accommodata deſcribam equidē hic unum, quod multis ſit commune, quod eſt hujuſmodi; è fictili materia, (parabilis enim hæc maximèq; commoda eſt) conoidis figuræ vaſculum cubiti menſurâ utrinq; pervium cum anguſto ſuperioris extremi oſculi quantum eſt pollicis & indicis ſummorum, apicum ſeſe tangentium ſpatium, nec noncum anſulis alternè poſitis, ad commodum apprehenſum brevibus figura, ejuſmodi eſt, qualem hæc appictam vides.

Poſt hæc illud annotari, non plus libet, quàm operæ precium eſt. Videlicet licere & hoc organo uti ad oculos male affectos, ſuffitu medendos, quippe horum ſuffuſionem ([illegible] Græci dicunt) acribus medicamentis, ſuffumigandum ſtatuit, *Cornel. l. 6. c. 6.* qui etiam antiquitus vaporandorum oculorum, ex hircino hepate fuit mos; itemq; ad maculas oculorum ſanguineas delendas, ſulphur igni dedit, *Octavius Horatianus, l. ad Euporiſtum c. 10.* è neotericis verò *Alex. Bened. l. 3. c. 6.* ad dolorem *& c. 31.* ad tabem oculi ex lapide candente, in vinum amineum conjecto, vaporandos præcipit oculos, ſimiliter & *Rnodeletius, opere pract. l. 1. c. 55. & I. Heurnius, l. de morb. ocul. c. 4. &*

c.4. & Felix Platerus, to.1.prax.p.282. quam quidem rem, quod nunquam obſervent neque exequantur, cum id vitij genera curant, non tam admirari licet, omnia præclara ſpernentes, quàm arguere.

CAP. XXIX.

De Vaporatu aurium.

ORganum ad auriculas vaporatu medendas illud eſſe poteſt, ſi ex lamina ferrea, aenea, ſtannea, paretur veluti infundibulum, quod ampliori baſi caliculum, aut pultarium, qui carbones ſuper altiorem aſſerem, collocandos excipiat, ſubjectum habet, huic verò ventriculo, quem dixerim fiſtula inflexa, quæ paulatim circa extrema deſueſcat, conglutinata ſit, cuius ad ſummam figura eſt huiuſmodi, qualem appinximus.

Surdaſtri-medami. Ad ſubſurdas aures illud organi parat *Renerius Solenander conſ. ſect.* 1. ollæ novæ, in qua cum fimo columbino ferbuerit acetum acre, cruſtam panis ampli pertuſam accommodat. Et in hoc vas infumibuli materia conjecta, fiſtulam in aurem inducit, ut calentem vaporem excipere commode poſſit: Aliter *Alexander Benedictus,* qui veteri oleariæ lagenæ, in qua abſynthii decoctum calens conſervatur, impoſita fiſtula, vaporatum auriculis ſurdis, parat *l.5. de Curand. morb.* *Sibilo aurium.* *c. 30.* ante quem virum *Barthol. Montagnana in conſ. 67.* reſonantes aures ſuffiendas voluit ex urceo novo internè incruſtato, in quo impoſito carbonibus, amurcæ veteris olei ferveat, fiſtula ex huius orificio, ad aurem compoſito, & goſſypio vel pannis obducto. Ad aures quacunque affectione dolentes ex olla & fiſtula, ſic ut ne calor expiret, comparatis & conglutinatis organis utitur *Apollonius apud Galenum, lib. 3. de medic. part. c. 1.* interpretatur autem *Hollerius, in perioche. 3.* vas eiuſmodi lenticulum, quod vas decocto convenienti plenum, cuius orificium vel pauca lana vel raro linteo, clauſum ne vapor præterquam in aurem feratur, auri admovebit: Aliud autem adjumentum in eandem hanc rem addidit idem vir, profeſſus etiamnum, corniculum, auriculare fingi poſſe, altero extremo latiore, & quale ſit ſatis comprehendendo orificio lenticulæ, altero vero anguſtiore, quod auri indit (vocat per embotum) ſed corniculum cum ſit inflexum, commodius eſt: alioqui vocato emboto utendum erit parabiliori. Per corniculum etiam gravi auditui ſuffumigia ex cariophyllis, aloes ligno, lauri baccis, juniperi ramentis, roriſmarini; & maioranæ foliis ſiccis parat idem eadem perioche. Uſus eſt ſuffitorio ad os ſicans, aures & uterum, infundibulo *Io. Heurnius l.1. meth. ad prax. c. de ſuffitu.* *Auriculis dolentibus.*

CAP. XXX.

Vaporarium & ſuffitus ad laborantes nares.

NAres ubi ulcere ſicco, utpote ozæna, coriza exulcerante vel ſimili vitio fatigatas inveneris, quo ſuam percipiant hæ medelam, humore, quem elegeris, fervefacto, in vas anguſti oblongiq; oſculi conjecto, illud ad nares alternè admoveto aut nares ad hoc ipſum loco ſublimiore collocatum impendeant, meminit eius rei *Vidius Florentinus lib.2. Chirurg. cap.4. & Iacobus Hollerius in perioch. 3. ad 3. de comp. med. ſec. loc.* qui vir dum hâc perioche meminit corniculi, quo pulverem in nares polypo affectas impellamus; huius eiuſdem quoque uſum propoſuerit ad vaporatum aurium; facit, ut eâdem fiſtulâ corneâ, ad vaporandas intimas nares uti perſuadear. Ante quos viros *Bartholomaeus Montagnana conſ. 71.* parat naribus ſcirrho affectis fiſtulam, è vitro tubæ ſimilem, cuius orificium ad anteriora ſpectans, naſi applicitum etiamnum partes ſanas complectatur,

ctatur, alterum vero extremum pultario, in quo utilis materia composita insit, æquè insideat; fistulam autem hanc ob oculos hic tibi positam vo-

luimus. Meminit & vaporatus per fistulam, ad nares pro purganda pituita in paracynanche *Hipp. l.3. de morb. c. de levi angina.* In laminam ferream candentem affuso aceto & rosis siccis aspersis sub catarrho calido suffiri nares docuit *Renerius Solenander, consf.23. sect.3.*

Hactenus de vaporatu: cæterum & suffitus ex eodem corniculo, vel infundibulo parari potest; ego enim ad decutiendas hirudines, quæ ad supremas nares ascenderunt, ex cimicibus illum felici cum experimento interdum feci.

CAP. XXXI.

De Traiectorio materiæ vaporabilis aut suffibilis ad dentes male affectos.

VEteres quidem medicinę antistites ad dolentes stupidos, inflammatos & frigore penè sideratos dentes suffimenta, propria peculiariter adhibeant traiectorio medico infundibulo à *Iohanne Andrea Crucio s. officin. chirur.* memorato atque depicto, cuius usus cum hoc nostro tempore exoletus & oblivioni traditus fuerit; nostrum hoc loco visum est, quo ad nobis licet, revocare. Suffibilis autem materia semen altercum ponitur *à Paulo s.3. c.26. & à Scribonio larg. s. de comp. med. c.54.* quo remedio subducto persæpe apparent concrementa vermiformia, sunt autem & qui vermiculos ipsos putant excussa dentibus, sed *Aurelianus l.2. chron. c.4.* & bitumine & mirrhæ pond. æquis vino conspersis usus est. *Mesveus vero l.2. Grabadin. capite isto* per traiectorium etiam ipsum, *& Avicenna, & hunc sequutus Savanarola* probarunt porri semen sativi. Instrumento autem conformando has adversiones habendas velim. Una, ut canaliculi extremum compressum aliquantulum sit, quatenus dentis formam sequatur, neq; rotunditate excedat, si dens scilicet qui dolet ex anterioribus sit, sin vero ad molares, teres figura non incommoda est, commodissima inter omnes quadrata, quo satius molares partes, remedio faveantur. Altera observatio nostra est, ut quia confortissimus accedere debet fatus post canaliculum, ovi formis venter, infima vero basis sata substernatur, erit enim instrumentū eius ad unguē formo, quale hic appingere curavim*, parum utiq; dissimile ab eo, quod in fundibuli formâ proposuit *Aetius in lib. 2. ser.4.*

CAP. XXXII.

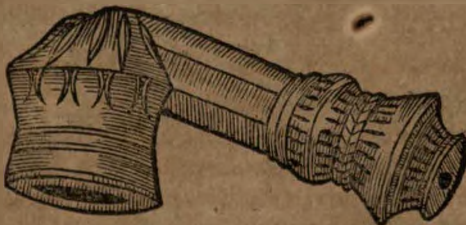
Ad Os vaporarium.

VErum ne dum ad auriculas medendas, sed ad oris interni partes, earundemque gratiâ, licet uti vaporario; quod ex *Raze mutuatus descripsit Andr. Cæsalpinus l.5. artis med. c.49.* sampsuche, stæchade, absynthio, mentastro, origano in aqua elixis, vel origano, hyssopo, lauri baccis; & absynthio in hydromelite decoctis *ut c. 50. viri iidem:* cui simile decoctum per arundineam cannam evaporandum posuit *Curt. Marinell. 2. de morb. part. animal. c.26.*

CAP. XXXIII.

De vaporario linguæ privato, item de faucium & oris communi.

USu venit sæpe ut lingua malè affecta suis opus habeat opitulatorijs instrumentis, quæ semel in dies adhibita præcipuam contulerint opem, quando super ea vix imponi licet aliqua, quæ loquendo, salivando, spuendovè non diffluant, prętерquam & grave fit homini quodpiam hâc oris parte continere, neque non medelis omnibus summâ arte excogitatis, multo affluente semper humore, præstabiles esse non licet, quas ob causas suffumigatus & ad hunc usum parata organa singulari usui, secundum quidem meam sententiam esse possunt. Eam ob rem ad dolores, ad suppuratus, qui membra huic ob pituitam perpetuo sunt longi; ad tubercula contumacia, scirrhosa nimirum, & ad vitia, dicam summatim, quæ præter paucissima, difficillima sunt omnia: suffitum super omnia convenire posse cogitavi, cum organo, quod aptissimè servit, eâ formâ quam hic proximè appictam vides. *Linguæ vitiis suffumigatus accommodatissimi.*

Usus hoc autem equidem fui primum ad Illustrissimi viri Ascanii Sanfelicis cacoethes, & impensè dolorificum in lingua ulcus, multo certè cum fructu, sive siccas suffibiles materias sive vaporabiles accepissem. Hactenus de privato ad usum hunc organo; cæterum & ad fauces, cum malè valent, sive eodem, sive parum immutato alio uti licebit, porrò ad hirudinem, quæ gutturi forte fortuna adhæsit, decutiendam mandat *Avicenna l.3. fen 9. tr.1.* in suffitum adhibito per traiectorium, quod Alchaebil, sive alangiel patria sua lingua vocari dixit. *Historia.* *Suffumigabulum traiectorium ad fauces.*

CAP. XXXIV.

Ad Anginam Vaporarium.

AD anginæ quandam speciem à se descriptam *Hipp. l.2. de morb. n.26.* in fumibulo parato ex nitro, origano & nasturtij semine tritis

tritis cum aceto & oleo dilutis, atque in ollam operculatam, sic ut ne expiret, quæ cannam arundineam recipiat, infuso, suppositis prunis vaporata instruit hianti hominis ori; cavens tamen illud, ne fauces exurantur, quod fiet, si fistulæ caput, in ovum utroque extremo pertusum trajicitur, & ori admoveatur, quod Archigenes facere consueverat, *l. 6. de comp. medic. loc. cap. 3. Aurelianus quoque ex methodicis l. 3. chron. c. 2.* Hippocratis credo præceptum imitatus. Fumo quoque vaporabilium rerum intra os accepto cynanchæ medetur *Aetius, l. 2. ser. 4. c. 47.*

CAP. XXXIV.

Vaporarium ad asthmaticos, &c.

CÆlius in *l. 3 chron. c. 2.* ad asthma vaporarium hoc proposuit conceptis verbis, quæ sunt hæc: Tum etiam adhibemus quædam acriora vel horum exhalationem, ægrotãtes haustu suo hortamur adducto spiritu recipere, quo etiam altiore agitatione medicamentis demutentur. Sumpto igitur fictili vasculo immittimus, posteam tùm admisto nitro, origano, cardamomo, mastichechia carbonibus subjectis decoquimus; sed erit præsertim os vasculi prægypsandum, immisso calamo utraq; ex parte forato, cuius summitate ovi vacuitati imponimus testam ex utroque suo vertice perforatam, cuius altera caverna calamo inseratur, altera vaporem fumet acceptum: tum ægrotanrem jubemus ore aperto supradictam cavernam labijs amplecti sive ore, ut supra diximus, verticem atque ita eius exhalationem excipere: Cuius quidem fervor erit moderandus, ne nimietate partes exurat. Hæc ille; simpliciore vero interdum equidem usus sum illo, quod aliâs exposui.

CAP. XXXV.

Vaporiarum pro Iecinore laborante Bertrucij Bononiensis.

IEcinori, sive scirrho', sive hydropis affectu laboranti, per vaporatum aceti lapidibus & testis candentibus crebro immissis vel ex medicata, per utriusque sambuci radices, atque herbas alias incoctas, aqua docuit ad hunc fere modum administrando *Bertruc. Bononiens. tr. 2. sec. 2. c. 4.* impositâ super duo fulcra tabulâ ligneâ excisâ, in medio vel perforata decumbens pronus sic se componat æger, ut venientem de subiecto lebete fumum recipere queat, contectus desuper pannis, ut ne dissipetur utilis vapor, contineat se sub his dum ferre valeat, & abunde fudet. Hanc sudandi rationem ad hydropem ascitem usu probatam apud Calabros quosdam populos audio; ipse vero ad exhauriendas aquas perutilem in Angelo Pandolpho familiari Principis Hostilianensium Illustrissimi sum expertus, quam rem vidit ac testari potest Vitus Jacobus Ferraiolus medicus primarius sacri valetudinarij D. Adnunciatæ Neapoli.

CAPVT XXXVI.

De suffumigabulis aliquot partium.

COmmunioribus expositis primis modis suffitus, nunc etiam, si qui definiti sunt magis, tradere non gravabor. Erunt autem arbitror si præterquam materias, compositiones & partes malè affectas, ad quas ordinatæ medelæ sunt, etiamnum instrumenta & rationes plurimas exercitationis absolutissimæ gratia subnectamus. Illud autem omne, quod meditati fuimus, posterioribus capitibus proponemus.

CAPVT XXXVII.

Ad revocandos epilepticos suffumigabulum.

EPilepticicum incidunt hâc ratione revocare licebit. Parata ex ære vel alio quocunque metallo vel fictili fistula unius spithamæ longa sed obtorta tenuioreq; extremo, quod spectat ad anteriora, quatenus in narem deaptari congruè queat, parte verò postremâ exteriore recipiente caliculum, in hunc impositum sulphur accendes, cuius fumum naribus decumbentis alternis accipiendum curabis. Ad hunc equidem multos ob cerebri vitium alte sopitos homines revocavi sulphure nimirum unicè contra morbi causam faciente.

CAP. XXXVIII.

Suffumigabulum oris & palati.

NOvam ætas nostra suffiendi capitis ex arido folio peti comperit rationem, quæ defertur quidem Angliæ populis, sed & Mauris, Æthiopibus, Persis ac Thracibus aliisque hoc genus à nostris moribus vivendi dissitis gentibus, est vere perfamiliaris, maximè autem probabili conjectura videtur referendum Indis & Insulæ Tabaci potissimum incolis, in qua primum terra stirps adinventa, plurimoque hoc usu probata, ex portiuncula enim folij succensa ad caliculum sive thecam fictilis fistulæ, cuius alterum extremum hianti ore receptum est, alliciunt exuguntque fumum, quem ad palati lacunam superiorem elatum ac deductum ad nares, per has denique reddunt; quem fumi haustum atque eductum rursus tertio & subinde repetunt, donec multam ore pituitam emiserint. Hæc quidem, quæ vulgo præ servorum barbarorum manibus quotidie visitur, indica est forma; cæterum, altera est persica, quæ tum ex vitreo vasculo, tum ex metallicis tubulis reflexis, ac rectis atque alijs additamentis constans, graphicè delineata suisque partium notationibus declarata est, *à Ioanne Neandro Doctore Medico eruditissimo in sua Tabacologia tabulis postremis.*

Est autem utrisvis organis factitatum, sed maxime apud eas, quas nos comperimus fictili fistulâ, remedium quidem, ut mea quidem atque expertorum fert sententia, non contemnendum, neque enim quicquam obstat, quod à Barbaris acceptum atque usitatum est, quando jam & viri nobiles utilitate rei comperta non-

nonnihil neq; infrequenter utuntur; utilitatem, inquam, non minimam neque obscuram in sopiendis catharris rheumatibusq; ad pectus perniciosis, & qui suffocationis etiam discrimen inferunt; alijs prætereà malis & capitis & thoracis, & ventris infimi membrorumq; omnium subvenit; non fallentibus his, qui referunt primum *Nic. Monardo in historia simpl. med. Indicorum Hercule*, *Cato in Agricultura opere*, universalis historiæ plantarum descriptoribus, maxime vero nuper membrato, *Iohanne Neandro Germano, ac demum Nardo Antonio Recco Lucano in magno stirpium Indicarum opere*, quod Illustrissimus idemque scientissimus Federicus Cæsius Lynceorum Princeps, Naturæ peritis exoptatissimum evulgavit, neque autem injuria tam bene de languentibus hisce partibus mereri videbitur is suffitus; siquidem stirpis internam anatomem diligenter inspexeris; quippe sulphuris non modicum ea continet, ideo caput tentat; sopore corripit; pituitam ciet & vomitum; dolores sopit; anhelosis conducit; ventriculi & lienis infarctibus occurrit, suffocatus uteri syncopasq; pellit umbilico & naribus adhibitum, strumas, œdemata, perniones, afflictum, curat; venenis obsistit, putria serpentiaque ulcera cohibet, plagis recentibus, idem utile podagræ, arthritidisque remedium, & ad morbos omnis generis panacæa, ad summam calefacit, discutit & celeriter coquit, ad quæ ferè omnia, si rite conferas usui esse sulphur prodidit *Dioscorides in libro materia medica*.

CAP. XXXIX.

Hirudini de gutture decutiendæ suffumigabulum.

AD guttur, cum forte fortuna irrepsit hirudo fallax, assa fætida suffiendo *Avicenna l. 3. fen. 3. tract. 1. c. 7. & Albucas. l. 2. chirur. c. 39. & Bruno chir. conterraneo nostro l. 2. chir. magna c. 3. rubr. 9.* tum ista, tum nigella usus fuit.

CAPVT XL.

Ad asthmaticos & sublato capite spirantes suffumigabulum.

ANhelosis ex morbo, & nonnisi surrecto pectore spirantibus hominibus suffitum ex utili materia in hunc modum accipiendum docuit *Oribas. l. 8. collectan. medicinal. c. 12.* Homo vestibus totus tectus locandus est ita, ut divaricatis cruribus prona facie ad utrumque genu decumbat, & os fatiscat, in spatio vero intermedio olla aut lebes ignitos carbones habens statuatur, tum in ignem spargenda est aristolochia ac præsertim, quæ clematidis dicitur, sin minus, quæ dactylitis nominatur, vel sulphur ignem non expertum, aut ladanum, aut tædam, aut ligna persicæ arboris, aut funiculum derasum impones, in quo genere melior est nauticus, qui mari fuerit madefactus, homini postea imperandum, ut ore patulo fumum prompte attrahat, multi enim hoc confecto excreverunt. Hæc quidem Oribasius.

E posterioribus vero *Anton. Musa Brasavola Comment. de ratione victus l. 4.* prodidit, hominem tussi veteri vexatum consilio Nicolai Leoniceni, fumo aridæ tussilaginis hausto per traiectorium cito liberatum eâ molestiâ fuisse.

Illud tamen admonet *Antonius*, oportere suffitum lentius accipi, ne (quod isti homini imprudentius agendi accidit) confarctior actus fumus spiritum prægravatum velut exanimem reddat.

CAP. XLI.

De suffumigabulis uteri propriis.

UTero male habenti diathesi quâvis aut intemperantiæ aut vitiosæ conformationis, aut solutæ unitatis, nullum æquæ remedij genus proficit ac suffitus; quare frequentissimus & creberrimus *Hippocrati libris omnibus gyneciis, tum de morbis mulierum, tum de sterilibus, &c.* ex quibus ipsis, paucas aliquot, sed selectas formas huc transferre libuit.

Prima ponetur ex canistro quam ad conceptũ ineundum *l. 1. de morb. mul. 26. sic ordinat*, Pharmaco à stringenti calido cineri insperso canistrum, aut certè rectius operculum supernè pertusum circumponit; & per arundinem insidenti suffitum parat. Verumtamen id requirit privatim, ut plumbea fistula, quæ uteri osculo excipi debeat adaptetur, opinatur quidem *Gordæus*, adstrictionis ex plumbo contractu parandæ gratiâ; quod quidem haud est difficile, verumtamen plumbi materiali ductilitate quæsitum commodum maximè suspicor.

Secunda ratio suffiendorum uterorum Hippocrati fuit, per phialam *2. de morb. 40.* ad uteri osculi complicati medelam, descriptam quæ est hæc. Phiala argentea, vel ænea, oleo albo ægyptio plena fundotenus igne abducta sic accommodatur, ut insidens orificio mulier fumum recipere possit, ad hunc equidem modũ Hippocratis sententiam interpretor, cum nullam tamen subditi ignis in hac re mentionem fecerit: cæterum enim, quid super re frigida qualis metallica est, insidere, quid contectam bene providere, quid oleum, & sal ignave in vasculis continere? Quæ amentia num odor ad os attollatur, mox spectare? An non hoc solum, i. e. halans substantia rei crassæ, quale oleum est, rem arguit, itaque recte nos sub his rebus suffitum suspicamus.

Tertia ordinatio est per vas fictile, ad uterorum induratorum, ex qua causa non concipiunt, fomentum exequenda sic, ut vinum quàm dulcissimum cum aqua portione, aquæ trium semicongiorum Atticorum mensura, item fœniculi radices & semina quartâ parte, & ung. rosati semihemina in vas indantur, cui pertusum mediâ sui parte operculum accommodetur, huic vero arundinea fistula: porrò imponitur operculum, ne sine hoc ustuletur mulier.

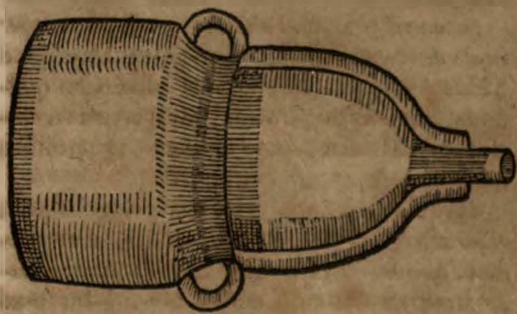
Similiter virginis cui maturi menses non prodeant, suffitum ex mirrhæ, thuris, zeæ frescæ portionibus in amphoram cum carbonibus accensis conjectis, super cuius collo desideat, eadem parari jubet desuper, *tit. 24.*

Quarta suffiendi formula est per cucurbitã, duplex, altera per simplicem, altera per duplicem, i. e. maximè coagmentatã; priorem tradidit urinæ stillicidio

stillicidio curando, quæ est hæc; cucumeris sive cucurbitæ summam, & infimam partem resecato & subjectâ prunâ cucumerem circumponito & inspersa in ignem myrrhâ, mulierem super cucumerem locato, ita ut summa cucumeris pars quam penitissime in pudendam attollatur. Altera suffitus per cucurbitum simplex forma *l. de steril.* 16. ad menses cito disparentes scripta est, quâ jubetur, ut vasi ex aqua marina cum porro fervente cucurbita vinaria utrinque, quemadmodum de priore diximus, pervia circumponatur, summo huius orificio adaptata lutoque quàm optime fistulâ obductâ, sic ut eâ parte nil expiret. Tum per sellam quadratam incumbentis assulam sessoriam pertusam transmittatur, duorum digitorum mensurâ excedens, quam fistulæ portionem insidens mulier in pudendi sinum admittat, cavens ne sic ustuletur, sed desideat, dum frigescat fomentum, surgat verò cum perfrigerata est fistula.

Restat per duplicem cucurbitam suffiendi norma, quæ ut auctior est adjumentis, & operosior, ita perceptione obscura est, apud Hipp. ita ut quisque interpres super hac re una aut variarit aut oberrarit. Nos verò tum primum rem ex nostra sententia recitabimus, tum si quod oportere videbitur, ex aliorum opinione productum expendemus, nostrâ quidem interpretatione, rerum apparatus est is.

Cucurbitam hortensem eius generis, quæ latiusculo tubero circa basin extans, cætera quæ ad superiora spectant gracilis est, recens quidem, sed non plene resiccata, tum fundo, tũ apice summo, qui cole virili sit tenuior, pertusis, vasculo cũ vino odoratissimo ac vetustissimo, quò retorrida molaris lapidis particula inextincta est, supposito, impone mox cucurbitam ex ęre albo congruam, ante descriptã, & ad propositũ ita paratam, ut digitos duos supernè sit brevior collo inferioris. cuius glandiformi extremo sub cunnam indito mulier accommodatè insidens venientem infernè halitum materiæ calentis excipiat; totius autem organi pictura est hæc.

Quinta species ratioq; est per ollã, cuius meminit *idem Hipp. in l. de nat. mulier.* ad perpurgandos uteri loculos, itemq; ad conceptum, ineundum, hac ferè sententia, effossa sub terram scrobe carbonibusq; in hac accensis, superpositam in ollam Tauri urinam trium heminarum mensurâ infusã contritas in mortario arthemisiam aut parthenium, aut adianthum & laurum viridem adjicies; quibus paratis sellam perforatã circumpone arthemisiã aut hyssopo, aut origano instratis, mulierem super hæc sedentem, dum sudet, fove; Paulò aliter, *in 2. de morb. 74.* in effossam scrobem cinerem calidum vinaceorum injicit, & vino irrorato jubet ut mulier circumsideat, se ipsam contegens & convolvens. Aliter hanc eandem rem ordinat *Oribasius l. 10. c. 19.* Poculum namque ligneum in ollam conjicit, in medio perforatum, quod labris ollæ conglutinat aut luto figulorum aut pastâ, in foramen verò calamum utrinq; pertusum adaptat, sic ut nulla sit eâ parte perspiratio, alteri verò calami extremo fistulam plumbeam accommodat, cuius lene sit labium, mansuetudinis causâ. Curat verò, calami tanta longitudo sit, ut plumbea fistula calamo adaptata, sellam ad partus accommodatam excedat, quam fistulam ori vulvæ admovet, atque ignem ollæ, suffibilem materiam recipienti subdit, &c. Advertit verò, ut postquam satis fomenti fecerit, adhibitum calamo adhuc viduæ inhærenti subtrahatur ab igne olla, nempe, si calamus prior subducatur, cum vapor ascendens adhuc fervet, sinum mulieris exuret.

Sexta methodus Hippocrateæ modo narratæ similis, sed fistulæ adjumento auctior proposita est, *in l. 1 2. de morb. mul. 24.* ad curandum occultum cancrum, hoc pacto clementi Cœlo, quoniam ventus non perflet, neque perfrigeret, scrobem effossam, & lignis accensis abunde, & omnibus prunis sublatis, & favillâ calidâ, relictâ, ollam duas sextulas capientem, quæ allium siccum & comminutum cum aqua, quanta tres digitos superet, & phocæ oleo, quod satis sit, receperit, operculatam, lutoq; circum diligenter obsitam, & undiq; conclusam, præterquã in medio operculo, quod pertusum arundinis calamum longitudine cubitalem arctissimè cohærentem amplecti debet, sic ut nil expiret, ollam, inquam, sic paratam conjicies congruenti amplo foco, mox vero fœminam pallâ circumtectam insidere jube cõpositam sic, ut nonnullam fistulæ partem uteri sinu admittat, ac fumum, neque adeo fervidum, neque frigentem sentiat.

Meminit & fistulæ ad uteri suffitus, super escario pusillo, qui carbones recipiat accommodatæ, *Cælius Aurelianus l. 2. chron c. 4.*

Hæ quidem per fictile rationes suffiendi non tam prisci usus sunt, ut non etiam nostrâ ætate factitentur; agnoscit autem & has *Hieron. Fabricius, ad extrahendas relictas in partu secundas l. operat. chirur. c. isto, & Renerius Solenander. Consl. 1 5. sect. 5.* in suppositam fictilem testam & ignitos carbones, nucibus myristicis, contusis conjectis halitus, qui ex his effertur, per infundibulum impositum utero, qui flatu concepto dolet, respondentem curat, ut à contecta bene muliere recipiatur. Similiter etiam per infundibulum, embotum vulgo vocant, accipit ad id rei I.C. *Claudianus l. 2. de ingressu medic. ad infirmum, c. 29.* quod credo tamen didicit *ex Ambros. Paræo, qui lib. de homin. generat. c. 48.* subjectæ ollæ, quæ materiam suffitus recipit, inversum ore congruum infundibulum adaptat.

CAP.

CAPVT XLII.

Ad hæmorrhoidas dolentes suffumigabulum.

HÆmorrhoidum dolori sopiendo suffitum aloes laudavit *Arnoldus Villanovanus, l.1. Breviarij c.35.* Sed cum adjumentum trajectorij requisivit a se non explicatam, instrumenti, formam atque urendi rationem inquirendam certe nobis reliquit, sentio autem ab organi adhibitu usuq; pendere decretum. Traiectorium enim si sedem contingere debet, hoc longius, ut ne igne conferto sedes ustuletur, itemq; latius sit, necessum est: quale nos commune vaporarium vasculum descripsimus, superiori tractatione de vaporatu, vel non exposcitur ad sedem adhæsio: atque ita fistularis forma succedit cum adglutinata veluti canna, quæ igni materiæq; suffibili superimponi possit, quemadmodum & in alijs plerisque huiusmodi causis fit.

CAPVT XLIII.

Suffumigabulum ad pedum clavos & callos.

UT contumaces, & permolesti sunt pedum calli clavique (nodos aliqui appellant) adeò, ut despici sive medendo sive tractando non debeant: quorum curationem & alibi nos, puta in ignifera chirurgia, persolvimus, sed nunc & leviori ignis vi tentandam docebimus, exemplo usi Guliermi Placentini, *qui l.1. chirurgiæ c.57.* scripsit, fumo eius Tithymali, quæ esula dicta, itemq; centaurij radicis per cannam aut calamum sambuccum traducto pedum hos nodos curari.

Hæc nos paucam suffituum artem primi pro nostro modulo paravimus; Ceterum Petrum Castellum medicum & Professorem Romanum audio de suffumigiis commentaria edditurum, à magno viro cumulatissima expectanda: ex hoc igitur viri amicissimi opere, quæ huic nostro defuerit, doctrinam supplebis facile lector.

CAPVT XLIV.

Vaporarium ex aceto ad carunculas urethræ dissipandas.

SUffumigiis hisce proponendis venit in mentem, cuius quidem meminit Hucherius *l.1. obstr. ureth. p.556.* plenius vero descripsit Ambros. Paræus, *l.18. c.22.* suis ejusdem verbis recitare, quæ sunt; Elige lapidis molaris frustum aliquod, hoc enim utimur pro pyrite veterum, vel crassiores lateres, postquam incanduerint igni, conjiciantur in haud ita magnum lebetem sellæ dejectoriæ suppositum, in sella sedere jusso ægro quasi alvum exoneraturo; effunde in candentes lapides acerrimi aceti & aquæ vitæ optimæ partes æquales circumjectisque undique vestibus nequid frustra exhalet, adscendentem vaporem ano, perinæo, scroto & urethra excipiat, quin etiam, quo remedij vis felicius procedat, ægrum nudum in dolio mox depingendo statuere poteris sic, ut super asserem, quà parte genitalia subsint perforatum sedenti inde lebetem candentes lapides continentes, mox per ostiolum in dolio excisum, sicut postea videris, lapides illas liquore commemorato irrigare, & halantem fumum, sic facile æger partibus laborantibus excipiet, ut nihil eius undiq; ipsi obtecto atq; obvelato depereat, hæc ille: cuius profecto excogitatum non mediocriter placet, tali enim suffitui, sicut idem addidit Galeni sententiâ, vis inest penetrandi, incidendi, liquefaciendi, remolliendi, & digerendi schirrosas duritias, satisfaciunt, inquam, hæc; Verum enimvero, quale Paræus apparat dolium languenti nonnihil esse incommodum; ut primo quidem ad summum cacumen ascendat, mox ab eodem ad fundum descendat: quam ob rem, expeditius & commodius puto futurum, si & humilior paretur aditus intranti homini, & ostiolum, idem lapides irrigantur à ministro. Parandum igitur organum erit ad hunc modum, quo & sudores eliciendos his, qui morbo venereo laborant, puto præstabile, sive prunarum ametur, æstus, sive ferventis humoris. Cæterum hiatus dolij longum atq; rotundum quatenus opus est lectularij mantilibus, obducere licebit.

CAP. XLV.

Vaporarium ad venas sedis evocandas ac sanguine exhauriendas.

AD hæmorrhoidas evocandas atque ab adhibitis hirudinibus exhauriendas vaporamenti genus commenta est ætas nostra descriptum, ab *Hieronymo Fabricio in oper. chirurg. tit. ipso de hæmorrhoidibus*, cuius ordinatio est; ut ægrotans homo, qui tractatur, supra fictile vasculum oblongum aquæ ferventi non contingendæ quidem, sed proximæ desideat: in qua caliculus ad vasis marginem adalligatus innatet sanguinem, emanantem recepturus, sed ad easdem, ubi laborent aliquo vitio curandas *Marcus Gratina ia l. praxeos, c. isto.* ad suppositum caliculum prunis ardentibus instructum inverso super posito infundibulo curatut per fistulam, eiusdem podici attiguam halitus in intestinum transcurrat.

CAP. XLVI.

De aliorum usuum vaporariis.

QVid autem si ad alios quosdam usus præter enarratos excogitata vaporaria producamus. Equidem ex hoc universo genere eorum, quæ sint addiscentibus utilia quicquam non puto rejiciendum.

Iohannes igitur Heurnius l.1. meth. ad praxin. titulo de clysmis pag. 14. torpescenti aluo sua ad officia revocandæ fabrefactum æstuarium quadrangulum oblonga forma, cum pertusa crebriter superiore facie, quod mulieres, ait, pedibus subjiciunt.

Ita quidem is, ego vero quodpiam eiusmodi vaporarium transtulerim etiam facile ad eum usum, quo sc. hi, qui ob affectum cerebri fervidiorem somnum non concipiunt, subdito ad pedes hoc organo nervis subinde madescentibus, & inde cerebro soporis optati sentiant beneficium: quæ somni proliciendi ratio & pragmaticis nostris nobilioribus simplici ad pedes tepentis aquæ perfusione placuit.

CAP. XLVII.

De æstuariis arte paratis variis.

TRaxit nos jam de igneis adjumentis tractatio, ad æstuaria, quorum exempla & usus antequam

quam exponamus, conducibile doctrinæ claritati futurum videtur, ut ante generalem aliquam horum distinctionem, & discernicula præstruamus, quod autem ego meditor, est huiusmodi. Quod sudorem provocat est calor, qui cutem & carnes aperit, diducitq; , humores verò tenuat & propemodum fundit ac liquet. Atque calor cum materia conjunctus est, ex qua ad hominem proficiscitur. Materia certe vel sicca tum applicari ad corpus per lateres, lapides, titiones extinctos, & alia hoc genus linteis obvolutos, tum eiusdem halitus proximus, ex camino, hypocausto, furno, vel alio huiusmodi, item ex tubulo ductus hauritur, potest autem & ex flamma idem halitus mitti: potest interdum & ipse accensorum fumus, humida materia, vel aqua est simplex potabilis, ut inquit Hipp. salsaginosa, marina, vel medicata per utiles res incoctas. Horum porro contactum per conceptacula varia appressorum, vel insidens jacensvè percipiet homo, vel circumfusum vaporantium halitum recipiet per foramina doliorum & sellas traiectoria, vas subiectum, aut proximum, mista madentium atque arentium expiramentorum materia erit, si candentes in lateres aut lapides molares, acetum aut vinum aut alius quiscunque humor instilletur. Huiusq; quoque ordinis videri possunt, & aceti simplicis vinique annosi aut vini spiritus vaporatus, horum quippe halitus neq; siccus, qui ex humida materia attollitur, neq; humidus est, qui potestate exiccet.

Habes jam absolutam, ut credo, triplicem narrationem æstuarij illius, quod ad sudorem evocandum paratur. Cæterum si non ad sudorem ejusmodi pyriamata ac θερμαζματα pertineant, sed ad usus alios, etiam ita sunt discernendi sicut de aliis fecimus. Quibus jam omnibus adversis cæterum ad institutam principio æstuariorum, historiam, formasq; varias veniamus, primum de siccis explicaturi.

Laconicum Ioannis Huernij.

CAndentes igne silices cupæ immittũtur, supposita lamina, ferrea; sedes ægroti in medio sit. Orbis ligneus aut vimineus prçfectus, ut utrinque labro cupæ affigi possit, linteis induatur, quibus arceatur caloris expiratio, & ut caput commodè exerat, ritè admoveatur.

Candelæ medicatæ ad suffitum ingeniose repertæ.

ID quod pridem in nostra medica Pyrotechnia fuit indicatum, candelas quæ ad suffitum hominum ex ulceribus Luis Venereæ procurandorum accommodatissimè, comparantur jam referemus, medicamentum *describente Alexandro Petronio l.6. de mor. Gallico c.22.* Recipe hoc, minij naturalis, styrac. liquidi, myrrhæ, thuris, ladani, ana ℥ij ß ceræ q. s. m. sæpe admiscere licet, inquit, vel Cinnabarin, vel hydrargirum, vel præcipitatum, vel sublimatum. Alia vero ratio fuerit hæc;

Recipe hydrargirij præcipitati, Cinnab minij naturalis, mirrhæ, thuris, XyloAloes, Alyptæ Moschatæ, ana ℥ij. Benzoini, ceræ, q. s. cum elychnio intrato fiant l. a. candelæ, quæ admovendæ sunt ulceribus hominis, de superiori loco accommodatis sic propè, ut ulcerosus suum calorem haurire queat. Illud nunc pro remedij confirmatione addere licet, Rondeletium auctoritàtis observandæ virum ulcus narium desperatum, luis venereæ germen accensis in angusto conclavi candelis, è cera rubra sanasse, nimirum fuligo ex his elata, plurimum juvat ulceris exiccationem. Cui sententiæ accessit & *Nicol. Piso Oper. curativi l.1. c.45.*

Quantò autè quæso te potiores nostrç candelæ?

Cortinula plicatilis æstuarii organum.

ACcedit sæpè, ut depellendo morbo venereo opus habeat, aut æstuario aut suffitus remedio, quod undiq; recipiat homo: huic igitur usui & aliis perisq; accommodatissimũ erit organũ, quod commenti nos sumus eiusmodi quale secus hac pagina depictum & scripto monstratum est. Dolii circulata ligna 5. vel plura paribus intervallis ad hominis sedentis amplitudinem, chartâ crassiore glutinatâ sic undiq; comprehenduntur, ut nulla rimâ sit plicatile organum, & de superiori parte, quâ cælum spectat per funiculum conjectum de laqueari suspenditur, inferiore tenus proximè terram attingens supposito igne sudat aut suffimenti halitus recipit homo. Est autem ignis is, qui concludi debet, non alius, quàm aqua vitæ in pultario ardenti, donec horæ semissis exactum sit, aut etiam suffitus materia, qualis est hîc, qui mox describetur: Huius materiæ auctor est, qui ad Mizaldi Centurias appendicem confecit, *Antonius Guertæus*, Qui vero prior hoc homine rem descripsit, *Conradus Tigurinus, in posteriore libro Euonymi sive thesauri chymiatri part. 4.* paulo post initia; cortinulæ autem pultariique picturam hanc damus.

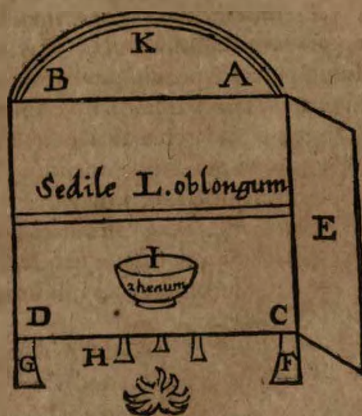
Aestuaria sella doliumq;.

HIs qui lue venereâ sunt infecti ad sudores ubertim eliciendos præpotis sparti indici decoctis, in usu est nobis hic Neap. sella in æstuaria, thalami modo subdito igne hominem includere, quam sellam ad multorum commodum non piguit hic appingere.

Caldariolum.

Succendicula.

A. B. C. D. quadratum tabulatum in cathedræ modum.
E. Janua, quæ clauditur & reseratur.
F. Anteriores pedes, quibus innititur machinamentum.
G. Anteriores pedes, quibus innititur id ipsum.
I. Foramen per quod permeat ascenditq; calens ignis halitus sive ex prunis, Sive ex supposita fervente in aheno aqua.
K. Baculi, convoluti plurimi, quib⁹ insternitur, Mantile, suffitus egressum prohibens.
L. Sedile quod ægrum recipit.

Meminit doliaris æstuarij ad hydropicos extenuandos *Galen. in l. de util. respirat.* à Crysippo Gnidio laudati meminit & *Aetius tetra. 3. sect. 11. cap. 1. & Aretæus apud eundem Aetium verbis, quæ in suo codice desiderantur*; hisce optima quidem est, in dolio facta evaporatio ad exudandum, eo morbo, ut caput extra dolium præmineat, frigidumque aerem attrahat, reliquum vero corpus omne calescat. Hoc quoque genus sudationum in dolio, audio, inquit, *And. Bacius l. 7. de ther. cap. 18.* quibusdam medicis in Germaniæ locis frequenter usitatum quippe qui in hypocaustis totum annum degunt. Ad aliorum autem observationes, quas equidem addere possim illæ sunt. Una; qui distensionibus tenentur felicius curari humidis, quam siccis exudationibus. Compertum hoc mihi in Johan. Bernardino Peligno Aglano. Altera quæ Galeno memorato modo loco contenditur, hydropicos hoc exudatu non minime levari, quod in Ascitico valetudinarij nostri juvene factum vidi.

Tentorium per tria bacula vel forcillas.

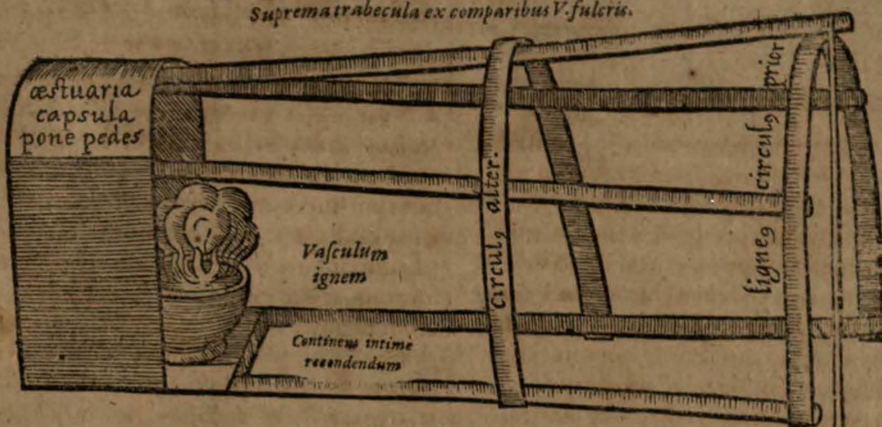
COlligatis in sublimi tribus prælongarum hastarum capitibus, restant infernè divaricatâ altera extrema, non aliter, quàm quibus incerniculum appendunt pistores, his igitur, obvoluto lectuli conopæo subditus homo feliciter exudabit, si vaporarius materia conclusâ fuerit secus appositus.

De lectulario canali ad exsudandum parato.

HActenus extra lectum ad desudandũ foci pro positi, descripti fuere, nunc aliquot qui intra strati stragula super hominem jacentem, aut circa ipsum disponi solent enarremus. Homini supino & rectis cruribus jacenti cameratum imponitur organum eiusmodi, quod secundum corporis longitudinem, capite excluso, contentum ex longis assulis per semicirculatas ligneas laminas elevatis foci capsulam in imo pede conservat, in quem focum simplices ardentes carbones, & in hos medicatos pulveres conjicere licebit, esto autem ad summam organi deformatio, qualem apposita repræsentat pictura.

Jam

Canalis lectularius sudori commovendo paratus. Suprema trabecula ex comparibus V. fulcris.

Jam vero quæ circa corpus hominis jacentis apponuntur vascula, possunt esse, sæpeque sunt ex varia materia lignea, coriacea, vesicis grandium quadrupedum, vitrea, sed hæc humore fervefacto replentur, item fictilia & metallica in quibus ardentes prunæ concluduntur: ex ferro quidem organum arculæ compressæ modo carbones vividos continens, proposuit Ambr. Paræus, longurium appellatum, cuius imaginem apud eundem vide.

Vaporarium per tripodem.

INter hos & alius modus est, ut tripode scamno ligneo constituto, subtusq; æneo vasculo cum cineribus & minutis prunis strato ad has herbæ quædam imponantur aromaticæ, quæ sunt, ruta, laurus, melissa, calamentum, pulegium, hyssopus, thymus, libanotis, citrij pomi cortices, & hoc genus, quibus fumum emittentibus interea scamno considcat æger pannis undique tectus in angusto conclusoq; cōclavi, qui minime ventis perfletur.

Vaporarium æstuariumq; humidum Aurelij Celsi.

HActenus æstuaria recitata sunt sicca, nunc humidi vaporatus describenda sunt quædam, primum autem in medium proferam illud, quod Celsus ad articulorum dolores tradidit, elegantissimis hisce verbis: aquam marinam vel muriam duram fervefacere, deinde in pelvim conjicere, & cum jam homo pati potest, pedes dimittere, superque pallam dare, & vestimento tegere, paulatim deinde juxta labium ipsum ex eadem aqua leviter infundere, ne calor intus destituat; paulo aliter *Vidius l. 2. chir. cap. 4.* si fovere vapore totum corpus oporteat, includitur undique veste, collocaturque sedens homo juxta pelvim, in qua sit idoneus humor, in quem conjicientur silices candentes, ubi verò velis hujusmodi vapore, ad fauces sive pulmonem pervenire, jubebis hominem, ut hic ore ipsum excipiat hanc eandem sudandi formam proposuerunt è junioribus *Ingrassia oper. de peste par. 4. c. 30. Andr. Baccius oper. de ther. l. 4. cap. 18. Rodericus a Fonseca. tom. 1. consl. 2. & 21. & Iohannes Riolanus in meth. medendi par. 1. c. de stupore atque alij.*

Æstuarium humidum Cælij Aureliani.

ADciendum hydropicis sudorem Cælius Aurelianus medicus methodicus ex his, qui extant, absolutissimus, hanc *lib. 3. chron. cap. 8.* rationem exposuit. Implendum est solium aquā marinā ferventi, tum quadrangula compago immittenda præligata locis, in qua erit includendus ægrotus. Sed prætegenda compago pelle, ut aquæ prohibeat ingressum, quo exhalatione vaporis calefactus ægrotans in sudorem venire cogatur. Sed erit aqua calefacienda, innovatione frequenti ferri candentis immersione candentium messarum.

Tuguriolum Conoide, Viminea cratis æstuarium.

LIcet & ad hominis sedentis altitudinem ex cratibus ligneis tenuissimis invicem viminatorum opificum arte colligatis atque contextis chartaque vulgari contectis, sic, ut aeri via nec vento pateat, conoide tuguriolum parare, non dissimile instrumento, quo igne supposito ad interulas pannosq; alios sub brumæ algoribus excalfaciendos, aut ex humore sudoreve celeriter exiccandos uti nostræ fœminæ consuevêre, quale hic videre datum.

Tuguriolum conoides.

Similis profectò instrumenti meminit *Ludovicus Mercatus l. 1. de morb. gall. c. 9.* Cuius medicæ cupulæ æstuariæ, per commodum felicemque usum, expertus in plerisque testari potest

perexcellens medicus, Tyberius Carnevalis, qui & plicatilem, quam dixi cupulam novit usu probatum.

Æstuarium per conopæum sive tentorium.

TUguriolo quod nuper indicavit, conoidi similis est fere tectura, quam ex syndonis stragulisvè simul colligatis atque e sublimi suspensis, ad syphilio morbo correptos homines miseros sudore liberandos, suppositis in igniario vase suffimentis proposuit *Gulielmus Rondeletius l. de morbo Italico §. de suffumigiis.* Disertius verò *Fallopius in primo secretorum*: consutis sydonis in extremo altero colligatis, & de trabe per funiculum suspensis, -circulatum dolij vinarij, lignum inedijs assuit, & horum peniculam tum extremum pavimento appressum lapidibus adjectis firmat. Quòd si aliquo versus incommissæ restent tentorij partes, providus, altero tegmento concludes hiatum, ne calidus internè aër perspiret. Verumtamen ne æstu nimio vel suffocetur vel laboret homo, qui se tentorio subdidit, idem ipse, quà pannorum sunt futuræ, his aliquâ parte dissolutis, forulum quantum exerendo capiti satis est, parabit, interim collotenus, ne quid calidi aëris expiret, suis ipsius manibus pannos undique cogens atque coaptans.

Tentorium ad suffitum Antonij Chalmatei.

ÆGer nudus collocabitur, sub conopæo in humili sella, clausis per tenue velamen oculis, ne suffitus acris ascensu lædantur, ijdem tum in vas igniarium ex prunis luculentis conjicientur pastilli cinnabaris, ad ℥j. vel ℥ß pro ratione virium ægrotantis. Si fumus valentior fuerit, quàm ut tolerari queat, paululum caput educet homo, deinde reducet. Interim sub his libens exudet, ad horæ quartam partem circiter, quo exacto tempore de æstuario eductus in molli strato reclinetur idem ac rursus sudare conetur. Hæc ferè ille *in Enchiridio chirurgico serm. de lue venerea c.4.*

Suffumigabulum ex oblongo tubulo Rondeletii.

HIs qui diuturnas ex lentis putribusq; succis affectiones altas causantur, accommodatissima est exudatio per hypocausta sicca, syphiliâ lue vexatis illud præscripsit *Gulielmus Rondeletius l. de morbo Italico c. ultimo.* ponantur carbones accensi in olla, in hos conjiciantur, suffumigia atque olla concludatur operculo, ex quo perforato fistula reflexa deducatur inter stragula lecti, ad decumbentis corpus nudum. Quod si odorem atque æstum subditus undique pannis homo proferre nequeat, exerat, licet extra cubile, caput, modo cervix exactè pannis obvolvatur, atque hoc ideò, ne quis fumo per superiora pateat exitus. Hoc commentum nisi fallor imitatus est *Ambrosius Paræus, l. c. & Ioannes Heurnius hunc sequutus l. 1. practicæ methodi pag. 37. & 45.*

Æstuarium humidum Michaëlis Savanarolæ & Guaineri.

NVnc audias velim, quam rationem utendi vaporatus excogitaverit atque descripserit *Michael Savanarola tract. 6. cap. 14. rubr. 11.* labro scaphulæ cuiusdam forma cum duplici fundo, quorum superior crebro perforatus est, salsæ aquæ calidæ injicitur, quantum est satis, & intra labrum languentem ex hyposarca hominem collocatum atque instratum, jacere jubet, contectum pannis, usque tenus sudet, assiduè detergendus; huic simile proposuisse videtur *Antonius Guainerius, com. 1. tract. 9. cap. 7.* imitatus & hoc *M. Gattinaria. cap. de spasmo*, nisi quod pro aqua candentes lapides molares vino præpotenti irrigatos, aut sulphur, nitrumque accensum substernit, mox hominem subire jubet, non autem decoctum apponi, si medicus id malit, verum enimvero ex omnibus humoribus medicatis thermales tantum aquas non excipit hic vir, quod translatæ longinquæ vires amittant & parum juvant, similem quidem fundi duplicitate & reliqua cupæ constructione; sed alio venientis halitus ductus, nempe per interjectos tubulos circumductos cupam cum adverso lebete pannis ardentibus obsito proposuit *Ambrosius Paræus, l. 25. cap. 43.* quod rei commentum accipere licuit *ex Antonio Guainerio comm. 2. tract. 9. c. 17.* sed ipsam Paræi descriptionem præstabit recitare suis ipsius verbis, quæ hæc: probatur autem ob id peculiariter hic modus, quod intendere calorem, quantum libuerit, in nostrâ manu erit. Idem *Ambrosius Paræus, lib. 16. cap. 38.* calce èrenibus deturbando balneariam sellam construxit cuius apud ipsum depictæ formam videre licebit.

Translatæ de nativo fonte thermales aquæ vires amittunt.

Æstuarium humidum Rondeletij.

ALiud ad paralysin æstuarium proposuit *Gulielmus Rondeletius l. 1. meth. cur. mor. cap. 23.* per hæc decoctio ponatur in vas angusti oris, super quod ponatur embotum, quod sit collo oblongo; fiat foramen in tina, & applicetur embotum foramini, ut fumus seu vapor omnis decoctionis sub ipsa possit manere, cum opus fuerit, parabitur autem hoc modo; infra tinam ponatur assula seu tabula multis foraminibus perforata, inter quam & fundum tinæ sit intervallum, ubi sint lapides calfacti: super illam assulam ponantur herbæ, super quas jaceat æger, donec provocetur sudor.

Vaporarium ex vasculo Prosperi Alpini.

ALiam nunc sudoris exsolvendi rationem exponam *ex Prosp. Alpino qui l. 3. meth. med. c. 13.* retulit hæc Indiæ Gomoræ gentes ad luem gallicam sudore finiunt suffitû ex folio Magneij vulgo herbariorum, aloes fœminæ minutim conciso, atq; in vase vitriato clauso decocto parato, per quam os angusti vasis eius fumo recepto per nudum hominem, qui angusto erectorio conclusus jaceat, sedeatvè, hæc exudandi ratio tametsi totum

totum corpus permovere possit nihilominus ad privatas laborantes partes, accomodabitur felicius, ut equidem arbitror.

CAP. XLVIII.

De heliosi solis remedio.

FRequens apud antiquos usus fuit heliosis: quod remedium mirarer equidem, quo pacto interciderit his nostris seculis, nisi praecellentium aliorum complurium medicinae adjumentorū miseriorvisus à nobis fuisset casus, adeo ut praeclarè dixerit *Hieronymus Mercurialis l. 3. de comp. medic. c. de sinapismis* in deterius quotidie labi res nostras medicas. Sed temporum accusandae inertiae parcentes, nihilominus in usus rerum nobilium quantum per nos fieri potest, revocandos allaboremus, fervidarum heliosis medicationum exempla prolaturi, potissimum ex Caelio Aureliano, qui nunc Solis torroris, aut fervoris, nunc solicationis imposito nomine cumulatissima de hac re pręcepta reliquit. Commune autem omnium scribentium, si rectè observo, fuit, torrorem ejusmodi proponere multis modis capiendum, primum vel per se simpliciter vel conceptū aliis corporibus, coriis, inquā ceromatis, arenis saburra, pulvere, ficcoluto vel cimolia terra, acervo salis tritici, asio lapide &c. Singula exponamus.

Primum simpliciter, ut se offert, paratum epilepticis adhibet *Aurelianus l. 5. chron. c. 5. p.* 421. *Origeni l. 3. chr. c. 5. p.* 421. quod idem factitatum ab *Archigene legimus apud Galenum in l. 9. de comp. med. per loca. cap. 9.* Stomachicis *Aurelianus l. 3. chron. cap. 2. pag.* 408. Colicae *l. 4. chron. cap. 6. p.* 481. Atrophiae *l. 3. chr. cap. 7. p.* 429. Cachexiae *l. 3. c. 6. p.* 427. elephantiasi *l. 4. chr. cap. 1. pag.* 444. Phthiriasi *l. 4. chr. c. 2. p.* 450. Polysarciae id est superfluis carnium incrementis *l. 5. chr. c. 9. p.* 552. Arthritidi *l. 5. c. 2. p.* 517. Coxendici *Cornel. Celsus l. 4. c. 22.* Vasis ad insectus commoditatem evocandis *Gale. l. de cucur. scarif. hirud. c. 4.* Ad haec scire licet, heliocamino usos fuisse priscos, teste *Plinio juniore epist. 2.* quae solaris est fornax, seu vaporarium in aprico situm, ad calorem solis excipiendum.

Sed de posterioribus nostris hominibus *Guido Cauliacus* majoris certe judicii, quàm ut res chirurgīcas solas scivisse credatur, in *curatione hydropis* hancunicè commendavit, *tract. 2. do. 2. c. 6.* nam, inquit, in hoc negotio mirabilis est calor solis, quòd si fimo bubulo praeliti exponantur, efficax experimentum medici cujusdam sui temporis refert *Aetius l. 6. c. 115.* Hi citra corporum aliorum interventum heliosis sunt usus à nostris auctoribus recensiti.

CAP. XLIX.

De insolatu cum interventu corporum conquisito.

CAeterum meminit Aurelianus ceromatum sole ignitorum, quae equidem opinor emplastra sicca & lata soli prius exposita mox applicata. Itemq; proposuit quadrupedum coria praeuncta, simili modo percalfacta, quae substrata accipiant aegrotantes, volutatione quadam convertendos, ac defricandos ac mutādos: voluitq; ut loca, quae deferbuerint, olea reungenda, ut veniant ferventiora, quippe cùm naturaliter tergora oleo ac sale facile fervescant. sic hydropicos curari praecipit *l. 3. chr. c. 8. p.* 435. Hujus ad solem volutationis ileosis factitandę meminit & *Hipp. l. de inter. affect. n.* 48. affuso ad solem aceto lepram & vitiliginem medenda jussit *l. de humidorum usu n. 8.*

Praeter haec in Asio lapide sole concalfacto volutandos aegros, quos extenuari vellent, praecepisse veteres legimus.

CAP. L.

De arena sole medicata.

ESt & ex hoc genere arenatio, si dici licet latinè χαμμισμὸς graecè, quam aliquot morbis utilem, inter caeteros hydropi proposuit *Dioscorides l. 5. meth. medic. c. 124. & Gal. l. 9. de simpl. medic. facult. c. de pyrite. Octav. Horatianus l. 2. ad Euporistum c. 19. Herodotus vero apud Oriba. l. 1 c. collect. c.* 8. fomentum accommodatum facit asthmaticis his, quorum pectus defluxione laborat, caeliacis, podagricis iis, qui per extensionem resolvuntur, iis qui malo sunt corporis habitu, hydropicis & denique omnibus, quos diuturnus morbus vexat, ubi unos infantes exceperis, post hunc *Galenus l. de praesag. ad posthumum c.* 8. arena maris calida Boethi uxori diuturno uteri profluvio ob superantem in universo corpore humorem laboranti, auxilium tulit, quo praesidio ad torrorem *Aurelianus* utitur, ad paralysin *l. 2. chron. pass. ca. 1. p.* 323. Cachexiae *l. 3. c. 6. p.* 427. hydropisi *l. 3. cap. 8. p.* 435. sequitur hunc *Gariopontus l. 3. c. 12. polysarcia. Aurelianus l. 5. c. 2. p.* 552. M. Colicae *l. 4. c. 7. pag.* 481. Arthritidi *l. 5. cap. 2 p.* 517. Polysarciae *l. 5. c. ult. pag.* 552. Huic accedit proxime saburratio, id est in marino sabulo volutatio: quamquam & fluviale atque fossitium non improbatur, praeterea & pulveris sericuli sicci, & terrae cimoliae tenuissimè tritae commodum est remedium.

CAPUT LI.

De remedio solis ex acervo salis triti.

EXtendit etiam medelam *Andreas Baccius l. 2. c. 19. pag.* 107. & ad salem tritum, si hujus copia sit, & ad triticum à sole concalfactum, quod arthriticorum absorbendis aquosis extumescentiis mirum dixit *Ludovicus Duretus c. de artrithide*: confirmatam rem antea per *Galenum l. 8. de simp.* *Arthriticorum adornatio.* Altitudinem autem salis, inquit *Aetius tetrab. p. 1. ser. 3. c. 9.* non minorem oportet esse tribus palmis parvis: si enim altus non fuerit sal, caliditas ipsius facile difflatur, utpote quae ex alto emissum & progressum non habeat. Ad insolatum quoque referri licet cumulum tritici vel milii, quotus homini nudo circumquaque obruendo sit satis, haec enim ardenti diu sole contacta podagricis, auctore *Plinio l. 22. c. 25.* probè facit, siquidem modicè calefaciendi vires habent *Galenus 1. de natur. facult. 1. & 8. simp.* Itemque manuum & parti-

partium aliarum tumoribus, ex lenta atque hebeti pituita profectis, mirum in modum subveniunt. Podagræ quoque doloribus quam mire benefaciat Q. Serenus prodidit his; Non audita mihi sit fas, sed lenta referre: Hoc quidam captus morbo per tempora messis vicino plantas frumenti pressit acervo evasitque gravem casu mediante dolorem. Hujus autem naturalis tritici facultates expendit *Gal l. 2. memorati operis c. 15.* relata ad attractionem causa confirmataque eadem per agricolas, qui frumenti cumulos seu mole seu pondere auctitantes, vasis aquæ plenis submissis id obtinet. Quod experimentum tum à se tum à grani vectoribus usu comprobatum, retulit Epiphanius Ferdinandus historiarum medicarum suarum 38 Quam obrem, ne cui mirum sit, si & hydropicorum ventres exhaustos alieno humore retulit *Ioannes Forestus in Curat. huius.*

CAP. LII.

De inurendo per radios solis.

NOs qui cum Platone, cumq; Calabris prioribus, qui dicti sunt Italici philosophi, atq; horum postremo Bernardino Telesio, conterraneo nostro, igneum & per se actuosum soli calorem attribuimus, non absurde fecerimus, hic siquidem inter ignea quælibet ad chirurgiam adjumenta suum etiam ex sole conquisiverimus atque debebimus: ratio, inquam, est per solem optica, quæ est, cum adverso huic luminari ex membro corporis inurendo, diaphanum quodpiam corpus, puta vitreum, sive solidum, sive aquâ plenum, sed globosum utrumque, interponitur, sic enim coactis in unum confertim radiis Solis adsecundant, producant, fiat ut incendatur esca, ad hunc modum proponit *Baptista Porta* nonnulla vitrea corpuscula, qualis est lenticula crystalli convexa, aut ex eodem pila, aut columniforme organum. Sed medicum in hac re fuisse usum perhibet *Petrus Andreas Matthiolus in 5. Dioscor. c. 16.* quod est de selenitide cum ait: fiebat quondam antiquis è crystallo pila, quam adversus solis radios tantum ad cauterii genus admovebant, qui candente ferro per territi curari reformidabant: sed & nos hujus cauterii periculum fecimus, non sine laborantium atq; cum magna quidem admiratione astantium. Hæc ille. Meminit autem & per pilam crystallinam ustionis *Thomas Fienus l. 2. de cauteriis c. 3.*

De insolatu generatim lege *Oribas. l. 10. c. 3. Aetium l. 1. serm. 3. c. 3. Hieronymum Mercurialem è nostris l. 6. rei gymnaticæ c. 1.*

CAP. I.

De Cucurbitulis, & harum usu plenissimo.

HVic pyrotechniæ parti, ubi non solum de ignea, aquea ac terrea, verum etiam de aerea medendi materia quidpiam dictum, non inconcinnum de cucurbitulis annectendos esse sermones, cum inter alia præclare ventosarum alterum id nos doceat nomen, judicavimus; quod quidē significantius imposuerunt Arabes post Græcos prudentissimos & simul quod rectissimum vernaculam gentium omnium nomenclaturam retinuit. Eas ob res factum à nobis decenter & accommodatè videbitur, qui complendis hisce sermonibus peculiarem quampiā de cucurbitulis, traditionem addidimus. Quarū quidem innumeris undique commodis scatentium, accipe nunc primum generales & summas utilitates. Et secreti planè usus, & nobiles facultates sunt cucurbitulis, quas, qui perspicaciori sunt ingenio, hi aut facile norint aut assequentur, quippe cum subtilitate atque animadversione non pauca excogitatæ atque inventæ primum à majoribus nostris videntur, atque id *Hippocr. l. de medico n. 6.* luculenter ostendit, cujus verba paulò posterius recitabimus, quid ni enim seu fuga vacui, re certe omnium subtilissima ac summæ necessitatis plena regatur omnis hæc actio, quemadmodum opinati sunt viri plerique Heron, inquam, procemio spiritalium *Alexander Aphrodysæus l 2. probl. 60.* è nostris *Dinus Florentinus in Avicenna librum primum fen. 4. c. 21. quæst. de ventosis 1.* atque alii complures, sive id accedat vi caloris, ut disputavit *Fabius Pacius Comm. 4. ad Methodum medendi c. 4.* ne mirum igitur illud est, quod *Actuarius nobilis scriptor in lib. 3. meth. c. 4.* notavit, ex his, quæ celerrimam opem afferunt, & cucurbitulas: siquidem opportunè admoveantur. nec demirandum est etiam, quod tanta medicis in cucurbitularū præsidio sit fiducia, nempe, & Heliodorus *Oribasio referente, in 7. Collectaneorum c. 12.* brevi pariter & absolutè cucurbitularum plurimas facultates comprehendit, quæ sunt, materiam, quæ est in capite evacuare, dolorem solvere, inflammationem minuere, inflationes discutere, appetentiam cibi revocare, imbecillum exolutumq; stomachum roborare, animi defectiones submovere, quæ in profundo sunt, ad superficiem trahere, fluxiones siccare, sanguinis eruptiones cohibere, menstruas purgationes provocare, facultates corruptionis effectrices extrahere, rigores sedare, circuitus solvere, à perpensione in somnum excitare, somnum conciliare, gravitates levare, & quæ his similia sunt præstare: quid igitur non magnum & in medicina præstabile non faciunt cucurbitulæ? sed nos selectos earundem usus & rationes non vulgatas, ac protritas recitabimus.

CAP II.

Summaria partitio ac destinctio cucurbitularum.

ANtequam autem aliquid agatur, operæ prętium judico, ut methodica quædā cucurbitularū comprehensio præmittatur, quæ certè erit ejusmodi. Spectantur in cucurbitarum remedio nonnulla prima est materia, ex qua constant, ænea, cornea, fictilis, vitrea. Post hæc spectatur in materia magnitudo, parvitas, aut mediocritas, præter hæc autem figura. Istarum enim aliqua est ob-

est oblongior, quædam osculo ampliore, quædam angustiore, quædam perforatæ, quædam integræ, hæ cum exili foramine, hæ cum majusculo, aliarum labra sunt paululum extrinsecus inflexa, aliarum extrema vasis longitudinem excedunt, & sunt acutiuscula, hæc cum ipsis vasis proxima sunt conjuncta, alia verò sunt exterius posita, sive ad habitum earundem pertinentia, sive ad modos, siquidem aliæ cùm igne, aliæ sine igne, & aliæ cum incisione, aliæ sine incisione, quas Græci leves, nostri quidam siccas dixerunt, administrantur. Denique considerantur in cucurbitulis usus, quorum communissimi sunt, attractatio & dissipatio sive discussio, sed ex attractu consequantur effecta complura, partim quidē in loco, cui cucurbitula defigitur, partim etiā in aliis. Locus cui cucurbita infigitur, sic immutatur: calefit, intumescit, impletur sanguine attracto, recipitque, si quid in vicinia præter naturam retinetur, intestinum, inquam, in inguem prolapsum, calculum quoque vesicæ, collum obstruentem, urinæ iter claudentem, detrahit infra defixa; quoniam autem, & aliis locis, quam in quo est cucurbitula, subvenit, avertit, & ab aliis partibus humorem, qui suo nutu decurrit atque etiam non permittit rem, à parte in qua est aliorsum transferre, quare & sanguinem sistit, & stomachum à vomitu revocat, & laxatum in articulo ligamentum cogit, & coercet ita, ut luxatio non sequatur. Sed de horum distinctione posterius. Interim quæ primo sunt ex ordine referamus.

CAP. III.

Expositio modorum quibus cucurbitulæ in actum veniunt.

POssent & alia hujusmodi plura congeri, sed præstat, ea, quæ jam instituerамus adjicere. Primæ autem observationes & meditationes nostræ sunt, scire licet cucurbitulas, quæ sicut ante diximus fuga vacui attrahunt, vel caloris vi vel spiritu id facere. Per spiritum quidem corniculis veterum usu vis erat attrahendi. Itaque linguæ paralysi viciatæ ad referandas spiritui vias affigit *Aurelianus chron.c.7.* Meminit & horum *Gal.l.13. meth..c.6.* ex cujus sententia scripsit *Oribasius lib. de cucur.c.16.* conceptis verbis hæc: cornearum cucurbitarum tractus sine igne, quippe in extremo sunt perforatę, cumq; aptantur, vehementer per foramen, digito cerâve clauditur; Idem quoque usus & perforatis vitreis cucurbitis esse potest, quod notavit *Vidus lib.8.chir.c.8.* & ante hunc *Albucas.lib.2.c.98.* ex quo loco nobilis quędam Arabis adversio prætereunda in his nostris observationibus non est: sanxit enim legem nobis, ut metu facto moderato non prorogemus adhæsum vasorum, sed alteris cito obstrictis alteras cito inducamus, nimirum ut proliciantur, inquit, ad locum humores accessu æquali, atque hunc provocemus potius impositu novo vasculorum, quam longâ istorum inhæsione. Hoc autem semper iterandum dum & rubere locus, & extumescere apparuerit, rubor autem esto velut suffusi sanguinis, tum autem scarificandum, & sectio rursus leniter repetenda. Cærum habitus, & textura corporis pro suo modo ac toleratu tractandi sanguinis item tenuit aut crassitudo ad concisus requisitos observandi, sed caloris, quem cucurbitulæ recipiunt varius est. *Calor inditus cucurbitulæ varius.*

Primo per flammam, cujus etiam varia est materia inter subjecta linum canapinum, xylinum, sericum, linea fila, atque alia quædam, quæ cum flammam non concipiunt rationem demonstrabimus nos, qua facile ad hunc modum etiam ad extrahenda corpuscula, quæ in aures inciderunt, in hanc inducta fistula, partem hujus extremam, quæ foras prominet, infarciunt stupâ, quâ incensa, orificium externum subinde claudunt, cōcipiunt 2 per flammam exiguæ candelæ inhærentis tenui ferro transversim intus imposito cucurbitæ præsertim æneæ. Quod si paratam ad hunc modum cucurbitam & metallica non sit, vitreæ, vel fictili, quæ facile separant ubique, cerei funiculi pauxillum digito compressum ad latus agglutinabit, inflexum supernè sic, ut in vasculi medium flamma exporrigatur, aliud huc etiam adnotandum velim, m... eruum à me ministris præcipi solitum, ut si situm in omnem quia decumbent, hoc incommodum imponi considereque nummus non possit, tum huic glutinosum aliquid, ut cera terebinthinæ commista, supponi debet per quam cuti inhærescat. 3. Per halitū ignis siccum quo usus est *Aurelianus lib.3.chron.c.2.* ad stomachicos, *& lib.5. eiusdem operis c.p.457.* ad Cœliacos. 4 Per fumū olearia lucernæ cucurbitæ aliquandiu submissum ut notat *Petrus Paulus Magnus lib. de phlebot.tract.de cucurb.c.7.5.* Per solis ferventis calorem coactum sphærulâ crystallina, de qua re dictum est alibi. 6. Per vaporatū, aut ipsius etiam adhæsū calidæ aquæ, aut cujuscunque corporis densi, sinu calorem effundentis vino medicato fervente profusam cucurbitam amplam ad colicum dolorem probavit *Ludovicus Duretus com. de morbis internis, illo ipso capite.* *Stomachi. Cœliacis. Colica.*

Ad pleuritidē vaporatā aut plenā ex calida, vel ex decocto anodino, cucurbitam magnam affigi jubet *Albuc.lib.2.c.98.* ex aqua vero tepente simplici plenam ad pleuritim componendam voluit *idem eodem loco*: incertum an per calfactam & vacuam, an aquâ plenam, cui vasi tantum non recto situ humorem continenti latus accedens admoveatur, non illa lateri: nam sic effundi aqua esset necesse. *Pleuritidi.*

Ex aquæ verò fervidæ vapore percalfacta cornicula balneatores adhibēt, horum attractū veluti per cucurbitulas volētes quam rē & *anonymus Aureliani Scholiographus lib.3. tard.pass.c.2. quod est de stomachicis, adnotavit*, tales peculiariter ad capitis languores adhibendas monuit *Albuc. parte 3. chirurg c.98.* vaporatum etiam admovet parotidis *Paulus lib.3. c.2.* F. Agglutinatur cucurbita primum per hujus adhibitæ supremum foramen attracto abunde spiritu mox dexterè per ceram occluso eodem octavo loco, quem imposita cucurbita occupavit, intrinsecus primùm vehementer flammâ percalfacto, deinde etiam per aquæ gelidæ impositum perfrigerato, qui duo agglutinationis modi propositi sunt à

Iacobo Forolivienſi ſuper aphor.49.lib.5. ſi rectè ſenſum hominis interpretor. Porro cunctos hos accenſionis modos non omnes materiæ, ex quibus hæc inſtrumenta conſtant, ſuſtinent. Vitrea quippe halitum ignis ſicci & fortaſſe etiam aquæ fervidæ Vaporatum ac thermalium calidiorum non patiuntur, aut ęnea fictilia, lignea, atque alia Illud nunc adnotandum, cucurbitulam cum flamma adhibitam valentius rapere evocareque ſubſiſtentem carni materiam, quod advertens oculate *Fælix Platerus*, & pleuritidi flatuoſæ *co.2.prax.crit quem præfixit doloris pector pag* 441. Servandum docuit, & bubonibus, parotidiſque panis, & phymis lentè venientibus, evocandis, factitavit *Tom 2. tit de ſuperficies corp.dolor.p.* 824. Itaq; diſtinguere materias ſecundum dictarum rerum occaſionem, præterquam ſecundum remedii opportunitatem erit neceſſe. Sic diſtinguenda figura, & magnitudo, & materia eſt quo præfixum attrahendorum ſcopum obtinere liceat.

Delectus accenſionis aut calefactionis.

CAP. IV.

Figuræ ac magnitudinis diſcretus in cucurbitulis.

QUod ad figuram. Primus Hippocrates duplicem utendarum rationem acutè inſpexit cum *lib.de medic.n.6.ait.*

Diſfigura cucurbitarum & forma adverſiones.

Cucurbitarum porro duo modi commodi exiſtunt: quando enim fluxus procul ab apparente carne compactus fuerit, circulum ipſius brevem eſſe oportet, ipſumque non ventroſam, ſed prolixam, parte ad manum vergente, non gravem. Quæ enim talis eſt, indirectum trahet, & ſeroſos humores ſemotos ac diſtantes probe ad carnem contrahet, majore autem dolore per carnem diſperſo, in reliquis quidem conſimiles cucurbitas eſſe oportet, ſed circulum magnum: Sic enim ex pluribus partibus id, quod dolorem facit, educere comperies ad locum convenientem, neque enim magnum eſſe circulum putant, ſi non ex pluribus locis caro comprehendatur. At ſi gravis ſit, ad ſupernos locos venit, infernè autem magis detractionem facit, ut ſæpè morbi relinquantur; Lati itaque circuli una cum incumbentibus fluxionibus, & longè diſtantibus à ſupernis locis multa ſimul attrahunt, de alia carne. Contigit igitur humiditatem inde detractam apponi collecto infernè ſub cucurbitam ſeroſo humori, & quæ quidem infeſtant, relinqui, quæ verò nihil moleſtant, detrahi. Magnitudine porro cucurbitæ quæ commoda ſit juxta corporis partes quibus admovere oportuerit, conjectare oportet; ſed quod ad magnitudinem ſpectat, errare medicos conſtat, qui deficientes hâc parte uſus maximos hujus præſidii faciunt minimâ harum quantitate contenti. Unde non tam inclyta præſtare morbis in omnibus iſtos accidit, nimirum magna matula, aut olla mediocris efficaciſſima, & ad finiendos ventre dolores atque ad hyſtericos affectiones, & apoplexiam uſu ipſo comperimus.

Magnitudinem cucurbitarum non diſcernentes noſtri homines taxantur. Doloribus ventris. Affectibus hyſtericis Apoplexia.

CAPVT V.

Monſtrans ſingularium exercitatione cucurbitarum diſcretus.

AD levandos quoque dolores colicos teſtea vaſcula quas Græci ἀμφορέας vocant, quaſi diceres amphoras approbat *Aurelianus l.3.chron.paſſ. c.2.* & ad colicum angorem diſcutiendum alias *lib.4. eiuſdem operis c.7.* Hæc quidem vaſcula pati & morbis, & virtutis exceſſu valent. Verum dubitare licet quanto majore ambitu circumplectuntur corpus, eo plus vacui reſtare in medio, quod attractus diſcuſſusque beneficium non ſentiat. Quapropter ea ſuper re meditatus equidem aliquandiu tandem comperi commodius futurum, ubi ante minor cucurbitula vitrea ſive cornea, ſi diruptus timeatur centro dolentis loci defigatur, mox altera major, quantam dictavit Aurelianus. Sed ea lege ut ne ſe impediant, nimirum cucurbita externa quidem faſtigiatior ſit, interna verò depreſſior. His enim artibus, id eſt, utriſque ſimul eodem tempore, & ex centro, & ex peripheria loci dolentis attrahentibus futurum eſt, ut multis feliciſſimè cauſa omnis moleſtiæ diſcutiatur: ſimili profectò ratione colicam curans fuit uſa mulier apud *Ioannem à ſancto Amando exponentem Antidotarium Nicolai* quæ eſt hæc; ollas duas ſe capientes anguſtioris orificii in aheno ſuper ignem impoſito torrebat, puas ſimul complexas interjecto panno, ventri pronas imponebat, quæ carni adhæreſcentes dolorem omnem brevi finiebant. Jam verò ut ad importunos cucurbitarum uſus revertor, delinquunt etiam in eo noſtri temporis medentes quod anguſto ore, ſed oblongo corpore cucurbitulas ad extrahendum evocandumque altius infixos humores corpori nullo uſu habent, ſed nil diſcernentes iſtarum opportunitates promiſcuè mandant miniſtris omnibus affigendas: exemplum ejus rei, quod dixi exhibent ſingulare oculi malè affecti, quibus medendis imponit occipitio, & initio talem, quam dixi, cucurbitulam *Fallop. intr. de ulcer.* 15. In capite vero ipſo, ut minus attrahant, cucurbitas humiliores admovet *Oribas.2. collect.cap.*16. In paralyſi quoque ſtrictis oſculis cucurbitas cum igne multo atque exultu vehementi vult affigendas *Avic.* mox verò cum raptu revellendas *lib.3. fen.2. tract.1. cap.4.* Hos verò tum anguſtis, tum longis cucurbitulis aquâ calente vaporatas ad extrahendum è venis ſanguinem, quem hirudines abunde ſugere nequiverunt uſu quotidiano habemus. Ignitis autem cucurbitulis ni liceat uti, ſeu per languentium mollitiem, ſeu per exiliores vires, corneas porro, quæ adducto ſubinde ſpiritu attrahunt, non lentus eris accipere; magnificentior quidem harum adminiſtratio medicis, & placentior ægrotantibus eſt futura, quanquam verò *Galenus lib.de cucurb.* de corneis in caput utendis præcipit, tamen nil vetat, & in aliis quoque partibus eodem levitatis nomine medendis corneas accipere. Tales enim cũ exuctu ad attrahendum in arthriticis ſuccum atque calorem utendas voluit *Nicol. Florent.ſerm.7.tract.2.c.*10. Oportet quoque & diſcretas

Colicis doloribus.

Cucurbita minor intra maiorem carni latè dolenti agglutinata noſtrum commentum.

Aurelianus

Animadverſio negligentia medentium

Oculis malè affectis.

Paralyſi.

Venarum ſec ſanguini detrahendo.

Ignitis cucurbitis ſubſtituenda interdũ cornicula, pro ratione languentiũ Ad inſtantiam ex Galeno.

Et partium quoque in cucurbitulis conformatus dispiciendus.

tas cucurbitularum partes non incuriose dispicere, nempe iteris prodidit Galenus: quæ plane habens labra corporibus latitudinem habentibus, quæ vero resima, curvis & gracilibus commodius affigi; quæque acutum os habent, illis competere, in quibus scarificatione quidem non utimur, sed per levium cucurbitularum applicationem vehementer attrahere volumus labrosum tenuitate ad attractionis violentiam conferentem. Quæ verò obtusa habent labra, tum in aliis membris, tum præcipuè in capite utiliter applicavi.

Nona quadam conformatio atq; administratio cucurbitula.

Aliæ de materia cucurbitularum observationes, sed præter usitatas vitreas, quæ ignis usu disrumpi facile queunt, fictiles, atque æneas, quas ætas nostra dimisit, pluribus usibus commodas cognovimus, si superiore fundo aliquantulum cavæ formantur. Hoc enim quasi acetabulo carbonem ardentem aut cineres calidos excipere commodè poterit. Quos utrosvis, ubi ex calefacta modicè cucurbita fuerit, excuties atque id eius rei gratia, quod compertum, statutumque per nos est, & ulceribus proficuam esse vim ignis per cucurbitulas: sed hæc tamen, quantumvis facta diligentiâ (renititur enim humidum) nequaquam pelle nudis carnibus hæserint. Horum igitur defectu supplex excavata in fundo cucurbita, sed labijs superciliјsvè flexis, & latiusculis sit oportet. Quæ jam affixæ vel altera qualibet, quæ latiore base quidpiam in se recipere ponit, si nivem incluserit illo sinu, creditum est, multò vehementius humorem attractum iri. Atque illud certè propterea, quod coacto brevi aere concluso sequetur ad complendum vacuum alias aër, atque inde fiet ex carnibus attractio valida, simili, sed ad contrarium usum, ratione; si cucurbitulæ difficilè avellantur, ex aqua calida spongiæ circumponuntur *Oribasij doctrinâ lib. 7. collect. cap. 16.* quam refert *Bartholomæus Vic. lib. 2. de off. assistentis cap. 9. & Vidus Vidius lib. 2. chirurg. cap. 8.* ex ære cucurbitam ad ani hæmorrhoidas & ulcera inferiora super alchausos loco, credo super finem caudæ infigendam præcipit *Albucasis lib. 2. chirurg. cap. 98.* quoniam, inquit, locus indiget sectione forti, & fortasse franguntur, ventosæ subtiles: Præter metallicas, & vulgares vitreas: sunt & fictiles, quas superius ex Aureliano atque ex Joanne à sancto Amando memoravi: sunt & ligneæ, quarum meminit & *Dinus, alias à me citato super Avicennam loco.* Ex buxo equidem inter omnia ligna probo, quas aliquando in hunc modum expertus sum. Infunditur hæc per horæ medelam unciolam in aquam calentem, in quam mox extractam & panno detersam, olei flammam ad lichnucham accensâ, sub ipso eodem loco corporis; ad quem cucurbitula adhibenda est, subditam circumlustrabis, & concalfactam ocyssime ad carnem agglutinabis urbanis & delicatè viventibus unicè facit hic modus. Aliud inter hæc adnoto, tum his materiis, tum etiam ligneis adaptari, quemadmodum & folliculo lusorio membranam licere, quanquam Ægyptij vitrearum osculis pellicu-

Nivis usus ad valentiorem faciendum attractam per cucurbitulas.

Buxea cucurbitula.

Lignea cucurbitula cum ligneis perspiratorijs.

lam ad conglutinatum salivâ deliniunt, ut docuit *Prosper Alpinus lib. 2. med. Ægypt. cap. 13.* sed circa hæc opificia corniculis dictarum gentium more uti licet, aliquando figuris per *P. Alpinum in recitato loco descriptis.*

P. Alpinus.

CAP. VI.

Nova in cucurbitulas additamenta.

Sancti de profundo corpore extrahendi cucurbitulæ novus modus.

PRæter hos omnes, & alius est cucurbitæ modus tam novus hactenus, & à nemine productus; quam præstabilis est unusquispiam, ad extrahendam à profundo corporis concceptando saniem aut vitiosos puris humores. Res autem ordinatur ad hunc modum. In longos sinus & cavitates demittetur fistula vitrea, sive recta, sive inflexa, prout exigi videbitur, sub extremum levis, aut glutine vitrario sic obducta, ut incommodare aculeis minimè queat. Immissa ubi humorem latentem contigerit, exteriori osculo multa stupa investire cooptata congruè calens igne, tamdiu detinebitur cucurbita, ut humor advenerit, tum remotâ istâ continuò sequetur fluor. Aliæ quoque cucurbitulæ constructionem, quæ sine igne attrahit, docuit *Heron. lib. spiritualium §. 56.* quæ cum prolixior explicatu sit, expositioni suæ libens supersedebo exactissimam hanc ab Illustrissimo viro Fabio Columna in suo Herone proferendam propediem expecta.

Fabius Columna Lyncæus, vir eruditus.

CAPVT VII.

De Esca ignis varia sub cucurbitulis usitanda.

Materia atque esca ignis.

SEd quando jam materias, unde cucurbitulæ conficiuntur, discrevimus; materias atq; escas, unde ignis in his accenditur exponamus. In usu quidem omnium est stupalini; sed canapis, & gossypij, & lintei, cæsipum etiam nominat *Tho. Fienus* atque aliarum quarundam materiarum etiamsi non accendantur, etiam usus esse potest, si quæ mea est observatio, audiatur. Equidem in perfrigeratis, stupidique partibus paralyticis doloribus à flatu infestantibus; ad summum in affectibus frigidis, & diuturnis solitus fui vel linteum, vel gossij piam, vel sericum filamentum aquâ ardente madefactis, atque impositis ignem subjicere, quibus repetitis bene res cessit. Unum hic cucurbitæ accessorium adjumentum non omittam referre ex *Iac. Hollerio l. de mor. intern. cur. cap. 41.* petitum, Hoc est, quòd colicæ adhibenda magna cucurbitula, quo sit efficacior, imbui circum internè re medicatâ debet idoneâ; talis allij succus, aut quod ex hoc genere accipi licet impendio videtur. Autor verò libri de cucurbita, qui legitur apud Jac. Fontanum anonymus, quem ego vel eundem Hollerium vel Jacobum Sylvium ex stylo puto, & theriacam, aut Mithridatis antidotum inficcat, ubi sub colico cruciatu ventorum inflatio discutitur. Ego verò potissimè probarim illud, in his vasculis quæ maximè possunt infici natura, ut lignea, fictiliaq; & ænea

Perfrigeratis stupidisque partibus, paralyticis doloribus flatulentis, &c.

& æneafortasse. Alterum etiam quod ad figuram pertinet, minimè tacendum ex Aureliano velim, *qui lib.3.morborum acutorum c.17.* meminit cucurbitarum osculo latiore ac labiis flexis: lenius enim, inquit, atque blando tractu arripiunt membra.

CAP. VIII.

Facultatum, & usuum, qui sunt Cucurbitulis inventa coordinatio.

CUcurbitularum omnes usus complexus est *Avicenna princeps, l.1 fen.4.c.20.* Primus cucurbitularum usus, ut materia morbum factura à suo motu retrahatur. Secundus, ut apostema profundum ad exteriora trahatur. Tertius, ut apostema de nobili parte, quàm licet, ad ignobiliorem transferatur, aut quomodolibet divertatur. Quartus, ut pars excalefiat attracto ad ipsam sanguinem. Quintus, ut pars elapsa suum in situm naturalem restituatur, ac ne rursus abscedat prohibeatur. Sextus, ut flatulentum, quod est, dissipetur, aut humor flatulentus modò attenuatus exhauriatur. Septimus, ut dolor levetur. Ad hunc ferè modum Avicenna; quæ quidem enarratio præter quam amethodos est aperte, neque absoluta etiam; ac plurima non includit, quæ nos adjicienda comperimus. Methodus autem nostra est huiusmodi. Quoniam cucurbitula vasculum est virtute ignis inclusi ad obtinenda pleraque multa ordinatum: his quidem ignis, aut huic adjunctus calor, qui principalis effector est, bifariam exequitur, vel per se, vel per accidens. Effectus primus per se calfactio est: cum quo conjungi proficiscivè possunt & alij, idest attemperatio, concoctio, rarefactio, laxatio, discussio, seu mavis, dissipatio & attractatio. Per accidens verò, sive ad vim vacui, sive quoniam hoc multi negarunt, ad vim propriam ipsius ignis sputantes, effectus sunt attractio doloris, levatio, atque inductio, stupefactio, extractio, vacuatio, derivatio, revulsio, translatio, repositio, compressio.

CAPUT IX.

Varia variarum facultatum ac usuum à cucurbitulis promanantium exempla proponens.

NUnc ad exempla veniam exorsurus ab his, quæ sunt per se, & primùm à calfaciendi facultate & huius rei similibus. Vt paralysis solvatur, primam vitij radicem, & ad affectos altissimos nervos cucurbitulas, quæ hos excalfaciant inseri mandant *tum Gal. l.3. de loc. affect. c.4. cum Avic. l. 1. fen. 2. tract. 14.*

Concoctoriæ facultatis exempla.

HAbent & cucurbitæ digerendi, vel ut rectius dicatur concoquendi facultatem, si *Theodoro Prisciano* credimus, qui ad id rei cucurbitas phreneticis ad derasum caput accommodat, cutimq; incidit *l.2.c.2.* Intellexit autem hanc rem planè *Iac. Hollerius cum enarratore Ludovico Dureto, qui in opere de cuband. morb. inter.* & singultus, & colicæ materiam sic coqui commenti sunt, quanquam etiam rem hanc prior Antonius Vainerius proposuit *Comm. de paßion. stomachi c.57.*

Quam quidem ex cucurbitarum impositu concoctionem tentati mihi in crudis lentisq; bubonum parotidumq; tuberibus, suasore præsertim *Celso, qui l.4.c.6.* non alio, quam suppurandi scopo, quemadmodum *in l.4. c.6.F.* interpretatur Mercatus, cucurbitas pleuritidi sentias procedenti adhibuit, atque consequutore *Ioanne à sancto Amando super antidot. Nicolai* non pœnitendum laborem, neq; inutilem exitum excipi fuit. Verum id requiritur tamen, ut cum paucus ignis submittatur vasculis, quo fiat attractio, non attracti dissipatio, cum ut multoties cucurbitulæ apprimantur; sed, & tumoribus principio venientibus ne postmodum materiæ coacervatu distendatur inflammeturq; caro, dicam uno verbo, ut inhibeantur, dissipenturq; congestus, novum cucurbitulæ usum excogitavit *Cor. l.7. c.2.* per hæc ergo prius quàm indurescant, cutem incidere, & cucurbitulas accommodare oportet, quæ quidquid illuc malæ corruptæque materiæ coiit, extrahit, idq; iterum tertioq; fit, donec omne judicium inflammationis excedat, neque tamen fas non est nihil cucurbitulâ agere. Novam etiam ad digerendam trementium membrorum materiam in nervis per spinæ vertibula diductis cucurbitularum rationem proposuit *Paulus l. 1. c.21.* à prima vertebra ad usq; spinam descendentem & lumbos accommodans. Verum cum addit insuper, particulos prius cum præcordijs nudâ hordei farinâ respergendas, inquisitionem aliquam accersit, quam mihi licebit brevi discutere, diversa opinanti, vel, quod delibutis, quod ante præceperat in summis corporis partibus, violentus istarum raptus declinaretur, vel quod ita commodè agglutinare possent cucurbitulæ, vel si agglutinarentur quidem, sentiens ignem flammamque oleum exardesceret, non sine partium noxa: vel si non pertinet, hoc quidem præceptum ad Chiturgicam operam, pharmaciæ solius est, ex qua concoctionem causæ morbiferæ per illud veluti cataplasma referamus; præter hæc potuit, & oleum usui esse cuti, porisque laxandis, quæ suimet angustiâ possent obsistere. Ad hunc modum *Alb. lib. 2. cap.98.* antequam cucurbitas adhibet, variis oleis aperiendi, resolvendique facultate præstantibus utitur: Hęc quod pertinet ad hordei farinam. Cæterum quod longâ serie ad usque lumbos cucurbitulæ sunt defixæ, credo equidem, quod nervorum principiis cucurbitularum remedium dari debeat non ad arcus istorum participes; quâ ratione etiam credo fieri, ut ad nates adhibitæ cucurbitulæ ex universo trahant corpore quod professus est *in lib.1. fen.4. cap.21.* *Avicenna* harum nempe interstitium, & superioribus & inferioribus communicat, si credimus Dino, locum illum explicanti, favere huic quoque decreto videtur Rener. Solenander, qui & sibilo auris præter binas scapulis

Series longa cucurbitularum secundum spinæ decursum.

Naribus affixæ cucurbitulæ ex universo ferè trahunt corpore.

Dinus.

ſcapulis ſcarificatas totidem natibus leves *conſ.4. ſect.*1. itemque, & intemperatis viſceribus naturalibus, & cerebro *conſ eiuſdem ſect.* 11.& lithiaſi *conſ.26. ſect. eiuſdem* adhibendas proponit.

Cucurbitularum uſus ad medicamenta præparatorius. Habent & cucurbitulæ ad præparandam medicaminum externorũ efficaciam, nobilem uſum nempè in ruptis,& perculſis, quando medicaméta alioquin acria, & incidentia, nihil proficere valeant, cucurbitas præfigit *Aetius 14.c.69.& Paul.l. 4.c.31.* at quare hunc *Gal.l.4.meth. c.ult.* Ad penetrandum quoq; hepar, quo ſuper fluentes aquę diſcutiantur ex hydropis vitio profectæ emplaſtrum hydragogon propoſuère quidam, quod nihilominus haud ſemper eſt effectu felix, ut ego plus ſemel comperi: Placet igitur ut prius cucurbitæ imponantur, quod actuoſo ſuo externo calore alterum, qui in partibus eſt, langueſcentem, & ſopitum excitant, ſimulque etiam humorem attenuant, & vias aperiunt, & flatus admiſtos, qui tumorem exaggerant, excutiunt. Quo quidem chirurgiæ præſidio complures refert *Horatius Referius apud Scholzium conſ. 151.* quod mox recenſebitur medicamento ſanatos: ℞ rad. cucum. agreſt. bene contuſ. & in aceto ſcill. h.24. maceratorũ lib.1. mellis deſpum. lib.ijß. bulliant ad conſiſtentiam, adde ſub finem cumini tenuiter pulv. ℥iiij. pluſculis diebus utere. Eidem etiam hydropi exhauriendæ ſectionem præparare cucurbitæ valent, ſi rationem quis norit, quæ à Santoro Santorio excogitata, à Roderico verò Fonſeca recitata eſt hæc. Imponitur cucurbitula ſupra umbilicum ut attrahet aquam ad locum, atq; ita vaſa umbilicalia dehiſcant, poſtea perforatur cutis umbilici, medio anguſto ſtylo affixo ad cannulam, & ſimul perforatur & cannula intromittitur, quæ perforata eſt intra, & ad latera, ſupra vero inverſa eſt, & reduplicatur extractâ aquâ, cerâ protinus obſcuratur, & alligatur. Hæc Rodericus: fiſtulam autem huiuſmodi extremo cuſpide armatam depinxit etiam *Antonius à Cruce Laſitanus in hiſpanica chirurgia c. de hydrope:* quod tamen inſtrumentum rectæ eſt figuræ quale depictum ibidem videre eſt.

Concoctorij diſcuſſoriiq́; generis exempla.

Cephalalgia. Cephalalgiæ ex morbis acutis à pituita profectæ, nedũ ſcapulis, ſed & brachiis, manibuſq; applicat *Io. Heurnius l. de morb. capitis, titulo de Cephalagia*, quemadmodum & *Paralyſi.* paralyſi, dorſum & lumbos occupanti cruribus & coxis non ſolum ſed etiam manibus defigit *l. eod. tit. Lethargo.* *proprio.* Lethargo medendo cucurbitulas ad verticem *Aretæus lib. 1. therap. morb. acut. c. 2.* poſtquam aliquo temporis intervallo purgati ſunt homini ſenſus, agglutinandas imperavit, à quo viro didicit (licet, etiam ſcarificet) *Ludovicus Mercatus lib.1. de cur. morb. inter. cap. 12.* Contradicit autem *Avicenna, qui, ſermone de ventoſis*, dehortatus fuerat. *Nicolaus Piſo qui lib.1. cap. 11.* cervicis cavo has defigit, quanquam etiam ſcapulis, & metaphrenò lumbis & *Phrenitidi.* cruribus alias. Phreniticorum non poſtremum remedium eſt cucurbitæ magnæ impoſitus, quod *prior Hier. Capivacius, mox Vincentius Alzarius, ſermone de phrenitide* propoſuère, citantes *Galeni ſententiam 13.meth.c.22.* quæ eſt in phrenitide capiti admota cum ſcarificatu cucurbitula, quandoque liberavit phreniticum à morte: *ſed Gariopontus l 1. rei medicæ c.8 p 4.* loco capitis, clunibus, & coxis ventoſas cuſas adhibet. Quod autem ad caput attinet, hunc imitans & quaſi explicans *Heurnius lib. cit.* toti capiti præraſo cucurbitulas affigit, unam occipitio, alteram medio capiti, quod bregma vocant, alias duas ſuperius à temporibus: ſed neque cum multa flamma nec multo tempore hæreant: vehementes nominis caput implent ac turbant, quam ob cauſam ex aqua calida vaporatas imponere non alienum eſt. *Aretæus etiam lib.1. morborum acutorum cap.2.* cucurbitam, quâ illa phlegmone magis extumuit, admovet, & incidit atque hoc quidem primo, mox refectis viribus, alteram vertici capitis affigit, atque item incidit, prius inani cucurbitulâ ſub interſcapulo agglutinata. Qui idem vir capite ſubſequenti veternoſis apparente ſub hypochondriis tumorem cucurbitam imponit; poſtquam verò aliquo temporis intervallo ſenſus purgati fuerint, vertici capitis alteram impingit. *Ioannes verò Heurnius lib. de morb. cap. tit. iſto*, cucurbitulas affigit lateribus colli pone aures, juxta venas, nimirum iis partibus, quæ ſyntimoriam, id eſt, conſenſum habent cum capite: ſic enim promptius aut evacuabunt aut divertent: non ut Arabibus placuit, qui dorſo & humeris imponunt, *qui idem vir. lib. eod. c. de comate ſomnolento & cataphora*, his affectibus depellendis cucurbitas præterquam phlebotomiæ vice vult eſſe, & coxis, & cervicibus accommodat. *Hemicrania.* Hemicranios lancinatus hic non prætereo, ad quos levandos cucurbitas cum inciſura impoſitas miro eſſe remedio comprobat *Octavius Horatianus l. 2. ad Euporiſtum c.2.*

Epilepſia. Et Epilepſiæ paroxyſmos nonnihil elevant cucurbitæ, quam vim bene expertus alias in aliis *Hieronymus Fracaſtorius* epilepſia lethali oppreſſus, nihil valens effati linguâ, nutu manus ſæpe in verticem exporrectæ ad movendum ſpiritale vaſculum etiam atque indicaſſe viſus eſt, perſvaſumque fuit exinde advertentibus in eam rem amicis, fuiſſe ſolum impoſitum cucurbitulæ remedio ſalutari caſurum. *Rheumati.* Ad tempora pro rheumatis malo levando cucurbitas imponi voluit *Alzaravius tract. 2. pract. c.* *Apoplexia.* Ad Apoplexiam vero ſive attonitorum morbum *Aetius tetrabl.2. ver.2. c.27.* cucurbitas magnas, & vehementes lumbis affigit, & cum multa vi, detrahit, capiti verò ipſi præraſo multis partibus cucurbitulas accommodat *Celſus Aurelianus lib.3. tard.paſſ.cap.5.* Summo vertici ſed profundo ſcarificatus *Iacob. Fontanus l. 1. pract. medic* *Catocha.* In catoches ſeu catalepſis curationem cucurbitulas ad latera colli adhibet *Rondeletius lib.1. cap.20. & lib. 1. cap.22.* aut humeris, dorſo, fontanellæ, ut Arabes volunt affigendas cenſuit, nimirum quod ibi nulla eſt inſignis vena quæ in cerebrum perveniat, ſed prope jugulares venas etiam glutinandas, & ferme ſub mento, ſi poſſint inhærere. Sequutus eſt & hunc auctorem *Io. Heurnius eadem medici curatione itemque Nicol. Piſo,*

Omnibus affectibus capitis. Piso, qui commentum tam multi fecit in omnibus affectibus capitis, etiamnum frigida, & incrassantia humores remedia phrenitidi ad eam partem applicanda, non ad caput, ne fuliginibus via præcludatur, constituerit *l. 1. de morb. cognosc. atque curandis cap. 10.* Addidit autem eodem sermone Rondeletius quædam (Hollerium puta) cucurbitas hypochondriis imponunt, ut ex capite humores ad inferna detrahant, sed id cum noxa maxima, quandoquidem musculi abdominis intenduntur, respirandique functionem, tum difficilem, adhuc magis lædunt; quod est experientia comprobatum. Hæc ille, sequutus, uti videtur, *Aetium in tetrabl. 2. ser. 2. cap. 27.* Verumenimvero defendere licet hos, qui cucurbitas præcordiis affigunt auctoritate *Pauli Æginctæ, qui lib. 3. cap. 18.* hoc in epilepsia pariter ut in apoplexia præcipit: sed ad id rei *Razes lib. 3. aphor. scripta* reliquit hæc. *Historia.* Accidit Hamech Regi filio Hali, ut ægrotans principio curationem apoplexiæ convenientem non habuerit, sed dimiserunt eum medici, sicut se obtulerat, male valentem; neque enim ullus ex omnibus præceperat aliud auxilii præstandum quam injungi corpus odoratis & suffumigari, quod futurum eidem alicuius adjumenti, equidem non credidi. Verum decrevi cervicibus cucurbitam infigendam, quam solum imposita confestim ab illa valetudine liberatus est. Rex ea scilicet in hac re virtus, tam multæ fiduciæ plenum est adjumentum. Huic experimento tam mirè credidit *Iaso Pratensis cap. de Apoplexia citatus à Lazaro Soto c. 2. Animadver. practic. §. 58.* ut pro secreto rem hanc habuerit. *Spasmo cynico.* Spasmo cynico cucurbitas collo atque occipitio defigit *Aurelianus lib. 3. morb. acut. cap. 7. At Petrus Aponensis* in suppurato operis Mesvæi catarrho inquit, suffocanti post deligaturas, si supremo brachio cucurbitulas magnas cum multo igne calentes ad spatulas, & media cum via suturæ sagittali imposueris, secretum est admirabile, servans à subita morte hominem; & ad cordis veram passionem: confidas, inquit, maximè in ventosa post sinistram spatulam, est enim huius passionis postremum remedium. Ad hæc scire, inquit, debes, quod mundificato corpore si occurrat administratio ventosarum post sinistram spatulam, est res, faciens te securum à morte, & quando res jam est posita in desperatione, in omni cordis passione est medicamen fidele, virtutem facit *Liberæ spiritus efflationi.* liberam & spiritus respirationem, & subvenit ægritudinibus diversis? Post hæc verò *Pleuritidi.* pleuritidi cucurbitas, alias quidem cum ferro, levamento esse scripsit *Celsus lib. 2. morborum acut. cap. 18.* adeò verò comprobavit easdem *Fortunatus fidelis in contempl. medic. l. 21. c. 6.* quin & longe prior *Alexander Trallianus lib. 6. cap. 1.* ut dixerit mirari licere, quomodo qualiscumque fuerit dolor, etiam vehementissimus, cesset, ut neque indigeat fotu, neque alio præsidio. Hoc idcirco genere auxilij in Armenia medici idiotæ omnes longâ edocti experientiâ utuntur successu felicissimo. Sed *Aretæus* cucurbitulam magnam, atque ex omni parte latam requirit, ut facilem totam sedem affectam circumplectatur, flammam verò sub ipsa copiosam, ut ea non tantum alliciat humorem, sed & calfaciat insigniter ante sui extinctionem, extincto verò igne sacrificandum esse, tantumque sanguinis, quam cum vires permittunt, extrahendum, multò verò plus, quàm si alia de causa de præcordiis sanguinem haurias; nam maximè perspicuum est, quòd in lateris morbo vexatis à cucurbita percipitur adjumentum. Addidit verò Aretæus paulò infra; Cucurbitulæ modus talis esto, fictile vas habendum leve, lateri congruens, lacum, aut æneum, idque pronum in labia dolentibus locis circumposita, flammam verò multam cum oleo subjicito, quo vivens flamma in longum tempus sufficiat. Vasculi autem oras carni ne imprimito; sed ad difflationem transitus aliquis esto, quo minus suffocata extinguatur. Diutius verò illam accendere expedit, nam intra vas illud inclusa caliditas optimum fomentum est, & bona sudoris provocatio. Hactenus Aretæus, quem secutus *Laurentius Iubertus lib. de thor. affect. cap. 8.* adjumento, quò flamma diutius producatur etiam ceræa erit candela, quæ sub cucurbita accensa stupis præstat. Porrò videtur hic vir opinatus, Areteum statuisse perfusam oleo stupam accendendam, sed falsum certè cognoveris græci codicis veritate, qui non (oleo) habet, sed (λίπει) adipe: quem ubi quis fortasse quæsierit, quo accensum loco teneri oporteat: non est difficile intelligere, collocandum in vasculo, qui aut transversis clavis sustentet, aut qui cum cauda, ut ita hæc vocatur, conformatus per hanc ventri inferiori cucurbitæ defigatur. Sed pulmoniæ curandæ neq; cucurbita abstinet *idem Aretæus*, sed, & tergo, & dorso, & *Peripneumonia.* præcordiis applicat *c. 11. morb. acut. c. 1.* atq; etiam cardiacis *l. eod. c. 3.* lateribusque *Paulus l. 3. c. 30.* *Thoraci.* thoraci universo indefinite applicat *Horatianus l. 2. ad Euporistum c. 5.* singultui, qui multum *Singultui.* infestat, dissipando cucurbitam magnam cum multa flamma præcipit affigendam *Bertrucius tr. 1. sect. 3. c. 8.* itemq; singultui siniendi sub ventrem configit *Anonymus autor lib. de cucurb.* ad dextrum vero latus qua pyloron est, siquidem idem singultus & vomitus biliosus simul sollicitent.

Et ante hunc *Nonnus græcus scriptor in lib. Compos it. medic. c. 161.* choleræ verò morbo cucurbitas, *Colera.* & inter scapulas, & intra umbilicum agglutinat *idem Aretæus* sæpe has remutans *lib. eod. c. 4.* quem sequutus facilè cognoscitur *Iacobus Hollerius l. 1. de cur. morb. inter. cap. 31.* Qui idem vir, à Marco fortasse Gatinaria, scriptore nobili, transferens singultui morboso vacuatam jam materiam discutiendo primum scapulis, mox pectori & umbilico, postremo & duodecimæ dorsi vertebræ cucurbitas accommodat. At inflammatis, *Renibus inflammatis.* ulceratisvè renibus cucurbitulas ad lumbos accommodat *Perioche 8. operis de comp. med. local.* sed *Acutis hepatis morbis.* acutis hepatis morbis cucurbitam maiorem huic regioni affigit, ita ut omni ex parte hypochondrio circumdetur, mox cutem altius concidit, ut multus sanguis effundatur.

In quo

Lotio moranti. In quo morbo morante urina, & cucurbitas, ubi renes sunt, secundum os coxendicis aptat *lib. eod. cap.6.* non aliter quidem, quæ in nephritide, cessante mictu præcipit *l.eod.c.6.* sed *c.7.* Dorsalis arteriæ venæque maximarum phlegmone præcordiis, qua vasorum ipsorum est transitio, nec non interscapulio cucurbitas infigit.

Vasorum maximorum & præcordiorum inflammationi. Satyriasi. At satyriasi, coxæ aut abdomini cucurbitulas accommodat idem *Aretæus lib. eod. c.11.* sed clunibus, & pubetenus imponit *Aurelianus lib 3 morb. acut.c.18.* Non tacendum autem est, quod renes & his vicina loca cucurbitis assiduis fatigat *Horatianus lib.2. ad Euporistum cap.11.* Hæ sunt quidem, quas acutis morbis cucurbitas præcepêre principes auctores. Cæterum quas diuturnis adhibendas voluerunt, ordinatè nunc persequar.

Ex morbis diuturnis Cephalææ. Cephaleæ levandæ derasis ante capillis per circulum, plures cucurbitas, unam occipitio, alteram medio capitis, alias duas superius à temporibus, leviores tamen & breviores affigit *Aurelianus lib. 1. cap. 11.* cucurbitam unam capite præraso defigit liberius, quæ particulis altè concisis cruentat. Alterâ verò interscapuleo levem esse vult *Aretæus lib.2. acut.c.2.* quam, & vertigini curationem statuit *sequenti c.3.* Præter omnium verò morem *Cornelius* huic eidem malo cucurbitulas temporibus & occipitio admovet *lib.4. cap.2. Celius verò Aurelianus* tum capiti leves imponit *lib.1.chron.cap.1.p.246.* tum & *p.255.* & cervici, & nervis, quos tenotas Græci vocât, & dorso, verum has cum magno raptu detrahendas peculiariter advertit.

Epilepsia. Sed epilepsiæ *lib.eod.cap.4.* alias easdem leves thoraci & stomacho, & interscapuleo atque præcordiis, alias etiam & collo, & vertici, & temporibus, cum scarificatione, insaniæ verò medendæ *lib. eod.* capiti deraso cucurbitam infigit, deinde primò præcordiis, mox interscapuleo.

Paralysi. Paralysi *idem lib.2.c.proprio* cucurbitam injungit temporibus, & musculis buccarum, vel sub aurium laminis. Paralysi crurium ad vertebras ac genua ibidem. Quia vertebrarum ductus in caput ossis fæmoris inseritur coxendicis etiam acetabulo, & sic eodem ordine aliis partibus. *Auditus oblæso.* Posthęc audituiflatibus ichoribusq; præsentib. lęso ad auriculę peripheriâ cucurbitulas adglutinat *Felix Platerus tom.1. prax. medic.c.8.* *Dentib. dolorib.* Dentium dolorori levando *Alex. Trallianus lib.2.cap.4.* cucurbitas secundum buccarum musculos ac gingivarum loco immittit, *Cæliacis.* Cæliacis cucurbitam longiorem adaptat idem *l.4.c.3.* & aliam simpliciter *Melancholia.* locis tumentibus *eod.cap.4.* Melancholiæ verò medendę cucurbitam mediis corporis partibus, & hepati atque ori, cataplasmate prius atque irrigatione laxatis commodat, eod.1.chron.morborum cap 5. Jam autem, ubi minutas incisuras proposuit, addidit hanc detractionem, multò, quam venæ sectio sit, opportuniorem esse. At & tergo quoque inter scapulas cucurbitas affingendas præcipit: siquidem eo loco stomachus adhærescit. Postremo ubi alimentum vires instauraverit, ægri capiti deraso cucurbitulam admovendam decrevit *Incubo.* incubo *Aurelianus l.1.chron. c.3.* cucurbitas ex utraque parte gutturis quam Græci vocant antherema, strumam Latini, submittit. *Vertigini.* Vertigini, capiti cucurbitas admovet *Avicenna l.3.fen.1.tract.5.cap.3.* in puppi nominatim, & cum secturis, timidius verò, & sine secturis in sutura coronali *Matthæus Gradi consil. 10.* Maniæ verò, cucurbitam summo capiti defixam pro non mediocri remedio laudat *Arnoldus lib.1. Breviar.c.26.*

Externis corporis vitiis medendis ut sint cucurbitulæ usui. Hactenus ita subvenire cucurbitæ vitiis internis valent; Cæterum ex externis corporis partibus; Ad alopeciæ vitium exhauriendum cucurbitulas comite scalpro inducendas laudat *Iac. Hollerius Periochę 1. ad quos Gal. de medicamentis partiũ quod & Oribas. l.10. collect. c.15. quod est de tonsura.* Sed si lippitudinem annuam, & popularem subjecerint oculi, cucurbitas circa venas affigit *Hipp. l. de visu,* sed & impetigni impositę cucurbitulæ cum scarificatu plurimum conducunt ut tradidit *Rasis 25. continentis.* *Tinnitum aurium.* Ad tinnitum aurium finiendum cucurbitulas post auriculas, accommodat *Theophr. apud Dornæum, in fasciculo medicinæ p 71.B.* *Paresi gutturis.* si paresin guttur incurrerit, cucurbitas protinus agglutinat mête *Paulus l.3.cap.17.* *Gingivis extumescentibus.* Gingivis tumentibus, & sanguine suffuso rubentibus medendis cucurbitas homoplatis, & mente applicat *Razes*, quem sequitur *Heurnius tr. de mor. dent. C.11.* *Ophthalmia.* qui idem vir Batavus ophthalmiæ levandæ cucurbitas lateribus colli mentoque adhibet, ubi venæ sunt insignes. *Paralysi linguæ.* Paralysi linguæ cucurbitulam sub mento inducit *Aetius Tetrabl. 2. ser.2.c.31.*

Paresi manus. Paralysi manus cucurbitam in cubito per triduum juxta manum accommodat *Constantinus Aphricanus, l.chirurgiæ c.9.* similiterque in pedibus, vel in aliis membris voluntarium motum non habentibus observandum pręcipit singulis mensibus semel; simili prope cons. ad tremorem stuporemque brachii discutiendum supra fluxum cubiti inferiori brachio bis terve cucurbitulas adaptat *Renerius Solenander cons.17. sect. 2.* cujus rei visere tibi licet descriptam ab eo rationem anatomicam affinis nervi transcurrentis.

Paresi menti. Paralysi menti ab obstructione, cucurbitas temporibus aut buccarum musculis aut sub aurium laminis agglutinat *Lud. Mercatus lib.1. de cur. morb. inter c.14.* *Vesicæ paralysi.* qui ad vesicæ paralysin cucurbitis lumbis & ad intestinum rectum resolutum ossi sacro adhibet, natibus verò *Nicolaus Piso l. de curand. morb. inter. c.18.*

Genubus extumescentibus. Sed si tumor factus sit in genubus, qui in abscessum minimè tendat, cucurbitâ affixâ sanguinem detrahit, puncturâ per acum triangularem factâ, *Hipp. l. de inter. affect. 44.* *Coxendici.* sed in coxendicum doloribus *Paulus l.3.c.77.* Supra partê ipsam cucurbitulam cum multa flamma cute prius incisa defigit, quam rem è junioribus *Nic. Piso lib.3. de morb. curand. c.61.* proposuit. *Utero flatulento.* Utero flatibus turgenti levando cucurbitas cum multa flamma magnaque vi raptas commendavit *Aetius tetr.4. serm.4. cap 78.* & hunc sequutus *Epiphanius Ferdinandus in Historia medica suarum 83.* *Ecchymosi.* Discutiunt, & cucurbitæ, si quod aliud expressum, è venis sub cute sanguinem (ecchymosin Græci vocant) maximè si concisuræ addantur atque illæ imponendo sæpius repetatur.

repetat. Huic certè operæ fuit usus Hipp. l. 4. e-pid. cap. 48. & *Galenus l. 4. meth. med. c. 5.*

Generis dolores levantis exempla.

Dixi jam de discussoriis cucurbitarum usibus, nunc etiã privatũ alium, qui est ad sapiendos variè dolores, explicare instituo. Primum autem quod *super Hippocr. epidemiorum libros commentus est Franciscus Vallesius*, referam, doctrinam sanè maximè facientem ad hanc rem; & perutilem, cujus pars *sectione 6. l. 2.* est hæc. Multo familiarior erat Hippocrati usus cucurbitulæ ad dolores omnes, quàm medicis hujus tempestatis, qui etiam adeo timent, ne nominare quidem audeant nisi semimortuo jam ægroto, cum scilicet satius esset agere nihil. Verum Hippocrates (ut videre licet *libro de medico*) multis ad dolores utebatur, & pro dolorum differentia, figura differentibus, ad dolores, scilicet in alto positos, ad magnam aut fortem tractionem opus est angustis ore, ad dolores per cutem veluti effusos amplioribus. Ego certè in doloribus circa quasdam partes consistentibus, rarò non autor cucurbitulis cum scarificatione, aut sine ea, cum dolor non cedit universali vocatæ evacuationi. Hæc mihi Vallesius, rursus vero, & alia in hanc sententiam pulchrè conscripsit *super lib. 4. epid. partic. 43.* quæ sunt hæc: Vulgares hujus temporis medici reformidantes cucurbitarum usum neque affigentes, nisi tantu moribundis & qui revocari nequaquam possunt, fecerunt hoc remedium infame, cum tamen Hippocr. frequenter illis uteretur, ac forrasse nõ rarius quàm venæ scissione, nam, & in doloribus plerisque & in aliis, quos solum vacuare studium est, ut qui ex alto ceciderunt. Sed quid est quod tantoperè reformidant? Ne (dicunt) in partem, cui affigitur trahatur humor: At vero Hippocrates dicit affixa cucurbitulà coxæ, ad crus deorsum venisse, habuisse melius. Tam longè abest ut semper trahat ad partem laborantem, cui superponitur: Quid ergo? Numquid cucurbitula inde detrusit materiam? Non certè: Nam qui posset? sed ex alto in cutem trahens ac digerens fecit, ut expeditiori jam articulo natura deturbaret. An parum est cucurbitam ex loco affecto qui in alto positus sit in cutem traheret, nisi etiã in illum undique conuocet? An non potest locus, qui præter naturam erat distentus, vacuari, quin tantundem aliunde recipiat? An non possunt partes subsidere? Falluntur certè quàm maximè: nullum enim in omni magno dolore remedium magis præsentantum, & ut à parte affecta in aliam ignobiliorem materia abscedat sæpè causa est: ut huic evenit. Hæc Vallesius: At *Hipp. lib. 2. epid. secti. 6. etiam habet.* Ad cutis dolorem cucurbitam affigere oportet. Sed enim nos ad particulares cucurbitularũ applicitas veniamus. Dolori dentium sopiendo cucurbitas sub mento impingit *Alex. Bened. l. 8. decur. morb. c. 5.* Pleuritico dolori post scapulas, & emunctoriis, & inguinibus revulsorias cucurbitas, etiam cum scarificatu proponit *Felix Platerus l. 2. part. tit. de dolore pectoris pag. 422.* Ad hæc maximè deprædicatæ sunt doloribus colicis exoluendis, itemque etiam dolori ventris atque matricis, usque adeo; ut incantamenti cujusdam modo hæc præstare videatur, *Galeno teste lib. 12. meth. med. cap. ultim. sed Paulus lib. 3. cap. 42. & Razes 8. continentis*, colico dolori cucurbitas quàm maximas cum flamma toti abdomini defigit, quod idem, & in ilei doloribus fecit *cap. 43.* Ad renum dolores admotas clunibus cucurbitulas sæpe cum fructu repertum se profitetur. *Vallesius de Taranta in opere practico cap. proprio*, quod fit scilicet, quia venæ eo desinunt, atque ut est in Aphorismo nephritidi supervenire hæmorrhoidas bonum; ut ad ventriculi flatus cucurbitam bonæ magnitudinis, quæ umbilicum undique comprehendat, capere mandat *eodem lib. cap. 38.* requirit autem illud *Petrus Paulus Magnus tract. de ventosis*, ut cucurbita ejusmodi quæ magna est, plane summo fastigio sit perforata, atque illud, ne postremo distractu dolor inferatur, qui amplitudinem vasis sequitur. Ad duodecimum vertebram etiamnum affigere licere tradidit *Iacob Holle. periochę 4. de comp. med. local.* Ad hystericos pręfocatus levandos finiendosque cucurbitulas leves pectini; inguini, internæ coxæ, suræ, & post accessionem, internæ coxæ cum scarificatu affigit *Iacobus Sylvius, maximus veterũ observator lib. de mulier. mensibus cap. isto*, Ad uteri vero præcipitatum ilibus, umbilico, aut sub mammis, cucurbitulas leves cum multa flamma accommodat, quod si ad latus aliquod præcipitetur uterus, oppositæ parti cucurbitam adhibendam dicit, in eamque decubitum imperandum. Ad hystericos etiam præfocatus cucurbitas inguinibus affigit *Iacob Hollerius perioche 8. de medicam. sect. locu cap. isto & Io. Hucherus l. 2. de sterilitate.* Addidit ad medelam Ilei *l. 2. ad Euporistum cap. 9. Horatianus*, ut vascula violentius sint revellenda. Retulit autem mihi constanti fide reverendus Jesuita, se dolores colicos discussisse vigesies impositis. Posthæc coxendicum molestias non nihil cucurbitulæ discutiunt, ut autor est *Avicenna loco isto sæpius memorato, nec non Avenzoar l. 2. tract. 7. cap. 34.* *Cucurbitarum vasculis ad locum dolentem*

Stupefactorii ac dolores excitatoris cucurbitularum effectus.

Est & alius singularis cucurbitularum usus ad stupefaciendum, imminuendum ve acrem sensum ad sectionem, præsertim, quam pusilli animi ægrotãtes minimè pati queunt, ut postetius fortasse nos in sermone deludendis in chirurgia laborãtibus hominibus dicemus. Obstupefiet, inquam, plurima parte sensus ægrotantibus partibus, si crebro impositæ vehementiores cucurbitulæ repetantur. Quam credo rem spectavit *Gariopontus libro rei medicæ 1. cap. 10.* cum utramque occipitis partem ad secundam inustionem insecat, & adusque os cucurbitas accommodat.

Præterquam autem stupori, contra etiam dolori concitando quo plenior fiat attractus accersitus ve materiæ, cucurbitarũ est usus. Ita *Ioa. Heurnius lib. de morbis pect. c. de palpit. cordis* huic occurrens cucurbitas tibiis agglutinat, præterquam quod magnam unam umbilico adhibet in summo *Doloris suscitandi ad pleniorem attractum. Quando dolor studiose excitandus*

Serviant cucurbitulæ labiis acutioribus factæ.

mo pertusam, ut cùm cubitum iverit, statim decidat. Verum hucusque) quod *l.2.chir.c.8.* notavit Vidius (labris acutioribus cucurbitulæ sint, oportet.

Vtilitas earundem in dilatandis corporis nostri sinubus & meatibus.

JAm autē quis credat dilatādis quibusdam nostri corporis partibus cucurbitulas ex usu esse. Veruntamen phreniticis si plurimum laxamentum facere voluerimus, totum caput rademus, & per circulum plurimas cucurbitulas affigemus, quæ verba sunt *Cal. l.1.passion.acut.cap.11. quo, & lib.3.eiusdem operis cap.3.* cucurbitas collotenus, vel gutturis locis, quę anthereoma vocat, idem cervici, sive nervis majoribus tenentis appellatis, accommodat angustiæ thoracis in asthmate medendæ, levissimas, ut inquit, raptibus detractas.

Dilatandæ quoque gulæ per anginæ strangulatus applicat *Aretæus lib.1.de curat.morb.acut.cap.4.* Ad cervicis verò commendarunt aliqui: ex his sunt *Guido Cauliacus in tract.7.doctr.1.cap.1.* & *Gulielmus Brixiensis in opere de curand. morb.* licet is non admodum approbet, quoniam non tam dilatum fistulæ quàm deglutitionem requirit. Similiter *Ioann. Arculanus in opere pract.cap.62.* ampliat, inquit, fauces, & guttur, & adjuvat attractionem aeris & expirationem fuliginum, & removet perhibitionem deglutitionis impositā supra spondile cucurbitulā. Est autem pro ista cucurbitularum dilatandi facultate *Mesraus, qui in l.1.Grab.sect.1.part.2.summ.1.c.5.* professus est, cucurbitulis ad sagittalem, coronalem, & ad inion, & ad vertebram secundam colli impositis fauces, & guttur cynanche occupatas dilatari, atque ad ampliorem aeris usuram atque fuliginum expirationem adjuvari, & à deglutitis impedimentis defendi. Idem ē junioribus professus est *Felix Platerus lib.10. prax.med.tit. fauc.dolor p.386.* Si anginæ sub initiis cervicis juxta secundam vertebram cucurbitæ affigantur, cum conjuncta scarificatione, sed, & Albucasis renibus ab infarctu succorum de obstruendis, & calculo occupante liberandis, cucurbitulas ad eorum regionem extra imponit *l.1 chir.c.98.*

Meatibus expediendis

Vacuatorii cucurbitularum usus.

POst hæc autem evacuatorius fuerit sanguinis, sed is quem phlebotomiæ prætulit Hipp. in collapsis, à sublimi loco hominibus. Illud enim *summus præceptor l.4.popul.mor.partic.44.* scriptum reliquit, qui è ceramico sive fictili equo decidit, cui non ilicò admota est cucurbitula, ustus est intus, & vigesimo recruduit cum sanguinis profluvio fœculenta & erodetia prodierunt; quam viri sententiam enarrans Franc. Vallesius, hęc intulit. Vt nunc ex equo, aut ex edito aliquo loco cadenti venam secamus, ne conturbatus sanguinis in partem contusam aut aliam internam (quod esset multò gravius) incidens affectum aliquem gravem pariat, ita Hippocratis tempore mittebatur sanguis scarificatione cum cucurbitulis, sparsim corpori affixis. Hoc cum omisisset facere, hic ustus est intro, id est febrem incidit exusto intus, qui fundendus fuerat, sanguine, & malum vigesima à casu recruduit: id est exacerbatum, & acciderunt fluxiones sanguinis feculentæ, & exedentes. Est & hujus loci, quod fœminæ, quæ molam animatam gestat, ilia cum cucurbitulis impositis conscidit *Hipp. l.1. de mor. mul.97.* atque illud quidem ut alimentum ferè detrahatur, quemadmodum rectè advertit *Mauritius Cordæus com.Gynec.6.*

Præter Hippocratem autem, cucurbitas medicas loco phlebotomes confirmantem, sunt & Arabes quidam: *Avicenna scilicet & Albucasis*, quorum hic *in l.2. chirur.c.98.* ille *in l.1.fen.4.c.21.* professus est, cucurbitulas esse vice phlebotomarum singularum brachii: Verum sermocinati sunt rem cum discrimine: nam Avicenna his usibus cucurbitulas affigit aliis partibus, præterquam brachiis, videlicet admotæ inio, vicariæ sunt phlebotomes nigræ, id est, communis venæ, levantes superciliorum & palpebrarum gravitatem, scabiemque oculorum & phrenitidem, oris odorem tollentes adhibitæ, interscapuleo loco sunt basilicæ, subtrahentes dolores humerorum & gulæ, & impressæ alteri duarum venarum, colli posteriorum sunt vicariæ cephalicæ sectionis: Ita quidē *ibi Avicenna, sed l.4 fen.4.tr.3.* sed Albucasis dixit, impositas interioribus duorum ossium cubiti adjumentum imitari trium phlebotomarum brachii: nempe sanguinem attrahentes ex circumsistentibus venulis minutis, quæ subsunt carni subinde, & à majoribus eundem proliciunt, quem convocant venæ minutæ Itaq; concisæ ille sanguinem reddent, quem exprompturæ fuerant brachii tres venæ. Jam autem quemadmodum dictum est de phlebotomorum brachii vicariis cucurbitulis, ita & quæ cruribus affiguntur, sanguinem attrahunt ex toto corpore, conducuntque doloribus vetustis renum, matricis, vesicæ, tuberculis, & furunculis, suntque loco phlebotomiæ saphenæ. Indicio autem est, quod & quemadmodum illæ justā vacuatione pertrahunt in defectum virium, & in syncopem, ut notat *idem Albucas. & Arnoldus l.de regim.sanit. c.37.* quare has homini pranso monet aperiendas, quod illud est fortasse præceptum, quod præcepit *Hipp.l.de ulcer.ad calcem.* Sed quod incepi, finiam, testimonio etiam *Aetius l.16.c.65.* qui suppressis mulierum mensibus, & pectini, & inguinibus 3.aut 4. cucurbitulas primum leves, deinde si morbus persistit, cum scarificatu affigit, quod imitatus *est N. Piso l.3. de cur.morb.c.48.* Ad hæc, quæ adhibentur malleolis pedum, præstat phlebotome earum partium, puta ad provocandos menses, ad Ischiadem, & podagram, &c. Ad hunc modum *Arnoldus citato loco*, cucurbitas cruribus affixas, scarificatas videlicet, esse loco phlebotomiæ, proficuas ad dolores veteres matricis, dolores renum, & vesicæ, & ad menstrua provocanda. Similiter, & ileo inflammato cucurbitulas circum scarificat *Nicolaus Piso l.3.c.21.* Non mirandum, inquam, quod hujusmodi remedium tam crebri probatique usus est Ægyptiis, hoc idem pari, quo phlebotome, loco habentibus, quemadmodum *Prosper Albinus l.1.de medic.Ægypt.narravit.*

Et tum ad ulcus corrosivum tum ad putridum exhauriendū cucurbitae circumpo[n]itur.

T 2 Hacte-

Hactenus quidem est plene monstratum, corpus universum nonnulla parte deplere cucurbitas; cæterum autem & partibus multò amplius: caput autem exemplo esto. Ventosa (inquit *Razes l.7. ad Mansorem c.22.*) quæ in loco, quod inter capitis cornua ponitur, gravedini ac vanitati, quę in capite existunt, confert, sed sanguis, qui ventosis, quæ in duobus ponitur cornubus, extrahitur, faciem & caput nec non oculos allevat, gravitatique, quæ & in capite, & doloribus, in dentium radicibus fiunt auxiliatur & fortasse prædictas actiones, quantũ phlebotomia adjuvat. Vẽtosa, quæ sub mento ponitur, paucis pustulis, quæ suo in ore & dentibus nocumentũ præbent remedium affert atque gingivarum corruptionis nec non his similibus, quæcunq; in ore fiunt auxiliatur. Sed illa quę in cruris pulpa ponitur, repletionem vehementer minuit, & antiquis doloribus qui in matrice, aut renibus, aut vesica sunt, confert; Corpus plerumque marcéscere facit, & provocat menstrua: quibus autem pustulæ & carbunculi accidere solent, auxilium præbent. Hæc ille. Verum enimverò illud ego ministros nostros admonere solitus sum, quod hic omittendum minime duco. Ubi ad concisum locum ab impositis semel cucurbitis has rursus ad uberiorem attrahendum sanguinem accommodare libet, ne sanguis, qui de vulnusculis effundi paratus erat, flamma & calore circumfuso percoquatur, cicatricesque assas occæcet. contraria quæsitæ vacuationis vota unicum do remedium ut prius per digitũ locus illinatur oleo, quod, prę terquam sanguinē grumescere prohibet, etiam sanguinis attractum adjuvat atque etiamnum plagam, aspritudinem lenit. Adhæc & cucurbitis denuo adhibitis laneum panniculum hyeme præsertim imponere mando, qui tertiâ horę parte detineatur.

Extractoriæ cucurbitularum operæ.

NOn tantum autem ad præparandum, sed ad complendum etiam aliorum præsidiorum adjumentum percommodæ sunt cucurbitulæ, quare, & sublatis hirudinibus necessarium cucurbitularum impositum fuit *Hieron. Rubeus in 2. Cornelii c. 11.* ubi scilicet valentior ex partibus interioribus attractio desideratur. Ast *Avic. lib. 1. fen. 4. cap. 22.* cucurbitulas hirudinibus adjicit, ut harum impressu carni malitiam, quam accepisse potuit, abjiciat. At *Orib. l. 7. collect. c. 21.* præcepto, cucurbitula valida agglutinanda, celeriterque avellenda. Quanquã in hirudinibus, quales in officinis hodie tam nimium diu pręparantur haud necessarium id putat *Amatus Lusit. Curat. c. 5.* ad extrahendũ verò ab intimis partibus sanguinem has applicat *Aretæus l. 2 chron. 6.5* & hunc fortasse imitatus *Hier. Fabricius l. oper. chir. c de hæmorrhoidib.* Cornicalis nominatis (incertum autem an corniculorum voce usus propriâ, an verò pro cucurbitulis, quas vulgo cornette dicunt) Ad extrahendum educendumque sanguinem, qui scarificatis jam partibus fusit, cucurbitulas impingit *Hip. l. de ulcer. fine.* Administratis jam capiti tineorum incisuris, aut detractis jam sanguine turgentibus hirudinib. corniculâ desuper accommodat *Ambros. Paræus l. 16. c. 2.* Deinde & ad lactis materiam evocandam his, quæ desideratur, cucurbitulas cũ pauco igne infetius claviculis imponendas proposuit *Guliermus Rondeletius l 2. methodi therapeuticæ c. 29.* Sed adversione dignum est id, quod adnotavit *Guido, tractatu de lepra,* cùm operam chirurgicam quampiam prohibent subjecta vasa nerviq; licere cucurbitulis carnem in altum vocare: Itaq; cũ causticum medicamen imponere libet his partibus, quæ sunt exterius, cucucurbitulis priùs impositis, faciet, ut illud promoveri commodè queat. Ab his memorandus est, & alius cucurbitulæ usus, quem ad extrahendas ex aure res illapsas, tum animatas, puta, vermiculos, tum inanimatas, lapilles, & semina, vel aliud quodpiam repetito, imposuimus, quod faciendum voluit primus *Serapio l. de ægritud. 25. & Arnol. l. 1. Breviar. c. 32.* quorum utrumlibet consequutus videtur *Bertrucius Bononiensis tr. 4 sect. 1. c. 2. & Guido Cauliacus tr. 7. doctr 5. c. 1. sub fine* tametsi accommodari super inæquali & variè exscalpto loco cucurbitula posse difficile videtur *Lud. Mercato l. 2. de morb. int cur. c. isto.* non eventurum certius *Franc. Vallesio super Hip. epid. l. 2. sect. 6.* Commodior impositio videtur ad annum, qua se feliciter usum ad educendã hirudinem in intestino recto illapsam retulit *Zacutus Lusitanus in hist. princ. medicor l. 1. c. 4.* Sed & *Guido loco memorato* prætterquam ab auriculis, etiam ab ulceribus profundis aliena extrahit per cucurbitulas ad oscula sinuum accommodatas.

Post detrusas hirudines cucurbitula.

Hirudinũ impressio virũ absorbendo.

Carnibus in exterius retrahendis.

Usus attractorius.

EX attractoriis cucurbitulæ usib. unus aliquis erit calculi renalis ad vesicam depulsorius, nempe studiosæ medentium memoriæ prodidit *Mauritius Cordæus Comm. in 1. Hipp de mor mul.* medicum quendam Hispanum renum calculo sic ad inferiora deturbasse quoties affligebatur homo, cucurbitulâ primò admotâ, proximè exordio, deinde in aliis remotis itidemque deorsum gradatim toties repositis, ut tandem longe diuturniorem trahendi moram ferret ipse ad imum ventrem in quo vesica jacet, quam ubivis eandem imponens.

Cucurbitularum usus renalis calculi depulsorius. Cordæus.

Hanc etiam medendi mali rationem retinuisse visus est *Ioannes Zecchius in consultatione 24. & 50 & Ioannes Michael Paschalius medicus Valentinus in l. de cur. mor. c. 47. & Rodericus Fonseca lib. de calculo Ludovicus Duretus & Felix Platerus de hac eadem cur.* scribentes. Quibus tamen omnibus viris id rei didicisse licuit, vel quidem ex *Constantino Afr. chir. c. 9. vel quod maximè credendum est ex Avicen. l. 3. fen. 18. tract 1. c. ult. vel ex Aetio,* vel si is auctor fuit, *ex Galeno lib. de renum affectorum dignotione, ac medicinæ c. 4.* qui necessarias adversiones exposuit has, huc faciunt etiam cucurbitulæ quæ sæpe lapidem celeriter adeò transferunt, ut subitam ejus mali levationem possint comparare, lapide nimirum in locum ampliorem translato; quapropter supra, à renibus initium faciendum est, procedendumque ad inguina per obliquam ilium positionem, quo loco frequenter dolores incedunt, quod ubi institueris, nihil est utiliusq; partes eas in laborantibus prius calfacere, postea cucurbitulas admovere; alioqui lapis sicubi

major

major fuerit inventus, arctius figitur, cumque violentius urgeatur, nonnumquam periculum haud mediocre ex doloribus accersiit, quare fomentari jam nominatis in sessionibus proderit, si mali communicatio ad pudenda usq; processit. Atque id cum fæno græco, althæa, semine lini, anetho, gummi, & similibus aqua diligenter incoctis, & dulci oleo infusis. Ad hunc quidem modum tam miros depellendi calculi effectus præstant cucurbitulæ nimirum evocant, & è loci angustia convertunt in loci amplitudinem, & sæpenumero tantos afferunt sanitatis fructus, ut eorum effectus miraculi loco habeantur. Debent autem applicari inductu obliquo ipsius aquæductus, quod adnotavit *Lud. Duretus in therapeuticum opus Hollerii c. de nephritide*, & post hunc *Felix Platerus to.2. Praxeos medic. pag.582. Vidus verò Vidius lib. chirurg c.8.* calculum vesicæ cervicem obstruentem, & urinis iter claudentem inde revocat, datâ ad pectinem cucurbitula, quod & *Gualterus Bruelius* voluisse videtur, nisi qui pluribus oblique cucurbitulis est usus. Cardanus vero *Curat. admir.* 14. Cucurbitas ad natem dolori respondentem defixis, & manu ol. liliaceo prius perunctâ, secundum ureteres deducta calculum è rene in vesicam deturbasse in uno quopiam homine testatus est.

Sed longè omnium memoriâ dignissimum est, quod fama est, cucurbitularum usu fecisse *Thomam Campanellam* conterraneum nostrum, qui quâ est ingenii subtilitate ac dexteritate, apud omnes gentes clarissimus, consultus requisitusq; aliquando fuit, à principe viro Germano splēdidissimo (nomē memoriâ nō retinui) si facultas aliqua esset, ubi sibi, qui exhærente medullis ossium hydrargiro, quo perunctus ad luem veneream debellandam fuerat, langueret, metallum excutere corpore liceret, certissima futurum id ratione respondit, si aureis cucurbitulis artus per omnes defixis uteretur; quam Germano viro viâ sequēti facile fuit à doloribus omnibus, ac morbo liberari. At is quidem eventus non abs re fuerat expectandus, nempe si cui vivo argento oblito aureum annulum, vel numisma in ore tenenti, & lingua hinc inde volutanti argentum vivum, quod corpori ex illitu & unguine innatat, ab auro rapitur, atque in annulum devolvitur, sic ut totus argenteus eximatur, nec pristino nitori restituitur nisi igni admotus, quemadmodum retulit *Antonius Mizaldus in cent. 2. n.4.* quid quæso dicendum sit de aureis & ipsis cucurbitulis, multa cum vi flammaque trahentibus. Profecto refert *Gabr. Fallopius vir experientiâ rerum & observatione clarissimus* aureâ lamellâ etiam ab internodiis elici vivum argentum, quemadmodum & aureo annulo idem ex ore dejici. Verum enimvero cucurbitularum remedium cum approbo ad hydrargyri particulas è corporis penetralibus extrahendas, nolim videri dissimulasse vel ignorasse, quod inficiantur nonnulli, id est, suo ipso corpore ac substantia, sive per illitum, sive per suffitum corpus profundius penetrare, sed viribus duntaxat eousque deduci. Vaframentum hoc impostorum putat & contendit *Felix Platerus lib.1. Prax. medic. tit. quem adscripsit, motus depravati pag.411.* At huic nos viro, si quid ad nos attinet, respondemus experimenta hominum eidem objiciendo, quæ tot ac tanta sunt, ut hominis obstinati sit falsa putare. Legatur id quod scriptis prodidit *Alexand. Petronius lib.5. de morbo Gallico cap.1. & 5.* & quæ *Gabriel Fallopius in Comm. de fossilibus & metall. cap. de argento vivo*: & quæ *Herc. Saxonia. tract. de lue venerea*, & quæ *Io. Schenkius in obs. medic. lib.7.&c.*

Genus cucurbitularum analepticon sanguinis attractorium.

HActenus quidem, qui sunt plenitudini levandæ discutiendæque, cucurbitularum usus apparuere: succedūt qui cōplendis sanguine partibus arescentibus valent. *Gal. igitur lib.1. de comp. medic. per genera cap.1.* ad evocandum in alopeciis pilorum alimentum cucurbitas deraso capiti affigit, & ad artus paralysi affectos cucurbitas cum pauco igne coaptat sic, ut fiat ad partem attractio, duntaxat non attracti resolutio non dubitat *Guil. Bondelecius lib.1. meth. curat. morb. cap.19.* & ante hunc *Nic. Florentinus serm. 7. tract.6. sum.1. cap.2.* Aliud quoque requirit *autor anonymus ubi de cucurbit. qui legitur inter opera Iac. Fontani*, quod est, ut brevibus intervallis figere atq; refigere iteremus ac brevi tempore contineamus.

Meminit, & in hanc rem cucurbitæ *Cælius lib.2. cap.1.* quem item cucurbitularum modum, & atrophiâ languentibus membris adhibere non alienum est, siquidem analogia & remedii similitudo non fallit. Porro cubitum extabescentem per cornicula attracto spiritu curavit implendum atque alendum *Fabricius Hildanus obser.80.* & ex veteribus *Cælius Aurelianus*, languescentesque partes sic refici præcipit *lib.2. tard. affect. cap. 1. pag. 326.* ejusmodi quoque cucurbitulis attrahēdo in defectas lacte mammas vult utendum *Ludovicus Muret. lib. 4. de morb. mulier. cap.16.* quas paulò infra jugulum & claviculas aptat *Nic. Piso. lib.2. operis therapeutici c.13.*

Attrahunt & cucurbitulæ solidas quasdam corporis partes, sic, ut etiam extrahant. Ad hunc igitur modum *Bertrucius Bononiensis, virtute medendi nobilis, tractatu 5. sect.3.* cucurbitulis autē impositis conditas hæmorrhoides curat in apertum, sic ut dolentes ritè curare queat. Eodē attrahendi sanguinis consilio locum hirudinibus præparat *Vidius lib.2. chir. cap.9.* nec non ante scarificatam agglutinat eodem *lib. cap.9.* ad sublevandam lapsam columellam. Has collo infert *Guido tract.7. doctr.1. cap.11.* præter hos omnes habebunt & alium secretum, & pulcrum, ab *Arnaco Lusitano, centuria quinquagesima septima curat.31.* adversum usum cucurbitulæ, siquidem oblongo angustoque rostro, quale phialarum, brevissimo collo & cæterum amplo ventre conformatæ sint. Hujusmodi enim percalefactæ, quàm maximè tolerari possunt, & mammis fœminarum lactantium, quæ papillis

pillis careant, hac parte admotæ sæpe capitula istarum retrusa evorare valent, potissimum si vaporatu aquæ ferventis teneriores factæ fuerint ante mammillæ. Contentus ad hanc rem usu parvæ cucurbitulæ fuit *Petrus ab Arelata lib. 5. tract. 17. cap. 3.* postremò & in venenatis, lueque affectis partibus medendis nobile præsidium est cucurbitula, nempe ne corrodat venenum, perque sanas corporis partes discurrat, hunc in modum succurrere opus est. In promptu sit ampla cucurbitula, ita ut totam, cum applicatur, plagam ambiat ad carnem integram extensa. Porrò hæc adhibita venenatum ex alio sanguinem extrahit, prohibetque ne intrò recurrat. Ita *Marsilius Ficinus lib. epid. antid. c. 20. & 22. sed aliter idem in consilio adversus pestem ad cives Florentinos lingua patria per ipsum autorem edito.* Nam quod latinè legitur, & alii prodiderunt, docet, ut ante omnia circum notam in orbem continuè scalpello confundatur, mox cucurbitula imponatur. His jam de attrahente cucurbita positis, memini *Paulum Aeginetam lib. 3. capit. 20.* tetano curando cucurbitas μετὰ ἀμυχῶν id est, cum viticibus præcepisse. Fortassis igitur & percussu multo donec oblivesceret pars, ante cucurbitarum agglutinatum veteres uti consuevere.

Genus evocatorium ac translatorium simul tractata.

Dicemus nunc, quanto, evocandis ad exteriora tuberculis, ad tuendas internas præsertim & principes partes corporis, usui sint cucurbitulæ: Primum hoc studiosè facit *Avicenna lib. 1. fen. 4. cap. 25. & lib. 4. fen. 3. tract. 1. cap. 19.* Estque hoc remedio sæpè servata salus homini ex bubone, carboneve pestifero pereunti, cujus rei præclarum est tibi testimonium à *Petro Bairo viro fidei probatissimo qui lib. 20. cap. 8.* retulit, homini ex tuberculo post aurem pestilenti venenum ad cor delabi sentienti, ac mortem properam præsentienti post repetitas cum scarificatu cucurbitulas fecisse sic, ut ultro fateretur homo, spem bonam se concipere, quando sentiret, planè venenum ex corde recessisse, unde & à præsenti periculo liberatus est idem. Similem huic historiam narrat *Prosper Alpinus lib. 2. de med. Aegypt. cap. ult.* de Georgio Selacco Chirurgo Veneto qui in uxore sæpe recurrentem toties imposita cucurbitula revocabat: Mirum autem quod & delirii symptoma, quod continenter tumor regrediens afferebat, at præsens continuo vasculi medici præsidium submovebat, neque enim semel experimentum ejus rei factum est, sed ter & amplius. Adeo verum erat levamen, quod homo persentiebat à cucurbitarum administratu esse. Intellexit efficacem cucurbitulæ attractionem *Nicander in Theriacis, qui recinit:*

Ærea quineriam suffixa cucurbita virus
attrahat, & largum fœdata è carne cruorem.

Idem etiam *Dioscor. libe. 6. capit. 37.* ad morsus rabidi canis approbat: Evocant, & mirum in modum cucurbitæ medicæ, lentas recurrentesque parotidas, *Galeno auctore in 3. de compos. med. per loc. ca. 2.* P. itemq; & bubones pestiferos luis venereæ soboles, cujus venenatæ materię regressu, vel ad interitum homines præcipitari, quod frequentissimum est vel pessimè teterrimèq; excarnificari certum est, ut *Leonar. Botallo l. de lue vener. cap. 2.* placuit. Post hunc *Hyacintho Alpherio Deliciano in l. 2 de peste c. 31.* Restat nunc tertium, quod est sub ala proprium cordis emissarium, in quo loco cum durius atque abscessu lentius in malis febribus nascitur tuberculum experimentum nostrum est, nil adiuvisse valentius, quam sępius imposita cucurbitula, nimirum & attrahit hæc profundius lentè venientem humorem, & postquam attraxerit ignis intimè se insinuantis vi calorem parti excitat, atq; adoptata nobis opera naturam perducit. Adhuc modum criticis malignorum humorum eruptionibus præstans apparet cucurbitularum opera.

Ad has vero partes principes testium inflammatio tacenda non est, cui prohibendæ ad interiores coxas admotas cucurbitulas maximè conferre tradidit *Avicen. in lib. 1. fen. 4. c. 20.*

Præter hanc, quæ cucurbitulas ad humores & succos evocatio est: adjungenda se subjicit altera species, quæ est ad partes solidas: cujus exemplum illustre reliquit Zacutus *Lusitanus histori: principum medicorũ l. 1. c. 4.* præsidio & adjumento isto proposito, ut venarũ sedis capita ad hirũdinum impositum commodissimè exerantur & quàm promptissimè.

Aversorii retractoriique usus genus.

IN hoc usuum genere exordiamur à capite. Phrenitidum præcordiis, tum clunibus, tum pubi applicat *Aurelianus*, ad inguina verò è junioribus *Iacobus Pons in Tyrocinio medico.* Epilepsiæ quæ est ab utero cucurbitulas inguinibus appellit *Nicol. Pis. l. 1. de cur. morb. inter. c. 19.* Ad palpebras deglabratas temporibus & medio vertici *Alsaravius tract. 4 sect. 1. c. 10.* temporibus verò solis c. 14. Carpæ, quam equidem intelligo pustulam in adnata oculi tunica rubicantem, temporibus & medio capiti, *tract. eod sect. 2. c. 3.* sub mento quoque defigit ad albaras album & ad rhagadas labiorum, *tract. 6. c. 13.* Ad dentium dolorem cum gingiuarum tumore temporibus & mento *tract. 8. c. 13.* Ad fluxionem ad unam revellendam raso capiti retro cucurbitulas duas imprimit *Hippo. l. de affect. 4.* Ad fluxionem à capite ad œsophagem cohibendam de raso capiti cucurbitam utiliter admoveri testatur *Guilelmus Rondelettus l. 2. c. 3.* Aurium dolori levando post auriculam sinistram quidem levandæ dextræ, post dexteram verò, levandæ sinistræ cucurbitulam inducit Hippocrates *l. de affect. int. & l. de lo. in homine & huic rei locum eiusdem alterum, qui est 2. epid. sect. 6. producit Ludovicus Mercatus*, miraturque ad aurem imponi jussam cucurbitam, quod certè neutiquam apparet voluisse, sed neque voluit, *interprete Vallesio*, qui humero inprimis, deinde cervici è regione, tertio post aures glandulis ejusdem loci cucurbitas dati jussas decrevit Ægylopi,

quæ

quæ accidit, revocandæ, cucurbitas jugularibus affigit *N. Piso l. 1. cap. 39.* Oris phlegmonem curans cucurbitam admovet meto *Ioannes Heurnius, libello de morb. oris, & dent. cap. 11.* Civis Tigurinus, referente Conrado Gesnero, cum duos jam menses laborasset lippitudine cum asperitate magna oculorum, quasi arenam inspersam haberet, tandem agglutinavit cucurbitulas post utramque aurem cum incisuris, & mox iisdem detractis inferiore loco imposuit aliam, & sic deinceps, ut prioris cucurbitulæ circulum cuti impressum sequens inferius paulo posita contingeret, &c. donec ad humorem utrumque perventum esset; illud demum postremo scarificavit in balneo, vel prope fornacem: Atque id cum pergeret facere continuando per dies duodecim circiter, decrescente luna, sanatus est. Lippitudini verò annuæ medendæ cucurbitas, circa venas, quæ in superioribus magis emicuerint applicat *Hippocrates in calce libri de visu*, quod efficax quoque remedium in lippitudine simpliciter fecit *Galenus lib. 14 meth. med. Cornelius* verò inflammatoriis omnibus oculorum affectibus cucurbitam inciso vertici accommodat lib. 6. cap. 6. sed ad Aegylopis inflammationem ac defluxionem ad inferiora retrahendam cucurbitulas supra jugulares venas adaptat *Gulielmus Rondeletius lib. 1. meth. cur. morb. cap. 62.* atque extenuendo polypo similiter ad colli latera *lib. eodem cap. 64.* Ad quæ eadem, & ad summum humerum, & ad scapulas brachiaque pro levando oculorum dolore agglutinat *Fel. Platerus to. 2. pagin. 293.* Hæmorrhogiæ finiendæ præsentissimum remedium cucurbitam affixam capiti professus est, *Galenus libello de facile parabilibus ad Solonem c. 13.* ad mammas, & ad hypochondria *Orib. lib. 8. coll. cap. 19. qui idem vir lib. 9. ejusdem operis cap. 21.* normam tradidit hic minime retinendam ubi morbi exoriuntur non ipsis membris laborare incipientibus: sed iis, quæ illis continua sunt, cucurbitæ admoventor revulsionis gratia, sed staltícas, id est, reprimentes, ac contrahentes appellavit *Horatianus l. 3. c. 7. quod est de hæmorrhoia matricis.*

Alcolæ oris, & corruptioni gingivarum atque aliis hoc genus, quæ nascuntur in ore, vitiis cucurbita sub *Autore Albuc. lib. 2. cap. 98. atque etiam Mesueo lib. 2. Grabadin cap. illo*, mento non aliena est, & pro phlebotome labiorum quæ hisce vitiis solet præcipi, satis facere scripsit. Quæ sub mentum injectæ cucurbitæ prosunt & vitiis dentium, gutturis, faciei, expurgantque caput & maxillas *Avicenn. autore li. 1. fen. 4. cap. 21.* quem sequitur in integrum *Arnoldus l. de regim. sanit. c. 39.*

Sed homini misero, qui pene strangulatus est angina, liberando, nil melius nilve præsentius, quàm apposita sub mento & circa fauces cucurbitula, cujus usum & *Corn. Celsus lib. 3. cap. 4. & Galen. in 6. de compos. med. local. cap. 3. & Paulus lib. 3. cap. 27. & Albuc. lib. 2. cap. 98. Avicenn. lib. 1. fen. 4. cap. 22. & Mesue 2. Grabadin. cap. isto* è Junioribus verò *Felix Platerus & Laurentius Iubertus & Ludovic. Mercatus hoc in tractatu commendant nos verò cum Carolo Antonio Coppula Callipolita medico solerti* mirum in modum proficuam experti sumus, qualem usu fuisse coronali suturæ vel etiam vertebræ secundæ cucurbitulam admotam scripsit *Michael Savanarola in tract. 6. cap. 9. rubr. 5.* Præter hos, & super, & subtus mentum atque etiam ad suturam coronalem imponere suadet *Ioan. Arculanus in comm. l. 9. Razis ad Mansorem. cap. 64.* Similiter ad prævertenda anginæ incrementa cucurbitam ad vertibulum primum affigit *idem Michael tract. 6. cap. 9. rubr. 6. quod & magister omnium Hippocrat. docuerat lib. 2. de mor. titul. de angina.* quamquam senex deinde capite prærafo, & juxta aurem ab utraque parte apponit alteram. Magna quoque cum utilitate in destillatione ad fauces irruente, quæ mulierem quampiam strangulabat, ad sinciput in suturæ coronalis, ac sagittalis confinio impositam cucurbitam testatus est *Hieronymus Rubeus medicus Pontificius eruditissimus in comm. ad lib. 2. Corn. Celsi cap. 22.* Inter cornua id est tubera occipitis (verticem interpretor) cucurbitulam ad anginæ tollendas angustias admovet *Arnoldus lib. de regim. sanit. cap. 39.* qui & ad tumores faciei mirabilem hanc usu dixit.

Columellæ suffocanti, quæ medicamentis ullis reprimi nequiverit, cucurbitulas duas capiti deraso postico applicat, & locum abundè cruentat *Hippocrat. lib. de affect. numer. 4.* tum occipitio verò, tum pectori adglutinatam idem vitio medens applicat *Aretæus lib. 1. morb. acut. cap. 8.* Contentus ea sola, quę ad cervicē impingitur, fuit *Alexand. Benedictus lib. 8. de cur. morb cap. 5.* Ad hæc, & Columellam longè prolapsum valenter attrahit adstringitque impositam coronalem ad suturam, capite deraso, cucurbitula, quam rationem, & columellæ ac tonsillis ad gutturis angustiam extumescentibus probavit *Mesuæus lib. 2. Grabad. cap. isto, quem & Michael Savanarola sequitur in tract. 6. cap. 9. rubr. 6. & Bartholomæus Montagnana in consil. 78.* Ad latera verò colli cucurbitas admovet, & harum perusta loca incidit *Laurentius Iubertus lib. de cur. Thor. affectibus cap. 3.* Syncipiti verò, antequam emplastrum epispasticum imponat, cucurbitam affigit idem. Sed sanguinis eruptionibus retrahendis cucurbitarum opera, ut expendatur, comperietur remedium capiti admotæ, quod testatus est auctor *lib. de remed. fac. parabil. ad Solonem cap. 13. & Galen. 5. meth.* similiter & hepati, si nares fluant dexteræ spleni, si nares madeant sinistræ, censet affigendas *idem Vir capit 9. item Galen. lib. de cur. ad Glauconem, & 14. methodi. Hippocrat. verò 5. aphor. sect. 2. epidem. section. 6. f.* fluentibus modicè mensibus cucurbitulas magnis advoluit magnam, Guttæ rosaceæ abolendæ ad certum tempus cucurbitulas scarificatas sub mento adhibet *Nicolaus sermone 7. tract. 6. sum 2. c. 15.*

Sed *Felix Platerus* revulsorias plerisque vitiis cucurbitulas has proposuit, Paralysi linguæ cucurbitulas sub mento *to.1. tit. quem fecit, respirationi defectus p.* 433. pro quo eodem affectu cucurbitulas spatulis accommodat *Ioa. Arculanus in c. Razi ad Manorem c.* 60. referẽs in hanc rem experimentum Avicennæ ac præterea causã addidit commercii nervi quod præter septimæ cõjugationis alios à colli vertebris est ad linguam. Ita quidem ille. Verum enimvero vides super nullo Avicennæ fundamento confictã elicitamq; perperam suam conclusionem. Observatio certè Avicennę sola cucurbitæ retractione ac revulsione confirmari potest. Depravatæ respirationi ac singultui has scapulis, & umbilico primum mox ventriculi sedi ante retroque desigit tom. eodem de depravata respiratione *pag.* 476. Phthoe cucurbitulas hypochondriis affigit *Mesuaus lib. 2. Grabad. cap. isto, quem sequitur Platerus to. 3. prax. tit. de vomitione pag.* 816. *qui vir*, & ad colli latera & carpo accommodat eidem affectui, *tom. eod. pagin.* 680. & *tit. expuitionis pagin.* 781. Pectoris vero dolori scapulis, emunctoriis inguinibus, præsertim cum scarificatione conjuncta *tom. 2. tit. de dolore pectoris pagin.* 422. Iliaco colicoque dolori cucurbitam inguini scarificatoriam *to. eod. tit. de ventris dolore pagin.* 628. Amplam hanc, quantum abdomen extenditur, requisivit *Duretus in Holler. hac eadem curatione*, hæmorrhoidum cæcarum dolori lumbis, & hypochondriis *idem Platerus tom. eodem tituloque de podic. dolore pagin.* 661. Inflammationi vesicæ atque uteri cucurbitam femori, vel natibus *tom. eodem titu. de ventris dolore pagin.* 635. suppressis mensibus revocandis cucurbitulas pubi, & inguinibus affigi probat *Nicolaus Piso lib. 3. de cur. morb. inter. cap.* 48. Hæmorrhoidis extrahendis ano cucurbitulas affigit *Bartholomeus Montagnana in Cons.* 9. §. 1. *Donatus vero Antonius Altomarus* ad pubem & cucurbitulas adhibet, & cutem incidit. Quam rem cum reprehendit *Petrus Salius in adnotatione cap.* 11. quod afflictæ particulæ non expediat inducere præsidia, Galeno *sæpe monente, in libris methodi*, metu attractionis, reprehendendus & ipse, qui non viderit confundi sibi vesicam cum pubis tum superiore tum exteriore loco: unde autem facienda retractio, nisi ex propinquo? sexcenti, si recitare vellem aut liceret, loci faventes essent bonorum autorum similes hypoteses proponentium, sed vulgatus nimis est hic attrahendorum humorum modus, cum ego sæpe repererim eundem inanem: neque est aliud hodie mederi quam frigide cavere, quemadmodum alias *in l. de frigidis medentium cautelis* ostendi. Similiter testium phlegmonis binas utrique nati cucurbitas, quæ testium regioni respondeant, imponit, & cutem scarificat *Bened. Favent. in empirica cap.* 48 *quod est de tum. testium.* Hystericis præfocatibus cucurbitam ingentem cum multa flamma hypogastrio infra umbilicum femorum internæ parti ac pectini defigit *Ambr. Pareus l.* 23. *cap.* 48.

In hæmorrhagia verò vesicæ lumbis atque iliis, natibus etiam & coxendici exteriori, cucurbitæ feliciter affiguntur, *si Iacobo Hollerio, & hunc sequenti, Ludovico Mercato credimus, in opere practico cap. de mictu sanguinis hac dictantibus*, qui tamen *ex Paulo l. 3. cap. 45. § de renum hæmorrhagia* id acceperunt: Hæmorrhoidis verò immodicè fluentibus cucurbitulas lumbis, & ventri, sed non sine ferro ad renes applicat *Alex. Bened. autore Galeno, ut dicit lib. 22. de curand. morb. capit.* 14. Præter has vero partes in eodem hoc vitio & ad coxas *Arnol l. 2. Breu. cap. 37. qui, & lib. de regim. sanit. cap.* 39. coxarum phlegmonis, & scabici, hæmorrhoidis, podagræ, elephantiasi, pruriginosis dorsi molestiis, & flatulentis affectibus matricis & vesicæ, cucurbitulas ad renum situm accommodat. Privatas vero ad hæmorrhoidas nimium fluentes comprimendas cucurbitas, & dorso, & mammis, & pectini accommodat Avicenna. Sicut autem fluentem modicè sanguinem eum cucurbitulæ compescunt, ita & deficientes provocant, itaque suppressos in muliere menses ventosa sub malleolis affixâ revocare, sub cruribus verò impositas meliores esse, quam phlebotomia sit ex sophena, perhibet *Avicenna l. 1. fen. 4. cap. 20. sed Rondel. l. 3. de cur. mor. cap.* 61. quo menses retenti ad uterum attrahantur, emunctoriis vocatis partibus cucurbitulas agglutinat, quod didicit ex *Galeno* 14. *method.* Pubi verò vulgo pectini adhibet *Roder. Fonseca conf.* 18 & 61. *to.* 1. At in uteri strangulatu leves cucurbitulas feminibus, iliis, coxis, inguinibus, attrahendæ vulvæ causa, infigit *Areteus libr. 2. mor. acut. cap.* 10. quo loco, & vena ad pubem veniens ut scindatur, cum præcipit, servientes nos pudori, sicut honestos medicos decet, ad idem loci succedaneas cucurbitas cum scarificatu positas, fœminarũ manibus admovẽdas jubebimus: Porro & imo ventri, & inguinibus tũ lenes tum etiã cum scarificatu cucurbitulas in hoc affectu applicat *Paulus l. 3. c. 27. & Octavius Horatianus l. 3. qui inscriptus est ad Victoriam filiam c* 2. sed è junioribus *Martinus Rolandus* cucurbitulam vẽtosã pectini adaptat, *cu. emp. 77. l. 6.* In contracturis crurium, coxis & postremæ vertebræ; manuũ verò distensionibus, dorso & primæ hujus vertebræ, atq; ei, quę humeris superjacet cucurbitulas adhibet *Paul. l 3. c.* 19. Ad hæc omnia nervo pũcto, phlegmone ut ante vertatur, sive ejecta in auras materia, sive forinsecus evocata cucurbitam affigere desuper haud dubitat *Iacobus Pons, Lugdunensis Medicus eruditus, in Tyrocinio suo medico.* Non defuerunt etiam, inquit *anonymus l. de cucur.* qui plantis pedum annecterent: sit enim è medio corpore fervidum colorem attrahi venenatos spiritus evocariq; pestifera deniq; apostemata transferri posse magno naturæ solatio existimabant. Quo eodem auctore ad spasmum cynicum initio cervicis, quo latus musculus convertitur, vasculum ignis cum spiritu uniendum est: atque in apoplexia sumini, & iliis affigendum, ut ea vi materia de capite in alium rapiatur, deinde quia pharmaca & clisteres vix continẽt sed protinus evomũt hi homines, nisi cõsimili remedio prohibeantur.

Mensibus retentis.

Uteri strangulatu.

Cucurbitula plantis pedum affixa.

Ad ecchymomata item vetera cucurbitularũ impositum *Ioannes Actuarius c. 4. meth. c. 16. probavit his verbis.* Nec inutilis est hic cucurbitulæ usus: nam si è vestigio tota affectio evacuatur caro dehiscens promptè coalescit: sin vero vetusta evaserit, & sordes succreverint, ruptio in posterum conglutinari coireque non posse videtur, nam labia tantùm sibi invicem admoventur ita, ut quævis occasio facilè & dirimat, quod spatium medium sanie repleatur, & continua quodammodo effusio & ecchymoma gignatur, similis illi, quę initio ex sanguine constabat.

Vsus Reductorius.

IAm autem an credamus cucurbitularum unũ eum esse posse, qui restituendis elapsis à suo loco particulis serviat? *Hippocrates qu. dam com. 3. de artic. part. 51.* reprehendit quosdam ętatis suæ medicos, qui luxatas intrò vertebras cucurbitis impositis repositum iri confidebant plus ipsas, hac ratione defigendas intro, quam extrahendas, contendens. Veruntamen *Vidius l. 2. chir. cap. 8.* sæpe deciduum ad inferiora humerum imposita cucurbitula revocat ac firmat, doctus, ut credo equidem à *Galeno, qui l. 10. medic. partic. c. 2.* atticulum, luxato vinculo naturali, diduci laxarique solitum superimposita cucurbitulà firmat, & in sua sede continet, quæ mihi res, & in perillustri viro, Vincẽtio Acabono idem noxę patiente factitata evenit Felix, quemadmodum Augustinus Saulinus, Petri Archiatri dignus ex sorore nepos, familiaris ejusdem clinicus probatus testificari potest. *Constantinus verò Afer Chirur. c. 9.* Costam intrò complicatam imposita cucurbitula extrahit, sed constantiores & certiores in reponendis extra locum lapsis cucurbitularum usus enarremus. Contusam, atque intrusam puerorum calvariam, cujus vi compressum est sæpe cerebrum, nil felicius revocat & reducit, quam imposita multa cum flamma cucurbitula, quod expertum se testatur, *Amatus Lusitanus, in centuria 1. curatione 19.* comprobavit verò *Franciscus Vertusianus in commento ad l. Hipp. de vuln. cap. & Andreas Alcazar medicus Salmanticenus l. de vuln. cap. 22. Ambrosius Paraus l. 9. chirurgi operis cap. 5.* qui tamen addidit: requiro, ut obstructis ore & naribus, resolvat ęger ad superiora spiritum, multa cum vi compellens: Sic enim, & cucurbitulę attractu, & aeris infernè impellentis felicius eventurum est, ut restitui pristinum in situm calcaria debeat. Tametsi verò arietatur in hunc cucurbitulę usum, *Iulius Cæsar Arantius, in appendice comm. ad l. Hipp. de vuln. cap. 1.* nihilominus frivola futilisque ex tota hominis argutatio neque in alio reposita præterquam in vano puerorum terrore, quam aut dissimulavit, aut vidit etiam eludi facilè posse. Ad Ileum vero seu volvuli tormenta pręcipit *Gal. l. 2. medic. par. cap. 27.* ut cucurbitulam inguinibus, seu circa hæc etiam cum scarificatu imponantur.

Verum ubi intestinum inguem prolapsum supposita etiam cucurbitula suum in locum retrahi notavit *Vidius Florentinus lib. 2. chirur. cap. 8. sed Leon. Tubingensis professor,* orto ab inflammatione volvulo, cucurbitas affectis partibus in ambitum scarificatis affigit *l. 5.* ventri cucurbitas applicat, intestina sua de sede evoluta recipiantur. Sed & intestinum per vulnus abductum retrahi per ventosam pone plagam, & cucurbitam unius digiti spatio, vel amplius impositam retrahi posse, testatus est *Razes l. de cauteriis. Avicenna l. 1. fen. 4. cap. 20.* testatus est ventosis reponi ramices inguinis, cui rei assensit alicubi Vidius ac Platerus. Illud autem, qua ratione possit evenire dubium non est. At Pinus Florentinus statuit id fieri cucurbitula ad sedem imposita; quando tamen hoc Avicennas non explicet, ad quamlibet promiscuè laxitatem has binas faciens. Rectius ego putarim, si dicatur, intestinum in ramice, & urethra, vulnus eductum restitui suum in locum posse, cute, ut *Hippocrat. loco cit.* contracta & inde impulsu in interiora facto. Præter bubonocelem, & herniam in scrotum factum suo loco reddit admissa ileis, atque summini cucurbitula, quod adnotavit *Anonymus auctor Gallus apud Iacob. Fontanum, libello. de cucurbit. qui idem vir.* & perinæo conserto fluxiones hęmorrhoidum in crura, & herniam revelli scripsit. Itemque cum renes sanguinem mingunt iliis, naribus, coxendicibus impositas, iliis verò ac lumbis cum vesica fundit eundem, castrophis torminibusque intestinorum occurri, dysenteriæ & vomitioni, si ad umbilicum optetur labretenus attigua. Sed & Ileo atque chordapso resolvendo cucurbitula inguinibus aut propè cum scarificatu defigit *Ludovicus Mercatus lib. 3. de cur. morb. cap. 16.* & dorso & coxis *Hieronymus Mercurialis lib. 3. sua nosotherapia capit. 27.* Hippocrates prolapsum uterum revocat ad coxas sive rectius, ad ilia (quod *Andreæ Cæsalpino libr. 8. practic. capit. 24. placuit*) cucurbita defixa, ad umbilicum verò *Aetius Alsaravius tractat. 25. capit. 7.* quos viros imitatus, & *Alexauder Bened.* adverso lateri iliis & umbilico, *lib. 28. cap. 25. 26. & Amatus Lusitanus cur. 13. cent. 1. Albertinus Buttonus in lib. de morb. mulierum cap. 73.* præterquam umbilico, & utrisque hypochondriis cum multa flamma vult affigendas: Ejusmodi enim inquit, sursum trahentes vim uteri suspendendi habent, mammis verò, iliis, lumbis, has etiam cum multa flamma defigit *Huccherus lib. 1. de steril. cap. de providentia uteri.* Vterum etiam extra delapsum, suam in sedem restituendam, super ipsa cucurbitulas invertit *Avic. lib. 3. fen. 21. tract. 4. 6. 7.*

Attribuitur, & majus attrahendi officium cucurbitulis, ad costas, inquam, restituendis intro plicatas, ut placuit *Razi 2. continent. tract. 1. capit. 2. §. de costis, sed Avicenna l. 4. fen. 5. tractat. 3. cap. 7.* licet hic subvereatur, ne fiat humoris attractio, sed certior est in hac re *Guido tract. 7. doctr. 1. c. 1.*

Articulo intrinsecus laxato firmando. *Historia.* *Calvaria puerorum intrusa.* *Intestino in vulnus.* *Elapsa revocando.* *Volvulo.* *Vtero prolapso.*

Pro-

Prolapsis intestinis.

Prolapsa quoque deorsum intestina in ventrum admotas cucurbitulas retrahi restituique docet *Io. à Santo Amando, in antidotarium Nicolai, sermone ventosarum proprio & Guido tract.* 7. *doctr.* 1. *cap.* 1. F. Intestino recto prolapso ex paralysis vitio cucurbitulam in fine ossis sacri prope caudam accommodat *Nicolaus Pisol.* 1. *de curand. morb. infern. cap.* 18. *& Alex. Bened. l.* 22. *cap.* 26. binas verò *Ioannes Riolanus in meth. meden. partic. cap. de ileosi* ad finem ossis utrinque unam. Prolapsæ oculi uvæ, quæ ex cornee fit raptura, super occiput admotam cucurbitulam remedio esse scripsit *Avic. loco sæpius cit.* 4. *fen.* 1. temporibus verò parvas cucurbitas impingit *Alex. Bened. l.* 3. *cap.* 11. advertendam materiam, quæ dolorem infert auribus infantium, cucurbitas naribus affigit *Mercurialis* 2. *de morb. puer. c.* 11. sed, & vulvæ prolapsæ cucurbitulam levem, quam maximam ad coxendicem affigit, & multo tempore gestare sinit *Hippocr. l. de nat. mul.* 5. *& l. de morb. mul* 38. *& lib. de steril* 28. E. *sed Paulus Ægineta l.* 3. *cap.* 72. cucurbitulas cum flamma copiosiore umbilico, & utrisque iliis agglutinat. Quod idem proponit *Iacob. Hollerius opere practico*, præterquam, & sumini applicat regioni mammarum, ut explicat *Ludovicus Duretus*, qui & id præterea exigit, ut plus quam semel ac tertiò repetantur cucurbitulæ. Repetendas quoque multoties cucurbitulas seu majusculas seu minorum 3. aut 4. impositas ad hypogastricam sub umbilico eidem affectui curando voluit *Felix Platerus to.* 3. *tit. de partium procidentia pag.* 616.

Oculi uva prolapsa.

Vulva prolapsa.

Vsus cucurbitularum compressorius.

NE quidem ad expellendum cucurbitularum sunt facultates, verum ad continendum in corpore res utiles, ac partes in naturali suo situ conservandas, interdum etiam valere ipsas, vel hoc argumento constat, quod rejectantem alimenta ventriculum magna ad ejusdem fundum imposita cucurbitula revocavit *Paulus lib.* 2. *cap.* 56. & hunc imitatus *Rondeletius*, donec cibum conquirit homo languens, detinendas spatio quindecim dierum, industriè curans quemadmodum *l.* 3 *pract. c.* 7. testatus est, quod idem approbat *Vid. Florent. l.* 2. *chirur. cap.* 85.

Non aliter quidem stomacho paresi affecto sub ea parte, qua premi vel impeditus videtur, cucurbitam affigit *Aurelianus l.* 2. *chronic. cap.* 1. atque ita vel paulatim eam detrahit, quo stomachi partes deferendo accipere vel transire faciat illata, vel vacuum officium in memoriam reducat, similiter cibi descensum adjuvans, qui solitis suis locis insertus tenetur in eo, qui per bulimum, corruptam appetentiam, causatur cucurbitam impingit *Cælius Aurelianus l.* 3. *diu. mor. c.* 3. quo loco, & constrictivæ cucurbitæ meminit quæ primo ori ventris, deinde inter scapulas sive palas, quod metaphrenum græci vocant, & aliquam terram inferius à prima convenit adhibere. Stomacho vero dirigendo atque in suum statum redigendo, qui in esse borismo à singultu contractus ac veluti contortus est, proponit *Oribasius l.* 8 *collect. cap.* 6. certa per totam spinæ longitudinem imponendarum cucurbitularum rationem, ei, quam alias ex *Galeno Pauloque* recitavimus, apprimè similem, quæ est hujusmodi Dorso prius peruncto, cucurbitulam unam sub magni colli vertebra affigemus, eamq; deducemus sensim, & deorsum in spinam trahere conabimur, cumque ad eum locum producta fuerit, ubi ventriculus adjunctus est, aliâ etiam admovebimus prope vertebram, atque ita quemadmodum priorem deducemus: atque ita primam ablatam iterum superius applicabimus. Hanc mihi rationem primum legenti difficile fuit comprehendere, quod sensim deducendam cucurbitulam dixit, quam unam voculam, si in alteram, quæ (gradatim) equidem velim commutes, planior erit sensus ejusmodi. Quod verò ad illitum olei pertinet, ad temperandum cucurbitæ raptum id credo factum esse, quod eodem sane consilio providit *Gariopontus qui l.* 11. *de re medica cap.* 14. priusquam cucurbitulas appellat stomachicis oleo nardino, colicis vero *l.* 3. *c.* 24. oleo laurino calido locum inungit.

Cucurbitularum usus stomachi subversi directorius.

CAP. X.

Sublatis cucurbitulis, quæ parti curatio debeatur.

HActenus de cucurbitulis, quæ medendo modis omnibus imponuntur: alienum nunc proposito pro complenda ad extremum hac doctrina non videbitur, si post exempta vasa, quæ locis debetur curatio subnectatur. Autore igitur ad hanc rem utemur *Albucasi qui l.* 2. *cap.* 98. *tradidit hac fermè.* Considerandus est hominis habitus & constitutio, namque si laxæ sit corporis texturæ, teneriorisque cutis, tentatus igne locus præluendus est aquâ rosarum, aut aqua frigida aut aqua Solani, aut aqua cucurbitæ, aut aqua portulacę, & hoc genus. Ei verò, cujus sanguis pituitosus & perhumidus existimetur, madefacienda pars est aceto, aut aqua myrthi, rhois, aut similium. Ei denique cui superfluitates inerunt crassæ, tractanda est vino veteri, aut aqua sampsuchi, aut decocto anethi vel chamæmeli. Albucasis quo longè prior *Antillus apud Oribas. l.* 7. *collect. cap.* 16. cucurbitulis detractis affectæ parti oleum decrevit perfundendum, oleo vero rosaceo aut adipe aliquo delinendum & ut phlebotomatum locum tractandum decernit *Guido Cauliacus tract.* 7. *doctr.* 1. *cap.* 1. F. aqua vero rosacea & vino tincta manus palma loca cucurbitulis ac scarificatibus exercita premit atque componit *Petrus Paulus Magnus tract. de ventos. c.* 4. Hac ratione medicandus est cucurbitulis exercitus locus: quam rem equidem eo libentius exposui, quod abstractis cucurbitulis sive levibus sive cum concisu particulæ protinus hunc destituunt, neque ulla re fovent administri Sed nihilominus excocta tumens, vulnerata, dolens omnino atque exasperata pars immedicata non debet, aut minime procurata manere.

PYROTECHNIÆ CHIRURGICÆ LIBER POSTERIOR, QUI EST DE USU IGNIS AD PRIVATOS PARTIUM SINGULARUM AFFECTUS MEDENDOS ADMINISTRANDI.

PRÆFATIO

DE remedio ignis quicunque ante nos scripserunt, hi sanè non integram, neque absolutam ejus rei tractationem instituere ac relinquere, nempe prætermissa generali doctrina, quæ complexum universæ rei propemodum per synopsin addiscentes rudes ut comprehendant, facit; cæterum practicam curandorum morborum rationem tradidere: ex qua re quantum in singulis propositum est, id tantum intelligunt imperiti. Præterea quæ solum ad interiores affectiones attinet, colligere; nil solliciti vitiorum exteriorum, quæ multo frequentiorem hanc opem exigunt.

Deniq; præcepta hæc attigère secundum antiquorum placita, quorum & si magna autoritas est; nihilominus non ita receptus est ritus ab his, qui posteriorum usu, medendi sunt addicti. Ita ut, quod apud istos non est, exoletum atque atrox existiment. Quibus omnibus cùm non satisfecerint hactenus qui præcepêre, nos primi semitam hanc terentes, atq; absolutam cauterismi traditionem animo complectêtes rem eandem & generatim & speciatim membratimque, interno atque externo corporis habitu tenus exequuti sumus. Cumq; alienos à permultis chirurgicis operis levium atq; abblàditorum medentium nostratium animos præsentiremus, ad has amplectendas juniorum etiam autorum approbationes ac testimonia conquisita simul adjecimus, quibus omnibus fermè persuaderetur & cogeretur unus quislibet adhibendum assensum. Sic ubi cunctis his disciplinæ particulis satisfactum à nobis est, nil amplius in hac re desideretur, reliquum est: atque adeo si cunctas hominum petitiones & vota explevissemus conati sumus, confidimus, ut cognoscas jam quantum de tuis, honorifice lector, studiis promeriti sumus. quapropter inhumaniter agas si vel huic nostro labori non faveris, vel non grato nobis animo respondearis; Consultum autem duximus posteriorem hujus pyrotechnici operis librum bipartitum proponere, & primum quidem entopyriam, id est, modum curandorum morborum internorum per ignis efficaciam; tunc huic proximam, exopyriam, id est, medendi morbis externis per ignem, rationem; incipiendo ab entopyria.

CAP. I.

De ustione capitis dolore primigenio partes huius omnes, aut aliquas occupante.

CApitis ustio quantum necessaria, cognoscitur in dolore peracerbo, ac toto etiam capite diffuso diuturno recurrente & contumaci sic ut valentium remediorum vim eluserit, tam minime etiam debet videri gravis, si res tantisper expendatur: primum enim discriminosum adeo non est, ut vulgus opinatur, quando videmus etiamnum quotidie calvariam usque ad cerebri detectum modiolis ac terebris, & perforari, & exscindi multo cum fructu, nimirum invenitur paraturq; inde via tetris vaporibus, qui cerebrum infestant plenissimè discutiendis. Deinde cutis sicut nullo periculo inciditur, ut ait Celsus, ita facili negotio sanescit. Solum igitur declinentur musculi temporum, cæterum haud trepida manu cauterium administrare debet is, qui curam hominis gerit. Nimirum *Hippocrates omnium primus l. 2. de morbis* 12. & rem luculenter persuasit, & cæteri huic succedentes omnes medici græci sunt adhortati *Gal. 2. de comp. med. per loc. c. 2. Aretæus libro* 1. *de diutur. morb. c.* 2. Aurelianus qui & alios multos auctores venas urentes consuetos citat 1. *tard. pas. cap.* 1. *Orib.* 10 *collect. cap.* 12. *Aetius lib.* 6. *cap.* 50. verticem tangens. *Paulus l.* 3. *cap.* 5. Verùm è Latinis *Corn. Celsus*, cùm hoc remedii probavit, *l.* 4. *c.* 2. voluit, quà maximè dolor urget, ferrum imprimi semel, quo fortasse nullo definito censuit imprimendum *Hippocrat. l. de affect. num.* 2. tantum docens usturam faciendam in circuitu, id est, interprete prospero Martiano, circum omnè caput, & secundum totam huius peripheriam, qua capilli desinunt. Sic enim venis, quæ circumquaquè ambiuntur ustis, cicatriceque obductis, fluxio, quæ per eas ad caput ferebatur intercipitur. Sed *l. citatò de morb.* cum circum urendum caput omne præceperit parte anteriore, posteriore, mediâ. Anteriore, inquam, ad utrasque nares binas crustas faciens, ad mediam verò circa aures utrasque binas & posteriore etiam binas ad cervicis nervum: Ex his omnibus scire licet alias ad exiccandum alienum humorem, alias ad intercipiendum esse. Sex quidem numero sunt ad priorem usum, id est, duæ circa aures, totidem circa nares, totidem circa occipitum; sed quæ restant ex

Generalis remedii persuasio.

Hipp. de m- stura loci expositus.

arteriis, quæ uruntur ad intercipiendum sunt. Illud autem advertit auctor, ut anticæ & posticæ parti leviores adigantur crustæ, ad oculorum quidem canthos propter ossis tenuitatem, ad nervũ verò cervicis, propter partis exquisitum sensum sed circa aures præcipit primò ut urantur aretriæ, secundò usq; dum pulsare desinant, tertiò instrumentis cunei-formibus, quartò obliquo ductu. Exponit horũ singulorum rationem *Io. Costæus*, & primũ dicit exuri arterias jure merito, quippe in affectu calidis ex causis excitato. At equidem miror, quando de morbis crassis institutum sit Hippocrati agere, descriptus autem & notatus hic morbus est per torporem frequentem, urinæ nunc paucæ, nunc multæ atque albæ, longum mictum, per nares, atque aures aquæ & muci eruptum, per cutem crassefactam, quæ ad tactum cedit: quare frigidum magis quàm calidum dixerim hunc morbum. Verum quòd arterias exurat, id factum puto propter flatum ex lento humorum congestu natum, quo spiritu turgentes arteriæ caput assiduè pulsantes dolorem movent. Eam ob rem pulsatum maximè inspicit & discutere curat, quod non fit quidem nisi discissis ex toto vasculis, quo etiam consilio & cuneiformia optat ferramenta, nimirum, ut etiam inciso pericranio ipsum pertingat. Sed obliqua sectio facit, ut citius coalescant arteriarum extrema, quod ipsum & in simplici arteriotomia observare consueverunt medentes. Subtilitatem hanc incidendi non servavit *idem l. de locis in homine* 49. In quo loco venas duntaxat perurit transuersim: neque illam servavit *Actuarius l. 3. meth. med. c.* 2. sed transversa sectione contentus arterias vel candentibus ferramentis, vel medicamento, quod similem urendi vim obtineat, discidit sed *Albucasis* nunc audiendus est, qui & secundum Hippocratis sententiam ustionis modum explicavit, & rem hanc planè prosequutus est. Is igitur *l. 2. & 3.* ad hunc modum exurit caput, cujus frigidi nimium humidique vitio, & dolor est & humorum defluxus ad oculos, atque aures, inexcitabilis somnus, dentium, & gutturis dolor, paralysis, apoplexia atque epilepsia, cauterium olivare imprimit altius sic, ut ossis facies appareat.

Sed in dolore vetusto, & contumaci capitis universi privatim, cùm prior ustura non juverit, tum sub illa, id est, ad sagittalem vult inurendum, ac deinde in 4. capitis eminentiis, quos cornua vocat: sunt autem binæ in extremitatibus frontis & ossis parietales vulgo dictæ: Sic cauterium infigit ut detegatur os, simulque & fossulam occipitis inurit leniter.

Jam autem si secundum mediam sui partem caput doleat, tum clavilis à se descripti ferramento temporis, quod dolet, mediam tantùm cutem inurit, cavens ex arteria perusta profluvia sanguinis.

Post hos viros omnes simplicissima ustura cõtentus fuit *Mesuæus, qui ad ovum l. 2. Grab. sum. 5. c. 3. sect. 1. part.* 90. crustam excitat coronali suturæ, cujus situm eleganter docet, sed utrumque tuber pro dolore vetusto abigendo pertingit igne *Rhodoricus chir. l. 3. c.* 45. ad suturam ossis capitis lambdoidem sub duobus carnibus occipitii cauterium imprimi vult *Bertrucius Bonomensis tract. 1. sectionis 1. c. l.* at in paragrapho de soda, per accidens curationem ponit empiricã imprimere vertici, aliquis hunc vocat summitatem capitis, cauterium usque ad os, qua sagittalis sutura cum coronali concurrit. Quod meo equidem experimento possum: suturæ coronalis sagittalisque confinio pergusto, Franciscus ab Angelo Castrinovensis ab ingente cephalęa liberatus est.

CAP. II.

De hemicrania.

Efficacior autem obduratæ hemicraniæ perustio hæc est Albucasi, qua dolor est, vitatis musculis & nervis, linea semidigitali cauterium incisorium candens super arteriam imprimitur, sic ut hæc resecta restet atque appareat. *Hemicraniæ dolori remedium.*

Jam verò cùm oculo tenebras aut mydriasim proficisci periculum est ex hemicrania, ustionem arteriarum proponit *Razes l. divis. cap.* 4. quas arterias in dolore capitis vetusto candente ferramento discindit *Hercules Saxonia l. 1. par. med. c.* 2. Verum enimvero cum suturę locus uritur, capiendum est consilium *Hieronymi Fabricii qui l. de oper. chir. c. de fonti.* in sutura coronali voluit haud solido cautere faciendam crustam, satius est multo, cavum & discissorium adhibere, nempe per hoc & citius & indolentius subinde res agitur, quæ duę quidem in capite perurendo maximæ sunt inter omnes exoptandę cauterismi conditiones. Illud igitur pręstantissimi viri pręceptum nolim contemnas, lector. Ad huc verò si vitium non cesserit, consultum est, ut ad coronalis latera duo inducta cauteria globulo cerco postmodum imposito sic curentur ut emissaria quadam. Aliter ab his *Ludovicus Mercatus qui l. 1. de cur. morb. int. cap. 1.* ad dolorem ex materia calida profectum arterias venasque temporum ac frontis urendas decrevit. Cęterum enim ad finiendum eum, qui est à causa frigida, nullum pręstantius neque efficacius præsidium in re medica reperiri testatur, quàm per candens ferrum usturam ejus capitis particulæ, cui maximè dolor infestus est. Illud tamen singulariter admonuit Mercatus ut suturæ declinantur, satis enim, inquit, si in sutura ipsa dolor fuerit, ut circa ipsam inuratur. Cujus etiam sententiæ visus est fuisse *Petrus Salius, qui adnotatione in Altimarum* 11. tum in dolore, tum in aliis vitiis capitis professus est, feliciter per ferrum candens impressisse, haud quidem super suturas, sed ad latera capitis, qui idem vir monitos reliquit eos medicos, qui ustiones occipitis tractare verentur, ut quoties fit indicatio, confidenter easdem, re per nonnulla secula certis experimentis confirmata administrent.

strent. Quam urendi certam sententiam si confirmari curem, possum ab experto testari & in suturis ipsis etiam detectis nil nocuisse factam usturam, dummodo sit homo, qui sustinere simpliciter hanc chirurgiam possit. Cæterum hemicraniæ capitis summitatē perurit *Theod.l.3.chir.c.45.* loco etiam in cephalæa citato, sinciput vero ad hanc rem nominat *Nicolaus Piso l.1. de cur.morb. inter.c. 8. Gariopontus verò l.1.therap.c.3.* monopagiam à se nominatam curans cauterio perurit venam, quæ in ipsa regione dolore frequenti molestatur; E nuperioribus verò *Rodericus à Fonseca Lusitanus* urendum lino crudo locum, qui dolet, suasit *tomo 1. consf.34.* hactenus de ustione capitis ut dolore medicamentis insuperabili levetur.

Hemicrania.

CAPVT III.

De Vertigine.

VErtigini quidem medendæ ustionem ex veteribus Græcis aliquā qui præscripserit haud equidem legi, præter unum *Hippocratem qui libro de affectionibus n.2.* si diuturnus, inquit, & fortis in capite fuerit morbus, & purgato capite non decedat, huius venas in circuitu inurere oportet &c. Sed ex Arabibus est *Mesvæus qui l.2.Grab.sect.1.parte 1. summa 5. c. 2.* coronalis suturæ locum inurit, quem sequutus est & *Bened.Victorius consf. 9. Bertrucius verò Bononiensis*, quā sutura coronalis sagittalem interseccat ibi vult inurendum *tract. 1. sect. 1.c.2.* è junioribus nostris est *Michael Paschalius l.1.c.7.* summum præsidium scripsit, insanabili vertigini venas post aures exuri. Sed Ludovicus Mercatus vir Hippocratæa doctrina non leviter versatus, desperato jam huic malo deliberatè primum temporum, & frontis exurit, mox hæsitatius ex aliorum more captat, qua dolet, aliquot locis inurendum decernit; Licet etiam huius remedii loco, vel setas chirurgicas occipitio, vel ulcus emissarium fonticuli modo aperiendas statuerit sed ante hunc virum *Iacobus Hollerius in l. de cur. morb. int. c. 5.* arterias post aures inurit, in summitate verò capitis *Gualterius Pruel. prax.medic.c.isto.*

CAPVT IV.

De Mania & phrenitide.

MAniam quidem, non omnes auctores sunt, qui curandam in ustione præceperint, verùm in ea, quæ a frigidiore materia profecta est, hanc à sutura coronali tentat igni *Razes, libello de caut. sed Gariopontus lib. 1. cur. morb. cap. 10.* post omnia, inquit, utræque partes occipitii cauterizentur, usque ad os radatur, donec ex osse carnes sentias abire. E junioribus verò nostris *Andreas Cæsalpinus l. art. medic.cap. 18.* laudat eos, qui sinciput inurunt longis 4. crustulis, quæ formam referant crucis, quam certe rem imitatus est ex *Arnaldo Villanovano, præclaræ auctoritatis Medico, qui lib.1.Brev.c. 26.* cauterium huic affectui summum & ultimum remedium proposuit duplex, alterum quidem simplex, In summitate capitis, alterum gravius, quod per cultri formia ferramenta paretur cruciatim in summo vertice, quo facto perterebretur calvaria, ut vitiosa subtus materia possit effundi vel expirare: rem certè, quam nemo, præterquam in deploratissimis casibus experiri debebit: idem hæc auxilii proposuit, & testatus est utile factu *Anton. Guacinerius con. 1. tr. 15. cap. 8.* summitatem autem capitis visum est satis igne tentare *Theodorico l. 3. chir. cap. 45.* Non aliter verò quàm declinante jam furore faciundum id monuit *Guliermus Rondeletius* nimirum, ut quod congestum est, è capite evacuetur. Supra suturam coronalem cauteria excitat, ubi hæc cum sagittali occurrit *Nic. Piso l. 1. de cur. mor. int. cap. 24. & Iacobus Fontanus in libro 1. practicæ medicinæ cap. 29. & Gualt. in prax. med.* cum quibus viris sic sentientibus & è nuperrimis *Epiphanius Ferdinandus in histor. medicinal. suarum 66. at hist. 91.* confirmata prius principum virorum autoritate, re istā, post aliquot interiecta: mirum, ait, est, quàm his cauteriis refrigeretur cerebrum & pravi tetrique vapores dissipentur: & licet primis diebus soleant concitare aliquem gradum caloris, tamen maius est emolumentum, quod postmodum inde sequitur, quàm pusillum aliquod damnum ex impresso igne. Nos quandoque quinque, quandoque septem cauteria amentibus admovemus, qui fuere curati; maximè ubi non viget capitis tanta caliditas; ob quam quidem in hac muliere tantum unum fieri curavimus.

Est & è novissimis *Cæsar Macha* Principum subalpinorum Medicus, *qui consf.* 140. fœminam inde restitutam testatur septem jam menses insanientem. Cæterum & in cervice positum cauterium neque est inutile, quin eo maniacum hominem curatum prodidit *Dodonæus in medicinal. suis observat.*

Cauterizatio locorum maniæ juxta situm quatuor ventorum cardinalium & motu firmamenti machinata curat Phrenisin opinione ac judicio *Theophrasti Paracelsi Chir. Magnæ Parte 4.l.3.F.*

CAP. V.

De Melancholia.

MElancholiæ affectus *Albucasi auctore l.1.c. 12.* duplices agnoscit causas, id est, aliam, humores corruptos, & phlegma crassum, aliam, humorem analogum, quem nominat superfluitatem nigrum. Si prior ille casus sit, de raso malè valentis hominis capiti medio crustam inuras unam, & super quatuor tubera (cornua dicit capitis) crustas totidem, ac tres ad cervicis vertebras. Quod si causa sit succus niger & corpus sit humidius, tum terebro, per cathartica ritè recteque perpurgato, deraso capiti paratam ex lino coronam qualem imponendis gestandisque sarcinis mulieres substernere, velut aggere compressa hac in medio capite; homine vero qui tractatur quadratè sedente, butyrum ovinum vetus igne percalfactum sic, ut digiti tolerent, intra coronæ orbem infundes, sinesque liquorem, usque dum frigescat; repetas autem medelam hanc oportet septeno quoq; die, corpore interim circa victus rationem exactè procurato, ad usque integram sanitatem, quam ipsā hâc ratione, Diis volentibus,

V es resti-

es restituturus, licet etiam, ubi velis, puncticulata cauteria moderata manu inducere. Inter hæc tamen olfacito languens al quid bene olens, quod cerebri spiritus reficiat, usturamq; contemperet. [illegible] Hunc nisi prorsus hallucinor chirurgiæ modum instituit *Albucasis*, obscurè scilicet nimium re tradita literis proposuit, & huic affectioni cauterium secundum crucem formandum *Arnoldus a Villa-nova*, de qua re proximo capite dictum est. Summitatem capitis dumtaxat igne tentandam censuit *Theodoricus l.3.c.45.* & hunc, ut equidem credo, sequutus *Bertrucius Bononiensis juniorum vetustissimus Arabista tract.1.sect.1.c.6.* qui loco ustionem ut excellenter cōducibilem commendavit: itemque *Anton. Guainerius com.1 tr.15. c. 8. At Gulielmus Rondeletius in practica methodo c.41.* diutius hærere debere ferrum requisivit, ut os ustionem sentiat. In sutura coronali faciendam censet *Gualterius Bruelius, in pract. methodo cap. isto, & Iac. Fontanus l.1. pract. medic. c.28. at Ludovicus Mercatus l.1. de int. cur. morb. c.17.* admonuit in morbo per essentiam ex frigidis humidisque causis utique licere cum spe bregma melancholicis inurere. Incertū autem an hos, an alios, indiscretis scilicet casibus intellexerit *Vincentius Alsarius l.2. de morb. cap. lect. 43.* qui fonticulum in sutura coronali proposuit, quanquam non ita certo, qui exploratam utilitatem promitteret: at experimento utilem comprobaverit *Ioach. Camerarius*, qui sanatam hac una ratione fœminam quandam prodidit in observ. Cæterum ad melancholiam elienis vitio supra huius aut ventriculi regionem sive setaceum, sive cauterium vel ad brevem crustam vel ad diuturnum emissarium excitat.

CAP. VI.

De Epilepsia.

EPilepsiam veteres etiam ustione curarunt, primum nomino *Aretæum qui l.1. de curan. diut. morb. c.4.* præsidium quidem hoc tanquam necessarium laudavit, licet aliqua ad hanc spectantia non explicarit: brevibus quoque chiasmum, id est, ad litteræ X. modum divisuram, & ferro circumscriptam cute capitis usturā, qua testa squamulis despumatur: alias lamulis desquamatur, proposuit *Aurelian. l.1. tard. pass. c.4. p.216. f.* quam duplicem & secandi, & urendi operam laudasse videtur *Gariopontus cum l.1. curat. meth. c.7.* caput chirurgia pertundes & cauterizabis, inquit plenior fuit *Cornelius qui l.3 c.23.* locum notavit occipitium & infra, quia summa vertebra cum capite committitur, duobus locis, ut per ea perniciosus humor evadat. Verum *Albucasis l 1. c.2.* plurimum præfatus, non inurendum, præterquā in epilepsia, quæ pituitam agnoscit, in pueris quidem sex olivari cauterio crustas inducit, sincipiti unam, & 4. capitis tuberibus totidem, & unam occipiti. Huius itidem mentis fuisse Florentinos olim testatus est *Marcellus Virgilius*, qui præservandæ epilepsiæ etiamnum in infantibus, ad hoc morbi genus præcipue inclinantibus, ab inustionibus his non abstinuêre. Inquit enim non absimilis ustionibus Arabicis ea est, quā in gente nostra circa XL. à partu die infantes candente ferramento, ab aliis in imo occipitio, ab aliis in intera scalpio, ab aliis sub posteriore humero passim n[illegible] runt, vulgoque creditur, sine ea ustione non posse feliciter primæ illius ætatis pericula infantes evadere *lib.2. in Diosc. c.72.*

Quod si firmioribus ætate, ac viribus fuerit homo præter hæc loca vult *Albucasis* inurendas vertebras colli & 4. extreme impressas ad vertebras dorsi, expediens videlicet omnes humori morbifero vias, per quas ipse vel tenuis eiusdem portio perspiret. Hæ sanæ ut videantur blandulis & ferri osoribus quibusdam medicis immanes ac tetræ chirurgiæ: nihilominus *Ludovicus Mercatus vir in medendi palæstra exercitatissimus in 1. de morb. int. cur. c.16. fine* testatus est, in hoc malo primigenio & inveterato ulcuscula in circuitu capitis ferro candenti fieri consulto, nec sine magno laborantium beneficio duas ad occiput crustas inurendas voluit *Andr. Cæsalp. l.1. prax. c.30.* hi quidem viri plures ad medendam Epilepsiam crustas capiti decrevêre, cæterum unam in summitate eiusdem inurendam voluit *Theodoricus lib. 3. chir. c.45.* atque ad coronalem suturam *Antonius Guainerius com. 1. tr.7. c.8.* E junioribus *Gualterus Bruelius l prax. med. c. eodem: at Marcellus Donatus l.2. mir. hist. c.4.* vel in occipitio, vel in sutura coronali proponit; utrumlibet epilepsiæ profligandæ singulariter utilem professus. Ad diploen autem usque suturam eandem cauterio pertingit *Iac. Fontanus l.1. pract. medic. c.7. & prior Ioh. Baptista Theodosius epistola 65.*

Sed ad Epilepsiam per consensum; quæ fit translatu quodam auræ venenatæ, partem, unde is effertur, inurendam etiam idem auctor voluit *l.1. de indic. med. c. ult.* modò adde particulæ natura patiatur, ac si quid veneni latitat igne absumatur. Huius sententiæ primus auctor fuit *Avicenna qui lib.3. fen.1. tr.5. cap 8.* epilepsiam ab aura de pede è lata curandam ustione pedis digitorum & pollicis præcipit, præter hos auctores & alii viri graves ustiones in occipite, & in cervicibus, & locis artuum commendavêre, qui sunt *Ioachimus comm. ad c.14. Raza, Rondeletius meth. cur. morb. c.36. Montuus anasc. morb. lib.1. cap.16. Montanus cons. 42. & 50. Erastus par. 4. disp. contra Parac. Hier. Mercurial. var. lect. lib. 1. cap. 2. Nic. Piso op. ther. lib.1. cap.9. L. Duretus in Hollerium cap. 15. Iacobus Carpensis Isagog. anat. cap. de anat. extremarum partium: Vidius idem Florentinus junior* epilepsiam venerea ex lue profectam, ustione per candens ferramentum procuratam *lib. de cur. memb. c.18.* scripsit, similiter & prophylacticen ad hoc morbi remedium esse cauterium scripsit *Ioannes Crato in epistola* quadam ad Joach. Camerarium. E nuperrimis vero *Epiphanius Ferdinandus in hist. med suarum 24.* quem virum plane non indignum eo libentius hoc passim libro nominabo, quod efficacis in medendo studii homo, idemque etiam experientissimus plerisque nostris, qui medicamentariam & lenem nonnullo cum eiusdem detrimento timide nimis ac leviter exercent, evincendis & revocandis exemplo quidem huiusce seculi non contemnendo esse possit, ut equidem studium hoc permovens venerer Deum optimum maximum de eo quod

viros eandem viam amplexos ac tuentes nostrarum rerum adiumento dederit.

CAP. VII.

De Apoplexia.

DUbius equidem sum num inter eos, qui apoplexiam igne curarunt *Razen, atque Avizennam* nominem, uterque non tam candentibus instrumentis exusisse videntur, quàm calfactu proximo extenuatum humoris atque discussum contendisse videntur, ferream quippe sartaginem igne candentem *Razes l. 9. ad Mansorem c. 4.* sic adhibet, ut exurantur dumtaxat capilli, sed congruam hanc capiti requirit *Sillanus & Arculanus* in eundem locum, atque ad unguem idem præcipisse faciendum videtur *Avicenna lib. 1. cap. 8. alias lib. 3. cap. ult. & Ioannes Damascenus lib. 36. cap. 24.* in cura apoplexiæ phlegmonicæ, quos omnes viros sequitur *Gulielmus Rondeletius*; non sic autem *Nicolaus Piso qui lib. 1. de cur. morb. int. cap. 16.* sinapismos prætulit, mirum autem quo tergiversatū aut judicii desidia, qui vim liquandi, (quod ipse dixit) humoris crassi cerebrique calfaciendi necessitatem in igneo præsidio fassus est se cognoscere. Hos æmulati quidam è nostris (est autem & qui scriptis hoc prodidit *Iacobus Fontanus lib. 1. pract. medic. cap. 22.*) aqua ardenti imbutum linteum & capiti raso impositum accendunt, ut attonitos homines excitent: nos cucurbitulam ex stupa, & spiritu vini imbutis, atque accensis sæpe cum fructu imposuimus sed *idem hic Fontanus* factum ad coronalem fonticulum conservari præcepit *ibidem loci.* Verum factitandas capiti sex crustas decrevit, quatuor totidem capitis tuberibus, unam sincipiti, alteram occipiti, postremum fossulæ ventriculi, quam os eiusdem vocat *Aetius vero tetr. 2. serm. 2. cap. 27.* tum ad materiæ dissipatum, tum ut vis sopita excitetur, cauterium suturæ coronali jubet imprimendum. Huic item loco & occipitio *Bertrucius Bononiensis vir è posterioribus Arabistis pragmaticus non contemnendus, tract. 1. sect. 1. cap. 9.* sed è nuperrimis *Epiphanius Ferdinandus* circa suturas ustiones inducit, *hist. med. 71.* at hoc viro prior *Hier. Mercurialis in responso ad Io. Zecbii consultationem 18.* una ex sincipite crustâ contentus fuit, qui multorum inurendi mos quantum ab antiquorum instituto & à Razæ præcepto discrepet, plane vides.

Nostra curatio.

Hæ definitæ multorum de inurendo capite fuere præceptiones, cæterum loco non perhibito & huic chirurgiæ consentiit *Fabius Paccius Comm. 5. cap. 13. ad meth. med. Galen.* siquidem spiritus vitio fiat apoplexia.

CAPVT VIII.

De Paralysi.

PAralysin absolutè dictam, igne curare non dubitat *Aëtius l. 3. cap. 18.* cum verò apoplexiæ in paralysin sæpe fit metastasis, eodem videlicet humore, sed extra calvariā in nervos transfuso præbente materiā atq; ortum. Similis igitur curandi ratio per cauteria, additis solum, si gravior sit affectus, viriumque robur homini firmius, tribus ad colli vertebras ustionibus, quæ posteriores firmā manu sunt imprimendæ, quas locus nimirum æquius pati valet. Ita ferme *Albucasis lib. 1. cap. 10.* sola verò suturæ coronalis ustura contentus fuit *Mesvaus lib. 2. Grabad. sect. 1. par. 1. sum. 5. cap. 2.* Hunc autem sequutus videtur & *Iacob. Fontanus lib. 1. pract. medic. cap 24.* quem locum haud vidit *Marianus Sanctus Com. de fracta calvariæ curatione pag. 223.* volens indoctè ac perperam adhiberi cauterium in coronalem pro paralysi curanda, quod sagittalis commissuræ ac vertici competit propterea, quod hinc medio capitis loco & à postica cerebri parte nervi propagentur. Rectè igitur capitis utrumque tuber, vel occipitium igne tentat *Theodericus lib. 3. Chirurg. cap. 45.* sed *Ludovicus Mercatus* qui plerumque inter neotericos cauterismo videtur favisse *1. de morb. int. cur. cap. 14. F.* ustionem approbat eius vertebræ, per quam nervus in resolutam partem perreptat, quanquam hoc in ultimum præsidium differendum, ac tentatis antè dropacismis discutientibusque aliis remediis faciendum advertit. Jam verò pueris ex eodem affectu curandis *Hieron. Mercurialis lib. 2. de morb. puer. c. 5.* & partes superiores & inferiores si ætas patitur, cauterio tentandas docuit, præsertim, inquit, locum ad initium medullæ, atque os sacrum, ubicumq; sanè morbus fuerit positus. Hactenus de ustione, quæ ad loca unde derivatur affectus est factitanda, cæterum ad patientes ipsas partes medendas *Paulus l. 3. c. 18.* carnem, inquit, quæ intra musculos est resoluta, ferris oportet candentibus exiguis tenuibusque transmissis adurere, fortassis inustione eiusmodi, quàm setaceum vocamus, meminit per hæc *Aegineta.* Huius autem sententiæ *Bertrucius Bononiensis* cauteria membris intimius adigit.

CAP. IX.

De Lethargo.

COnsueverunt ætate nostrâ medentes profundo lethargo soporatos homines, quos tentatis aliis quibusvis medicinæ præsidiis nil adjuverint, ignito ferro curare, appresso vel ad futuram coronalem velinium. Quam nos quidem ustionem cum silentio præterire noluimus. Verùm haud magnifacit *Ioannes Costerus*, utpote quæ, præterquam excitare hominem potest, nullā vacuandi ratione juvat: exiccare verò perparum valet. Confirmationi adde, quod *Hipp. 2. de morb. & 3. advertente Andrea Cæsalpino in 5. art. med. c. 13.* non inuri iussit, sed sinciput findit, & ubi sanguis defluxerit labiis compositis curat. Sed aliter alii: *Razes lib. de cauter.* occiput arbitratus est igne feriendum. *Mesvaus l. 2. Grabad.* ad excutiendum soporem sensuumque stuporem suturæ coronalis laudat usturam; quam sententiam ac decretum & eventus confirmat rerum; porro duos propemodum examines hac ustura feliciter restitutos à Ludovico de Leonib. celebri medico, narravit *Ioachimus Camerarius senior l. de privatis observat.* E junioribus Arabistis *Bertrucius Bononiensis trac. 1. sect. 1. c. 5.* cauterium unum vertici, alterum occipiti sub duobus cornibus imprimit.

mit. Ad hos *Hieronymus Mercurialis in responso ad Ioannis Zechii consultationem 18.* crustæ solum uniusin sincipite & sutura coronali meminit. *Et Iacob. Pons, medicus Lugdunensis introduct. tyronis medici pag.* 141. meminit: quam inurendi capitis non definito loco *Fabius Pacius in comm.* 15. *ad methodum medendi c.*13. probavit rationem, si tamen è spiritu proficiscatur lethargus. Accedit & ad hanc sententiam *Alexander Massaria qui l.* 1. *de curand. morb.* de homine lethargico per posticum cauterium excitato narrat historiam. Novissimè verò post hos omnes *Epiphanius Ferdinandus histor. medic.* 31. *ex Albucasis sententia* qui nobis incompertus est locus, circa suturas tres aut 4. crustas voluit inurendas aut sartaginem ignitam inversam admovendam, aut inter primam & secundam vertebram cauterium imprimendum.

CAP. X.

De Memoriæ detrimento.

ALbucasis l.2.c.9. quod est de ustione ad læsam memoriam, planè corruptum & per obscurum sic interpretatur definitæ Costæus, ut sutura in sagittali prima fiat inustio, duæ aliæ in occipitii osse recta ad cervicem respondent crustæ; quibus ustionibus siquidem nihil profectum fuerit, primum in medio vertice, mox ad duo cornua posteriora quæ lambdoidis suturæ sunt latera, sit inurendum. Jam autem de huius usturæ utilitate quid experti senserint quidam recitabo. *Epiphanius enim Ferdinandus vir in medendi palæstra consummatissimus, hæc memoriæ prodidit historiarum suarum medicinal.* 47. testor Deum, cauteriis in capite quandoque tribus quandoque quatuor & quinq; factis, ad loca suturarum, curasse annis elapsis socrum magistri Gentilis, cui jam erat memoria abolita & duos alios stolidos & insanientes juvenes, alter qui fuit filius Casparis Guarini, qui septem habuit cauteria, at altera fuit mulier Diluvii, qui ambo sanitati fuere restituti. Idem vir & memoriæ abolitæ recuperandæ plures crustas suturis excitat *histor. medicin.* 80.

CAPVT XI.

De Catarrho.

CAtarrho capitis usturam nobis instituentibus dissimulandum non est plerosque viros in aliam ivisse sententiam, quam ut ustionem suturis aut capiti inducendam concesserint. Quorum rationes prius quidem audire conveniet, mox expendere, & cum contrariis disputando conferre, ut inde firmior sententia retineatur. Sunt igitur, quæ hisce cauteriis adversantur, binæ factiones, altera est eorum, qui quælibet capiti imponenda damnant *Hieron. videlicet Cardanus suæ meth sect. cap.* 50. *& consil. de dispnæa & Ioannes Baptista Montanus cons.* 143. *&* 170. *& Hieronymus Mercurialis tom.*3.*consf. pro serrante cibo nec non in altero pro Duce Bavariæ & in responso ad Ioannem Zechium cons. apud hunc.* 18. *Petrus quoque Vasco Lusitanus exercit. medic. tract.* 8. *cap.*7. *different.* 3. non probat cauteria sincipiti defigi, cum ad inion satius ac tutius liceat. Ad hos *Fabius Pacius commentario lib.*7. *meth. medendi F. &* 5. *eiusdem operis c.*13. Ex altera verò est *Petrus Salius ad Altimarum* II. *& Lud. Mercatus lib.* 1. *de cur. morb. cap.* 1. qui suturas caventes locis circa ipsas non parcunt. Utrorumque rationes sed maximè, quæ suturas tuentur sunt hæc, damna scilicet & detrimenta ab ustione perducta, id est, nervorum distensio immutatioque ignea cerebri: aggerata item imbecillitas & intemperies, tum ab importunitate solutionis continui, tum aëris datis incursionibus. Partim frustraneus conatus medendi per chirurgiam qui per exteriora pharmaca compleri potest. Partim initus labor, quia gravis humor ad inferiora discedere potius quàm ad superiora ascendere debeat. Denique præterquam incommoda, non necessaria, & inanis hæc est opera, ad hæc inconsulta & temeraria; quando nulla cum naturæ imitatione, quæ principes partes tuendo, ad inferiora & viliora loca deponit, ut secundo epid. videre licet. Hæc ferè sunt quæ à contradicentibus usturæ hominibus astruuntur.

Ex adverso verò non desunt rationes, quibus apparent esse ex igne remedium multis capitis morbis curandis perutile. 1. quòd absumptio materiæ rheumaticæ necessaria est; hæc autem à nullo absorberi melius quàm ab igne vorace potest.

Deinde non solùm, quæ se obtulit, humoris portionem dissipat vis ignis, sed deinceps etiam facit, ut coacervari cætera nequeat; expedita via per suturas, quæ per halitum transmittitur, idem etiam tenuior & levior redditus ab adhibito cautere.

Præter hæc ubi rheumatis aut prava qualitas, aut multa copia urget periculis pulmonis exulcerandi, phthoes, & phthisis præfocatus discrimine, maneat medicus, & sit deses, nil sollicitus tantorum malorum, qui saluti præfectus est. Quin potius, si quà ratio est, quà via potest, ut inimici insidiis occurratur & huius iniuriæ prævertantur, gnaviter hanc arripere, & ultro non se offerentem inquirere oportet quatenus ab ullo discriminum ægrotantem vendicet suum; Est autem etiam atque etiam succurrendi via, licet enim hæc acerbior & violenta, nihilominus est à summo nostro dictatore sancita & à consensu cunctorum probata lex, ut quibus morbis extrema vis est & contumacia, extremis pariter obluctemur remediis. Quippe fatuum est, adversus valentissimum & ferocissimum hostem debilioribus & minoribus armis pugnare. Vim ignis extremam times, at memineris velim accipitrarios medicos eas aves curando capite laborantes, neque candentibus ferramentis ad has ipsas usturas parcere quod *Franciscus Sforzinus l. de curandis avibus venatoriis tertio posuit.* Jam autem quod Galenus eius præsidii non meminerit in hisce debellandis affectibus, id nos movere non debet, præsertim quando videamus eundem igneis etiam & acerrimis usum medicamentis in muliere Romana: nō usum vero ipso igne propterea fortasse factū est, quòd in ea natione molli & graviorum sustinendorū casuum inimica fas aliter non fuit. Difficile

autem

autem eo nomine rerum immutasse usus non videbitur, ubi recordemur eundem ipsum hominem ad hanc gentem peregrinatū chirurgiæ ministerium abiecisse, qui 7. jam annos Pergami in sua patria manuariam medicinam & artem vulnerariam exercuerat. Sed cæteris etiam argumentis nos occurramus. Quod enim ad detrimenta pertinet, componit has fuse difficultates *Antonius Fumanellus, in controversia peculiari de capitis ustione*, quem legito. Ad hæc & contra meticulosos eiusmodi viros est *Thomas Fienus, vir qui sanè laudari potest in l. 5. c. 1.* professus, liberius capiti, quàm alteri parti principi remedium hoc adhiberi, & quia frigidum & humidum cum sit, minus ab ignis qualitatibus offenditur, & quia ossis ipsum tegentis crassitudo minus patitur, easdem penetrare. *Idem quoque vir l. 3. cap. 23.* de suturæ ustione scripta reliquit hæc, verùm, plus utilitatis, quàm damni permanebit, si super suturam cauterium ponatur, nam si non super hanc, non poterunt humores aut vapores morbosi per ipsam evacuari, pericula verò illa non sunt magni momenti, quia vel vitari, vel corrigi possunt, & cum ustio parua sit, & exiguum suturæ spatium comprehendens, nullum convulsionis periculum minatur.

Eiusdem etiam sententiæ fuit *Cæsar Mocha, Principum Subalpinorum Medicus usu medendi consummatissimus*, qui cum ad velitationes Mercurialis & Montani responderit, statim tantum cauterii cuspidem obliquè citra suturam inducendum voluerit. Cæterum & in hæmoptisi *cons. 15. & cons. 130.* idem præsidii probavit. Ita quidem isti; sed *Amatus Lusitanus cur. 1. cent. 2. & cur. 6. cent. 5.* hanc eandem controversiam à se aliter productam ad hunc modum expediit: si causa catharri subsit calida, minimè quod *Tralliano lib. 2. cap. 5. & Aetio ser. 8. cap. 53.* visum est, cauteriis ad caput utendum, quod si illa sit frigida, ad hanc discutiendam summi futurum ignem adiumenti.

Tum in calida tum in frigida causa cauterium probat Saxonia.

Verum enimvero *Hercules Saxonia lib. 1. panthei med. cap. 2.* tum in frigida, tum in calida affectione contendit igne uti licere. In frigida quidem, tametsi adstruant, inefficax esse cauterium, quod crassus & lentus oportet sit humor, itemque gravis, qui sursum petere potis non sit, 1. frigida respondet materia, cum generetur, ubi densæ membranæ suturæque constrictæ vapores vetant, quo minus possint exhalare; quapropter inibi vapores vertuntur in pituitam, siquidem adsit spiraculum, vapores non concrescent, 2. quia calor nativus semper agit in pituitosam materiam: quanquam autem non valeat crassam expurgare, tamen conversam in tenues vapores expurgat, ideò *Hipp. lib. 2. de morb.* ad dolores antiquos non unam facit ustionem, sed usque octo. Jam verò in calida tantum abest, inquit, ut cauteria calefaciant, ut etiam refrigerent, ustio quippe illa, quamdiu manet, calefacit, sublata verò igne locus exhauritur, & fit frigidior: quia continuò difflatur; unde partes, qua cauteria gestant, si fluxio calida non sit, redduntur frigidiores. Quòd si Hippocratis authoritas producatur, quod ulcera ad os penetrantia sint periculosa, respondet fieri periculosa, si malè tractentur. Verumtamen concesso, quod sint periculosa, necessitate cogente, & ventilationem cerebri retractionemque humoris salsi postulante, non modò cauterio uno est opus: at ipse Hippocrates usus est pluribus, & terebratione etiam. Necessitate igitur cogente tutò in sutura coronali potest adhiberi cauterium.

Opinio Paparellæ.

Alia de eadem re controversia est, quæ sequitur *Sebastianus enim Paparella lib. 2. cap. 15.* cauterium capiti sub calido probans, in catharro frigido minimè damnavit, propterea, quod gravis suæ materiæ conditione superiora non possit petere, quod ostendit, inquit, *Galen. lib. 9. de usib. par. cap. 1.* professus, naturam pro catarrho crasso expurgando, narium, & oris constituisse meatus, pro tenui verò ac vaporoso, suturas capitis &c. Sed contra scripsit *Horatius Augenius to. 2. epist. lib. 3. cap. 3.* cuius rationes cum longiore sermone colligendæ sint, angusto hoc loco repeti non debent, sed enim utriusque sententia sic conciliatur. De frigidissimo atque humidissimo prorsus catarrho, cui nil ab inferioribus, aut superioribus visceribus vaporum accedat, disputat Paparella; de alio cum quo calidi vapores coniuncti sint, disserit Augenius, quare non discrepant.

Ad hunc modum apparet non incommodum, ut falso putant, esse capiti cauterismum.

Cæterum ad id, quod adstruunt de imbecillitate intemperieque cerebri per longam destillationem productis: responderim, tantum abesse, ut has affectiones augeat ignis, ut etiam corrigere castigareq; valeat, primum enim partem, quæ vitium hospitatur, corroborat sic, ut firmet: Seu quod ut Virgilius advertit,

Omne per ignem
Excoquitur vitium, atq; exudat inutilis humor,
Seu durat magis & venas adstringit hiantes.

Deinde etiam si calida subsit cerebro intemperies præterquam, quod ostensum ante fuit, & contra sunt, adhiberi rectè cauterium; ad hæc quoniam eiusmodi intemperies expers materiæ non est, ad hanc utique copia motuq; molestam immediatè directus igneus calor intemperaturam illam humiditati immersam non augebit sed commoderabitur potius, quam rem confirmat & *Rusticus Placentinus vir non contemnendus in Canon. Curat. univers. F.* qui & calidis capitis affectibus ignem benefacere dicit.

Post hæc vana est fiducia, quod medicamenta topica valeant occurrere affectibus extremis, qui sub cute dura crassaque subq; cranio peralto latitant, quam profunditatem pervadere singulari ignis energiæ concessum est. Jam verò, quod utilis & accommodata sit via per supremam capitis regionem, non inutilis & frustranea monstratur: quòd igne fit attractio, atque adeo revocatio defluxionis tendentis ad suffocatum, aut ad erosum vasorum pectoris, & ad tabem.

Sed cōtra eos, qui negant, succedere vacuatione humoris ob gravitatem ad inferiora tendentis, respondebis, naturam salutis sollicitæ, quę via parata est, nocuos humores transmissuram, præterquam, quod & vapores etiam superiora suopte ingenio

genio petentes educere plerumq; volumus: quo casu sunt cauteria cervicibus inutilia. Compares autē hæc lentè & sensim expurgantia cum usturis emissariisq; supremis, quæ cito & affatim curant.

Si autem eò hæseris, ut naturam per inferiora secernentem materias abscessus memineris, id concesserim equidem de sola proposita vacuatione, sed medentes nos malis capitis & revulsionem quærimus; Quare hæ quidem atque aliæ fortasse rationes visæ sunt tanti nostri autoribus, ut cōfidenter & promptè cauteriis ad morbos capitis usi fuerint. Primum enim utilitatem hanc experti Æthyopes atque Ægyptii Medici, quorum medicinam est verò simile, primum à Græcis fluxisse, *Prospero Alpino confirmante in 2. de med. Ægypt. c. 9.* arterias temporum exurunt. E græcis verò *Hipp. l. 2. de morb.* 12. præter 6. crustas, quas binas circa aures, binas in occipitio hinc atque hinc ad cervicis nervum, duas in supremo naso, circa angulos binas, postremas ad arterias, quæ sunt circa aures imprimit, donec illæ pulsare desinant; advertit scalpris cuneiformibus obliquè pertundendas cauteriis atque ita servari quemcunq; laborantem: E posterioribus Græcis *Paulus* ad rheumata iisdem cuneatis cauteriis verticem inurit *l. 6. c. 2.* atque ita *Celsus l. 3. chron. Ioannes Arculanus in comm. super lib. Razes ad Mansorem, proprio suo capite*, cauterio in commissuram coronalem imposito materiam largam per ulcus semper apertum salubriter vacuat: idemque censuit *Bertrucius Bononiensis tract. 2. c. 1. & Bened. Victorius in cons. 12. autore citato Avenzoar in lib. Theisir.* Suspectum hunc imponendi cauterii locum habent nonnulli, quam ob causam commendant id, quod *Mesvæus l. Grabad. 2. l. 1. part. 1. c. 4. sum. 8. & sum. 5. c. 2.* proposuit, *Rabbi verò Moses in expositione in 6. epid.* quæ legitur in eiusdem fragmētis, cauterium haud capiti, sed pectori defigendum decernit his verbis: oportet citò cauterizari pectus patientis in ulcere pulmonis, antequam ulcus putrefiat: Ante hunc virum *Isaacus Israëlita* nulla loci explicatione nucleiformi ferramento cutim adurendam præcipit, ad os usque, quod ipsum decernit, & lunatis cycliscis deradendum. Ex qua re plurimum humorem manare videris, necesse est, inquit, ut os exscindatur, donec eschara cadat, ut eiusmodi humida materia per dissoluta loca repurgetur. Verum ad rheumata verticem inurendum expresse potuit *idem cap. 26.* in rheumate quoque capitis anteriorem partem inurendam constituit *Alsaravius tract. 2. prac. c. 2. & Avic. l. 3. fen. 1. tr. 1. cap. 29. cum enarratore Iacobo de partibus*; Suturam coronalem inurunt & rursus alii: *fen. 5. eiusdem 3. c. 13.* alii apertionem post aurem faciunt, quod adnotavit ex *M. Gatinaria Iacobus Sylvius in therap. meth cap. de catarrho*, sed sive sinciput, sive occiput adurendum laudat *Iubertus l. de thorac. affect. c. 4.* sinciput tantum, id est, suturam coronalem candente ferro tetigêre præclari duo anatomici, *Hieron. inquam, Fabricius. l. chir. oper. c. de strumis, & Felix Platerus tract. 3. prax. med. tit. qui est consumptionis pag. 114. & Io. Heurn. l. 1. meth. ad prax. cap. de caut. & Nic. Piso lib. 1. cap. 25. & Iacobus Fontanus lib. 1. pract. medicin. cap. 30. Ludovic. verò Mercatus lib. 2. de cur. morb. int. cap. 1.* parvas crustas in circumferentia capitis excitat, si modò fluxio ab externis vasis capitis ad eius intima fiat; secus enim gravem & periculo plenam hanc chirurgiam existimat. Post hos omnes si nostra licet exponere experimenta facilè nos hoc ignis usu crebro convicimus vanum in hoc multorum hominum fuisse timorem, præsertim in Matthæo Mauro Lucano qui feram tussi diuturnâ enectus exustâ mediâ suturâ liberatus est morbo. Verum enimvero non dissimulandum hic est quod *in lib. 5. art. med. cap. 41. advertit Andreas Cæsalp.* ne in membranam cerebri cum periculo phrenitidis, aut convulsionis transcurrat ignis exurentis, funiculo accenso, ut in nervosis locis consuevit Hippocrates. Altera necessaria est animadversio *Vincentii Alsarabii medici Romani primarii l. 1. de mor. c. lect. 9.* descripta, ne in catarrho, qui ab hepatis calidiore intemperatura proficiscitur, caput usturæ supplicium luat, quod non deliquit: adderetur porro continens catarrho materia: deinde perpetuum est *Hippocr. 2. epid. sect. 1. præceptum*, ut infra morbum emissaria procurentur; alterum item requirit *Io. Heurn. lib. de mor. cap. 29.* ut si coronalis igne tractanda est, ex idiopathia cerebrum laboret, ad omnem modum imprimendum sensim, & quasi tentando, ferreum stylum advertit *Ioannes Baptista Montanus cons. 36.* narrans, ægrotos duos ex non desperato catarrho ab importuna ustura periisse. Hactenus ad destillationes plurima cauteria, & horum utilitates & comprobationes audisti: cæterum si ad viscera naturalia & ad hepar fiat defluxus, ut hydropem accersat secundum *Hippocratis placitum in lib. de locis in homine*, præcepit idem vir ad intercipiendum intercludendumq; humorem delabentem, ut caro in cervice inter venas tribus crustis uratur, & ubi una fuerit constringatur; & cicatrices quàm tenuissimę inducantur; cæterum fluxu in nares averso, ratione, quam ipse exposuit: in quam rem lege, quæ commentus est *Lazarus Sotus contextu commentarii 83.*

Habes jam cauterii plurimam catarrho commoditatē Complexus autem complures sub hoc auxilio morbos est *Ioannes Mesvæus c. de præservatione* ab ægritudinibus oculorum his verbis. Juvamenta cauterii sunt multa & sublimia & propriè ad ægritudines capitis frigidas & humidas, sicut sodæ à materia frigida & humida, ut ovum, ut scotomia, & vertigo, & gravitas somni, & paralysis, & tortura, & pluralitas catarrhi, ut coryza & lapsus ad oculos, aures, nares, & uvam & fauces, & ad dolorem dentium, & gingivarum, & ad dolorem gutturis, & ad omnem destillationem, & generaliter ad omnes ægritudines ex catarrho frigidas & humidas.

Cæterum si terminum & imprimendi cauterii modum quæras, est tibi Razes, qui quando vas exuratur, catenus adhibendum cauterium æstimavit, sed *Rusticus Placentinus Canonum universalium curandi capitis ex Avicenna glossator atq; expositor*, qui in operis postremo censuit procedendum ad usque superficiem pericranii. Ego verò cum *Dominico Galbano Estensi med. in l. 3. de Fontanell. c. 6.* imminenti cæcitati medens aliquando nō dubitavi

Historia

dubitavi sic ferrum candens cuti defixum continere, dum os pertingeretur, neq; detrimentum capitis ullum aut noxam secutam sensere isti, id quod dixi equidem admiratus illud *Avicennæ quod posuit 4. fen. 1. c. 29. & tr. 3. eiusdem cap. 50.* cavendum ne ustione cerebrum cum fervescat. Sed enim hic in affectibus capitis calidis est timor. quamente credo equidem principum hunc virum loquutum. ego enim & suturas coronalem & sagittalem qua committuntur attingere non sum veritus ac neq; incommode sicut in *exopyria c. de exostosi calvariæ sum ostensurus.*

CAPVT XII.

De paralysi palpebræ superioris.

CVm palpebra superior sic oblanguet, ut attolli nequeat: hanc *Albucasis* cauterio versus manubrium lunæ dimidiæ modo inflexo sic, ut palpebræ convexitudini quadret, modicè sic urit, ut transcurrendo vix tangat, deinde si vitii maiorem exiccatum atque ignis operam exigat, supercilii clivum longo tantundem ferramento deurit, declinatis, ut par est, proximis temporalis musculi finibus.

CAPVT XIII.

De fluxibus ad oculos continuis, epiphoris & ophthalmia.

EPiphoras Græci dicunt, quos vulgo lachrymarum defluxus, id est humoris tenuis vel serosi vocant, qui humor cum per venas interiores cerebri membranarum excurrit, ustio utique non est usui: cum verò per exteriores venas calvariæ fluit, huic defluxui intercipiendo *primus omnium Hippocrates l. de locis in homine n. 23.* arterias, quę inter aures ac tempora consistunt exurit, post hunc verò præterquam usturæ locum non attigit, *l. 4. c. 2.* quod fecit item *auctor introd. c. 18. & Gal. 2. de comp. medic. partium ubi de apophlegmatismis, Cornelius vero Celsus lib. 7. c. 7.* tum venas temporum, tum quæ inter frontem & calvariam sunt, adurit. Atque illud etiam subdidit ex Afris, verticem urilicere usque ad os, impresso ferramento, unde & squamma decisa veniat. Proponit quoque ex aliis gentibus cutem in summo vertice incisam aduri solitam: aliter *Paulus l. 6. c. 4.* nucleiformibus cauteriis circa verticem inurit sic, ut crusta sit excisura quæ mox dilapsa & deradit, ut amplior sit humoris nocui perspiratus. Meminit & Paulus sectorum pariter, & ustorum vasorum in temporibus, ubi calidorum atque acrium humorum affluxu tentantur oculi. Sed *Aetius ex Archigenis sententia lib. 6. c. 3. & ex Severo l. 7. c. 88. & ex Leonide l. 7. cap. 93.* fluente humore à fronte & musculis temporum iuxta exteriores oculorum canthos ad superciliorum fines inurit per cauteria nucleiformia. Quod si à sincipite decurvat humor constricto collo, vasa, quæ magis sublevantur, inurit.

Sed è Græcis posterioribus *Actuarius l. 3. meth. med. cap. 2.* de hac ustione sic professus est: oculis verò habentibus eas, quæ in temporibus potissimè, quæ oculos adire videntur, si quæ in toto capite dolorem genuerunt, eas iuxta coronam suprà musculos temporales adurimus, neque ex nervis motui voluntario servientibus oblædamus, & ad os usque cauterium demittimus, ut omnes dissecemus, atque inde opem sentire ægri videntur, quibus caput dolet, ut & illi, quorum oculos vetusta defluxio infestavit. Hæc ille: cum hoc autem viro consentiit, & *Auctor anatomia vivorum*, cuius opus cum Galen. voluminibus circumfertur, *qui auctor cap. de anatomia venarum manus* & temporum arterias exurit, ut rheumatismi subtiles constringantur, qui ad oculos feruntur quod idem fecit & *Isaacus lib. 9. pract. cap. 78. & Razes qui lib. 9. cap. 12.* vasa temporum cum discissu perurendas voluit, & *Halyab. 9. pract. cap. 77. qui vir & cap. 76. eiusdem operis* & cutem sincipitis inurit ad detectum usque cranii. Quod si saniе multa scatere sit adversum, ipsum hoc lunatis scalpris exscindendum præcipit, donec eschara resultet: nimirum ut adapertis hisce locis viam expurgandi sui ipsius humor inveniat, quam rem & ipse *Albucasis lib. 1. cap. 2. & Isaacus lib. 9. pract. cap. 76.* docuere. Ex his etiam est *Avicenna qui lib. 3. fen. 3. tr. cap. 9.* unica ustione super verticem contentus fuit, ut retineatur, inquit, catarrhus, atque hoc impresso cautere *lib. 16. cap. 11.* faciendum laudat *Ambrosius Paræus* ad usque ut os squammulam remittat. Simplici ustura loci contentus fuit *Gualterius Bruelis in prax. med.* similiter ad omnem in oculos defluxum suturæ coronalis usturam laudavit *Mesuæus lib. 2. Grabad. sect. 1. part. 1. sum. 5. cap. 2. & cap. 3. & cap. 10. Arnoldus vero ex Avicennæ doctrina lib. 1. Breviar. cap. 14.* summitatem capitis inurit ad lacrymas. At *Hercules Saxonia lib. 1. panth. med. cap. 19.* pro hypospathismo quem factitarunt in hisce casibus antiqui, libens usturas & concedit, & approbat. Ad summam tam solennis & usu frequens fuit apud antiquos inustio capitis ad oculos fluxione tentatos opportune defendendos, ut & huius necessitatem agnoverit *Philosophus sect. 5. prob. 31.* Aliam urendi rationem apparatu longo verborum proposuêre *Rogerius lib. 1. chir. cap. 27.* quod inscripsit de rubore oculorum, & *Rulandus chirurgus lib. 1. rubr. 4.* similiter inscripta, id est, de ophthalmia, vel chemosi, quorum utraque loca vise. Credo autem hos æmulatos malè, maleque item interpretatos esse *Cornelium qui lib. 7. cap. 6. de fluxu pituitæ ad oculos* ait, quidam autem atramento duas duxêre lineas à media aure ad mediam alteram aurem, deinde à naribus ad verticem tum ubi lineæ committebantur scalpello inciderunt, & post sanguine effuso os ibidem adduxerunt.

E superioribus Græcis viris exemplum capiens *Albucasis*, & in sincipite & in occipitio, & in temporibus, quemadmodum & in suffusione inurit, mox etiam ubi pertinacem affectum hunc senserit, superciliorum extremum, qua temporalis musculus non attigit, tenui ferramento candente perurit. Aliter in hoc affectu medendo synciput insecat, & inurit memorato modo loco *Rulandus.* At *Theodericus l. 3. c. 4.* & caput medium *Albucasis.*

medium, & duo tempora inurit, si utrique oculi laborent, sin oculus alter, respondens noxæ latus tantum. *Gulielmus vero Rondeletius* tum quidem temporibus, tum vertici, tum etiam post aures usturam imprimit *lib. 1. de cur. mor. int. capite 61. quod est de lacrymis involuntariis*, sed ex recentissimis nostris hominibus *Ludovicus Mercatus* tribus in locis suâ quidem sententiâ decernit inurendū, si fluxio sit externa, in medio videlicet frontis, quâ parte vena bifurcatur, & in utrisque temporibus. Mirari autem licet de hoc viro parum, quod cum interna fluxio statuitur, setonem occipitio defigit, tanquam ex interioribus venis delinquentibus revellendorum humorum huic remedio sit facultas. Verum enimvero fortasse coniunctum hoc præsidium voluit cum expurgationibus corporis crebris atque exacta victus ratione, sicut ipse explicat. Hactenus hæc nos, cæterum de capitis incurandis oculorum affectibus ustione, tradidit plura complexus *Antonius Fumanellus vir inter doctos celebratissimus*.

Animadversio in Ludovic. Mercatum.

Defenditur Lud.

CAPVT XIII.

De suffusis alieno humore oculis, & de horum obscuritate, atque aliis hoc genus quibusdam affectibus.

STatutum ab *Hippocrate fuerat l. de visu*, cum diutino sensim tempore corrumpuntur oculi colorem aquæ maris inducntes (id in specie quadam Hypochysis accidit) ustionem venarum necessariam esse, quæ tamen illæ sint, non exposuit, nisi si palpebram interiorem, quam scalpro prius derasam minimè candentibus ferramentis tangit, libet annumerare, præter quem & venas dorsi spongiis oleo imbutis exurit *codice integriore Anutii Foesii*. Sed *Cor. Celsus* in temporibus deligit verius, ut apparet arterias, quam venas. Post quos utrosque viros *Albucasis* exactius rem explicans & in sincipite, & in occipite, & in tempore quod oculo laboranti proximum est, urendum docuit, atque in tempore sic, ut huius venæ & arteriæ longis impressis cauteriis discindantur omnes, quibus addidit, ut in cervice sub duobus ossibus, id est, ad cavitatem auriculæ posterioris paulò supra, quam ubi maxillæ coniunguntur ultima fiat inustio. Lege autem de inurendis temporum venis *Ioan. Dalechamp, Chir. Gall. c. 7.* De vasis ustione siccandis ita quidem isti, sed *Aetius* unicâ ad occipitium ustoriâ revulsione contentus fuit *ser. 7. cap. 49.* præter id vitii, & in cæteris omnibus, quæ oculos infestent, opinio fuit clarissimorum virorum apud *Laurentium Scholzium*, qui magnum volumen edidit, in consiliis non ut sutura coronalis inuratur. Cui sententiæ & M. *Gatinaria in 9. Rasis* antea faverat, mox vero *Ioannes Heurnius est l. de capitis morb. c. 9.* Occipitiū alii, è quibus est *Gulielmus Rondeletius*, perurunt; sed hoc avertendi gratiâ, non absumendi. Absumendo quidem in dilatata pupilla (platicorian Græci dicunt) arteriarum sive parotidum sive temporum ustionem suadet *Alex. Benedictus l. 3. cur. sing. corp. morb. c. 32.* in ophthalmia quoque desperata venas eorundem locorum inuri non improbat *idem l. 3. cap. 8.* Sed & nyctalopas capite usto curavit *Epiphanius Ferdinandus hist. med. 51.* Ad oculorum vero defluxus compescendos *Lazarus Sotus in com. ad l. Hippoc. de loc. in hominem tex. 15.* non inutiliter inuri scripsit venam in media auriculæ cartilagine, quam scaphulam a similitudine dixêre nostri.

CAPVT XIV.

De imminente cæcitate nervorumque opticorum obstructione.

OBstructioni oculorum, & ei cæcitati, quam vulgus medicorum guttam serenam appellare consuevit, medendæ, ac providè prævertendæ *Ioannes Fernelius vir herclè* tam in re nostra sapiens, quam experiens in cons. 11. nigri saponis, & vulgaris salis æquis portionibus imponit, eâ fiduciâ, quod humor sic intercipitur, qui à vena per eum locum excurrentem ad inferiores oculos defertur, quod si verum est, ut sanè anatome comprobat, quid vetat ut leviculus ad hanc partem ignis adhiberi debeat, quod eolibentius fieri licebit, quod *Razes, Mesuaus, & Lanfrancus, M. Gatinaria, Iacobus Sylvius, G. Rondeletius, Theodoricus celebris chirurgus & Ioan. Heurnius* quemadmodum nos in *libello de cauteriis* posterius enarrabimus hunc aperiendi cauterii locum communibus calculis approbarunt. *Qui Ioannes Heurnius lib. de capitis morb. cap. 9. & lib. 1. meth. ad prax.* pro cæcitate curanda coronalem inurit, arterias verò temporum ex *Hippocr. sententiâ in l. de loc. in homine tex. 52. Lazarus Sotus.*

CAP. XV.

De Lacrymis involuntariis.

FLuunt ex oculis lachrymę prętervoluntatem, id est, nulla tristitiæ occasione, sed partis alicuius vitio, cuius causa est vel oculi angulorum laxitas & apertio, vel rhyas, vel palpebrarum ulcus, id est, fistula vulgo dicta lachrymalis, qui defectus est carnis, quæ obturabili cuiusdam loco poros replet & claudit. Concitatur autem defluxus à contentrice debili, vel expultrice validæ cerebri, cum oneratum ab aqueo multo humore levat. Huius effectus difficilis est curatio, cum per interiores venas fit defluxio, cæterum eius, quæ per exteriores est, & anacollematis & remediis astringentibus, atque absorbentibus sua est medela, verum efficacissimè finietur morbus per cauteria, quæ crustas excitant vel temporibus, vel locis post aures, vel vertici. Tempora porrò *Alsarab. tr. 4. sect. 1. c. 21.* coronalem etiam inurendam præcipit *Mesuaus l. 2. Grabad. sect. 1. par. 1. sum. 5. c. 10.* & hunc sequutus *Bertrucius Bononiensis tract. 3. sect. 1. c. 2.* qui ad os usque cauterium imprimi voluit, curari autem debet ut aperta ulcera diu maneant, ita enim *Gulielmus Rondeletius l. cur. morb. c. 61.*

Mesuaus.

(o)

CAP.

CAPVT XVI.

De Oculi procidentia.

DIfficilis & medicamentis omnibus plerumq; est oculi proptosis sive prolapsus, cui medendo aut suturæ coronali cauterium imprimit *Ioan. Mesuæus l. 2. Grab. sect. 1. part. 1. summ. 5. c. 13.* aut arterias temporum inurit.

CAP. XVII.

De parotide maligna.

UNiversis parotidis tres esse exitus comperimus: aliis enim febre laborantibus suppurantur & effuso pure sanescunt; aliis evanescunt; hoc est, repente atque insperato disparent; aliis neque evanescunt, neque suppurantur sed persistunt, usque dum homo interit, aut ipsis paulatim resolutis liberatur. Ego, quid in huiusmodi ægrotis, quibus per febres malignas parotides oriuntur, facere soleam, dicere hoc loco non gravabor, quandoquidem censeo, multos esse ita servatos, qui alioquin interiissent. Mox ac oriri incipiunt, partem laxante oleo sacco, ut chamæmelino, atque si exire cunctentur, loco ipsi cucurbitam affigo, ne abscessus sit minor, quã ut possit, conferre, ubi autem satis manifestus iam factus sit, si brevi increscat plurimum, mitto rursum sanguinem, ne sit maior, quam possit sustinere: mox verò dum adhuc tumorem, neque ullâ suppuratione expectatâ, ignito ferro aperio, altera quidem in partem, si alteram solum obsederit tumor, in utraque verò, si utramque & cataplasma suppurans appono. Plerumque res cedit bene, nam brevi computrescente post inustâ escharam tumore manare pus incipit, & per id orificium caput & reliqua viscera perpurgantur. Neque hoc cuipiam videri debet atrox: pars enim adenosa per se quidem vilis est, quamque ob id licet urere & secare & utrumque contemnere. Hæc *Franciscus Vallesius comm. in l. 7. epidemiorum partic. 42.* quæ quidem omnia propterea, quod efficaci nostræ medicinæ mirè favent, non dubitavimus integre recitare: quemadmodum neq; illa quæ scripta *commentario 6 eiusdem operis parti c. 16* sunt hæc. Quanti usus fuerit Hippocrati ustio, sæpe iam animadvertimus: Ego quoque iam in parotidibus, quæ ex morbis aliis non leuibus fiunt, citò vel nullâ expectatâ suppuratione utor in ipso tumore: nullâ enim melius ratione providetur, ne tumor recurrat: sed materia per ipsũ ulcus quod infligitur, expurgetur. Eadem quæ Vallesio sententia, fuit *Ludovico Mercato in l. 7. de febre pestilen. & maligna capite ultimo*: licet fortasse timidius agenti candente auro, vel levi aliquo ferramento eas unico foramine aperit, ut veneni vis aut imodica humorum copia facilius expiret. Quo sanè auxilio plurimos veluti deploratos sanitati fuisse restitutos compertũ est, inquit. Huic ad unguem decreto adhæsit & *Thomas Grossius Professor Ferrariensis primarius in comm. de febribus ubi de parotide pestilenti.*

CAPVT XVIII.

De aurium interiore dolore.

AVres internas, cum inexpugnabilis medicamentis dolor occuparit, atque hoc diu, propterea quod frigidus ac lentus oppido inhæsit humor, discutiendum hunc vult *Albucasis l. 1. c. 6.* cautere punctorio in superiori auriculæ ambitu, decem circiter impressis crustis. Miratus autem est Costæus, cur non interiorem potius partem præceperit inurendam. Verum *Cornelius l. 7. c. 8.* neque hanc in surditate attingi oportere nos monuit, ne distentio nervorum oriatur, ex qua mortis periculum sit. Præter hos vero cuiusquam ad aures defluxus remedium suturæ coronalis ustionem proposuit *Mesuæus l. 2. Grabadin. sect. 1. part. 1. sum. c. 2.* *Adversus Io. Castæi productus Cor. Celsus*

CAP. XIX.

De Oris Distorsione.

ORis distorsio sive fiat paralysi, sive convulsione, dummodo causam agnoscat plenitudinem, decreverunt omnes vitium ustione medendum in parte tamen verè affecta, atque hanc Albucasis sententiam interpretatur *Ioan. Costæus*, unum discrimen intercedit quod cum Razes, Avizenna, Mesuæus supra aures, & in temporibus factitandam ambustionem voluerint, *Albucasis* privatim in connexu maxillarum, ubi scilicet cavum est auris, deinde etiam à temporalis musculi fine ad locum paulò inferius tempori pertracto cauterio. Sed & *Mesuæus l. 2. Grabad. sum. 4. c. 3. & sum. 5. c. 2.* præter id, quod loco post aures crustas inducit, etiam secus colli vertebras unas, binas, aut ternas alterne respondentes usturas fecit. Sequutus Mesuæum est *Bertrucius Bononiensis*, vir iter pragmaticos Arabistas non incelebris, sed parte duntaxat eâ, quã cauterium post aurem eiusdem lateris vult excitari, verum enim vero præter istorum de inurendo loco opinionem, aut verius enumerationem, quæ mea fuerit observatio dicam, namque arbitror equidem quo loco primum concepta materia fuit, (nempe sub cute plerumque defluit ac repit,) hoc esse defigendum cauterium ut exhauriatur humor, atque huius exitus paretur.

CAP. XX.

De Dentium Dolore.

DEntes plerumque dolore calido ab arteriis superioribus facto defluxu ex *Actuario lib. 3. meth. med. c. 2.* discimus: qui idem vir ob eandem causam arterias, quæ sub aurem feruntur, secat, atque adurit tactu prius sub auriculæ fibram pulsantium deprehenso. Sed *Io. Platearius in pract. meth. cur. morb. c. 3. & Arnaldus l. 2. Breviar. c. 34.* Venam quæ est in aure secat, & parvo sanguine exire permisso per tenue ferramentum calens sectur æ locum coquit *l. 10.* ex qua re primum fluxit opinor, quod & stupori, siderationiq; dentium vetusto & dolori acri dentium usitatum à quodã Hispano (alii Galliæ referunt remedium della Royne nuncupatum) Anthelicis in aure exteriore inustio per ferramentum candens, quod est *Arteriotomia.*

acu-

acies concava respōdens convexo particulæ quod ipsum oblongo scapo fabricatum cum commodo manubriolo demittitur per ferream vaginulam quanta poteat satis masculo cauterio. Meminit huius rei *Ioannes Riolanus in Anthropologia l. 4. c. 5. p. 450. Ludovicus Mercatus de med. morb. operis fine.* Verba autē Riolani, quoniam adnotatu digna, puto sunt hæc: Notandus diligenter surculus à carotide deductus, qui auris antitragum perreptat, maxillam superiorem irrigaturus, ut singulis dentibus spiritum vitalem suppeditet; per eum ramum fluxionem in dentes fieri puto, quoniam eo resecto miraculi instar sedatam vidi odontalgiam propter commeatum serosi & acris humoris interceptum, erat quidem Parisiis qui ex hac sola apertione magnum quæstum faciebat, hæc ille: cui quidem aliquâ parte concordare videtur *Eustachius l. de dentib. c postremo*, qui cum dentes obfluentium humorum impetum dolent, medicamenta topica ad fluxum intercipiendum post aures admovenda esse pröposuit, quia nervi inde & vasa ipsorum proficiscuntur. Explicatius autēm hanc aurium cum dentibus syntimoriam attigit *Franc. Vallesius in 4. epid. 26.* per hæc; Communio magna est dentibus cum aure, cum quintæ coniugationis nervorum cerebri pars abeat ad aurem; pars concrescat prope maxillarum articulationem; cum parte tertiæ, quæ mittit surculos in dentes. Cæterum dolores omnes dentium & gingivarum, qui sunt ex defluxu suturæ coronalis, ustione curari docuit *Io. Mesuæus l. 1. grabad. sum. 5. c. 2.* eas verò molestias, quæ à gingivarum sunt putredine, radicibus horum inustis castigat *Gariopontus lib. 1. cap. 17.* sic autem & vermes excuti posse docuit *Alsaravius tractatu 7. cap. 4.*

Instrumenti forma.

CAP. XXI.

De privata linguæ paralysi.

SEd linguæ resolutionem *Mesuæus l. 2. Grabad. sect. 1. p. 1. sum. 8. cap. 14.* ignis vi tractandam proposuit ad hunc modum: fiant, inquit, tria cauteria secundum longum in fontanella puppis capitis, quo dicitur lenialis: & duo fiant ex transverso in radice cranii distantia ad mensuram pollicis, & tria hinc, & tria inde lateraliter distincta separantia colli spondylia, ita quidem ille: puto verò lenialis occipitis cavum, unde spinæ medulla habet initium; in quo loco crustam unam 3. aut 4. in vertice, unam ex his in medio capite, tres circum ipsum in fluxuras omnes parat *Aetius tetr. 3. ser. 2. c. 28.*

CAPVT XXII.

De linguæ ad loquendum impedimento.

SErvit lingua inter plura suæ conformationis officia promptæ loquelæ, quę cum desideratur in ipsa propter nervos humore nimio suffusos ex multis medendi rationibus, quæ huic vitio consulunt, est una aversoria discussoriaque ad vertebras cervicis, & ex hoc genere optima & efficacissima est ustio, quam triplicem cum feceris, ferreo aureove cautere, olivę nuclei formâ secundum primarum vertebrarum rectitudinem impresso, ad medii eiusdem olivæ nuclei mensuram, prima inquam in inio, id est, in ipsa primæ vertebræ commissura, secundam sub prima statim vertebra, tertia sub cavitatula secundæ, quarta duplicem ad radicem primæ calvariæ, id est, unam atq; alteram hinc, atque hinc à medio clivo dissitam uno pollice. Hanc chirurgiā primus omnium quos legi, proposuit *Io. Arculanus com. ad 9. Razæ ad Mans. 1. c. 59.*

CAP. XXIII.

De ulceribus & vitiis interiorum narium.

COnsuetudinaria ulcera, quę sunt, sicut crustę botorum & asperitas rubei coloris rosarum curantur duobus cauteriis, positis inter labia & gingivas iuxta dentes caninos, ut ascendant hinc inde ad colatoria nasi: ad consolidatum verò confert cauterium in Zuendeg. Hæc *Mesuæus lib. 2. Grabadin. c. de vulnerib. & ulceribus narium*: quem sequitur & *Ioannes Arculanus in com. ad 11. Raz. cap. 40.*

CAPVT XXIV.

De polypo.

POlypi siquidem altior est vitii causa, quam ut ipsum solum sarcoma spectandū curandumq; sit: sed capite superno proficiscatur contages vel tumorem præstruens, vel incrementa moliens, vel recursum præparans & faciens; huic nos obsisti docebimus per eadem ustionis adiumenta, quæ vel humorem morbiferum absumant vel intercipiant, vel derivent, vel quomodolibet avertant: quæ quidem opera procuranda monstravit autores veteres ad hunc modum. *Albucasis* voluit inurendum tribus inductis crustis, una sincipiti per olivare ferramentum, duabus supra cilia non longè à capillorum confinio, claviformibus cauteriis, quæ clavilia vocat, & picturâ propriâ repræsentat. Post Albucasin verò avertendarum causarum gratiâ suturæ coronalis loco crustas excitat *Ioannes Mesuæus l. 2. Grabad. sect. 1. par. 1. sum. 7. c. 5. & c. 6.* atque omni ad nares defluxui prævertendo *lib. eod. summa quinta cap. 2.* Sed Rulandus l. 1. c. 19. loco, qui supra frontem tres digitos ad ægroti manus dimensis, prout describit *eodem lib. rubrica 4.* cauterium imprimit sic, ut minimè quidem calvaria, sed musculus attingatur. Credendum autem pro musculo carnosam membranam quæ musculum in frontem refert intelligendam. Cæterum ad derivandum nemo è scriptoribus practicis est, qui fonticulum emissarium in brachio excitandum non proposuerit.

CAP. XXV.

De Tonsillis.

TOnsillas eas, quæ inflammatione non tentatæ, tuberis tamen ampliatis finibus negotium haustus anhelitusq; facessunt, ut scalpro vel candente ferramento curare possit ipsas medicus, alibi monstravimus, brevi nunc ut eædem ferro non tactæ, sed aliorum humore, qui delinquit, tracto reprimantur, docebimus, usi auctore *Alexandro Bened. qui lib. de cur. morb. cap. 14.* supra flexum manus exteriorem instrumento inurit,

inurit, ardente nimirum, ut inde diversio procuretur, quod & cucurbitulis cruentis & frictionibus cum dolore quæsitis etiamnum per teretem ligellam, tum idem vir isto ipso loco, tum *Zerbus in anatome* tradidere, qui Zerbus & interceptionem in hac reposuit, quam equidem puto fieri, quod axillaris portio, quæ descendit ad brachia, & iugularis uterque ramus, qui glandulas hasce alit, ex una sunt propagine, ascendentis venæ magnæ.

CAP. XXVI.

De Raucedine ac spiritus angustia.

VStiones in his affectibus faciendas proposuit *Albucasis l. 1. c. 25.* sub initio gutturis in nocrate pereum appellato loco, quod inion Græcis est, suspensâ manu, neque nimium impresso cautere, deinde in ultima cervicis vertebra extremũ adacto ferramento clavi formi, ad hunc modum ille. Cæterum gutturis omnes labores suturæ coronalis ustione minui docuit nos *Mesuaus l. 2. Grabad. sect. 1. part. 1. sum. 5. c. 2.*

CAPUT XXVII.

De strumis.

Est strumæ vitium ita contumax, & refractarium, ut unum quodque remedium cogamur in ipso profligando non emittere, quodnam autem igne præstantius? itaque hoc in abscindendo ad partes inferiores deflexu nonnulli utuntur in Hispania, ex Mauris, & Arabibus ut arbitror, delato. Cartilagines enim auricularum cauteriis punticulatis freno quod dentibus superioribus labio subtus appendulo præciso cõurunt, testatusque est *Ioannes Fragosus principum Austriacorum quondam Medicus in apost. glossa quæst. 63.* expertum se hocce præsidii nobilem opem in ipso reperisse, quod experimentum, factitandum aut secus equidem nolui te celare curiose lector.

CAP. XXVIII.

De Tetano, emprosthotono, opisthotono omnique distentione.

TEtano quidem, id est, cervicibus distentis sic, ut immobiles perstent, faciendam imperavit *Cornelius* ustionem *l. 4. c. 3.* quod cum facit, intellexisse putandum est ex repletione profectũ vitium, non autem ex inanitione. Jam vero cum locum cautere tangendum non expresserit credendum est, inter tendines voluisse, quemadmodum certè *Hipp. l. 3. de morb.* dolenti ceruici medendæ proposuit, aut ad primam vertebram, & deinceps ad aliquot alias. Hanc isti viri magni de tetano decreverunt ustionem: Cæterum emprosthotonum patientem, Neapoli vidi quendam senem, cui non tam ob ætatis vitium, quam morbi, non alius esse poterat ingressus, quam incurvo & cernuo corpore, res certè miseranda pariter & mira, ut longè ante pedes ex porrecto capite universum eundo dorsum inflecteret. Contracturam quoque capitis in genua globi cuiusdam modo visam a se in iuvencula, & marito

Historia.

refert *Isaias Messehsmerus lib. de obs. apud Ioannem Schenckium lib. 5. cap. de dorso & spina.* Huic igitur utrique vitio facile crediderim equidem crustas ad ungulas vertebrarum, intercapedines congruere, propterea, quod exiccans extrorsum ignis necessariò directurus est spinam, sed & episthotono æquè ut tetano ignem adhibendum decernit *Hipp. l. 3. de morb. n. 14.* Ita quidem in viris & natu grandibus, cæterum in pueris etiam lactantibus conducibilem, ad cervicis primas vertebras energeticum cauterium testatus est *Iacobus Pons introductione tyronis medic. atque alii.*

CAP. XXIX.

De cervicis partiumque inferiorum acuto dolore capite coaffecto.

EX humore pituitoso destillante à capite cietur interdum dolor acutus, & capitis, & lumborum, musculorumque, qui istis assident, nec sine tabe corporis. Homini igitur, qui hæc patitur, postquam certis quibusdam alimentis, & vivendi rationibus crassior fuerit factus, decernit Hipp. ustorias quam plurimas crustas: in lumborum fossulis, quæ ab utraque ipsorum parte spectantur: quatuor, quindecim utrinque ad spinam dorsi, & duas in cervicibus, inter tendines certè ad inaniendum, quo consilio & Scythas apud eundem autorem legimus *l. de aere, aquis & locis,* membra sibi exurere consuetos, quod si succedit, meâ quidem opinione, licebit etiam nobis in contumaci & multorum annorum venereæ luis defluvio, quod falsò gonorrhæam vocant, lumbos atque eam dorsi partem, quæ dolet, inurere, nisi etiam inguina eodem modo tentemus.

De ustione ad gonorrhaam Syphiliam contumacem nostrâ urendi placitum.

CAP. XXX.

De gibbere puerorum.

ACcidit persæpe pueris gibber, latinè strumosos placuit *Alex. Bened. nominare lib. 29.* cui necessarium est occurrere principio, cum verò non liceat medicamentis, expediet uti consilio *Albuc. l. 1. c. 4. & Avicenna l. 3 fen. 22. tr. 2. c. 14.* confirmantium id assequi ferramentis candentibus ex quibus circulare unum erit, quo postremam dorsi vertebram amplectente ad eandem urendam uteris. Alterum instrumentum erit punctiforme, quo ignito duas, aut tres lineas describes circum vertebras, crustulas inducendo. Meminit & cauterii in hanc rem usus *Ioan. Serap. tract. 5. pract. cap. 26.* Verum administrationis & loci urendi quidpiam non explicat; quemadmodum etiam non explicavit *Guil. à Salicetto lib. 5. chir. cap. 2.* ad spinam gibberis cauterium proponens, è nuperrimis *Durantes Scacchius l. 1. subsid. medic.* circulari magno cauterio gibberum tractari voluit, ab Albucasi formam instrumenti, sicut opinor mutuatus.

CAP. XXXI.

De asthmate ac tussi diuturna.

ASthmati ac tussi pertinacibus plerique veterum ustione succurrerunt; quemadmodum testatur *Cælius Aurelianus chron. pass. cap. 1.* Affectui aliquantisper progresso statuit *Paulus lib. 6. cap. 53.* ustionem circa verticem olivaribus ferra-

ferramentis adusque os impressis sic, ut crusta sit excisura: quâ postmodum lapsa, & os deradendū præcipit, quo facilius ex illo hiatu sit humoris subiecti perspiratus. Verum, *Aetius l. 6. cap. 57.* inveterato iam morbo quindecim crustas decernit iuxta mediam compaginem clavicularum utrinque, unam sub mento, duas suspensa manu leves & parvas sub mammillis intra tertiam & quartam costam, duasque inter quintam & sextam in posticis, in medio pectore unam, & ad xyphoidem unam, inter octavam & nonam utrinque unam, in medio dorso unam, & paululum infra hanc duas, utrinque unam: interim cavendum ait, ut ne tum aspera arteria, tum ne sphagitides suis locis offendantur, crustæ vero, quæ intra cervicem inducuntur latæ, sed secundum altitudinem mediocres excitentur; deniq; procurandum, ut ulcera quam diutissimè perdurent aperta. Ad hunc quidem modum Aetius, cuius sententiam in vetusto & contumaci affectu hoc nostro seculo pyrophobo non dubitavit approbare non indiligens veterum observator *Alexander Massarias*, qui & ad caput ipsum inustas crustas non improbavit. *l. 2. de curand. morb. cap. 2. Albucasis* duobus cauteriis exulcerat supra claviculam locis inanibus & resimis, deinde in medio pectore inter duas mammas cauterum tricipiti perurit secundum longitudinem corporis: hæc ille, cuius certe sententiam, utcumque licuit, attulimus, quam absurditate rerum & obscuritate verborum nimium excedente diffisus est attrectare. Simplicissimè inter hos omnes *Mesuæus l. 2. Grabad. part. 2. sect. p. sum. 2. cap. 1. & cap. 2.* suturam coronalem inurit. At pectus exurere consueverunt Ægyptii *referente Prospero Alpino in l. 10. med. meth. c. 13.* per panneum involucrum pyramidis forma secundum basin pectori impositum & accensum, cuius ipsius parandi rationem *lib. tertio de medicina Aegyptiorū c. 12.* exposuit. Ad hos omnes nō tacendus est Arnoldus, qui ad crassæ atq; humidæ materiæ asthmata, nodum, ut inquit, comissuram ego interiorē intelligo, furculæ inurit *l. 2. Breviarii c. 7.* atq; ita etiā sensisse videtur *Theodoricus l. 3. chir. c. 45.* medium vero pectus inurit *Iac. Holl. l. de cur. mor. int. c. 25.* Ita quidem hi omnes asthmati; sed & orthopneæ *Gariopontus l. 2. rei med. c. 13.* thoracem ipsum cauterio ferit: Hactenus producta hæc est omnis chirurgia ad homines promiscuè, cæterum in fœminis privatim, quæ capite coaffecto respirationis defectum pati consuevere, cauterium & suturæ coronali inprimit *Felix Platerus pract. medic. titulo quem præposuit depravatæ respirationis p. 476.* Nos autem & huius omnem apparatum in fine libri diligentius repetemus. Vbi verò *Hieronymus Mercurialis oper. de cur. morb. c. de asthmate pectoris* has usturas non probat; contra est *Epiphanius Ferdinandus in histor. medic. 48.* testatus se felicissimo cum successu complures hoc remedii genere persanasse. At *Hieronymus Fabricius vir cæteroquin a chirurgiis asperioribus alienus l. de oper. chir. cap. de fon.* ad suturam coronalem professus est in memorato modo cauterium, experimentum à se comprobatum proficuum, & asthmati, & phthisi, & empyemati & omnino spirandi difficultati, & ad revellendos humores qui ad thoracem descendunt & partes spiritales oblædunt.

CAP. XXXII.

De phthoë ac phthisi.

AD hæc verò ineuntem iuxta sagittalem suturam caput inurit *l. eod. c. 9.* phthoæ quoque cauterium infigit capiti, *Nic. Piso l. 2. de morb. intern. cur. c. 6.* & è nostris *Epiphanius Ferdinandus, in hist. med. 65. & 74.* ante quem virum *Io. Zechius in suffocationis* cæcitatisq; periculis duntaxat huius loci deustionem admisit, *cons. 1.* homo alioquin, ut videtur, non minimum ignis administrandi timidus, qui talis nihilominus usu ignis ad caput usque ad ossis elisum tutiorem quam alterum sine elisu: sed membranam tangentem fecit metu, scil. ne ista convellatur sed revera melius *Helidæo de Paduanis medico eius temporis experientissimo qui in cons. apud Scholsium 80.* cauterium suturæ coronali usque ad pericranium impressum tam mire pro medendo hoc affectu laudavit, ut super omnia certissimum auxilium statuerit. Ad quam sententiam accessit & *Ioannes Heurnius lib. de mor. pector. c. 7 & Iac. Fontanus l. 1. pract. medic. c. 5.* Verum enim verò præter capitis partes *Celsus etiam l. 3. c. 22.* ferramento candente uno loco sub mento, altero in gutture, duabus ad mammam utramque, item sub imis ossibus scapularum inurit, sed & ipsum thoracem *Gariopontus l. 2. rei medic. c. 5.*

Suffocationi cæcitati.

CAPVT XXXIII.

De Pleuritide.

PLeuritidis inurendæ vetustissimū fuisse usum indicant ea, quæ scripta reliquit *Gal. com. 7. aph. 4.* Evagoræ filius Cynesias è morbo laterali aridus, puris expers calamaceagerens crura, nuncius tabis pluribus escharis corpus inustus prodiit in concionem &c. quas locorum escharas unus ex his quos legerim græcorum explicavit *Aetius*, qui pectus in orbem inussit, quemadmodum in Asthmaticis *tetrab. 2. ser. 4. c. 67.* E Latinis etiam unus *Octavius Horatianus ad Euporistum c. 4.* quod est de pleuritide, ubi multa & ex diætetico & ex pharmaceutico genere proposuit, ad extremum ita decernit; Locis verò impatienter dolentibus etiam ustionem impono, ita enim frequenter ad peripneumoniacorum non permittetur æger vicina pervenire pericula, ex Arabibus postremo fuit *Avic. l. 1. fen. 20. tr. 5. c. 4.* ex Arabistis verò *Nicolaus Florentinus p. suo loco proprio.* Hæc ille de cruda pleuritide: cæterum ad suppuratam commode medendam instrumenta & urendi rationem luculenter exposuit *Ambros. Paræus l. 7. c. 10.* cuius rei administratio sanè alia non est, quam empiycorum, de qua etiam mox dicemus: Assensus & huic operæ videtur *Ioannes Argenterius*, qui *l. 6. aph. 27. & 7. aph. 45.* scriptum reliquit, plerosque pleuriticorum sanatum iri, siquidem inter costarum spacium aperiretur. Cuius sententiæ fuit & *Ioan. Fragosus Glossa 354. vul. quæst. 112. & Fr. Vallesius in lib. epid. sect. 3. p. 140.* E nuperioribus vero scriptoribus *Cæsar Macha*

Principum

Principum Subalpinorum Medicus senior cons. 51. paracentesin non improbat & *cons.* 104. Locum describit, qui est inter 3 1. & 41. costam, vel inter 4. & 5. numeratis infernè sursum veris duntaxat costis. Hanc nos chirurgiam plus semel experti sumus in Valetudinarii nostri languentibus; felicissimè verò in homine quodam Gallo, qui delirio febre ardenti fermè fuerat exanimatus & à nostris physiatris conclamatus inter 3. & 4. factâ pertusione restitutus est brevi; Rem admirantibus & sacrarum ædium medicis & religiosis assistentibus sacerdotibus, qui visunt ægrotos ac denique studiosis practicæ medicinæ doctissimi viri Marii Schipani, &c.

Verum enimvero longe alia Isaaci Israelitæ fuit sententia, qui l. 9. pract. c. 82. per ferramenta pectus inuri non patitur metu mortis inferendæ vel fistulæ. Veram ustionem faciendam vult radice aristolochiæ longæ oleo intincta, & accensa, loca autem igne tangenda: prima cathena, ut inquit, gulæ (hic quis locus incertum est, sed claviculæ aut harum confinium credendum) usturæ vero sint binæ mediocres vel magna, una, intercapedini 3. & 4. costæ à superioribus incepto numero secundam, 3. inter 5. & 6. dorsi costam, 4. duæ crustæ circa abscessum ipsum hinc atque hinc, 5. & postrema in medio stomachi loco suspensa manu facta ustura.

Hæc quidem isti de pleuritide simpliciter dicta & ut videtur, non epidemica neque maligna: verum de hac sive per ferrum candens sive per frigidum dissecanda, internorum chirurgia memini me dixisse.

CAPUT XXXIV.

De Peripneumonia.

IN pulmonia curanda si principio non affueris, inquit *Hipp. l. de int. aff.* lacte hominem crassefactum in pectore, ac dorso urito, ita enim maximè ex morbo liberari poterit, & paulò posterius in pectoris disruptione statim lacte in potu dato, pectus & dorsum inurendum; nam celerrimè sanantur, ad cuius exemplum *Arnoldus Villanovanus* ad ignem purum sive, ut ipse inquit, fumo calefacit pectus & dorsum, sed remedium est invalidum inquit *Andreas Cæsalpinus in opere artis medicæ.*

Similiter autē ad erysipelatē pulmonis exsorbendum, si iunior tantum sit homo, qui curatur, pectus ac dorsum inurit *idem Hippocrates lib. 2. de morb. cap. de erysipelate pulmonis inscripto.*

CAPUT XXXV.

De ruptura in pectore dorsoque.

SVppurationes medio ventre fieri multis ex causis docuit *Hipp. l. 1. de morb.* ex defluxibus scilicet, tum bilis, tum pituitæ ex lethargo & angina, ex pleuritide & peripneumonia, ex vulneribus, è ruptura ex carne contusa, &c. Ex arteria verò aspera bifariam percussa communem unum suppurandi modum posuit Hippocr. Vnus ictus quo arteria plenum conscissum passa est, & sanguis tussiendo reiicitur & fauces sanguine latenter implentur; grumis tantum eiectis cum aliis quibusdam & sputi globosi & bronchiorum pulmonis reiectatricibus, quæ & qualia describit idem *Hipp. l. 2. de morb. c. isto.* Alter ictus est non plenâ arteriæ solutione sed divulsione per quam venis minimis descriptis diffusus in poros sanguis post aliquod tempus in pus vertitur. Gravior autem ab hoc autore pronunciatur prior casus quo sanguis è venis egressus non educitur. Sed per pulmonis substantiam diffusus conservatur, ac demum putrescit, inflammationemque movet. Sed de modis suppurationis obiter ex his omnibus illa nunc à nobis est pervidenda, quæ è vi illata suscipitur, sive anteriore, sive posteriore thorace, quam ob rem de pectore vel dorso rupto propositus est titulus *ab Hippocr. 2. lib. de morb. & l. de int. affect. n. 9.* incertum quidem, quas partes similares ruptas ibi auctor intelligat, ut exinde tantum sequuturum detrimentum timeatur, aut præsens malum sit, ut ignem desideret, ego tum venam, tum carnem contendo; & venam quidem sic rumpi cum *Petro Salio* interpretor, ut non discissa sit omnino, sed soluta sic, ut sanguis manare queat; vel factâ vasis in altum avulsione: utraque ratione fiant tubercula necesse est, in priore quidem casu, quod è confracto vaso exudans sanguis in spatio vasis circumsita suffunditur, qui fervens ac putrescens demum suppuratur: in altero verò casu fiunt tubercula, quod tractis in longum vi partibus erosis, atque ex parte diruptis at tenuatisque, sanguis subit irrumpitque, quâ vitiata pars cedit in aliquam extuberantiam, ac fit veluti varicula. Quod autem in vasis dixi, id etiam in carne traditum esto. Igitur si pectus, aut dorsum secundum carnes potissimum, sed & secundum vasa fuerit disruptum cum dolore atque calore, saliva sub tussiendo reiecta cruenta sit, ut pilus veluti sanguis appareat homini, qui manibus, curru, equo fatigatus fuerit; in antico, tum postico thorace crustas compluresinuritor. Ad hunc ferè modum *Hipp. 2. de morb. num. 60. & lib. etiam priore eiusdem operis num. 11.* Meminit autem & eiusdem rei vir idem in *lib. de loc. in homine text. eponentium 63.* lege autem & quæ de hac re *Lazarus Sotus* eundem locum interpretatus disputavit. Nos eius rei observationem nostram quampiam, quæ confirmationi dogmatis Hippocratici sit, hanc addere possumus. Antonello Turco Sancti Antymi oppidario viro XL. annos nato, ex ictu ligneæ clavæ duos iam menses accepto, venit ad nos sputa purulenta reiectans macilentus, imbecillis, dispnæa laborans & pene confectus, cum abscessu insuper ad sextam circiter costam thoracis postici præalto: quem abscessum tum ad interni, tum ad externi puris exhaustum continuò candente spatha perussimus. E quo vulnere nonnulla præsentia nec cum sevamento sanies effusa est; sed mirabilius fuit quod ab ustura nullum amplius excrementum ore reiectum est homini, qui deinceps etiam bellè habuit. Adeo verum ratumque est è ruptura & collisione pectoris insigni empyema fieri. Admiratus est quoque rem *Historia. Anno 1630.*

X mecum

mecum Gregorius Scalfatus languentium Prætorii Neapolitani medicus eruditus.

CAPVT XXXVI.

De Empyemate, & Empyicis & quomodocunque suppuratis.

NEgotium hoc de urendis empyicis & si implicatum difficultatibus est; quare disceptationibus exigit plurimum, nihilominus à me tractabitur nunc brevi, propterea quod aliis sectione perficiendum constitui; thoracis ustio duplex fuit antiquis, altera quæ cavitatem, & pus pertingit, altera per crustas duntaxat cutetenus & citra musculos, portò cum Hippoc. urendos empyicos sæpe professus fuerit *ut lib. 6. epid. & 1. de morb. 11. & 14. & lib. de int. affect. 2. eiusdem operis 45 57. 58. & l. 4. epid. P.* atque aliis, nullibi tamen utrumuis ustionis modum amplectendum vellet, apertè explicuit; quanquam *l. 3. de morb. 29.* cum præcipit *enarratore Petro Salio text.* 68. ut usque ad 12. diem pus paulatim, non affatim, effluere permittamus à 12. verò die pus quam copiosius, & citius possumus, educamus: constare certè potest de ustione in cavum abdominis penetrante loquutum: deinde & aliud evincit, quod *eodem ipso 3. de morb. 26. 27. 28.* sectionem aut ustionem arbitratu nostro proponit: nisi enim ustio in pertusum thoracis præcipitur, quo quæ substituitur sectio? sit ne fortassis hæc ad cutem duntaxat violandam ex quo usu? Sed semel denique rem hanc evincam *Hippocrate ipso teste qui l. 7. aph.* 44. illud oraculi pertulit, si empyis cum uruntur aut secantur purum & album pus effluat, evadunt; si vero subcruentum feculentum & fœtidum, pereunt. An non enim apertam per hæc cognoscis, thoracis in cavitatum pertusione ab Hippocr. proponi? an subcruenti fæculenti & fætidi puris affectionis cutanei aut subcutanei ulceris esse queant? Dixerint quid senserint, hunc aphorismum interpretati omnes quo equidem pacto præterquam ad nostram sententiam enarrari possit aphorismus non video. Quid autem quod *lib. de affection empyicorum* pus per costam terebro protusam educendum proposuit, quem fortasse autorem secutus *Cornelius Celsus l. 8. c. 9.* suppuratis è fracta costa, qua parte maximè tumens latus demittendum candens, ferramentum donec ad pus pervenerat, decrevit. Huius quoque sententia fuit *H. Cardanus* qui (quod multo admirabilius est) pulmonis partem ulcere tabefactâ non dubitat ferro candente perurere, laudat & thoracis sub phthisi exustionem *Hercules Saxonia lib. 2. Panthei cap. 8.* hic ut ustorum ad cavitatem felices narret curationes. Ego quod profiteri possum nonnullam ex aperiendis empyis laudem retuli: præcipuam verò ex ea, quam inter quartam & quintam costam confeci Antonio Mansolillo Scælensi ex pleuritide suppurato, quem liberatum viderunt clarissimi medici Neapolitani Sebastianus imprimis Vecchionus, Donatus Antonius Stella; Franciscus Imparatus, Augustinus Saulinus & nuper è Gallia reversus doctiss. Paulus Aemilius Ferrillus, &c. His quidem omnibus apparet ignis usum ad suppuratum thoracis esse ad apertionem huius. Offerunt se nunc hi, qui visi sunt ab hac abhorrere, ut est *Aetius & Paulus qui lib. 6. cap. 44.* cum utriusque ignis utendi differentiæ meminit, ustionē ad cavitatem penetrantem minimè probavit atque ita & *Albucasis lib. 1. cap. 3.* utpote qui ex Paulo transcripsit: Falsa autem est huius capitis inscriptio de pleuritide fugida. *Celsus item lib. 3. c. 22.* phthisi laborantes ex capitis destillatione exulcerandos voluit candente ferramento uno loco sub mento altero in gutture duobus ad utramq; mammam itemque subimis ossibus scapularum. Accessit & ad hoc placitum *Georgius Bertinus lib. 20. rei med. cap. 40.* qui concisis verbis, qualis eius omnis est stylus ait; fit ustio multis in locis usque ad thoracem non penetrans inter 6. & 7. costam: siquidem ustio penetrans ad 5. & 6. costam membranâ dissectâ periculum minatur, satagens igitur pleuræ Bertinus, pertusionem eius veretur approbatâ tamen externâ usturâ. Quæ, quam satis proficere possit in attingente iugula sanie nemo non videt: quippe donec tam exuperantis puris, quod profundum aquæ densitate petit per cutaneam usturam transpiret, interim homo perit; deinde qui metus perforandæ membranæ, qui & in dura menynge non est: ut paracentesin hydropis interim taceam. Obstant autem & Bertino experimenta professorum thorace tenus, qui servati plurimi fuere Phæreus (ait *Plinius lib. 7. c. 50.*) deploratus à medicis vomicæ morbo, cum mortem in acie quæreret, vulnerato pectore medicinam invenit ex hoste: & *Valer. Max. l. 1. c. 16.* prodidit hæc; Divinæ fortunæ vulnus Phæreo Jasoni quidam eius exitii cupidus intulit: nam cum inter insidias eum gladio percussisset; vomicam, quæ à nullo medicorum sanari poterat, rupit, ut hominem pestifero malo liberaret: sed è nostris Hipp. (quâ doctrinâ nihil apertius) *loco memorato de inter. affect.* etiam costæ ad saniei suffusæ promptam vacuationem itemque *aph. 5. c. 6. præcepit.* Vide autem & quæ experimenta *Io. Liebautius in l. 7. Hipp. aph. 44.* scripsit & quæ *Michael Paschal. lib. 1. pract. med. c. 29.* & quæ *Andr. Vesalius in cons. pro Duce Terræ novæ cum Ingrassia opusc. publicat*: & quæ denique ex hoc numero compilavit *Ioannes Schenkius in medic. observationibus.* Non revocavit autem animo Bertinus, quot homines thorace pertuso sospites ex vario vulnere vidisse contigit? Quod si de ustione arguat se cautelam professum: Sunt, inquam, & de hac de re præceptiones summi Dictatoris locis ante citatis & plerisque aliis id effati; sunt & memoratorum insigniumque plurimorum virorum historiæ atque experimenta fœlicia; quæ collegit idem *Schenckius l obs. medicinali.* Jam igitur ad has observationes & historias; ad hæc experimenta; ad testimonia principum virorum, & ad nostras apodicticas rationes, quid responderit quæso Bertinus atque alii? Verum ad alia transeamus.

Hæc de ustione pectoris attigisse sit satis, locum verò faciundę chirurgiæ iam supra cap. de terebranda in empyicis costa fusius enarratum meministi. Quæstionem nunc illam expediam, quam

quam primus ex his, quas equidem legi propofuit *Petrus Saltus com.* 1. *intr. Hipp. de morbis*, deinde *Petrus Vascus Lusitanus exercit. med. tract.* 7. *c.* 6. *aff.* 2. purc universum thoracem æque occupante latus dexterum aut finistrum aperiendum fit, & cum eod. viro decernimus fatius ad finistrum fieri pertusionem, utpote spiritus pleniorem, atque uberiorem præterquam quod est auctoritas *Hippocr. lib.* 3. *de morb.* 28. sancientis quod dextras urere, aut secare lethalius sit, tanto enim fortiores morbi in ipsis fiunt.

CAPUT XXXVII.

De resiccata spina medulla.

INsolens arescentis medullæ dorsi morbus insolensque curatio; qualis utrosque proposuit *lib. de affect. Hippoc.* ad sui reconditam enarrationem bellè me provocant; Medullæ spinalis arefactio, quæ una tabis est causa quatuor & ipsa suæ originis agnoscit modos; ut *eiusdem lib. num.* 13. constat. Vna valorum, quæ ad nutricandam illam comparata sunt, obstructio, Alter bilis è capite venientis est affluxus: Tertius veneris est excessus; cuius *lib.* 2. *de morb. num.* 49. *meminit idem Hippoc.* Qui communem hisce omnibus censuit ustionem sed multiplicem. In lumbos quidem ab utraque ventriculorum, id est, colliculorum parte crustas 4. in dorsum utrinque & in cervicem denique inter tendines secundum. Est autem admiratione non levi dignum, ut sicco affectui, siccam item ignis immutationem accommodet autor. Verum ad hæc solertissimus homo *Prosper Martianus in commentario* dicit, ignis usum esse tum dissipandis, qui nocent offarctu, siccis; tum si morbum fecerit fluxio, huic eidem intercipiendæ. Venereæ verò tabis remedium est ignis, vias defluentis seminis occludendo; sic morbo causas, & huius per ignem curationem consilia facile dispicis.

CAP. XXXIIX.

De longis stomachi defluxibus.

TItulum hunc fecimus ventriculi lenitatem intelligentes, cui & *Celsus Aurelianus lib. chron. cap.* 2. *& l.* 4. *cap. & Paulus Aeginetta l.* 6. *cap.* 47. *& Albucasis l.* 1. *cap.* 31. occurrendum voluerunt ustione, cuiusque administrationem dogmatici scriptores ad hunc modum tradidere. Paulus cauteribus mucronatis tres crustas inducit, unam iuxta cartilaginem ensiformem, alias duas inferius, utrinque unam, sic dispositas, ut trianguli relinquant figuram, pro his, unam alii (subdidit) adhibent ampliorē super os ventriculi, alii quoque sunt, qui adnascentibus ad quercus & corylos fungis siccis, Ischio vocatis adurant, quorum illud peculiare commodum est, quod incoalibilia ulcera diu tenent: verum Albucasis hunc secutus in loco, & numero, & figura ustionis, cæterū variavit in eo, quod duas tertias cutis transadigendas ferro voluit, quam totam penetrandam decreverat *Aegineta*. Advertit quoq; Arabs, ut sic dissitæ inter se ipsas inferantur crustæ, ut cum suppurando ampliatæ fuerint, mutuo se non contingant; quasi interim statuerit proximas esse oportere. Concordasset quoque in cunctis cum *Paulo Isaacus Israelita pract. lib.* 9. *cap.* 85. nisi, quod ad inurendum materiam probat gummi è quercu, cuius accensi guttæ destillantes, & stomachi regionem ferientes eius humiditatem excedentem exsuperent, & castigent: adde, quod *Haliab.* 9. *pract.* 77. caut: quercino, quod est spongiæ similitudine, eundem stomachi languorem curat. Meminit & huic mali curandi *Io. Mesuæus tum l.* 2. *Grab. sect.* 2. *par.* 3. *sum.* 5. *c.* 2. præcepit, coronalem suturam urendam fore, quo materia fluxura siccetur. E iunioribus verò nostris *Ludovicus Mercatus in l.* 3. *de cur. mor. int. cap.* 10. ad extremum exhaustum humidæ frigidæque substantiæ, qua extante, nil coquere ventriculus, nil adiuvare minora pharmaciæ præsidia valent, tandem igni spe commissā vel supra ventriculum crustam unam maiorem excitat; vel minusculas in ventris circuitu: sed *Thomas Fienus* 5. *l. de caut. cap.* 1. stomacho laboranti succurrit in dorso loco cuius eiusdem os respondet; & sub osse pectoris cauteriis adactis. Thomas Fienus.

In quo necesserit Albucasis ab exemplo Pauli.

CAPUT XXXIX.

De alui laxitate nimia & diuturna.

SVperiori modo descriptæ affectioni cæliacæ proxime accedit laxitas alui veniens ex frigore, atque humiditate ipsius retentricem, & concoctricem ventriculi & intestinorum pariter vitians. Homini igitur ita ægrotanti si vires ætasque ferant, consultum est ab *Albuc. l.* 1. ut tum ventriculus inuratur cauterio magno circulari, tum cautere tenui 4. crustis circum umbilicum tum cautere uno; vel duobus mediocribus os sacrum, quod si morbi vis urgeat & vires id patiantur, exuperantem humiditatem discutere licebit ulterioribus crustis impactis; una quidem in pectine, aliis utrinque una, & duabus parvis ad ventriculum, prope magnam, absolute inquit *Albuc.* sed tu adde eminentiam.

CAPUT XL.

De Iecoris intemperie frigida.

SEd non item iecur frigore intemperatum ustione tractari crediderim oportere, aut si uratur curationis operæ precium evenire; cum enim hypochondrium dexterum tribus cauterijs, & uno rotundo inurit *Albucasis l.* 1. *c.* 29. aut citra musculos, & interiecta corpora non pertransit ustura; atque ita non afficitur viscus; aut si pertingitur hoc ipsum, necesse est convulsionem atque ulcera spasmodæa supervenire. Taceo quod neque uno impressu calidi potest restitui temperies, quæ multo tempore fuit procreata. Quas ob res tutius est medicamentis interioribus & balneis naturalibus agere nec in cassum torquere miseros. Quid autem non dixi futurum etiam, ut diminutis tegmentis & solutis in exa-

piatum carnibus refrigerandum sit magis: quare & ad calidum potius fortasse viscus attemperandum opportunum hoc remedium posuerim, tum perspiratu illo, quem diximus, tum extractu prope ignis ad ignem. Sed hoc obiter producta & sub calamum nata accipiant, ut lubet auditores, mihi, qui efficacem chirurgiam tracto satis erit indicasse, minus certam aut felicem frigidi iecoris exteriorem inustionem videris; quæ causa fuit fortasse quo minus ab ullo Græcorum aut Latinorum, præter unum Arabem proposita fuerit hæc chirurgia: in hanc autem usturæ depulsionem quæ scripserit *Hieronymus Fabricius l. de oper. chir. c. de ustionibus iecoris* legas velim; si quando contra veterum atroces chirurgias rectè declamavit iste vir, hic unus fuit locus.

CAPVT XLI.

De Iecoris dolore tumoreque.

HEpatis dolor tumorque eum medicamentis quibusque domitus non est, ustione superatur, porro *Hippoc. l. de int. affect.* 21. fusis buxeis oleo fervente tinctis, aut fungis accensis octo crustas sanxit inurendas. *Ex Celio vero Aureliano* apparet *l. videlicet* 1. *chron. pass. c.* 29. *& l.* 3. *eiusdem operis c.* 4. veteres methodicos frequentiore in usu pro languoribus hepatis curandis habuisse cauteria, ex Arabibus verò *Avicenna l.* 3. *fen.* 16. *tr.* 1. *c.* 7. 5. *aut* 6. crustas inuri præcepit.

CAP. XLII.

De Vomica iecinoris.

SVppurati Jecoris per cauterium radii modo acutum aperienti meminerunt & *Celsus l.* 4. *c.* 8. *& Paulus l.* 6. *cap.* 47. *& Albucasis l.* 1. *cap.* 30. *& Isaacus l.* 9. *prac. cap.* 88. verum, temerarium non erit, si meum proferens sententiam tantum non dehorter potius, quam animatos faciam professores, ad penetranda viscera & transfodienda violandaque igne: Nimis non tutò tot partes, membranos inquam, & musculos, & viscus princeps pro non certa tentanda opera, & si certa hæc sit, quam supplere vel natura vel medicamentum queat: Ad extremum & *Albucasis* ipse, postquam exposuit agendi rationem, postremò nos admonuit atque cavit, dicens, at verò dimittere hanc operam apud me melius est, quod profectò neq; de pertusione thoracis, neque de aliis omnibus memoratum fuit; adeo scilicet super omnes periculosissima est hæc chirurgia. Consentit quoque nobiscum *Cælius Aurelianus qui l.* 3. *chron. c.* 4. Themisonem acriter confutavit, qui tum iecur, tum lienem languentes, cauteriis percellendos voluit.

Quanquam ut verè dicam corrigendus hepatis pure tabescentis periculo timor, & fiducia induenda propterea, quod & *Hippocr. lib.* 7. *aph.* 45. chirurgiam hanc proposuit dicens; Quibus prædurum iecur aduritur si purum pus effluat & album, salui fiunt, in tunica enim ipsius pus continetur; si verò qualis amurca profluat, intereunt. Cæterum bene molle apostema, quod scilicet extrorsum se prodit ad inferiorem partem, pertundit *Gariopontus l.* 2. *rei medicæ c.* 62.

CAPVT XLIII.

De lienis tumore.

ET lieni male affecto ignis externè benefacit, nempe tumentem dolentemque hunc, decem per fungos crustis inurit *Hippocr. lib. de int. affect. num.* 33. 34. 37. per ignitum verò ferrum urendi rationem exposuit *Paulus lib.* 7. *cap.* 52. quæ est; ut per hamulos distentæ cuti, quæ spleni superiecta est, cauterium triplex tridentis instar alterâ infixum transuatur, ita enim sex iustæ relinquuntur crustæ. Quam omnem chirurgiam ex *Hippoc. lib. de loc. in homine num.* 36. imitatus videtur *Paulus*, ex hoc verò *Avicenna lib.* 3 *fen.* 16. *tr.* 1. *cap.* 7. *& Albucasis*, qui locum inurendum docuit fore illum, quo cubitus sinister pertingit. Hos autem secutus est & *Theodoricus l.* 3. *cap.* 45. atque ex iunioribus etiam *Ludovicus Mercatus lib.* 4. *de cur. morb. int. cap.* 4. Verum enimvero quid, quod ustiones istas lieni noxias experimento suo damnavit *cons.* 41. *tomi prioris unus Rodericus Fonseca, non nihil alioquin amicus, ut mihi videtur, efficacis meditinæ homo.* Cuius ipsius aliquâ parte studiosus *Hercules Saxonia l.* 3. *Panthei medicinalis cap.* 36. more Hippocratico suadet, ut pars illa duobus aut tribus locis ad distantes duos, tres, aut quatuor digitos exuratur; ante quos omnes *Alexander Benedictus* pro scirrhoso iuvando liene 4. 5. locis una ustione tentandum accommodato ad hanc rem instrumento *dixit l.* 18. *cap.* 19.

CAPVT XLIV.

De Hydrope.

VStionem abdominis in hydrope sic videtur probasse Hippocrates *l. de locis in homine* multis circa umbilicum inductis crustus itemq; *Paulus lib.* 6. qui plerosque retulit hâc ratione magis consanavisse, interim nullam in totum compunctionem, quam paracentesin vocant, expertos, ustione autem dicit antiquos usos super stomachum, Jecur, lienem, imum ventrem, & umbilicum crustis impactis atque alios quidem delectatos ferro candente, alios ischio nuncupatis, aut huiusmodi materia. Sequutus ut videtur Paulum est *Isaacus Israelita lib.* 9 *86.* qui tamen illud unum addidit, placere sibi, ut citra ferramenti, quod acerbius censet, usum ligellis ilicis accensis fiat inustio. Multò plures crustas istis etiam non præteritis locis proposuit *Albucasis lib.* 1. *cap.* 33. nempe circa umbilicum 4. super stomacho unam, super iecinore, unam, super liene unam, ferramento clavi capitulo administrandas omnes, quibus addidit, & duas alias retrorsum in dorso super vertebras, quarum una respondet medio pectori, altera stomacho, Ita quidem isti, sed è iunioribus nostris professoribus *Ludovicus Mercatus opera pract. num.* 30. *c.* 9. *& lib.* 4. *cap.* 6.

cum

cum variis circum umbilicum per candens ferramentum ustionibus manantia procurat ulcera: quod & *Michael Paschalius l. 1. de cur. morb. int. c.* 44. allatis in id historiis duorum per Agarenum quendam curatorum, tum etiam supra iecur setonem affigit cuti, quem scroto transsuit *Paschalius*, aliorum usu probatum remedium. Ad crura quoque excitatas crustas multo semper fuisse usui relatum est à fidelissimis professoribus, quorum unus *Helideus Paduanus, & alter Casparus Hoffmannus apud Ioannem Schenckium l. 3. c. de hydrope:* retulerunt etiam casu ab incommodis ferramentis factas cruribus ustiones felici remedio duobus hydropicis fuisse. Itemque scroto *Iac. Fontani testimonio lib. 3. pract. medic. cap. 21. §. de ascite F.*

Historia.

Cum autem de auctorum veterum præsertim ustionis decreto peroravi, venit in mentem id, quod scribit *Ioannes Costæus*, opinatus, antiquis candentia ferramenta, curantibus hydropem, haud eô usu fuisse ut peritonæum perfoderent, ad aquam educendam, sed ad proliciendam duntaxat cutaneo facto ulcere uno vel pluribus. Quæ opinio minus exercitis in lectione Hippocratis firma & recta videri potest, præsertim cum punctio sectione sufficere debeat: nihilominus hydropicorum ustionem antiquis fuisse ad exhauriendum amplè humorem, videlicet ex reclusis apertisq; peritonæi claustris non ad transpiratum transsudatumque humoris: Tamen planâ equidem non distractâ nitor Hippocratis sententiâ qui *l. 5. aph. 27.* enunciavit, quicumque empyici aut hydropici uruntur aut secantur, si pus aut aqua universim effluxerit, omnino moriuntur, quæ respondent Græcis ad unguem; neque verò occurrerit *Costæus* dicens, uri quidem respondere empyis, secari hydropicis: pro me *Galenus est*, qui & ustiones etiam hydropicis factitatas apertè testatur, *eodem com.* subinde vero & *Hieron. Mercurialis eodem loco & Thomas Fienus l. 1. c. 9. & l. 3. c. postremo.* Qui etiam idem ipsemet *Hipp. l. 2. Coacarum pian. c. de hepaticis quod apud Duretū est 18. aph. 6.* habet. Quibus inusto hepate velut amurca prodit, funestum. Vides iam ipse tam planam ad nostram confirmationem Hippocritatis enunciatum, ut interpretari aliter nescias. Verum enimvero quod errare Costæum fecit, illud est; quia in hydropicis paracenteses appellatæ usitatiores sunt medicis, quam ustiones, ut Gal. ait, Hæc plane certa sententia est. Cæterum in hydrope, qui ex defluxu capitis in carnem iuxta vertebras proficiscitur, opinione Hipp. in l. de loc. in homine, caro in callo inter venas crustis tribus uratur, & ubi ussseris constringitur, & cicatrices quam tenuisse inducantur iuxta eiusdem auctoris placitum. Vide autem quæ de hac re Lazarus Sotus in eundem locum.

CAPUT XLV.

De Oedematis crurum atque pedum in hydropicis.

QVos perpungere extumescentes crura & pedes consueverant priores; *Albucasis* ustione castigat & reprimit *l. 1. c. 34.* utitur autem cultellaris ferramenti extremo, primum suspensa manu exurens crustam in colliculo pedis, qui eminet inter digitum minimum & annularem, tum in utroque crure secundum longitudinem crustas duas, & unam sub genu utriusque tibiæ & alteram in media utraque tibia: curandum autem, inquit, ut quam diutissimè apertè serventur sectūræ, quo perpetuo tenues ichores expirent, defluantque ad levamentum superiorum viscerum turgidorum.

CAP. XLVI.

De renum lumborumque dolore.

REnibUs ex concepto frigore crassoque flatu dolentibus, unde & ignavus ad venerem sit homo, superficiarias crustas dexterâ ac sinistrâ ternas inurit *Albucasis l. 1. c. 39.* supremas paulo supra renes infimas infra ipsos media vero ad ipsas proximas, verum ad dolorem lumborum cauterium sub ipsis in fontanella excitat *Theodoricus l. 3. chir. cap. 45.* In spina (parte explicatius non expressa sed circa lumbos credendum) *Guil. à Saliceto. l. 5. chir. c. 2.*

CAPUT XLVII.

De Nephritide.

SIquidem verum est, emulgentem venam infernam posteriore sui parte ramum insignem in lumbos mittere, ad quem venæ uno latere singularis (azygon dicunt) surculus parte sinistrâ producitur, ne leve quidem adiumentum expectari in afflictamento nephritico debet ex oppresso cauterio ad loca renis inflammatione & calculo laborantis, quod primus omnium *Michael Savanarola* proposuit, & post hunc *Io. Riolanus Anthropologiæ l. 2. c. 22.*

CAP. XLVIII.

De paralysi urinariæ vesicæ.

IN resolutione vesicæ ferramento clavi caput referente inurendas *Albucasis lib. 1. cap. 40.* iussit crustas diversis abdominis partibus octo, pectini tres, initio pubis unam, lateribus abdominis utrinque unam, ad lumbarium vertebrarum fines duas, urendi in hoc affectu consilium est, censore *Vidio Florentino in l. 4. chir. cap. 11.* quod ustio adstringit contrahendo partes, siquidem cicatrix, quæ resolutâ crustâ inducitur, locum adeò in unum cogit, ut quod laxum suberat, constringatur & contrahatur.

CAP. XLIX.

De Hæmorrhoidis.

HÆmorrhoidas secundum sui vitium vexantes prius nos quidem in dissectoria *chir. cap. proprio* docuimus, ut igne curentur, nunc brevissimè quod ad earundem causas antecedentes & fluxionem pertinet quam brevissimè sermocinabimur. Nempe ex *Albucas. l. 1. c. 36. atque ex Isaaco l. 9. pract. c. 89. doctus Theodericus in l. 3. chir. c. 45.* cauterium triangulatum super infimum spondyle dorsi defigit, sed ipsas hæmorrhoidas inveteratæ laxitatis igne tractat *Bartholomæus Montag. cons. 168.* secundum longitudinem inducto ferramento.

CAP. L.

De crebro ani prolapsum.

ANo, qui sæpe prolabitur, quantum ad ipsum pertinet, curando suas nos ustiones præscripsimus in privata chirurgia, capite de ustionibus ad tumores & ulcera prophy lacticam hoc loco curationem indicabimus, propositam à *doctissimo Hieronymo Mercuriali l.1. de morb. puer. c.11.* qui laudatis in hac re Arabum sectatoribus, vult, ut inurantur duæ crustæ in calce spinæ dorsi, id est, prope caudam, unam ex una, alteram ex altera parte, quod tamen remedium in pueris tantum adultioribus usitandum consulit non in teneris, in aliis igitur grandiorum ætatibus, ut præceptum hoc sequamur nil vetat.

CAP. LI.

De utero immodico frigore intemperato.

UTerus, cum frigore atque humiditate sic intemperatus est, ut & menstruas purgationes & concipiendi munia iam amiserit, ustione corrigitur *ab Albucasi lib. 1. c. 41.* quæ ustio administratur tum infra dorsum supra lumbos duabus crustis, tum tribus in circuitu umbilici, sicut habet codex, sed cum dissita sit hæc pars ab utero itani, sintque situ eodem uterus & vesica, suspectum illud verbum sit, ac probabile sane videtur, ut pro umbilico legendum pecten sit, & eo amplius, quod sic urendum, ut in vesica factum est, subdidit Auctor. Rectè igitur & oculatè Costæus noster, qui ita corrigendum putavit. Ad quam sententiam accessisse videtur & *Thomas Fienus vir in Cauteriis iudicandis ut & tradendis castigatissimus qui l. 5. de cauter. c. 1. & ante l. 4. c. 16.* pro utero male valente adiuvando, in dorso ad os sacrum & ad pubem inurit.

Lectionis in codice Albucasis emendatio.

CAP. LII.

De Artuum stupore.

STupori partium *Albucasis* etiam ustione medetur *lib. 1. c. 50.* cute nimirum eius loci, qui vitium patitur, exustâ, id est, mediocriter impresso cautere: Sicuti verò stupor manus, pedesve apprehenderit, vertebræ dorsi, è quibus nervi deferentes ad has partes sensum descendunt, ignē sentient. Verum enimvero non distinguit hæc (addidit) quispiam sine perfecta nervorum anatomes notitia.

CAP. LIII.

De Tremore.

MEdendo tremori, sive convulsorio, sive secus, materiâ frigidâ discurrente per nervos dorsi, huius ustionem per olivare cauterium quinque intervallis inter vertebras, itemque pectus, & cartilaginem ensiformem præcipit *Albucasis l. 1. c. 56.*

CAPVT LIV.

De Arthritide & Podagra.

ARticulorum doloribus & ad hos influxibus frigidæ atque humidæ præsertim materiæ præsidio ignis uti novum non est. Ita etiamnum necessarium, ut *Hieronymus Fabricius non contemnendus auctor nostri seculi,* qui acerbas, ut ipse vocat, antiquorum chirurgicas operas passim reiectat, hanc anxie probat, & timidos in hac re chirurgos huius ætatis vituperat *lib. de oper. chir. cap. de art. ustione,* privatim verò addidit *in l. eod. cap. de font. in sutura coronali,* si Fernelii retinetur hypothesis, qui statuit materiam excitandæ arthritidis sub cutem & pericranium decurrere, nil melius in eo casu, quam parato per cauterium effluxu. Imbecillitatem enim horum, medicamentis & victus ratione non emendabilem haud tandem alia ratione castiges, quam unius usturæ, [illegible] viribus. Ita enim *Hipp. lib. de affect.* ac veteres alii in humero & coxendice, dorsa & gibbo, &c. Dolorem verò genuum inveteratum vix citra ustionem finire licere visum est *Celso lib. 4. c. 33.* Cum quo *Quintus Serenus* ait,

Ignis plantis.

Fervida non timidus tolera cauteria plantis.

At in podagra & *Aetius l. 3. serm. 4. 25.* crustas inurit aliquas quidem paulo altius loco fluxione tentato, alias verò propius, in universum autem, inquit, pedibus fluxu infestatis loco circum utrumque talum forinsecus, intrinsecus inurendi sunt cauteriis iuxta magnas ibidem sitas venas, admotis paulò altius supra talorum locum. Inurendus item locus inter magnum pedis digitum, atque eum qui proximus est, medius, ubi sanè venæ magis tumefactæ videantur, præsertim ex eis maximæ. Quibusdam autem & articulos ipsos perurere expedit, quum submucidi valdè conspiciuntur, prius quam durities admodum tophorum in eis generetur. Nodos verò ubi confecti sunt, refert *Aurelianus l. 5. 2. c.* fuisse principes viros, qui inuri vehementer commendarint. *Sed Arabum chirurgicorum Princeps Albucasis l. 1. c. 54.* ei quidem affectui, qui multis ac præstantibus medicamentis non cesserit, igneum subsidium deberi statuit, atq; adeo tres aut quatuor aut etiam plures crustas utrinque ad genu docet inferendos, ferramento clavi capitulo, manu moderata, sic, ut & cutem totam peruras & nervosas partes non attingas. Quod si dolor incesserit, qua cruri pes coniungitur, qui tarsi locus est, inurendus est ferramentis olivaribus; neque nō si gravior affectus urgeat in metatarso, ubi vero & manus doloribus infestari senties, ad carpum cauterio punctorio in duas quasi lineas ordinatis crustis exulcerandum. Ad metacarpum quoque, & ad singulos digitorum primos articulos leviter attingendum est iisdem cauteriis, & in cubitum humerumque, si præcesserit arthritis, illuc quoque & ignita admoveris. Denique & in dorsum, si & hoc affligitabitur. Hæc veteres illi, cæterum hos imitatus *Alexander Benedictus l. 30. de cur. morb. c. 18.* nonnullas proposuit ustiones inter cæteras eam, quæ supra talum est, extrinsecus, ita tamen, ut ne arteria vel nervus offendatur. è recentioribus vero *Hieron. Mercurialis in Consil.* ad articulares à spinali medulla defluxus vertebrarum usturam constantissimè proposuit.

CAPVT LV.

De Coxendice.

AD coxendicis noxam curationis per cauteriū à Saracenis usitatæ meminit *Francis. Vallesius, comm. 5. epid. sect. 5. par. 21.* quam & *Ludovicus Mercatus in l. 1. de indic. med. c. 16. & in adnexo consilio pag. 650.* scriptam reliquit, inquit enim in his affectibus articulorum, aliarumque partium doloribus,

teribus, qui nō omnino constituunt articularem affectum, sed ex recrementis partium, aut a parte alia transmissis sensim fiunt; in his maxima cum hominum utilitate futurum est, si venæ in medio auris per ferramentum candens inurantur. Illud autem eo promptius admittendum, quod *Hippocrati* consentit, *qui l.6.epid.par.*5. loquens de coxariis ait; in defluxionibus ad coxam venas retro aures secato, pari itaque ratione dixerit urito, ac non tantum eas, quæ circum aures sunt venæ, verum & eas, quæ in ipsis sunt mediis, quas ob res neq; alienum à principum virorum sententia recitata jam nunc ustio habenda est; utuntur autem & hâc auriculæ ustione nonnulli ad finiendos dolores dentium de qua re suo loco. Cæterum obfirmatos coxendicis eluxatus atque adeo valentes, ut claudıtatem inducere possint, ustione necessariâ tractandos indixit *Hippocrates*. Quod præceptum cum obliti servare sint hodie nostri, unum ignoro autem, si solum è multis inveni *Ioannem Zechium*, qui Illustrissimis Romani adolescentis utriusq; lateris coxendicibus luxatis ignē inferendum decrevit; homo tamen qui in Romana curia leniorem medicinam factitans per parum igne delectatus cognoscitur. Præter quem virum est & *Iulius Cæsar Claudinus*, qui mirabilem huius cauterismi effectus vidisse testatur *in resp. medic. postremo.*

CAP. LVI.

De resolutione crurium.

AD crura paralyseos vitio mutila redimenda crustas aliquot ex lino crudo accenso ad spinam inferiorem utrinque & ad os sacrum excitat *Rodericus à Fonseca vir & doctrina & medendi usu nobilis in consf.* 17.*to.* 1. quam urendi rationem cur approbem, præterquam, quòd ex Hippocratis imitatione se firmat, alicubi etiam in pyrotechnia chirurgica nostra dixi.

CAP. LVII.

De resolutione Articulorum.

Artuum resolutioni. ATq; hæc quidem in articulorum doloribus: cæterum in resolutionibus, si pertinacior sit hæc, carnē, quæ intra articulos resoluta est, attractam ferris candentibus exiguis tenuibusq; transmissis, oportet adurere, ita *Paulus Aegineta. l.3.c.*18.

CAP. LVIII.

De ustione per fomitem in complurium morborum curatione.

DUo sunt ignis ferro concepti incommoda atque offensamenta sensu fermè omniū mortalium, potissimum autem delicatè viventium timidiorum fœminarum, puerorum; alterum ut visu confestim exterreat sive vivido terrore, sive flammanti furore; alterum, ut tactu excoquat, peruratque vehementius; utriq; nos difficultati cogitavimus occurri posse, si materia substātię sit primū rara, deinde fæta igne, neq; candens appareat, neq; rapida flamma micet neq; fervido carbone scintillet sed pollicari magnitudine imposita pyramis rectè superiore extremo contacta igne exili tantummodo fumo se prodat. Ulturæ verò non nisi lentę ac tolerabilium aliquo post tempore sensum afferat; eiusmodi est panniculi gossypini, brevi longitudine obtorti secundū superiorem extremitatem accensi administratio. Verum materiam unde paratur pessulus atq; observationes alias administratus plenius explicemus. Porro nunc simplex xylina tela vetusta, nunc lintea, item vetus, xylino intra commisso alluminatur. Interdū equidē spiritu vini madefactam primò, mox exsiccatam capio. Convoluitur victula crassitudine, qua opus habes ad crustulam lino crudo *Hipp. est usus l. de affect. & alibi* quod partim stupam, partim tenuem linum interpretatur *Mercur. l. 6. variarum lect. c.* 2. Præter has autem materias ex cogitati sunt, à me rubi & ferulę gallæ maiores, ac læves in longum excisæ, atq; oleo frixæ, junci & horum folia sicca, equisetum, tritici indici stipites, item fabarū, lupini, cannab. cannarum multiplex ordo, intra se ipsas invicem congrui coaptatas, sive quidem arundinum sive fæniculorum, fabarum, paludopii &c. lignum quodcunq; putre & his similia. Quę genera quo densiore substātia fuerint, eo firmiorem ignem inferunt, & quod non facile pernoscatur, ut admirabilius etiam novitate substantiæ non comperta remedium appareat & non vilescat: Cuius rei gratiâ & fallere tincturis popularium oculos animosq; licebit. Atq; hactenus de materia, quod autem attinet ad ulturę modū & formam, illam *a Prospero Martiano in comment. l. de affect. nota numerali* 36 notatum advertes, Ulturā aliquanto latiorem fieri, quàm sit ignitabuli basis. Aliud vero longè dignius adnotabo ustorium; fungorum administratum antiquis fuisse illum, non ut apprehensi digitis vel volsellâ, quâ parte sunt accensi, velut candentis ferri capitulū urendis partibus corporis adhiberetur, verum ut impositi forma, qua possent insidere particulis, tum parte supremâ applicita facula vel carbone accenderentur, accensiq; & sessiles relinquerentur excremandi ad ultimam usq; favillā; namq; sub extremum cinerem præparata diu crustula complebatur. Confirmationi est *Aurel. qui l.5. chron. c.* 11 *p.*150. descriptam rem reliquit. Ita alii lgneos fungos interius ac superius angustos formantes patientibus apponunt locis, quos summitate accensos sinunt cōcremari, donec cinerescant, ac sponte decidant. Est enim hæc ustio leni penetratione moderata. Quoniam autē plerumq; exigitur, ut altissimè vis ignis penetret, usitatum est ab exteris gentibus, ut 3. post primum usturam die rursus super eadem crusta novus urendo peniculus imponatur, itemq; 3. post die tertius ut crassissima eschara post aliquod abscessura sit demum, quod temporis spatium duas hebdomadas expectandū erit. Inculcatam hanc ulturam ego in venenatis ferarum ictibus maximè approbo, quam Augustino de Judice à cane rabido secundum infimam tibiam demorso factitavi feliciter.

Hunc te fungorum administratum latere non decebat lector, aliàs brevi meminimus, nunc in usus ampliores sermonem etiā repetemus exorsi, ex omnibus cauterii usibus quos antiquitas ad profligandos difficiles humani corporis affectus excogitavit perpauci sunt, qui igne per fomitem (sic enim vocari placet) administrare non queant, si non fallit autem ratio nostra, per quoscunque corporis integros atque oculis expositos locos ustio græca, per obtusum tamen ferramen-

tum adhibetur: per eosdem & barbara ista exerceri potest, in locis vero ulceratis sanie multâ atque humoris affluxu madidis, cavis, fistulosis, concameratis & impeditis ustio per fomitem factitari nequit, exponemus verò, quibus sub casibus & rerum opportunitatibus ipsa uti liceat, enumeratis videlicet cum morborum generibus tum locis corporis, quæ illam admittant, sunt autem mea quidem opinione hæc, 1. est caput, parte scilicet omni, quæ usturæ a veteribus dictatæ subjicitur, anteriore, posteriore bregmatis, utrisque locis temporibus ac tuberibus quaternis, suturis item & vasorum ipsis locis, morbos verò sic curare licet interiores omnes, quibus expellendis communis ignis laudatur, è tumoribus hydrocephalus ac tubercula maligniora, de quibus alias dixi, Cæcilia Mucona Sartoris coniunx lucem oculi, diuturna humorum defluxione hanc ad tempus ustionem experta recuperavit.

Ad oculos lippitudine infestatos, quod attinet, à longa quidem, & gravi cæcitate jam Carolum Valdrisium Triventanum juvenem, qui famulatus aliquandiu mihi fuerat; ad angulum capillorum secus tempora positis, his & accensis peniculis restitui sic, ut mirum etiam atque etiam visum fuerit Alexandro Alexio, Donato Donno atque aliis medicis Neapolitanis, & solerti ingenio viris, atque aliis. Similiter autem, & Marcus Gulielmus curatus est, qui remordentem & perpungentem humorem de superiore sincipitis parte ad oculum delabi suetum sentiebat. Curatus est præsente Bernardo de Magistris Medico & Astronomo Neapolitano non ignobili. Ad linguæ tumorem ingentem & diuturnum, quem Michael de Britto Hispanus incurrerat, unicum experimentum fuit hæc quam nos infra maxillam induximus usturam; res toto nosocomio nostro mirabilis. 2. Collum & cervices in quibus strumæ pertinax malum sit tentatæ concoctionis, & medicationis subsidia recipient. Sic curatæ & persanatæ strumæ in gena & gutture fuerunt fœminæ perhonestæ quam F. Vincentius Jesuita proposuit. Bubonocelę quoq; non alienũ sic curavi. 3. Thorax anterior, posterior, dorsi spina &c. Quod igitur ad hunc pertinet, ad pleuritidem spuriã aio, mirificũ hoc experimentũ comprobatum in ægrotantibus nostri valetudinarii, quorum unus quem adnotare vacavit, fuit Petrus Porus Mediolanensis, qui veterinariam apud suos exercuisse retulit, itemque alii pleuritici, quos recensere omnes sine tædio vix possim. Cognovit autem istorum plurimos in nosocomio *R. P. Io. Baptista* ab elephantis, qui ex Religiosis nosodulis charitatis hæc officia exercet sedulo in sacris ædibus. Sub carpo ganglion hoc item adiumẽto sublatum Augustino Saulino medico Neapolitano præstantissimo fuit. Multis ante annis omni topicorũ genere frustra tentatus. Bracchii pone carpum dolorem diutinum, qui luxatus spem faciebat hâc ratione excussi mancipio Principis Forini, quem mihi curandum obtulit Donatus Donna medicus ornatissimus, Agathius etiã Synoposis Scillacensis Sartor ex vetustissimo humeri dolore liberatus. 4. Abdomen omne, & umbilicus hernias & internos viscerum languores patiens.

Historia.

5. Inguen & pubes hernias intestinorum luentes, etenim mirificè pars hâc ratione cogitur adstringiturq;. Quam rem feliciter experti sumus in Alexandro Janathasio Neapol. adolescente studiosissimo atq; in aliis. Adeo autem præstans remedium ut recursum æquæ descendentis ad scrotũ intercipere posse creditum sit ab *Io. Arculano in comm. ad 9. librum Razæ c. 210.* præsertim aliis alicuius virtutis adhibitis medicamentis internis. Sed & aneurysma, quod teterrimus est tumor & insanabilis habitus, hac maximè ratione curari per mẽphiticos medicos, ex horũ uno, qui in Ill. Principis Palacioli domo alitur, audii: quod & *I. C. Claudinus* per ignitum ferramentum, ut cutis multis crustis maximè corrugetur fieri voluit *Consilio 67.* 6. Coxendix exterior doloribus malis exercitata, huius usturæ usum etiam approbante *Cælio Aurel. l. 5. chron. c. p. 510.* Ad hunc quippe modum octo dierũ termino redditus est integer Rever. Sacerdos Marius Cannellus Illust. Marchionis Turracusii familiaris, qui dies noctesque tortus ac prope mutilus uno crure 5. jam annos fuerat, valentissimis etiamnum medicamentis curatus itemq; Ant. Scarpetta Lucanus Duracensis faber lignarius, & sculptor vetulus atq; etiam Julius Cæsar Papacius, quem à pangendis carminibus felicitate vocant vulgo poetam. Maius autẽ, & præter spem omnem felicius advenit Felici de Criscio Laconigrensi, baiulo sellulario, qui coxendicis sed syphilię bienni cruciatu & ad claudicationem usq; noxa imbecillis & mendicus factus; ab hac ipsa continenter ustura liber est factus. In crudis & qui suppurari neutiquam visuntur venereis bubonibus nil experimento meo longo pręstantius quam hâc per igneum halitum usturâ uti: quo & in Alphonso Scoppa pileorum apparatore & in eo quem D. Marcellus Theophilatus eloquentiæ & sapientiæ omnis mirus professor miserat, feliciter usus sum. 7. Humeri Brachia, genua tali, pedes omnes artuum, iuncturæ suas, ut arthritidis pressuras deponant, itemq; ut gummi doloresq; syphilios omnes abigat. Hâc porrò ratione curati sunt brevi quàm plurimi nosocomii nostri languentes. Inter cæteros Jo. Baptista Leopardus Calvellensis Adm. Rever. viri Dominici Vittipaldi nostri Parochi legum prælectoris & professoris ornatissimi auditor, qui noctes insomnes sex jam mensibus acerbè supra malleolum vexatus duxerat nullo vel emplastro vellinimento levatus. Ad eundẽ quoq; modum dolores frigidos genuum excussi. Augustino Teortuno Averniensi, famulo Medici nostri Collegæ Adami Marchii ut hic qui remedii efficacias miratus est, testificari verè potest. In carpo verò, ut apospasma perdolens excuteretur impositum cum fructu continuo cõsequente fuit Angelo Vitali Lupiensi, sancti Petrinati præsente ingeniosi pariter ac studiosiss. medico Jo. Georg. Volcamero Norinbergense, qui tunc temporis apud me hospitio fuerat receptus. Hæ sunt corporis partes quę laborantes eâ ratione levari gaudebunt; E vitiis verò præcipua recensebimus hæc, gumi exostosis à venerea lue profectę tubercula quædã frigidiora, ganglia, humerus & patella diduci facilis, costæ, & alia loca corporis graviter collisa, clavi, calli pedum, & perniones

Historia.

Historia mira An. 1629.

tiones, varices crurium, ulcerum tubera, impetigo, verrucæ, grandiores, œdemata, emphisemata, bubones & carbones pestiferi, condylomata & fungi podicis, atq; alia. Ad callos quidē etiam vetustissimos pedum eximium hoc experimentū se prodidit in R. P. Luciano P. Societatis Jesu Sacerdoti, qui spem omnē illius abolendi posuerat: itemque ad Acrochordonem contumacem alius Jesuita. Ad summam ignis per fomitem commoditates sunt omnes, & quas ignitum ferrum utendo exhibet, ad exiccandum scilicet, attenuandum, rarefaciendum, dissolvendum, attrahendū, absorbendum, laxandum, adstringendum corroborandum doloremq; levandum. Præter hæc autem & ad stupefaciendum, atq; incisum partium sine dolore preparandum, opinor equidem, hunc ignem probe facere, quippe videtur ei, qui cucurbitularum est, maxime similis, quapropter ut egentes remedio festive sciteque allicias, est operæ precium, ut has etiam cucurbitularum nomine dones.

Peroratio & ad Lectorem admonitio.

HActenus ad privatos affectus, ac loca corporis ustiones præscripta breviter tot sunto, qui diligentiæ consilique veterum in his varie præcipiendis audire cupiverit. *Io. Costæum in l. 2. de igneis medicinæ præsidiis* ad singula istorum capita cumulatissimum enarratorem consulat, & nobis qui compendium libri curavimus, hæc relicta condonet: jam vero præter has ex igne curationes quàm plurimas alias & in privata chirurgia tradidimus, quas eo loco ad discriminanda servandaque genera commodius, & tibi videri debet, nisi sua rerum discretio displicet.

DE VSTIONE AD AVERTENDVM quæsita per ulcera emissaria fonticulos vulgo dictos; Cauterii notio ac definitio.

CAP. I.

COnstitutum jam est alterando, avertendo, vacuando atq; aliis non paucis usibus ustionem conducere, de quorum plerisque, cum ante hac egerimus: aversorius nunc restat enarrandus, qui communi medentium est usu ad laborantes principes & publicas corporis nostri partes longinqua ratione curandas. In quam rem primum incerto auctore sunt excogitatæ fontanellæ, quas vulgo dicunt, propterea quod velut à fonticulo vel rivo quodam manantes corporis aut certæ partes cuiuspiam superfluitates educantur. Alii verò græcanico vocabulo maluerunt appellare cauteria: nomen quòd urendi tum actum tum operam arguit; quippe per ustionem principio excitantur hæc emissaria; sunt autem hæc, ut quidem definire soleo, ulcera utilia certis locis igne inducta, ut in longam causæ morbificæ vacuationem, eversionem, interceptionem, derivationē, ventilationem, & quantum fieri potest correctionem manent in dies, secundum præscriptum medici, procurata. Jam vero tot multis rationibus cauteria cum commoda sint vitæ salubrioris usibus, nihilominus non defuere, qui partim præsidii utilitatem labefactare tentarunt, partim etiā detrimentosum asseverantes, partim quod veterum authoritate atque usu firmatum neutiquam

Definitio fonticuli.

fuerit, improbarunt: nimirum prisci laborantes corporis partes inurere soliti fuere; nos verò sanas partes, pro tuendis ægrotantibus torrefacimus gratiâ vacuationis? eius sententiæ sunt *Ludov. Septalius in Hipp. l. de aere, aquis locis. Io. Costæus in Avic. lib. 1. fen. 4. do. 5. c. 29. Petrus Salius in Hipp. l. 2. de morb. tex. 21. Io. Heurnius 1. pract. meth.* 47. contra quos omnes tamen sunt longe plures alii docti viri, & non planè novus medentium usus. Quam utrorumq; controversiam ut simplex ratio veritatis appareat, neq; sit ullus tergiversandi locus, accuratè nos hoc loco discutiemus, exorsuri primum ab his rationibus, quòd damnosum ne dum non utile curationis hoc inventum criminantur, quā expedita re, mox ad alteram partem, de tractandi remedii ratione deflectemus.

Qui dignitati cauterii derogarunt.

CAPVT II.

De utilitate Cauterii disceptatio.

QUoniam potissima spectatur in cauterio diversio, atque hæc vel nulla prope sit; ut vel nullus vel minimus & effatu minime dignus usus; cauterii sit habendus. Diversio, inquam, modica monstratur exemplo fonticuli brachii; quod ad divertendam à capite materiam institutum est: in hoc profecto pusillum ulcusculum pusillæ deducuntur venulæ, per quarum cæcos meatus qui fiat unquam digna memoratu derivatio? per ampliores autem & longè maiores neq; facilis est evacuatio, quādo nulla cum his & ulceri est communio præter ante dictas venularum fibras capillorum modo tenues, nobis objiciantur aliqui casus, in quibus licuit ægris ullam ex his utilitatem recipere adversus gravissimorum morborum incursus, quam enim ex cauterio utilitatem certo asserunt, ea vere alia ratione obtigit. Verum ad hæc recipient defensores confecto cauterio in promptu est membro debilitas & inde etiam ad effluxum superfluitatem habitudo: quamobrem circumflui humores qua data porta, ruunt. certum enim illud, quod *Gal. l. de tumoribus* testatus est, naturam id, quod superfluum est, protinus ad debilem partem transmittere estq; hic opificis consilio sensus inditus partibus; quotquot sunt in animalis Aristocratia; ut cum vitiosa se gravatum quilibet, impunè ad imbecilliorem ac viliorem deponat sarcinam, atq; hæc rursus, si possit, ad aliā; donec in debilissima consistat, malum. Atqui confessum est, tum doloris tum evacuationis perpetuæ causâ nonnullam inde debilitatem loco, cauterium & ulcus passo, atque adeo brachium in proposita hypothesi facile cedens capiti superflua transmittenti eadem per datum effluxū evacuabit; ut propterea vacuatione utile neq; debilitate damnosum sit existimandum cauterium. At hanc profecto rationem sic evertunt adversarii: Laborat unumquodq; membrum bifariam, vel per essentiam, affectu primario tentata, vel per consensum affectum secundario: per essentiam quidem, ubi pars propriæ intemperiei vitio ipsa sui ratione delinquit, datque ortum morbo: per consensum autem oblanguet, nō sui ipsius vitio, neq; à seniet ipsa peccante morbus est sed aliunde accidit: porro dicunt in neutro casu cauterium prodesse, neque enim mittit inaffectu per essentiam pars per se affecta, quippe debilis; & prius debilis est,

Quod non utile hoc remedium quorundā hominum assertiones.

Depulsio Diffinationis.

Accidentaria fonticulorum medicinalium utilitas.

Responsum ad primam superiorem instantiā.

Pars semel affecta ad recipiendū obnoxia.

Aristocratia Corporis humani.

Ratio modusq; quo per cauteria fiat evacuatio.

Eversio superioris rationis & constituta jam utilitatis cauterii.

Depulsio 2. positionis.

est, quàm pars infossa cauterio: atque ipsa quidem, ubi talis recipit potius ab aliis, quam ad ulcus cauterii transmittat, neque etiam conducet fonticulus in affectu secundario eâdem ratione, namque adeò debilis reddi cauterii pars non potest, ut debilior fiat membro per se affecto, magisque quàm illud recipiat; præsertim, cum consueverit imperio morbi subditum. Velit nolit materiam alienam recipere.

Constat nunc si debilitatis nomine profuturum cauterium foret, pro futurum certe in affectibus non primariis, sed secundariis, & tamen videtur potius adhibendum affectibus primariis, qui contumaciores sunt, valentioribusq; remediis opus habent.

CAP. III.

Vtrum antiquorum placito consentaneum sit cauterium.

Sententia sequenda fundamenta.

Nunc autem auditis factionis adversæ persuasionibus, liceat mihi probabilē eius rei sententiam verumq; decretum ponere thesi definiente, quod facienda sint cauteria pro materiæ diversione, quemadmodum quotidie factitantur; fundamentum autem illud esto. Consuevêre medentes omnes, dum nō licet ab afflicta parte peccantem in ea materiam vacuare, proximo eadem loco deducere, nō alio sane modo, quàm faciunt olitores, qui currentem suo tramite rivum, quo suadet usus irrigationis, inflectunt; hoc igitur, quod olitorum exemplo faciunt medici, diversionem vocant; estq; ea sane perquam multiplex: videlicet frictiones, ligaturę, cucurbitulæ, vesicatoria, lotiones, & quædam alia: His igitur, si quidem ad tempus breve licet uti, cur ad perennē diversionem uti cauteriis non liceat. Porro, utraq; istorū diversio aliud meo quidem judicio discrimen non recipiunt, quàm momentaneæ cuiusdā aut aliquandiu duraturæ operæ; momentaneam quidem, sicut paulo longinquiorem habent vesicatoria; duraturam verò cauteria, licetq; ex vesicatorii inductione facile retinere cauterium si ea administrentur, quę in aperiendo riteq; formando cauteria solent; itaq; cauterium, quo nos utimur nihil aliud est, quam prorogatio & complementum diversionis breviculæ, quæ est in vesicatorio, vesicatorii verò diversio inchoamentum quoddā est duraturę diversionis in cauterio quod ut appareat quā sæpe nos exhorrentibus quibusdam actuale cauterium, potentiale substituimus, atqui vesicatoriū est aliud quid eiusmodi. Quod igitur majores nostri cauteria non habuerint illo usu, hoc non facit, ut eo nos utentes dissideamus ab ipsis; quinimo ampliantes nos veterum inventa colimus, & quod idem illi sub hisce curationibus instituerunt, amplè præstamus; nō igitur magni refert, quod veteres huiusmodi cauteriis delectati, quemadmodum nos minimè fuerint; cui firmamento tantopere nitebātur adversarii, quin imo, si hoc aliquid facit, ut ex veterum traditione administremus hoc remedium, probabo deinceps, & ab antiquis hoc nobis inventū defluxisse. Referent enim *Plinius*, solitos priscos, cum aliquo noxæ genere laborarent olivæ, ad harum caudicem unum aut plures hiatus terebro vel securi facere consuetos; id quod & hodie vulgo faciunt agrorum cultores, non in olivę solum sed etiam in vitariis, id est; vitium maritis arboribus, ulmo, platano, populo, salice, & cæteris omnibus quæ ramo, talea, clava, surculo, propagine nō serūtur, ut prodidit *Io. Costæus in l. 2. de stirpium natura c. 57.* Verosimile sit igitur, ut inde traductum sit ad homines hoc inventum: quod enim in arboribus expertum viderunt feliciter, ipsum hoc etiam in homine, qui inversa planta est factu commodum rati sunt posteriores.

Pro materia divertenda verè excitari fonticulos. Similis.

Ratio approbans usum cauterii.

Vesicatorii & Cauterii discrimen.

Cauterium quasi prorogatio diuturna vesicatorii.

Cauteria partibus affigentes nil dissidemus ab antiquis.

Prima adversariorū rationis eversio.

Ab antiquis traductum ad nos caute-

[illegible] in Venetiam.

CAP. IV.

Quod antiquis cognitum fuerit aversorium cauterii genus, complurium autorum testimonio.

Sed quid ego conjecturas emendico, quando etiā apud antiquos luculentæ sunt nostri cauterii mentiones & usus. Incipiam à Græcis & 1. *Hipp. omisso, qui in l. de locis in hom. l. de inter. affect. & libris de morb. præf. 2. c. 51. & l. 3. eiusdem oper. c. 27. & 5. epid. in Malico* id quidem videtur voluisse, non tamen verbis aperuit. *Dioscoridis testimonio satius utar qui l. 6. c. 38.* & alibi ad venenatos ferarum ictus facta cauteria, ut hiantia diu teneantur, præcipit; ut ad multum, inquit, tempus sordes prorogentur, & materia virulenta effluat. *Aetius ser. 2. c. 28.* paralysi linguæ factis ignead occiput ulcerib. diu fluidis permanentibus non desperat perfectam curationem *l. 8. cap. 37.* Asthmati vero curando crustas igne excitat in pectore, diuque sinit apertas. *Paulus verò Aegineta l. 3. c. 73. F.* dum coxæ vitium diu protrahitur oblædendo diutius articulum, tribus quatuorvé locis uri, & compluscculis diebus ulcera adaperta servari voluit. *Idem sic. etiam l. 5. c. 3.* inductæ demorso per rabiosum canem loco crustæ, fluant (inquit) ad minimum 42. diebus, quas easdem demorso item homini rabido crustas 40. aut 60. dies. apertas servandas sanxit *Aetius l. 6. c. 24. qui ex l. eodem c. 49.* Longis stomachi defluxibus factæ crustæ item ut apertè diu relinquantur, admonuit. Ad hæc *Paulus l. 6. c. 2.* per defluxibus humorem ad oculos & thoracem curandis, caput, ait, supernè urunt & crusta lapsâ os attenuant; ut servato diu ulcere humores eo perspiratu dissipentur & evacuentur. Hactenus eius sententiæ græcos autores habes. E Latinis verò primus *Celsus l. 3. c. 21.* ferramentis candentibus pluribus locis hydropici ventri exulcerato servanda diutius ulcera præcipit *& c. 22. eiusdem libri* in his, qui pulmonis ob destillationem ex capite ulcere laborant, crustis inductis sub mento, atque in gutturæ ad utrumque mammam & sub imis ossibus scapularum cavet, ne sanescere ulcera permittuntur, nisi tussi finita; *& l. 4. c. 22.* ad coxendicos medendos ait, eaq; si nulla exulceratio, etiam ipsis coxi, sicut & cæteris partibus adhibenda est. Cùm verò sæpe aliquid exulcerandum candenti ferramento fit, ut materia inutilis evocetur, illud perpetuum est non ut primum fieri potest huius generis ulcera sanare, sed ea trahere, donec id vitium, cui per hæc opitulantur, conquiescat. Ad hæc Themison *auctore Cælio l. Chron. 2. fine*, Phthisi imperat ulcera facienda extrinsecus, atque horum diutissime diffe-

Veteres usos cauteriis judicatur.

Usus aversorii evacuatorii cauterii antiquis nostra suo.

differendam sanitatem, ad aversionem scilicet humoris, internorumque ulcerum exiccationes ut exposuit idem Cęlius, qui&ad inductas hydropicis crustas eandem ab antiquis observationem adhibitam fuisse, ut saniosam proluviem & aquā diutius eructarent, perhibuit *l 3.chron.c.4. & l.2. eiusdem oper. c. ult.* Cui placito adstipulatus est & *Gariopontus l.3. rei medicæ c. 1. sed Cælius 1. chron. c. 1. & 5. c.1.p.* post tactas cephalæa vexatis, Ischiadicis & psoadicis ustiones, imperat ulcera reservata in saniem provocanda, quę quidem omnia potuerunt fortassis inde trahi, quod ipse *Hipp. 2.prognost. text. 64.* prodidit: quibus inflammati pulmones morbis abscessus circa aures fiunt & suppurantur, aut ad internas partes fistulantur, hi liberantur. Hac credo observatione factum est, ut aliqui (inter hos *Lazarus Sotus in lib. de locis text. 130.*) professi fuerint, ab Hipp. fonticulum sub fistula compræhensum. Ex Arabibus est *Razes l.9.rei med. c. 11.* in epilepsia per consensum jubet parti mittenti cauterium inducere, quod diu maneat apertum sive illud hepar sit, sive stomachus. At *Albucasis l.1.c.32.* ubi crustas complures hydropicorum ventri decrevit inducere, curandum voluit, ut longiore tempore saniem emittant aut aquam eructent *16.tr.1. c.11.* datis tumenti spleni cauteriis, ut hæc diu aperta tenerentur admonuit, quod ex *Paulo idem professo in lib. 6. c. 48.* didicerat.

Cum Avicenna ad hanc rem nomino *Razen l. de aff. vinctur. c.25. & l. divis. 103. & 6. rei med. c.2. & 9.c.11. & Damasc. l 6. c. 26. & Halyabbatem l. 9. practices c.77. & 81. & Isaac. l.9. pract. c.76.*

Habes jam de cauteriis principum virorum tot pronunciata, quę quidem omnia quid aliud sunt, quam aut nostri fonticuli rudimenta, aut horum saltem adumbramenta. Cæterum usitatos ubertimè nostros fonticulos credidit *Dominicus Galbanus, medicus Estensis, in opere quod edidit de fonticulis*: ab eo tempore, quo primum Venerea lues unde libet in Italos deducta increbuit. Etenim ut veneno teterrimo pateret effluxus, imaginati sunt medici prudentes commodiorem hac una non futuram aliam viam. Atq; ita etiam in peste Veneta A. 1575. celebratissimus fuit istorū usus.

A quo primum tempore celebratissimus fuit fonticulorū vulgaris hic usus. Pestis Veneta.

CAP. V.

Diluuntur rationes quæ inutile detrimentosumq; cauterium faciunt.

CÆterum, an id, quod obtendunt aliqui cieri membris ex cauterio potius detrimentum quàm levamentum; Respondebis, haud tantum ex cauterius induci detrimentum, ut inde totum ægrotet membrum, ita quidem actiones non impediunt, quo minus possit vel brachium circumquaq; moveri, aut crus incedere, quæ cauterium gestant. Quod si quaqua parte factum est ulcus, & soluta unitas est, hæc quidem noxa vel nullius prope vel exilis admodum est momenti, qualis autem cumq; sit, maior profectò & longe maior est utilitas quæ proficiscitur; quam noxa. Adde quod nullum fere medicamenti genus est, quod ita juvet, & nulla ex parte noceat. Nimirum usq; adeò medicamentum est, donec jam alteret & immutet corpus: immutatio autem hæc sine naturæ offensione atq; molestia non est: vis enim semper inferatur oportet, quæ perpetua medenti comes est. Deinde ubi advertunt, quod, esto non sit damnosus, irritus tamen & cassus est cauterii usus, siquidem quod facere debet diversionis opus, nullum facit: nempe venulę inter ulcus & partem affectam mediæ tam exiguæ sunt, ut per eas defluere nequeat humor, qui memoratu dign' sit. Porro ubi desiit actuosa cauterii vis, cessat continuo dolor, cessatq; calor, cuius utriusq; causa fit tractio atq; inde diversio. Hæc isti, sed certè quàm parum acutè vides. Scilicet *Galeno in 13. meth. docente*, exasperatâ importune sensili quacunque parte, natura subinde commovet spiritus & sanguinem ad eiusdem subsidium, quos ad locum conversos rapit continuo vacui vis, quousq; veluti habitu quodam proveniat ibidem concitata semel humorum aut ichorum proluvies, nullo vel dolore vel calore provocante. Comprobat hoc autem experientia. quandoquidem & supra omnem ulceris ambitum & dimensum superantem plerunq; saniem videmus effluere. Neque officit, quod venæ perexiguæ sint; quotus enim quisque ductus quantumvis exilis & modicus ad humorem quempiam inutilem secernendum satis est natura decernente, tantummodo comparata sint opportune cętera, de quorum legibus & ratione trademus proximè. Non autem nego accidere sæpenumero ut neq; materia ad eum locum confluat, neq; assuescere naturæ opera posse, quatenus confluat: atq; adeo nolimus exaruisse persæpe cauteriorum ulcera, quæ deinde vel inviti medici cogantur obducere. Quamquam est alias observatum, multos in menses sicca cauteria post hac (incertum quâ naturæ libidine & conversione) plurimam humoris & sanici copiam reddidisse. Hæc nobis libuit, sicut licuit, de cauteriorum utilitate scribere: de quibus *Thomas Fienus, Hier. Capivaccius, Michael Cavassetus, Iulius Delphinus, & Iulius Cæsar Claudinus*, tractationibus huius rei propriis, atq; alii quidā doctissimè disseruere.

Ad obiectiones eorū qui partiū exulceratū ad avertendas defluxiones quæsita damnant responsiones.

Occurritur.

Ab experimento.

Ad rationē. De exilitate venarū.

Observat.

CAP. VI.

De locis infigendi cauterii vulgatioribus.

SOlent quidam vulgo fonticulum imo excavatum ad frontem religare, inferius verò ad cervices exsculptum ad collum revincere chirurgi, quod equidem damno propterea, quod minime sub cutem imprimi potest, fovenda tum repellētibus lacertis, quibus inter cæterum maximè partes donatæ sunt cervicis, tum etiā vetantibus organis respiratus, quô minus arctari vinculū queat. Satius ergo putarim superius quàm fieri consuevit ulcus illud effossum iri. Ita enim & spinæ medullæ exortui cohærebit maiori indubie cum fructu & cavitatem maiorem obtineri licebit de ligatura obliqua ad sinciput super aures ductâ: utrolibet autem suffodiatur fonticulus, illud est imprimis advertendum, ut in medio cervicis canaliculo non ultra citraque suscitetur. Secus enim & difficilis est excavatus, & dolores diuturni supersunt.

Pręter hunc postici capitis fonticulum & anticum equidē vidi in P.M.Ant. Cicala, ex societate

Jesu

Jeſu ſacerdote, capitis defluxionibus extremè obnoxio, præter quem virum neque novum eſt Romæ & in Galliæ Ciſalpinæ aliquot locis Seticulum aliâ parte factitari conſuetum, quam rem cum improbat *Io. Zechius conſ. 1. & 18. approbant contra Iul. Cæſar Claudinus in reſponſorum medic. poſtremo*, quòd ſi quis aſſerere velit defenſionem leget eiuſdem Claudini & aliorum recitatam a nobis *Pyrotech. l. 2. c. de catarrho.* Brachii fonticulum communi chirurgorum ac medicorum omnium ritu ad deltoidem ipſum muſculum ac ad huius tendinem parte exteriore infodiunt; ſequutus autem ego vulgatum hominum morem fueram junior, donec rem anatomicam profeſſus Neapoli primus manifeſtum hoc erratum deprehendi atque approbante Mario Schippano medico ſcientiſſimo interiore loco inter deltoidem & cubiti flexorem lacertum, cum *Lanfranco chir.* & *cum Nicol. Piſone lib. 2. de morb. cap. 4. & cum Hier. Fabricio Iul. Cæſ. Claudino* atque aliis autoribus emiſſarium hoc loco factitare, quâ parte paratum ulcus, ut par erat, commoda multa reddidit ſemper: nam & minimum ex huiuſmodi ulcere dolet homo, & conſiſtit ſitu immutabili, & quod operæ precium eſt, ulceris ritu cavatum uberiore facit manatus. Nobis autem more profundiore ſuffragantem audi *Iacobum Hollerium obſervat. medicinal. 1. dicentem.* Epilepſiæ, maniæ, melancholiæ, hemicraniæ, cephaleæ, cæteriſque hoc genus capitis affectibus pertinacibus medendis locus in brachio medius inter axillarem ferro aperitur & vulnus ne coeat prohibetur, atque hic melius quam exteriori brachio, ſiquidem minus opportunus eſt hic locus occurrentibus & allidentibus externis, minuſque viſui patet.

Locus cauterii in brachio legitimus primùm à nobis oſtenſus Neap.

Ad inferiores autem artus ut deſcendamus, fieri conſuevit & in femore ſuperiore fonticulus quatuor infra inguen digitis voluit *Dominicus Galbanus, medicus Eſthenſis in l. 2. de fontanell. c. 9.* verum ut rectè ſequitur hic homo viciniam partium, ex quibus derivandum: nihilominus non probant hunc locum noſtri defectu commodæ deligaturæ. Itaque ſupra genu ponunt totidem aut ſex etiam digitis. Sed manant hæ minus quam par eſt ulcerum foſſulæ neque ſine dolore geſtatus eſt horum plurimus, unde dubitandi anſa datur, ne ipſe, qui accommodatiſſimus eſt, locus inſeſſus ſit.

Promptior eſt commoditas cauterii locati ſub tibia genuque parte ſc. interna, quam rem equidem ſic adminiſtro: ſupremam ſuræ pulpam tota manu comprehendo, qua vinculum caligas perſtringit ſed paulo depreſſiore loco ſicut voluit Heurnius, qua media digitorum occurrentium eſt vacuitas, inuro, ibi enim eſt inſignis cavitas extra muſculos ac tendines poſita, ſed quâ venæ propinquant maximè.

Ratio inveniendæ ſub genu ſedis fonticuli.

CAP. VII.

Loca corporis apte cauteriis plura quam imprimis vulgo conſuevit monſtrata.

HI quidem vulgatò ritus ſunt excitandis fonticulis: deinceps verò minus quidem uſitati ſed digniſſimi ſunt exponendi. Primum autem à ſummis partibus exorſi deinceps ad inferiores procedemus.

Dolorem capitis recidivum Regulo cuidam abolitum per actuale cauterium aperto ad Bregma fonticulo teſtatur *Iacobus Fontanus in Conſilio 7.* Catarrho verò compeſcendo ſutura in coronali paravit emiſſarium *in conſ. 14.* Itemque ad phthoen *in conſ. 18.*

Conſueverunt in pueris & in aliis, qui defluxus à capite ad oculos atque ad ſubiectos partes alias conqueruntur, fonticulum in imo medentes ex more omnes adaperire, ſed multiplex muſculorum motus perpetuo repellit globulos; his tum incommodis tum morbo conſultum iri mihi videtur ſi foveæ quæ poſt aurem eſt inſignis articulatione maxillæ cutis exulceretur, quam rem priorum uſu atque auctoritate probatam mirum eſt, quod apud noſtros tam diuturno neglectus fuerit, quod enim aut quam magni viri huic præſidio ſuffragati fuère. Primus *Razes, l. de cauteriis* cruſtam igne faciendam huic loco præcepit ſibilo ac fiſtulæ auris, dentium & oculorum dolori medendis, convulſioni verò caninæ *Avic. in lib. 3. fen. 2. tr. 1. cap. 17.* nec non *Albucaſis l. 1. c. prop.* eidem quoque morbo, & præter hæc oculis ab inflammatione tuendis *Meſvæus lib. 2. Grabad. cap. proprio*, ſequutus autem hunc virum (quod ad cõvulſionem caninam ſpectat) eſt *Bertrucius Bononienſ. tract. 2. ſect. 2. capit. 3.* vertigini verò è poſterioribus *Matth. de Grab. in conſ. decimo & Theophr. Parac. manual. 2.* cum quibus eſt *Nic. Piſo lib. 1. operis therap. cap 9. qui & cap. 19.* ad epilepſiam idem laudavit & ad catarrhũ *c. 25.* & ad tuſſim *l. 2. c. 24.* Itemque *Iacobus Holler. in eo quod c. 2. lib. 1. ſubiecit ſcholio, nec non enarrator Duretus.* Quod autem ad epilepſiam attinet huic finiendæ locum hunc ad emiſſarium utiliter inuri judicavit *Io. Baptiſta Theodoſius* in epiſtola 65. Refert quoque *Michael Paſchal. l. 1. de medic. in morb. c. 8.* finienda vertigini probatum quorundam experimentum eſſe, venas non pulſatiles poſt aures inurere quod fortaſſe legerat apud *Gulielmum Brixienſem in opere practico cap. de vertig.* Id quoque ad cephalæam laudavit *Ludovicus Mercatus l. primo de cur. morb. inter c. 1.* ad catarrhum verò & ad uſtionem imbecillam cauterium in hoc loco propoſuit *M. Gatinaria in comm. ad Razem* & illius viri compilator *Iac. Syl. in meth. cur. cap. proprio.* ad lachrymas vero involuntarias *Gulielmus Rondeletius l. 1. pract. c. 61.* ad lippitudinem *Nicol. Piſo l. 1. de cur. morb. inter. c. 26.* ex chirurgis *Theodoricus l. 3. chir. c. 45.* lachrymas oculorum hoc cauterio ſiccat. Deinde *Lanfrancus Mediol. chirurgia magna do. 3. tr. 4. c. 8.* ad medendas oculorum languentium imbecillitates eundem locum aperuit, ad ineuntem verò ſuffuſionem *Durantes Scacchus l. 1. ſubſ. medic. c. 4.* Id quod neque accipitribus facere abſtinuit Federicus Georgius in arte accipitraria ad ſurditatem *Michael Savanarola tr. 6. c. 4. rubr. 3.* Hi ſint ſatis è quam plurimis qui actuoſum pene aures cauterium magni fecère.

Sibilo auris, oculorum dolori.

Oculis inflammatis.

Oris diſtortioni.

Vertigini.

Epilepſiæ.

Catarrho.

Vertigini.

Catarrho.

Viſioni imbecillæ.

Lachrymis involuntariis.

Lippitudini.

Epilepſiæ.

Surditati.

Oculorum omnibus vitiis.

Surditati.

CAP.

CAP. VIII.

De ustione parotica per medicamenta.

SEquuntur hi, qui medicamento caustico contenti fuere, primus ex his ponendus est *Ioannes Fernelius qui in consilio* 11. ad imminentem cæcitatem exasperandum hunc locum pyrotico censuit, & demonstratione anatomica confirmavit, quem virum imitatus est & *Ambrosius Paræus*, qui lacunam eandem aurium dolori dentium sopiendo vesicante cauterio aperisse felici experimento testatus est *l.6.c.25.* subsunt enim, inquit, illic vena, arteria, & nervus, quæ ad dentium radicem distribuuntur, quam rem & *Bartholomæus Eustachius lib. de dentibus ad calcem attigit.* Ambrosium verò sequutus est *Ioannes Heurnius lib. de dentium affect. cap.* 1. qui vertigini & epilepsiæ nec non *lib. de morb. ocul.* suffusioni & *lib. de morb. pect.* asthmati hoc utile factum dixit. *Leonar. quoque Fuchsius* oculorum suffusioni tum vertigini commendavit *lib.* 1. *de cur. morb. cap. prop.* etiam oculorũ affectus *Io. Riol. in meth. med. particulari Ioanne à Vigo visus autore* sollulam hanc auris exulcerat caustico. Sed *Ludovicus Duretus in Iac: Holler: practica* convulsioni caninæ. *Felix verò Platerus tom.* 1. *prax.* auditus læsioni tit. de respiratione depravata, proficuum dixit hoc, & asthmati, quòd à crasso lentoque pituitæ recremento proficiscitur, post hos omnes *Philippus Mullerus in chymiatro suo libro, quem de chymica medicinæ miraculis ac mysteriis inscripsit* vesicatorium dolori dentis finiendo post aures affixit, quod approbarunt etiam *Laurentius Scholzius Consf. medic.* 72. §. 195. *& Petrus Pigræus lib.* 8. *chirurgia cap.* 17. cantharidibus in pice adhibitis, & *Gualterius Bruelius lib. praxeos medic. cap. isto.* ex canthar. fermento atque aceto paratum, tum vertigini tum hypochysi perutile testatur, qui & cauterium simpliciter loco post aures excitandum voluit. Adhæc hæmicranio dolori commendavit hoc *Rodericus Fonseca to.* 2. *cons.* 64 Itemque catharro calido, suum testatus experimentum *Benedictus Victorius Faventinus in cons.* 1. *& cons.* 14. qui vir & ad cephalæam idem remedii suaserat *cons.* 6. & ad vertiginem *cons.* 8 *autore usus Galeno in* 3. *de locis affect. c.* 8. *& Avic. in l.* 3. *fen.* 1. *tr.* 5. *c.* 3. & ad grave halantes nares *cons.* 42. ad sex vel octo menses laudato singulariter emissario. Ad tonsillã etiam strangulatoriam epidemicam probavit vesicatoriam. E cantharidibus vel præter hoc genus aliud quodcunque causticum erosorium Andreas Tomajus Regius Austriacorum chirurgus in lib. Hispanicè inscripto de Garatillo. Ad oris distorsionem cauterium super venam, quæ est post aures, perplures dies conservatum efficaciæ supremæ testatus est *Ioannes Arculanus comm. in l.* 9. *ad Mansorem c.* 11. & ad Lethargum *Thomas Cornachinus in medic. suis tabulis.*

Dolori dentium. *Vertig. epilepsiæ.* *Suffusioni.* *Asthmati.* *Tortura oris.*

Ad summã si rectè perspiciamus omnib. capitis defluxibus evertendis accommodatus ad has partes fonticulus apparet, & inter omnes ut verũ dicam, maximè cujus rei causa si cui libeat in præsens audire, illa est secundum *Hipp. sententiam in lib. de humor.* derivationem quampiam à medico paratam, ut naturæ instituto consentiat oportere: cùm itaque ad hæc loca consueverit natura cerebrum à morbis liberans defluxus & abscessus facere: perspicuum hinc est consensum viarum partiumque esse: atque adeò rectissimè fieri, siquidem ad hanc regionem emissaria præstruat. Conferas autẽ fonticulos, qui ad brachia educantur. Nimirum hâc eadem ratione, quod naturæ defluxibus ordinatis non consentiatur, nedum non utilia vult *Prosp. Martianus in l. Hipp. de humoribus*, sed incommoda etiam irrita. Imo etiam detrimentosa dicit propterea quod consuetas naturæ vacuationes alio facto superfluitatum decursu deviat, & amandat, viis interim naturalibus, per quas duci poterat occæcatis. Sed hæc obiter, quos sic non meum, sed aliorum esto judicium Interim nos naturæ indicia sequuti atque imitati præterquam dictæ auris lacunæ fonticulum pone processum styloidem paulo post exortum musculi componemus. Itaque equidem plurimos defluxu capitis tum ad anteriora tum ad posteriora non infeliciter curavi. Est autem porro commodior ad id loci quàm ad inion cauteriolum. Sed *Thomas Fienus lib.* 4. *de cauter cap.* 1. ad oculorum defluxus idem rei laudavit, post hos omnes clarissimos viros, si (quę mea sunt experimenta, (proferre licet) licet autem quando fideliter res enarrentur.

Didacus septem annos natus filius Andreæ de Amore, longo ad oculos defluxu & strumis ferè præfocatus, gestatis retro aures utrasq; fonticulis emissariis post dies 60. liberatus est, quam rem Alexander de Alexio medicus Neapolitanus solertissimus cognovit.

Sed & peste correptis hominibus tuendis loco huic extumescenti vesicatorium è cantharidibus imponit *Phil. Ingrass. operc. de peste part.* 4 *cap.* 28. Jam verò ne te moveat quod de fonticulis post aures emissariis professi vesicantium inter hos & potestate inurentium medicamentorum meminerimus, delphinum (ut cuipiam videatur) sylvis appingentes, fluctibus aprum, scire licet ustionem momentaneam humori cuilibet exiccando vel discutiendo factam ad emissarium diuturnius fovere, nil esse quod vetet, præsertim quando fonticulos ex cauteriis producı secũdum juniorum inventum ante monstraverimus.

Hactenus jam de fonticuli post aures usu, dupliciq. ejusdem parandi ratione. Cæterum si deligandi ratio quæratur, hæc ulcusculo conservando commoda est, quia ex tribus fasciolis assuta secundum π Græcæ notæ descriptam figuram superius victæ secundum sui medium, posterioribus aurium partibus frontem ducta hic renodetur: reliquæ sub aures ad anterius collum pertractæ sub mento colligentur. Jam multa multorum autoritate & commoditate præstans apparuit post aures positum emissarium: adhæc autem esse ad ipsam auriculam, id est, ad infimam hujus pinnam transadactum cauteriolum pro surditate curanda inveni propositum excogitatum ab *Aloysio Mundella lib epist.* 21. Cujus administratio qua ratione sit exequenda non explicuit idem. Expositam hanc ad alios quosdam usus reliquit *Ioannes Costæus l. de cauter.* 2. quem vise. Est autem ad eam rem accommodatus aureus argenteusve spincterculus. Pręter hos fonticulos

novum quidem est secus jugularia vasa poni: sed nihilominus ad strumas exhauriendas hinc atq; hinc experti sumus perquam utiles in R. P. Nicolao Zimara societatis Jesu sacerdote, quamquã ad ulcera & empl. è stercore columbino Avicen. 8. continenter inductum est. Deinde *Iul. Cæsar Claudianus* & scapularum locum & infra articulum laudavit ad defluxus superioris in partes pectoris avertendas: & hoc viro prior ad asthma *Bened Victorius in cons. 16. ac Thomas Fienus l. 4. de cauter. c. 11. & c. 15.* Deinde scapulis utiliter excitata cauteria professus est, quia locus is à magno calvariæ foramine & à spinali medulla dissitus non est, & quia declivis & quia propinquus est venis, quæ è capite in brachia descendunt. Affectus autem, quibus succurrit hæc vacuatio, sunt tum ipsorum humerorum spatularumq; dolores tum ad capitis vitia hæmicraniam & epilepsiam, qui vir eadem libri parte sub alas ad cordis pulmonumque affectus, & ad venenosæ materiæ sub depopulatu pestis eductionem per cauterium approbavit, scapulas inducto fonticulo vocis amissę usum restituisse quibusdam narravit *Amatus Lusitanus cur. 6. cap. ult.* qui & alarum cavo suffigendum cauterium, ubi res ferat, proposuit. Sicut & proposuit *Durantes Scacchius l. 1. subsidii medicinæ cap. 18.* pro peste verò pellenda Iconibus sub multis morbis adjuvando duplex ad utrasq; alas cauterium defigit *Thomas Fienus lib. 4. de cauter cap. 17.* Ad medias claviculas, quâ fossula submissa, indicat insculpenda duo emissaria Illustrissimo viro Donno Thomæ de Auolis, qui destillationis ad pectus diu conquestus fuerat, consilii requisitus proposuit *Hier. Fabric. Aquapendens*, quod Neapolitani nostri medici, ut qui vetustis tantummodo majorum ritibus acquiescunt, difficile tulerunt primò, mox verò consultoris authoritate victi, festivius admisêre. Id mihi traductum videtur ex *Celso*, qui *l. 3. c. 22.* phthisicis crustas sub mento, gutture ad utramque mammam, & sub imis ossibus scapularum igne excitat, & in longum tempus prorogat. *Aetius* quoque asthma curandum crustis ignis ad thoracem diu servatis præcipit, quâ etiam imitatione *Michael Paschalius* ad asthmatis aliquod species fonticulum in furcula probat. Ad hæc *Philippus Ingrassias & Bartholomæus Eustachius medici consultissimi non discrepantes ab Albucas. l. 1. c. 26.* circum fistulam thoracis Ducis Terranovæ ad derivandos influentes humores, quinque digitorum spatio fonticulos complures excitandos decrevêre. *Thomas verò Fienus lib 5 de caut. c. 1.* in vitiis pulmonis præter. 2. brachiorum 4. in thorace excitat. Sed in regione abdominis *Avicenna* jecur, lienem, stomachum, qui causam cephalææ præbent, inurit *lib. 3. fen. 1. tract. 1. cap. 33. & Albuc. lib 1. cap. 18.* è nuperioribus *Thomas Fienus* diligentissimus hujus materiæ scriptor *in lib 4. cap. 16.* cauteria pro abolendis stomachi languoribus abdomini configere cauteria licere veterum autoritate comprobavit. *Ludovicus verò Mercatus lib. 1. de cur. morb. internis cap. de melancholia*, curando scirrho lienis huic parti cauterium defigit. *Eustachius verò lib. 5. de morb. occult. cap. 13.* refert, se quendam lue venereâ penè consumptum ex toto ferè sanasse cauterio primum jecoris regioni adhibito & per annos 3. conservato, mox pro isto, duobus fonticulis ad crura defixis. Quod autem ad cætera loca pertinet, illud admirare solitus sum, qui fiat, ut non inguine excitentur fonticuli, in his præsertim viris qui lege maritali non tenentur, quique jam annis graviores sunt, & in aliis ad summam hominibus, qui veneri non serviunt, sunt patientibus effectus quoslibet diuturnos ditionis, quam vocamus, naturalis. Porro hæc ad colicam & dolores vesicæ approbavit *Gulielmus Salic. lib. 5. chir. cap. 2 ac Petrus Argillata in l. 5. tr. 1.* Ad Arthritidem *Iac. Fontanus lib. 3 pract. med cap. 36.* Ad psoram quoque contumacem vetuli religiosi Jesuitæ, cujus & in opere nostro de abscessibus memini, consultissimum virum & professorem nostrum eximium Antonium Santorellum, in selectissimorum medicorum conventu proposuisse, dici sane non potest quàm opportunum hisce malis est hoc præsidii genus. Porro cum in duobus quorum alter hydropi, alter cachexiæ subditus erat, obtigisset, hoc experiri: magnum ex hac re operæ sensi sequutum. Taceo, quòd longè plurimis hominum ulceratis bubonibus venereis jam sanescentibus in peculiare infecti jecoris emissarium pilulam conjeci, longo tempore continendam non sine multo commodo. Cætera res plurimum conducibilis intercipiendis humoribus, qui ad pedes diu consueverunt irruere, testis autem est mihi locuples Franciscus à Ponte, scholæ nostræ Neapolitanæ professor egregius, excitatum hujusmodi fonticulum Aloysio Layzo juveni, qui viginti jam annos ulcus rheumaticum passus fuerat in pede maximo, super omnia remedia levamento fuisse. Deinde etiam inferius inguine quatuor latos digitos excitatum, media femoris linea cauterium percommodum est his, quæ modo memoratæ sunt atq; hoc genus affectionibus abolendis; discurrunt quippe per medios illos externâ facie lacertos venæ nobiles insignes, quarum surculis facile est occasione datâ evomere, quicquid superfluum atq; incommodum est superiori corpori: quemadmodum observare licuit in quam plurimis potissimum religiosis Capucinis, quos nominare necessum non est. Aliud etiam est, quod referam experimento probatum, discussum ultro magnum tibiæ pedisque tumorem in corruptionem iturum homini, cui in adverso inguine magnum item excitatum est ulcus. Jam autem insolens ut ne videatur fonticulus, scire licet & pro ipsius hepatis finiendis malis fonticulum utrique inguini collocari commodè sicut docet *Durantes Scacchius lib. 1. subsid. medic. cap. 18. & Thomas Fienus lib. 5. de caut. cap. 1. & l. 4. cap. 16.* Ad aneurisma pectoris quoquo pacto reprimendum memorato modò loco cauterium defigit *Rodericus à Fonseca cons. 60.* quâ item ratione neque alienum videtur emissarium parte genu exteriore, quâ media musculorum latera relinquunt supra lacunam poplitis, certis sub quibusdam casibus aperiendum. Porro sub genu periculosum admodum cùm esset propter tumores œdematosos in Reverendo viro Luca Antonio Pellegrino confessario monialium Jesu Neap. locus is tutissimus fuit. Taceo multos alios

Sub mento. *Fonticulus inguine* *Historia.*

lios qui eandem fonticuli commoditatem experti sunt, noti Adamo Marchio atq; aliis medicis Neapoli. laborabat ite Jo. Dom. Longobardus civis Neapolitanus ingenti dolore tibiæ, quâ sura cum fibula committitur, qui ex veteri lue syphilia profectus vehementer interdiu, sed immaniter noctu torquebat, ita ut ad illitum hydrargyrii toto corpore faciendum, etiam sub ardente Syrio curatores medicos compulisset; hoc igitur remedio nil levatus homo, spem omnem fermè depresserat, cum eo parato ulcere quo loco descripsi, & vacuari virulenta sanies, & mitescere dolor cæpit sic, ut non longius quàm intra septimanam finitus fuerit omnino. Quid in vero beneficii consequeretur, cum à magistra natura loci lacunam comparatam ac prope indicatam cognoscamus in emissarium. Nobis autem eruptorium ejusmodi medicantibus suffragabatur & *Felix Platerus, qui tom. pract. 3.* idem loci jussit aperiendum pro gonagra curanda, lecto fortassis exemplo apud *Razem in libello de Cauteriis*, vel apud *Lanfrancum, qui Chir. magna doctr. 3. tr. 4. c. 18.* ejus rei meminisse videtur in curandis doloribus genuum, testium & matricis. Cæterum quod ad deligaturam spectat, hęc minime difficilis est, aliam in hac re difficultatem non video, quàm, quæ ab insuetudine nascitur, sed nihilominus in gravissimis difficilibusq; morbis omnia tentanda docet necessitas.

Restat nunc aliud memorandum emissarium revellendorum humorum gratiâ, carnosa parte quæ 15. digitos malleolo superior est, propositum à *Thoma Fieno l. 4. de caut. c. 15.* quem scilicet locum exulcerare nos vesicantibus ad febres malignas medendas quotidiè consuevimus. Aliud hic pro coronide adjiciendum judico non inutile. Intercapedinibus musculorum, aliarumque partium cavitatibus spontaneum interdum ulcus obortum, quod graviorem alium affectum corporis elevaverit adempseritve, in eo igitur loco linquendum emissarium in aliquod tempus, & moneo quidem ipse, qui rem conducibilem sæpe sum expertus, & ratio ipsa suadet. Denique, si rectè ratiocinamur, locis omnibus dolore afflictatis, si tamen aut plethorę aut cacochymię, aut etiam utrisque prius occurreris, convenire videtur cauteriolum: nimirum, ut si huic sedi pars aliqua vitii vel ipsum affatim inhæserit, & inde etiam exhauriatur. Cujus equidem rei aliquot experimenta per me comperta & hic perhibere non pauca possim, & multa etiam in *l. 3. pyrotechniæ nostræ chirurg. entopyriæ F.* Nihilotamen secius & *Razes l. de cauter.* passim huic meæ sententiæ & *Thomas Fienus l. de cauter. c. 11.* & *Ambros. Paræus l. 17. sui operis. c. 2.* duobus plane memorabilibus narratis exemplis suffragia tulêre.

CAP. IX.

In quo præcepta & adversiones circa cauteria proponuntur.

HIs jam compositis quæ se primum obtulerunt de cauteriorum usu longo, ambiguitatibus, deinceps exponentur observationes ac præcepta quædam, tum ante, tum post cauterii percussiones advertendæ.

Primum igitur, quod tibi ob oculos proposueris ac perspexeris est, ut pars, cui cauterium infigitur, naturali quadam compositione accommodata sit, unde defluere materia possit, nullumque interim ab inusto loco sentiatur incommodum, quod autem ad priorem scopum attinet, pars affecta inurendæ alteri sic respondeat & consentiat, ut ex mittente isto & superiore loco possint effluvia ad recipientem huic usui constitutam trahi. Quo divinus quidem *Hippocrat. in l. de loc. in homine* 49. venam, inquit, inurere oportet commodam ad morbum, ex quo quandoque tandem quis ægrotaverit, cui similis alia, quæ prima est sententia *Raza lib. de cauteriis*, qui porrò fontes hos vocat, & diligenti cura vult inquirendos *Razes lib. de cauter.* unde profectum est scilicet ut fonticulos vocare cōsueverint nostri. Ad hæc partium consensum inspiciens illud vide ne pars exulceranda nimium à loco malè affecto dissita sit, sic enim per excedentem longinquitatem commoda facilisque non esset aversio: sed neque etiam sit ita propinqua, ut dum inutilem eluviem procuratum ulcus allectat, simul etiam ad languentem partem, cui servit, humores aliunde trahat, utputa, si circa mammæ cancrum unum aut alterum exsuscites ulcusculum, ad summam media inter extremos laterum situs eligenda via est, exempli gratia, laborante capite, aut prope cervicem aut in brachiis inuritor: pars dextera quidem, si dextra capitis pars gravetur, sinistra verò, si sinistra. Præterea si defectos sibi menses fœmina quæpiam conqueratur, remedium afferens ipsi, tibiis præsertim internè fonticulum excavaveris. Atque hæc quidem ad partem, unde avertitur, commoda est procuratio. Jam verò, quod ad vitanda partis infossæ detrimenta pertinet declinatio, anatome magistra, nervis nerveisque particulis, & ubi vacuitas & intercapedo est musculorum, quibus interim venę majusculæ circumstent, atque etiam ubi deligatura consistere nec ulcus admodum evariare possit: in his unicè locis fonticulum defixeris, secus autem & dolores, & inflammationes, & abscessus, & interdum etiam gangrenæ timendæ sunt. In quam rem quod mihi compertum est multis observationum studiosis, advertam. Parte tibiæ, quæ genu quatuor digitos subjacet, exteriore sicut anatome docuit, nulla est musculorum vacuitas, quin, neque tendinum, ac tendineæ compaginis; quæ undique diducta regionem hanc omnem convestit. Hanc ob causam non mirari equidem non possum, quid hisce partibus imprimendas fossulas principio præcepe rint aliqui nostrorum, Arabistę videlicet, à multis jā seculis, sed tamen eorum temporum quib.' interciderat anatome, quos sequuti posteriores rem acutius non discreverunt: Quod si processit tamdiu mos, planum est, & nil est tot omnibus juvare & plurimum sæpe etiam nocuisse. Ita gangrænam non multis ante diebus illustrissimo viro Ascanio Carraffæ profectam vidimus, quam cum infinitè irrefrenabiles pro funesta reliquissent intractatam nostri quidam chirurgi, nos scalpro excisam igne coercentes intrepidè juxta atque feliciter compressimus.

Pars affecta morbo consentiat loco excitandi cauterii.

Vnde & quo primum auxere fonticuli dicti.

Ita & Ferranti de quadra Regio consiliario: ita conjugi Francisci Antonii calamorum œconomo Ducis Albæ Neapolitanorum proregis à secretis, ita etiam Joanni Baptistæ de Assaro, nonnullis aliis usque plerisque multis, quos nominare non oportet, obscurioribus hominibus, accidit.

Has ob res illud jam statuere licet, aliâ cruris parte quærendum cauterii beneficium. Illa autem prompte pars interior est quæ & mollior & venosior, id est, imprimendo commodior est. Id quod acute videns Hieronymus Mercurialis respondens ad Jo: Zechii postulationem, consultius fonticulum, qui tibia interna excavatur, & qui exteriorem exulcerat, deliberatè prætulit. In universum autem & in omnibus aliis artubus amplexoria sui parte commodior est perpetuò fonticulus. Cæterùm si modus exterior cruris latus desiderat ad emissarium supra genû externa fossula probatur.

Sed ne sileamus id, quod cavendo non ultimum esse debet: nempe pervidendum est etiam, ne cachecticus, id est, corrupto corporis habitu, aut κακόσπλαγχνος id est, vitiatis visceribus homo sitis, qui recepturus est ustionem: quinimo, ne cacochymus & inexpurgatus, cavet *Aetius lib. 3. ser. 2.* etenim ejusmodi corporibus inflicta acus punctura cacoethe ulcera producit, *Galeno auctore in 6. meth.* quid de ustura credas, quæ calorem ingenitum contactæ partis exhaurit, latioremque plagam exsuscitat, sic spectanter diligenter corpora, priusquam igni tententur.

CAP. X.

Rationes practicæ atque administrandi modi.

Requiritur autem nunc quæ ad rationem agendi pertinent, tum è bonis auctoribus, tum è quotidianis nostris observationibus aliquot enarremus.

Prima siquidem audis, mihi & Jo. Heurnio Ultrajectino ad has operas nil est necesse, ut ferro agatur, satis est lenissimum causticum, quale equidem in pharmaco chirurgico descripsi: Ejus hæc est virtus, ut altius agat & terrorem ægro doloremque non inferat: non æquo autem commodo vesicatorium ex cantharidibus fermenti atque aceti modico laudat *Amatus Lusitan. Cur. 6. Cent. 5.* Secunda, cum inuruntur, inquit Heurnius, nostro cauterio fontanellæ, eousque cutem pervadere vis ejusdem debet, dum subjecti musculi membranula exedatur, ut in his, quibus laborant vitio pedes acrioris materiæ perpetuâ incursione, unde tædii plena sunt tibi ulcera hæc, non amplius fontanella cruri impressa ea regione, quâ locum caligas stringit, sed paulo depressiore eam labentem materiam expuit, sed ut dixi, illa pellicula trajicienda, ne acrior materia solita, qua ferebatur viâ inter carnem & musculum elabatur in pedes, & cautio adsit, ne hæc societas juncta à carne redintegretur, nam frustra fontanellæ molestiam gereret homo sine commodo sed, (quod Heurnius proponit) multam in fonticulo cavitatem, cum libet facere, atque etiam cum assumpsimus curationem eorum qui & animosè dissectus perferunt atque ulcus hoc emissarium aperiri sibi quàm citissimè volunt, tum utile consilium fuerit cum aliqua particulæ excisione id exequi. Illud autem fiet *auctore Hieronymo Fabricio lib. de chir. oper. c. de fonticulis* duplicata cute abscissa pilulaque, qualem mox dicam, imposita, sed ne dolor excitaretur, dum inciditur (inquit ille vir) ego paravi duas ferreas laminas quibus in medio scissuram habentibus levatur cutis & duplicatur & inter duas laminas constringitur arctè, ut sensus ferè obstupescat tum scalpello ad scissuram inciditur, & ita fit fonticulus per incisionē, docuit & per ferrū apertionē fōticuli *Iacobus Hollerius lib. observ. 1.* licet huic viro sola scissura cutis nulla facta exscissione satis fuerit.

Meminit & per exsectionem excitandi fonticuli *Iul. Cæsar. Claudinus in tract. peculiari de caut.* Ego verò, quam agendi rationem commentus expertusque sum, curiosis aperiam: summis digitis primoribus leviculè præhensam pellem phlebotomo adacto partim ad obversū levi pollicis unguem, partim forficula reseco, vel fili per acum traducti capitibus attractis manu leva sublatam loci cutem per scalpellum dextera subseco & exscindo particulam in orbem, sicut liceat eodem tempore pilulam complicatam è linamentis aut ceream unguento delibutam imponere. Hæc maximè præstab ilis imò & necessaria est fonticuli apertio in inio & in cervicibus, in quibus locis non licet spiritalis organi custodia & cautela deligaturæ compressoriæ vim ad foveolam fonticuli exsculpendam adhibre

Alia non adhuc audita & jam pridem à me comperta fonticuli lenius excitandi ratio est approbata, cum sæpe visa est felix ab ornatissimo viro Horatio Thesaurerio, quam hic studiosos lectores meos non celabo.

Qua notatus est calido adhuc columbi sanguine locus, ex canaliculo se vibrans hirudo admovetur, quæ cum cruorem pauculum exsuxerit, superfuso quod amicum est, lacte, vel quod appetitum solvit, oleo cinereve resolvetur crustula, quæ sub bestiolæ de morsu contracta est, & butyro perlita cadet, à quo tempore pillulam de more suffigere licebit, modus quidem puellulis peculiariter accommodatus, sed quem cunctis hominibus delicatis, & fœminis adaptare licebit. Sed & istis obvoluto circa fusum xylo oleo ferventi tincto, vel accensi cereoli calente gutta defensum margine locum percoquere soleo.

CAP. XI.

Procurationes inustæ particulæ.

Accidit sæpe ut inusto loco difficilè decidat eschara præsertim à valente pyrotico inducta, quare citius ut resolvatur, imponendum est cum butyro tritus elleborus. Simplicem

tem autem hanc radicem ad inustum polypum indidit *Hippocrates lib. 2. de morbis* 34. atque alibi, & ad alia nimirum, quod putrefactorium est hoc plantæ genus, ut interpretatus est *Hieronymus Mercurialis in eius loci adnotatione*: *At Petrus Andreas Matthiolus in comm. cap. 38. lib. 6. Diosc.* ex liquida vernice, ovi vitello, & recenti butyro misturam proposuit. Multò autem ut mihi videtur valentius Jo: Heurnii medicamentum quod Rec. ol. vitrioli, ol. hyper:ol:nigel. part. æqu. pluma intincta inungemus & molle cataplasma ex sabuci vel lapathi foliis superponemus.

Adhæc cum difficile sit & molestiæ plenum opus, compresso medicamento fonticuli scrobem excavare, quo compressu revinctuque præter acrem, dolorem periculum est, ne inflammatio, & ab hac interdum gangræna provocetur: utile consilium commentus sum, ut sine tam gravi pressura pilula plumbea imponatur primum quidem viciæ magnitudine deinde post biduum major aliquantò ac denique ejus magnitudinis quæ justè convenire possit in posterum.

Ad infodiendum ulcus utile plumbea pilula peridonea.

Ejus autem materiæ pillula propterea probatur, quod, præterquam pondere suo citius, alveum sibi parat profundius, adhæc inflammatorium quemcunque affluxum repellit, atque ulceri nihil incommodat, sed carni amicum, fovet ulcus; ut quæsitum est. Hæc quidem cum meo marte principio conscripsissem, deinde comperi & hanc quoque Mauritii Cordæi sententiam, quam adversus incurios quosdam medicos confirmat pluribus *in comm. lib. 1. de morb. mul. pag.* 28. Præter hanc pillulam, est viciæ granum vel semen xyridis, quam spatulam fœtidam vocant, Cereo globulo per hoc tempus equidem non utor; quod calore partium remollitum & imposito superposito splenio compressum vinculo complanatur.

Potius ex eadem cera & carptis flocculis vel panni rasura portionibus æquis orbiculum compono, alias etiam linum crudum, quod ulceri depurgando ad suppuratam pulmoniam facto *2. de morbis indit Hipp.* digitis summis ovi luteo tinctis, in pilulam præparvam conformare solitus sum, qualem etiam deinceps gestandam ad emissarium ulcus non mediocriter probo.

Aliud quoque subit admirari & quod albam ceram quæ siccior est, usitandam velint omnes; cum flava sit abstergentior & commodior: mihi si staret præceptio, non aliud quam propolin ex hoc genere deligere, quæ ne dum simpliciter attrahens est, *ut verè simp. tradidit Galenus*, sed etiam è profundo ejicit, ut *6. meth. med.* magis autem expurgatoria pilula fuerit, si terebinthinam elixando durata receperit: quod equidem aliquando fecisse cosuevi, pillulam ex cera & æris ærugine commisto laudavit *Amatus Lusitanus Curat. 16. cent. 5.* qualem tamen, præterquam confirmata ulceris particula, non à principio ausim equidem imponere.

Verum ea observatio tum memoratæ tum alius alterius materiæ pillulas & aliis meo quidem consilio retinenda est, ut nullo tempore nisi nova quapiam necessitate aliter exigente eximantur eædem. Porro compertum est assiduis hisce manentibus liberaliore semper manasse ulcera proluvie. Nec sanè injuria, quando conclusa sanies aut pus minimo transpiratu maximè sese propagare atque acervare valeat.

Verumenimvero in his hominibus, qui multum exhaustum ferant, id factitandum maneo, non in his qui tenui corpore pusillisque viribus ad minimum quemque vacuatum capite languent: cum in fossum emissario brachium abunde manat: quinimò præceptum hoc accipi servarique velim pro ratione naturarum, habituum, ætatum, sexuum, vitæ generum, regionum & cælorum cæterarumque rerum subjectarum; sicque modum aut retinendum aut variandum esse: debilibus & biliosis satis esto, quæ pisum minusculum æquat aut viciam majusculam, robustis & graviori morbo pressis non nisi crassa & competens inducatur: mediis habitudinibus media convenit.

Observari quoque velim & loca corporis: amplioribus enim musculorum interstitiis amplior globulus immitti debet, minoribus cavitatulis minor: ad summam suus omnium esto modus.

Sextum est quod *Io. Heurnius & Thomas Fienus lib. 1. p. 1. de cauter. cap. 17. & novissimè I. C. Claudinus in resp. medic postr.* proposuerunt, ut orbiculo complente cavitatem imponenda sint emplastra catheretica, quæ materiam peccantis ichoris aut humoris altè proliceant; ita enim non obscurum vacuationis beneficium ex hoc remedio futurum est egentibus. Quo fit, ut non possim non admirari, cur multâ suppetente medicinali materia, variaque exigente necessitate atque affectuum importunitate, nil ulterius curantes medici solo herbæ vel arboris folio sint contenti. Erit autem emplastrum ex his, quæ scripsi *in pharmaco chirurgico cap. de expurgant.* præsertim verò, quod *ibidem* à nobis est dictum, globulus item proficit conformatus ex eodem emplastro ceræ portione & calcis vividæ lotæ pulvere commixtis, vel intingetur pilula in linamento *Philippi Ingrassiæ descripto per eum de peste part. 3. F.* quod recipit ung: apost. ℥ß. hell. nigri col: an: ℥j. turbit. mellis & terebinth. an. par. m. Vel aliud, quod Rec. terebint. cum vino sublimato lotæ ℥iij. pic. colophon. ℥ij. gummi elemi, bdellii ana ℥ij ß. castor. ℈v. croci ʒj. ℈ß. myrrhæ rubræ ʒj ß. pingued. capon. ℥j. styrac. liquidæ ʒv. ol. hyperic ʒj ß. euphorb. ʒß. ceræ ℥vij ß. fiat ceratum.

Debent fonticulis emplastra catheretica

Hoc tum inductum pillulæ, tum folio hederæ, quod ad nudam carnem superimponatur, humorem educet, cujus crassitudinem ac viscidítatem admiraberis facilè. Expertum autem hoc primum in Francisco Alchymia regiarum tabularum ac rationum notario,

cui jam occallescentem in tibia fonticulum re stituimus.

CAP. XII.

De sectis chirurgicis sive setaceis & primo de horum utilitate

SEtaceorum, quæ vulgo dicimus, non vulgaris est utilitas ad plerosque morbos exercendos humano corpore quod equidem nominavi propterea, quod in veterinis procurandis frequentissi ne præceptum est ejusmodi remedium ab auctoribus, nec dum quidem nuperis, sed etiam antiquissimis *Apsyrto, Hierocle, Pelagonio, Hippocrate*, quemadmodum *lib. 1. veter. medic. cap. 26.* legere licet. Sed enim in nostro genere consultissimum est æquè præsidium, *Magni primum Hippocratis*, ut posterius apparebit autoritate firmatum. Deinde *Raza* & hujus gentis principum virorum, ut juniores etiam Arabistas & asseclas nominare non laboremus, qui longè sunt plurimi. Commoditates, inquam, ejus præsidii permultæ sunt: Una propositi finis est absolutio, id est, vacuatio certior & uberior, utpote quæ profundiore ma joreque venit ulceris sinu. Cum autem de pleniore setacei vacuatione commemini: scire licet opinione *Ioannis Zechii consulta*; *suarum 2.* per hæc adjumenta detrahi supervacuos humores ab exterioribus, per fonticulos verò ab interioribus. Verum equidem nescio quâ ratione, quam non monstravit, demonstrare id potuerit, quippe cum ab exterioribus communiter utrumque provocet: nihilominus si comparentur utrumque ulcus, cutem integram pervadens, setaceum & latius se exporrigens, magis ab internis proliciat necesse est: Altera in succurrendo atque educendo celeritas & efficacitas est ob easdem modo memoratas causas. Tertia stabilitatis est laus, quandoquidem à primaria designatione nulla sit ejus situs mutatio. Quarta symptomatum & molestiarum est compendium; præsertim si de privato occipitii setabulo agatur. Adde, cùm in plerisque omnibus corporis partibus ea setonis administratio probetur: in occipitii maximè parte retenta est, quam tendi Arabes vocant: in qua ipsa propter subjecta vasa & crassioris membranæ villos, pyrotica detrimentosa dicit *Andreas Laurentius*, *Histor. anat. lib. 2. cap. 10.* quantò igitur amplius ferro scintillante abstinendum est, atque eo insuper, quod pertuso ferro candente cutis pauco post tempore sic extenuari solet, ut abrumpatur: id quod ex perpungente scalpro minimè futurum est; quando caro nec non liquetur, neque exteratur. Quinta facilioris deligationis est virtus; cum nulla compressus sit necessitas sexta & postrema multæ ad ulcus curandum conservandum simplicitatis est commendatio.

Incommoda setacei per candens ferramentum transfixi.

Quas ob causas omnes aut plurimas præstat persæpe setaceum fonticulo. Quocirca tam multum huic auxilio detulit *Hieron. Fabricius ab Aquapendente ut lib. de chirur. operat. tract. isto*, spectata ulceris amplitudine, quæ ex setone in cervicibus admissa est, fonticulos, quos eidem loco infodiunt, improbarit, propterea, quod è corporis parte inter omnes musculosissimas, qualis est cervix, difficillimè gestatur, pilulaque ægerrimè detinetur ob loci declivem situm. Et *Thomas Fienus lib. 4. de cauter. cap. 1.* setacea cum fonticulis consentiens statuit, in quibus locis nervi, tendines, vasaque subsunt, dum tamen ejus loci cutem attrahere facile sit, opportuniores esse setones fonticulis, adeoque occipiti, ad colli latera, spinæ dorsi, scrotoque percommodè setas transfigi: Sed prior utrisque *Lanfrancus chirurgus ætate suâ laudatissimus* in abdomine propter hujus exiguam altitudinem, quæ fonticulos non ferat, setacea fonticulis anteponit.

Sed hæ quidem universales & communes setacei sunt utilitates: verum ad oculos fluxione longâ gravique vexatos tam singularis medelæ hujus est necessitas, ut cum hac bene valuisse illos, qui occæcati jam fuerant, subtractâ, rursus ad cæcitatem ægrotasse, ac tertiò repetita eadem curatione restitutos testetur *Michael Paschal. in tract. meth. cap. de ophthalm.* Similemque, ut ne eundem dicam, casum narravit *Ambrosius Paræus lib. 9. cap. 24.* Deinde has ob causas omnes mirum etiam atque etiam est, quod hujus subsidii dignitatem aliquando labefactare in mentem venerit *Ioanni Fernelio in consil. inquam 11. & 23.* Contra quem tamen sunt & *Ludovicus Duretus ad Iac. Holler. cap. de ophthalmia* quin & *Hollerius ipse*, itemque *Laurentius Iubertus in Guidonem tract. de apost. n. 90.* qui & fonticulis parum confidere visus est *tract. de thorac. affect. cap. 4.* Probat & setacea *Gulielmus Fabricius Hildanus in cent. 1. obser. 40.* præter hos autem & alii multi sunt de setaceis magnificè sentientes, ut audisti: Has ob res injuriosum & insolens sit setaceorum necessitatem, evidentem utilitatem, summamque præstantiam inficiare. Quapropter horum nos usum atque doctrinam tradentes audiant non infructuosè cuncti.

Usus setacei ad cervices ab Ioanne Fernelio reprobatus.

CAP. XIII.

Setacei definitio, distinctioque.

SEtaceum sive setamen est ulcus longum & angustum sub cute integra factum è chirurgiæ ferramento acuto & conservatum funiculo traducto, vacuationis, aversionisve gratiâ. Porro setaceum ulcus subcutaneum eò dixi libentius, quod musculos cervicis ad curandos oculos transfigi statuit *Ludovicus Duretus in enarratione de ophthalmia*, quod manifestè falsum cùm sit, & sapienti medico indignum: credo equidem fuisse calami lapsum, oscitante alioquin scriptore, siquidem ipse idem in annotatione ad suam enarrationem postmodum cutis vult hanc paracentesin, id est, suppunctionem esse. Dixi quoque ulcus ejusmodi fieri per instrumentum acutum & frigidum, diæresin hanc ponens cruentam, non ustoriam. Cujusnovi placiti nonnulla sunt firmamenta. I. autoritate *Razis qui lib. huius rei proprio* cum hoc præsidium ubique sectorium nominat, probabilis est conjectura, remedium hoc Razis per sectionem

nem, non autem per ustionem & expertum & usitatum. Sequutus autem hanc eandem appellationem est *Io. Arculanus*, quoties huic acciderit hac de re sermo. Ex hoc quoque ordine videtur è junioribus *Iacobus Hollerius in eloquendo castigatissimus*, qui hanc colli paracentesin ubique locorum appellavit: quid autem, quæso te, non ustionem: præsertim quando nobilior adjunctùque firmior hæc causa existit. Verum enimvero non tanti fuerunt hæc, nec tantopere spectata propterea, quod punctio sectioque simplicior & cögruentior videretur. Ut jam intelligas sectione rectius, quàm ustione conficiendum administrandumque remedium. Amplexus autem & hanc cruentam ut apparet, transfigendi setacei rationem ad ascitem est *Ioannes Vierus apud Schenkium in observ.* Itemque *Daniel Sennertus* συνοπτατος *in medici operis parte chir.* Ad hęc, istā pfodiendi setacei rationem cruentam eò libentius amplexus sum, quod *Hipp. lib. de visu, codice integriore Anutii Foësii*, ad tuendum sub imminente visum conceptis verbis ait, cervicem quàm maximè pertundito ac diu premito, quid autem diu premi, nisi diu prorogari pertusionem: quale autem hoc præterquàm ipsum de setamine conservando præceptum? Est autem & ex mea sententia *Gulielmus Fabricius*, qui unam ea de re observationem scriptum reliquit. Jam autem sunt setaceorū usus aversorii, & derivatorii, quales fonticulis ferè, quorum differentes modos audisti: setacea verò sublimius exortis malis occurrunt: quamobrem exterioribus affectibus, non interioribus sunt excitanda, ita decernente *Ludovico Mercato lib. de indic. medica cap. 16* quod est de communi & peculiari indic. aperiendi fontanellas, & setones; quem locum ad multa utilem legas adhortor.

Quibus id est externis affectibus conducibilia setacea.

CAP. XIV.

De varia materia conservandorum utilium istorum ulcerum.

Materia multiplex conservandi setacei.

CÆterum ulceri conservando ad protrahendam evacuationem variā licet uti materiā, alii complicatas equinas setas; unde principio profectum est setacei nomen; alii setieeum funiculum, aut ex lino crudò trajiciunt, nec desunt, qui divitibus auream fibulam immittunt tum mane tum vesperi dextrâ levâque dimovendum ac detergendum cujus rei meminit *Marcus Gatinaria Comment. in 9. Razis cap. de visus debilitate.* Hispanis autem frequentior hic usus est, quemadmodum adnotavit *Michael Paschalius in meth. cap. de ophthalmia*: quod è veterinariis opinor ad nos transiit, *Columella de curandis bobus sic habente*; æneā fistulā pars auriculæ latissima circumscribitur ita, ut manante sanguine tanquam O literæ ductus appareat. Verum hîc illud taceri nolim ad funiculi rationem pertinens; hunc in se duplicatum commodiorem futurum: nempe per eam, quæ inter duas intercedit, vacuitatem, paratior effluxus præter labenti saniei restat.

CAP. XV.

De certis sedibus setabulorum.

LOcos nunc transsuendis setaceis commodos exponemus: Hi sunt omnes in quibus cutem apprehendere forcipulisque attrahere licet, ut cervicum & colli, jugulorum, alarum, thoracis, hypochondriorum, inguinum, poplitis, & quæ sunt hujusmodi. Rem exemplis autorum propositis illustremus ordine servato partium laborantium supremarum ad infimas. Capiti laboranti succurrens nec medio sincipiti pepercit *Iac. Holler. oper. pract.* Ad catarrhum verò nominatim usus est *Iacobus Fontanus in cons. 14. & cons. 18. & ad raucedinem cons. 9. & ad phthisin lib. 2. pract. medic. cap. 5. Ad epilepsiam Ioannes Baptista Theodosius epist. medic. 65. & Ambrosius Pareus lib. 9. rei chirur. cap. 24.* qui liberatum adolescentem quendam hoc emissario per Hollerium collegam suum decreto testatur, sed & malis capitis à venerea lue productis conducibile setaceum primus omnium, quos legi, proposuit *Rodericus Fonseca tom. 2. cons. 64.* Ceriis & ulceribus manantibus capitis, quam tineam vocant; certo remedio suffigi cervicibus testatus est *Io. Fragosus Regum Hispanorum chir. in sua chirurg. antidotario.*

Epilepsiæ finiendæ collum pertundit *Ioachimus in 9. lib. Razis cap. 14.* Cui jam vetusto morbo curando setas etiam trajicit capiti *Nicolaus Piso lib. 4. oper. therap. cap. 19.* Ad melancholiam verò lienis vitio profectam ad hujus regionem ulcere facto funiculum appendit idem *lib. 1. cap. 17.* qui idem vir *lib. 2. cap 2.* ad anginam contumacem ac suffocationis pericula in dies majora ferentem collum extrinsecus perforat.

In epiphora pinnis auricularum setas immittit *Arnoldus à Villanova: lib. 1. breviar. cap. 14.* unde primum ad vulgus credo traductus est usus. Oris distorsioni delendæ sub mento ac collo juxta venas organicas partibus dolore consentientibus ulcusculo facto victas injicit *Razes lib. de cauteriis.* Tonsillæ strangulatoriæ prævertendæ setas cervicibus transsuunt Hispani medici, quod adnotatu reliquit *Andreas Tomaius Regius Austriacorum chirurgus.* Anaugiæ verò & curabili mutitati idem remedii præcepit *Hieronymus Mercurialis in lib. 2. cap. 7.* Strumis exhauriendis setamen ad cervices transsuit *Guido Cauliac. tract. 2. doctr. 1. cap. 4.* à quo fortasse didicit auxilium *Ioannes Zechius cons. 70.* At *Razes libro de sectoriis* hæc collo juxta venas organicas ad humorum vaporumque, qui per ea vasa feruntur, interceptum posuit. His igitur ducibus & magistris, licet *Petrum Pigraeum lib. 2. chirurg. cap. 11.* metu fistulæ contradicentem offenderim; bronchoceelas, quæ fermè jugulaverant quendam, hoc præsidio curavi. Duobus autem has setonibus transfigendas docuit *Ioannes Riolanus in chirurgia sect. 1. cap. isto.*

Sub menti.

Humoris adscensui praeludendo.

Brōchocel. Capitis affectibus diuturnis.

Similiter autem & eos, qui diuturnos capitis affectus passi, setaceum in cervice recusaverant tractare in nostro incurabilium nosocomio. *Rodericus verò à Fonseca cons. 60. to. 1. ad aneurisma*

ma pectoris scroto setamen transuit, propterea, quod autore *Hippocrate lib.2. epidemiarum* partium pectoris & pudendorum nobilis est consensus. Asthmati vero setaceum funiculum pectori transfigit *Iul. Cæsar Claudinus tract.de Cauter.* exemplo, credo, *Raza, qui lib.de sectoriis* ad thoracem, loco, qui inter duas costas eligitur ad hujus affectus abolendos, itemq; ad respondentes viscerum affectus dorso, scapulis, & ossi sacro setamen accommodat.

Sed *Rolandus lib.3.Chir cult.* aliis locorum vitiis & languoribus setones affigit: itemque *Rogerius lib.3.chir.cap.* 52. cujus hæc ipsa verba sunt. Ad splenem immittitur seton in sinistro hypochondrio supra splenem, & quidam mittunt duos, unum semotum ab altero: Ad dolorem umbilici fiat seto tribus digitis sub umbilico. Ad dolorem lumborum sub ipsis lumbis in fontanellis immittatur seton. Ad dolorem spinæ tres setones immittantur, unus in medio spinæ: alius tribus digitis supra: tertius tribus digitis infra. Ad dolorem testiculorum immittatur seton sub testiculis in oscheum. Ad hæmorrhoidas immittatur seton supra anũ. Verũ umbilico propter hydropem extumescenti, atque in alio quolibet exomphalo, itemque pro frigida & humida ventriculi intemperie sub cartilagine mucronata, duobus supra umbilicum digitis resticulam transfigere licere tradidit *Thomas Fienus lib. 4. de caut c. 11. citatis eius rei autorib. Ægin.l.4. c.49. Avic.lib.3.fen.1 tr.1 cap.33. Albuc.lib.1.cap.27. qui idem Fienus* adjuvando jecinori, quod morbo gravi diuturnoque laborat, setaceum triplex antiquorum more transuit, *l.5. de cauter.cap.1.* Hypochondriorum vero mollitudinem ad sustinendum setaceum cum meminit *Iulius Cæsar Claudinus lib.2. de ingressu medici cap.7.* ille credo equidem imitatus est Paulum, *qui lib.3.cap.48.* ad splenicos medendos, cutem, quæ incumbit visceri, per hamulos pertractam ter cautere trajicit ita, ut sex crustæ conficiantur.

Hæmorrhoidis. Exomphalo. Ventriculo languenti. Hepatis malis. Splenicis.

Sed & ad os stomachi exterius *I. Costæus* proposuit, in ventre vero infimo *Thomas Fienus lib.3. cap.ult.* quemadmodum, & in inguinibus, & femoribus, & poplitibus, atque in aliis plerisque corporis locis, pro ut affectus aut causa exegerit transfigi transuique setacea fas est: quod Mediolani præclarissimos urbis medicos ad profligandas vires pestis. Anno 1550. promiscue fecisse legimus. Quamquam ad hanc luem private transfigendum inferne scrotum, approbat etiam *Thomas Fienus lib 4. de cauter.c.1. & Iul. Cæs. Claudinus in eod.tract.de cauter.* Scrotum etiam ad hydropem exhauriendum perforavit *Michael Savanarola tract.6. cap.14. rubr.10. Ioannes Arculanus & Marcus Gatinaria comment. ad lib.9. Razis cap. de visus debilitate, & Michael Paschalius lib.1. de cur. morb.cap.144. Eustachius Rudius lib.2. de morb.cap. 16. & Hercules Saxonia lib.3 Panthei medic.cap.32. & Hieron. Fabricius in l. de operat.chirurg.cap. de perforat. abdom. & Ludovic. Mercatus lib.4. de cur. morb. cap.6.* qui idem vir, ut semel finiatur de setaceis, hæc ad quamque male affectam partem proxime suffigendo censuit *lib. de cur. morb. int. cap. de melancholia.*

Loci aliis setonibus apti. Pestilentia. Hydropi.

CAP. XVI.

Nostra circa setones commenta observationes & experimenta.

DAbimus his aliquot à nobis usu medendi compertas adversiones ritè peragendorum setaminum & experimenta, quæ non pœniteat quempiam excepisse, tum ad sedes deligendas, tum ad apparatum & instrumenta, tum ad rationem agendi spectantia. Quod igitur ad loca pertinet: hæc plura equidem fecerim his, non dico quæ vulgus consuevit medentium. Ejusmodi præterquam unum cervicis setaceum non superant: sed etiam his, quæ professores nostri proposuêre. Itaque eo per nos ante constituto & in memoriam revocato, quod ubicunque cutem satis extendere licet, ibidem licet adjuvandæ proximæ partis gratia setamina defigere: sic profecto non admodum definitus apparet numerus setabulorum: sed equidem, quæ usu commoda comperi, sunt hæc.

Primum quia monstratum est, suffragio clarissimorum virorum, emissarium secus aures plerisque capitis & oculorum affectibus abigendis utilissimum, hujus autem necessarium compressum ac deligaturam arctiorem multi refugiunt: ea propter huic eidem loco substitui potest setabulum, quod minimo negotio parique labore procurarique potest, ad eadem quibus serviebat fonticulus, æquè commodum.

Post hæc ad jugula, tum pro descendentibus à capite malis humoribus derivandis, tum pro adscendentibus, intercipiendis, accommodatissimum est ejusmodi emissarium, quod equidem ad polypum sodali Dominicano Sardiniensi, qui illud in cervice renuerat, elevandum affixi.

III. Est ad alas pro vitiis tum externi tum interni pectoris medendis. Sic equidem ad aneurisma sterni homini subalpino, quem commiserat curandum Stephanus à Rinaldo, medicus Neapoli celebris, sub alam innexui fibulam, cujus usu longe lenius valuit deinceps, ut testari potest tum idem medicus, tum Franciscus Cytharella ejusdem auditor. Difficile autem aut insolens videri non debet, sub alas transfigi setamen, quando & in his & inguinibus gestandos fonticulos Polonico populo plicæ vitio vexato consuluit *Hercules Saxonia, sicut is refert 10. suorum operum cap.52.* Cujus remedii confirmationes apud eundem vise. Ad hæc humero sæpe dilabente revocando sublata sub alarum cutem ferramento candente trajicit *Hippocr.comm.1. de artic.partic. 42.* Igitur huic eidem parti pro malis proximis diluendis imponi setaceum quid vetat?

Setaceum sub alam.

Similiter autem & inguini, quo loco difficile fonticulus alioqui perutilis gestatur, ad naturalium viscerum, hepatis vero præcipuè, levamentum, accommodatissimum vidi setaceum his hominibus, qui veneri renunciarunt, aut hujus lege maritali non tenentur. Intercipiendis autem diuturnis ad crura defluxibus non parum multis id auxilii genus extruxi. Fuit autem Cæsar Castellaneta puer qui per id

Historia probatis ad unguem setacei.

à vasto tibiæ atque ostracode tumore levatus est. Sed & aneurismate sub poplite tortum hominem Januensem (Joanni sancto nomen) excitata ad id loci paracentesi plurimum levavi: auxilii celeritatem vidit & admiratus est Adamus Marchius medicus in valetudinario nostro clarissimus.

Setaceum brachio loco fonticuli

Amplius & in extenuatis morbo quolibet hominib. cũ brachio locus excitandi fonticuli non datur, collapsarũ carnium vitio, expedire visum est mihi sæpè, ut setaceolũ eodẽ loco transfigeretur, ne suo scilicet auxilio fraudaretur homo.

ulceribus tuberosis.

Præter has autem, quæ bene valentes aliorum supplicia luũt, particulę corporis, videtur etiamnũ setas chirurgicas tũ simplices, tum decussatim duplices adigere debere tuberosis ulcerib. quæ ignava quadam & fungosa circum carne luxuriant, quale quidem hoc anno qui 1629. est, Cataneo à Cataneis nobili viro Januensi cum Petro Alas Belga chirurgo curavimus in coxa, itemque in abscessibus tum cysticis tum aliis, quos conscindere non expedit, vel æger non permittit: in his inquam, nõ incõmodus est usus setacei. Porrò, quæ non absimilis est providentia, cum novellas ulmos advertunt vinitores inutili luxurie laborare sic, ut vitiosis crebris veluti capitulis turgescat truncus, continuo succum superfluum detrahẽtes, sub infimo caudice infodiunt triente propemodum arboris excavata. Ad eundem modum vel decrementa recepturum, vel augmenta saltem relicturum vitium, præsertim si medicamentum aut repurgans aut septum interdum adhibeatur.

Hactenus hæc de locis, quorum unusquisque cum attrectandus est, ne vi ictus & dolorem acerbum & aliorum humorum irruentium influxum atque inflammationem concipiat, consultum est artis providentia, ut ante præparetur, id est, facultatem sensificam deponat & obstupescat. Ita equidem applicitu longiore nivis, & interdum etiam confricatu, tactum acrem partis obtundo, mox scalpellum affabrè factum arripio: est autem satis in locis planis, sed quorum tamen cutis attrahenti sequax phlebotomus firmior & latiusculus. Lanceolatum quendam & myrtiformem utrinque acutum in hanc rem depinxit *Gulielmus Fabricius obser. Chirur. cent. 1.* Major industria desideratur in locis simis, qualis sunt inium, cervix, inguina, & in his etiam, in quibus cutis attrahenti manui facilè non obsecundat. Tum quntum licet transversim attractâ cute scalpro Γ græcæ literæ instar inflexo transadacto setaceum sericeum cerato sublitum & medicamento digestivo tinctum relinquo: quem locum circum æneleo vel simili medicamento foveo.

Dicam nunc de faciendæ plagæ situ. *Ludovicus Duret.* & post hunc *Thomas Fienus lib. 3. de caut. c.* 14. animadvertit in chirurgicos transfigentes cutem cervicis in transversum, volens secundum longitudinem corporis transadigendum esse: cujus sui placiti rationem aliquam cum non explicet, opinari promptum est, commodioris paratiorisque effluxus gratia, aut fortasse, quòd musculorum oblædendorum minus ineatur periculum. Contra quam Dureti sententiam est *Hieron. Fabricius lib. de op. chir. c. de set.* communem ritum medicamentis tutatus, sed modo videat bonus homo *Albuc.* contraire, *qui l. c.* 31. splenis usturam abreptam cutem secundum latitudinem corporis voluisse tandem, ut pertusio per ferramenta fiat secundum longitudinem naturæ hominis atq; hoc ut rectè interpretatur *Thomas Fienus*, pro rectitudine fibrarum sequenda. Quod si Juberti placitum sequi libitum sit, ratio administrandi fuerit hæc, in primo tractamento notata secundum medium vertebrarum ductum recta linea, quanta ad plagæ longitudinẽ videatur necessaria, tũ per binos ministri digitos hinc atque hinc transversâ prehensâ cute, hanc juxta præfixos terminos scalpello pertores. Quòd si transversam sectionem malis usui quotidiano facere, tum eadem secundũ rectitudinem vertebrarum primũ unâ notatâ linea, mox alterâ, quæ transversim hanc secet longitudine plagæ necessaria, tum binis ministrorum hinc atque hinc secundum longitudinem corporis apprendentibus cutem digitis hanc secundum transversum scalpro transfigas. Cætera verò sauciam partem quemadmodum recentem omnem plagam communiter cures.

De his nũc satis, progrediamur ad exopyriam.

EXOPYRIA,

SIVE

De Igneis administrationibus ad Vitia corporis externa.

PRAEFATIO.

Internorum malorum therapeutica chirurgices adiumenta, quæ sunt ab igne, tractatu proximè superiore jam enarravimus; Nunc, quæ ad privatos externæ chirurgiæ usus pertinent, peculiariter exponere superest. Quoniam autem ex his communia quædam affectionum genera sunt, utpote tumores & ulcera, de his etiam agere convenit: libet autem prius de ulceribus dicere.

CAP. I.

De ulceribus igne curandis.

Ulcera, inquit *Hipp. l. de medic.* 4. habent vias. Unam in profundum: hæc autem sunt fistulosa, & quæ sub cicatrice latentia saniæ plena sunt, & intus excavata. Alteram in sublime, quæ videlicet carne superexcrescunt. Tertia via est in latitudinem, atque hæc sunt, quæ

quæ appellantur serpiginosa. Quarta via est qua sola secundum naturam videtur motus, id est, agglutinatio. Ulcerum igitur genera cum præcipua non sint plura; quàm quæ ad hæc referantur, porro nullum ex his est, cui [illegible] ignis beneficio succurri non possit.

CAP. II.

De fistulosis ulceribus.

PRimum fistulosis ulceribus, præsertim si sint ad partes corporis laxas & molles, quæ ferramentum ignitum non sustinent, his pyrotechniç nostræ non deerunt apta subsidia: sive rationem eam inieris, quam supra ex Hipp: commemoravimus, sive styriam salis accommodatam igne retorridam immiseris, aut ex fictili materia conformatum cauterem, sive alium quemcunque peniculum ex triplici materia, quam tibi descripsimus. Ne dum autem callosis ad fistulam ulceribus ignis occurrit, sed & verrucosis, ut adnotatum legimus, apud *Marcellum Donatum l. 3. mirabilis histor. c. 5.*

Verrucosis. Cap. de exsuperantia ignium modificandu.

CAP. III.

De ulceribus disruptis & non expurgato vitio conclusis.

DIsrupta ulcera sunt, *auctore Galeno in comm. 6. aph.* 45. cum his ad cicatricem perductis non ita multo post, rursus inflammari, & cicatrice soluta rumpi sunt visa, tum propter influxum vitiosorum humorum, tum propter habitudinem malam ex influentibus iisdem succis in partem contractam; tum propter alienam aliquam subjecti ossis affectionem. Itaq; cum vitium in parte subsit, potissimum osse male valente, ratio dictat intelligentibus, ut labes detegi, detecta vero secundum affectus exigentiam avelli eadem & caro procurari debeat. Huic autem operæ prima incisio vel excisio comparata est; pro modo putredinis & ossis vitiati magnitudine facienda, ad eum scilicet modum, qualis in aperiendis abscessibus speciatim præmonstrata fuit ante.

Sed in hâc rē equidē casus mihi comperti, qui nunc succurrit, historiam referre non omittam. Carolo Troylo Lucano Montipelusiotæ ephœbo bubonocelem pro abscessu cum discidisset quidam è nostris Neapoli; quod intestinum convulnerarit argumentum indubitatum fuit, quod excrementum per plagam perpetuo prodiisset jam tum à prima sectura, lumbrici verò plusquam semel è vulnere partim extracti sunt, partim per seipsas exiere. Ad hæc adolescens dolebat secundum eandem partem impensè, fæces nullas per meatum proprium, qui anus est, exclusit. Alius item affectus cum ulcere conjunctus fuit, quod ichoris aquei nonnulla copia solutis vinculis erumpere consueverat: unde multorum hominum fuit opinio, lotium ex percussa vesica erumpens id humoris esse. Omnibus autem modis mirum in modum languebat homo, & febricula perenni pressus propemodum extabuerat sic, ut extrema commiseratione permotus germanus ejusdem frater in D. Jacobi sacris Hispanorum ædibus sacerdos, cui Donno Francisco nomen; ad me aliquando contenderit industriā germanum suum tueret. Confideret se se certe meā ex opera nonnullam opem relaturum. Ad quam me rem, ut quam valentissimè cogeret, illustrem virum Donnum Michaelem à Virgara Proregis nostri Janicularium designatum studiosè conduxit, cujus & literas ante commendatitias ad me pertulerat. Post quas omnes postulationes curationem equidem diutius distuli propterea, quod mihi quidem ignominiosa tentatu videretur, ubi minimè succederet, ægroto verò periculosa, ne finiretur cum ulcere insanabili. Verum tamen his viris affatim adjungentibus, gravitate negotii significatâ, cominus attentandam operam subii: ac per duos exiles forulos infra supraque respondentibus specillo tenui transmisso perque levam manum attracto cauteriolum cultelliforme, quem igni subdideram imprimo desuper, usque dum cute pertusâ specillum, quod subtus erat liberè venientem exemerim. Quo ulcere per sua medicamenta foto & curato, post aliquot putrilago multa circumquaque se prodidit; quæ cum plerisque rei medicæ studiosis ab ignis vi producta videretur, mihi quidem vetus indubiè credita est ideò, quod igni putredo coercetur atque detrahitur potiùs quàm inferatur, qualiscunque tamen medicamentis idoneis emundata, tandem forulum, ex quo ichor manaverat manifestum fecit. In quem immissis balsamelæis quibusdam & emmatis tenuioribus ad multos dies tandem expurgatum atq; coalitum est ulcus, quam alioqui rem ulla ratione futuram nemo hominum crediderat etiā ex his, qui apud me rei periti habentur. Honor omnis esto Deo, qui manum & mentem nostram dirigens rem ad absolutionem perduxit. Rem autem hanc nouêre præter medicos omnes nostros valetudinarii & hujus sacræ ædis œconomus, Donatus Ant. Donna, Antonius Albanus, Franc. Ant. Raticaglia Neapolitanus, Jo. Baptista Ferrarius & Alexius Alonia Medicinæ Doctores omnes, Reverendus Donnus Anellus Cæsaranus Neapolitanus.

Historia mira Ann. 1630.

CAP. IV.

De ulceribus & abscessibus cum osse corrupto.

SI quod ulcus est maximè rebelle & cuivis etiam optimę curationi contumax, illud est meā sententia vitium ossis, sive hoc sideratio sit & intemperaturæ propriæ abolitus, sive caries ac teredo, sive secundum plurimā sui partem collisio, sive ad summā quicunq; affectus necessariam faciat ejusdem abscessionē, si coalescere debeat ulcus. Hæ quippe omnes affectiones tam magni momenti sunt, ut *Hieron. Fabricius laudatus ætatis nostræ medicus alicubi professus* fuerit, ad levandam superandamque medentis industriam ossis vitio nil esse potius. Neque hoc quidem injuriā propterea, quod nulla aut exilis est ossi vis ad se levandum aut resolvendum. Tantulus enim calor, quantulus insensibili parti sit satis, difficilem aut emovendæ aut reparandæ partis, quæ à natura discessit: operam quî præstet? Inte-

Os ad se tuendum invalidum

Interim ossis laborantis peccata luens & circūlitacaro, cōtage vitii labefactatur & commutescit adeò, ut sanies manet tam uberè, quæ rationem ulceris longè superet, quæ eadem affluxū perenni subluens undiq; & ossis abscessum retardare, & partes molles in dies vitiare, cuniculosque in ipsas agere possit. Taceo febriculas ferme periculosas quas inducere plerūq; solet hęc passio. Ob hæc igitur & alia hoc genus incōmoda consultū fuerit ægri rebus, si detrimenta prævideantur & prævertantur, quod fiet, procurata primùm & maturatâ vitiati ossis abscessione per exiccantia remedia valentiora. Talia autem usu nostro sunt, quæ testulas ossis perinde, ut fermentando vehementi quadam facultate sublevent & elidant: ut euphorbium, & hujus oleum, & calcis. Quę si neque diu adhibita plurimum præstiterint, nil melius neq; medico generoso dignius, quàm vitiatum os ferro candente perurere. In quam rem id, quod medendo comperi referam. Antoniùs è Januario puer bimulus Joannis Laureti filius è suppressis ichoribus abscessum pertulit post aures, qui diutius suppurari moratus & non exectus, ut qui frigidiore materiâ conflatus & cōplanatior (sine capite vocavit *Hipp.l.1. de morb. mul.8.*) plurimum incumbens periostio usque os lepidoides, madefecit, mollivit, percudit: sanies autem & ex auris exteriore concha pariter, ut ab ulcere prodibat, quo ulcus à patre pueri requisiti cum medicamentis omnibus accommodatisq; nationibus curassemus, nihil proficientes, ferramentum ulceri respondens, candefactum per fistulam immisimus & brevi saniem exhausimus: ex quo subinde sui curationis fructus evenere. Rem quidem multis mirificam, at naturæ observatoribus non difficilem. Nempe sicut in ignem in promptu restinguit aquam, sic aquam celeriter absorbet ignis.

Historia I. Accedit ad hæc nuperius factū experimentū in Francisco Moscho homine Nolano, cui putrem incertum, quâ causâ maxillam, factam prius per scalprum incisurâ cutis sufficienti, cauterio lato perussimus, ac deinde extraximus, quam tamen operam neutiquam attrectare sunt ausi nostri sodales, & periculo convulsionis plenam professi sunt, ubi me audiverunt eandem attentaturum verum, & periculorum omnium expers & felix evenit Deo auspice, quemadmodum illustres viri Cæsar & Antonius à Carminiano in quorum ædibus peracta res est, testificare fideliter possunt.

Historia II. Ad quæ accipe & alterum experimentum in Baptista Bruno puero à sancto Sebastiano oppidulo Neapoli proximo, cui secundum talum longa cariei tædia, quæ spina ventosa intulit perpesso, facta per cultros ignitos accommodata discussione ulcerum ossium tali calcis & scaphoidis nonnullas portiones abstulimus: cavo sinu manu manente in malleoli partibus ut ore lupi. *Historia 3.* Sub quo partis articulatæ ulcere mirum sane fuit puerum servatum. Aliquanto minùs fuit ustio & in Josepho Florillo puero quadrimo facta sub eodem spinæ ventosæ vitio.

CAP. V.

De ulceribus cancriformibus.

Ulcus tuberosum & verrucosum pleriq; carcinomatis exhibet speciem, nihilominus est pervidendum, num character subsit. Est hic autem ut *Galenus sanxit lib. 14. de tumor præter nat. & aliis plerisque locis* atræ bilis systema, quod comitantur plumbeus ferrugineusque color, durities, tuberositas, varicosa venarum soboles, tumoris profunditas & radicatio unde sit is ad omnem contrectatum immobilis & inexcussus. Accedunt autem hisce pathognomonicis indiciis & remotiora symptomata, quæ sunt convulsio tum afflictæ partis, tum lateris proximi, dolor punctorius, cordis compressio, febricula continens, & si quæ sunt alia.

Hæ quidem non ulcerati cancri propriæ cùm sint notæ; communes easdem ulcerato fieri video per omnes nostros. Nihilominus est, quod in hæc advertere possim. Quippe sunt, tum quæ suadeant, tum quæ dissuadeant opinionem cancri habendam aut secus, ubi istorum aliqua desint. *Cornelius quidem Celsus in lib. 5.* carcinomati & cacoethi duabus cancriformis tertiam adnumerat thymodis.

Hujusmodi autem vel verrucosum verius tuberculosum ulcus, qualia equidem c. prox describam plerique pro cancris habent. At ego non ita non facile neque promptè. Nimirum hæc ulceris forma partim ex lenta quadam & viscidâ putrilagine, quæ fungorum instar accrescit, (talem ex ulcere faciei carunculâ memini equidem aliquando levi digiti vellicatu discussissem) partim etiam ex subjecto vitio, id est, atheromate concluso nec non ex osse corrupto germinis initia capit.

Id quod indicavi equidem, evenit ad unguem Pascharello de Deo, Capuano, cui homini per Petrum Fogliam chirurgum valetudinarii S. Jacobi in nostrum nosocomium delato, labio inferiori cum verrucis & tuberibus latè exulcerato, cum hæc fungea concrementa execta semel ac tertiò exscidissem, post aliquod tempus & totum os maxillæ vitiatum apparuit, ac deinde etiam excitata in altera gena & in tota facie respōdente phlegmone cum febre vehementissima conjuncta: interim adversus est hiatus pone labii angulum, in quem immisso specillo, factaq; aliqua pultis expressione; tandem deprehendimus atheroma præsens. Quo rite curato, liquatio carnis è mento facta est tanta; ut integrum os maxillæ se prodiderit nigrum & secundum longitudinem detritum. unde manducatus homini abolitus & sola sorbitio necessaria mansit, extenuatus autem inde totus & languidus, ut mirum futurum sit, si evaserit; Vivit autem hoc tempore quo hæc scribo cum hærente musculis osse. Ita apparet, quod ex affecto malè osse tuberculosum exurgat ulcus: quod autem in maxilla dixi, idem & calvaria vidi in fœmina superioris valetudinarii nostri muliere hoc anno, atq; aliis etiā in aliis, quibus ossibus ad plenū exiccatū exustis aut excisis in prōptu declarata me judice fuisset cōpressio, quod medici tamen ad carcinoma referunt

runt intractabile. Fuit & hic ipse casus Francisci Formosani Rhetini (commendaverat hunc mihi curandum doctor medicus peritissimus Franc. Mosca) cui cum grande tuberculum cancriforme sub intima bucca per crebras inustiones sustulissem, supposito se obtulit os maxillæ cariosum & nigrum: cujus vitii longa & difficilis curatio fuit.

CAP. VI.

De ulceribus carnis accretæ glomere luxuriantibus.

Ulceribus lenta atque hebeti carne circumseptis. ULcera verò, quibus circumfungere mollisq; caro exulcerat, sic reprimuntur, ustam equidem lanam referunt magno remedio esse: Sed dispositam hanc ego subjecto furfure, & aquæ ardente respersam accendo, toticsque rem repeto, donec hypersarcosis resederit, vel hujus loco spongiam pice liquida exsaturatam, & infartam accendo: ita vim lentam carnis emollior simulq; intemperiem humidam unde proficiscitur omne vitium, castigo. Verumtamen huic proximè narratæ & paulo posterius enarrandis usturis, eam adhibeo cautionem, ne vicinæ partes concrementur. *Cautio.* Obduco enim has prius linimento de bolo ac de lythargyrio, sive laminam plumbeam tres digitos latos sublimem quantum ulceris Orbi congruit, contorqueo, atque intra hanc usturæ operam conficio. Refer autem & ad hoc genus cancrosa ulcera, de quorum tamen exustione privata paulo posterius est dicendum.

CAP. VII.

De herpeticis & phagedenicis.

COnvenit ignis herpeticis, & phagedenicis, quæ non sunt videlicet ex bile, & vitiosa pituita profecta: Urendi autem rationem accipe hanc, meo, dum hæc scribo, more excogitatam, vel verius, à superiori intelligentia sicut credere licet, communicatam, quâ vitium est potissimum circa oras, quæ corrosæ aut turpiter sordidæ sunt, pulverem tormentarium substrato furfure tenuiore perspergo, deinde adhibita flamma succendo, sic raptim pervolans ignis, sive semel sive iterum, ac tertio vitium, exprimet excutietque, potest autem & in cacoethis ignis vehementioris esse usus. *Nova quadam nostra deurendi ratio.* Sed & citra hæc nonnullos ferro liberavi inter cæteros, hominem, cui diuturnus herpes humeris hæserat, nullis unquam medicamentis levatus.

Historia de Fabii columna viri perillustris ulcere. Referam autem hîc de ulcere sub femur proserpente Fabii Columnæ viri perillustris & in herbariâ re longè doctissimi, quod ulcus primum quidem excideram, confisus exectioni, postmodum verò hanc inefficacem expertus, multis quasi latibulis sese abdens exussi. Quod ulcus cû anno Christi 1629. in supremo femore medicatus essem sequenti 1630. in infimo eodem paulo supra poplitem, alterum enatû simili ratione curavi Dominico Coccia medico Neapolitano.

Historia. Huic ferè simile, quod ad therioma Celsi accedebat exussi ad locum inter scapulas medium Martio Cinnamo Neapolitano, de quo ipso *in illustrata chirurgia l. physico chirurgici, c. 12.* explicatè dixi. Herpetem item æsthiomenum non incommodum igne peruri docuit è *Iunio Ioannes Riolanus chirur. l. 1, c. de herpete.*

CAP. VIII.

De Gangrænosis omnibus & putridis ulceribus.

EX tormentorum bellicorum pulsis igne globis fiunt ulcera sic ab extremo carnium collisu contusisq; gravia, ut depereunte substantia & vivido particularum calore, inique sensus vegitatusq; abolitu in corruptionem abeuntia igne sint tuenda, & defendenda, quæ medicamentorum ullam opem non senserat. Ita enim uno consensu rei sclopetariæ scriptores omnes. Verum neq; minores collisus ab hoc remedii genere eximuntur, quę sæpenumerò propter lacessita & tabefacta spiritus, & caloris ingenielque humoris officina necessariò in gangrænodem affectum transmigrant. His igitur & à causis aliis quibuslibet exortis, gangrænis atque sphacelis ubi multas undique concisuras feceris, mox & scalpra ferramentaque alia varia candentia scintillantiaque inferre debetis. Denique sic & nomas, late putrescentia ulcera, & abscessus musculorum & tendinum castigaveris atque represseris, & ad summâ omnem fœtidû affectum itemq; ulcera putrida ut suadet *Avic. lib. 4. fen. 4. tr. 3. c. 9.* Ejus autem rei luculentum, quod subit, narrabo exemplum ob carunculam colis interioris & mictus impedimenta quam assiduo ferme catheterismo curaverant quidam, itemque ob conjunctam ex bubonocele laxitatem inflammatio atq; abscessus advenerat in perinæum ac scrotum Vincentio Petrosino Pileorum confarcinatori Neapolitano: qui abscessus nimiis suppurantibus & putrefacientibus indiscretè tractatus & ad ultimam maturitatem perductus, effreni putredine jam concrepuerat, quo tempore linimentis externis curatus, nec scalpris aliqua parte tactus internè putris febres, & cardiogmum, & asphyxiam, & dyspnæam, graviaq; alia symptomata moverat: quum imminens exitium apertè videns Horatius Thesaurerius med. Neap. & collegiatus Salernitanus laudatissimus accersendum efficacis chirurgiæ professorem me curavit: qui adveniens non tam admiratus, quam execratus inertiam medentium, scrotum undique distentum & gangrænodes jam redditum velut putre pomum granatum cortice parum marcescente contectû consecui, nigrumq; intrinsecus & laxatum sphacelo totû ad testes usq; & horum membranas execui: quę partium extabefactum cum vesperi ejus diei prævertissem, postridie *docente Gal. l. 2. ad Glauc. c. 9.* sum amolitus igne, nec côquievi deinceps, donec ex toto medicamentis idoneis expurgarim. Quam rem cum effecissem, brevi curatione Thesaurerius admiratus est sic, ut literis adnotandam me suaserit: quod nunc facio, peractam Neap. Ann. 1630. Februario. Reliquum esset & de quartæ viæ ulceribus, id est, quę contra naturales vitæ functiones agglutinantur, tradere, sed de his inter particulares, quæ igne curantur affectus explicatum alibi reperies.

CAP. IX.

De hæmorrhagia tum communiter tum propriè dicta.

QUoniam autê persæpe ulcere vel putredine vel acrimonia dilatato sanguinis sit profluvium

vium : huic sistendo tum medicamentis in hoc frustra tentatis, tum necessarium est prorsus ignē administrari: etenim hujus crustæ profundius foramen obstruunt: ita enim primus *Hip.l.de locis in hom.*49.*Celsus l.5.c.26.§.de curanda profusione sanguinis & l.6.c.*18.*ad hamor.&Galen.l.5.meth.med.c.3.& 1.de simp. med. fac.c.9.sed* Albucasis aliquanto plenius rem exposuit, volens ut amoto digito firmè hęrente vulneri debeas uti, primū, moxignitum ferramentum adhibeas, quod unum ubi sanguine restinctū est, alterū est candens inferendū repetendūq. donec fluxus sanguinis sistatur. verum si res eâ ratione non succedat, docuit *Galenus in l.1. de simpl. medicam. faculta cap.9.&* 8. *metho.med.cap.3.Avic.part.4. fantic. aphor.* 16. *& Rasius* 7.*rei medic.c.*20. ulcere ampliato patefacta vasa hamis appręhendantur, exerta ligentur, secundum extremas sui oras exurantur, denique reconditæ sinantur, pulvere styptico inspeso, donec inductum primo filum excidat, caroque sit instaurata. Ejus rei exemplum historiam exposuit *Ant. Benivenius apud Schenckium l.2 tit.de puls.sup.*309.

Hæc de hæmorrhagia per ignem comprimenda cum universim jam dixerim, cæterum eam, quę narium est propria neque ab hac externa chirurgia excludi interdum accidit, cum aliis remediis sedari fas non est: quod adnotavit omnium quos legi primus *Hercules Saxonia l.*1.*Panthei medicin.c.*22.

CAP. X.

De ulceribus cacoethis & malignis.

ULcera cacoethe & maligna dicuntur, quæ ritè recteq; medicamentis omnibus & valentioribus curata, omnibus tamen modis curationi resistunt, perpetuò retenta malignitate, quales plane sunt homines mali quidam, qui quacōq; officii ratione provocati, in suo nihilominus instituto, moriq; malo immanent, suā animi sentētiā obstinatè cōservantes atq; offirmātes ut advertit *Arist. Rhetoricor. ad Theodacte* 2. sed *Galenus* cacoethian hanc ulcerum explicans *l.*1. *de medic.per gen.c.*18.*& l.*4.*de med.per loca c.*13. dixit intemperamentum δυσκρασίαν partis ulceratę quæ intemperatura insuper cum humorum affluxu conjuncta, supra modum reddetur maligna, ut *l.*4.*de medic.sect.genera cap.*5. quod si humor influens sit affatim vitiosus & intemperamentum intentum pravę partis habitudine inducta excitabuntur ulcera, quæ proximas particulas corrumpendo aut erodendo depascent non sine febrium accensu continuarum, ut *l.*6. *de med.* per gen. c.1. Hæc ad summam ulcera sunt cacoethe è quorum ordine *Celsus l.*5. primam carcinomatis fecit speciem, eodē ipso cacoethię nomine imposito: non est tamen ut nos & alias à se descriptas carcinomatis formas malignas etiam statuere dubitemus: Prætereaq; therioma, herpetem, ęstiomenō, phagædenas, ulcera telephia, chironia, nomas, carbūculum, & quæ donavere novis medici vocabulis, noli me tangere, lupum, malum mortuum, verrucas, pustulasq; malignas & alia pleraq;.

Hęc igitur omnia tum ut sanguinem vitiosum exhauriamus, tum ut integras particulas ad coalitum tueamur ac procuremus, consultum est, ut sua quælibet pro peccati ratione scalpro tententur atq; urantur sublato scil. cum particula vitio, ad eum plane modum, quo plantarum partes inutiles putare discretus agricola consuevit & flāmā delere. Adstipulatur autem nostræ sententiæ *Galen.Com in aph.*5.*sect.*6.*li.*6.*epid.& alibi.*

CAP. XI.

De ulceribus venenatis.

TActis veneno partibus non mediocriter necessarius ignis est torror, si manus hunc provida ministraverit, ita enim *Cornelius Celsus l.*5. *cap.*27.§.2. *& Galenus libro de theriaca ad Pisonem cap.*6.*& lib.*6.*simplicium cap.de calam. &* 13.*method. cap.*6. at enim, ut ille inquit, ex his est pręsidiis, ignis, quæ totam ejus, quod infestat substantiam, exinaniunt. Itaque quam rectè fecit *Petrus Forestus*, qui de morsis partibus à ferarum dentibus ignem injungit *lib.observ.chir.ca.*34. tam incuriosè fecit *Hieron. Fabricius*, qui in operationibus chirurgicis id omisit. Quod autem de venenis morsu inflictis perferas dixi idem & de analoge venenatis, id est, pestiferis & syphiliis, à maligna causa & deleterio medicamento productis ulceribus & populis & sipedonis subauditum esto.

CAP. XII.

De ulceribus dysepulotis & quoquo modo intemperatis.

SEd & ulceribus dysepulotis non inimica vis est ignis, quin verò ad promovendū eorundē coalitum apprimè competens si rectè æstimaveris; modo ne talia sint ex rheumate perpetuo: quam certè causam nisi summoveris, nequicquā de ulcere obducendo cogitaveris. Dysepulota igitur simpliciter, si medicamentis omnibus tētata, nil profecerint, sunt igne vincenda, qui modis compluribus administrari potest.

Primum inventum meum est repositum in spiritu vini, qui materiæ ad ulcera præcipuè facultate, substantiæ tenuitate, usus simplicitate, parandi habitudine & accensili proprietate cōmodissimus est: hoc igitur imbutum linteum, stuppa, gossypium, quantum ulceris area capit, adhibitā flammā brevi ardebit, vitiumque levi agitatu rapiet, si semel quidem satis non sit, iterum ac tertio quartoque quoties ad summam opus esse cognoveris. *Nostri inurendorum ulcerum modi primum exaqua vita.*

Hujusmodi quidem flammam multi curæ nostræ commissi cruribus & pectore tenus ulcerati sustinuerunt. Verum ubi delicatior se quis offerat, linteum submittere licebit, quod hydrargyro extincto leviter delibutum facie, quæ unguētum recepit, ulcus contingat. Atque hoc ita substrato sic impositæ alteri ardenti escæ flammam admovebis: Certum est istiusmodi usturam & sæpius & æquius ulcerosos laturos. Aliquando etiam calidis favillis, oppletas ęneas, vel arundineas fistulas ad partem ulceratam trāsversè convolutatis, sic ustulavi castigaviq; vitia, quæ pharmacis omnigenis valentibus exercita nil cessarant. *In delicatioribus temperatior exurendi ratio. Alia inurendi rationes.*

rant. Similiratione tractari licebit,&ulcera intemperata omnia, quæq; ichore tenui, sanieque acri & acutâ manant. Siccis autem & squallentibus,neq; ignis usui non est. Ipseque equidem testari possum, plus semel à me evicta, quæ deposita sub spe fuerant,hujusmodi plurima. Vivit nunc Iulius Cęsar à Martino Castelli ad mare civis,qui cum decem jam annis ex ulcere tali fuisset iners in valetudinario nostro Incurabilium, per nos ustus primum ignito ferro,& aliquando etiam ardenti aqua, restitutus est quadraginta dierum spatio.

Viceribus autem ora-rasiu, virulentis, squalidis.

Historia. An.1627.

CAP. XIII.

De ulceribus igne medendis.

ET vulnera vim ignis aliquando commodè experiũtur,sed urgente necessitate requisitâ Est autem is casus,cũ confusio corruptioque carnosarum partium facta est, aut hæmorrhagia infrenabilis,aut quid ejusmodi & de hæmorrhagia quidem ante tradidimus, vulneribus pariter & ulceribus adveniente.

Vstionis verò quæ ad vulnus interdum fiat, meminit *Hipp.in 5.epid.* narrans de Hippocomo Palamedis puero 11. annorum,qui percussus est in frõte supra oculum ab equo,qui varice & vulnere & supervenientibus tum tumore,tum febre vexatus est, vixit tamen ustus & cataplasmate curatus.

Quamquam,ut dicam, quod sentio, neq; ulcus poposcisse usturam videtur, quandoquidem addidit ad calcem Hipp. ulcus autem malorum causa nulla erat,atque adeo ob aliud symptoma intrinsecus à malo humorum apparatu adveniẽs quod & Vallesius ostendit. Nihilominus ad omnem modum est & ignis usui vulneribus quod approbasse videtur *Amatus Lusitanus Cent.6.* Quid quod & spasmus ad recẽtes plagas accedens sæpe cum implacabili acerbitate, unicum ab igne solo subsidium exigit & expectat,propterea, quod summâ vulneris cruditatem, solus ignis concoquere ac superare valet, nõ quodcunque quantumvis anodynum medicamentum, succurrit animo casus Nicolai Petrulli è Ceruinaria tonsoris ad littus Portus Neapolitani degentis, cujus adinsectam palmam octo post horas inexpiabilis accessit gangręna. Huic igitur & Iacobo Baraccutio Theanensi similiter ex vulnere pone musculum deltoiden gangrænam passo: si principio vel modica celerique ustura fuisset occursum: mea mihi opinio dictat, haud fuisse homines præcipites ad mortem ituros quemadmodũ in mortem non ivit Franc. Bonaltus Ferrariensis saucius nervis pedis à Sclopeti ictu qui acerbum illi spasmum invexerat: quem ego per ocyssimâ usturam sopivi & hominem à certo interitu liberavi: Verum huic præsidio minimè confidere consuevimus, in quo salutis coivit omnis summa Terebinthinæ igitur & hyperico confidamus: confidamus & luteis digestivis, sub quibus auxiliis vulgaribus, vulgò videmus omnes saucios perire. Quæ nostra per ignem spasmi curatio ne temeraria, néve insolens videatur: en *Arnoldi Villanovani bina suffragia, quæ in Parabolam doctr. 5.6. 20. professus est hæc §. quidem 5.* Nervus omnino sectus infrigidatione veloci spasmabitur nisi, cauterio, vel fomentis oleorum subtilium præservetur. Et nervus quilibet vitiatus aquæ infusione celeriter computrescit. *§.vero 7.* si vulnerati sub humeris à spasmo cæperint,apprehẽsum cauterium profundum in spondylibus colli, mortis periculum aufert,vel tardabit,&c.

CAP. XIV.

De tumoribus igne medendis.

De tubercul s.

NOn admodũ crediderint fortassis aliqui & ad tubercula minora vim adhibendã ignis. Veruntamen ostendam & in hæc cadere cum fructu genus hoc præsidii,ut in his sc.quæ verucæ nominantur,præsertim si cacoethe sint aut molestæ,utpote myrmeciæ,acrochordonnes,mori, thymi, calli, clavi, &c. *Gal. suasore in Isagog. c. ult.* similiter & nodi atque alia quædam, quæ ex terrea prævalente portione glasteaq. pituita veniunt,tubercula, non alienum est ignea curatione tractare.

Myrmeciis thymis, Acrochordinis clavis,

CAP. XV.

De crudis durisue tuberculis.

SEntiunt & igni beneficium illi tumores, qui nunquam ad maturitatem perveniunt, quocunque id vitio causaque accidat, circum has enim ab *Albu asil. 1. c. 53.* decretum est, ut excitentur crustæ multę per cauteria puncticulata, aut in medios ipsos immittatur cauterium acutum, aut si videtur, rotundum, sic imprimendum, ut pervadatur cutis. Sic enim futurum promittit, ut levatus onere calor, & concoquat & expeditius opera sua perficiat. Ad hunc modum & ad gummi ex venerea lue profecta,&ad adenas duras,strumasque & scirrhosa hujusmodi tubercula, quæ ex materia non solum terrea multa, sed & aqueo respondente concremento pauco commixto constant, utile fuerit,ut peræque necessarium,ignis efficacia uti. Quippe diserta est *Aretæi doctrina in l.1.morborum diuturnor c 14.quod est de scirrho lienis,* si tibi omnia facienti inflãmatione scirrhus immineat,igni quoque & similibus ad molliendam duritiem ut utaris: & Ægyptii *teste Prospero Alpino in 3. de med. Ægypt. c. 12.* pyramidali hæc peniculo perurunt, quo & nos uti quid vetat? Nos autem horum plerisque, in quibus natura torpet,ad mitificatum & πέπανσιν impellendis, quàm egregia sit vis ignis adhibiti, scienter in *1. pyrotechniæ libro monstravimus satis.*

Gummis, syphiliis Adenis ; radaris, strumis scirrhositię tuberculis.

CAP. XVI.

De Suppurationibus.

SEd suppuratorii tumores etiamsi neque malitiæ neque cruditatis nomine modificatum ignis expetant, Nihilominus ut de cæteris abscessibus frigidis dicam inustionis commodo non renunciant, illi nimirum, qui sub cutem & carnem altè recessere, quosque secare sine sanguinis profusione non licet: sunt autem & qui ampliorem diutiusq; mansuram exectionem requirunt, & qui etiã ab ignis ope singulari, desiderant roboratum partis alioquin debilis & imbecillæ, quale caput & scrotum est: & quorum aliquod

vitium

vitium subtus processorum suspicio, metusque est: & quos in principio prævertere dissipareq; expedit, & qui denique sub cute corporis durissima substant. Hoc consilio nos abscessum, qui circum summam aurem durior erat, ferramento acuto mucronato dissecuimus Clementi sodali Franciscano minimo, rem curante qui aderat Jo. Germano Medico & Pharmacopæo sacri Cænobii provido. Præter hos, usturæ consentiunt abscessus illi, *Aristot. autore in sect.1.problem.* 34. qui lati processuque multiplici erupe-runt, quique venosis & non carnosis resident locis, tales ergo ventosas appellatas spinas opinor. Taceo post tot multa non deesse, & qui discissum ab ignis vigore, quam à scalpelli pertractu tum indolentiorem tum innocentiorem cognoscunt, rem ab omnibus non æstimatam neque adversam. Si malum altius est, nervosusvè is locus non sit, candenti etiam ferramento aperit *Cornelius l. 7. c. 2.*

Historia.

CAP. XVII.

De tumoribus cum inflammatione & cacoethia coniunctis.

Tumoribus non simpliciter inflammatoriis.

AB hoc quoque ordine neque tumores, qui simpliciter inflammatorii sunt, excipiuntur, sed tum crebrà incisione perpunctis ad multum effluxum sanguinis, tum secus, proficua est inustio, sententiâ complurium iudicio & eruditione præstantium autorum, *Iulii, inquam, Cæsaris Arantii l. de tumor. c. isto. Et Laurentii Iuberti in adnotationibus, in Guidonem tract. de Apost. n. 64. & Gabrielis Fallopii l. de tumor. c.* 9. qui Galenum citans auctorem usque ad doloris sensum, urendum censuit, quin etiam secundum *Cornelium, l. 5. c.* 27. nil melius est, quam protinus adurere. Idemque etiam approbat *hexametra medicina, Quinti Sereni, eod. c.* Accedunt & pestiferi bubones, quibus & necessarium ignis remedium statuere *Petrus à Tussignano & Iacobus Hollerius l. de peste, & Gabriel. Fallop. tom. 3. p. 183. atque alii tum neoterici, tum antiqui viri.* Ignis autem cauteriiq; modum cum non distinxerint isti: provincialium nostrorum mos non displicet, qui digitali sartorio supra tuberculum imposito liquatum sulphur immittunt, atque inde crustam mollibus laxamentis amoliuntur, quo sulphure item trito & in tubulum tuberculo congruum rectum impositum coniecto atque accenso, sæpe ego maligna vitia repressi. Cum his reponimus & therioma, quod genus prius concisum candente ferramento inussimus in Martio Cinnamo civi Neapolitano quemadmodum in Physio-chirurgico narravimus, sed & Erysipelatis, quod ad ulcus putre fertur, usturâ utitur *Cornelius Celsus l. 5. c. 26.*

Pestifero buboni.

Therioma-ti.

Historia.

CAP. XVIII.

De tumoribus inflammatoriis in gangrænodem refrigeratum transmigrantibus.

Refrigerantis impendio tumoribus.

POst hostum ores & qui à summo fervore ad extremum frigus id est in gangrænam aut sphacelum deiiciuntur; non dissimili sunt ratione tractandi, ut *Galenus suadet, l. Isagoges med. c.* 18. Proximæ sunt his plagæ à machinis igniariis inflictæ; ecchymomata, livores, &c. Ego autem, antequam in necrosim deveniant, calorem excito, tum medicamentorum ope, quale unum *Ioannes Langius in l. de remediis secretis primus* edocuit, tum etiam imposito linteo aquâ vitæ imbuto & flammæ supposito. Satis hæc de tumoribus igne tractandis generatim exposita sunto: ab his alii partium, si fuerint, hi rursus ordine à supremis partibus ad infimas deducto tradentur, prius autem vagi quidam sunt pertractandi.

CAP. XIX.

De erysipelate in corruptionem eunte.

ERysipelati si nigrities est, neque dum serpit, imponenda sunt, quæ carnem putrem lenius exedant, repurgatumque ulcus sic ut cætera nutriendum est. Si magis putre est, iamque procedit ac serpit, opus est vehementius erodentibus. Si ne hæc quidem evincunt, aduri locus decet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod sanum est, siccum est cum aduritur. Post ustionem putris ulceris sic perponenda, quæ crustas vivo resolvant, &c. *Cornelius Celsus lib. 5. cap.* 26 §. 28.

CAP. XX.

De abscessibus frigidis.

ACcidunt aliquando artubus mediis itemq; articulis & maximè collectiones amplæ, subduræ, concolores, indolorifici, nisi cum attrectatu irritantur, ab æqualitate membri & figura, non evariantes, paulatim extumescentes, cognitu difficiles, diuturni. Ad summam enim ex succis frigidioribus crudis lentisque concrescunt. In hos autem incurrere consueverunt ex omni ætate homines, qui sub illaudato cœlo corruptis aquis & pravo victu utûtur, κακοχυμοι sicut vocat *Hipp. &* [illegible] colore item malo, aut malis ante id tempus morbis febribusque perniciosis exerciti, ex ætate verò teneriori pueri solent hæc pati, qui superfluitates seminarias per expurgationes à natura decretas non abiecêre. Dignoscuntur fluctuatione contenti humoris, fluctuatio autem alterâ manuum extremarum impressione ac remotione, chirurgis, id est, professoribus bonis nota. Huiusmodi abscessus peculiariter id requirunt, ut maturè, id est, subcruda aperiantur, ne vitium scil. in chordas, ligamenta, partesque nerveas & ossa transeat. Quoniam autem præalta sub carne difficilior ac molestior est discissus à scalpro quantumvis acuto: ob eam rem candentis ferramenti cultri formis præfertur, impressus, in quam sententiam ivit & *Petrus Pigraus l. 2. Chir. c.* 44.

CAP. XXI.

De emphysematis sive tumoribus flatulentis.

FLatulenti tumoris, quod emphysema dixêre Græci, siquidem hoc loco præcipiatur ustio, nec novum quidem ulli vel alienum videri debet. Nimirum & vetustus autor *Alsaravius trac. 29. cap. 14. & nuperus homo Hieronymus Fabricius inter operationes Chirurgicas* eius rei meminit, in genubus exemplo proposito, cuius item rei sua non est ratio: nempe vis ignis inter cæteras discussoria; quod disertè demonstravit *Thomas*

Fienw, in l. 1. de cauter. c. 6. Porro duplex discuriendi modus est. Alter vapore de crassa re subiecta excitato, atque insensili quadam ratione difflato vi calfactus solius, alter excitato fumo per applicitum torrem aut torrefacientem rem proprie. Prior quidem ratio communis est & potestate & actu calfaciendi, dumtamen hanc longe atque alio corpore intercedente vim imprimat, ut sartago retorrida Raræ capillo tenus adhibita super apoplectici caput. Posterior verò ratio propria est ignis & privata, quam hic & intelligimus & usitare volumus, ad emphysemata. Hæc enim licet cum corruptu fiet, aliquo particulæ, portionem multam lenti mucoris abstrahit, & exhaurit, non aliter, quam in contritis costis, 3. de artic. Hippocratem præcepisse alibi meminimus. Quod ad nos attinet, verè testari possumus, hanc in ægrotis nosocomii sæpenumero compertam, ustionem usu felicem.

CAP. XXII.

De tuberculis malignioribus in Capite natis.

IN cute capitis nata tubercula, verrucæque sic plerunque molestæ sunt atque infestæ, ut operam manus non vulgariter neque postremum in locum exigant: quippe medicamentis aut acrioribus irritantur, aut debilioribus nihil emoventur, nimirum coloris fæditate, torulorum, quos repræsentant inæqualitate, venarum circumstantium ex humore atro saturitate, punctūrarum dolorumque aliorum acerbitate & colore alioquin exustiore naturæ propemodum cancrosæ se produnt. In ulcus igitur tetrum ac depascens, antequam transmigrant, operæ pretium fuerit, incidere primum, mox inurere, vel quod satius equidem arbitror, simul utrumque perficere. Quod licebit ferramentum modioli modo cavum, & circa oras acutum, amplum verò quantum amplectendo mali ambitu satis sit, igne candefactum sic imprimes, ut os modò ne in suturas incidat, attingas, cautas videlicet, ne contractu proximo pericranium, vitiarit, aut attigerit penitioribus molitionis suæ iactis radicibus. Porrò in carne licet hoc vitii genus exurere, quod professus est *Arantius lib. de tumorib. partium, c. 31.* liberius tutiusque & in osse licebit. Post hæc autem ulcus, promptum est unicuique perambusta communia medicamenta curare.

Cancrosa natura tubercula.

CAPVT XXIII.

De Verrucis faciei ac partium obscenarum atque aliarum tuberculis malignioribus.

EX verrucis venereæ contagis germinibus infimo naso consistentibus, postquam ulcerari cæperunt, vidi equidem quendam tam pessimè habitum, ut late per omnem faciem processerit pharmacis omnibus obluctatum vitium. Quare futurum his ignem adiumenti singularis, quis non videt, ita etiam thymis & phymatis malignioribus, quæ circa glandem, vulvam atque anum adnascuntur, ita decernente *Galeno introd. c. 18. Aetio l. 14. c. 4. Paulo in l. 6. c. 58. & Celso l. 6. c. 18. Constantino Africano Chirurg. c. 17.* auctoribus & huius Archetypo *Isaaco lib. 9. pract. cap. 18.* Alcuful quoque palpebrarum quas verrucas opinari licet, ferro resectas igne castigat, *Alsaravius tract. 4. sect. p. cap. 19.*

CAP. XXIV.

De verrucis nasi.

VErrucas naso obortas tollere non debemus *Iul. inquit, Arantius l. de tumor. c. 23.* nempe sublatæ feliciter, nullam afferunt laudem, improspera cum cancro vel ulcere residuo veniens curatio magno famæ detrimento est. Itaque nisi coacti ac protestati rem minimè aggrediemur: quo tempore non alio, quam aureo cautere tuberculum attingas licet.

CAP. XXV.

De nervis præcisis itemque de ligamentis.

NErvos præcisos, cum carne nudati apparent, exurere, quando ratio dictat, & huic autores boni consentiunt, etiamsi minus id sit in quotidianum more positum, minimè deterrebimur. Porro quod cogit incisi nervi capita ferramento calente tangere, illud est, ratio particulæ, quæ natura plane frigida atque exangui, utpote, quæ indurata quasi cerebri substantia circumstantis aëris incursu atque offensationibus, hebescit, ignis verò concalfactu & quasi fotu roboratur: quas ob res discissæ eiusdem partes, perinde ut calido restauratæ, vegetioresque ac teneriores factæ conferuescunt, ac ferrearum virgarum igne mollitarum modo conglutinantur. Ita enim experientiâ comprobatum à medicis municipalibus testatus est *Guido Cauliacus tract. 3. doct. 1. c. 4. & ante hunc Rogerius noster Salernitanus l. 2. chir. c. 2. & Rolandus l. 2. c. 1. locis à Guidone* notatis multo potius rem ex professo confirmarunt. Huius quoque sententiæ fuerunt *Nicolaus Florentinus, tr. 4. sum. 1. ser. 7. c. 35. particula quæ est de curatione nervi punctura*: ex quo etiam viro sicut opinor rem accepit *Ambr. Paraus l. 9. suorum operum c. 38.* Illud adverto, haud candenti ferramento usos hos duos posteriores, verum oleo quam maximè feruido contentos. Verumenimverò tam etsi docuit *Galenus comm. 13. aphor. 7.* sentientes ignem nerveas, particulas exarescere, monuitque etiam Avicenna, *l. 1. f. n. 4. c. 29.* ustionem partibus admoventes medicos ne nervos attingant; nihilominus (pro his ego responderim) aliud est vim inferni sanis, aliud ægros, quo serventur à languore, tractare: Præterquam quod de leviore ignis modo certum est, hos viros fuisse professos; ferramentum etsi candens à Guidone memoratum est, iustius tamen aut calens intellexit, aut verè scripsit, sed menda facili candens irrepsit calamo vel typis.

Jam autem quod nervis præsectis convenire vim ignis ostendimus, idem & de ligamentis multo satius comprobatur: utpote quæ tum naturâ frigidiora, tum ad tolerandum firmiora constat esse. Quas ob causas olim ego cuidam de Toledo nostri Gymn. præfecti famulo præcisum ensis ictu cubiti naturale vinculum, quod vulnus imperitus quidam medicus conglutinandum

Nervo substantiæ servanda gratia competens ustio.

Roboratur igne præsectus nervus.

Simile.

Experimenta.

Adversantur & Gal. & Avicen.

Occurritur.

Guidonis sensus.

Historia Anno 1623.

dum

dum communi fracturas curandi ritu ferulis colligaverat, igne tepidiore couffi; eventu sane felici, & vix ab aliis expectato, propterea, nimirum quod dictat axioma vulgatum, vulnera articulorum esse lethalia.

CAP. XXVI.

De fico & moro.

Fici ac mori à similitudine nomen. *Loca eorundem privata.* ACcidit aut in capite aut pone oculos aut post aures, aut pone nasum, aut in mento tuberculum molle nascens potissimum, quà venularum ramuli scaturiunt, à similitudine ficum, morumve nominant. Hoc utrumque genus sæpe ego nihil super hoc ausis aliis nostratibus professoribus tuberculi vocati, noli me tangere, suspicione radicitus exsecui, ac ne repullularent, iterum acre causticum imposui, quæ medendi ratio semper è voto cessit, bene favente numine: *Historia An. 1627.* inter cætera exempla, narrabo duo, quorum alterum est, id quod accidit fratri Bernhardino à Castello ad mare Capuccino, cui perdolens tuberculum una semel resectione sustulimus, sanguine qui multus eruperat opportune compresso. *Historia 1620.* Alterum aliquanto difficilius iam audi. Tyberio Pisapiæ Cavensi tonsori morus meatum auris obstituens filo adalligato strictè resectus & caustico curatus feliciter à nobis fuit, quod vitii genus insanabile putaverant alii. Sed non ita quidem *Avicenna l. 3. tr. 3. c. 11. & Io. à Vigo l. 4. c. 12. & Marianus Sanctus Barulica tract. de extur. in Avicen. F.* qui confidere super hac opera me docuere. Jam autem si vitii repullatum aut si vitii repullatum aut si sanguinis nimiam effusionem verearis, quod præceptum commune multorum vides, non incommodum erit, & cauterem aliquem rectam parti inurendæ ante parare; sæpe etiam id necessarium non videtur, quare pro re oblata decernendum. *Historia 1628.* Porro repullulatum caventes nos ficum interni pedis sub imo Bartholomeo Basso Januensi viro seni in nostro Nosocomio resectam percussimus & curavimus.

CAP. XXVII.

De ficoso syncipitis tumore.

MOlles omnes tumores bonos professus est *Hippocr. l. 1. aph. 10.* Verumtamen vel de eo quod plurimum evenit effatus est Hipp. vel de mollibus, quantum ad concoctionem pertinet, id est, molles & peptos intellexit. Porro nascuntur in plerisque corporis nostri partibus tumores, qui molles sunt; ut atheroma, steatoma, meliceris, morus, sycotis & hoc genus; qui tamen crudi difficilesque sunt; causisque symptomatum malorum fotricibus fulti plerunq; sunt, quales convulsio, sanguinis profusio, dolor ingens, febris, inflammatio, erysipelas, & huiusmodi sunt. Ex hoc ordine ficosum aliquando extantem à cute tumorem curandum mihi obtulit in capite natum, & magnitudine, & colore malo insano persimilem, venis undiquaque cinctum, quod resolutum facile influorem sanguinis abibat, complures iam menses eo correpto, Franciscus Lombardus Aversanus à Claudio Sportellio chirurgo diligente commendatus; quo tumore parte plurimâ putrescente & male olente cum acerbè affligtaretur, consensiit facile, ut scalprum adhiberem; quod cum fecissem interdum igneque addito, fluorem sanguinis atque putredinem vitiumque à radicibus repressissem, brevi conualuit adolescens. Res nota cunctis valetudinarii nostri hominibus & medicis collegis sæpe alias nominatis.

CAP. XXVIII.

De Cancro, pridem oborto generatim.

CAncrum cum primum aut paulò postquam enatus, auctusque est, fac acutè cognoscas, cineris, aut lupini baccæ, aut avellanæ magnitudine, plumbi modo fulcescentem, vix pungentem, & molestantem, cunctis symptomatis moderatè offensantem. *Cancri novelli vitia.* Talem & quicumque sessilis non sit, ut *Iubertus vocavit in Guidonem tract. de Apost.* homine monito statim rescindis aut forficula, aut scalpro candente alio, si opus fuerit imposito, & ut moris est, circa reliqua curato. Cæterum si vetustior est, dummodo non in corpus altè defixus, etsi vires ætasque hominis suadeant, non malis refragantibus internis visceribus, spes non est deponenda, quo refigi queat, etiam in oculo se curasse testatus est *Fabricius Hildanus, obs. 1. & Bartholomæus Cabriolus obs. 37.* si verò grandiora labia sint, quæ occupentur, suis hæc utrinque oris lineisue extremis, acum filum ducente transadiguntur, cuius fili capitibus manu sinistrâ distentis, dextraque novaculam habente dissecare, liberè & commodè vitium licebit. Ad hunc modum ferè *A. Paræus l. 6. sui operis c. 29.* si verò mammæ sit cancer non protrahenda extirpatio per scalprum, est enim omnium facillima extirpatio mammæ: quando minor fuerit cancer, & in anatome sua demonstrasse se experientiâ & ratione doctum perhibet, *Laurentius Iubertus, in adnot. in Guidonem, tr. de apost. n. 108. 24.* Vnum hic non tacuerim libens, *Albucas. l. 1. c. 52.* in circuitu vitii voluisse crustam in orbem inducendam potius, quam super vitio per urendum, veritus ulcerationem, quam *Celsus* ustionem etiam expresse vetuit. *l. 6. c. 15.*

CAP. XXIX.

De cancro palpebrarum ac temporum.

EX verrucula palpebræ interdum neglecta, id est, vitiari permissa & non excisa, alias vero perperam curata, id est, irritata importunis medicamentis, & non excussa; thymodes cancrum evenisse nonnunquam vidimus. Exemplum autem unum è multis producere possum, *Historia.* honorati viri Agnelli Cadogni Neapolitani, cuius ad unguem vitium modo memoratis exortibus respondet. Hoc igitur mali attiguum oculis, qui (quod advertit *Aetius l. 2. serm. 3. cap. 30.*) efficacia medicamenta non sustinent, nil subinde melius, quam & scalpro exscindere radicitus & exurere. Ad hunc quidem modum Fabricius Hildanus, *l. observ. 1.* Cuius viri rationem agendi atq; instrumenta apud eum vide. Ad quem modum equidem Joan. Baptistam Bulottam sexagenarium & supra hos annos hominem secundū exteriorem oculi angulū & tempus lato cancro

diu vexatum' etiam osse vitiato curavi, quem nemo nostrorum attrectare neque ab ineunte tuberculo ausus est.

CAP. XXX.

De cancro nasi.

NAsus non postremus est è corporis partibus, qui cancro tentantur, locus sc. retrementorum emissarium frigidum, quantum ad se attinet, at vasis & in fluxibus patens, præsertim choleræ (inde vetus sermo χολὴ εἰς ῥῖνας) subditus aëris ventorumque impetentium iniuriis, atque inter omnes faciei particulas expositus, demum, qui verrucis vitiisque aliis maligníoribus infestari consuevit. Ex hoc vitii genere licuit aliquando vidisse unum, qui anemones floris modo & figura, extumescebat, à primis cartilaginum suarum initiis adusque labri superioris fines protensus, (laboranti homini vetusto & melancholico nomen Nuntio Carcarano Calabro Roccellensi) Hunc ego curans primum scalpro ad memoratos fines resectum acri igne perussi, atque medicamentis diu fotum, bene favente numine intra 40. dies liberè dimisi, rem à principio ad exitum observantibus omnibus nosocomii nostri assistentibus, physicis, inquam, chirurgicis, itemque religiosis viris ex ministrantium infirmis congregatione.

Historia Anno1629.

Hoc quidem cum non vulgare, maius tamen opus fuit id, quod mox exponam Joannes Formicula Capuanus à Camilliano eiusdem Campanæ ditionis oppido senex 60. circiter annos natus, octo iam annis verrucula in oculi cantho interiore nata post varia germina processusque varios tandem in manifestum & ulceratum carcinoma se prodidit, cacoëthe adeò, ut & ossa nasi, nedum cartilagines exederit. Itaque à suo cive Donno Augustino Cinnamo, æditúo succedaneo templi Incurabilium ad hoc nosocomium delatus pro depositæ salutis homine pronunciatus fuit ab Joanne Alphonso Golino chirurgo vetulo valetudinarii, non sine commemoratione aphorismi Hippocratis, qui sanxerat, cancros expedire non curare quam curari, & quidem curati citò perimuntur, non curati diutius vivunt; nihilominus ego, qui tum fortassis aderam, dictum id de occultis explicui. Brevibus in meam curam recidit homo, qui purgatus, sectus & ustus à me curatus est brevi, non sine eiusdem Golini & medicorum chirurgorumque omnium admiratione.

CAPVT XXXI.

De carcinomate labiorum.

LAbia quidem propriæ substantiæ laxitate atque imbecillitate, atque ad occursus omnes offendentium rerum & aëris opportunitates, præsertim verò sub executiore aut impuniore habitu corporis carcinoma subeunt facili negotio: quod nisi principio quaque arte eradicatur totum in os faciemque serpit: quod equidem in quamplurimis, qui ad valetudinarium nostrum accurrerant, & vidi & audii factum: sed neque cum ulterius est progressum vitium, præverti summam eiusdem exesionem fas non est, quia excisum & ustum persæpe cessit. Fiet autem exectio primo per acutum scalprum, elato labio per filum acu subductum, quemadmodum alias ostendisse memini: mox apto ad hanc rem ferro aurove candente cruentam plagam carbunculabis, quam curationem *Diomedes Cornarius Iani filius in* 11. *suarum obser. medicin.* approbavit historia conscripta hominis, qui repudiato hocce remedio miserè volens morbo succubuit.

CAP. XXXII.

De cancro linguæ.

CAncro linguæ tam leves plerumque sunt exortus, ut etiam non imperitos homines fallat. Ansam autem præcipuam ut excrescat, exhibet partis natura spongiosa; quæ non satis opportunè curata vel alio medicamine acerbiore exasperata defluentem circum humorem à plenis venis & capite non repellendum aut concoquendum aut dissolvendum suscipit. Ex parva igitur verruca fit ostracode cuniculatumque ulcus, quod cancri speciem exhibet, non cancer tamen est verè: licet enim non est difficile, ut legitimus is fit ex atrabile tumor, cancrosum equidem tum observavi tum audivi fuisse multis, quorum primus Joannes Laurentius ab Alexandro & Ascanius Sanfelicius, Patricii viri Neapolitani. Fabricius Romanus in regiis stabulis & rationibus vir exercitatus, Vincentius Baglionus familiaris Fabii Capycii Galioti in hoc regno Secretarii, Aloysius Pignatell' Marchio, Sebastianus Grimaldus Oeconomus parthenophylacii Artis Jericæ, qui mihi commendatus à Reverẽdo P. M. Ant. Russo Jesuita noluit nostram admittere curationem, & Soror Damiana Quirica sacrarum ædium & cænobii Incurabilium monacha, qui omnem eodem vitio occubuere: itemque Julius Cæsar Guadagnus, qui vehementioribus medicamentis tractatus accreto tubere atque ulcere neque ad cibi traductum neque ad eloquutum uti linguâ valebat. Cui iam ulcerato corrodentique vitio reprimendo propositam à nobis ex aureo cauteriolo ustionem cum vix auditam explosisset, non multo posthæc exacto tempore mortuus est. Sed his explanationis gratiâ memoratis ad curationem tradendam instituti nostri ratio nos vocat. Vbi primum ex parva pustula vel verruca linguam persenseris plusquam par est dolere, si præsertim aut acrem, aut salsum, nitrosumque aut putrescentem, aut retorridum humorem redundantem in corpore suspicemur; permittentibus cæteris, quæ in hac re consuli solent, & sanguinem ex vena detraxeris; & corpus expurgaveris; & victum hæmacatharticum institueris, & rectè demum è venis sedis & hypoglottidis novissimè pertusis sanguinem derivaveris. His ritè peractis humor acerbior crudiorq; particulæ inhærens non aliâ melius ratione tractabitur, quam si concoquatur idoneis

idoneis rerum fomentis: quale est ex ovi luteo igne durato, appio pomo carneque vitulæ assis, aut hoc genius: memini equidem Donnæ Hippolitæ dolenti ex tuberculo linguæ duriusculo cum contumaci rhagadia, quod maximè verebatur, ne malè cederet, apposito intra tenue linteolum alumine percalfacto succurrisse, quod pro re mira notavit & medicis aliquot amicis retulit Petrus Anellus Costa, medicus Neapolitanus plane studiosus. His viis comprimenda torquendaque in meliorem naturæ habitudinem est mala vis morbi. Difficile medicamentis acrioribus quid profeceris, & non offeceris.

CAP. XXXIII.

De carcinomate faucium.

CArcinoma nullum attrectare ferro audent nostri, neque etiam igne, quos homines facilè convincit erroris subiecta hæc nostra disputatio. Primum autem neque adversatur id, quod admonuère sive *Cor. Celsus sive Aetius sive alii*, præfectos cancros & ustos increvisse, atque exitio certiori fuisse. Contra enim est *Hippocr. qui lib. 7. epid. n.* 1. testatum reliquit disertis verbis, carcinoma in faucibus à se ustum & sanatum. Deinde *Iuberti, Amati Lusitani, Parei, & aliorum præstantium virorum* felicis eiusdem curationis fuerunt experimenta, quæ colluta *in* 2. *suarum obser. medic. c. de mamillis retulit Ioan. Schenckius*. Itaque dari oportet cancros, qui curentur, licet extent, qui curationi non cedant: quorum utrorumq; differentia non est in morbi specie: sed succi qualitate: nam in ipsis bilis atræ speciebus sunt aliæ aliis acriores aut mitiores. Si ergo ex aliis symptomatis agnoveris adeo esse acrem homini bilem atram ut levi de causa plurimum exacerbetur fortasse ne tangere quidem audebis: sin autem ad terrestris aut sanguineæ melancholiæ naturam atrabilis, quæ homini est, ex aliis sentiatur vergere, tentabis causticis urere: ac si res incipiat bene cedere, procedes festinanter ad ignē: præcipue si malum sit in parte, quam facile ac brevi depascere possit morbus: cuiusmodi fauces sunt. In talibus enim vel non satis certus, an succus ferre id auxilium possit: tentabis vel cum periculo urere: quia deposita curatione facilime exedetur vel à succo non omnino immiti: Tentabis ergo vel cum periculo curare morbum certè interemptum. Quam ob causam *Celsus l. 6. cap.* 15. iubet ulcera cancerosa in ore, si medicamenta non perfecerint adurere. Hæc pleraq; ex *Francisco Vallerio l. 7. epidem. contex.* 99. quæ, quod instituto nostro maximè suffragentur, propterea libentissimè recitavi.

CAP. XXXIV.

De Carbunculis palpebrarum.

CVm incidunt in palpebras carbunculi, ignito ferro sunt adurendi, quod sæpe à peritissimis chirurgis factitatum novimus absque ulla oculi læsione: cum tamen alii, qui id remedii genus præteriêre ad mortem ægros adduxerint. Ita *Hieronymus Rubeus ad lib. 6. rei medicæ Cornelii cap.* 6. §. 10. Jam autem solemne remedium carbunculo fuit semper ignis, ut & *Histor. I. Livius* eius rei meminerit.

CAP. XXXV.

De atheromate.

EXhibet atheroma curanti plerunque difficultatem, non dico equidem sanguinis profusionem, quod est commune symptoma, sed fibrarum & folliculi, quo veluti fomite radicibusque sæpe redivivum est vitium firmâ adhæsione. Hæc igitur quia revellere necessarium est, nec facile, id est, sine doloris ingentis inflammationisque periculo ferro vel medicamento perfici hoc semper potest, unica est per ignem via, quam, qui tenet, tutissimè incedit: necessaria autem hæc magis, ubi vel ossis vitium subest vel timetur. Eius quæ os infecerit historiam narravit *Epiphanius Ferdinandus in opere centum casuum.* 42. quæ quidem opera & incisu diductuque periostii & ossis derasu, & denique perustu confecta est. Cæterum quæ os non vitiavit, simplicior est tractatu.

CAPVT XXXVI.

De alphis, Arabibus morphæa & baras.

ALphum tum album tum nigrum ustione discuti non desunt, qui dixerint ex veteribus probati viri. Igni enim ut poeta cecinit, omne excoquitur vitium, aut exudat inutilis humor; itaque *Paulus Aegineta l.* 4. *c.* 5. leucæ vetustæ delendæ ad ustionem, quæ ferramento candente administratur probat, sed ita ut hæc vel sola valetudini sufficeret. Vnde & *Albucasis l* 1. *c.* 51. contumax medicamentis & vetustum baras perurit cauterio profundiusculè, id est, quanta est altitudo cutis, usque dum removeatur albedo, muteturque color eiusdem, legit aliter urendi terminum *Nicolaus Florentinus, in serm. 7. sum. 2. tract. 6. c.* 14. ponens ipsum per duplam quantitatem spissitudinis cutis sed veriorem sententiam tu iudica. *Avicen. vero l. 4. fen. 7. tract. 2. c.* 11. meminit curatæ per ignem leucæ sive baras: verum hoc possibile inquit, in ea, quæ parvæ est quantitatis, verum enimvero hæc curatio, licet, tot magnorum virorum autoritatibus firmata, non placuit *Hieronymo Mercuriali, l. 2. de morb. curan. c.* 2. propria quod ex coctura inducitur, turpis cicatrix. Inducere verò turpem cicatricem, ut malus color auferatur, non sibi videtur curandi species, sed potius ex uno morbo in deteriorem lapsus. Postmodum autem quasi moderans ac temperans acerbitatem sententiæ suæ *Mercurialis* ait, & ego etiam laudo, ut incendatur locus, sed ita modice, ut fugiatur omne fœdæ cicatricis, inducendæ, periculum. Cum autem quæritur, quis sit aut esse possit modus à Forolivienti docto viro requisitus, fortasse,

inquam ego, fuerit per aureum bacillum adhibitus ignis levi, suspensaque manu, id porro facilius concedetur, quam causticis agendo liberius uti; quibus alioqui non curabantur. Romani lichene laborantes, sub Tyberii Claudii Principatu, ni usque in ossa corpus exustum esset, rebellante tædio quod ait *in proœmio 36. Plinius.*

CAP. XXXVII.

De cicatricibus igne corrigendis.

MEmini equidem alibi obiter, hoc verò peculiari suo loco definitius distinctiusque de cicatricibus igne corrigendis explicabo. Porro nil iniquius honestis hominibus, maximè vero fœminis, quam turpem notam gestare facie vel aliâ parte qualibet, oculis aspectabili. Itaq; si quod est, quod efficaciter huic vitio mederi queat, gratuito proferam. Constitutum est & ratione & virorum usu medendi præstantium, autoritate, per aureos cauteres usturam & vesiculas empyreumatis minimè cieri, & pulchriores cicatrices, relinqui; id quod equidem meis aliquot experimentis, & aliorum, qui meo suasu rem comprobârunt, testari possum. Mulier
Historia An. 1630. erat, quæ ex coalita iam plaga genæ per gladium inflicta residuam deformitatem non tam adeò, quam ex transsutis crebriter innodatisque filis affatim apparentibus conquerebatur, quas omnes ego notas percalfactâ aureâ lamellâ per manubriolum apte prætensa leviter tactas delevi sic, ut contenta satis emendatione illâ, visa deinceps fuerit fæmina. Vstam autem igneo cauteriolo partem anatis axungiâ curat dum eschara decidat *Ioan. Anglus l. 3. tr. 5. c. 1.* mox accommodata ex mastiche, chia & gallinaceo adipe usturam obducit.

Jam vero tum cicatricibus simpliciter exuberantibus ustio conveniat: his maximè statuta
Historia An. 1630. est, quæ scalpris & causticis erutæ revirescere consuevêre, quæ res observata mihi duobus in hominibus fuit. Alterius quidem nomen memoriæ non succurrit: sed altera fuit Joanna Abundia nobile scortum, cui secundum genam post levem plagulam iam coalitam exaltata cicatrix sæpius execta ac medicamentis cathereticis explanata torum emisit. Illud autem evenit
Observatio. venosis faciei locis, in quibus venulæ interdum etiam apparentibus præcisæ sanguinem copiosiorem eructant. Igne igitur has occæcare atque exiccari percommodum fuerit.

CAPVT XXXVIII.

De hydrocephalo.

CVrationem huius tumoris describsit historiæque fide firmavit *Guliel. Placentinus l. 1. c. 1.* quæ est, ut sincipiti sic inducatur ferramentum candens, ut aqua deside attingat, atque item duo cauteria confingantur, occipiti, qua inion subest: & cum aqua defluxerit, sinatur, donec homo substinere vacuationem possit, mox linamentis implicitis obstruantur, oscula, atque hic idem modus servetur, usque dum exiccari cæperint, ulcera. Exiccatio autem ut felicius sequatur, parte unâ sulphuris & olei chamomelini quaternis illinendum est totum caput, qui illitus & ab initio factitari debet. Jam verò quod tumoris apertionem improbarit *I. Cas. Arantius l. de tumor. eo cap.* gratis hunc recedere tum ab *Hipp. l. 2. de morb.* id dictante, tum ab *Aetio, Paulo, Albuc. &c.* monstrat *Epiphan. Ferdinandus in Hist. medic. 21.* cuius sententiæ est, & *Ioan. Forestus l. 8. obs. 30. & Ambrosius Paræus l. 7. c. 1.*

CAP. XXXIX.

De palpebrarum resolutione.

ACcidit interdum palpebris, ut humoribus prægravatæ concidant sic, ut attolli non possint. Quod offensamentum eximere cum adhibita medicamenta, non valuerint, nedum cæteræ vivendi rationes: reliquum est, ut expediendum chirurgiæ negotium committatur. Ex qua omnium valentissima est inustio, res proposita, tum ab *Albucasi l. 1. chir. c. 16.* tum ab *Haliab. l. 9. pract. cap. 71.* Quorum utramque priorum eam curationem proposuit. Cauteriolo lunato, cuius cornua promineant, exterius palpebrâ semel inure, vel duo supercilia, quantus istorum ductus exporrigitur, leviusculè, tantum impresso ferramento, quantum palpebræ sub triplum incoqui possit. Est autem typus instrumenti, qualem proxime depictam vides.

Icon.

CAP. XL.

De crassitudine palpebrarum.

CRassitudinem palpebrarum, id est, excrescentem eius interiorem carunculam præter naturę modum excrescentem exscindendam & inurendam primus omnium, *Hippocr. in lib. de visu* adnotavit, quod vitium equidem dubitavi, multum esset ne id, quod ex *Antylo sub ectropio, id est, sub eversis palpebris proposuit Aetius serm. 7. c. 72.* neque enim difficile videri potest; si quidem ad interiora carnis incrementa unicè peccantis utrique isti viri subinde inspexerunt, & ferramento detrahendam decreverunt. *Antylus quidem, & huius compilator Aetius* factâ Lambdoides *Consensus chirurg. Hipp. & Antyli.* recisura, cuius lata portio supernè ad palpebræ marginem, cuspis ad malas spectaret: mox excisa labia iuxta partes magis palpebrarum sutura contrahebat: Sed *Hipp.* nulla expressa excisionis figura, sed excessu tamen, qui peccat ad ex- *Dissensus eorundem.* scindendum & celeritate, quæ maxime opportuna est notatis, tepidioribus ferramentis particulam inurendam, aut flore æris tosti tenuissimè triti præcipit constringendam. Hæc cum *Io. Costæi* examinat *Ioan. Costæus,* fatius, & compendiosius *sententia* arbitratur, si sola contentus homo ustione sit, sed *reiicitur.* vir doctus non inspexit ad id operæ candente opus

opus esse ferramento, à quo quidem ipso in organi tenuissimi locis vereri timereque maximè videtur *Hippocrates*.

Aetii in modum resecandi prudentia. Aliud huc etiam advertit *Aetius serm.* 7. *c.* 70. quod suâ se facit utilitate commendabile. Videlicet modus in resecando debet esse: Cæterum enim alterum duorum incommodum eveniat necessum est, vel ut ultra, quam oportet, facta sectio non contegi oculum permittat, vel si citerius actum sit, frustra & ægri supplicium & medici susceptus sit labor. Tertium ego velim observari, quod adnotavit *Gul. Salicetus, l.* 5. *chirurgiæ cap.* 2 cauterium linguæforme aureum huic operæ commodissimum esse.

CAP. XLI.

De pilis palpebrarum infectis.

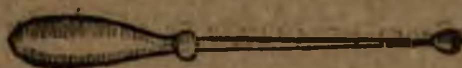
MOlestiæ symptomate graves, & odibiles faciunt se pilorum exortus in palpebris: *Duplex pilorum vitium.* nempe & pungunt assiduè torquentque oculos, & in hos humorum defluxus concitant. Dicitur hæc græcè thirichyasis, id est, infesti pili, quæ bifariam accidit, alias cum nimium per convexa turgentibus & per cava laxatis palpebris ciliares margines sic intro nutant, ut pili non appareant facile, nisi vi deductis disgregatisque duplicibus extremis, alias cum duplex pilorum ordo ex multa humoris illuvie succreverint, distichiasis hæc ab istis dicta. Huic *Celsus* proponit urendi rationem eam ferè; sublatâ quantum licet per *Chirurgiæ administratio.* ministri digitos, vel fasciolam, palpebrâ sicut infestos pilos inspicere possit is, qui curat, tum acu ferrea sub extremum latiuscula candente ab utrisque oculi canthis totum palpebræ marginem levissimo transcursu perurat, sic ut emortuas relinquat pilorum radices. Cæterum ab his nil omittat eorum quæ ad dolorem sedandum, inflammationem cavendam, & escharæ casum faciunt. A curatione *Cornelii Paulus* in eo dissentit, quod vulsis forcipe molestis pilis sic cunctorum alueolos tenui calfacto ferramento perurit: quem virum sequitur & *Isaacus l.* 9. *pract. cap.* 79. instrumento tamen aureo, vel argenteo vel æneo usus. Ab his multo diversam & acerbiorem ustionem proposuit *Albucasis lib.* 1. *c.* 18. quam apud ipsum volo legas. Porro hac perustus ratione fit, ut densata cute pilis exurgentibus ortus præcludatur.

CAP. XLII.

De encanthi.

ENcanthis *Paulo definiente lib.* 3. *cap.* 22. naturalis in maiore angulo est caruncula, præter modum excrescens, quod vitii plurimi scriptorum aut medicamentis erodentibus, quorum unus *Aetius est, l.* 6. *cap.* 61. curarunt, aut sectione *Curatio duplex.* quæ duplex est. Altera, quæ fit, tuberculo transfixo per acum filum trahente, & hoc strictè convoluto, mox autem stupido tuberculo resecto, *Altera curatio.* proponit hanc rationem *Aetius eo loco, sequiturque A. Paraeus in l.* 16. *c.* 19. Altera Curatio est *Celsi l.* 7. *c.* 7. itemque *Pauli l.* 7. *c.* 17. quorum hic volsella, alter hamulo prehensam carunculam scalpello amputat. Solus *auctor Isagogici c.* 18. candente ferramento tractandam proposuit, ratione haud tamen explicata, quæ me auctore potest esse illa. *Explicata per nos auctoris Isagogici sententia.* Aeneo tenuissimo filo comprehensa radicitus caruncula colligetur mox cyathisco ferreo tenui perforato idoneo, qui dimidiatum transversum nucis avellanæ putamen referat, oblongo scapo contentus, carunculam & exertum æneum filum excipiat, ut hoc lenius attracto tuberculum ignito ferramento olivari secundum anterius extremum cavo contangere liberius curanti sit, ferramenti cyathisci figura sit hæc.

Icon

CAPVT XLIII.

De Rhocade.

DE rhoeadis curatione, cum os nasi subest vitiatum, alibi memini me tradidisse: nunc de illa, quæ ad cariem non pervenit, sed perveniat, fieri potest, cum longè producitur malum: Illud igitur antequam accidat; est prudentis medici consilium maturè succurrere: id quod non fit felicius, quam igne. Per hunc equidem obtigit persanasse quamplurimos: qui sunt R. Sacerdos Andreas Persinus Alexanensis; Studiosus Juris, cuius non hæsit memoriæ nomen; Anna Neptis Tuberli Malphi celebris de re tonsoria deque phlebotome rite recteque peragenda scriptoris: Isabella Riccia Calabra de Confluentio, quam amicè curandam mihi protulerat.

De Aquino genere nedum Illustrissimus, sed & literis ornatissimus Cruculensium Princeps.

CAPVT XLIV.

De rhagade.

ESt hæc rhagas quidem per absumptam in angulo interiore oculi carunculam fluxus inevitabilis lachrymarum, cuius vitii chirurgiam cum perpauci attigerint, *Aetius in lib.* 2. *ser.* 3. *c.* 88. exactè ac breviter complexus est, cuius verba sicut & sententia ipsa quidem simplicius fiet si recitemus, quam si inglorio labore mutemus: Collum fascia circumdata constringitur, & vas circa nasum notatur, deinde vas illud scalpro biangulari desiccatur. Deinde spongia oculo imposita cauterium loco apprimitur non usq; ad os, sed ut cutis & sectio solam flammam sentiat. Sit autem cauterium triangulare postea lenticula cum melle adhibetur. Vbi verò putrafacta sunt ulcera, oculus disparatus servatur, donec angulus carne purâ fuerit repletus, ut ne concretio fiat.

(o)

CAP.

CAP. XLV.

De aurium obstruente caruncula.

EVenit homini vel à naturalibus vel ab exulceratione postea facta, ut auriculæ externæ concha vel à caruncula, vel à cicatrice oppleatur ita, ut ad surditatem incommodet. Id vitii ubi curare animus est, primum locum specillo premes, qui si non cedit, altè descendere sarcoma monstratur ac tum attingi minimè debet, ne & spe curationis frustretur, medens & nervorum etiam distorsio sequatur. Quod si in vacuum sentitur compressus, licebit & scalpello exscindere & tenuiter adurere ferramento, ni potius collibeat caustico. Vlcus ubi patefactum, moxque purgatum est, iniicienda eò pinna est illita medicamento cicatricem inducente. Ita *Celsus l. 9. cap.* 8. Meminit & huius curationis *Constantinus Afer chirurg. c.* 32. & huius Dux *Isaacus l. 9. pract. c.* 35.

CAP. XLVI.

De Polypi & Ozænæ ustione.

Polypi duplices, mites & maligni.

POlypi cum sint duplices, benigni, qui molles & lenes, maligni, qui duri omnes & sævi (hos descripsit *Hippocrates* 2. *de morb.*) consueverunt omnes artis medicæ professores, ut maligni sint, igne tractare. Verum quia difficile ac periculosum est non parum, & loci angustia, & partium habitudine naturali, ne vel errante manu, vel præ metu contrahente se homine quid detrimenti incidat, consultum est, ut fistulæ incurvæ præmissæ interventu candentium ferramentorum fiat administratio. Ad hunc modum Hippocrates & amplius id, quod uno facere ferramento propter impedientem fistulam licere non videbat, multis repetitis candefactis absolvit. Qua ustione, & ad Ozænas ut *Celsus* ostenderat medendas uti licet. De qua re lege *Ioan. Cæs. Arantium.* Arietatus in hanc sententiam est *Guido Cauliacus tr.* 4. *do.* 2. *c.* 2. quod & ratione ferri candentis ferre violentiam non possint homines: nihilominus si celeri manu retrahatur ferrum ut ex Hippocratis sententia docuimus, nil est, quod causaturi sint iidem. Cæteros polypos, qui benigni sunt, non expedit semper ustione curare. Curat etiam *Avic.* 4. 1. *c.* 29. *& Ioan. Heurnius sermone isto.* Verum satis erunt cathæretica & corruptoria medicamenta, qualia & nos in pharmaco chirurgico monstravimus, & *hoc lib.* 3. *ex sententia Petri Bairi sermone de instrumentis ingeniose confictis, & lib. de commodo ad nares medendas instrumento* recensuimus.

Per fistulā immissoi cautere exustio.

CAP. XLVII.

De naso verrucoso.

VErrucosum, id est, qui confertis tuberculis verrucarum modo turget, nasum equidem ignoro num quis è veteribus aut iunioribus curare docuerit. Mihi quidem vidisse licuit eiusmodi, ut tuberosum Caietanum limonium formâ & magnitudine æquaret, succrescit autem hic tumor ex crasso atque effluente exusto sanguine, quem in venis tum capitis, tum corporis universim redundantem ad laxas imbecillasque partes transmittit natura segregatrix. Non autem difficilè nasus excipit, ut qui calidis affectibus non mediocriter patet: quemadmodum in ira, ebrietate, ciborum calidorum atque acrium usu, quales nasturtium, cæpe, allium, & sinapi sunt, & quemadmodum in calidis tum animi tum corporis affectionibus & perturbationibus observare licet. Venæ autem, quæ succum vehunt, tum internæ, tum externæ: ex his verò sunt, quæ in radice, sive in exortu nasi, prope oculorum internos angulos sese perdunt. Hoc noxæ genus medicamentis acribus primum curatum sæpe recurrere visum est, ut in tabellione publico, qui semel curatus rursus recidit omnibus, id est, quæ proventum humoris facientes vitium vel augent vel fovent: tum etiam resectis aut ustis etiam si licet per tenuia ferramenta vasculis, quæ pene oculorum canthos descripsi, apertis quoque interioribus narium ipsarum venulis & omni circa victum provisione constitutâ, tum cauteriis lenticularibus aureis quâcunque tubera nasi se produnt, perurantur; verum æquo semper in cunctis crustulis excitandis impressu, tum ut commodè procurari, tum, quam planissimam atque æquabilem cicatricem recipere possit ulcus, interim verò per ustam partem sollicitè dolorem atque inflammationem præcavens, ea, quæ in chymiatria chirurgica protulimus adversus ambusta memineris admovere.

Nasus in plerisque tum animi tum corporis motionibus facile suscipit.

Si naribus internis verrucæ subsunt, nucleo forme ferramentum vix dum ignitum pertranscursum immittere leni & exercitatâ manu tutissimum ex remediis omnibus videtur.

CAP. XLVIII.

De Sarcomate ac polypo naris internæ.

NAscitur & interiori naso caruncula inutilis inanitate opplens sicut inspiratum præcludat: Quod genus equidem memini me in nosocomio, incurabilibus curandis morbis nuncupato excidisse Juveni Calabro Tabernati, qui è composito Neapolim venerat medendus. Verum pro extirpandis funditus eius vitii fibris ignem ex ferramento baccæ olivæ simili adhibui, sanatusque est homo non amplius quam mense uno, qui nullo medicamentorum genere levatum se senserat. Eam igitur si placet curationem sarcomati narium instituas licet. Expertum se non semel commodum hanc in polypo curationem testatur *Durantes Scacchius l.* 3. *subsid. medic. cap.* 1. Aliam hanc sed in superiore naso carunculam opplentem ita meatus latè, ut etiam gutturi palatoque incommodaret, & nasitatem faciat, commemoravit *Avicenna, lib.* 3. *fen.* 5. *tr.* 2. *cap.* 61. & deinceps, cuius nos chirurgicam excisionem posterius inter morbos numeri monstrabimus.

Historia.

Hæc

Hæc de polypi, quod ad se attinet, curatione: cæterum, quod ad causam, quod rheuma est, cavendum & providendũ est Mesuæi decretum, seu mavis consilium, *in l. 2. sum. 6. c. 5.* ut fiat cauterium, & ille inquit, *in Zubendeg.*

CAP. XLIX.

De occlusis cicatrice naribus.

E Vario exulceratu præsertim aut neglecto aut perperam curato caruncula, quæ vndique se extulit succreta, fit sæpe ut narium meatus occæcati restent non sine respiratus incommodo nec sine morbosi cujuspiam affectus consequuturi formidine. Id è coryza exulcerante in puero decem annos nato vidisse retulit *Ioannes Bauhinus in obseruationibus*: Idemq; nos cõperimus variolarũ ulceribus evenisse. Id evenit filiolæ Francisci Nolæ, medici laudatissimi, quæ non adhuc ablactata interiit. Item Laodomiæ Tastiæ puellæ Neapolitanæ, quam cum Collega Vincentio Lembo medico probato curavimus. Modus autem utendi per ignitum nucleare cauterium aureum, quod transcurrente plus semel manu in utramque narem intrusi, quo ulcere deinde per sua medicamenta foto atque obducto meatus liber mansit & integer perpetuò. *Historia. An. 1629.*

CAP. L.

De rhagadiis labiorum, laxarumq; partium & inde, ora & molesta sunt & inofficiosa conspicua partis rhagades labiorum.

HVmidioribus autem habitu mollioribus, quales inter cæteros pueri sunt, evenire solent, rhagades labiorum & fissuræ quæ semper cum affatu digno tumore sunt conjunctæ. Hæ difficiles curatu sunt, sicut plerunque redivivę fiant, quæ visæ fuerant recessisse. Has equidem consuevi oleo, quod chymicè elicitur è sulphure per tenuissimum graphisci cuspidem gossypio molli obductum contingere atque id sæpè satis est. Verum ubi sunt obstinatiores, & intimiore vitio subnixę rimæ, tum nihil melius aut efficacius fuerit, quàm cultriformi, sed brevi ferramento leviter transcurrendo perurere, quemadmodum *Celsus lib. 7. cap. 9. & Albucas. lib. 1 cap. 20. M. Savanarola tra. 6. c. 6. rub. 8.* & chirurgi posteriores fermè omnes præmonstravère. Sed *Mesuæus in 2. Grabadin.* exustas has sæpe transversim aureo nummo prætenui curatas ait.

Vsitata inter dũ oleo sulphuris labiorum rima.

Quibus rhagadiis ignis debetur.

CAP. LI.

De labiorum eversa carnulentia itemque nodis.

ILlud aliquando evenit labiis quorundam hominum interioribus, præcipuè verò superiori, ut laxa quædam caruncula transversim dependent, concolor semper, ut liceat conjectari, distentam humore lento esse cutem interiorem labii, tantum impedimenti afferens promptæ loquelæ, quantum expeditæ commotionis tenuis modus ejusdem. De quo vitio non legi equidem è veteribus ullum, qui scripserit, sed ea ratione curare poterit, quæ internæ palpebræ carunculæ detrahendæ tradita est à nobis alibi, vel quæ mea est curatio crebris incisuris interiore parte transuersim, quantum extenditur rumor, scalpelletur, mox acuto tenuique scalpro lenius fervefacto inurantur, fissuræ singulæ. Ita certum est contractum iri labiorum eversam, quam dixi carnulentiam, licet etiam si videbitur, (fortassis enim ita præstat) transversim totam scalpro rescindere & ferramento planè inurere. Contentus simplici ferro fuit *Petrus Pigraus, qui l. 4. chir. cap. 9.* apprehensum atque constrictum, quod è labio superfluit, duabus assulis ferulacis in rectitudinem æque dolatis, librariorum more rescindit.

Curatio nostra.

CAP. LII.

De ulceribus oris.

VSturam neque os ejusq; partes refugiunt, quin cæteris frustra adhibitis eandem planè desiderare videntur, multò autem maximè cum præseferre corruptionem videntur. Illud enim evenit facile tum naturali loci mollitie, imbecillitate, ossium laxitate, tum perenni excrementorum defluxu, atque incumbente partium humiditate. Itaque *Hippocrates in 2. de morb.* ubi sub lingua vel in palato suppuratum tuberculum vidit, continuo inurit. Itemque *Cornelius* cum ulcus oris cancer invaserit, cognitis manibus aliis medicamentis non tardus est, igne perurere, ita deniq; *Gal. in 6 de cõp med. sect. loc.* ubi putrescẽs in ore ulcus cognoverit, eidem ignis præsidio non parcit.

Sed & fistulas in hisce locis igne curat *Alb. l. 1. c. 21.* adhibitis ad hoc rei congruis ferramentis: ego vero & sub palati convexo fistulam triennè depositæ jam curationis vitium Hyppolitæ Brixianæ, Caroli collarii, amictus concinnatoris filiæ, per muliebrem argenteam peronem sive dixeris fibulam igne percalfactam sustuli *A. 1620.* Francisco à Ponte medico præstantissimo, nostræq; scholæ professore literatissimo ac Tyberio Malphio perito artis phlebotomicæ testibus. *Fistulis oris.*

CAP. LIII.

De Scliros arcomate gingivarum.

MEminit & multæ circa gingivas excrescentis carnis *Hipp. l. 7. epid.* in Cardia filio Metrodori quæ ignavum quoddam & inutile concrementum est, ex eadem putredinis vi, quã modo memoraverã & dentium vitio atq; affluxu deniq; crassi terrestrisq;, ut ita dicam, humoris exortũ habens, indolens ac durũ ita, ut ostraceã carnem, aut æquet aut superet, pruriens etiã interdum, aliquãdo vi succi glilcens crebro tubere granulato, velut mali punici nostratis acinis, linguæ loquenti, cibosq; advolenti, dentibus commandentibus officiens: deformitatẽ verò externi habitus oris aut buccarũ extra faciens molestum omnino vitiũ, quo pharmacis acrioribus tentato cum nil proficitur, tum etiam plerumque partibus integris, per caustica incõmodatur, excisum scalpris persæpe repullulat. Meminit exscindendi *Constant. Afer chir. c. 34. & huius Dux, Isaacus l. 9. prac. c. 38.* atque è posterioribus novissimè *Paraeus l. 7. c. 4.* Quas ob res nil melius, quàm candente ferra-

Ferramẽtis materia.

ferramento tractare sed aureo, ut placet *Mesuao lib. 2. Grabad summa 8 part. 1. sect. 2. c. 12.* lenticularem vel clavi capituli formam referente extremo. leviter quidem, mox audacius, secundo aut tertio vis ignis imprimetur, donec explanatum atq; exæquatum videris locũ, interim medicamentis, quæ crustam retorridam lente exterant & dissolventibus aliis uteris. Ad hunc modum equidem excrescenti canino denti carunculam substulisse memini Victoriæ Pyrrhoniæ Nobili fœminæ Neapolitanæ, nec non Ioannis Antonii Fuscii Tonsoris filiæ impuberi atq; aliis quibusdam. Sed ii quidem inter omnes sunt maximè memorandi, quorũ affectus pro carcinomatis existimati fuerunt à cacochirurgis nostris quibusdam fama nobilibus: Ioannem inquam Baptistam octennem puerũ Andreæ Piscicelli viri patricii filium & Victoriam Antonii Conradi Sartoris Neapolitani decennem filiam, quibus utrisq; ex vitioso dentium, huic quidem molaris illi verò canini exortu, sarcoma ligulæ simile, turpe nimirum & ori permolestum alueolis exertum huc illuc sese projectabat. E majoribus vero natugrandioribusq; curatum est hoc vitiũ hac ratione uxori Michaelis Angeli Pinti, & Francisco Formosano Rhetino, cujus hominis alias credo meminisse. Et observatio hujus rei præclara apud *Iac. Hollerium nota, 26.* est, & *Albucasis* qui excisionis administratum exposuit, *chir. lib. 2. ca. 26.* E junioribus vero *Ambrosius Paraeus* epulidem vocatum, hoc genus & linę adstringit, & sectam ferramento candente inurit, *lib 7. c. 4.* omnibus autem modis, ut exscindenda caruncula sit memineris haud differendam exsectionem antequam vitium se propaget, maturè & providè moliendã. Adsuescens enim in dies tuberculum, plerumque dentes illata vi aperit, non aliter, quàm durorum lignorum robora cuneus aut in muris accrescens ficus ædificia. Illud detrimẽti expertus est Vincentius Mazæus Neapolitanus vir nobilis, qui cum sarcoma nucis primum avellanæ magnitudine diu gestasset dẽtes incisorios occupans, mox in juglandis molẽ excrescens, nil demum adjuvante excisione, dẽtes illi duos molares excussit.

Historia.

Observatio

Historia.

CAP. LIV.

De sarcomate verrucoso linguæ.

FRancofordiensi civi cuidam spongia carnosa in lingua enata, & necessaria artis providentia minimè compressa in eam magnitudinẽ excreverat, ut totum os & fauces complerit sic, ut dormientem hominem tandem suffocarit: Id nõ evenisset arbitratur *V. Hennerus*, qui rem à se cõpertam prodidit *apud Schenckium*, si quidem opportunam post sectionem ustio adhibita fuisset. Hoc ejus viri decreto edocti nos aliorum periculo, & experimento, si quid ejusmodi se obtulerit, non lenti quidem fuerimus, artis uti pręsidio deliberato.

CAP LV.

De vinculo linguæ loquelam impediente.

LInguæ vinculum, quod loquutionem impedit, ut plurimum omnes exsectione solvunt. Verum ignis excludendus non est, imò & amplectendus ejusdem usus, propterea quod coalitum non permittit.

Rectè igitur *Lanfrancus chirurgus* aureo ignito scalpro rem conficit, quẽ consule *chir. maior. doctr. 3 tr. 3. c. 4* nos autem hanc primum administrationem exequuti sumus in nobili Juris Vtriusque Professore Carolo Crispo Hipponiata nõ infeliciter.

CAP. LVI.

De Batrachio, Ranula vulgo dicta.

LOquelæ nonnullum impedimentum est batrachium, seu ranula, tuberculum membranosum atque fibrosum, plerumq; aquaso humore plenum, quandoq; viscida pituita refertum, quod excrescit per sæpe adeo ut os compleat, & ægrum multis modis molestet. Est quidem, ubi ex humore tetriore genitum, fuscum aut nigrũ colore, duritie verò lapideum sic veluti cancer, quod genus cavebis attrectare ferro, vel acri aliquo medicamine. Si nihil horum sit, sed molle & cedens tactui cujus generis est id, quod supra meminimus, tale quidem *Albucas.* frigente ferramento amputat adunco hamo prehensum, sed ne redeat fibris relictis, satius opinatus est *Ambrosius Paraus*, candenti acuto ferramento discindere, itemque urere efficacior hæc indubiè medicina est, quam & in pueris factitandam docet *Mercurialis tr. 2. de morb. puer. c. 13.* & in omnibus promiscuè hominibus *Roderus à Fonseca con. 96. to. 2.* & ante hos omnes *Alsaravius, in oper. medic. tract. 9. c. 8.* Hæc vulgaris ranulæ curatio est. Cæterum aliam & magnitudine & loco, & contentis, & generatione diversam à se primum observatam & adversam profitetur, *Gabriel Fallopius in tract. de tumor. partium*, cujus chirurgiam apud eundem lege.

Ranula quæ ferto caustico non tangenda.

CAP. LVII.

De carunculis & verrucis palato obnascentibus.

EQuidem observatione comperi sub intimũ palatum ortum carneum concrementum adolescenti cuidam rheumatico, cui polypusè naribus erumpebat, similem quoq; sed quinq; librarum carnem è colatorio faucium loco extractam meminit *Avicen. referente Vigone in cons. 28.* Gignuntur etiam & ejusmodi eruptiones venereum affectum luentibus, quos rectissimè ficosos appellat *Levinus Lemnius, in opere nimirum de occultis naturæ miraculis.* Citra hæc autem & ob alios ostendisse has carunculas, videatur *Fel. Platerus in observationibus.* Carunculam ejusmodi filo serico seuato per acum benè longum, postremâ parte incurvam, & cuspide tenus pertusa ducto, constringam, siq; prima opera concrementum carnis non abstulerit secundam & tertiam repetendam docemur *observatione Iacobi Hollerii 4.* Verum enimvero tædiosa hæc opera tũ medico qui tractat, tum etiam ei qui tractatur, nec semper facilis ut ne dicam felix, ob id expeditius & simplicius, rectiusque fuerit, quod *l. 2. de morbis*, in tuberculo palato nuper à nobis expenso præmonstravit

præmonstravit *Hippocrates*, inuri ferro vitium eò: maximè, quod ad corruptionem plerumq; transmigrat, quemadmodum non admodum ab hinc longè *cap. de ulceribus oris* ostendimus.

CAP. LVIII.

De Scirrho oris interni.

SCirrhos oris ustione curandos & *Amatus Lusitanus Cur. 99. cent. 5. & prior Albucasis lib. 2. chir. c. 36.* præclaris observationibus docuerunt. Caustico realgaris præparato Alcolam hanc vocatam domari prodidit *Theophrastus Paracelsus, Opera chir. parvæ tract. de apostem. c. 18.* Omnibus autem modis comprimendus, opportune tumor est, ne spiritus vias occupet & interficiat.

CAP. LIX.

De tuberculo molli ad palatum subnato.

HIppocrates in 2. de morb. c. quem numerant. 60. sub palatum ortum tuberculum: Jam autem ubi tuberculum inussit; ferro candente inurit & continuò detersâ sanie per aquam calidam intratam, mox ex vino passam uvam albam, exacinatam, ad astringendum immittit ulceri, quod sæpius usq; dum sanescat, vino meraco tepido lavat. Ita quidem is, apparet autem planè suppuratorium hoc esse phyma, quod tractat hic auctor:

Curatio Hippocratis.

CAP. LX.

De laxata Columella.

ET integram quoq; columellam, cùm laxatam adstringere nequiit, omnis & victus & medicamenti ratio, postremo ignis præsidio coercemus, edocti inter cæteros à *Ioanne Plateario antiquissimæ scholæ Salernitanæ non indigno alumno, qui in pract. method. tr. de ægritud. spiritual. ca. 1.* quod *inscriptum est de uvæ laxatione scripsit ipsa hæc.* His omnibus nil proficientibus coquatur, (uva) nummo aureo fervente imposito instrumento idoneo, ita ut extremitas uvæ jaceat super aurum: Ita quidem is citra præsectionem, cæterum etiam præscindi columellam auro candente licere meminit *Alexander Benedictus, lib. 8. de curand. morb. c. 5.*

CAP. LXI.

De uva corrupta aut putri.

PUtrem aut semiputrem uvam gargareonem alias dictum imminens pharyngis plectrum ustione tractandam necessariâ docuerunt *& Paulus lib. 6. c. 31. & Avicenna lib. 3 fen. 7. ca. 21. & Razes l. 9. rei medicæ ca. 47. & Ioannes Mesvæus lib. 2. Grabad. cap. de uva inscripto.* Ratio autem urendi est, ut fistulæ longioris extremum, quod ita recurvum sit, ut ne amplius minusve quam corruptæ uvæ partem possit accipere: ad uvam applicatur, deinde per id cavum idoneum instrumentum acutum immittitur candens, quod vitium rescindere atque adurere simul queat.

Ita quidem ex hoc autore rem proposuit *Ioannes Costæus, l. 2. de ign. met. præs. c. 28.* nihilominus aliter operationem atque instrumentum interpretatur *Guido Cauliacensis, tract. 6. doct. 2. ca. 2. p. 5.* nec non *Ambrosius Paræus l. 7. c. 7.* cuius utriusque viri hæc est sententia, sit prope cæcum extremum fistula rotundo schemate, fenestrata, quanto sc. osculo justè recipere possit uvam, quod cum administrans applicaveris, per cavum organum scalpri-formi ferramento candente demisso occurrentem uvam perurens discindes, formam autem instrumentorum accipe qualem apposita pictura exhibet.

Meminit & huius ustorii ferramenti Nicolaus Florentinus *ser. 7. tract. 3. sum. 2. c. 29.* Eâdem ratione exurit per causticum medicamentū, si hoc ex xylo ad penicillum inducto per fistulam transmittatur, *Petrus ab Argelata l. 5. tr. 10. c. 2.*

CAP. LXII.

De aphtha maligna & herpetica linguæ atque oris.

EX pustula biliosorum salsorumq; succorum germine ad linguæ particulas varias oborto, interdum ulcus [aphthe Græcis] sc. incensionis aut ustionis affectus, alchola verò Ærabes dixêre; malignum adeò, ut herpetis modo partem exedat, & erodat, enascitur, quòd, cùm medicamentorum reprimentium vi multâ castigare ne quidquam fueris conatus; ultimum ignis est præsidium, cui fructuosè confidere possis: ad quam rē animaverit te magnopere *Io. Arculanus in com. ad 9. Razæ ad Mansorem c. 53.*

CAP. LXIII.

De carbunculo faucium & de pestilentiali eodem vitio.

CArbunculus qui in fauces incidit subitò spiritum sæpè elidit, ut *Cornel. Celsus asserit l. 5. rei medicæ c. 28.* putrido nimirum ac venefico spiritu vicinum vitæ fontem impetente, & coinquinante, huic igitur tam mortifero fomiti, nonnulli per arsenicum peculiariter occurrunt: Ex his *Balduinus Ronseus in illo ad Celsum comm.* qui medicamenta ritè vult prius intentanda. Rectius hoc viro sentiit *Hieronymus Rubeus, qui in eiusdem l. commentariis, sectione 10.* in carbunculis etiamnum igniferam chirurgorum operam comprobavit eventu felicem, neq; fidendum est, inquit, unguentis causticis, quia hæc parvam escharam, eamque superficietenus facientia, carbunculorum radicem, planè veneficam, quæ plerunque ægros interficit, minimè attingunt, ne dum tollunt. Nobis igitur, si Celsum audimus atque efficaciter mederi volumus, nil melius esto, quam protinus adurere, nempe, ait, neque grave id est, nam non sentit, quoniam est caro mortua, finisq; adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris, est. Ita quidem de communis notæ carbunculo privato.

Cæterum & pestilentialem alterum sive fauces

apprehenderit. qualem ab anno 1620. ad 1629. usque fuerunt in ditione Neapolitana potissimè pueri, nullo melius caustico curare, quàm igne, suaserunt idem *Celsus, & Fallopius, & Petrus à Tussignano,* ut alibi notavi. Unum nos docuit, *I. Cæsar Arantius, in l. de tumor. p. n. ca. 30.* quoniam effusio sanguinis virulenti, malum elevat non parum, ante quidem excandum, mox urendum esse carbunculum, meminit & carbonis igne curandi Q. Serenus in Hexametra medicina, hisce versibus:

Tertia namque Titi simul & centesima Civi
Charta docet ferro talem candente dolorem
Exectum.

CAP. LXIV.

De Tonsillis.

IN paristhmiis tonsillæ solent excrescere, sæpe turpibus eminentiis, ex viscoso, lentoque humore putrescente creatæ, sive vi syphilidis, gallici dicti morbi, sive rheumatis, sive pestilentis causæ cuiuspiam, postremi generis tonsillæ multis jam annis à M. DC. XX. ad usq; M. DC. XLI. longe lateque ditionem omnem Neapolitanam diu agatæ, pueros præsertim, sed & homines adultos quoque miserè perdiderunt, affectu quodam veluti strangulatorio, de qua re quam doctissimè Jo. Baptista Carnevalis, præclarissimi viri Tyberii dignus ex fratre nepos, peculiari volumine, disseruit. Ego hic & Petrus Afflisius, in Calabris quam plurimos servavimus, tum excisione sola, siquidem angusto stipite extabant amygdalæ; tum si lata efferebantur basi, ferramento candente, defendente palatum lamina vel tubulo inussimus, uti plerumque aureo cautere, quam ferramenti materiam præcipuè commendavit *Ludovicus Mercatus, cons. suarum 24.* qui tamen, cum minus ignitum requirit, id vult, quod non admodum probo, nimirum quantum est satis ad abolendum vitium, unusquisque cognoscit. Cæteri verò generis si exili sunt exortu, si rotundæ, molliusculæ, coloris albidioris prehensæ per hamulum, depressâ linguâ, sunt resecandę per scalprum recuruum, quale secus hâc ipsa pagella depictum vides.

Ita ferè *Albucas. chirurg par. 2. c. 36. nec non Cornelius Celsus in l. 5. rei medica c. 28. & Gal. lib. Isagogico c. 18. Avicenna, l. 3. f. 9. tr. 1. c. 15. & Mesvæus l. 2. Grabadin. c. 4. & Arnaldus Villanovanus, l. 1. Breviarii c. 19.*

CAPVT LXV.

De strumis.

COnsentaneum rationi fuerit si strumas alioqui discussu contumaces ipso tractaverimus igne, qui super omnia concoquit & exhaurit. Auctore autem ad hanc rem utemur tum *Aetio l. 15. c. 5. tum Albucasi lib. 1. c. 24.* qui ferramentus utitur fistularibus, quanta sc. ad amplectanda strumarum corpora congruant: sed utroque extremo pervia, ut cum ignitum alterum strumis impositum fuerit, per alterum elatus fumus expiret. Cùm autem remedii vehementiam atque atrociam sub hisce locis, nervosis venisque & arteriis irriguis adhibendi mirentur nonnulli, cogitare quidem me auctore debebunt, ad deterrimas & cacoethas strumas id præsidii probatum esse: nimirum quas melancholicus humor fovet, adversus quem nil medicamentorum tamen unquam valebit, ut non à vitio veluti contemnatur. *Ad eos qui gravius hoc præsidium, quâ ut strumis adhibendâ sit dicunt*

CAP. LXVI.

De Lichene.

Lichen inter herpetem & phagedænam medium vitium interdum adeò sevire compertum est, ut omni medicamento sit potius: Cuius primùm quidem genam, mox oculum, & intimas nares; depopulati vi & infrenabili furore præceptum Corentię Mauritium de Franco, non ignobilem physiatrum; si chirurgiam unquam novisset; in physico chirurgici libri fine, retulimus. Non abs re igitur eidem Neapoli nos consulenti suasimus, ut aut scalprum aut ignem pati vellet, sed ipse teneritudinis & contumaciæ suæ jam pœnas persoluit.

Debuisset autem in persuasionem valuisse exemplum *Plinii qui lib. 26. cap. 1.* prodidit mentagram lichenis speciem, quæ sub Tiberii Claudii Principatu extitit causticis curari sibi permisisse Quirites, nec nisi usque in ossa corpus exustum esset, non rebellante tædio. Jam verò caustica, quæ nomina thic auctora ctuosa sint oportet, quę ossa usque perurant. Ita autem mecum & *Hiacynthus ab Alpherio l. de peste sentit.*

CAP. LXVII.

De ustione vitiatarum costarum.

VItiatis costis bifariam succurritur excisione atque ustione, utriusque curationes selectiores ex his, quas aliquando fecimus, narrabo. *Historia.* Francisco Albertino viro Ill. atq; in armis & peregrinatione terrarum exercitato, duos jam annos erat fistula sub costas inferiores, in cava thoracis penetrans, cum qua præter hypersarcosin amplum pectoris tumorem & circum amplexam inflammationem coniuncta febris erat assidua; nec non vigiliæ doloresque laterum acerbissimi. Huic ab oblatis purgationibus corporis, ac decoctis à præstantissimo nostræ urbis medico Stephano à Rinaldis, nullum erat levamen, propterea quod alto sub thorace stagnabat sanies. Huic igitur ego parans affluxum, & sectionem feci sub costa, & hanc alte vitiatam exscindi forcipe. Ex quo tempore & promptè prodire saniem, & in dies exhauriri visa est. Ex quo & melius habere homo, vires recipere febremq; & dolores deponere cæpit, ita ut aliquot post menses & ossis frustula abscedere, & oppleri carne ulcus, & obduci vix expectantes vidimus.

Haud aliter Franciscus Petrominus Aversanus, spectatæ fidei vir, ex fistula, post malè curatum

tuluus

vulnus sub sexta costa, jam annum protracta per me curatus & sanatus est, rem cognoscentibus urbis Aversanæ Medicis præclarissimis, inter cæteros Stephano Aurineto & collega suo chirurgo exercitato Bernardino Schicto. Tertius ex his est Julius à Paulo, Oppidi Rotundi civis, qui ex diuturna fistula sub septima costa post vulnus igneo tormento inflictum dolore latens, & angustia thoracis ac spiritus mirum in modum torquebatur. Quam ob rem è Calabris ad nos, quos fama audiverant multa istorum feliciter transmisere provinciales medici, cui ego manus admoliens proviso ante per expurgationem corpore, primum ampliavi vulnus, amplè secans super costa, & hanc postridie vitiatam apparentem diffregi sic, ut omne alienum eximeretur. Sub his carneus fungus & medicamentis & forfice detractus est, ut mundum ulcus maneret, derasâ per scalprum costâ.

Ad hæc autem, quæ de vitiatis costis memorata fuere, non committam etiam, ut quæ *ab Aurelio* proposita est, chirurgia prætereatur: Solent (*inquit hic lib.7.cap.4.*) inter costas fistulæ subter exire: quod ibi incidit, eo loco costa ab utraque parte descindenda, atque eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Animadvertit in hanc Celsi operam *Hieron. Fabritius l. oper. chir. c. de thor. fistulis*, veluti periculosam atque atrocem, altera propositâ, quæ per lini transmissum est, acu per fistulam ducente, & ulceris inferiorem sinum perforante, quâ ratione inquit, ulcere sinuque puro jam reddito solet carne impleri, aut glutinari.

Celsus defensus ab Aquapendentis calumnia.

Quæ cum dicit Aquapendens non videt quam falsò arguit costâ corruptâ, per Celsum suppositâ, & constitutâ.

CAPUT LXVIII.

De œdematoso quodam carpi & metacarpi tumore.

HUmidioribus & corrupti habitus hominibus, evenire solet œdematosus quidam tumor circa carpum, & metacarpum, quæ inflatio carnea & phlegmatica à *Guidone Caultaco dicta est tr. 2. do. c. 4.* meminit autem & pseudochiragram à popularibus suæ gentis vocari. Huius vitii duas idem autor species fecit. Altera quoniam naturalis (congenita equidem Hippocratæa voce interpretor) & diu confirmata, insanabilis est. Altera sanabilis quidem suâ naturâ, sed cum contumax est, extremum ignem desiderat. Cuius quidem administratio per scissorium (cultellare vocant) ferramentum, secundum ossium metacarpi processum esse debet. Hæc quidem Guidonis chirurgia fortasse nonnullis insolens atque atrocior videbitur. Veruntamen novi hominem Neapoli hæc diu passum, qui per valentissima pharmaca, id est, decocta sparti parilis Indi, sudorifera, absorbentia, extrinsecus, epithemata & emplastra per usum denique arenarum Pythecussarum à doctissimis viris proposita curari non potuit, cessuro certè morbo, sicut arbitror, ustioni, si hæc adhibita fuisset.

Vitii species aut modi.

Ignis administratio.

Historia. An. 1628.

CAPUT LXIX.

De digitis coalitu cohærentibus.

FIt interdum, ut sive naturæ formantis errato, sive ulceris perperam curati vitio, sive ambustus violenti contractione coalitos & conglutinatos manuum digitos exolvendos nobis offerant hi, quibus & firmior in scalpro animus & maior integritatis naturalis sollicitudo est; quam operam tribus absolvere rationibus licet; acie ferri, igne, caustico: quorum singulorum hæc est electio. Dissectio simplicior & paratior est, his digitis, qui paucissimo interstitu, quique ambustu cohærent, accommodata. Ignitus contra culter his, qui latiore panniculo continentur, magis debetur; nimirum deterit & absumit perpetuo plusquam offenderat ignis, itemque causticum. Sed hoc utrisque optatius erit angusti demissiq; animi hominibus, mulierculis & pueris. Quod genus citius unumquodque perpeti, quam tristia atque terrifica subire consuevere. Universim autem scalpello diducit *Celsus l. 7. c. 32.* Quoniam igitur ferri & ignis administratio facilior planiorque est; de pyrotico peculiariter dicam. Principio filum canapinum mediocris tenuitatis in lixivio calcis & cineris primò quod capitellum à capillis inficiendis dixere vulgo, decoquitur; quod vase exemptum marmori instratum eodem lixivio crebro affuso plus horâ madefaciendum est. Filum igitur sic præparatum imponitur intra supraque manum interstitio digitorum solvendorum, vel annulo carpi ligneo ad alligatum atque distentum accommodabitur ita, ut presse adhæreat particulæ resolvendæ partibus ullis integris non incommodans. Hæc ratio nisi perplacet, per victulam tenuissimam intinctum imponi licebit oleum nostrum acerrimum, quale parandum in pharmaco-chirurgico docuimus. Hæ sunt rationes exscindendi per filum. Cæterum ubi expediat aut libeat igne uti, defendenda interim est pars aliquo cataplasmate, sed cimolia vel argilla mollis super omnia satisfacit, munita.

Cæterum ad experimenta nostra quod attinet, nos adjumentum utrumque ferri probavimus usu commodum in compluribus; Matthiæ quidem Raino no Beneventano, atque adolescenti cuidam in nosocomio Incurabilium medium ab annulari digitum per scalprum acutum; Caietano verò cuidam Ephœbo Jurisprudentis studioso medium ab indice per cauteriolum tenue resolvi junior, & vix dum abjectis tyrociniis nullo præmonstrante germanam chirurgiam subodoratus. *Historia.*

CAP. LXX.

De Paronychio.

PAronychium atrox interdum, & calamitosum est vitium, id quod evenit primum tum privatâ & propriâ eiusdem cacoethia, tum adjuvante pravâ habitus corporis aut partis alicuius principis constitutione. Nascitur enim plerumque huiusmodi, quos modo dixi, viris ac fœminis sæpius, atque effœtâ ætate utrisque. Deinde quod humore munitũ est maligno ac prope venenato.

Paronychia interdum magni momenti vitium tum sua ipsius nat. tum corporis.

Malignitatis causa.

3. quod partes apprehendit maxime sentientes, exangues, atque imbecilles, propterea quod longe distant a fonte caloris; Eiusmodi sunt periostium, nervi, membranæ circa digitos consistentes. Utcunque tam magna vis est eiusdem, ut etiam os attingat, atq; (quod multi difficili quidem opinione volunt) inde pravitas exoriatur & dictis modo partibus communicetur.

Ustio necessaria sub osse putri. Si igitur corruptum os est, & putredo in digitum serpit, protinus adustio per candens ferramentum necessaria. Ita enim *Albucasis l. 2. cap. 9. Avicenna 47. tr. 4. c. isto. & Guido Cauliacensis & Nicolaus Florentinus serm. 7. tract. 5. sum. 2. cap. 62.* decrevêre. Discrepat ab his *Ioannes a Vigo*, vir in chirurgica palæstra exercitatissimus, qui non vitiato jam osse, sed ne vitietur; ignis prohibitorio beneficio utendum dicit. Utrumque sit ustorium præsidium paronychio maligno competens ex his apparet.

Nostrum decretum. Interim (ut nostram hac de re sententiam habeas) sequendus *Ioannes a Vigo Ianuensis* deliberatè videtur, quod probabile non sit in eo tumore tam properè durius alioquin os contabuisse, nisi tamen illud *Ambr. Paræi* admittatur, primum vitii exortum ab osse ipso fuisse; quæ res multo difficilior ac factu durior videtur, quàm prædicta. Quid enim unguis potius non ossis vitium hoc dictum sit? Post hos viros simplici id est citra dissectum ad os usq; sectione contentus fuit *Petrus Pigræus l. 2. chir. c. 21.*

CAP. LXXI.

De Vnguium pterygio.

PTerygium, quod absolutè sumptum ab alarum exporrectarum similitudine, incrementum præter naturam est partis, alias agnatæ oculi tunicæ vitium fecimus, nunc digitorum, potissimum pollicum secus ungues exulceratorum est hypersarcosis, sive ex pedum offensione, sive ex rediviva neglecta & ab inflammatione in pus conversa profecta. Nimirum acris, putrisve materia diu tota intus, & non excussa, & radicem unguis excedit, & unguem ne dum ipsum, sed & os conterit, unde & odor gravis, & extremi digiti tumor ac livor. Ad summam pterygium circa ungues ex genere nomarum est, id est ulcerum, quæ naturâ depascuntur; quare nisi ad ustum non subsidet ait *Paulus l. 6. c. 85.*

CAPVT LXXII.

De Exomphalo, sive umbilico prolapso.

UMbilicus prominens per plures variasq; causas agnoscit materias, videlicet intrinsecus irrumpentes, ita ut vinculum nodumque umbilici diducant & foras impellant, quæ sunt intestinum, omentum, humor, spiritus atque hæc, tum per se simplicia, tum composita: suam singulorum curationem proponit *Cel. l. 7. c. 14.* ubi verò intestinum aut omentum, aut utrumque aut humor delinquit, communem hanc curandi rationem tradidit ferè; spiritum homo curandus contineat, ut tumor quantus maximus esse potest se ostendat; cum imam basin eius atramento notare debes, resupinateque homine digitis tumorem eum primere, ut si quid delapsum est manu cogatur. Post hæc umbilicum attrahere & ubi nota atramenti est lino vehementer adstringere, deinde partem superiorem aut medicamentis aut ferro adurere, donec emoriatur, atque ut cætera usta ulcus nutrire. Hæc ille cætera omnia usque ad finem capitis apud eundem docta sunt de administranda chirurgia, quæ & à *Ioanne Costæo eodem hoc ipso loco, & a Durante Scacchio viro exercitatissimo lib. 3. subsid. medic. cap. 10.* disertè leges enarrata. Meminit, & usturæ exomphali *Razes in tr. de mor. puer.* qui in circuitu plures inducendas crustas præcipit.

CAP. LXXIII.

De hernia inguinis, græcè bubonocele.

HErnias quascunque, reductis in suum locis intestinis, ignis ex contractura restituit: quod brevibus indicavit *Vidius lib. 4. chir. cap. 4. Paulus igitur Aegineta lib. 6. c. 66.* curandæ per usturam bubonoceles rationem hanc proposuit. Primum nudo inguine violentius exussit homo, tum fines extumescentis inguinis notantur atramento trianguli figura, sic ut transversa lateri linea superior ponatur, reliquæ duæ ad angulum infra concurrant. Punctum etiam intra hanc figuram notatur, tum resupinato homine, qui tractatur. Primum notatum interea triangulum punctum inuritur cautere clavato deinde latera trianguli ferramento quod Γ græcæ literæ figuram refert. Postremo lateratis & lenticulatis cauteribus totum triangulum exæquat, impressa semper vi sic, ut adeps attingatur. Postquam emanans sanies extersa est, sal cum porro tritum imponitur, & idoneo vinculo pars deligatur. Ex Arabibus huius rei meminit & *Haliabbas pract. cap. 3. & Io. Damascenus lib. 7. cap. 16. & Albucas. lib. 1. cap. 47. & Avicenna lib. 3. fen. 22. tr. 1. cap. 5.*

CAPVT LXXIV.

De glandulis ulcerato bubone extuberantibus.

VIsitur interdum syphilius bubo glandulis fœtus ita multis, ut ovarium ferè referat gallinæ: quæ faciunt, ut vel excellentibus quibuslibet adhibitis medicamentis, atque etiam sic, ut ad strumas inductis causticis valentioribus, ad huc & rescissu per scalpros facto, reviviscant tamen adenes, & nunquam exiccari aut coalescere possit ulcus: quin etiam hoc plerumque serpit atque hominem in discrimen adducit vitæ. Quas ob causas admoneri nos ab extremo malo videmur, ut extremum item admoveamus præsidium, quod est ignis. Ita rescissis quasi fibris & exarescit plantæ modo vitium, & coalitum haud lentum quidem capessit. *Experimentis.* Ad hunc equidem modum memini quàm plurimos in nostro nosocomio curatos, qui nullis fuerant medicamentis adiuti; ferramenta autem si requiris, quæ ad hoc opus

opus usui sunt, partim nucleiformia, partim etiam calva, pro vario locorum habitu, itatuq; necessaria scies.

CAP. LXXV.

De hernia ex intestino aut omento prolapsis.

CUrationem omenti vel intestini prolapsi per ustionem descripsit *Albucas. l. 2. c. 47.* ad hunc ferè modum, homine qui curatur, pridie inediam passo, aut manè si pastus pridie fuerit, aluo per clysterem exinanitâ, spiritumque retento donec omnis omenti vel intestini portio descenderit, tum extumescens locus atramento circumnotetur, quemadmodum & in bubonocele præcepimus & candens ferramentum semi circuli figura, quæ ambitu tumoris respondeat, dum spiritum æger attraxerit & minister prælapsam partem introduxerit & jam detineat, imprimes ad locum nudatum, detinebis verò usque dum os pubis nudatum senseris: Quòd si non licuerit fecisse semel, iterum aggredieris, ut rem perficias. Chirurgiam hanc difficilem, ac terrificam caventibus non multis, nihilominus *Arnoldus l. 1. breviar. cap. 20. Theodoricus, Guido, & Bartholomæus Montagnena. M. Gatinaria*, celebres omnes experientiâ medici, nostro sæculo, superiores, *Hier. item Cardanus in comm. aph. 27. l. 8.* caustico rem agunt, toties medicamenti impositum repetentes, dum ad os pubis fuerit perventum: nempe citerius agendo cassam operam feceris. Administrationem & curationum eventum enucleatè disces ab *A. Paræo l. 7. c. 16. & à F. Platero, tom. 3. prax. tit. de part. procidentia. pag. 620.* quam & exercitatus Chirurgus *Gabriel Febrarius l. 1. chirur. c. 38.* exposuit.

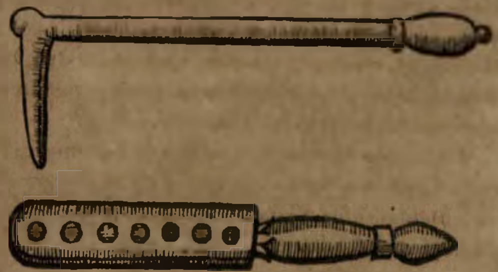
Terminus ustionis.

CAP. LXXVI.

De hydroceles sive herniæ aquosæ ustione.

GRavissimus affectus est hydrocele sive aquosa hernia, atque eo etiam peior, quod excusso semel humore recidivam recipit. Opinanter omnes vulgò medentes id evenire, quod refundit rursus superior fons materiam. Admitto id quidem nonnunquam, sed causa est plerumq;, quòd ab effectu vitiata ac labefactata loca novum ipsa ex male concocto aggeratoque alimento, superfluum humorem gignunt. Interdum etiam mucosa pituita, quæ cum tenui, qui prodierat, ichore commiscebatur, residua, & humoris crudi denuo gignendi fit fomes. 3. causa est, quod plerumque cysti continetur humor, quod indicavit apertè *Galenus l. Isagog. c. 28.* atque è nostris novissimè *Ambros. Paræus. l. 6. c. 18.* Itaq; non benè mundatis hisce locis difficile atq; impossibile sit, non evenire continuos labis novæ proventus. Quas ob causas *Paulo* velim non imputetur, vel nobis alioqui mirum non sit, quod sæviorem hic nobis tradiderit eius mali curationem, *Aeginetam*; subindeque *Isaacus Israelita, qui 9. lib. pract. cap. 53. & 87.* virum illum est imitatus. Nimirum vetustis & reciduis hydrocelis dictata videtur, eiusmodi curatio, quam sic proponit *l. 6. c. 67.* decem aut duodecim ferramentis literam græcorum Γ imitantibus, & duobus gladiolis primum scrotum ferro enim referenti, per medium aduremus, cultelli autem aut cæco hamo membranas excoriantes (ferramento ensi simili) has ceu præcidentes aduremus. Nudata verò tunica erytroide, facilè autem, cum alba & tenuis existat, cognoscitur, acie ferramenti instar Γ literæ facti perurentes humorem excernentes, postea totam ipsam detectâ hamulis attollentes ferramento gladiolo simili afferemus. Hæc Paulus: nos ad hunc modum mederi consuevimus. Hominem in opaco conclavi ad cerei lumen ex adverso locatum cubare jubemus; sic quam transparentem aquam perspicimus, instrumentis duplicibus, id est, defensoriis & perforatoriis, qualia secus appicta tabella monstrat, candentibus totam effundi curamus.

Falsa quorundam hominum opinio.
1. Causa.
2.
3.

His cum Joanne Germano chirurgo experientissimo Ugonis Doctoris Medici Provincialis filio. Sumus aliquando usi in Fr. Antonio à Castello Maris Francifcano è minimis, aliâs etiam ego accersitus solus in Jo Baptista Plutentino Tarentino cive patricio. Hæc simplex quidem sectio est. Cæterum ut attractum medium testium interstitium pertundant, ac transadigatur ferrum in adversam partem, cum setaceo simul transuito, secundum *Razem tr. 1 divis. c. 101.* Meminerunt autem & ustionis *Aetius l. 4. ser. 2. c. 22. Avic. lib. 3. fen. 22. tr. 1. c. 6. Damasc. l. 6. c. 16.* atque è junioribus *Io. Andreas à Cruce officin. chirurg. p. 21.* Addes ad hæc observationem, quam proposuit *Durantes Scacchius chirurgus*, ut apponit è nuperis exercitatissimus, *l. 3. subsid. medicinæ* descriptam his verbis. Contingit interdum, ut eadem aquositas descendat per alterum dydimum, & transcoletur in primo loco. Quare fui coactus interdum, ne aqua alium locum occuparet devenire ad alteram operationem, adurendo totam bursam circulariter in tribus locis ferro lunato, ut corrugaretur Scrotum, nec amplius tumeret, cum hac tamen cautela ne testis oblædatur.

Historia.
An. 1624. Oct.
An. 1627. Sept.

CAP. LXXVII.

De Sarcocele sive hernia carnosa.

TOphaceam hanc herniam vocavit *Durantes Scacchius, in l. 3. subsid. medic. c. 8.* credo equidem, spectata duritie, quam tophis similem præ se fert compressum scrotum. Facile autem huic viro equidem assentior, qui per apostemodem huius vitii diruptum vidi testem homini cuipiam alto quodam albo concremento sic obductum, ut eius extima facies ovum gallinæ referret. Natum hoc tuberis vel sponte à latente vitio partis, vel à suppressa gonorrhæa fæda, vel ab ictu mole-

ctum est sic, ut non dissimulabiles facilè dolores prægravantes & scroti totius & renum perpetuos inferat. Eam ob causam chirurgiæ subiicieiusmodi morbum expedit, quam chirurgiam sic instituit *Durantes Scacchius in l. 3. subsid. medic. c. 8.* translatam *ex Paulo Aegineta l. 6. c. 64. & Cornel. Celsi l. 7. cap. 23.* Homine supino posito ac probè deligato sic, ut sese movere atque operam impedire nequeat; locus ante atramento notatus a summo ad imum insecetur sic, ut tota ostraccdo veniat in conspectum, tum hæc acuto scalpro vel unguibus, si satis hæ possint esse, dividatur, à scroto & in parte sana dydimus, constringatur arctè filo quater complicato ac tota moles carnea transversim exscindatur ac ferro candente probe dydimus inuratur, filoque dimisso donec per se ipsum exscindat, adductæ secturæ scroti consuantur, eo solum relicto vacuo sub imum, quod excipiendis emmotis, quæ ad depurgandam in dies saniem carnemq; alendam ritè ordinantur, commodum sit.

Historia A. 1630. Hanc ego chirurgiam in Bartholomeo Farinella Capuano auriga valetudinarii nostri ægroto à medicis aliis Vrbanis destituto primum expertus sum felicem.

CAP. LXXVIII.

De Verruca in pube, Venerea ex lue profecta.

Historia. VErruca in pube, quanta est castanea nux grandior, luis venereæ germen, fabro lignario (Matthæo Durantio nomen) valentissimis cathæreticis, qualia sunt arsenicum præparatum, & aqua aurifabrorum plus semel reprimendam curaveram: quibus cum parum cessisset, ferro & ustione resedit. Hoc igitur exemplo discere licet, omnia tubercula verrucusa, quæ ad hunc modum se exhibent, contumacia, non alià quam ignis curatione tractanda. (Corollarium.)

CAP. LXXIX.

De Bubonibus Pestilentialibus.

IN pestis, quæ etiam in corporis exteriora sævit, germinibus, nil aptius nilvè præsentius igne, qui bubonibus præcipuè subvenit resorbendis absumendisque. Sed enim ad eosdem extrahendos *Galeno* credo usus *Consil. in l. 7. simpl. c. de calum. & l. 3. meth. c. 6.* cauteriis nimum valere professus est *Iacobus Hollerius Stempanus, libello de peste.* peculiaribus ad eam rem laudatis tenaculis, quæ instrumenta ut Forcipes nomine à candido cultore latinitatis, exprimerentur, expectandum erat sanè: utendum autem vult forficibus, quasi per morsum arreptâ bubonis peripheriâ. Sed & forcipum vocabulo usus est *Ambr. Paræus l. 21 qui & de peste c. 31.* quo loco recurrentem, seque recondentem bubonem cauteriis utrisque revocat: sed enim exasperandi metu nō laudat eos, qui nullo expectato maturitatis initio humorem ferro revellunt aut circumfodiunt. Verum enimvero cum ignis chirurgiam etiamnum crudo tuberculo refellit, & *Franciscum Vallesium & Ludovicum Mercatum* atque alios quosdam adversarios habet, facile qui crudis adhuc paratidis cauterium intulere. Comparis autem naturæ bubo pestilens, & parotis maligna. Vellicatus autem omnis si suspectus est, exacerbationis ergo in bubone pestilente; certe frugiferus ignis erit, qui naturâ concoctorius & salutaris est perpetuò, quod principio Pyrotechnes ostendimus.

Commendavit & ignis opem ad absumendum bubonis pestiferi virus *Petrus à Tußignano libr. de peste cap. antepenult.* qui à præcedente altero pestilentialem carbunculum eodem præsidio, tractavit; atque ad eundem etiam modum è novissimis nostris *Hyacinthus Alpherius lib. 2. de peste c. 31.* qui frigido cauterio præferens actuosum ignem non contemnendas addidit eiusdem rei rationes.

CAP. LXXX.

De bubonibus ex venerea lue profectis.

IN multis plerumque similes sunt pestilentibus syphilii bubones, tum inquam, quod contagiosi, tum quod maligni, contumaces, glandulisque teterrimis fædi, fit igitur ex his, ut quemadmodum utiliter illi exuruntur, ita & isti, atque eo etiam felicius, quòd inconcocti durique hoc adiumento naturæ favorem ac τὸν πεπασμὸν adipiscuntur. Concoctoria quippe vis ignis & commoderatoria qualitatum exscindentium est, ut aliàs *Pyrotechniæ priore libro, & posteriore hoc ad caput de scirrho* demonstravimus. Itaque & hoc ferramento candente aperire, apertosque igne tractare, si putrescentes, si callosi & ostracosi, si fædis adenibus, extumescentes, dolentesque sint, sique egregiis omnibus medicamentis tentati nil profecerint. Præter hæc autem, nisi ulcerosi aut apostematodes sint, imò si insuppurabiles, quo mitescant, & ad meliores naturæ modos promoveantur, ignis penetrabili ac cunctipotenti virtute sunt lacessendi pertentandique.

Sive inde occultas vires & pabula fibræ
Pinguia concipiunt. sive illis omne per ignem.
Excoquitur vitium atque exudat inutilis humor.
Seu plures calor ille vias & cæca relaxat
Spiramenta, novus veniat quà succus in ulcus.
Seu durat magis & venas adstringit hiantes.

Omnibus ad summam modis unicè conducibilis & probatus est ignis eiusmodi morbis.

Atque hæc quidem curatio est, si crudi inconcoctique sint hi bubones; cæterum si suppurati fuerint, ferro item candente aperiendos censuit *Augerius Ferrerius l. 2. de pudend. ægra c. 17.*

Quod si putres etiam emarcidi sint, neque his parcere oportet. Porro Dominicum Sirignanum Nolanum hominem præterquam inguen, etiam secus interfæmineum adusque scrotum miserè dilaniatum & perditum, unâ ignis usturâ brevi succurri: quod in valetudinario viderunt optimi testes Donnus Julius Latrus œconomus, Francilcus Mosca, & Franciscus Romanus adiutores chirurgi, qui curationem eandem viderunt & in aliis, quos multo numero quis referat? (Historia.)

CAP.

CAP. LXXXI.

De callo tollendo in rhyadicis.

MAximo sunt impedimento ad glutinatum ulcerishi calli, quam ob causam eos eximere non tardus eris, sectione, si licebit, sola si *Galenum sequeris in Isagog. c.18.* vel addita ustione per ferramentum, quod descriptum reliquit *Paraus lib. 16.* quod est huiusmodi, meminit & eius rei *Galenus libro Isagogico c.18.* sed parcè.

CAP. LXXXII.

De teste siderato vel putri.

COmpertum est mihi sępe propter humorum veneno syphilio tactorum collectiones circa scrotum & membranas testium interiores, excitato ulcere vel abscessu, testes ipsos coaffectos, imo etiam ob defluentem à vasis spermaticis colluviem vitiosam ipsos in suo corpore alienatos & putres & syderatos offendi. Curavi autem hoc modo languentes homines in valetudinario nostro quinque. Primus fuit homo gibbus, cuius à magno quodam medico curatis scrotum infernè vix sentiens, & rhacodes, id est panni laceri modo crebriter diruptum suspicionem iniectam vitii latentioris cum discidissem, ex ulcere dilatato testis se prodidit, thasiarum colore & foracitreus & exuccus. Alteri verò ex fistula trienni profundiore computruerat testis ad epidydimum usque. Tertio Franc. Castellano homini Subalpino nomen sævior testem unum elidit; quod idem ad unguem evenit Aurigę Neapolitano cui nomen Antonio de Bellis Bisaciensi, ac Joanni Dominico di Julio à Clavello Eremitæ. Postremus, cuius nomen hæsit memoriæ, fuit Lælius Pecora, qui diutius ab herpete secundum eam partem vexatus me ipse rogaverat, ut quocunque tandem modo, sed semel ipsum liberarem, quasi præscius & intelligens futuri.

Ita multas impunè, hoc est, sine dolore, vel affluxu alieno licuit teste mulctare. Quæ acta in nosocomio nemo nō medicorum, chirurgorum, tonsorum & observantium nostrorum vidit.

CAP. LXXXIII.

De caruncula in fistula vesicæ.

ASsentiendum meâ quidem sententiâ non illibenter *Andreæ Lacunæ qui l. de carunc. in urinario meatu*, professus est è vitiis, quæ miserabiliter affligant homines, non postremum esse carunculas, in urethra, concretas. Accedit autem ad mali sævitiem contumacia, quâ sive loci angustiâ incommoditate, sive eiusdem acri sensu, & mollitudine, sive concrementi crassitie, & interdum etiam duritie medicamentorum, applicitus omnes irritos inanesque reddunt. Nec tantum adiumentum excogitare adhibereque medici solertissimi valent, quantum non serviunt. Cogit itaque ut rem brevi complectar, & ipsam chirurgi manum, non leviter urget, ut tum ferro vitii respondentem locum aperiat, tum igne mali fomitem courat, cuius sententiæ fuit, & *Durantes Scachius l.2. subs. medic. c.8.* expositæ, sc. cum sua administratione, quæ est hæc. Indita ductum in urinarium syringe, dumq; hæc impellitur adverso notatoque loco ubi repellitur respondenti, infra loco consecandum altè sic ut in conspectu veniat caruncula, tum qua vitium existit, adurenda demoliendaque caro est inutilis radicitus sic, ut repullulandi tollatur, omnis suspicio. Ab his curata ritè ustura: cæterum aut circa ex accommodatis medicamentis conflata candela, aut specillum ex plumbo cū aliqua hydrargyrii portione compositum ad exactum usq; coalitum ulceris in canali perpetuò detineatur. Hæc porro curatio, tam insolens, tamque nova non est, ut non fuerit etiam similis ab aliis proposita. Nempe *Hieronymus Cardanus in comment. aphoris. 43. l.7.* & escharotici (amassem equidem potius septici dictionem) & perforationis meminit, spectantium ad id amborum præsidiorum, ut factâ viâ commodè deteri & revelli caruncula quiretur?

CAP. LXXXIV.

De sectione perinæi ad redimendos intolerabiles & confertos mictus cruciatus.

TAm dira est doloris acerbitas in dysuria ex ulcere atque caruncula, tam prope incredibilis cruciatus est vis, ut sive suâ improbitate absolutâ, sive etiam crebritate cæteris omnibus sævities sit superior. Ego autem novi plerosq; qui propter tormenti immanitatem nō desipere opinarentur, si miserrimam hanc vitæ conditionem fiduciæ omnis exortes cum una morte commutarent; adeo sc. boni pulchriq; loco fuit dolore quocumq; tandem modo liberari quod ne accidat nostro generi, quoniam omne malum est, ab urinæ incendiis consultum erit ut transitus urinæ præter locum qui ulcere dolet, prævertatur, atq; intercipiatur, quoniam autem est locus à cervice & deinceps in anteriora, is quidem prę occupandus est sectione per quam urina decidat. Neque hoc difficile futurum opinor ei, qui dolorem hunc unà cum aliis perpetuis & gravissimis commetiatur. Illud spondeo solum quod tuta erit sectio, si hac sola cōtenti esse velimus, omissis digiti impressione, & per interna contorsione; quod lithotomi facere consueverunt. Quin imò si fiet ignito ferro sectio & celerior & tutior præsertim, quod incruenta erit. *Durantes autem Scacchus* ignis vi utendum voluit ad evertendas carunculas: quod tamen nescio an facile ac tutè successurum sit potissimum ubiq; locorum in vesica. Nobis ergo satis esto, si ulcerosus ab urina locus non attingatur; quod fiet ut dixi sola ferri impressione non multiplici variaq; eiusdem agitatione. Erit autem accommodatissimus ac tutissimus ex auro ignis.

CAP. LXXXV.

De calculo vesicæ.

PRonuntiatum est *Aretæi Medici* post Hippocratem omnium gravissimis agentis de calculo vesicæ, cum doloribus homo consumitur, si pars ad eductum alieni corporis exercetur, factum esse pro futura hominis vita satius, quàm ut tormentis miserrimi cruciatus intereat. Ita quidem

 dem

dem hic homo de consectu, qui cum sanguinis profluvio & consequenter virium collapsu, maximè sit verendus, carnificina insuper apparens, hæc incommoda, hæc pericula, si ratione aliquâ declinare liceat, illud erit medico præstanti dignissimum operæ precium, hæc autem commoditas ferro frigido non inest, ignito inest, quare notatum atramento locum confidenter scalpro candente pertundito iterum ac tertio, siquidem opus fuerit, porro tenuior, non admodum crassus sit scalper velim. Consentit mecum de ustura cum consectu ad lithotomiam *Durantes Scacchius l.2. subsidii medicinæ, capite nono:* quem virum alia quæ restant, de plagæ magnitudine, deque loco & cæteris hisce operis observanda præcipientem legito. Adstipulatur & huic sententiæ *Horatius Augenius l.9. epist. medic. in qua de vesicæ calculo.*

CAP. LXXXVI.

De fistulis.

PArtium universi corporis fistulas, quæ medicamenta omnia etiamnum caustica eluserant, igne curatas hominibus plerisque testificari fide multorum non ambigenda possim. Unum tamen inter cæteros memoraverim, J. U. D. Alexandrum Beltramum, Nobilem juvenem Petiliensem, qui cum ex congenito atheromate fistulam ad exteriorem sinistri supercilii canthum dirupto recidivam & immedicabilem jam diu tulisset; ignito aureo specillo perusta brevi se conglutinationi subiecit: quam rem sane novit, & admiratus est Antonius Albanus Sancto Severinâs medicinæ professor diligentissimus, & Reverendus Sacerdos, Joannes Sapia, eiusdem Beltrami, conterranei.

Historia A. 1629.

CAP. LXXXVII.

De fistulis thoracis.

VIderis ad abscessus & vulnera thoracis item ad sccturas empyicorum procreatas sæpe fistulas, medicaminum plerorumque valentium præsidio non deleveris; sive id accidat ad particulam coacervatæ addensatæque sanici vitio; sive intemperie atque imbecillitate particulæ non admittentis coalitum ad utrumque vitium, me judice, nil præstantius inveneris medendo, quam ignem, quo concepto per ferreum, sed multo satius per aureum stilum ad penitiores partes intrusum ulcus accuratè percoxeris: id cavens imprimis, ne subiecta viscera vim ignis sentiant. Est autem & hæc curatio tradita comprobataque à *Joanne Arculano in comm. ad 9. Razis ad Mansorem cap. 70.*

CAP. LXXXVIII.

De coalitu osculi vulvæ.

ABulcere sic coalescit interdum os uteri, ut ab hoc inducto callo monitos nos reliquerit in *observationibus Ioachimus Camerarius*; hocce vitio & prægnantem jam nono mense fœminam & pariendo mortis discrimen vix evasisse, & puerum in exitu strangulatum interiisse, quæ duo mala & prior *Aetius attigit lib.4. serm.4. c.95.* Mitto languores, dolores & detrimenta corporis, quæ præclusis mensium beneficiis inducere cõsuevit hocce vitii, de quo cum generatim & simpliciter agere instituto jam sermone potuissem, nihilominus libuit proposito, quod occurrit, quondam exemplo, meoque ad rem quæsitam responso quid in his faciendum judicem, eâ ratione monstrare. Sic enim futurum est ut quam luculentissimè quasi repræsentata res explicetur.

Historia.

Historia ad nos transmissa ex Italico vulgari idiomate latinè reddita.

MUlier gracilis ex laborioso partu graves est passa genitalium partium discissiones: post quæ consequutum ulcus adeò est arctè glutinatum, ut neque gladii mucro, nedum mariti penis ingredi vi multâ possit. Quin imo quoties in congressus istus itur, claustrum ut refertur, impenetrabile manet, ac si foret marmoreum. Ad angustum igitur meatum dum immittuntur metrenchidæ, mistam medicamentorum facultatem ferrentes, & dolorem mulier & duritiem in loco manus administra præsentit. His verò mox instrumentis exemptis circum sistentibus foraminibus extremæ fistulæ hærentia remeant frustula quædam durioris atque albæ substantiæ, veluti si dixeris tophaceæ: simul etiam cum his apparet pus, & aliquando commixtus sanguis. Verum enimvero durities partis ante dicta aliquot ab hinc diebus plurima ex parte recessit, saniesque exit albidior. Hæc ferè conscripta sunt de morbi historia, in qua tamen non nulla desiderantur, de temperatura mulieris, de corporis constitutione, de fluore mensium de administratis omnibus remediis, dicemus tamen ad hæc, coniecturâ comprehensâ, quæ licuerit.

Affectus hic haud dubie rarus est, & qui à veteribus non est tractatus, haud tamen novus adeò, ut à recentioribus non sit animadversus. Etenim consimilem vidisse scribit eventum *Ioannes Riolanus in lib. 3. scholæ Anatomicæ cap. 9.* his verbis.

At nuper vidimus Parisiis mulierem, quæ ex laborioso & difficili partu laceratas habuerat partes genitales, cuius Nymphæ, & quatuor carunculæ tamen ante coaluerunt, ut vix cuspidem specilli foramen admitteret. *Celsus quoque lib. 7. suæ medic. c. 28.* tametsi causæ huius, qui partus est, non meminit, scribit tamen in universum vulvæ coalitum ab exulceratione in hac parte facta, & per malam curationẽ his oris sanescendo junctis oriri. *Id. Paulus l. 8. c. 72.* Verum etsi rarus & novus affectus est, ut referatur tamen, oportet ad aliquod genus quod *Galenus proponit in l. 1. de differ. morborum.* Quoniam igitur vulvæ læsa est actio naturalis, sive naturalis passio, recipiendum in propriam cervicem viri genitale, propter nimiam adstrictionem, idcirco dicendus morbus est in via, præsertim à dicto coalitu insequuto jam ulcus. Indicia quidem coalitus in pervia loci angustia, dolor ad corporum paulò crassiorum intromissum, difficilis denique partus prægressus, labor, cuius vi dilaceratæ carun-

Coalitus Indicia.

Vlceris notæ. carunculæ facilè potuerunt coalescere præsertim urinæ transcurrentis abstersione. Vlceris autem signa sunt memorativa, quædam præcedentes partus difficultates, præsentia verò durities, callus, dolor, exeuntia saniosa, crustacea.

Incommoda huius vitii duorum generum. Est autem huiusmodi affectio non contemnenda sive ut præsens est, sive ut aliis symptomatibus est obnoxia; porro potest duo maxima naturæ opera impedire. Quorum alterum spectat ad procreationem, alterum vero ad individuæ personæ salubrem statum, propterea quod non potuerit aliquando mulier gaudere beneficio purgationis menstruæ: quamquam quod ad procreationem attinet: neque hanc præsens omnino status prohibet, subdidit enim ad superius adnotata verba *Riolanus*. Nihilominus 14. ad hinc anno concepit, dum intra uteri labra effusum semen, uterque huius pabuli avidissimus attraxit. Quemadmodum è profundis cuniculis cervices serpentes narium inspiratu alluit, cum instaret partus, introducto speculo matricis foramen dilatatum fuit in eam sanè amplitudinem, quanta ad egressum fœtus necessaria erat sicque fœtum perfectum emisit mulier incolumis & adhuc superstes. *Historia.* Exemplum simile vidit industrius & expertissimus Chirurgus Regius Guillemæus; mulier quædam impotentiæ & frigiditatis accusat maritum, quod nondum ab eo corrupta & violata fuisset. *Conceptio possibilis sine penis intromissu.* Cum utriusque partes diligenter inspicerentur, mulier inventa fuit gravida, potest igitur fieri conceptio sine penis intromissione, quamvis uteri cervix, ad eum finem comparata fuerit. Hæc Riolanus: quæ ego adscripsi; satisfacere studens viro sororio mulieris, qui id ex me quæsivit singulariter, ut virum suum hæc communifacerem. Jam vero de curatione cogitanti sic mihi statuendum videtur. *Genus affectus.* Affectus citra controversiam est coalitus partis præter naturam; propterea tolli debet unitatis obortæ solutione, quam dum solvimus, *Agendorum disquisitio.* vel semel solvimus, & hoc ferro, aut re simili; vel paulatim & sensim alia ratione, medicamentis, inquam, mollibus; & corporibus aliis duris ad recludendum aptis. Profecto ferro non est opus principio; siquidem est hoc remedium extremum, debetque reiici in postremum.

Primum ergo medicamentis & inditis duris aridisque corporibus, quæ dilatare valeant meatum. *Medicamenta duplicia.* Medicamenta igitur, prima sint oportet, quæ callum emolliant, mox quæ emollitum exterant, extrito denique callo meatus conservetur apertus; donec obducatur. Hi scopi sunt in curatione præfigendi. Quamvis est aliud necessarium nimirum, ut tollatur, quod si adest cacochymia, subducatur plethora, atque utrunque, ne fiat humorum influxus ad partem; & hoc quidem venæ sectione, illud pharmaco comparatur.

Sed pro calli remollitione medicamentum hac forma parandum.

Medicamentum mollitoriũ. Respon. acanthi, altheæ, maluæ, herbæ violarum ana m. iiij. radic. irios. rad. ulmi glycyrizæ, sem. lini an. m. iij. parthenij p. ij. bull. in aq. vel in decoctione capitis arietis contusi, factâ colatura servetur pro fotu, atque iniectione, qua utatur per dies X. plus minus. Quo facto Resp. *Malagma alterum valentius.* radic. irios. rad. ulmi ℥iiij. hordei p. iij. marrubii. p. ij. glycyrizæ ℥j. bulliant in lixivio ad suff. adde in fine mellis & visci quercini an. ℥iij. fiat iniectio per duodecim dies, hoc valet ad attenuationem calli.

Interea imponatur ulceri medicamentum hoc durius, quod est huiusmodi.

Medicamentum tertium calli extertorium. Resp. Lithargyr. ℥ij. ol. lini ℥iiij. adde pulveris ærugmis tenuissimi loti ex aqua plantaginis q. s. fiat medicamentum duriusculum, quod convenienti forma imponatur, circum politis in pube repellentibus & refrigerantibus. Quod medicamentum si ferre non possit mulier, imponatur crassitudine, quâ decet radix ellebori nigri, quod & proprietate & manifestâ qualitate callum absumit, neque dolorificum est; si me audisti.

Recitatarum rerum loco valet etiam spongia contorta, & compressa, quarum prima cum meatum ampliavit, posterior indetur maior, & tertia maior, donec aliqua ex parte ampliatus sit meatus. Item valet plumbi fistula; eâ scilicet amplitudine; quæ meatui respondeat. Hæc quidem omnia nisi juverint; unum est & expeditum remedium perfectum; per ferrum tamen dilatatio non administranda, nisi à peritissimo Chirurgo, qui factum vulnus primis diebus curet rosaceo, mox ne coalescat rursus, plumbi lamina vel butyro diductum servet ut præcipiunt in consimili non perforatarum mulierum affectione *Cornelius Celsus lib. 7. sua medicina cap. 28. Albucasis p. 1. sua chirurg. cap. 72. & Guido tr. 6. dom. 2. cap. 7.* hæc mihi in præsens pro raro malo corrigendo producta sint satis Neapoli 13. Februarii, 1615.

CAPUT LXXXIX.

De fistula extrema vulvæ.

Fistulam vulvæ curare docuit *Ludovicus Mercatus, l. 2. de morb. mulier. cap. 25.* cuius sententia brevi exposita est hæc ut prævio specillo primum totus sinus discindatur, mox inductis & valde fartis compressisque linamentis locus procuretur late patens; nimirum perendie vel postridie candente ferro callus omnis exurendus est. Admonemur tamen, ne fistularum sinus uteri ferro vel igni tractemus; solum eas, quæ pudendum exterius exederunt, attrectare licet.

CAP. XC.

De colis ulcere nomode.

Lvis venereæ vitio fit sæpe, ut nata in glande pustula tetriore conputrescat illa brevi, corrodaturque tota. Qualis affectus atque effectus accidit (*in obser. l. 4.* refert Schenckius) Zachæo *Historia.* viro Cæsarini Cardinalis à secretis, quem ut curaret Jacobus Perusinus Chirurgus Pontificius apprime nobilis, caudam plusquam mediam mulctavit ferro utens & igne, namque curatum aliter malum medicamentis ullis non cesserat.

Ad

Ad eum igitur modum cum id vitii se offert, tractare convenit. Atque ita nos etiam complures in nostro incurabilium Nosocomio servare coacti fuimus, quibus ad usque pubem assidua putredine peredebatur penis. Chirurgia quidem ut odiosa ita etiam indubiè necessaria.

CAPVT XCI.

De colis putridi præcisione animadversio.

RES est quidem virilitatis ergo miseranda, sed cogit tamen sæpe necessitas, ut penis aut totus aut aliquotus sit mutilandus, sive hunc ferinum ulcus arroserit, unde hæmorhagia vires & vitam exhauserit, sive cancer occuparit, sive infrenabilis à venerea contage putredo confecerit, sive calamitosus abscessus sinusque perederint, sive atrox contusio corruperit, sive denique gangræna siderarit: sed si gangræna vitium fuerit, postquam ægyptiaca vocata linimenta atque hoc genus accerrima, quę carnes atrare consueverunt, ad comprimendam putredinem aliquoties adhibueris; mea est adversio ne statim in animum inducas tuum, totum expedire novaculis. Accedit interdum, ut cutem tantum & membranas gangræna prehenderit, nervo incolumi manente: illud verò quod extra est, nigrum scilicet & corruptum, speciem exhibent, totius in integrum alienæ particulæ. Id tu monitus explorato huius sensu per immissum altè scalpellum, aut hoc ipso portionem putridam circumpurgabis, aut suam à natura emundationem expectabis: ita fiet, non longo post tempore ut resoluta pellicula, quæ restat caro libera, vitio vigensque appareat, quod multis erat miraculo: Tuque laudem eius rei plurimam referes: neque rem ignominiosam alioqui mutilandi viri feceris: Ad summam ex toto hoc sermone velim ut cautus semper & lentus fueris in hisce præsectionibus.

CAP. XCII.

De fistulis ani.

Ex importuna. id est, tarda sectione tuberculi fiunt in sede fistulæ.

NON infrequentes hominibus sunt fistulæ sedis ex mala medentium curatione: nam abundè matura tubercula aperiunt, aut ultrò etiam aperiri sinunt, quæ debuissent dissecuisse sub cruda, sicut *Hippocr. admonuit lib. de fistul.* Hæc igitur ulcera cum difficilem habentia curationem occalluerunt, tum multò maximè reddita sunt insanabilia; callus enim quoad usque carnes munit, nullum medicamentum proficit, nisi solum causticum, & illud quidem vehementissimum adeoque arsenicum & sublimatum efficax habent, omnes practici. Verum hęc tam acerba sunt, ut tolerari à iumento non possint, præterquam quod febres & vigilias, quæ toti corpori incommodant, circumque sævas inflammationes movent. Præstat igitur igne uti, per ferramentum tenue radio simile, quo semel immisso tuto, citò & quam minimo cum dolore callus eximetur. Ad hunc planè modum decennalem fistulam à me curatam Matthæo Sauro à Sancto Mauro in Lucanis oppido videre Dominicus Mosca & Franciscus Romanus, Chirurgi adiutores in valetudinario nostro diligentissimi. Atq; hæc quidem curatio esto si penetrans intestini cavitatem sit sinus. Cæterum si non penetrans, & partem ante discindit & mox inurit *Durantes Scacchius l. 3. subsid. medic. c. 4.* quo loco & complures curandæ fistulæ modos conscripsit è Græcis atque aliis desumptos. Verum enim verò illæ requiruntur observationes, ut ne profundior in corpus abeat fistula; 2. ut ne fiat inustio circa nervos venas, arterias, neque ad nervosa membranosaq;, quale uterus, vesica, & intestina sunt, sed si carnosus sit locus ille, demum tutissimus inustuerit. Meminit & huius usturæ *Albucasis l. 1. chirurgiæ c. 38.*

Caustica efficacia nō tolerantur & incommoda multa ferunt.

Ignis præstantia.

Anno 1629.

Adversiones & observationes

CAP. XCIII.

De thymis & tuberculis penis.

Observatio

OCcurrit & aliquando mihi curandus in valetudinario penis hominis, sic thymis turgidus, ut complectente illos præputio pomi apii crassioris æquaret magnitudinem. Quam ob rem ubi retrahere penem non liceret necesse fuit, ut tegmen discindere & mox tubercula circumstantiâ exscindere, quò lenticulatis cauteribus inurerentur. Atque hunc in modum sanati sunt exuperantes thymi penis. Eadem curatio est, & tuberculis, quæ phymata Græci vocant circa glandes ortis, ut auctor est *Celsus lib. 6. cap. 18. §. de colis morbis.*

CAP. XCIV.

De intestino recto latè ulcerato.

INtestini recti ustio multis ab hinc seculis ardua & hominis saluti detrimentosa visa est, sic ut abolita sit inpræsens hæc chirurgia, quæ tamen ab Hippocrate proposita & confirmata verbis à me superius recitatis: ἀρχὴν γὰρ καὶ τάμνων καὶ ἀποτάμνων καὶ ἀναῤῥηγνύων, καὶ δέων καὶ ἀποστέγων. ταῦτα γὰρ ἀρχὴν δεινότατα εἶναι οὐδὲν ἂν εἶναι. Itaque quod est, quod nunquam hisce modis tractamus, longa partium istarum ulcera, quæ cunctis medicamentorum ac victuum modis inexcussa manent. Equidem qui præter exempla magistrorum meorum, & nostræ ætatis hominum, qui medicamentarii sunt omnes; Hippoc. & Græcorum medicinam iam diu tracto, multa ex huiusmodi curationibus experimenta vidi felicia, tum quidem in Valetudinario publico chirurgiam factitans, tum in urbe cætera, unum ex quam plurimis referam, omnium maximè admirabile. Lucas Antonius Picentinus cognomento Mastri M. Antonii vir annos 45. natus, ex diuturna syphilide ulcera in recto pertulerat toto decennio, tam ubertim manantia virulentâ sanie, ut tabem corporis lentam, hecticam febrem internis externisque omnibus medicamentis adiutus, rem abullo non creditam, incurrerit. Itaque se mihi, cui fidem unicam habere testatus est, quâcunq; vellem conditione tractandum commisit, exorans & deprecans, ne desperatum iri permitterem. Cuius ego auditâ fiduciâ, ac sustinendi cuiuslibet tormenti deliberatione non dubitavi, libere unum in igne auxilium denunciare quam curationem non recusante imò rectius amplexante,

eodem

eodem cum perfecerim ferramento digiti medii longitudine flexo, ad minimi verò digiti magnitudinem crasso: ficcatum est ulcus ad 60. dies & corpore valens redditus est homo. Quam rem pro miraculo nosse voluerunt spectati totâ urbe medici.

Hâc eâdem ratione simile ad amussim vitium curavi vix uno mense medicatus Joannæ Romanæ, Scorto Nobili Neapolitanæ, quæ duorum annorum ex eo ulcere saniosa profluvia medicamentis omnibus inexhausta fuerat perpessa, cum febre pusilla, sed continenti, quæ mirum hercules, ut paucos post dies ustioni cesserit, mirum quoque, ut ex macilenta & squalida ad florentem corporis statum brevi restituta fuerit. Quam rem noverunt qui me curârunt accersendum, & spectatissimus vir Marius Schipanus, & Jo. Philippus Nardus, eius auditor Ant. Præfectus à S. Antymo Neapolis oppido, & Dionysius Melitensis cognométo Scembrius, Augustinus à Philippo Sancto Severinas & alii Doctores & Professores chirurgici. Sed has omnes enarratas curationes superat ea, quam observante singula Bartholomæo Civello Benincasa cognominato confecimus in adolescente, quam perduxerat Donatus Antonius Finus Nuncii Neapolitani procurator Fiscalis: qui adolescens cuncta medicamentorum genera & hydrargyrii usque illitum expertus, & tabidus redditus omnem curandi spem abiecerat, quam ex sacra ignis ope per nostram intrepidantiam adhibita protinus recuperavit.

CAP. XCV.

De ani, sedisve sæpe prolabentis ustione.

Simili modo sedem quæ crebro procidit ratione victus, aut valentibus medicamentis nil unquam adiutum licet inurere ad hunc modum statuente Leonidâ apud *Aetium l. 4. ser. 2. cap. 8.* cui adstipulator *Ioannes Riolanus, meth. med. partic. c. de ileosi*, sed græco hoc auctore cum & alia intestina inter partes principes connumerantur, externa extremitas intestini recti princeps non est, sed dum aut uritur aut secatur, nullum periculum subit. Inurere autem convenit per cauteria nucleiformia sedis extimam partem ex moderatis intervallis, sufficiens enim est ustio ad fluxionem superandam. Cicatrix autem solida succedens anum in ambitu constringit. Post ustionem verò lac melle coacto & linamento ex eo imbuto indito atque obligato. Postquam vero dilapsæ fuerant crustæ, lentem cum melle imponito: Repurgatis autem ulceribus cicatricem inducentibus utitor. Hæc ille: jam verò, ne cuiquam difficile videatur, & intestinum internè quod supra posuimus, & internè quod modò consultavimus igne tractare. Eventus enim eius rei nonnullos possem narrare felices, primum autem fortuitos referam, in duobus, inquam, sodalibus Soleatis Divi Augustini fratres, vulgò dicunt discalceatos, ex his alter munere profitendæ Theologiæ Nobilis P. Petrus Paulus S. Elisabethæ, Alter e conquisitoribus victus Cænobii frater nominatus est S. Job. Neapolitanus: qui utrique ex iniecto fervido ænemate sunt hac parte exusti, ut tunicam exteriorem intestini abiecerint, quà per naturam, ut licet resarcta, restituti sunt insolidum, ut testificari, qui medebantur, possunt, & Marius Schipanus, & Joannes Jacobus Sclanus, & Franciscus Ferrucius atque alii quidam. Jam igitur, si per imprudentiam ab errante manu latè per usta hæc loca restituuntur, quid putandum sit, à docta manu cautè & providè per interiecta defendentia adiumenta procurata? Equidem in nostro Incurabilium nosocomio complures hac via restitui, quod viderunt & testificari possunt & Adamus Marchius & Josephus Quiricus, & Jo. Dominicus Mosca, eiusdem sacræ domus medici, physici & Chirurgi, ex exteris verò, Alexius Alovia Calaber Castelvetranus medicæ rei Professor studiosissimus & Joannes Baptista Ferranius Thurinus, conterraneus idem noster medicus curiosus. Præter autem ægrotos eius valetudinarii, curavimus etiam domi suæ decumbentem Lucanum quendam ex decennali intestini ulcere penè tabefactum, qui nunc integer salutarem ignem inter cæteras omnes Dei creaturas studio scilicet privato semper benedicit. Quibus de felici hoc ignis remedio relatis, cæterùm quod in idem neglectum a nostris habeo singulare, non dubitabo equidem mandare literis.

Historia.

Est Neapoli vir ex equestri Surgentiorum familia, qui ab ineunte adolescentia ad X L. annum, quotum nunc egit, creberrimum ani prolapsum cum dolore acerrimo atque aliis symptomatis passus, nullam ex omnigenis medicamentis opem aut adiumentum retulit. Utinam aut aliquando paralysin ex longo partis impunè prolabentis refrigeratu, aut etiam livorem, aut gangrænam non sit incursurus, præsertim incommodioribus advenientibus annis, qui collapso calore viscerum algoris invehunt omnia detrimenta. Illud equidem eò dixi lugens, quod sanabile tamen nostri medici relinquatur. Quasi vero valentissimus omnium præsidiorum ignis ad partem ipsam & ad morbum quoquo pacto, vel supernè ad os sacrum prophylacticè adhibitum, quidquid est humiditatis (quæ causa est certissima laxitudinis) absumere nequeat? fuisset quidem mihi animus sub pectore, ut hominem à vicennali vitio restituerem, sed prærepta mihi gloriosa occasio ab ignavis phyiatris omninò fuit.

Contrà malum medentium morem.

CAP. XCVI.

De ani fungis & condylomatis.

Hocce nomen fungi primus invexit *Cornelius Celsus*, qui videtur indicasse carunculas ignavas atque inutiles, nunc mororum, nunc ficorum, aliâs thymorum, aliâs cristarum galli speciem referentes, à limosa & adhærente humore defluente natas omnes, quas ipsas fungi nomine comprehensas candente ferramento reprimi voluit *Aurelius*. Addimus nos, ubi aut

Fungis & condylomatis quibus mox nominibus commendetur ustio.

aut sanguinis effluxio nimia timetur, aut compendiosior optatur via, aut hanc eligit sibi curationem homo, etiam si per filum aut ferrum sectura tolli vitium potuisset. Verumtamen sciendum licet, ante requiri resectionem; quâ peractâ deinde cauteribus oblongis magis quàm latis sinus angusti ratione agendum est, eâ insuper adversione, ulterius aut diutius, quàm pars fert, imprimuntur refricenturque ferramenta, carnem minime peccantem absumendo, neve citerius maturiusve desistat homo, causam relinquens repullulaturus futuri. Quem repullulatum, aut eiusdem causam eò certius etiam sustuleris, si ferramentum digiti minimi forma, & magnitudine percalefactum igne in aliquotam ani partem immiseris: quod equidem in adolescentibus qui in valetudinario nostro curandos se offerunt, factitare feliciter consuevi. Verumenimvero condylomata, quæ formâ quidem & figurâ differunt, materia verò atque ortu non distant, mea ex sententia non aliter quàm descriptâ modo ratione tractanda. Solum illud ex *Albucasi l.1. c.37.* velim adjici ad revellendos defluxus maximi usus futurum, si super lumbos cauteriû magnum inferatur.

Ante ustionem sectio necessaria.

Adversio cautioque.

CAP. XCVII.

De hæmorrhoidibus atque internis horum malorum ulceribus.

CUm hæmorrhoidum ustio frequens veteribus *Hippocrate sæpe testificante l. de hæmorrh. & l. de fist. & l. de loc. in homine,* quid est, quod hoc nostro seculo exoletus est eiusdem usus? An quod timorem iniecit Hippocrates per id, quod proposuit aph. hæmorrhoidas sananti diuturnas, si non adservetur, periculum est hydropem aut tabem succedere? Sed audi, quæ exposuerit *Aetius l.4. ser.2. c.4.* conceptis ipsius verbis, quæ sunt. Quandoq; autem & de vita periclitantur sic affecti, cum ob excedentem evacuationem perfrigeratum hepar aquam inter cutem operatur. Convenit igitur, rectâ diætâ ac venæ sectione præmissâ, hæmorrhoidum extirpationem moliri, & nullam penitus relinquere, quemadmodum quibusdam visum fuit: possibile est enim, incolumes evadere, optimumque curationis finem assequi post hæmorrhoidum extirpationem eos, qui opportuno tempore venæ sectione & convenienti diætâ semper utantur, quemadmodum Hippocrati placet, inquit enim, hæmorrhoidas sananti inveteratas, si non adservetur, periculum est hydropem aut tabem succedere, non enim, velut quidam opinantur, dixit, si non una fuerit servata hæmorrhoidis ad sanguinis excretionem. Sed dixit, si non adservetur, hoc est, si non convenienti diæta utatur: Quod autem illud velit Hippocrates, ipsa aphorismi distinctio ostendit; ait enim hic vir, hæmorrhoidas inveteratas sananti, est autem sanatio perfecta liberatio & legitima curatio. Quare juxta Hippocratem non oportet aliquas hæmorrhoidas relinquere, sed omnes exscindere, & post perfectam ipsam curationem per convenientem, velut dictum est, diætam ad naturalem statum corpus curatum reducere, incidereque cubiti venam tempore opportuno; quo videlicet coacervatus in corpore sanguis evacuetur. Hæc ille de irrita Hipp. interpretatione.

Cuius Amideni viri sententiam cum copiose satis damnarit *Leonardus Fuchsius*; Verum contrà *Hier. Mercurialis in adnot. ad l. Hippocr. de hæmorrh. ait.* Ego vero cum Hipp. videam hoc in loco præcipientem, ut omnes urantur, facere non possum, an existimem interdum etiam omnes esse curandas; tum scilicet, cû corpus optimè purgatum sit; nec ex his sit; quæ natura succos melancholicos aggregant, ac præterea proba victus ratio servetur, quæ non solum in cibo & potu, sed & in cunctis aliis posita sit; præsertim verò in paranda aliqua excrementorû ab ano in aliam partem diversione. Ita Mercurialis post quem equidem virum *Iac. Fontanus l.3. pract. medic. cap.45.* rem hanc discrevit ita propositis aliquot casibus; si hæmorrhoidum fluxum detentus, sanus sit reliquo corpore, ut qui redundet tantum multo sanguine ob mutilationem & ocium illi sunt omnes claudendæ; dummodo sanguis detrahatur justâ copiâ per intervalla ex brachio, & victus ratio instituatur parcior. Verum quid *doctissimus Vallesius* in hac re senserit audiamus: hic enim *in lib.8. Controvers. c.6.* placuit impossibile non esse, ut multi putant, ex Hipp. opinione fieri ut ex multis hæmorrhoidibus illisq; inveteratis hominem sanum integrè aliquando evadat. Non enim præcipit Hipp. illam unam quæ servatur perpetuò servare: sed hic quoq; ut in aliis omnibus, sensim consuetudinem permutare. Quoniam igitur ex multo tempore consueta erat illa vacuatio, supprimendæ sunt (hic quoque præmissâ totius corporis curâ) unâ servatâ; continendusque deinde homo in bono victu, ut intemperies corrigatur, quod cum factum fuerit licebit etiam reliquam obstruere, eritque ultima hæc curatio, sanatio unius hæmorrhoidis, ut Hippocr. sententiæ nihil sit adversum, & homo integræ sanitati restituatur. Intelligat itaque Aetius Hippocratem hos ægrotantes sanare integrè; non tamen repente, sed paulatim, ut oportet. Hæc isti. Quibus jam abunde monstrantibus urendas aliquo tempore, & si non semper has venas, omnino autem cum ustæ fuerint, quæ corporis universi procuratio causæq; remanentis aversio sit, docuit *Hipp. in lib. de diæta in morb. acut. f.* per hæc; purgabis elleboro, exercitetur deinde & sudet, & manu multum perfricetur; à cursu contineatur & crapula & ab acribus excepto origano. Vomat septem diebus aut ter in mense: nam hoc pacto optimè corpus habebit. Vinum fulvum bibat austerum, & aquosum, & paucum. Id igitur, inquam, quid est, quod intestino partium istarum ulcera ne tantulo quidem ignis calore tractamus? Prius enim ad tabem aut ad extremam maciem producere videris homines, quàm à nostris medicis subsidium aliquod efficax affeatur. An enim, quod non sustinent hæ partes vehementiora præsidia? Sed audi quam mira de his profiteatur Hippocrates. Rectum intestinum & secans, & resecans, & consuens, & urens, & putrefaciens etiam si gravissi-

Medentiû multorum incuria.

Contra professores inertes velicatio.

gravissima hæc esse videantur, nihil læseris. Jubeo autem (addit) præparari ferramenta septem, aut octo magnitudine parmi, crassitudine specilli crassi, & summa parte reflexa, ac lata velut in obolo parvo. Hæc Hipp. quam ex igne Chirurgiam si atrocem, & nostri seculi hominibus intolerabilem (causentur pyrophobi quidam, en & è nuperrimis professoribus *Andreas Cæsalpinus* nulla non laude dignus medicus Romanus, *qui lib. 8. art. med. c. 35.* scripsit, intestinum rectum multa ejusmodi tormenta ferre posse sine periculo, quia crassum est.

Verum tamen sic Hippocratis sententiam interpretatus videtur, ut ferramentis quidem ignitis ac admotis propinque, & non tangentibus utendum sit, contra quam fortasse statutum habuit Aëtius, qui prolapsum idem intestinum vitiū certè levius cauteris vividi contactu restituēdum voluit. *l. 4. ser. 2. c. 8.* quem locum proxime posterius recitabo. Itaq; apparet non amare nos ægrorum salutem aut his nihil satagere, qui cum opus est, ne per fistulam quidem, ut alias docuit *Hippocrates & Albuc. l. 1. c. 22. & Avicenna. 4. 1. c. 29.* calore igniti ferramenti partes has transcurrendo pertingimus, transfixo interim clavo extrinsecus cauterij, ne ulterius quam oportet transcurrat idem. Hoc quidem & semper liceret & deberemus exequi, sed quod non exequimur aut incuria, aut inanis timor, aut inexperientia, aut agendi tædium, aut avaritia aut mala quæpiam animi vel mentis affectio facit. Hæc quidem interiorum venarum curatio pyrotica est, quam & *Hieronymus Fabricius lib. oper. chyrurgic. hoc ipso capite expendit.* Cæterum quæ forinsecus extant, *Epiphanius Ferdinandus*, qui ejusmodi curationem ab experimento tractavit relatam *historia medic. c. 16.* primum extenuat (excarnat, inquit ille) usturæ has præparans & accommodans, mox devincit, 3. courit & rem absolvit.

Convincuntur huiusmodi molles curatores.

Confutationis Epilogus.

Accommodatissime vero inter omnes & rei administrandæ rationem, & operæ ipsius eventu comprobatæ confirmationem complexus est *Alexander Massaria lucutenta planè rei, quæ Patavij se præsente peracta est historia recitata lib. 3. pract. meth. F.* suis hisce verbis: Anno 1569. Federicus Coriicus Vicentinus laboraverat primum dolore, deinde immoderatā fluxione hæmorrhoidum, & cum ille varia ac multa præsidia expertus fuisset frustra, tandem Patavium se contulit, ubi Medici communi consensu statuerunt, sanguinē esse cohibendum; sed cum ille varia præsidia, partim interna, partim externa ab iis viris proposita frustra fuisset expertus, uno verbo cùm nullū suis malis remedium inveniret, statuit hanc manus operationem experiri; cùm autem nullus apud nos esset chirurgus idoneus advocato chirurgo Neapolitano, qui hanc rē profitebatur, Fabricio, hæmorrhoides incisæ, ligatæ & combustæ fuerunt.

Summa autem huius administrationis hujusmodi hominem primū accommodate vinciunt, ut nullo modo possit dimoveri, deinde externa capita hæmorrhoidum, quotquot illa fuerint, ab intestino excarnant leviter, & separant, tum propria quadam acu forti obducto filo ferè ad extremum tota perforant, & strictè obvinciunt, consuuntq; hoc pacto: demum forfice amputata venarum portiunculā, quę ex sutura superest ignito ferro eam partem comburunt: adeo ut hæc hæmorrhoidū operatio mihi videatur non modo similis, sed fere illa eadem, quę vulgo castratores ramices intestinorū sanant: opus sane est dolorificū, & fastidiosum, à ligatura, sectione, & ustione, Federico febris, atque insignis dolor supervenere, sed nonnulla sua præsidia adhibente chirurgo, ille paucis diebus, & à febri, & dolore, & sanguinis fluxione, non sine multorum admiratione, liberatus, integram suam sanitatem visus est recuperasse. Hæc ille. Quæ cum fuerit felix Neapolitani Chirurgi curatio, non minus ea felix fuit nostra, quam in R. Patre Benigno ex Oppido Castelluccii in Crucis Cœnobio peregrinus. Cui Cœnobitæ bedella seu varicula per dolens ac sane gravis cum nullis unquā aut internis, aut externis accommodatissimis præsidiis levata fuisset: igne per me & per collegam Petrum de Alis adhibito subinde discussa est semel. Vivitq; jam homo integer ab illo, qui perpetuò sub mortis sinu vivere videbatur.

CAP. XCVIII.

De varicibus urendis tum universim, tum his, quæ sunt in femoribus & in scroto.

Varices omnes, quæ venę dilatatæ sunt, observamus duplices; alias contortas, & cōglomeratas in se multas: eam ob causam vitesappellarunt Arabes, aliæ simplices, & rectè procedentes, etiam si sint transversæ: illas quidem melius exscindi, rectas verò peculiariter ustionem desiderare censuerunt quidam: mihi longā observatione compertum est tutius exuri simul excisos, supposita videlicet ferreā laminā, per ignitum scalprum, quippe corruptionem subeunti, sit & therioma, quod ubi evenit etiam igne tractari necessum est. Curandi rationem hanc tradidit *Cornelius lib. 7. c. 31.* cutis secundum longitudinem aperitur, hamulisque utrinque distrahere: vena ubi in conspectum venerit, candente lenticulato aut nucleiformi ferramento apprimitur, & si multum producatur venæ tractus, interpositis quaternis digitis ubique patefacta similiter peruritur, incertum autem per hæc Celsi, an perurenda tantum sicut contrahatur in sese, cogaturq; ad sanguinis interclusionem vas, an vero dissectu finito discludenda usturæ capita voluerit idem, scilicet utrumque scopum medentis explet. Verùm *Alexander Benedictus lib. 30. medicæ c. 19.* dissecandas scalpro primum varices, mox quas adurendas tradidit, qui vir imitatus, ut mihi quidem videtur, Marcum Gatinarium, qui bis ac ter non semel eo die venam exhaurit, mox basilicam arripit: Interim sanguinem parte sectura inferiorem exprimit, demum exurit ad cruitam.

Varicum duplex genus.

Cornelius.

Ferramentum fistulam tenuium marginum tuberculis congruum bene candēs in clavos imprimit *Albuc. l. 1. c. 55.* Ita quidem inurentur varices, quæ per femora convolute serpunt.

Cæterum eis, quæ ſcrotum occupant, cautere curandis diſcrimen aliquod inſigne non eſt, niſi quod tenuibus, atque acutis ferramentis has defigit *Cornelius l.2. c.22.* His omnibus illud unum addere libet, quod tradidit *Mengus Faventinus l. de ægritudinibus cap. isto*, curare licere varices & cauſtico quod cutem & vas corrumpat, quò purgato coalitoque ulcere porus ſuccreſcens variculam occæcet. Quò ferme conſilio varices quidem uſſi ſæpe, verum non ferramēto ne perterrēturhomines. In hunc uſum commodiſſimas gallas maiores læveſque deligo; quarum portiones infantilis pollicis magnitudine ac forma exciſas & vaſis pluribus locis impoſitas pluſculas accendo diſſolviq; igni ſino.

Gallarum maiorū ad uſturam uſus ab autore excogitatur.

CAPVT XCIX.

De ſcroto cum oſtracino tubere ulcerato.

Obſervatio. INterdum fieri vidimus, ut ſcroto latius exulcerato & ſarcoma experto tuber obduceretur oſtracinum, quod nulla medicamentorum detergentium, attenuantiumque vi dirimi potuit. *Cauſa.* Cauſam autem didici fuiſſe ſuppreſſam è lue venerea gonorrhæam; quæ in tunicarum teſtes ambientium intercapedinem decubuit; quæ proluvies lentore ac craſſitudine non vulgari detenta *Generationis modus.* ibidem diu minimeque, aut eadem temporis longinquitate, aut medicamentorum adhibitorum facultate diſcuſſa, gelatinæ cuiuſdam ſubſtantiam & colorem referebat, extimâ ſuper hyperſarcoſi coactâ, quam ipſam oſtracoſæ cruſtulæ *Confirmatio ſententiæ.* cauſam fuiſſe non dubito. Atque id equidem affirmo libentius quod amputanti mihi forinſecus excreſcentem ejuſmodi carunculam in ho- *Hiſtoria.* mine, qui incurabilium noſtrorum lectis decumbebat, tale ſe obtulit infra concrementum, quale deſcripſi. Igitur exiſtimavi atque exiſtimo, niſi detractâ hac igne renovatur ulcus, vix hoc unquam ad coalitum perventurum. Quam rem equidem cum fecerim eventu probatam, etiamſi quibusdam ſciolis chirurgulis ex adverſo demirantibus, in ęgrotantium commodum inter *Hiſtoria.* alias uſtiones recenſere non diſtuli. Similes autē curationes & in Franciſco Caſtellano homine ſubalpino, & in Petro Pecore, & in Antonio de Bellis auriga peractę ſunt eodē in noſtro noſocomio.

CAP. C.

De clavis pedum & callis.

CLavos pedum, etſi difficiliores tractatu ſint, ob materiam omnino terream: nihilominus temperatiore, atque etiam humidiore, quantum fieri licet, igneo præſidio non mediocriter diſcuſſi dolorem deponere compertum à nobis in pleriſq; laborantibus fuit. Paulus radicitùs exectos, igne vult exurendos. Septico indolente callum obliqui pedis in inceſſu valdè moleſtantem, admodum durum, clavi ferrei inſtar aliquando ſe abſtuliſſe feliciter *Felix Platerus eſt teſtatus lib.3. praxeos medicæ tit. qui poſitus eſt extuberantiæ pag.393.*

CAPVT CI.

De Pernionibus.

PErnionum interdum adeò maligna vis eſt, ut medicamentis cedere minimè videatur, ita ut oſſis cariem & nullo modo curabilem affectum produxerit, ſicuti retulit *Iulius Cæſar Arantius medicus Bononienſis, in l. de tumor. præter nat. c.67. Adeoque Hipp. l.7. de mor. popul. num.38.* Perniones, inquit, pertundere oportet & calefacere, ita, ut quàm maximè excalfacias igne & aquā, & *Celſus lib.5. c.28. §.6.* pedibus ſic affectis æs quàm calidiſſimum quis pati poteſt, admovere mandat. Quæ omnis excoquendi tuberculi utilitas ita patuit vulgaribus quibuſdam hominibus, ut dolentes ex hoc impensè calcaneos prunis ardentibus ſed furfure multo interjecto confidenter objiciant. Diſſeruerunt de hac ipſa re, tum *Gabriel Fallopius, tum Iulius Cæſar Arantius.* parique ſententiā decreverunt, ut primum inſpecto, quod extrema corporis loca, pedes videlicet, manus, aures, particulæ omnes debiles, & quæ exiguo calore præditæ ſunt, quæ hoc genus vitij ſubeunt: propterea fieri, quod percutiente frigore immodico, ſuapte natura corruptivo, denſativoq; compreſſum inde & tranſpirare cohibitum exile calidum elanguet facile, corrumpiturq; ſimul humidum exceſſu contrarij victum: ſi qua verò eſt inflammatio, illa quidem eſt per accidēs. Quas ob res fit, inquam, ut nil fieri beneficientius partibus, hiſce vi frigoris peſſimi habitis queat, quàm igne calidoque veluti reſtaurante tractari, quod nos utiq; principio faciendum voluimus.

Pernionum procreandorū cauſa.

Pernionibus ignis uriss favet.

CAP. CII.

De pterygiis digitorum.

PTerygia digitorum medicamentis ubi non cedunt, ſcalpris exſcindi debent inquit *Celſus l.6. c.19.* mox medicamentis reprimentibus tractandi, donec ex tota caruncula deleta ſit; quæ medendi ratio ſi valens non eſt reperta, purgandum ſcalpello vitium, tenuibus ferramentis adurendum, & ſicuti reliqua uſta curandum.

CAP. CIII.

De contritis grauiter locis corporis.

ACcidit interdum ex caſu alliſuq; ad dura corpora, item ex ictu potiſſimum tormentariorum organorum, ut vehemēter conterantur percuſſæ corporis partes, mucoſaque attriti loci caro evadat, ſic ut inde ſubjectu os vitiari ſubinde poſſit, quod ipſum eveniſſe comperi Nuncianti ab Urſo puero 14. annos nato, ex verberibus ligno illatis ac perperam principio curatis: quem hominem nos in Noſocomio non ſuſtinentem ignis acerbitatem cauſticis medicamentis diu curavimus, donec os abſcederet. Per ignem verò curatio ſuppurati in cavitatem abſceſſus facta eſt Antonello Turco ſancti Antymi Oppidano, homini mehercules purulento ac pene confecto, non ob aliam autem cauſam, quàm ab ictu ac verberatu ingenti ac concluſione. Admirabilius autem fuit, quod ab exectione per ignem nulla unquam ejectio puris fuit. Admirationem igitur, ne cui moverit, quod *Hippocr. lib. de articulis. ſect. 3. tex. 63.* candens ferramentum coſtarum hiſce noxis admoverit, ſed eam tamen obſervationem quæſivit, ne candens

Hiſtoria.

candens ferramentum ad interiora penetret, quo minus scilicet membrana costas accingens violetur. Hoc quoque genus curationis secutus est *Cornelius l.8.c.9.* quod est de costarum fractarum curatione. In his quoque dolore conflictatis, qui à collisu atque ictu venit idem præcepit *Albucasis chir par. priore c. 48.* qui cauterio styli formi (vocat ille puncti) & primo & si semel non successit sanatio, 2. perurit & si ad membrum aliud transfugerit dolor, hunc non cunctatur etiam excoquere.

CAP. CIV.

De Humero in alam ultro dilapso atq; aliis item ossibus diductis.

HUmeri quidem in alam tam prona est interdum laxatio, ut pulchram Haly Rodoan in Galeni microtechnia narret historiam eius adolescentis, qui reciprocum ossis elapsum atque recursum æquè reciperet. In alam igreum ultro excidit humerus, inustio vitium exprimit interne facta duobus tribusve crustis, ut auctor est *Hippocrates lib. de artic. sectione 1. tex. 41. atque etiam Galenus Isagogici c.18. Paulus lib. 6. c. 42. & Alb. chirurg. par. 1. c. 27. & Haliabbas lib. 9. practices c. 73.* è junionibus vero nostris *Hieronymus Fabricius oper. chir. c. de carnis chirurgia p. 135.* Quin omnibus articulis sponte diductis ustione utendum monstrat *Hippocr. in lib. de aere, aquis, & locis* confirmat verò *Gabriel Fallopius tom. 3 p. 183.* Itemque luxationibus reciduis *idem to. 1. pag. 182.* Ita equidem clarissimum virum Vincentium strabonem curasse memini, non abnuentibus medicis consultissimis Mario Schipano, Sebastiano Vechiono & Augustino Saulino. Ita etiam Claudium ex genu, Dominicum à Judice sancti Magni, sequutus *Celsum, qui l. 4. c. 23.* scripsit genuum dolorem, ubi inveteraverit, citra ustionem non finiri.

Historia.

CAPVT CV.

De Ischiadis affectu.

COxæ articulus cum acerbè dolet ab humorum infarctu occupatus, aut ab horum irruptione luxatus, qui à probatissimis medicamentis nihil levamenti recepit, ignis duntaxat solius manet opem *Hippocr. oraculo 6. aphor. 60.* qui ait: Quibuscunque à coxendicum morbo diuturno vexatis coxa excidit, his crus claudicat & tabescit, nisi usti fuerint. Intelligit autem ustionem non tam partis affectæ propriam quàm superiorum aliarum partium, quod confirmatum apparet *lib. de int. affect.* ubi & eadem sententia scripta est, & ustionis modus expositus, tum ad intercipiendum, tum ad derivandum, tum ad revellendum, tum ad exhauriendum modis omnibus à coxa humorem; fuerunt autem propositæ crustæ quatuordecim, in scapula dextera quatuor, in cava coxæ tres, sub natibus duæ, in medio fæmore totidem, supra genu una, supra malleolum una. Urere autem oportet, inquit, quidem ferro, ossea verò & nervosa fungis. Post Hippocr. verò Græci succedentes variis hoc vitium ustionibus tractavere. *Archigenes, ut Galenus, & Aëtius retulère,* hiberidem admovebat. Alii struthium aut aristolochiæ radicem, fimum caprinum alii: nec defuère, qui ferro tum quidem in acetabulo coxæ, tum in cruris partibus aliis dolore participantibus; Sed probatiores, quibus omnes utimur, auctores audiamus. *Paulus lib. 6. c. 76.* Convenit, ait, tum illum præsertim locum adurere, è quo articulus excidit: sic enim humor redundans desiccabitur, & locus cicatrice densatus non amplius os suscipiet: quare & penitus illic ustionem moliri convenit. Recentiores verò tres crustas adhibent, unam retrò urentes in acetabuli sinu, alteram supra genu extrinsecus, & tertiam supra exteriorem malleolum, qui est carnosior. Sed *Celsus l. 4. c. 22.* ultimum esse ait, & in veteribus quoque morbis efficacissimum, tribus aut quatuor locis, super coxam candentibus ferramentis exulcerare, ut materia inutilis evocetur. Idemque sensiit *Serapion 4. Breviar. cap. 26.* Ad hos postremum accedit *Albucasis,* qui ad luxatum, & ad dolentem pariter articulum, opem tulit, *l. 1. cap. 43.* In luxato quidem circa cavum coxæ inures cauterio circulari, quale ad stomachi rheumatismos produximus. Quod si non est, cauterio magno olivari licebit uti, sed enim sic, ut sola cutis perforetur. Jam verò in dolore coxæ, qui vetustus est & pertinax, tribus olivaribus cauteriis in triangulam figuram dispositis crustas inferes, intervallo ad singulas transversi pollicis. Interdum etiam (quasi certiorem operam peragendam indicet) addenda est quarta crusta in summo coxæ fastigio, erit autem terminus ustionis, tota cutis crassities. Ad hæc licet & cauterio circulari fines articuli perurere: At in dolore, qui præterquam coxæ sinum crus etiamnum obsidet, locis, quos maximè dolere referet ægrotans, coxa cauteriis duobus inuretur, & cauterio cultellari ad cavum coxæ quatuor ad partem exteriorem digitorum mensurâ. Sed ubi ad digitos usque pedis exporrigi dolorem indicet languens: tum quo loco docebit, inures cauterio, punctis tribus aut quatuor, aut etiam pluribus, si videbitur, crustis; ac si fortasse dolorem referre, & ibi cultellare ignitum inferes, sic ut nervum aut insignem arteriam non attingas. Post hæc & alios duos tum inustionis modos tum cauteres protulit Arabs, sed tam obscuro rudique sermone, sive suo, sive sententiam reddentis perperam interpretis, ut pigeat quidem & pudeat in his describendis operæ aliquid impendere, quod me præmonuit etiam *Costæus.* Faciliorem & planiorem urendi rationem atque administrationem proposuit *Razius in l. de aff. junct. cap. 15.* quæ est, suis eiusdem verbis hæc; Accipiatur instrumentum ad modū cochlearii ferrei & sit diametrum eius sicut medietas palmi, & fiant in circuitu eius quinque eminentiæ ad formam ossium dactylorum, & mittatur ad ignem donec rubeat, deinde ponatur super pyxidem anchæ, & æger jaceat super latus sanum, & cauterizetur quinque cauteriis unâ positione instrumenti, postea ponantur emplastra de butyro, ut vulnera permaneant aperta donec venenositas tota exierit & cum volueris cauterizare debet ægrum ponere tali modo, quod acumen

Hippocr.

anchæ apparere possit, deinde fac super ipsum circulum, post cauterizabis. Sed è Junioribus *Ludovicus Mercatus* in dolore coxendicis ex alterius morbi decubitu cum nulla superest materia antecedens, crustâ unâ contentus in articulo facta, ut expiret, quod ipso continetur, exiccetur q; pars ipsa.

CAP. CVI.

De genu dolente & patellæ crebro dilapsu.

GEnuum dolentium ustione curandorum meminit *Aur. Cornelius Celsus in 1. rei medicæ 4. cap. 23.* Patellæ quoq; molestanti crebro dilapsu peræque ignis proderit; quam quidem rem experti primùm sumus in Andrea Petrino juvene rei studioso An. 1627. nec non prodest Ischiadi. Adjuvantis autem ignis ratio est, non ab exiccatione tantum, sed maximè etiam quia cogitur ab ustione, contrahiturque cutis, sic ut arctius illud ossis constringatur adversus humores mucosos vehementer irrumpentes: cuius rei meminit Hippocrates: quomodo verò facienda sit inustio *Paul. Aegineta docuit in 6. c. 26. Aetius l. 6. c. 29.*

CAP. CVII.

De adiuvando ad festinum abscessum extabescente osse.

SI quidem ulceri subest os nigrum, cariosum, omnino vitiatum, abscessurum, id quidem omnino est, sed diutius, insidens, vetat, quo minus obduci plaga queat. Igitur ut abscessionem suam, quam fieri potest, citissime maturet ac finiat: cōsuevi equidem ferramento minùs exactè fervido totum quod apparet os excoquere: edoctus ab indicato leviter *Celsi Consilio qui l. 8. c. 2.* scripta reliquit hæc, tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta, & inde siccum os ex toto fiat: Atqui siccatum cùm os est, non prius exilire, *doctrina fuit Hippocratis, in l. de vulner. capit.* ex quo fortasse loco rem didicit *Celsus*, didicit & *Archigenes apud Galenum in l. 5. de comp. medic. part. c. 2. F.* Intellexit autem & hoc *Aetius in serm. 7. cap. 85.* & *Avicenna l. 4. fen. 4. tract. 4. 6. 4.* quod est de ulcere cum osse corrupto.

Quā quidem observatione usi expertique ignem, maturius vidimus os abscedere; tum quidem in Josepho Imperato sacræ domus incurabilium pistore, qui graveolens ulcus maxillæ superiores habuerat; tum in Francisco Petromino Aversano, costæ vitium abictu diuturnum, passo, qui ex hac fistula sanatus posteriore anno commisit curandum alterum secundum os supremi frontis oblæsum, qui ab aliis medicis diu tractatus nullam opem senserat. Mirum autem quam brevi restitutus hic homo fuerit, hâc ratione quam certo credo duriorem & graviorem æstimandum ab aliis fuisse. Sed enim pro ratione partis ipsius, aut vicinarum sensus item & totius ad summam naturæ calfaciendum est ferrum, intense, remisse, mediocriter, qui modus est & in repetendo, plusquam semel, aut multoties est discernendus. Similis autem medendi ratio & in cartilaginibus, quæ ossi propinquant est servanda.

CAP. CIX.

De ossis vitio latente sub ulcus.

LAtet interdum os vitiatum sub carnoso artuum ulcere sic, ut imprudentes facile fallat. Verum enimvero qui oculatior est, multa subtiliter dispicit. Primum loci naturam sub quo subest os, deinde colorem alienum aut sordem, qui nullo vel præstanti medicamento permutatur. 3. quod longo tempore vix sanescit, quod si illud accidat, brevi recurrit ulcus. Ad hæc, quod sanies perpetuo tenuis est, & copia excedit. Præterea quod caro semper hebes, ac mollis gliscit, medicamine autem summota, rursus talis increscit. Postremum est exploratus medio specillo, qui mollitiem aut asperitatem ossis docet. His indiciis, cognoscitur vitium subesse ossis. Quod genus equidem ita curare solitus sum in nostro Incurabilium nosocomio. Primum infixo profundius in ulcus scalpro acuto scabritiem ossis tento, quæ si extare visa fuerit, tum obverso scalpro carnem totam ad detectum usque ossis quæ tenuis ossi incumbit exscindo. 3. per candens ferramentum os aduro. Hâc equidem ratione nonnulla spei depositæ ulcera curasse memini; inter cæteros nominare subit adolescentem, qui in ditione Principis Deliceti filii subiectum Marchio Brasiliani, per id tempus, universæ rei Domus Incurabilium præfectus vigilantissimus, commendaverat curandum, hic cum 10. jam menses nullo cum medicaminum tum internorum tum externorum profectu alio sub curatore in nosocomii lectis decubuisset, nostrâ deinde opera duorum mensium curriculo restitutus est.

Abditi ossis vitii nota.

Curandi ratio nostra.

Historia.

CAPVT CX.

De Gummi & exostosi Calvariæ, præsertim à venerea lue profectis.

QUi graviore contage syphilidis affecti, nullam à principio vel per sudores, vel per gonorrhæam, vel per bubonum abscessum, vel per cutaneas eruptiones passi sunt effluxum, plurimū id ostendere expeririq; consueverunt, ut si tenuior fuerit humor, cui labes inhæret, doloribus per corpus vagis affligentur; si verò eum crassiore succo fuerit coniunctum virus, huius aliqua portio tetrior a visceribus invisa, à valentibus membris agitata, undiq; propulsa, atque exterminata tandem in debilissimis partibus, quæ sunt articuli, ligamenta, membranæ ossa vestientes, & ossa ipsa, consistat: in quibus locis indies coacervata concrescit, & gummi arborei modo durata fit tumor osseus, quem gummi vocavêre maiores. Hic si caput supremum occuparit, omnium difficillimus deterrimusque est, propterea, quod principem imbecillam osseam cavam & immedicabilem ferme subiit partem. Adde quòd tam latè diffunditur aliquando vitii vis, ut totum sinciput & interdum etiam partem occipitis & totam etiam calvariam corruptam & hanc suæ materteræ extractam à se testatum reliquerit *Gabr. Fallopius lib. de ulcer. c. 47.*

Quas ob causas neutiquam sinendus aut oscitanter tractandus, quin sollicitus, gnavus, festinè providus, provideque festinus esse debet curator,

tor,qui salutem ęgro parare,laudemque sibi conquirere studet. Itaque ne pharmacis alias quidem in efficacibus,aliâs laboriosis confideris,ubi chirurgia est opus Sed præclaros quid ea de re senserint,viros audire præstat. Primus autem *Ioannes Costæus erit,qui l.2.de igneis medic.præsid.c.1.* scripta reliquit hæc.

Gummi syphilium ut nascatur.

Accidere solet iis maximè,qui venereâ lue correpti,in æstuariis hydrargyrio utuntur, ut pravi humoris violentius per ea remedia agitati portio aliqua pituitosa potissimum ac melancholica alicubi præsertim ad articulorum ligamenta,atq; ad membranas ossa vestientes,cōsistat,ubi dum moram trahit,crassescit,& fit tumor, nunc mellis sæpe aut polentæ substantia id est meliceridis,atheromatis,&steatomatis specie,nunc etiam lapidosâ consistentiâ,& prorsus tophaceâ, qui gravissimos dolores invehit,præsertim noctu. Hoc igitur vitium & si variis aliis præsidiis occurrere illi mos est, Vix tamen alia superari ratione observamus, quam ferramento bene candēte, validè impresso,ita,ut subiectum os in conspectum veniat: quod quidem os si vel putre,vel cariosum sit, suis deinceps tollendum & curandum est remediis, quę locus hic afferri non postulat. Quod si vitium ossis non sit ; verum utcunque gallica virulentia tētati fuerint extremi artus aut externa pars quælibet ; huic protinus esse succurrendum candente ferramento, quippe quod virus mirificè domet atq; absumat, suadet *Eustachius Rudius l.5. de morb. occult.c.13.* Est igitur aliquando ex usu ad exteriora capitis mala cauterium. Sed *Vidius Florentinus l.2.de curatione membr. cap.18.* narravit exostosi gallicâ crebram epilepsiam induci solitam ferro candente curatam, eodem quoq; suffragio capitis ossium corruptionem à venerea lue profectam curandam censuit *Ambr. Paræus l.9.c.20.* dicens; Hanc corruptionem ossis corrigere atq; emendare licet cauteriis tum his quæ actu talia sunt,tum his quæ facultate. Caustico verò medicamento gummi syphilium profundius exscindendum cuidam præcepit *Leonard. Botallus* quod cum contempsisset exequi homo, miserabiliter est mortuus cerebro sphacelo correptus, quemadmodum post hæc inspectio per dissectionem aperuit. Superat autem omnes observatio *Petri Salitin Altimarum adnot.10.* cuius verba ipsa nonnullorum commodo placuit adscribere, quæ sunt hæc. Quibus hoc addam, me contumacissimos capitis externos dolores hac de causa genitos, vel propositis vel similibus atque etiam vehementioribus medicamentis aliquando nō potuisse superare. Unde coniectura facta, vel pericranium vel una cum pericranio os ab ea materia admodum malè affectum esse;ad ustionem loci patientis deveni,hancq; curandi rationē fœlici cum successu tentavi: in qua hoc semper observavi,ut candente ferro facta ustio usq; ad os,quàm plurima semper scatens humiditate inveni,profundè penetraret,aliquādo verò os ipsum cariosum reperi,quo disquamato omnis conquievit dolor. Ustio hæc non occipite nec in sincipite supra suturam coronalem qualis à multis ratione diversionis fieri solet, sed vel in dextera vel in sinistra capitis parte, pro ut hæc magis,quàm illa pars dolore cruciaretur,ad tollendam intemperiem frigidam & ad evacuandam materiam peccantem à me feliciter tentata est,quod notare volui,ut cęteris audacter ubi detur huius actionis occasio, ustionem hanc administrare possim.

Gummi syphilii varia materia.

Ferramentum ignitum adeo imprimendum, ut os in conspectu veniat.

His adnectam quoq; licet sententiam *Antonii Musæ Brasavolæ,viri apud nostros autoritatis cumulatissimæ lib. de morbo gallico quæsito 9.* scripto reliquit hæc.

Nonnulli potentiali cauterio in hoc affectu utuntur,& dicunt ex his, quæ hunc affectum in sanitatem restituunt, cauterium esse præcipuum : nota vero,si in gallico affectu durities adsint, quæ difficulter vel nunquam remolliantur,tunc supra duritiem hanc cauterium poni potest, & scirrhū exulcerari, quoniam hæc via est ducendi in sanitatem;ad quam hæ durities nunquā pervenirent, &quando durities dolorem inferunt,neq; hominem dormire sinunt, cum per cauteria aperiuntur;exhalant;& dolores cessant: unde si cauteria nihil aliud fecissent,quàm auferre dolorem; hoc non modicum esset. Accesserunt & ad hoc placitum è nuperioribus *Iulius Cæsar Arantius,l.de tumor.præter naturam c.5. & Rodericus à Fonseca tom. 1. consl.2.* Sed *Gabr.Fallopius in l.de mor. Gallico,c.de gummis* ad extremum ait; sed si hi tumores nō cedant localibus, aperiatis ipsos caustico medicamento,namq; ablatâ crustâ apparebit folliculus, quem auferetis cum materia contenta &non tangatis hoc ferro. Quod postremum de ferro administrando prçceptum cum cavit *Fallopius*,haud satis video quo sibi timore refriguit animus melior,quando & in fronte nuda, qui locus *Hipp. teste. l.de vulner.capit.inflammationi* subditus magis est, persæpe nos feliciter gummata dissecuimus. Generosius igitur huius auditor *Hier.Fabricius,qui l. de operat.chir.c.isto,* genus hoc omne tumoris dissecat &os scalpro deradit:tanti sc.est momenti,ne sanies aut vitium aliquod inhærescat capiti. Universaliorem hanc præceptionem fecit *Ludov.Mercatus in l.2.de mulierum affection. c.9.* per hæc; Si tamen dolor alicui parti fixus sit, vel irradiationis modo caput infestet, experimento fidissimo cōpertum habeo ferro candenti partem illam levi ulcere urere id quàm maximè,si pericranium dolere nobis compertum sit, quippe hoc auxilio facillimè cedere constat,quod multis aliis nō cessit.

Quæ præstantium virorū decreta eo libentius equidem huc produxi, propterea quod plerique medici Neapolitani causticum utrumq; remedii genus tam multum adhiberi nolunt, ut aversentur. Inter cæteros magnus quidam Julii Jasolini discipulus, doctissimus à quibusdam non tam licenter,quàm inscitè appellatus, per me causticis aliquando curato Fabio Coriario (Joan.Andreæ Mendozæ nomen) qui teterrimis eiusmodi exostosibus per 4. capitis tubera extumescentib⁹ noctu diuq; miserè torquebatur ; illud remedii gen⁹ velut insolens demiratus est, & crucis dominicæ se signo expians execratus. Quid autem non execrantur atque abominantur eundem medici tum physiatri,tum chyriatri, tum ægroti omnes, qui calamistratus, & toto corporis habitu ad amasiorum usq; adolescentulorum morem concinnatus,aromatis delibutus,delinitus, ac tersus carpo ad

In mollicu lum quendam chirurgum excursus.

Historia

ad multam brachii partem nudo, manu tenerâ, i. e. unguentis nutrita, sic leviter ulcera tergit, ut ne attingat, quidem linamentis. Heus igitur homo hæres virtutis Jasolini, illud est levi manu esse chirurgum, ulla cum re plagas, cum attingi monstratur, non attingere. Sed tu videris fascinata Parthenope, quæ impostoribus & vafractoribus eiusmodi hominibus delectaris. Nec plura de his, namq; ad inceptam rem regredimur, experimenta nostra aliquot super eadem re narraturi. Accidit Annæ Capharæ Francisci Mancini uxori, ut longâ hâc contage quassata tandem gummi ad bregma doloribus punctoriis infestissimum incurrerit: qui cùm medicamentis nullis perefficacibus, concederent aliquid, opinionem superstitionis fœminis excitaverat, noxas esse productas à vi fascini, & incantationum malarum. Nihilominus ego ad ritè medendum ab eius fœminæ viro accersitus, risi dementiam quid divini suspicantium in morbo, retulique totam doloris acerbitatem in ossis vitium & in putrem humorem, qui distentu vellicatuque pericranium acerbe discerperet, membranam. Itaque primum docefactam mox persuasam fœminam animavi, pateretur, ulcus in cute fieri, futurum enim inde, ut vitiatæ calvariæ succurri facile liceret, causâ doloris elisâ. Quæ cum annuisset, apertâ cute post biduum ab imposito caustico cuncta, quę de ossis ac membranæ vitio prædixeram, apparuêre. Excussis cū putrida caruncula doloribus, osse per exiccantia, i. e. per aquam vini & catagmaticos pulveres, & hoc genus medicamenta procurato; natura porum infernè molita putrem & foraminosam ossis laminam excussit, factumq; brevi ut consanesceret ulcus. Aliquid maius evenit Augustino de Judice designato Gymnasii nostri adolescentium deductori, (pedellum vocant) qui duos jam menses nunquam intermittentibus pericraniis cruciatibus ferme fuisset enectus, nisi ego contra medentium omnium opinionem, qui sine fructu sexagenarium jam hominem hydrargyrio perunxerant, quàm cathæretico, quam cavo *Albucas. l. 1. c. 55.* ferramento candente cutem exulcerassem, atq; ossi teredinoso scalpris, & medicamentis opportune succurrissem. Qui idem Augustinus duobus post annis eadem curandi fiduciâ deduxit ad me Antonium Appectum Sardum hominē Sexagenarium, qui quinque jam annis lecto decubuerat, clavo, quem vocant, capitis in vertice, qua suturæ committuntur, dire vexatus, & morti deditus; quem in valetudinarium nostrum translatum eadem ipsa chirurgiâ liberavi, ad locum, quo dolor vigebat, ustione factâ: quæ res comperta & visa fuit ab ingenioso medicinæ professore Nicolao Antonio Maiullo Apulo Coratinensi; Et in Hieronyma Ferreria familiari fœmina assidua Religiosissimi Principis Scyllacii dignam memoratu rem comperi. Annos 60. jam grandis & 20. jam vidua cum esset honesta mulier, gummi in fronte cæpit dolitare jam aliquot menses lentè progrediens, cuius tumoris nulla cum apparuisset maturitas aliis attrectantibus, nihilominus equidem contendebam subesse, vitium ossis impetrata re post multam contentionem, septico cutem aperui, quo facto ulcere, pertusum in ca-

Historia 2. A. 1625. *Historia 3. A. 1628.* *Historia 4.* *Historia 5.*

vitatem os, facile apparuit, sanie sub os scatente plurimâ, quam naribus & ore compressis, foras exprimi curabam, diuturnum curandi negotium fuit, donec exhausta in dies sanies & osse vitioso revulso restitutum unitati jam est ulcus, cui curationi interfuit Petrus Antonius Provenzanus, eius familiæ clinicus. Ex hoc quoq; numero non indictum mittam Leonardum Chiaiensem Neapolitanum adolescentem sartorem in foro Judaico, cui tabe luis venereæ pene confecto gummi, quod supra sinciput extumuerat, cultriformi ferramento candente exussi, atq; absorptâ in dies saniē spiritu vini cum pulveribus exiccantibus, ac detergentibus, sic os curavi corruptum, ut cum se de inferiori crescente carne porro subduceret, facile detraxerim.

Historia 6. A. 1615.

Similis ex eodem vitio curato per nos, eventus in Benedicto Longobardo, atq; aliis quàm plurimis valetudinarii nostri hominibus: atq; hactenus historiæ. Nunc illud admonebo meos auditores, quod ex relatis factu necessarium apparet: Simul ac multum assurrexerit distenta cutis capitis à subiecto gummi syphilio, priusquam vitietur os subterius; nil cunctatus cathereticum medicamentum adhibeas, atq; os aperias. Multò satius est cutem adhuc integram violare, quæ facile reparatur, quàm corruptum & exesum os longo & periculoso medicatu tractari.

Historia 7. *Observatio 1.*

Alterum, quod in his pervideri velim est, ut festinetur potissimum in exiccanda detrahendaq; carie sincipitis. Ab huius nempe vitio ad imam usq; frontem consequitur abscessus: quod observatum à nobis est tum in memorato nuper Sarcinatore Leonardo, tum in Paulo Palmerio ac Decio Nobiliono viris patriciis, itemque Antonio Don nuiso atque aliis. Jam verò ne tibi sit difficile extremis præsidiis tentare caput; legeris *in l. 2. nostræ pyrotechniæ* & in suturis coronali sagittalique, & in utrisque temporibus igne nos usos quàm tutissimè.

Observatio 2.

CAP. CXI.

De Aegylopæ Exustione.

ABscessus qui inter maiorem oculi canthum & nasi summum oboritur, multiplex modus & habitudo est. *Paulo enim teste l. 3. c. 22.* Anchylops est priusquam abscessus in ulcus erumpat, postquam vero suppuratus, & diruptus externè fuerit, Aegylops dicitur propriè cuius saniesatq; mador sic adiunctas partes diutius incumbens conterit, ut os vitiet, & hoc quidem bifariam, cū carie videlicet, & sine carie: cum exesu ossis, & absq; ipso. Taceo quod in carcinoma degenerat interdum, sed cum insanabile hoc sit, nō sucipiemus huius nos curam, qui modi omnes temporis transcursu brevi vel longo fiunt. Idcirco is, ad quem spectat, maturè remedia proferat oportet, quò minus detrimenti res capiat, primum quidē medicamentis agens expurgatoriis, mitioribus, valentioribus, prout convenire videbitur. Hæc nos in pharmaco-chirurgico, propositis luculenter historiis distinximus. Quæ diutius accuratiusq; adhibita ni profuerint, tum chirurgiam coacti suscipiemus, ac dilatato foramine, si nudatū, intemperatumque os appareat, protinus hoc uremus

Anchylops quid. *Aegylops quid.* *Aegylops duplex.* *Aegylops in carcinoma transmigrat interdum.* *Chirurgia postremum adiumentum.*

uremus per idoneam perforatam laminam, aut fistulam (vaginulam Avicenna vocat) inducto tenui ferramento multiformi, vel hâc, quàm supra sub encanthis capite appictam dedimus laminam; sic squamula decidet vitiata, & mundato osse, resiccatisque demum humoribus facile poterit induci caro atque ulcus coalescere. Quæ *Celsi* fuit curatio descripta per eum *in l. 7. c. 7.* de qua brevi *Galenus l. 5. de compos. med. per loc. c. 2. & l. Isagog. c. 18. Aetius l. 7. c. 180. Avicenna l. 3. dis. 3. tract. 3. c. 15. Albuc. l. c. 19. Razes parte priore Continent. lib. 2. capite 5. & Paulus l. 6. c. 22.* qui cum nudatum os scalpro deradit, scopo quidem satisfacit, & rem exequitur consentaneam, si res evenire feliciter possit, nempe etiam dolore & transcurrendi periculo difficilis est, per id loci opera. Quæ causa est opinor, ut hanc reliquerit Celsus atque alij.

Ossis derasio quam ob rem omissa Cornel.

Jam verò, si quod caries vel altius vitium fecit, non satis hæc sint ad instaurandum coalitum ulceris, tum provisis oculi locis, ac defensoriâ suppositâ laminâ fenestratâ triangulari ferramento candente (sunt qui terebello id faciunt) naris pervades os, cætera exequens, ad curationem necessaria sunt, etiam aliqui, qui acu sutoria (subulam vulgo vocant) perforandum os nasi velint, ut paratâ per hanc partem viâ fluxu puris oculi non tententur; Tradidit hanc nobis chirurgiam auctor *Isagogi libri c. 18. & Paulus l. 6. c. 22.* Amplexus hanc quoq; pertusionem ossis est, *Isaacus Israelita, l. 9. pract. c. 80.* illud & addens, ut peracta statim per candens ferramentum perforatio sentiatur, obstruendas ante nares: nam si fumus, inquit, per foramen exit, pertusum jam osse prodit. Verumtamen damnavit hanc apertionem *Messuaus sectione 1. parte 1 sum. 5. c. 12.* itemque *Guido Cauliacus tr. 3. do. 2. c. 2.* quod exili ejusmodi meatu facile, occluso recurrit in oculum sanies continuò, quam tamen rem improbare jure potest nemo: quando compertũ est, & naturã ipsam providè narem fistulasse, ut hoc itinere demissa sanies educeretur, non per oculorum angulos cum turpi nota elueretur. Porrò honorato viro, Laurentio à Crescẽtio, adichorem istum occulte derivandum, institutũ in suprema nare ductum observavimus; atque ita etiam in nobili moniali Cœnobij Jesu Neapoli atque in plerisque alijs observavimus. Itaque naturæ nobis est exemplum, quod in hac re sequamur.

Vt peracta ossis pertusio cognoscatur.

Observ. 1. Verum enim vero quia fit sæpe ut repressa primò rursus recurrat vitium, humorum sc. delapsu minime deficiente atque in partem colligente præceptum est *Gulielmi Rondeletij, viri consultissimi in l. 1. de mor. cur. c. 62.* non solum os exuri oportere, quo finiatur affectus, sed etiam venam atque arteriam, quæ sunt in ipso angulo

Observ. 2. canthi interni. Addidit etiam in eadem parte, succorum acrium vitio fieri phagedenica ulcera, quæ eadem arteriarum, & venarum inustione curari debent. Comprobat autem hoc historijs

Historia. & casu Franciscani, qui primum multis medicaminum remedijs & ustione non adjutus, demum à vasorum hac ustione est integre restitutus. Sed *Hercules Saxonia l. 1. Panthei medicinalis c. 19. ubi de Ægylope*, si ulcus, inquit, in angulo sit fistulorum, nullus alius est curandi modus, quàm per ossis ustionem, ac squamæ corruptæ separationem, neque credatis quatuor aut quinque ustiones sufficere, ut nonnulli practici dicunt, qui fortasse hanc curationem nunquã viderunt. Oportet urere locum, illum per 20. vel 30. dies, continuos, bis aut ter singulo die, antequam illa squama separetur; quod ego experientia propria comprobavi, dum essem Venetijs in quodam Monacho sancti Georgij, quem curavi laborantem fistula, duodecim annorum. Hæc quidem ille; quæ omnia placuit recitare lector, & ut efficacem chirurgiam hanc fideliter edisceres, ab homine tam multæ autoritatis, & hujus etiam experimentum & historiam enucleate cognosceres. His addere licet nostra experimenta, qui plurimos in valetudinario sic sanavimus: Inter ca teros Octavium Canalem Calabrũ Scillacensem, qui septem jam annos hoc vitio laboraverat, quam rem novit Alexander Alexius medicus Neapolitanus peritissimus.

Historia.

CAPVT CXII.

De Auriculæ osse corrupto.

Observat.

OBtigit sæpe languentibus Nosocomij medenti corruptum os auriculæ curandum, quod vitium ex ulcere diuturno longã fluxione tentato proficiscitur. Illud ubi chirurgia tractatur, quæ primas in restituendis ossibus semper tenet, præclara est observatio *Archigenis* relata *per Galen. in 3. de compos. medicam. per loca c. 1. §. de Vermibus aurium*; curationem vitiati ossis, haud tentandam per meatum, neque si excidat squama detrahendam esse inde, sed sectâ parte posteriore auriculæ ad denudatum usq; ossis hujus, omnis portio, quæ corrupta est, abradenda scalpris, ac ferramento candente exurenda.

CAP. CXIII.

De Dentibus nutantibus, ac male cohærentibus cum gingivis.

HAbitus corrupti hominibus atque his, qui passi sunt vim venereæ contagis, quiq; destillationem acrem & copiosam à capite queri solent, fœminis item, quæ sese variis cerussæ aut hydrargyri præparamentis fricanti caputq; quotidie lavant, concipientes inde multam humiditatem, deniq; τοῖς καχόσπλαγχνοις, & quod notavit *Hippocr. l. de mter. affect. n. 34.* solet advenire dentium infirmitas, & vacillatio, quæ, nisi maturæ succurratur, edentulos homines reddit: Omnes autem vulgo medentes hoc mali genus tractare consvẽverunt stypticis solis medicamentis, quæ neque quantumcumq; valentia proficiunt quidquam. Verum infamantur optimæ medelæ, quoniam radicem dentium, qua laxis alveolis connectuntur, attingere penetrareq; vi sua non valent. Unicum à me præsidium excogitatum est ignis, indicatum ab *Hippocr. l. de affect. n. 5. & à Raze in lib. 9. ad Mansorem, qui cum enarratore Ioanne Arculano*, ferro ignito radices dentium exurunt, sed clavo cuprino *Gariopontus l. 1. c. 17.* quod cum à nullo nostræ ætatis viro, quem sciam, factitatum videam, videbitur fortasse insolentius nihilominus, & nulla parte reprehendi potest & eventu compro-

Obnoxia huic affectui corpora.

Causa item affectus.

Lienosi gingivarum laxitati obnoxij.

Vnicum his præsidium est ignis.

Nostra sententia confirmatio.

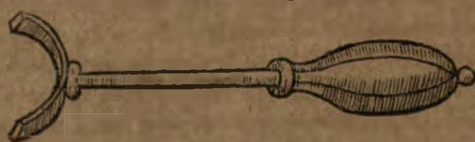
comprobatum est felix, haud in uno quidem homine vel altero, sed in ducentis. Vereris, ne labefactentur, aut nimium exarescant dentes sic, ut decidant, & cassos alveolos, veluti suos calices maturæ nuces avellanæ relinquant. Verum confirmat *Plinius l. 7. c. 16.* neque conjectos in ignem ipsos incinerescere. At hi cum nil detrimenti patiantur ab igne, sed solum concipiant calorem, ita humor & putredo, quæ circa radices est, absumetur atque discutietur. Rem equidem expertus sum 1. ad dolorem dentium finiendum in Reverenda virgine Cœnobij Jesu Neapolis, cui nomen sorori Antoniæ Surgentiæ, quæ cum neque duriora mandere, neque frigidam bibere præ dolore dentium & imbecillitate valeret, octo jam menses varias medelas, sine fructu experta, tandem vi morbi coacta, cum multos jam dies obvolutata fuisset, vim igniti ferramenti sustinuit semel, neque amplius molestiam octimestrem sentijt.

Vt juvare possit ignis dentes labentes. Historia 1. 1622.

Historia 2. 1625. Secunda fuit Aurelia Aversana nobilis virgo, quæ spem continendorum in ore dentium jam deposuerat, ita ad omnem linguæ, labiorumque modum distrahebantur internè atque externè, cum nostro remedio nihil confixa, sed certa experiendorum omnium inaniter fructum, quin minimè attendebat, recepit. *Historia 3.* Tertia fuit Maria Mancina domus nostræ familiaris, quæ & dolorem & putrilaginem usq; ad mobilitatem & gravem olentiam ipsorum sæpè conquesta semel curata est ante dictâ ratione.

Historia 4. Quarta fuit Dorothea Prudentia, virgo spectabilis Parthenophylacij spiritus sancti Neapolis, quæ cum remedij gratiâ setas chirurgicas in cervicibus, diu gestasset, ac sine fructu, nostram sentijt opem. Alios hujusmodi multos quid numerem, qui sunt innumeri. Tantum hic exponam ferramenti formam, quod appensam longo stylo est semidigitum latû, duos transversos oblongum, sed recurvum, quatenus connexitati dentium bene coaptari queat & ritè congruere, aptè conformata, breviter figura est huiusmodi

Ferramenti nostri forma.

quæ appingitur: Ustione peracta medicamenta non sunt omittenda, quæ & gingivas ulceratas emundent & roborent adstringendo.

Histor. 5. Quinta fuit Gratia de fuco, conjux Aloysij Sagi, quæ cum propediem dentium anteriorum casum maneret, hocce præsidio discrimen illud evasit facile.

His sic enarratis atq; compertis felicibus ustorum dentium experimentis: cæterum illud adverti debet; hanc chirurgiam opportune primum languescentibus partibus experiendam: cum jam dentes à radicibus exoluti fuerint, vix quicquam ustione profici.

CAP. CXIV.

De dentibus acerbè tortis sive putredinis vitio corrosis sive secus.

Si quidem afflictatos dolore dentes nullo juvari medicamentorum ope licuerit, sed dolor acerbior in dies urgeat, consultum huic volui, *Galenus ex Critone in 5. pharmacorum Local. compend. c. 9.* ut tenui terrebello dens perforetur, quâ re perfectâ, sic remedijs uti licebit, illa vero fuerint origani aridi, vel staphidis agriæ ramulus, aut ricini cauliculus, in ferventi oleo tincti, vel ab imposita cera calidissimi ferramenti contactus, ex quo fortasse loco docti quondam, *Ioh. Arculanus in l. 9. ad Mansorem atq; alij*, quorum meminit *Prosper. Alpinus l. 9. med. method. c. 93.*, dentes disrumpere non dubitarint, nam disruptis, dolor exhalat: quamquam imponenda mox desiderant, radicem tusam, aut chelidonij majoris, aut tythimali cuiuspiam, aut pyrethri, aut cumeris agrestis in aceto triduo maceratam aut gummi lederæ similiter aceto mollitam, sed *Hipp. l. de affect. n. 5.* pellendum igne dolorem statuit ita inquiens, si corrosus fuerit dens & movetur, eximatur, si verò non corrosus est, neque movetur, dolorem autem exhibet, per ustionem exiccatur. Quod fortassis imitatus est *Galen. l. 6. de comp. med. part. c. 2.* corrosione dolentes dentes cauterio præstrinxit.

CAPVT CXV.

De gingivæ fistula in dentem finiente.

Igne curari fistulas antiquus mos fuit, & illas item, quæ dentes aut gingivas occuparunt. In communem autem, id est, novâ nullâ ratione circumscriptam curationem haud equidem aliud afferam, quam novam meam observationem & experimentum. Videlicet has, quæ nullis tum internis tum externis conquisitis & egregijs medicamentis ne dum victus perpetuâ ratione de veteri suo statu dimoventur, solius ignis potestati concedere.

Ita enim Illustrissimo viro Hieronymo Galliano ex Ubaldinorum inclyta familia prognato fistulam decennalem aureo candente stylo præter communem omnium opinionem obduxi. Res autem comperta præter cæteras optimo consummatissimoq; medico ac philosopho, Tyberio Carnevalio, conterraneo & fautori nostro nusquam satis honorato.

CAP. CXVI.

De Carie Metacarpi.

Metacarpi ossa, ut sentit rectè *Laurentius Iubertus, in adnot. ad opus Guidonis tr. de apost.* etiam atq; etiã credito sunt obnoxia, dolore primum & fluxione concitata, sive ab ictu, sive à collisu, sive à concussu, casuque, sive alio quocunq; percussu, sed illo quidem vehementi tumor excitatus, medicamentis repellentibus discutientibus, mollientibus, diu adhibitis frustra curatur: migrat enim collectus humor lentus, & segnis facile in putrem, ex quo longinquius immorante teredo proficiscitur ossium. Quod vitium jam apparens motus fragoris, tumoris, ulceris, excrementorum indicijs, quia sectione tractare non licet, cauterio curabitur, locus autem est brachialis ipsius deorsum inter minimũ digitum, & annularẽ, nam hâc viâ factâ facile erit ossis corrupti spõtaneus exitus, aut artificiosus extractus; medicatus verò interdum, quod necessarium est, ad omnes usus, commodior invenietur.

Causa cariei metacarpi. *Vitij nota.* *Locus inurendi commodus.*

Perora-

Peroratio in universam rem nostram de Cauterismo sive de remedio ignis.

HActenus hæc nos omnia de cauteriis versoriis, de ustionibus partium, deque igne primum ipso exequuti pro virili nostra debili portione sumus, quanto cum studio ac labore pro te levando adjuvandoque, lector: potuisti per te quidem ipse perspicere, cæterum, si quid in his desideras ex Thoma Fieno huius omnis artis scriptore me hercle diligentissimo supple: plurimum ex hoc autore adiumentum accepisse nescito.

Serius transmissa suis locis inserenda.

Ad pag. 22. c. 12. finem adde hæc. [Huc etiam accommodatissimè collimare videtur Cicero, ubi pro Cluentio: Medici leviter ægrotantes curant, gravioribus morbis periculosas curationes & ancipites adhibent.

Ad pag. 143. post hæc verba manente diutius ulceratione [Itemque Actuarius l.6 c.15. paulo post initia: At longè efficacissimum in venenatis ictibus præsidium est ustio, nam, cùm ignis facultas quâ vis aliâ sis validior, simul venena potitur, impeditque quò minus penitus serpat, simul eius depicta portio non contemnendam occasionem insequenti curationi largitur, quod diutius scilicet ulceratio perduret, in id enim inprimis invigilandum, ne citius quàm res exigit, partes coalescant.

Ad pag. 240. sub finem cap. 31. [Curavimus hâc ratione asthmaticum Hieronymum Fastigium, hominem Septuagesimum annum egressum, qui ex vitii sævitia respirare vix valens cauterio usque ad os adacto supra verticem in confinio sagittalis & lambdoidis, integrè restitutus est.

INDEX PRÆCIPUARUM RERVM.

B.

C.

Cucur-

D.

E.

Geome-

K.

L.

Liben

Phlebo-

Stru-

FINIS.

